

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שמיני

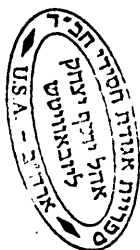
היכל
שביעי

אגרות - קודש

מאת

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

מליובאוויטש

כרך ב

הוצאת והכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ. י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

IGROIS KOIDESH

Vol. II

2nd edition

Published and Copyrighted by

"KEHOT" PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway, Brooklyn, N. Y. 11213

Tel. (718) 493-9250 • (718) 774-4000

Printed in the U.S.A.

5746 • 1986

Library of Congress Cataloging-In-Publication Data

Schneersohn, Shalom Dov Baer, 1860-1920

Igrol-kodesh.

(Sifriy. Otsar ha-Hasidim, Lyubavitsh) (Kovets Shalsholet ha-or; hekhhal 7., sha'ar 8).

Title on verso l.p.: Igrois Koidesh.

"Ne'erakh 'a. y. ... Shalom Dober Shay. Levin"--v. 1, p. [3] (1st group).

Vol. 2 is 1986 printing, c1982.

Includes bibliographical references and indexes.

1. Schneersohn, Shalom Dov Baer, 1860-1920. 2. 3. Rabbis--Russian S. F. S. R.--Correspondence. 3. Hasidism--Russian S. F. S. R.--Correspondence. I. Levin, Shalom Dober. II. Title. III. Title: Igrois Koidesh. IV. Series: Sifriyat Otsar ha-Hasidim, Lyubavitsh, V. Series: Kovets Shalsholet ha-or. VI. Series: Kovets Shalsholet ha-or; hekhhal 7., sha'ar 8.

BM755.S286A4

296.8'33

81-85595

ISBN 0-8266-5545-9 (set)

ISBN 0-8266-5547-5 (Vol. 2)

דפוס נדפוס

שמחה ובנו גרשון גלוקמן

BOOKMART PRESS, INC.

N. BERGIN, N.J. 07047

נסדר בדפוס "עמפייער פרעסס"

ע"י מרדכי ליב בן פינא

EMPIRE PRESS

530 EMPIRE BLVD. • BROOKLYN, N.Y. • (718) 756-1473

פתח דבר

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א מדפיסים אנו בזה אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע.

בראש הספר באים:

(א) מבוא.

(ב) צילום כתי"ק של כמה מהאגרות.

(ג) מפתח האגרות — לפי סדר השנים.

(ד) מפתח האגרות — לפי הנושאים.

ובסופו:

מפתח שמות אנשים ומקומות.

כן נוספו, ציונים והערות בשוה"ג.

כל הנ"ל נערך ע"י הרה"ת ר' שלום דובער שי לוי.

מערכת „אוצר החסידים“

בי ניסן ה'תשמ"ב, ברוקלין, נ. י.
שנת השמונים לכ"ק אדמו"ר שליט"א

(*) אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר הזקן, כ"ק אדמו"ר האמצעי וכ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק, נדפסו בשנת ה'תשמ"א. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע, ומילואים לכרך הנ"ל — בשנת ה'תשמ"א. — כנראה רק חלק מכהנ"ל הי' ברשותנו. וכפרט דכ"ק אדמו"ר מהר"ש נ"ע.

מ פ ת ח

תרס"ט

ת"ג	ע"ד אסיפת הרבנים. עדיין אין ידיעות מפ"ב	לאדמו"ר אברהם מרדכי אלטר מגור	מחרת יוה"כ	קפז
ת"ד	ע"ד אסיפה מוקדמת	למו"ה חיים עוזר גראדזענסקי	מחרת יוה"כ	קפח
ת"ד	ע"ד הרב בחלק העיר שבוויטעבסק	למו"ה שמואל ברין	י"ב תשרי	קפט
ת"ט	לשלם המגיע לר"ח שמואלזאן המלצה עבור המוסד בית מושב זקנים שבירושלים וחברון	למו"ה ישראל דובער פרומקין כללי	י"ג תשרי	קצ
ת"ט	הזמנה לאסיפה — להתיישב בהעומד על הפרק. שיהי' בסוד	לרשימת קרואים מאנ"ש	י"ג תשרי	קצב
ת"ח	סכים בא לידי פועל הרבנות בוויטעבסק. לצאת בחוזה להקצבים הזמנת ב"ד בדבר הסכסוכים בעניני העיר וויטעבסק	למו"ה שמר"י יהודה ליב מעדאליע	אור לעצה"ס	קצג
ת"ט	ההחלטה בענין הנ"ל אחרי הבירור והעיון		[תחלת מ"ח]	קצד
ת"כ	בענין הנ"ל	למו"ה שמואל ברין	י"ז מ"ח	קצה
ת"כ	רשיון לאסיפה מוקדמת. נציגים לאסיפת הרבנים בווארשא ב"ח כסלו מותר הלשכה. יסוד הישיבה בחברון. קניית החצרות בחברון. יסוד חברה לייסד חדרים וכיו"ב. אגודת "יבנה" הוספה עד כ"ה באסיפת הרבנים המוקדמת בוילנא	לאדמו"ר אברהם מרדכי אלטר מגור	י"ח מ"ח	קצו
ת"כ	בענין הנ"ל			קצז
ת"כ	ביאור כתב ההחלטה — הנ"ל קצה שלא יכנסו בנו לגבול השוביים דעהנ"ק וויטעבסק	להנאספים — אחר האסיפה	[חשוון]	קצח
ת"כ	לא יעשו חדשות במקוה	למו"ה חיים עוזר גראדזענסקי	ג' כסלו	קצט
ת"ג	המלצה עבור ח"א ר"ז אבראמאוו תוכחה על שירד לגבול חברו שיעזור לשי"ב ר' זלקינד פערסיץ. אגודת מעייני הישועה הנסיעה. אסיפת הרבנים בווארשא. עניני פ"ב	למו"ה חיים הלוי סאלאווייציק למו"ה שמר"י ליב מעדאלי למו"ה מנדל יצחק ליאזנאוו שוי"ב	י"ג כסלו אור לט' כסלו אור לט' כסלו	ר רא רב
ת"ד		למו"ה בנציון רסקין	כסלו	רג
ת"ד		למו"ה נתן גורארי	אור לג' דחנוכה	רד
ת"ד			ד' טבת	רה
ת"ו		למו"ה זעליג פערסיץ	אור ליי"ט טבת	רו
ת"ו		לכ"ק בנו והמשפחה	אור לכ"ח טבת	רז

	עניני פ"ב. בדבר הביכר שללאדי. סדר עמידת הספירות. עניני הבית המחברת של צירלסאן. עניני פ"ב להעמיד הראדוימינער בהרשימה. רשיון אופר' לחסידים בפ"ב. להתעסק בעניני הריי סלאנים. בדבר האווזים. לשלוח ליה"ל הר"פ מההצעות	לכ"ק בנו והמשפחה	אור לד' שבט	רח
תמא				
תמד		לכ"ק בנו והמשפחה	אור לז' שבט	רט
		לכ"ק בנו והמשפחה	אור לייא שבט	רי
תמז				
תמט	עצה וברכה לרפויש	למויה משולם רייך	אור ליח שבט	ריא
	להשיב בדבר פריידנבערג. הנוסח בענין הבחירות לאסיפת הרבנים. להכין הפרטי-כל ולשלוח ליה"ל. המאטוי שנכתב בבקשה. שמורה לפסח. בשוה"ג — מזוגתו הרבנית	לכ"ק בנו והמשפחה	י"ט שבט	ריב
תנ	ע"ד הביורא (הכנות לועידה הרבנית?). ההכנות לאסיפה בוילנא. מחברת צירלסאן	לכ"ק בנו והמשפחה	כ' שבט	ריג
תנב	ריבוי ביקורים. ההכנות לאסיפה בוילנא	לכ"ק בנו והמשפחה	אור לכ"ה שבט	ריד
תנה				
תנו	מינוי החכם באשי באה"ק	להרשיליא	אור לכ"ז שבט	רטו
תנז	ריבוי ביקורים	לכ"ק בנו	כ"ח שבט (?)	רטז
	ההכנות לאסיפה בוילנא. הביכלאך דלאדי. מענה להרצאה מאסיפת הנהלת הישיבה	לכ"ק בנו והמשפחה	ב' אדר	ריו
תנח	רשימה מהכ"ק. מחלקת תו"ת	לכ"ק בנו והמשפחה	אור לד' אדר	ריח
תסג	בבאבינאוויטש			
	רשמים מביקור הרב בראיינער. חסרון דאי"ח	לכ"ק בנו והמשפחה	ו' אדר	ריט
תסד				
תסו	ההכנות לאסיפה בוילנא. שמורה לפסח. בשוה"ג — מזוגתו הרבנית	לכ"ק בנו והמשפחה	תענית אסתר	רכ
תסח	ריבוי הביקורים. תוכנית הנסיעה לבית. הכנות לאסיפה בוילנא	לכ"ק בנו והמשפחה	י"ח אדר	רכא
תסט	נדבות פורים לתו"ת. תוכנית הנסיעה והכנת הבית	לכ"ק בנו והמשפחה	כ"ג אדר	רכב
תעא	תוכנית הנסיעה	לכ"ק בנו והמשפחה	כ"ז אדר	רכג
תעב	קניית החצר השני בחברון. לשום עין על שאר החצרות	לריש היוזמאן	כ"ז אדר	רכד
תעג	הצעות באסיפת ווילנא. מחאה. קול קורא	רשימה	אייר	רכד'
תעד	המלצה עבור אדון א'	למויה זעליג פערסיץ	י"א סיון	רכה
תעה	שיקנה חצר בחברון	למויה משה ארי' ליב	י"ג סיון	רכו
תער	קבלת הרי"ש לאזאראו לרב	אנשי אוואראוויטש	י"ג סיון	רכז
תעז	המלצה עבור שו"ב	למויה אלעזר משה מאדייעווסקי	י"ד סיון	רכח

תעח	רבנות רעציצא	למו"ה יהושע [נימויטין]	בדר"ח תמוז	רכט
	פרטייכל מאסיפת ווילנא. קול קורא	למו"ה אלעזר משה מאדייעווסקי	כ"ג תמוז	רל
תעח	ונסיעה על העיירות			
תפ	עצה וברכה לרפויש	למו"ה מנחם מאניש מאנעסזאן	י' מנ"א	רלא
תפ	לא להשתמש במקום התנור	לכ"ק בנו	[קיץ]	רלב
תפא	בנין המקוה	לכ"ק בנו	[קיץ]	רלג
תפב	נגד בתי הספר. חיוב האב לחנך בניו	לאה"ק	ג' אלול	רלד
תפו	להסיר הפחד מהלב	למו"ה יהושע [נימויטין]		רלה
תפו	הכנות לבחירות לועידה הרבנית			רלו
תפח	כניל			רלו

עת"ר

תפח	זירונו לעניני צדקה	למו"ה פרידלענדער	ה' תשרי	רלח
תפט	לקבל תלמיד לחדר	לכ"ק בנו	[ד' מ"ח]	רלט
תצ	עצה וברכה לרפויש	למו"ה יצחק רובינשטיין	כ' מ"ח	רמ
תצ	עצות לרפויש ובענין מו"מ	למו"ה פייוויש יעקב חפץ	אור לכ"ה מ"ח	רמא
	הכנות לבחירות הפלכיות לועידה הרבנית		מ"ח	רמב
תצא	מאמר אל הבחירות הפלכיות		י"ג כסלו	רמג
תצא	כניל			רמד
תצד	הוראות להר"ש גורארי' בנסיעתו לפ"ב	לכ"ק בנו וכלתו הרבנית	אור לז' חנוכה	רמה
תצח	עניני פ"ב	לכ"ק בנו	ג' טבת	רמו
תצט	ההכנות לועידות הרבנים. עניני חברון והשיבה	להרשיליא	אור לז' טבת	רמו
תצט	עניני פ"ב	לכ"ק בנו וכלתו הרבנית	אור לכ"ח שבט	רמח
תקב	להעתיק תשובת ראזענהיים	לכ"ק בנו	כ"ח שבט	רמט
תקג	בטחון	לכלתו הרבנית	תחלת אדיר?	רנ
תקד	עניני פ"ב	לכ"ק בנו וכלתו הרבנית	אור לז' אדיר	רנא
תקה	הכנות לועידה הרבנית	לכ"ק בנו וכלתו הרבנית	אור לח' אדיר	רנב
תקו	הקריאה לועידה הרבנית	למו"ה אלעזר משה מאדייעווסקי	אור לז"ג אדיר	רנג
תקח	בדבר הועידה. משלוח מעות. שיבוא לחו"ל	להרשיליא	אור לכ' אדיר	רנד
תקט	אסיפת הרבנים בפ"ב	מאמר פתיחה (?)	אד"ש	רנה
תקי	שאלת הרבנים	לזוגתו בנו והמשפחה	תענית אסתר	רנו
תקיד	37 הצעות לאסיפת הרבנים	רשימה		רנז
תקטו	הצעה	רשימה		רנח
תקיו	שאלת הרבנים. הראיון אצל סטולפיין.	לזוגתו הרבנית	י"ט אד"ש	רנט
תקיח	מצב הרוח			
תקכב	ישיבות הועדות	לזוגתו הרבנית	כ"ה אד"ש	רס
	שאלות דתיות. שאלת החינוך —	לזוגתו כלתו והמשפחה	כ"ז אד"ש	רסא
תקכג	כנראה לא יספיקו			

	רסב	ה' ניסן	לזוגתו הרבנית	שאלת הסתדרות הקהלות. סיום הועידה
תקכה תקכו	רסג	ו' ניסן	לזוגתו הרבנית	שאלת החינוך. תוכנית הנסיעה לבית
	רסד	מוצש"ק ג' תמוז	לכ"ק בנו	קנית מניות דפוס ראם. דעת המיעוט בשאלת הרבנים
תקכח	רסה	ז' תמוז	לכ"ק בנו	דעת המיעוט בשאלת הרבנים. השגת שטר הקנין מבית החומה בוויטעבסק
תקלא תקלב	רסו	י"ז תמוז	לכ"ק בנו	הנסיעה לוילנא. דעת המיעוט גנבים נכנסו לקאבינעט.
	רסז	כ"ד מנ"א	לכ"ק בנו וכלתו הרבנית	בשוה"ג — מזוגתו הרבנית
תקלג תקלד	רסח	אדר"ח אلول	לכ"ק בנו וכלתו הרבנית	סידור שמירה
תקלה תקלו	רסט	אור לג' אلول	לכ"ק בנו וכלתו הרבנית	עסק ראם. שונות
	ער	ח' אلول	לכ"ק בנו וכלתו הרבנית	הבוך חמש מגילות. עניני פ"ב
תרע"א				
	רעא	אור לער"ח מ"ח	למריה שמואל גורארי'	עצה בעניני מו"מ. הנסיעה לפ"ב ולחוויל. תיקון הפרטקאל מהועידה
תקלח תקמא תקמב	ערב	י"ט מ"ח	לזוגתו הרבנית	תוכנית הנסיעה חזרה מפ"ב
	רעג	תשרי-כסלו		קריאה לעזרה לשומרי שביעית באה"ק
	עדר	מוצש"ק י"ז כסלו	לכ"ק בנו והמשפחה	הנסיעה והביקור אצל הרופאים. עניני חברון
תקמג	ערה	כ' כסלו	לכ"ק בנו והמשפחה	י"ט כסלו בכרליון. הנסיעה לוייעסבאדען.
	רעו	ב' דחנוכה	לכ"ק בנו והמשפחה	בשוה"ג — מזוגתו הרבנית
תקמה	רעז	ב' דחנוכה	למריה שמואל גורארי'	ניחום אבלים להבארון גינובורג. עסק ראם. שונות
תקמו תקמח	רעח	אור לג' טבת	לכ"ק בנו והמשפחה	עניני פ"ב. המלצה לר"א סטאלבערג התעניניות בנעשה בכית. החצרות
תקנ	רעט	ו' טבת	לכ"ק בנו והמשפחה	בכברון ועד ממוני התמימים. העזרה לשומרי שביעית
תקנא	רפ	י' טבת	לכ"ק בנו והמשפחה	המצאת הקארטעס. עתון האח והפצתו. הספרים הכפולים. עסק ראם
תקנב תקנה	רפא	י"ז טבת (?)	למריה שמואל גורארי'	עריכת הדאקלאד ע"י איבסאן
	רפב	אור ליי"ח טבת	לכ"ק בנו והמשפחה	המא' של סטאלבערג. עסק ראם. דבר הביורא. הערה לעתון האח. בדבר פרס לחתומים על העתון. הס' הכפולים
תקנו תקנט תקס תקסז	רפג	אור לכ' טבת	למריה שמואל גורארי'	עריכת הדאקלאד. עסק ראם
	רפד	כ' טבת	לכ"ק בנו והמשפחה	שונות
	רפה	אור לכ"ה טבת	להרשיליא	שטר ההרשאה מרבנו להרשיליא
תקסז תקסג	רפו	אור לכ"ח שבט	לכ"ק בנו והמשפחה	עסק ראם. הפצת האח באשכנז. מצב הישיבה

תקסד	עריכת הדאקלאד. אסיפת רבני פולין בדבר יום הראשון. שונות	לכ"ק בנו	ר' ו' שבט	רפז
תקסו	שונות	למו"ה שמואל גורארי	י"א שבט	רפח
תקסז	שמחה מפעולה הטובה ולא מהריוח. עניני פ"ב. שונות	לכ"ק בנו והמשפחה	י"א שבט	רפט
תקסט	עניני פ"ב. המשגיח ר' יוסף פרידמאן עניני הישיבה. האת. עריכת הדאקלאד.	לכ"ק בנו והמשפחה	ט"ז שבט	רצ
תקע	האסיפה בדבר יום הראשון	לכ"ק בנו והמשפחה	י"ט שבט	רצא
תקעב	רשימה מהדברים שנדברו בש"ת [קונ' העבודה]	לכ"ק בנו	כ"ג שבט	רצב
תקעג	עניני פ"ב. שונות	לכ"ק בנו והמשפחה	כ"ד שבט	רצג
תקעד	עצה בעניני מו"מ	למו"ה שמואל גורארי	אור לכ"ז שבט	רצד
תקעה	עניני מו"מ. ועד הנהלת הישיבה. תיקון המדות	לכ"ק בנו והמשפחה	ערי"ח אדר	רצה
תקעז	להתעסק בתקנות העיר ויעסבאדען	למו"ה מיכאל הכהן מפולדא	ב' אדר	רצו
תקעח	עניני פ"ב	לכ"ק בנו	ה' אדר	רצז
תקפ	להזדרו בעריכת והגשת הדאקלאד. האסיפה בדבר יום הראשון	למו"ה שמואל גורארי	ו' אדר	רצח
תקפא	עריכת הדאקלאד. עניני מו"מ. האסיפה בדבר יום הראשון. שמורה לפסח	לכ"ק בנו והמשפחה	מוצש"ק י"ב אדר	רצט
תקפב	עצה וברכה לרפוי"ש. קבורת חתיכות ס"ת שנשרפו	למו"ה יעקב מרדכי בעזפאלאו	י"ט אייר	ש
תקפג	עצה וברכה לרפוי"ש לבנו מ"מ. איבסאן גמר הדאקלאד. הגשת הדאקלאד.	למו"ה שמואל גורארי	כ"ד אייר	שא
תקפד	המחאה	לכ"ק בנו והמשפחה	למו"ה שמואל גורארי	שב
תקפה	נגד יסוד בית הספר שם	אנשי שצעדרין	כ"ז אייר	שב
תקפו	אסיפה בדבר יסוד אגודת יראים	למו"ה אלעזר משה מאדייעווסקי	ו' תמוז	שג
תקפז	עניני פ"ב והאסיפה הנ"ל	לכ"ק בנו	י"א תמוז	דש
תקפח	עצה וברכה לרפוי"ש	למו"ה יעקב מרדכי בעזפאלאו	כ"ב תמוז	שה
תקפח	אסיפה הנ"ל ואסיפה באטוואצק בדבר יום הראשון. שונות	למו"ה שמואל גורארי	ר"ח מנ"א	שו
תקצ	השתדלות עשיית מקוה במי מעיין מצב הכללי. האסיפה הנ"ל. בתו"ת הדוחק גדול	למו"ה חיים בנציון רסקין	כ"ג מנ"א	שז
תקצב	התעסקות עם התלמידים בהאראדישץ	למו"ה שמואל גורארי	ערי"ח אלול	שח
תקצג	התעסקות עם התלמידים בחברון	למו"ה שלמה זלמן האוולין	למו"ה שלמה זלמן האוולין	שח"י
תקצד	הוספה: אגרת כ"ק בנו	למו"ה שלמה זלמן האוולין	ב' מ"ח	שח"י
תקצד	מינוי בתור בא כח	למו"ה שלמה זלמן האוולין	תחלת מ"ח	שח"י
תקצה	סדר הנסיעה לחברון	והתלמידים		

תער"ב

	שט	אור לט"ז מ"ח	למו"ה שמעון הויזמאן	ברכת מז"ט. להצדיק הנחלאות בחברון ע"ש הרש"ש שיינפיקל
תקצו	שי	מ"ח (?)		יסוד ישיבת תורת אמת. לעורר את אנ"ש לבא לעזרתו
תקצז	שיא	אור לח' טבת	להרשיל"א	בדבר הישיבה הנ"ל
תקצט	שיב	כ" טבת	להרשיל"א	בדבר הישיבה והנחלאות בחברון
תר	שיג	ב' שבט	לאמו הרבנית	מהמצב במענטאן
תרב	שיד	ג' שבט	לכ"ק בנו	בדבר האדיטש — האהל והמקוה
תרג	שטו	אור לו' שבט	למו"ה שמואל מיכל טריינין	בדבר מנוחת יום הראשון
תרה	שטז	אור לו' שבט	לכ"ק בנו	מטרת הישיבה בחברון ותנאי הקבלה בה
תרו	שיז	אור לי"ג שבט	למו"ה שמואל גורארי	עצה בעניני מו"מ. עניני פ"ב. החצרות בחברון. המצב במענטאן
תרח	שיח	אור לי"ג שבט	לכ"ק בנו והמשפחה	העברת החדר בליובאוויטש אל תוך החצר. החצרות בחברון. עניני פ"ב
תרי	שיט	י"ד שבט (?)	לכ"ק בנו	ש"ר שמואל מבאריסאוו יאמר שיעור. בשוה"ג — מווגתו הרבנית
תריב	שכ	ט"ז שבט	לכ"ק בנו והמשפחה	בדבר האדיק. נסיעתך אלינו. ההצעה לרשיון לייסד מוסד למזכרת
תריג	שכא	י"ט שבט	למו"ה יעקב מרדכי בעופאלאוו	מצב הבריאות. במענה לבקשתו למצוא שויב
תרטז	שכב	כ"א שבט	לכ"ק בנו והמשפחה	נסיעתו לקעשינוב ולפה. החצרות בחברון
תריח	שכג	מוצש"ק כ"ב שבט	לאמו הרבנית	המצב במענטאן
תרכ	שכד	אור לכ"ז שבט	לכ"ק בנו והמשפחה	נסיעת אחי רמ"מ לפה
תרכא	שכה	ט' אדר	להרשיל"א	עניני חברון
תרכב	שכו	י' אדר	למו"ה מרדכי דובער סלונים	הישיבה בחברון. בריאותו
תרכג	שכז	י"ט אדר	לכלתו ונכדו	נסיעת בנו לפ"ב וקעשינוב והנסיעה חזרה לבית
תרכד	שכח	מוצש"ק כ"א אדר	למו"ה שלמה זלמן האוולין	שקידת התלמידים בחברון. הנהגת יו"ט שני ש"ג
תרכה	שכט	ד' סיון	למו"ה שמואל גורארי	בקשה בשאלת הרבנים. עצה בעניני מו"מ
תרכו	של	ח' תמוז	למו"ה מנחם מאניש מאנעסזאן	עצה וברכה לרפ"ש
תרכז	שלא	י"א תמוז	למו"ה שמואל מיכל טריינין	השתדלות עם הרב מטוקעם. תיקון האהל בניעוין ועזרה לתו"ת
תרכח	שלב	י"ב תמוז	למו"ה שמואל גורארי	בענין הנ"ל
תרכט	שלג	י"ז תמוז	לכ"ק בנו	עניני פ"ב
תרל	שלד	כ"ב תמוז	למו"ה שמואל גורארי	עצה וברכה לרפ"ש ובעניני מו"מ. בדבר הרב מטוקעם
תרלא	שלה	כ"ז תמוז	למו"ה שמואל מיכל טריינין	העזר לתיקון האהל ולתו"ת. עצה וברכה. אסיפת קאטאוויץ
תרלב				

שלו	ב' מניא	למו"ה שמואל מיכל טריינין	המלצה לעזור למו"ה מנחם מענדל האדין בעניני תחום המושב
שלו	כ"ג מניא	לח[תן] ג[יסו]	נגד התייסדות מושבות באה"ק
שלה	אדריח אלול	לכ"ק בנו	עניני פ"ב
שלט	ב' אלול	למו"ה שמואל מיכל טריינין	בעניני מו"מ. אגודת ישראל. הרב מטוקעס
שמ	ח' אלול	למו"ה צבי ליכטינשטיין מטוקעס	אישור קבלת ספרו. שישתדל בענין הני"ל
שמא	אור לט"ז אלול	למו"ה מנחם מענדל נאה	התמנותו ככולל בירותיו. לעשות תיקונים הנדרשים
שמב	אלול (ז)		להמנע משאלות עצה בימי אלול ותשרי
שמג	כ' אלול	למו"ה שמואל גורארי	עצה בעניני מו"מ
שדמ	כ"ב אלול	למו"ה שניאור זלמן סלונים	ת"ח על תשורתו — כ"ק. שישאר לדור ביפו

תרע"ג

שמה	אור לייז מ"ח	למו"ה שמואל גורארי	הוחלט לקרוא ועידת רבנים בפ"ב — לברר הפרטים. דאקלאד של אליכסנדר
שמו	אור לייח מ"ח	למו"ה יחיאל צבי הירש	אישור קבלת משלוח נדבתו
שמו	אור לייט מ"ח	למו"ה שמואל גורארי	בדבר ועידת הרבנים המיועדת
שמח	[אור לכ' מ"ח]	למו"ה שמואל גורארי	בענין הני"ל
שמת	אור לכ"ז מ"ח	למו"ה שמואל מיכל טריינין	אדרעס מעות הכולל. בדבר חתנו — רשיון להיות בפ"ב
שנ	אור לד' כסלו	לכ"ק בנו	בהמגילה ע"ד הר' — שני דברים אינם מכוונים
שנא	אור לד' כסלו	למו"ה שמואל גורארי	עצה בעניני מו"מ. ת"ח בעד השגת הנייר
שנב	ז' כסלו (ז)	למו"ה שמואל גורארי	בהמכ' ע"ד הר' — שני דברים אינם מכוונים
שנג	אור לט"ז כסלו	למו"ה בנציון רסקין	בדבר המקוה — לשאול אצל הרב מסמאלענסק
שנד	אור לט"ז כסלו	למו"ה הענק גינזבורג מסמאלענסק	לבדוק המקוה הני"ל ולהשיב על שאלתם
שנה	אור לייט כסלו	למו"ה שמואל גורארי	עצה בעניני מו"מ
שנו	אור לא' חנוכה	למו"ה בנציון רסקין	אישור קבלת משלוח נדבתו
שנז	ט"ז טבת	לכ"ק בנו והמשפחה	ע"ד האכסניא בברלין
שנח	אור לכ"ג טבת	לכ"ק בנו והמשפחה	בשוי"ט — נעשו הקושאנעס על החצרות בחברון. ריבוי הביקורים.
שנט	כ"ד טבת	לכ"ק בנו והמשפחה	אגודת ישראל
			נהנה מנסיעתם מהאדין. תשובה מהרשי"מ. מאה טע"ג

	שט	אור לעריח שבט	לכ"ק בנו והמשפחה	סדר ורשימה בהספרים. אגודת ישראל. עסק ראם. טעמי המצות. תקנות, תורת אמת'. הגהות בס' תקס"ח
תרנו	שסא	מוצש"ק ד' שבט	למריה שמואל מיכל טריינין	ברכה בעניני מו"מ ושידוכין. אגודת ישראל
תרנט	שסב	ד' שבט	לגיסתו מרת שיינדל דוליצקא	נחזומי לפטירת בעלה. חינוך הבנים
תרס	שסג	ו' שבט	למריה שמואל גורארי'	אגודת ישראל. עניני פ"ב
תרסא	שסד	ז' שבט	לכ"ק בנו והמשפחה	ריבוי הביקורים. המשפט במאסקווא. המצב בשצעדרין. חברון
תרסג	שסה	ט' שבט	לכ"ק בנו והמשפחה	הרשיליא ועניני תמן. ריבוי הביקורים. אסיפת הרבנים
תרסה	שסו	י"ב שבט	לכ"ק בנו והמשפחה	אגודת ישראל. אגודת יראים. עסק ראם. הנסיעה חזרה לבית
תרסו	שסז	רשימה		הצעה כללית מס' התקנות של אגודת יראים' במדינת רוסיא
תרעו	שסח	כ"ב שבט	לכ"ק בנו והמשפחה	הנסיעה למענטאן. תוכן השיחה עם הלוי וראזנהיים ע"ד אגודת ישראל
תרפט	שסט	אור לכ"ו שבט	לכ"ק בנו והמשפחה	ע"ד הדירה במענטאן
תרצד	שע	כ"ח שבט	למריה חיים בנציון רסקין	עצה בעניני מו"מ
תרצה	שעא			עניני פ"ב
תרצו	שעב	ט"ז אדיר	למריה שניאור זלמן סלונים	עצה וברכה בעניניו
תרצז	שעג	אדיר	לכ"ק בנו	בענין אגודת ישראל
תרצז	שעד		לאפוטרופסי עזבון מריה ישעי ברלין	בדבר העזבון. התמסרותו לרבותינו ונתינתו לתורת
תשא	שעדי	י"ז אד"ש	למריה בנציון רסקין	ברכת יעקב אע"ה יעמוד לו
תשג	שעה	אור לעריח ניסן	למהרשיליא	הישיבה והנחלאת בחברון ועניני הכלל. הנסיעה חזרה לבית
תשג	שעו	אח"פ	למריה חיים משה יהודא ליב לנדא	עצה וברכה לרפוי"ש
תשה	שעז		לכמה רבנים	הזמנה לאסיפה ב"י תמוז בקרעמענצוג בעניני כולל חב"ד
תשו	שעח			הכחשה להערעור בעניני הכולל
תשו	שעט	י"ב תמוז	לגבאי כולל חב"ד	בירור הדברים ועידוד לחזק את בדק הבית
תשח	שפ	י' מניא	לכמה רבנים	הזמנה לאסיפה נוספת בט"ו מניא
תשט	שפא	אור לכ"ב מניא	למריה חיים משה יהודא ליב לנדא	עצה וברכה לרפוי"ש
תשי	שפב		למנהלי תורת	מטרת הישיבה. הגברת לימוד החסידות
תשיא	שפג		לאנ"ש	לימוד החסידות ועבודה שבלב. קביעות עתים ללימוד החסידות ברבים
תשיג				בבהכניס

תּרד"ע

תשכב	עצות בעניני מו"מ המלצה — להיות לעזר לגיסת רבנו	למו"ה שמואל מיכל טריינין למו"ה שמואל גורארי	ז' תשרי מוצאי יוה"כ פ	שפד שפה
תשכג	בענין העזובן מבעלה			שפו
תשכג	משלוח צמר לטוית טליתות	למו"ה מרדכי גורעוויץ	ה' מ"ח	שפז
תשכד	טוית ציצית בליובאוויטש	למו"ה אלחנן מאראזאוו	כ"א מ"ח	שפח
תשכד	הנסיעה לויען	לאמו הרבנית	כ"א מ"ח	שפט
תשכה	הנסיעה לויען	לכ"ק בנו והמשפחה	כ"ה מ"ח	שצ
תשכו	ע"ד הרופאים ובריות רבנו	לכ"ק בנו והמשפחה	אור לייא כסלו	שצא
תשכו	הנסיעה למענטאן. קניית ספרים בויען גבית מעות הכולל באסאניצא וריגא.	לכ"ק בנו והמשפחה	אור לכ"ג כסלו	שצב
תשכט	ע"ד הפעריין דהמבורג שמחת י"ט כסלו בליובאוויטש. מעות	לכ"ק בנו והמשפחה	אור לא' דחנוכה	שצב
תשלא	הכולל בריגא			שצב**
תשלב	נסיעת נציג אגודת ישראל לפ"ב עגונה שבעלה חולה רוח, והתחיל	לכ"ק בנו והמשפחה לכ"ק בנו והמשפחה	אור לב' דחנוכה ג' דחנוכה	שצג
תשלג	החולי לפני הנישואין			שצד
תשלה	בענין הנ"ל ברכה בעניני מו"מ. אגודת ישראל.	לאמו הרבנית למו"ה שמואל מיכל טריינין	ג' דחנוכה אור לו' דחנוכה	שצה
תשלו	המלצה עבור בן-אחיו ר' פייויל			שצו
תשלז	קראספאדענט. שמורה לפסח	לכ"ק בנו והמשפחה	אור לזאת חנוכה	שצז
תשלט	נסיעתו לריגא שמורה לפסח. מעות הכולל, מאמר	למו"ה אליעזר משה מאדייעווסקי לכ"ק בנו והמשפחה	ג' טבת אור לד' טבת	שצח
תשמ	בעתון האח סניף בחדר בליובאוויטש לילדי	לכ"ק בנו והמשפחה	ז' טבת	ת
תשמד	ראסטאוו עצה וברכה בעניני מו"מ. המלצה עבור	למו"ה שמואל מיכל טריינין	י' טבת	תא
תשמז	בן-אחיו הנ"ל			תב
תשמח	עניני מעות הכולל בריגא	למו"ה אליעזר משה מאדייעווסקי	אור לייא טבת	תג
תשמט	שונות	לאמו הרבנית	י"א טבת	תד
תשנ	ריבוי המבקרים. עניני ריגא	לכ"ק בנו והמשפחה	י"א טבת	תה
תשנא	פ"ש מאחיו הרמ"מ. פ"ש לר"ז פראדקין סדר באוסף הספרים. בענין הנ"ל —	לאמו הרבנית	אור לט"ז טבת	תו
תשנב	אגרת שצג. המשך בשעה שהקדימו מהות ענין החסידות. הישיבה	לכ"ק בנו והמשפחה	אור לט"ז טבת	תז
תשנד	בשצעדרין		ט"ז טבת	תח
תשס	עצה וברכה בעניני מו"מ	למו"ה בנציון רסקין	י"ז טבת	תט
תשס	שונות	לכ"ק בנו והמשפחה	ח"י טבת	תי
תשסא	רשימה מעניני הספרים. עניני מעות	לכ"ק בנו והמשפחה	אור לכ"א טבת	תיא
תשסג	הכולל בריגא שונות	לאמו הרבנית	אור לכ"ב טבת	

	תיב	אור לכיה טבת	לכ"ק בנו והמשפחה	ע"ד מכתב הכללי אודות לימוד החסידות ונסיעת משפיעים על העירות. מסכ' — צילום כתיב. הנסיעה לפ"ב
תשסד	תיג	כ"ה טבת	לאמו הרבנית	אגרת שלומים
תשסה	תיד	אור לער"ח שבט	לאמו הרבנית	פ"ש ע"י ב"ד הרח"מ אלכסנדר
תשסו	תטו	אור לער"ח שבט	לכ"ק בנו והמשפחה	אופני נסיעת המשפיעים על העירות. הצעת עסק השריב בוויטעבסק
תשסז	תטז	אור לר"ח שבט	לנכדותיו	הנהגתם ולימודם
תשעא	תיו	ר"ח שבט	למויה שמואל ליב לוין	הצעת עסק השריב בוויטעבסק
תשעב	תיח	אור לג' שבט	למויה שמואל מיכל טריינין	מצב היהודים. משפט ביילים. מזכרת לעו"ד גרוזנבערג
תשעב	תיט	ג' שבט	לכ"ק בנו והמשפחה	בענין הניל
תשעד	תכ	ז' שבט	למויה שמואל גורארי	השתדלות ע"ד מצב היהודים הכללי. התוועדות בריסל
חשעה	תכא	אור לט' שבט	לכ"ק בנו והמשפחה	ריבוי הביקורים. התועדות בריסל. מגרעות המוסד תו"ת ותיקונו
חשעז	תכב	י"ד שבט	לכ"ק בנו והמשפחה	שונות
חשעח	תכג	י"ד שבט	למויה שמואל גורארי	התועדות בריסל. בחירות לועידת הרבנים
תשפ	תכד	י"ז שבט	לכלתו הרבנית והנכדות	התנחומין וצדוק הדין לפטירת אמו הרבנית
תשפא	תכה	אור לכ"ח שבט	לכ"ק בנו והמשפחה	הנסיעה לכה"פ לויטעבאדען
תשפב	תכו	אור לבדר"ח אדר	לכ"ק בנו והמשפחה	בענין הניל
תשפד	תכז	ח' אדר	לכ"ק בנו והמשפחה	בענין הניל
תשפה	תכח	י"א אדר	לכ"ק בנו והמשפחה	הכנת השמורה בגדולים. הנסיעה לויטעבאדען. שמירת הכ"ק
תשפו	תכט	שושן פורים	לכ"ק בנו והמשפחה	כשוה"ג של אגרת זוגתו הרבנית — שמחת פורים
תשפז	תל	אור לכ"ה אדר	למויה שמואל גורארי	עצה וברכה בעניני מו"מ
תשפח	תלא	כ"ז אדר	לכ"ק בנו והמשפחה	הנסיעה לויטעבאדען. אפיית שמורה בפד"מ בע"פ
תשפח	תלב	כ"ז אדר	למויה שמואל גורארי	עניני פ"ב
תשפט	תלג	ד' ניסן	למויה אליעזר משה מאדייעווסקי	סידור מעות ה"ק בריגא. אסיפת הרבנים המיועדת
תשצ	תלד	ד' ניסן	למויה בנציון רסקין	הוספה: אגרת כ"ק בנו בענין הניל
תשצב	תלה	ליד לספיה"ע	למויה שמואל מיכל טריינין	ברכה לפרנסה
תשצג	תלו	י"ג סיון	לכ"ק בנו והמשפחה	עצה וברכה בעניני מר"מ
תשצד	תלז	כ"ז סיון	למויה שמואל גורארי	הנסיעה על הדאציע. מצב אגודת ישראל עתה
תשצה	תלח		לכ"ק בנו	עצה וברכה לבריאות בנו. עניני פ"ב מינוי רב בעהנה"ג וויטעבסק

תרע"ה

תשצו	למצב כנ"י במלחמה	פדיון על האהל הקדוש	תלש	תשרי
תשצו	עצה וברכה לבריאות בנו ובעניני מרי"מ	למ"ה שמואל גורארי	תמ	ו' מ"ח
תשצח	להשלים מכסתו על תו"ת. הובלת מעות לאה"ק. ברכה בעניני מרי"מ	למ"ה שמואל מיכל טריינין	תמא	אור לכ"ב כסלו
תשצט	בדבר הסכסוך בין בן לאביו	למ"ה יהושע	תמב	אור לה' טבת
תשצט	עצה וברכה בעניני מרי"מ. הובלת מעות לאה"ק	למ"ה שמואל מיכל טריינין	תמג	אור ליי"ט טבת
תשצט	התרגשות. התגברות צורה על החומר. עצה וברכה בעניני בריאות ומרי"מ.	למ"ה ש' זלמן יצחק וואלשאניק	תמד	אור לד' שבט
תת	עובון הרי"י ברלין	לכ"ק בנו	תמה	כ"ה שבט
תתב	המצה-קאמיטעט בוילנא. הנסיעה לריגא	לכ"ק בנו	תמו	אור לכ"ז שבט
תתג	עניני פ"ב. ווילנא וריגא	לכ"ק בנו ולמ"ה שמואל גורארי	תמו	כ"ז שבט
תתד	הנסיעה לריגא להשתדל בדבר העזבון	לאפטרופסי עובון הרי"י ברלין	תמו	כ"ז שבט
תתד	חלוקת העזבון	לאפטרופסי עובון הרי"י ברלין	תמט	אור ליי"א אדר
תתה	משלוח מעות העזבון המגיע לתו"ת	למ"ה שמואל מיכל טריינין	תנ	אור לכ"ה אדר
תתו	המצה-קאמיטעט בוילנא או בפ"ב	למ"ה שמואל גורארי	תנא	אור לכ"ה אדר
תתז	עצה וברכה לרפ"ש	למ"ה ש' זלמן יצחק וואלשאניק	תנב	אור ליי"ג אייר
תתח	עצה וברכה בעניני מרי"מ	למ"ה שמואל מיכל טריינין	תנג	י"א מני"א
תתח	נגד יסוד בתי ספר — בפרט בעת המלחמה	למ"ה אהרן רייכנישטיין	תנד	י"ד אלו

תרע"ו

תתיב	תנחומין על פטירת הרב יעקב מרדכי בעזפאלאוו. לקיים דבריו האחרונים — למנות במקומו א' מבניו	אלופי ונגידי ק"ק פאלטאווא	תנה	כ"ג כסלו
תתיג	שולח אליהם את מרי"ה שמואל לעויטין למשיגין על הת"ת	כללי — לגרוזיא	תנו	חורף
תתיד	מקומות מהנדדים שאין שם מקוואות	למ"ה יעקב לנדא	תנו	תחלת הקיץ (?)
תתטו	יסוד מקוואות בכמה עיירות	כללי	תנח	כ"ז סיון (?)
תתטז	הדבור בלשון הקדש	[למ"ה שמעון יהודא ליב קנטרוביץ]	תנט	חס
תתכה	עצה לפטור מעבודת הצבא		תסא	חס
תתפה	בענין הגיל			

תרע"ז

תתכו	לזכרון היותינו פה — 600 ר"כ	לדר. גרינבערג — ראש הקהל סלאוויאנסק	תסב	עשיית (?)
תתכו	לביהכ"ס	למ"ה שלמה יהודא ליב אליעזרוב	תסג	כסלו

תסד	חורף (?)	אל ועד הדתי בפעט'	הידיעות שנאספו מהדורשים עזר לתיקון מקואות
תסה	ד' ניסן	לק"ק נייעזין	ענינים הכללים דורשים התעסקות הרב מויה מנחם מענדל חן
תסו	ניסן	כללי	להשתדל בעזרת הממשלה הומנית
תסז	אי"ח פסח	למויה יצחק רבינוביץ	נחוץ אסיפת הרבנים בהקדם
תסח	ח' אייר	מפאנעוואזש	רק התחלה
תסט	אייר	למויה יוסף ראזין מדוינסק	התאגדות היראים — בעז פארטיינע.
		כללי	חיווק ת"ת תשכ"ר. לבחור יראים
תע	אייר(?)		בקאמיטעטן הצבוריים
תעא	ער"ח סיון	למויה יהודא ליב צירלסון	התאגדות היראים. מוסגר בזה מכתבי אשר הערכתי
תעב	כ"ז סיון	למויה חיים עוזר גראדזענסקי	אסיפת הרבנים. תוצאות אסיפת רבני באסראב"י
תעג	כ"ח סיון	למויה אלי אהרן גארפינקל	הקול קורא ע"ד האסיפה. המרכוזת האחרות מתחפשים
תעד	ער"ח תמוז	למויה שמר"י יהודא ליב מעדאלי	ע"ד האגודות, נצח ישראל' ו, המסורת והחירות'
תעה	אדר"ח תמוז	למויה יהודא ליב צירלסאהן	ע"ד המסורת והחירות', ה, קונגרס היהודי' והתאגדות היראים
תעו	ח' תמוז	למויה אליעזר רבינוביץ ממינסק	ע"ד אסיפת הרבנים
תעז	ט' תמוז	למויה חיים עוזר גראדזענסקי	הקול קורא ע"ד האסיפה
			אסיפת הרבנים והקול קורא. תמיכת הרבנים
תעה	י"ב תמוז	למויה יעקב לנדא	אופן בניית המקוה
תעט	ט"ז תמוז	למויה יצחק יואל ראפאלאוויטש	ע"ד הקויק. אגודת המסורת והחירות'
תפ	צום הרביעי —	למויה חיים עוזר גראדזענסקי	ואסיפת הרבנים
תפא	צום הרביעי —		ע"ד המסורת והחירות, אסיפת הרבנים ואסיפה מוקדמת
תפב	נדחה	למויה יוסף עלקינד	כנראה, ע"ד עניני ועד הנודדים
תפג	כ" תמוז	למויה לוי יצחק שניאורסאהן	אסיפת הרבנים. האסיפה המוקדמת. האגודה דמתנו. הפרוגראמא צ"ל בלה"ק
תפד	כ"ה תמוז	למויה מנחם מענדל חן	אסיפת הרבנים והאסיפה המוקדמת. אסיפת מאסקווא והקונגרס
תפה	ער"ח מניא	לנכבדי ק"ק חארקוב	תמיכה באגודת, עצת ישראל' בבחירות להנהגה העירונית
תפו	ד' מניא	למויה שמואל מיכל טריינין	ע"ד אסיפה ההכנה לקונגרס, אסיפת הרבנים ואסיפה מוקדמת
		למויה מנחם מענדל חן	אם להשתתף באסיפת הרבנים

	ע"ד אסיפת הכנה הנ"ל, הבחירות בהדומא ואסיפת הרבנים	למ'יה יצחק יואל ראפאלאוויטש	ר' מניא	תפז
תתסב	אם להשתתף באסיפת הרבנים	למ'יה לוי יצחק שניאורסאהן	ר' מניא	תפח
תתסד	להשיג על לימוד הילדים בחדרים	למ'יה יעקב	י"ב מניא	תפט
תתסה	התאגדות היראים וההתאחדות עם שאר האגודות			תצ
תתסו	החלטות אסיפת הרבנים והנבחרים		ב' אלול	תצא
תתסז	בוועד המארגן			
תתסח	תפקיד הועד המארגן והביורא		אלול	תצב
תרע"ח				
	עבודת הביורא. להזמין לאסיפת הועד בחארקוב	למ'יה משה רוזנבלום	א' נח	תצג
תתעב	ע"ד המועצה הפעט'. אסיפת הועד. ח' נצח ישראל'. תמיכת הרבנים	למ'יה חיים עוזר גראדזענסקי	אדר"ח מ"ח	תצד
תתעג	אסיפה הכללית. אם להעביר הביורא ליעקט' או חארקוב	למ'יה משה רוזנבלום	י"ג מ"ח	תצה
תתעה	ע"ד אסיפה הכללית והנסיעה לפעט' מניות להדפסת ספרים עברים	למ'יה אליעזר משה מאדייעווסקי רשימה	אור לכ"א מ"ח שלהי מ"ח (?)	תצו תצז
תתעו	הצעת פרוגראמא לאגודת, עדת ישראל'		כסלו (?)	תצח
תתעז	הבחירות לכנסי' העברית, לבחור יראים	כללי	כסלו	תצט
תתפב	ע"ד הנסיעה לפעט', הבלוק אחדות ואסיפת הרבנים	למ'יה חיים עוזר גראדזענסקי	אור לח' דחנוכה	תק
תתפג	ע"ד הבלוק אחדות, תעמולת בחירות ופירוד הדעות	למ'יה אלי' מאיר פייוולזאן	אור לכ"ג טבת	תקא
תתפו	להסיר לזות שפתיים מהרבנים המודיעים		שבט (?)	תקב
תתפז	אישור קבלת השמורה. המצב במחנו. שיפוץ בית רבינו. המצב בליובאוויטש והעתקת הישיבה לקרעמענטשוק	למ'יה נתן גורארי	כ"ח אדר	תקג
תתפח	שיפוץ הבית		אדר (?)	תקד
תתפצ	אישור קבלת האלף. המצב בקרעמענטשוק חרסאן וראסטוב. בריאות רבינו. העתקת הישיבה. מז"ט לבי"מ של בנו	למ'יה נתן גורארי	י"א ניסן	תקה
תתצא	גומי למקוה — אם מקבל טומאה	למ'יה נטע לערנער	אור לט"ו מניא	תקו
תתצג	קניית כלי בית דפוס			תקז
תתצו				
תרע"ט				
	קצירת הכנת ושמירת החטים של שמורה		אור לוי"ך שבט	תקה

	תקט ח"י תמוז	למו"ה שלמה יהודא ליב אליעזרוב הישיבה בקרעמענטשוק. הובלת מעות אה"ק. הנעשה כשיכתו והנסיעה חזרה לביתו
תתצז	תקי (?)	לא' הפליטים העשירים להתחזק בהנהגה טובה ולא להמשך
תתצה		אחר הסביבה החדשה

תר"פ

	תקיא ערב חנוכה	למו"ה משה אקסילראד
תתק	תקיב חורף (?)	למו"ה משה אקסילראד
תתקא	תקיג אור לח"י אדר	לגיסו מוהרא"ל גינזבורג והמשפחה
תתקב	תקיז	מצב בני המשפחה למקומותיהם
תתקו	תקטו	קטע מהצוואה
תתקז	תקטז	קטע נוסף ע"ד חלקו בעסק הלעדער
		קטע נוסף לכ"ק בנו

חסרות תאריך

תתקח	תקיז	למו"ה משה הארנשטיין	סדר הלימוד
תתקה	תקיח	למו"ה אהרן	מענה לשאלתו בד"ה ששים המה מלכות שבלקות
תתקיב	תקיט	למו"ה מנחם מאניש מאנעסזאהן	עניני פ"ב
תתקיג	תקכ	למו"ה מנחם מאניש מאנעסזאהן	כניל
תתקיז	תקכא		ישוב אה"ק האמיתי ע"י העוסקים בתורה באה"ק
תתקיז	תקכב		שויב שיצאה טרפה מתח"י
תתקטז	תקכג		בענין הנ"ל
תתקטז	תקכד ג' מטו"מ	למו"ה פייויש יעקב חפץ	עצה וברכה בעניני מו"מ
תתקטז	תקכה	למו"ה משה ראזנבלויים	אם נסע ר"א לחאטימסק. מה נעשה באוסוועט
תתקטז	תקכו	למו"ה שלום שכנא	מז"ט בעד קשוה"ת
תתקטז	תקכז	למו"ה אלחנן מאראזאהן	סדר הלימוד
תתקיז	תקכח		עצה וברכה בעניני מו"מ
תתקיז	תקכט		הנאה מעשבים שע"ג הקבר
תתקיט	תקל יום ג'	לכ"ק בנו	שונות. בשוה"ג — מזוגתו הרבנית
תתקכ	תקלא		עצה וברכה לרפויש
תתקכ	תקלב		כניל
תתקכ	תקלג		המלצה עבור הלל זאראווסקי
תתקכא	תקלד		עצה וברכה לרפויש
תתקכא	תקלה	למו"ה גרשון חן	בדחקו הסכמתי לעשות במסחר, עתה יתמסר לרבנות
תתקכא	תקלו		בעניני שויב
תתקכב	תקלז		תקנה בעניני שויב

תתקכב	כלה וחמותה בשם אחד		תקלח
תקכג	נשואי אלמנה		תקלט
תתקכג	ב' אחים לבי' אחיות		תקמ
תתקכג	כלה וחמותה בשם א' או חלוצה		תקמא
תתקכד	חולה מסוכן לבשר וחלב		תקמב
תתקכד	הצעת הרבנות בהאמלי' קטנה	למויה שמואל ליב לעוין	תקמג
תתקכד	לקבל לרב את הר"ר שמואל נאטקין	לקיק ביעלאגראד	תקמד
תתקכד	הפראגראמא בחדר שמיסדים — שיהי' ע"ד הישן	לקיק ניקאלאייעוו	תקמה
תתקכה			
תתקכה	טלית מכוונה ואתרוגי קורפו	למויה אהרן בעלינקי	תקמו
תתקכו	הזרבת התלמידים — לא להחרשל	לכיק בנו	תקמו
תתקכו	נשואי בת כהן לישראל	למויה אברהם קלאצקין	תקמח (?)
תתקכז	איסור השחתת פאת זקן	מודעה רבה	תקמט (?)

אגרות-קודש

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

— כרך שני —

קפז

ב"ה מחרת יוהכ"פ תרס"ט לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידי"נ הרה"ג המפורסם תפארת ישראל מעוז ומשבג
בנש"ק כו' כש"ת מוה"ר אברהם מרדכי שליט"א

אחדשה"ט. מכתב מעכת"ר נכון הגיעני ולא הי' באפשרי להשיב עד
היום מפני ריבוי העבודה בהימים המושבעים האלו. ועתה הנני להודיעו
אשר אין לי ידיעות בהענינים אשר דברנו באשר האיש אשר בחרתי
נתעכב נסיעתו מכמה סבות, והי' בפה ר"ה ומפה נסע לפ"ב וא"א להיות
עדיין ידיעות מאתו. וכאשר יהיו ידיעות נכונות בטח לא אמנע מלהודיע
אי"ה למעכת"ר. והנני מבקש כאשר תהי' האסיפה אצלם יצווה נא
להודיעני מה החליטו, ונא בזה. בוילנא עוד לא הי' אסיפה.

ויתברך מעכת"ר וכל הנלוים איליו בגמ"ח טובה ויתרומם קרן
אחב"י ברו"ג ונזכה לביאת ג"צ בב"א כנפשו וידי"נ דו"ש מלונ"ח כה"י.

קפו

נעתקה מכתי"ק (1167) בנו, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, לאח"ז שם (כרי"ד מיום ה' ז'ך תשרי): „עפ"י ציווי
שלחתי מכתב להרב מגור, שיודיע דבר אסיפת הרבנים שאצלם. והחלטתיהם".
אברהם מרדכי: אלטר. האדמו"ר מגור. אגרת נוספת אליו — לקמן קצו.
בהענינים אשר דברנו: ראה חנוך לנער (ע' 12): „תרסי"ח... סוף סיון נוסע לברלין ומאריענבאד. ועידה
במאריענבאד עם האדמו"רים מגור וסאכאטשאווי. והמדובר הוא בשאלון הממשלה שנשלח להרבנים (לעיל
אגרת קעט), שהוחלט לארגן אסיפת הרבנים עדי' בווארשא (לקמן בסמוך, ובאגרות קצו. רז) ובווילנא (לקמן
בסמוך, ובאגרות קפח. קצט. ר). בפרטיות עדכ"ז ראה מבוא ס"ז.
האיש אשר בחרתי: לשהות בפ"ב ולהתעסק בהענין הניל (בכמה אגרות דלקמן רז. רט. רי. ריב. ריז)
נוכר בשמו „ריילי“.

אסיפה אצלם... בוילנא: אסיפת רבני פולין התקיימה בווארשא ברי"ח כסלו. ואסיפת רבני רוסיא בוילנא
בחדש איר. ראה בכ"ז בהנסמן לעיל, ובמבוא ס"ז.

קפח

ב"ה מחרת יוהכ"פ תרס"ט לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידי"נ הרה"ג המפורסם תפארת ישראל מעוז ומשגב
כש"ת מו"ה חיים עוזר נ"י אבד"ק וילנא

אחד"ש הדר"ג שי.

בהתראותינו בקעניגסבערג דברנו שיגיש בדבר רשיון על אסיפה
מוקדמת בטח עושה כת"ר שי בזה. והנני לבקשו אשר טרם יקבע זמן
האסיפה ייטיב להודיעני למען להרחיק אי"ה העיכובים בזה.

ויתברך הדר"ג בגמ"ח טובה בשנה טובה ומבורכת ברו"ג בכלל ובפרט
ונזכה לביאת ג"צ בב"א כנפשו וידידו עוז דו"ש מלונ"ח מוקירו ומכבדו
כערכו הרם והנשא.

קפט

ב"ה יום די י"ב תשרי תרס"ט לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי עוז המפורסם ווח"ס נכבד י"א כו' מו"ה
שמואל שי

אחדשה"ט. קלא דלא פסיק הוא אשר . . . מאכיל טריפות בפו"מ ר"ל,

קסח

נעתקה מכת"ק (1167) בנו, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע.
מו"ה חיים עוזר: גראדזענסקי. אגרות נוסמות אליו — לקמן קצט. תעב. תעז. תפ. תצד. תק.
בהתראותינו בקעניגסבערג: השוה לקמן אגרת רו. במאי"ב וקאי"ב.
אסיפה מוקדמת: לפני ועידת הרבנים בפי"ב. כניל באגרת שלפניו. בפרטיות עדכ"ז ראה מבוא פ"ז.

קפט

נעתקה מכת"ק (1167) בנו, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, ובשוה"ג הוסיף: אמר המעתיק. המכתב הזה
הוא לר' שמואל ברי"ן שי אשר לרגלי מחלוקות לקח רב בחלק העיר דעיר ויטעבסקי.
האגרת נזכרת לקמן קצג. והשוה גם קצה. קצו. רא. רב. אודותיו — התמים ח"ז [שע] קג.

ולפלא בעיני אשר כבודו מחזיק בידו, ועי"ז עוד רבים חושבים אשר גם הסכמתי בזה. וכבודו יודע אשר לא התיישב אתי כלל בזה, ולא ידעתי כלל מאתו ומהרבנות שלו בויטעבסק. לבי סוער מאד על המכשול הנורא הזה, ועוד לא נשמע בזאת בכל תפוצות ישראל אשר יוצא איש להכשיל את הרבים בגלוי למורת השובי"ם המובהקים ולמורת הרבנים היראים, רק באשר הוא חוסה בצל הקצבים וההמון, ועוד יחזיקו בידו איזה מהנכבדים. נפלאים המה הדברים הנוראים ר"ל הבאים בהדור היתום הזה, והלב ידאב מאד ע"ז, ה"י. ובאשר במח"כ המכשלה הזאת באה על ידו, עליו להשתדל בחילא יתיר להסיר את המכשול, והשי"ת יהי בעזרו, וירומם השי"ת את קרן אחביי ויחזק לבם לילך בדרך התורה והמצוה בפו"מ, ונזכה לביאת ג"צ בב"א.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש וייטיב לו השי"ת הגמ"ח ברו"ג
כאוות נפשו וידידו עוז דו"ש מלוני"ח תכה"י

קצ

ב"ה יום ה' י"ג תשרי יום הילולא דכ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נ"ע זי"ע
תרס"ט לפ"ק ליובאוויטש

כבוד ידי"נ הר' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם י"א כו'
מו"ה ישראל דובער פרומקין נ"י

אחדשה"ט, זה מכבר כתב בני שי' לכבודו משמי בדבר המגיע לידידינו הר"ח שמואלזאן נ"י, וכפה"נ לא נתקבל המכתב. ועתה הנני לכתוב לו שיתנו לו מהכולל הסך שני מאות ר"כ המגיע לו בעד השליחות מכבר, בלי שום עיכוב ח"ו, וייטיב להודיעני מקיום הדבר,

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש וייטיב לו השי"ת הגמ"ח ברו"ג
בתוך כו' כאוות נפשו וידידו עוז דו"ש מלוני"ח תכה"י

קצ

קצא

[י"ג תשרי תרס"ט]

בעזה"י

המוסד בית מושב זקנים בעה"ק ירושלים וחברון תובב"א הוא ענין גדול מאד. והנהגת הבתים הוא עצהיו"ט בהשגחה מעולה וטובה בכל פרט ברו"ג ע"י המנהלים הנכבדים יחיו. ומצוה גדולה היא להחזיק את המפעל הגדול הזה. ונתתי נדבתי ע"ז שמונה עשר רו"כ. ובאעה"ח יום י"ג תשרי יום הילולא דכ"ק אאמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זיע"א. שנת תרס"ט לפ"ק פה ליובאוויטש

שלום דובער

קצב

ב"ה י"ג תשרי יום הילולא דכ"ק אאמו"ר זצוקללה"ה נ"ע ז"ע תרס"ט לפ"ק ליובאוויטש
ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

כאשר נחוץ מאד להתיישב, בעזרתו ית', בדבר הענינים העומדים על הפרק, החלטתי לקרוא לפה איזה מידידינו יחיו וידברו יר"א איש אל רעהו כו', ולזאת הנני לבקשו לבוא לפה ליום ג' פ' נח הבע"ל, ומוסגר בזה רשימת הקרואים, ויטיב להודיעני תומ"י בדבר בואו אי"ה לשלום,

קצא

נעחקה מצילום כתייך. ומעליד — בגוכתייך בנו אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע: ב"ה נתחי נדבתי על מושב זקנים המתנהג בערי הקדש ירושלים וחברון ת"ו בכ"א סך חמשה רוי"כ יום ה' א' כסלו ס"ט, יוסף יצחק ש"ס.

קצב

טופס אגרת זו נשלח לכמה מרבני וגבירי אניש. ביגדיל תורה (ג"י) חל"ח ע' נט נדפס העתק מגוף האגרת שנשלחה להרב מאדייעווסקי מחאראל. ב"ה יום ה' י"ג תשרי. כבוד ידידי עוז הרב המפורסם נכבד ומרומם י"א כו' מויה אלעזר משה ש"י. בכת"י (1167) בנו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע מועתק טופס האגרת שנשלחה להרב בעופאלאו מפאלטאווע. כבוד ידיינ ומח'י הרה"ח המפורסם נכבד ומרומם י"א כו' מויה יעקב מרדכי ש"י.

מעיל כתייך (1167) הנ"ל:

נשלחו היום מכתבים להריע"מ בעופאלאו, ולהרב רד"צ ש"י והרב רי"ז ש"י והרב רא"מ ש"י

ומובן אשר כללות הענין מוכרח שיהי' אי"ה בסוד סתום, והשי"ת ירומם
קרן אחב"י ברו"ג ונזכה לביאת ג"צ בב"א,

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש ויטיב לו השי"ת הגמ"ח ברו"ג
בתוך כו' כאוות נפשו וידידו עוז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

רשימת הקרואים שי'

הרב ר' יעקב מרדכי שי' בעזפאלאו מפאלטאווע
הרב ר' יצחק יואל שי' ראפאלאוץ מקרעמענצוג
הרב ר' אלעזר משה שי' מאדיעווסקי מחאראל
הרב ר' דוד צבי שי' חן מצערניגאווע
הרב ר' מ"מ שי' חן מניעזין
הרב רי"ל שי' שניאורסאן מועליז
הרב ר' שמרי' מעדאליע מויטעבסק
הר' שמואל שי' גורארי' מקרעמענצוג
הר' שמואל מיכיל שי' טראיינין מפ"ב
הר"י שי' הורעוץ מריגא
הרז"י שי' ואלשאניק מריגא

* * *

לפלא שאין לי שום ידיעה מידידינו הריי"ל שי' אפשר הוא מפני

והרב רמ"מ שי', כולם בנוסח א' כניל מעליד, רק להרעי"מ כ"י כ"ק אאמור' הרה"ק שליט"א
בעצמו ולהשאר כתבתי אנכי והוא רק חתם שמו הט'.

ב"ה יום ב' ז'ך תשרי אס"ח.
נשלחו מכתבי הזמנה הנ"ל להג' ר' שמואל מיכיל שי' טראיינין מפ"ב, ולשי"ב ר' זלמן יצחק
שי' ואלשאניק מריגע כתבתי המכתבים, וכא על התתום.

ב"ה יום ה' ז'ך תשרי.
נשלחו ג' מכתבי הזמנה. להג' ר"י הורעוץ להרב רי"ל שי"ס מועליז. להרב מעדאליא
ויטעבסק, בנוסח הנ"ל.

האסיפה הותחלה ביום ג' לך וסיומה ביום ב' פ' וירא, ופרטיות הישיבות וההחלטות יבאו
עוד הלאה, כי עוד לא נערך הפרטי-כל.

לתוכן האסיפה ראה מבוא פ"ז. לקמן אגרת קצו. קצח. לקוטי דבורים ח"א ע' 256. על אחדים מהחלטות
האסיפה ראה לקמן אגרות קצו. רז.

לפלא ... אודותו: בכת"ק (1167) שם: למכתב הרשמיט שי' כתב בעצמו אלה הדבר"י. לתוכן הדברים
השוה לעיל אגרת קפז. האיש אשר בחרתי ... נסע לפי"ב וראה גם לקמן אגרת קצו.

קדושת המועד, מכתבי להריי"ל מקודם ע"ש כבודו בטח נתקבל, נתקבל
מכ' מהרב מראדין אשר מכירו כתב לסמיר' אודותו.

* * *

נא שיהי' הדבר בסוד שזה נוגע הרבה.

קצג

ב"ה אור יום ועש"ק ועחה"ס תרס"ט לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי עוז הרב המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם י"א
כו' מו"ה שמרי' יהודא ליב נ"י

אחדשה"ט, מכתבו נכון הגיעני. ומפני רוב העבודה אשר בימים
הנוראים והמקודשים האלו לא כתבתי לו עד כה.

נהייתי אשר סכ"ס בא לידי פועל הרבנות של כבודו בויטעפסק
ונתקבל לרצון אצל כל נכבדי העיר, ויתן השי"ת שיהי' בהצלחה ברו"ג
ויהי' איתן מושבו בלי שום צער ועגמ"נ. וחפץ ד' בידו יצליח לעשות
תיקונים הנדרשים והנחוצים מאד. ותקוותי להשי"ת אשר יהי' בעזרו
אי"ה והסערה ההוות תושקט אי"ה, כי הדבר מצ"ע א"א להיות לה
עמידה וקיום ח"ו, והסמיכה על ההמון, כבר הורה הנסיון שזה משענת
קנה כו'. ומ"מ אין לחשות בדבר כזה אשר לפי ששמעתי המצב נורא הוא.
ולפ"ד על כבודו ועל הג' הנכבדים הנלוים אליו לצאת בחוזק ולהודיע
להקצבים אשר באם לא ישובו מדרכם כו' יעמידו קצבים אחרים, וכאשר
יראו מאתם תוקף בלי מורא כו' יכנעו לבבם, וזה כלל כשזה קם כו',
ובאמת אין מה לפחד ח"ו, והעיקר הוא לעשות בבטחון גדול בהשי"ת

הרב מראדין: הג"ר ישראל מאיר הכהן, בעל החפץ חיים.
נא ... הרבה: בכתי"ק שם: למכתב מעדאליע כתב זה בעצמו.

קצג

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים, חלקה נעתק בכתי"ק (1167) בנו כ"ק אדמיר מוהרי"צ נ"ע.
שמרי' יהודא ליב: מעדאליע. אגרות נוספות אליו — לעיל אגרת שלפניו. לקמן קצד. קצה. רא. תעד.
בא לידי פועל הרבנות: השוה לעיל אגרת קסב, ובהערות שם. וראה גם לקמן אגרת תלח.
והסערה ההוות תושקט: ראה לעיל אגרת קפט. לקמן אגרת קצד. קצה. רא.

והוא יהי בעזרם. תמול כתבתי לידידינו הר"ש בריך נ"י אודות זה, והשי"ת יעזור לכבודו להיות במנוחה על התו"ע ויצליח בכל עניניו ברו"ג.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש וייטיב לו השי"ת הגמ"ח בתוך כ"ו כאוות נפשו וידידו עוז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

קצד

[תחלת מ"ח תרס"ט]

ב"ה

בדבר הסכסוכים בעניני העיר דעהנה"ק דק"ק ויטעבסק הוחלט כעת אשר . . . לא יורה לעת עתה שום הוראה בשאלות בית המטבחיים, והקצבים ישאלו שאלות הנ"ל מהרב דקאראלעוויץ, ובמשך עשרה ימים או שבועות אדרוש אי"ה את שני הרבנים הנ"ל וגם את השוחטים דעהנה"ק לבוא לפה לברר אי"ה את כל הענינים שהיו עד עתה, ואז אכתוב אי"ה דבר ברור ומוחלט איך שיהי על להבא. והנבררים משני הצדדים קיימו וקבלו עליהם לקיים את הנעשה כעת וגם על להבא לקיים כפי שיהי ההחלט אי"ה, גם הנני להודיע שמהנבחר מהקצבים נדע אשר מה שהחזיקו במחלוקת עד עתה, לא הי' מצד איזה קלות ח"ו כ"א מאיזה סיבות אחרות, ומקבלים עליהם לצייית לכל מה שיאמר להם.

תמול כתבתי: אגרת קפט.

קצד

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. ולא נתפרש בה התאריך, אך ממש כאן. במשך עשרה ימים או שני שבועות אדרוש כ"י ואז אכתוב דבר ברור, וממה שההחלטה נכתבה ב"ז מ"ח תרס"ט, נראה שההסכמה שלפנינו נכתבה בתחלת מ"ח.

בדבר הסכסוכים: השוה לעיל אגרת שלפניו, ובהנסמן בהערות שם.

ענהנה"ק: העיר ויטעבסק מחולקת מטבעה לשנים שהנהר דוינה חוצה אותה לשנים, חלק המזרחי הוא העליון והגדול, ונק' ענהנה"ג [עבר הנהר הגדול] וחלק המערבי הוא התחתון והקטן, ונק' ענהנה"ק [עבר הנהר הקטן].

הרב דקאראלעוויץ: הרב שמרי' יהודה ליב מעדאליע, שהי' בתחלה רב בקאראלעוויץ (על מקום חותנו הרב דובער קריסיק שנפטר בשנת תרס"א), ונתקבל לרב בענהנה"ק דוויטעבסק בשנת תרס"ח — כנ"ל אגרת שלפניו, ובהנסמן בהערות שם.

קצה

[י"ז מ"ח תרס"ט]

ב"ה

החלטה בדבר ענין הרבנים דעהנה"ק דק"ק ויטעבסק אחרי הבירור והעיון בכל פרט ופרט,

(א) ... לא יורה שום הוראה בשאלת בית המטבחים והאיטליזים ולא יתערב בזה כלל. (ב) שכירות ינתן לו מקופת הקהל ארבעים ר"כ לתודש, לבד מהכנסת אתרוגים אשר ימכור ליחידים ששייך ג"כ איליו, אבל אין לו רשות למכור אתרוגים להמנינים, ובעד זה ינתן לו מהכנסת האתרוגים מהמנינים סך מאה ר"כ. (ג) דבר מכירת חמץ שייך להרב מוהרש"ל מעדאליא נ"י לבדו. רק מההכנסה דמכירת חמץ ינתן להדיין הנ"ל סך שבעים וחמשה ר"כ. (ד) השוביים ... מפני שהתנהגו בענין הזה שלא כשורה יענשו עבור זה בהעברה על משך זמן שני שבועות, שניהם בזמן אחד, ואחרי ימי העברה הנ"ל הרי הן בחזקת כשרותן כמקודם ואסור להסיג גבולם ח"ו.

וה' יברך את עמו בשלום ויתן בלבם לעשות את הטוב והישר תמיד כה"י וירום השי"ת קרנם בכל הפרטים ברו"ג ונזכה לביאת ג"צ בב"א

יום ד' י"ז מ"ח תרס"ט לפ"ק פה ליובאוויטש

כ"ד ידידים חפץ טובם והצלחתם ברו"ג

* * *

כתב כזה שלחתי לידידי הג' הנכבד הר"ש ברין נ"י

קצה

נעתקה מכת"ק (1167) בנו, כ"ק אדמור" מוהרי"צ נ"ע. ולפניו הוסיף:

בליל ב' פ' יורא ביום ט"ז מ"ח כמושב כ"ק אדמור" הרה"ק שליט"א ואתו עמו הרב רד"צ מצערניגאו, והרב ריע"מ מפאלטאווע, והרב ריי מקרעמענצוג, והרב רייל מועליו, והרב רמ"מ מניעוין, נעשה הבירור ד... עם השוביים. משעה התשיעית ערב עד שעה חצי הרביעית עד אחר חצי הלילה.

בליל ג' בשעה השתים עשרה לילה נקראו הרב ר"ש מעדאליא, ו... והבע"ב שלשה ב' מצד מעדאליא ואחד מצד ... והשוביים להגיד להם החלט דבר.

ודברים הראשונים כה היו. דער רבי האט גיזאגט אז מיא רעט און עס איז ניט פועל איז פאר זיך אליין איך ניט קיין מעלה, ער האט דאס גיזאגט אין חסידות, אז מיא רעט חסידות און עס איז ניט פועל, מכ"ש אין אנדערע ענינים כ', ואח"כ הגיד להם החלט כפי שמבואר ומועתק הלאה. ההחלטה עצמה (בלי הברכה והתאריך שבסוף) נמצאת באוסף המכתבים — גם בגוה"ק.

דעהנה"ק דק"ק ויטעבסק: ראה לעיל בהערות לאגרת שלפניו.

כתב ... ברין נ"י: בשוה"ג הוסיף כ"ק אדמור" מוהרי"צ נ"ע: כתב כזה שלחתי לידידי הג' הנכבד הר"ד הערשמאן נ"י, ועל ההחלט השני לצד מעדאליע כתב כזאת כתב כזה ... ברין נ"י.

קצו

ב"ה יום ד' י"ז מ"ח תרס"ט לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי עוז המפורסם ווח"ס נכבד י"א כו' מו"ה
שמואל ברין שי'

אחדשה"ט. מוסג"פ הכתב מה שהוחלט בדבר ענין ההוראה. והנה
עתה אחרי הברורים אוכל להגיד לו אשר . . . יש בו קלות גדולה בענין
ההוראה. ולבד זאת מדיבוריו בעניני שאלות ניכר אשר ידיעתו בפוסקים
קטנה מאד, וברור אצלינו אשר ע"פ פשוט אינו יכול להורות גם שאלות
או"ה ומכ"ש שאלות בהמט"ב. ויתן השי"ת שיהי שלום במחנם ויהי
הכל כדבעי.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו עוז דו"ש
מלוני"ח תכה"י

קצז

ב"ה יום ה' י"ח מ"ח תרס"ט לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידי"נ הרה"ג המפורסם בנש"ק תפארת ישראל כו'
כש"ת מו"ה הרא"מ שליט"א

אחדשה"ט. מכתב כת"ר לבני שי' הגיעני. האיש היושב בפ"ב עוסק

קצו

נעתקה מכת"ק (1167) בנו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע.
שמואל ברין: ראה אגרת שלפנ"ז — בסופה. לעיל אגרת קפס.
בהמט"ב: - בית המטבחים.

קצז

נעתקה מכת"ק (1167) בנו, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע.
הרא"מ: הרב אברהם מרדכי האדמו"ר מגור. אגרת נוספת אליו — לעיל קפז.
האיש היושב בפ"ב: השוה לעיל אגרת קפז, ובהנסמן בהערות שם.

קעת בדבר רשיון אסיפה מאלה שנשלחה להם השאלה מהדופאר, בהוספת עוד רבנים עד כ"ה כולם נקובים בשמותם. לע"ע עוד לא באה התשובה ע"ז, וכשיהי' בזה חדשות אודיע אי"ה לכת"ר שי'. לבד הגי טראיינין אינו ידוע לי בפ"ב למי שיכולים לפנות בזה. והאיש היושב מאתנו בטח יהי' להם לעיניים בכל אשר ידרוש להם.

שבוע זו עשיתי פה אסיפה קטנה מיח"ס מרבנים ובעה"ב הגבוהים בדבר הראוי קאמיסי, וכאשר האסיפה מרבני פולין תהי' בר"ח כסלר הבע"ל הנני בזה לבקש מכת"ר להרשות אשר שני רבנים מאתנו יהיו באסיפתם ולא לחוות דעה כ"א להשתתף בהאסיפה ועי"ז נוכל אח"כ להתאחד אי"ה, וכן החליטה אסיפתינו לבקש זאת מכת"ר שי'. שני הרבנים אנו חושבים את הרב מניעזין הר"מ חן נ"י והרב מויטעפסק הרש"ל מעדאלי נ"י, וכאשר זמן האסיפה היא בקרוב אפשר ייטיב כת"ר להשיבני ע"ז בטע"ג.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו הטי' וכחפץ ידידך דו"ש מלונ"ח כה"י

קצח

[חשון תרס"ט]

ב"ה

מותר הלשכה

נשאר לפני ענין אחד אשר רציתי להרצות לפני הנאספים למען יהיו בפנים כל הענינים וישתמשו בהם לעת החפץ, ויען נמשכו הענינים הרבה

בדבר רשיון אסיפה: בפרטיות עדי' ראה לעיל שם. מכוא פי"ו. הגי' טראיינין: = הגביר שמואל מיכל טראיינין. אגרות אליו — לעיל טו, ובהנסמן בהערות שם. אסיפה קטנה: ראה לעיל אגרת קצב, ובהנסמן בהערות שם. הר"מ חן ... מעדאלי: שאמנם נסעו, ולאחיו דווחו עדי' לרבנו, כדלקמן אגרת רו. וראה גם ס' זכרון (י.ל. גריבארט. לודז תרפ"ז, ע' 31) — שנפגש שם עם הר"מ חן.

קצח

נעתקה מגוכחתיק שבאוסף המכתבים.

קביעת התאריך חשון תרס"ט היא: א) ממי"ש בסופה: ועתה בנסעי ממאריענבאד נתוועדנו בברלין עם שלשה מהרי' היראים דאשכנזי", שקאי על נסיעתו בשלהי תרס"ח כמסופר בחנוך לנער ע' 15. ב) ממי"ש:

והי' העת דחוקה, גם הנאספים היו כבר יגיעים מעל העבודה הגדולה, השארתי את הענין ובחרתי לבארו עתה בכתב יושר בעזה"י.

והוא דבר אגודת פילאנטרופיע אשר יסדנו בחו"ל בשנת תרס"ז:

בשומנו אל לבנו את המצב הרוחני באה"ק אשר בעוה"ר ירד פלאים בשנים האחרונים מצאנו אשר אחת מעמודי ההתזקה הוא לייסד ישיבה באה"ק שתהי' תחת השגחה טובה. כי ברית כרותה לעסק התורה שאינה חוזרת ריקם ח"ו. והנכנס לחנות של בושם כו' וזה דבר ידוע. אמנם ג"ז ידוע מארז"ל כל האומר אין לו אלא תורה כו' (ובגמ' שם אמרו זה לענין גמ"ח וידוע דעיון תפלה הוא בכלל גמ"ח כמו שפרש"י בפרק מפנין). וביותר בזמן הזה אשר התורה והיראה המה שני דברים נבדלים זמ"ז, דרוש התעסקות פרטי להשריש בעזרתו ית' שרשי היראה בלומדי תורה, ויהיו שניהם בידם, ויתקיימו שניהם בעזה"י וכמארז"ל אי יראת ה' אוצרו אין כו' וכל שמעשיו מרובים מחכמתו חכמתו מתקיימת כו'.

והאמת אגיד אשר אינני נותן אומן להשיבות דזה"ז כשהן בלי השגחה. ודוקא כאשר יש בהן השגחה טובה לשמור מהדברים המזיקים ר"ל ולהשריש שרשי היראה ופרחי האהבה והקירוב לה' ולתורתו, אז יש לקוות על טוב פעולתן בעזרתו ית'. אשר בשנים האחרונות דרוש ההשגחה הנ"ל גם באה"ק כי החדשות מצאו גם שמה מקום כנודע ולזאת נחוצה גם שמה ההשגחה.

אמנם דבר החזקת ישיבה באה"ק שתהי' תחת השגחה טובה אי"ה, ה"ז עיקר ויסוד גדול שיש לקוות מזה להטבת המצב הרוחנים של

אגודת פילאנטרופיע אשר יסדנו בחו"ל בשנת תרס"ז ... אח"כ הי' ה' בעזרו וקנינו את האחוז הנ"ל בקיץ העברי, והקנייה היתה בקיץ תרס"ח — כמסופר לעיל אגרת קפד.

ויש מקום לשער שנכתבה לאחר אסיפת רבני ועסקני אנ"ש שבחודש מ"ח תרס"ט בלויבאוויטש, שבה נתייסדה, לשכה תמידית אשר תעסק בהכנות לאסיפת הרבנים ק' בפטרבורג' (חנוך לגער ע' 13), ועי' בא באגרת שלפנינו לכתוב ע"ד, מותר הלשכה ... אשר רציתי להרצות לפני הנאספים. לכוללות המבואר כאן ראה מבוא פ"ו.

אגודת פילאנטרופיע: אגרת בנו, כ"ק אדמיר' מוהרי"צ נ"ע בזה, נדפסה לעיל — בתור נספח לאגרת קעג.

ליסד ישיבה באה"ק: ע"ד השתלשלות רעיון יסוד הישיבה, מתחיל משנת תרס"ג, ועד שבא לפועל בשנת תע"ב, ראה מבוא פ"ו.

הנכנס לחנות של בושם: ילקוט שמעוני משלי רמז תתקנ.

כל האומר ... תורה כו': יבמות קט, ב.

פרש"י בפרק מפנין: שבת קכז, ב ד"ה. היג הני נמי.

אי יראת ... אין כו': שבת לא, א.

כל שמעשיו ... מתקיימת כו': אבות ג, י.

הצעירים והאברכים דתמן אשר בעזרתו ית' ראויים לקבל ברכה. ורק בהעדר הדאגה עבורם ובהעדר ההתעסקות עמהם ה"ה באים לידי הפסד ר"ל,

וכבר ידוע דעתי אשר המקום המסוגל לזה יותר היא עיה"ק חברון ת"ו, אשר עד עתה עודינה טהורה היא ת"ל מהתערבות איזה התייסדו. וזרות. ובנקל יותר לבוא אי"ה אל התכלית הנרצה. אשר העניינים כבר ידועים בזה באריכות דברים וכשתהי' ישיבה בחברון ת"ו יתחזק ויתגדל הישוב של חברון בעזה"י. אשר עתה בעוה"ר נתרקן הישוב שלה שמה לגמרי, ולא נשארו בה רק איזה מהזקנים המחזיקים בנושנות ועוד יקר אצלם הישוב אשר יסדו רבותינו הק' זצוקלה"ה נ"ע, וקדושת העיר מקום משכן אבות העולם נקבע בלבם, וגם המה ברגל אחת כו', כי לפי מצב העיר כעת אין להם עם מי להתחבר ולדבר דבר, כי באשר היישוב פנוי וריקם כמעט מבעלי צורה כו', הצעירים פרקו עול ביותר וחוצפא יסגא כו', ותחת אשר בעזרתו ית' מסוגלת העיה"ק הנ"ל להיות מקום משכן לעסק התורה ועבודה ושיושלם במקצת רצון כ"ק אבותינו רבוה"ק זצוקלה"ה נ"ע בהארץ אשר בחר כו', עוד היא מושפלת ר"ל כו'. והחזקת ישוב עה"ק הנ"ל נוגע מלבר ומלגאו כו', וכאשר תוסד ישיבה בחברות"ו ותמשיך אלי' אברכים יראים ועוסקי תורה ושיהי' הכל אי"ה תחת השגחה טובה בעזה"י קימה תהי' לה יש גם עכשיו ישיבה בחברון אבל מצערה היא ולא כמו הכוונה האמיתית בענין הישיבה אשר בכוונתינו בהתייסדות ישיבה שמה).

אחת מהדברים המחזקים את הישוב באה"ק הוא דירות חפשיות, אשר כמה נדיבים בנו בתים באה"ק ונותנים דיורים חפשים ע"פ הגורל על שלוש שנים, בתים כאלה נמצאים במספר נכון באה"ק (גם להכולל יש בתים כנ"ל וגם מבתי הנדיבים יש שנותנים דיורים לכל בני הכוללים אם כי המנדב הוא פולני וכדומה) אבל הכל רק בעה"ק ירושלים ת"ו, וגם זה המשיך הרבה משארי עה"ק לירושת"ו מפני הדיורים החפשים שבה לבד ריבוי הישיבות שבה שנותנים החזקה גדולה להלומדים. וגם באשר יש בה מסחר וקנין. שבכ"ז המשיכה אלי' יושבים הרבה, ובחברות"ו אין בתים כנ"ל ואין ישיבה שכ"ז גרם להקטין היישוב.

(בחורף תרס"ה קבלתי מכתב מהג' המפורסם מוהרש"ז ברלין ז"ל

יש גם עכשיו ישיבה: השוה לקמן אגרת רכו, ובהנסמן בהערות שם.

מוהרש"ז ברלין: אחיו של ר"י ברלין — הנ"ל אגרת צד, ובהנסמן בהערות שם.

ברשימת „רכוש הכולל בבתיים בעיה"ק חברון תובביא" ס"ה: „חצר הר"ר שלמה זלמן ברלין ז"ל בת שתי

כאשר רצונו לקנות נחלה באה"ק וכאשר שמע מאתי אשר נחוץ בחברות"ו בתים כנ"ל וחסרונם נרגש, ומציעים לו חצר בחברות"ו לזאת שואל מאתי למי לפנות בזה, והושבתי לו לפנות לנ"ד הרה"ח הרמד"ס נ"י ולש"ב הרה"ח הרש"ל נ"י ועל ידם קנה את החצר, וכמדומה שיש בו ג' או ד' דיורים ועלה לו כמדומה שני אלפי וחצי רוי"כ. ואם כי מעט הוא לפי ערכו אבל מ"מ יותר הוא מהעדר, מער וידער ניט).

במשך הזה עמד למכור אחוזה גדולה בעה"ק חברות"ו, חצר המפורסם לטובה בכל אה"ק, בו בתים הרבה ויפים וקרקע הרבה שדות וכרמים, אשר עלה לבעל החצר בסך מרובה, ועתה עמד במקח כ"ד כ"ה אלפים רוי"כ, באתי בדברים אודות זה עם נדיבים אחדים, מהם שהבטיחו על המחצה מהם בשלימות, וכ"ז לא בא לידי פועל, והחלטנו לעשות אקציאנערני אבשצסטווא בשם „פילאנטראפיה" לקנות בתים באה"ק לטובת עניים ולהחזקת עוסקי תורה ויראי ד'. וכאשר בחו"ל זה בנקל יותר לעשות חברה כנ"ל, עסקנו בזה בוירצבורג. ומצד איזה עיכובים שהי' בזה מהמושל המקומי הי' בהכרח שילך הדבר לברלין, ובעזרתו ית' בא הרשיון ע"ז מהרייכסקאנצלער, והדבר נתאשר (האקציעס נעשו ע"ס ששים וחמשה אלפים מארק, כל אקציע בת חמש מאות מארק, ומתחלקת גם לקופאנעס מן מאה עד חמשה מארק). אח"כ הי' ה' בעזרינו וקנינו את האחוזה הנ"ל בקיץ העבר בסך כ"ב אלפים רוי"כ בלי עזר האקציעס. וכבר נעשה ת"ל הקופצע. והכל נעשה על נכון. והודיתי לה' על הקני' הזאת אשר בעזה"י הוא ענין גדול ונעלה מאד (ואנו חושבים אם כי לא הוחלט עדיין – אשר ההכנסה מהאחוזה הנ"ל יהי' לצורך הישיבה שתוסד אי"ה), עתה קנינו ת"ל עוד חצר קטן אשר בגבול החצר הגדול הנ"ל. וזה בעזר האקציעס אשר לעי"ע נמכר במספר מועט.

בזמן ההתעסקות בדבר החברה הנ"ל נתעוררנו אשר האגודה תהי' ג"כ מטרתה לייסד תדרים ת"ת וישיבות ושיעורי ערב וכה"ג בכ"מ אשר תמצא לנכון בכל רחבי התבל, וליתן עזר להלומדים מזון ולבוש וכו', כן

קומות וגם חנות קטנה בדרך השוק. שתי אגרות מהרש"ו, בדבר בנין הקומה השני, מימונו ונתינתו בתור מתנה עולמית לכולל חב"ד, נדפסו בהמשפיע' ע' ריב, רל. וראה גם מ"ש בזה שם ע' קצב ד"ה כן אודיעו. ע' רז אגרת כב. ע' רט ד"ה לידידנ.

הרמד"ס: הרב מרדכי דובער סלונים.

הרש"ל: הרב שלמה ליב אליעזרוב.

שהבטיחו על המחצה: ראה לעיל אגרת קלו, ובהנסמן בהערות שם.

אקציאנערני אבשצסטווא: חברת מניות.

הקופצע: שטר הקנין.

תשתתף החברה אם איזה מוסד ממון הנ"ל אשר כבר נוסד מקודם והחברה תמצא לנכון להשתתף בזה או לקחת תחת חסותה (ומצורף לזה הסעי' מהאוסטאו המדבר בהנ"ל). מובן אשר תכלית כוונתינו בזה בשביל מדינתנו, ובאותה הכוונה עצמה אשר חשבנו באגודת „יבנה“, אשר בהתייסדות אגודת „יבנה“ היו כמה עיכובים כאשר ספרתי לפני הנאספים. ובחול"ל יכולים להשיג הרשיון על כ"ז בנקל. ובדעתינו להעביר הדבר למדינתנו ברשיון הממ"י. ואני חושב אשר לעצם קיום האגודה כנ"ל במדינתנו ולטוב פעולתה נחוץ לנו השתתפות היראים שבאשכנז, ודבר זה ביארתי בארוכה במכ' בחורף העבר להגרד"פ נ"י. והנני מסגיר בזה העתקתו. אמנם ידוע אשר אחינו שבאשכנז הולכים בשיטת השתתפות היראה והחכמה, שהשתתפות זאת היא נגד רוחינו לגמרי כנודע.

ועתה בנסעי ממאריענבאד נתוועדנו בברלין עם שלושה מהר' היראים דאשכנזי אודות פילאנטראפ'י והודו אשר זאת ודאי שאין מצוה להשתדל במדינתנו בהשתתפות הנ"ל (ובפנימיותם מצטערים כמעט על השטה הזאת ההולכת במדינתם אך אין להשיב כו') ונתעוררו להשתדל להמציא חבירים אל האגודה. ובעת הזאת נשתדל אנחנו בדבר הרשיון להביא את האגודה למדינתנו, – אנחנו עוד לא עשינו דבר בדבר הרשיון ותקותינו להתחיל בזה אי"ה והשי"ת יהי בעזרינו.

זה שבארתי בקוצר אמרים דבר האגודה פילאנטראפ'י, אשר בכל ענין מהנ"ל הי' הרבה התעסקות ויגיעות, וכמה סיבובי דברים הי' בזה אשר א"א לבאר ולפרט הכל, וראויי היא דבר פילאנטראפ'י לשום לב אלי' הן בהחומרי היינו דבר קניית בתים בעה"ק חברון ת"ו, והן בהרוחני דהיינו התייסדות בתי אולפנא בעזרתו ית'.

יבנה: ע"פ גיטין נו, ב: תן לי יבנה וחכמי. ואולי זוהי החברה שדן בה לעיל אגרת קלה.
הגרד"פ: הגיר דוד פרידמאן, אביד קארלין-פינסק.
בנסעי ... בברלין: השוה לקמן אגרת ריט.

קצט

ב"ה יום ג' כסלו תרס"ט לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד הרה"ג המפורסם תפארת ישראל מעוז ומשגב כש"ת
מו"ה חיים עוזר נ"י

אחד"ש הדר"ג שי: על יסוד המכתבים שנשלחו מהיהודי המלומד להדוח' רבנים עשינו השתדלות בדוח' דיפארט' לתת רשיון לאלה הרבנים להתוועד ולהתיישב במה להשיב ולהציע בהטבת מצב הרוחני. ונוסף להנ"ל עוד רבנים עד כ"ה במספר, ומוסגר בזה רשימת הרבנים יחיו, ובקשנו שההתוועדות תהי' בוילנא, ותמול קבלתי מכתב מידידי הגי' הנכבד הרש"מ טראיינין נ"י אשר הדירעקטאר חתם על הרשיון ושלחו להגוי"ב לדרוש על הרבנים הנקובי' בשמותם לידע האמנה שלהם (בלאגאנאדאזניסט) והתקוה אשר התשובות יהיו אי"ה לטוב. ואז עפ"ע ידיעו זאת מהמניסט' להגוי"ב דוילנא בנתינת רשות להתוועד. ולמותר לי לבקש את הדר"ג שי' לתקור ולהוודע בכ"ע בגוי"ב פראוולי' אם נתקבל איזה ידיעה אודות זה, וכשיעזור השי"ת שלא יתפרסם הדבר בין המנגדים יש לקוות שתהי' אי"ה ההתוועדות, והשי"ת יהי' בעזרינו ויתרומם קרן התורה והיראה וקרן אתב"י בב"א.

ויקבל הדר"ג החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו עוז מכבדו ומוקירו כערכו הרם והנשא.

קצט

נעתקה מכת"ק (1167) בנו, כיק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע.
מו"ה חיים עוזר: גראדענטיק, אגרות נוספות אליו — לעיל קפח, ובהנסמן בהערות שם.
על יסוד המכתבים: בהבא לקמן השוה אגרת שלאח"ז. מבוא פ"ז.
מהמלומד היהודי: ד"ר מ. קרעבס (לקמן אגרת ריו) מהמחלקה לעניני דת שבמשרד הפנים, שהוא הכין השאלות שנשלחו להרבנים (ראה לעיל אגרת קצט), והוא גם הי' נציג הממשלה בוועידת הרבנים בפ"ב (לקמן הערות לאגרת רנב). וראה גם לקמן אגרת שמה.
דוח' דיפארט': המחלקה לעניני דת שבמשרד הפנים.
ונוסף ... עד כ"ה: בזה דן גם לקמן אגרות ר. רו. רח. ולאח"ז ביקשו להוסיף עוד שמות רבנים בהרשיון — כדלקמן אגרות רט. רי. ריב.
תהי' בוילנא: התקיימה באייר תרס"ט, כדלקמן אגרת רכדי, ובהערות שם.
הדירעקטאר: מנהל המחלקה הנ"ל (השוה לקמן אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם).
גוי"ב פראוולי' — במשרד הגוברנטור.
בין המנגדים: הרבנים מטע"מ והעסקנים הצבוריים שאינם יראים. לפועל קיבלו גם הם רשיון אסיפה באקאווא. דו"ח אסיפה זו, כולל הנאומים שנשאו בה, נדפס בס' בפ"ע בשם
Совѣщаніе еврейскихъ общественныхъ дѣятелей
[אסיפת העסקנים הצבוריים היהודים (פ"ב עת"ר)]. וראה גם לקמן אגרת ריג. רמד. רנה.

ד

ב"ה אור יום ועש"ק ג' כסלו, תרס"ט לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד הרב הגאון הגדול המפורסם בקצוי תבל תפארת
ישראל מעוז ומשגב יראת ד' אוצרו כש"ת מו"ה חיים הלוי
שליט"א, אבד"ק בריסק דליטא

אחד"ש הדר"ג יחי, הצעת הדר"ג ע"י ידידנו הנכבד מוהרי"ל נ"י,
נתקבל אצלי בחפץ לבב כי זה חפצי מכבר הימים להתוועד ולהתייעץ
בהרמת המצב בעזה"י, והנני מוכן לבוא אי"ה בכ"ע שידרשו אותי. ועתה
הנני לבשר להדר"ג שי שיש תקוה שתהי התוועדות ברשיון אי"ה, וקודם
שהיינו בקירוב אל הרשיון לא רציתי לדבר בזה. והוא הדבר זה כשני
חדשים אשר אנו משתדלים בדוחאוונא דיפארט' לתת רשיון לאלה
הרבנים שנשלח להם המכתב מהיהודי המלומד להתוועד בוילנא
להתייעץ מה להשיב ולהציע בהטבת המצב הרוחני, ועוד הוספה על
הרבנים הנשאלים עד בכ"ה מספר (ומוסגר בזה רשימה מהרבנים יחיו),
ותמול קבלתי מכתב מידידי הג' הנכבד הרש"מ טראיינין נ"י אשר
הדירעקטאר חתם על הרשיון, ושלחו להגוי"ב לדרוש על האמנה (בלאגא-
נאדאזניסט) של הרבנים הנאספים, והתקוה אשר התשובו יהיו אי"ה
לטוב. כתבתי היום להגר"ע נ"י לחקור ולהוודע בכ"ע בגוי"ב פראוול' אם
נתקבל איזה ידיעה אודות זה, והשי"ת יהי בעזרינו שיבוא הדבר לידי
פועל, ויעזור לנו לפעול לשוב להרמת המצב הרוחני, ויחיש וימהר השי"ת
ישועתו וירומם קרן התורה והיראה וקרן אחביי בב"א.

ויקבל הדר"ג החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו הט' וכחפץ
ידידו המוקירו ומכבדו כערכו הרם והנשא.

ד

נעתיקה מכת"ק (1167) בנו, כ"ק אדמיר מוהרי"צ נ"ע.
והוא הדבר: השוה אגרת שלפנ"ז, ובהנסמן בהערות שם.

רא

ב"ה אור יום ה' ט' כסלו הילולא דכ"ק אדמו"ר נ"ע זצוקללה"ה זי"ע
תרס"ט לפ"ק ליובאוויטש

כבוד ידידי עוז הרב המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א
כו' מו"ה שמר"י ליב נ"י

אחדשה"ט. שמעתי אשר נולדו ספיקות בכתב ההחלטה, ע"י איזה מהמחזיקים במחלוקת ר"ל, אשר לומדים בו פשטים בדברים זרים ועקומים שאין הדעת סובלתן. ואם כי לכל איש ישר ההולך בתום אין שום מקום בהכתב לילך בו בדרך עקלתון, ואטו בשופטני עסקינן, וכי נזקקין לשוטים וכסילים כו', אך באשר מזה למחלוקת תוצאות, ואני אדיר כל חפצי שיהי' השלום והמנוחה בתוקף במחנם, בעזרתו ית', לזאת הנני לפרש ולבאר הדברים, ולהמביטים אל האמת לא יהי' בזה דבר נוסף על האמור בכתב ההחלטה, וכמ"ש הרמב"ם ז"ל במאמר תחה"מ ז"ל ואין בזה המאמר דבר נוסף על כל מה שאמרנוהו בפ"י המשנה והחבור אבל יש בו כפל ענינים והארכה המונית ותוספת ביאור יבונהו הנשים והסכלים לא זולת זה עכ"ל ואני מבקש את כבודו למסור דברי ביאורי לאנשי מחנו.

הכתב מדבר רק בהענין שאנו דנין עליו, היינו בדבר . . . אשר לאחר הבירור הוחלט שלא יורה שום הוראה בשאלות בהמטב"ח והאיטלזים. ולא מצאתי לנצרך כלל להזכיר אשר השאלות הנ"ל יורה הרב מהרש"ל נ"י, כי מי אחר שיוורה שאלות הנ"ל, הלא הוא הרב שנתקבל בעהנה"ק ועליו להורות שאלות הנ"ל כמו כל יתר השאלות שע"ז נתמנה. ולא באנו רק לשלול את הדיין הנ"ל משאלות האלו. ועתה מפני הפשטנים הנ"ל

דא

אגרת זו ושלאחר"י נעתקו מכת"י 1167. כתי' הנ"ל כולל העתקת אגרות רבנו בכתי"ק בנו כ"ק אדמו"ר מוהררי"צ נ"ע. יוצאות מכלל זה שתי האגרות שלפנינו (יעוד אגרות אחדות), המועתקות בו בכתיבת יד אחרת. באוסף המכתבים נמצא גם העתק שתי אגרות אלו בכתי"ק כ"ק אדמו"ר מוהררי"צ נ"ע; אך שם הוא בשינויים, גם שינוי בתאריך: "ב"ה אור יום ד' ח' כסלו תרס"ט לפ"ק ליובאוויטש". מתוכן השינויים, ומשינוי התאריך, נראה שההעתקה שבכת"י 1167 הנ"ל היא מהדורא בתרא, והיא המועתקת כאן. שמר"י ליב: מעדאלי"ע. אגרות נוספות אליו — לעיל קצג, ובהנשמך בהערות שם. הרב מעדאלי" נזכר באגרת כמ"ם בשמו, כיון שהאגרת נועדה גם עבור בני הקהלה, כאמור לקמן; „ואני מבקש . . . לאנשי מחנו“.

בכתב ההחלטה: הנ"ל קצה.

בעהנה"ק . . . לעהנה"ג ועהנה"ק: ראה לעיל בהערות לאגרת קצד.

מוכרח אני לפרט דעתי אשר שאלות המטבחיים והאיטלזים השייכים לעהנה"ק ישאלו רק מהרב רש"ל נ"י ולא מזולתו. אשר כן צ"ל לדעתי גם בהשאלות הנ"ל השייכים ליתר המחוזים היינו איזהאריי וזארעציי שישאלו דוקא מהרבנים שלהם, ומהראוי שהרבנים יחיו יעשו בזה סדר נכון אשר כאו"א מהם יורה את השאלות השייכים להמחוז שלו, ולא יתערבו הענינים שיוכלו להביא לידי מחלוקת ח"ו. ובהנוגע לעהנה"ג ועהנה"ק יען שהיה מחולקים ומובדלים זמ"ז בכל עניניהם, נ"ל שזה נכנס תחת הסוג שלא להורות באתר דחברי, אשר בגוף ועצם הענין הזה האריכו רבים וגדולים מהראשונים והאחרונים בדברים חוצבים להבות אש, ומהראוי אשר יעשו בזה תיקון וסדר נכון בעזרתו ית'.

ההעברה אשר נתנה להשובי"ם, אין זה משום איזה פסול שנמצא בהם ח"ו, ולא משום שנגעו בכבוד הדיין, כ"א מפני הדבר שהגדתי בעת אשר אמרתי את הפסק לפני הרבנים והבע"ב יחיו, אשר מפני הכבוד אין רצוני לבאר זאת בכתב. ולאחר שקבלו עליהם את הדין ה"ה בחזקת כשרות כמקודם, וה"ה חוזרים למשמרתם ומצבם הראשונה, ואסור להשיג גבולם ח"ו. ולא אבין כלל איך יעיזו הקצבים לדחות את השו"ב ... שי ממשמרתו וחזקתו, ואף אם אין דעתם נוחה ממנו, אין להם הרשות לדחותו ח"ו, וידוע הוא שע"פ הרוב כל שו"ב שאין רוח הקצבים נוחה הימנו רוח היריאים והחרידים נוחה הימנו, ואם רוצים לדון עמו בד"ת בעניניהם הפרטים, היינו מה שנוגע להם בפרט לא הנוגע אל החזקה שלו הרשות בידם. ואין לזה שייכות עם השחיטה וצריך לשחוט כמקודם. וידונו אתו לפני רבנים, אבל לא יערבו בזה בע"ב, כי אין זה שייך להבעה"ב, ואין הענין נידון ע"פ פסקי בע"ב, ועמ"ש בשו"ת דרכי נועם חלק יו"ד סי' ה' בסוף התשובה בדברי מהר"י בי רב ז"ל (רבו של הרב"י ז"ל) ומי גבר יראה ולא יחרד נפשו ע"ז.

ומה שרוצים ליקח שו"ב שלישי, הנה אין הדבר הזה תלוי בהקצבים וגם אם ירצו בזה רבים ונכבדים מהעיר לא יוכלו להשיג גבולם בלא ד"ת, וכמה דיוית נשפכו וכמה קולמוסים נשתברו על הענין הזה, ולא בנקל הוא להביא עוד שו"ב בגבול הקודמים. ושמעתי אשר מפי איזה מהלומדים נשמע אשר ליקח עוד שו"ב אין בזה משום הסגת גבול. על הדברים האלה ידאב לבי מאד, הכי כחוכא וטלולא יעשו ח"ו את תוה"ק, הלא כל החכמים והסופרים צדיקים וקדושים נוחי עליון המדברים

איזהאריי וזארעציי: הם שני המחוזים שבחלק המזרחי של העיר הנק. עבר הנהר הגדול — שחלק הצפוני שבו נק' איזהאריי (ברוסית. איגוארריי, פי על הנהר) וחלק הדרומי נק' אורוציי: וע"ש זה נקראים שני בחי הכנסת שבו.

בהענין הזה רובם ככולם הוא באופן כזה, היינו גם כשאנו מדחה את הקודם לגמרי, וכי מפני איזה פניי או מפני המחלוקת הותר לאמר כל העולה על רוחם, ובדברים כאלו ובכיוצא בזה רק מבזים את התורה ומחללים ש"ש ר"ל ועושים מחלוקת בישראל. וגם זה שפל מאד ויש בזה משום חה"ש ר"ל אשר איזה מהלומדים מתחברים עם אנשים פשוטים ונעשים להם כעורכי הדיינים, מלמדים אותם דיינים ותורות אם כהלכה או שלא כהלכה, ושמות הספרים שגורים בפייהם של הע"ה, והדבר נעשה כחולין בעיניהם, והתורה והגבלותי נהרסים ח"ו וח"ו ע"י עניינים כאלו. ה"י. וגם יש מהלומדים אשר כל עסק תורתם ועיונם הוא בכדי לצודד נפשות ולחרור ריב ומחלוקת, ומפיהם ומפי כתבם יוצאים דברים אשר הם גועל נפש ממש, וכותבים למדות ומפיצים ושולחים, והכל שלא לש"ש כלל וכלל, וריחם הרע נודף עד נו"ן פרסאות, ישימו אלה הלומדים אל לבם אשר על כל זה עתידים ליתן את הדין, וירתי תרתי גיהנם, ומוטב להם שיעסקו בישובו של עולם ולא יהי תורתן כושלתו. ועוד טוב מזה אם היו לומדים לש"ש, והשי"ת ברוב רחמיו יישר את העקמומיות האלו בחד וברחמים, ויהי שלום על ישראל.

יכול להיות אשר גם עתה ימצאו איזה בעלי מחלוקת מה לעקם ולדרוש כחפצם. אבל זכרו נא את ה' אלקינו הוא עשנו ולו אנחנו (במד"ר פ' ויחי פ"ק ולו אנו משלימים נפשותינו), ואנו צריכים לייחד ולכוון דעותינו לבנינו ומעשינו אל רצונו ית' ללכת בדרכיו ולשמור חקותיו ומצותיו ית', וכל מטרת נפשינו יהי לידע את האמת היא אמיתית תוה"ק ולזה נהי מסורים בנפשינו, וכל הפורש ח"ו מהאמת הזה כפורש מן החיים, וכבר העידה עלינו תוה"ק ואתם הדביקי בה' אלקיכם חיים כולכם היום.

אני מבקש את כבודו לקרוא איליו את הקצבים ולהזהירם שיחדלו מלהחזיק בריב ומחלוקת, וטוב להם להיות שקטים ושלוים ולציית אל הרבנים, ובזה ירשו עולמם, וכאשר ילכו בדרך הטוב והישר יצליח השי"ת מעשיהם. גם שמעתי סברה אשר עוד עתה הם משלמים להדיין . . . יזהירם גם על זה שיחדלו מלשלם לו. ואם ח"ו לא יציתו, ינוכה לו הסכום הזה מהשכירות שלו והשי"ת יתן בלב כל אחב"י לילך בדרך הטוב והישר ויתרומם קרן התורה והיראה וקרן אחב"י בגו"ר, וה' יברך את עמו בשלום.

ויקבל החיוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו עוז המצפה לישועה וחפץ באושר והצלחת כל אחב"י ברו"ג דו"ש מלונ"ח תכה"י

רב

[אור ט' כסלו תרס"ט]

כבוד ידידי המפורסם וו"ח י"א כו' מו"ה מענדיל יצחק ש"י

כאשר בנו ר"ל ש"י חושב מחשבות לכנוס לגבול השו"בים דעהנה"ק ועושה בזה איזה תחבולות, הנני מבקשו להזהירו שיסלק מאתו המחשבה הזאת ולא יהי מסיג גבול ח"ו.

ובד"כ אין לכם להתערב בעניני השחיטה דעהנה"ק וזה טוב וישר לפניכם.

והיו זה שלום וברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלוני"ח תכה"י

רג

[כסלו תרס"ט]

ב"ה

כבוד ידידי המפורסם וו"ח"ס נכבד י"א כו' מו"ה בנציון ש"י

מכתבו הגיעני בדבר המקוה האופן הקל שכותב הוא חמור הרבה

רב

ראה בהערות לאגרת שלפניו. ובאגרת שלפניו, בהעתק שבכת"י 1167 לא מופיע תאריך, ובהעתק כתי"ק הנ"ל מופיע התאריך, ב"ה יום ד' ח' כסלו תרס"ט לפ"ק ליובאוויטש, ועפ"י בהערה לאגרת שלפניו, בודאי שונה גם התאריך שבאגרת שלפניו — שנכתבה בהמשך לאגרת שלפניה.
מנדל יצחק: ליאזנאו, שוי"ב וויטעבסק. אודותיו — באגרת קודש אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, הנדפסת בסוף ס' השיחות תש"א.

רג

תצלום כתי"ק נדפס במגדל עז' ע' תרכז. והעתקה בקובץ יגדיל תורה (נ"י) חל"ז ע' של. ושם, שמע"ל נרשם, נתקבל בכסלו רס"ט.

בנציון: רסקין. אגרות נוספות אליו — לעיל קעב, ובהנמסן בהערות שם.
דבר המקוה: בעירנו גואטסק שנבנתה זה כעשרים וחמש שנה בידי איז ר' ש[שמעון] ק[רימער] ז"ל... ראה יגדיל תורה שם בהנעתק בשה"ג.
האופן הקל: בהשאלה לאגרת שז' דלקמן נראה שרצו להחליף מקוה המחוברת למעין במקוה של מי גשמים.

וצריך זהירות והשגחה יתירה וח"ו להחליף הראשונה בכזו. ולא יעשו
חדשות והשי"ת יהי בעזרם. ובטח מנקים את המקוה לעתים כמו בכל
עיירות ישראל.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלוני"ח
תכה"י

שלום דובער

רד

ב"ה אור יום ב' ג' דחנוכה תרס"ט לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי עוז הג' המפורסם ווח"ס נכבד י"א כו' מו"ה
נתן שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. כאשר ח"א ר"ז אבראמאוו זה משך רב
בלי עסק, ולאחר כמה יגיעות עוד לא הזדמן עסק לפניו. ועתה כאשר צ"ל
הטארג בעסק ראזאנא', אני מוצא לראוי ונכון שכשיעזור השי"ת ויקחו
את העסק יתנו לו זאסט מהעסק הזה, והשי"ת יעזור להם שיקחו את
העסק ויהי בהצלחה בכל פרט.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו עוז דו"ש
מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

רד

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
נתן: גורארי, אגרות נוספות אליו — לקמן תקג. תקה.
ח"א ר"ז אבראמאוו: = חתן [ר' שמואל גורארי] אחיו [של ר' נתן] ר' [זושא] אבראמאוו.
טארג: = מיכזו.

רה

ב"ה יום ב' ד' טבת תרס"ט לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי הגביר המפורסם ווח"ס נכבד י"א כו' מו"ה
... נ"י

אחדשה"ט. קבלתי מכתב מהג' ר' דוד גאליאסין צועק חמס על כבודו שהסיג גבולו, והוסיף סך גדול על בית מסחרו ולקחו מאתו, הדבר הזה שמעתי מפי מגידי אמת זה איזה חדשים, ולא נזקקתי לזה באשר יש להם ת"ל רב ואנשי צדק. ואמרתי בטח יעמדו בזה וידברו על לבו לחדול מן הרעה הזאת, וכבודו יקבל את האמת והצדק. אמנם עתה כאשר פנה רד"ג הנ"ל במכתבו אלי, וכותב אשר כבר הזמין את כבודו לדין של ג' אנשים, וכבודו פונה עורף לזה. גם בקש את הרה"ג דמחנס נ"י, ואין ביכולתו לעזור לו, באתי עם הסופר להוכיח לכבודו איישרו בזה, ואיך שעולתו בו. מאד אתפלא על כבודו אשר יורד לחייו של חבירו, בית מסחר אשר יסד איש זה כט"ו שנים, ויגע וטרח הרבה עד אשר שכלל את בית מסחרו והמשיך איליו קונים מהעיר וחוצה לה, ועתה יבוא אחר ויקח בלי עמל יגיעתו של חבירו ויהנה בה. זה עול גדול, וגם אלמלא ניתנה התורה השכל מחייב כן, ובפרט שהתורה אסרה לנו הסגת גבול, והיא אחת מהעקרם הגדולים ממצותי של תורה המאשרים את עמינו לחיות בצדק וביושר. ואם ח"ו תוסר ההגבלה הזאת באחינו, הרי איש את רעהו חיים בלעו, ויתבולל עם קודש בגזל וחמס ח"ו, אשר זה שנאוי מאד לדי אלקינו, ולא נחתם גז"ד של דור המבול אלא על החמס ר"ל, וחפץ ד' בנו שנהי מאושרים בכל פרט.

כל ישראל מאמינים באמונה שלימה אשר הפרנסה היא מאת השי"ת, ולא העסק משא ומתן הוא מקור הפרנסה כ"א השי"ת וית',

רה

נדפסה בשמועות וספורים ח"א (הוצאה חדשה ע' פא), והושלמה כאן ע"פ כתייך (1167) בנו כ"ק אדמו"ר מוהר"י צ' נ"ע.

בשמר"ס שם מקדים לפניו: במוסקא הי' עשיר אחד שהי' לו בית מסחר גדול לבגדים שנים רבות. בא עשיר אחר והוסיף לבעל הבית דמי שכירות של התנות ולקח ממנו התנות, הראשון צעק ואין מושיע לו (ושניהם היו יר"ש) ופנה להחפץ חיים ז"ל והבטיח לו סכום גדול לשיבתו באם יפעל אצלו לעזוב דרכו הרעה, והחפץ חיים לא פעל מאומה, אז פנה אל כ"ק אדמו"ר אולי הוא יפעול עליו, וכ"ק אדמו"ר כתב אליו מכתב ע"י החסיד המפורסם ר' לייב הופמן ז"ל, והמכתב נמצא אצלי כתיי החסיד המפורסם הנ"ל, שהעתיק מכתייך אדמו"ר, כי גוף המכתב מסר לידי העשיר הנ"ל.

העסק הוא רק כלי לבד, וברכת ד' היא תעשיר, וכאשר הכלי היא כשורה אז שורה בה ברכת השי"ת, ולזאת צריך כאו"א לראות אשר המסחר שלו יהי בכשרות דוקא, ובפרט כאשר כבודו פזר נותן לישיבות ות"ת ולכל דבר שבצדקה, כאשר יהי הכל בהכשר אז דוקא יהיו מעשי רצוים ומקובלים להשי"ת וכמ"ש לא תבוא כו' בית ה' אלקיך וכת' שוחט השור כו', ואדרבא בזה ש"ש מתחלל ח"ו. ועוד מתחלל ח"ו מהעושק והנעשק וכדאי' במד"ר נח פל"א ע"פ מרוב עשוקים וכו', יתבונן נא כבודו מה הוא עושה נגד ד' ונגד עם ישראל, ולא יחללם ח"ו לעיני העמים רבים אשר בטח מדברים סרה ע"ז וח"ו על הכלל כולו יצאו. וכאשר כבודו ינחם על הדבר הזה יקדש בזה שמו ית' ושם ישראל יתעלה ויתרומם, כבודו יכול לתרץ עצמו אשר האדמינסטראציע עשתה זאת, יסלח לי כבודו אשר אמר לו, טארגעווען מעג מען אויף אַ גויס נאמען, קאן אַ עבירה ח"ו טאר מען ניט אויף אַ גויס נאמען אייך. והשי"ת יתן בלבנו לבחור בהטוב באשר הוא טוב לשמים וטוב לבריות, ובזכות זה ייטיב לו השי"ת בכל מילי דמיטיב ויצליח ברו"ג.

הג' רד"ג דורש מאתי שאבוא למאסקווא בשביל זה, ובאמת בשביל גודל הענין הי' כדאי לבוא למאסקווא ולהשתדל בכל עוז להטות לב כבודו – בעזרתו ית' – למען שמו ית' וית' ולמען אחב"י שלא יחולל ח"ו, ויחיו אחינו ביושר ובצדק. אבל מאד כבד עלי כעת הנסיעה, ומסרתי דברי ע"י ידי"נ הרה"ח המפורסם מו"ה ליב האפמאן הנוכחי והנני מבקש את כבודו להטות און קשבת לדבריו, וזה טובת כבודו בעזרתו ית', ובטוח אני בלב כבודו אשר יתן מקום לדברי, ובגלל הדבר הזה ירומם השי"ת קרנו ויתן לו השי"ת פרנסה והצלחה ויעלה מעלה מעלה בעזרתו ית'. ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלונ"ח כה"י.

האדמיניסטראצ'יא: - ההנהלה.

טארגעווען: - להתמקח.

מו"ה ליב האפמאן: ראה אודותיו גם לעיל אגרת סג.

ר

ב"ה אור יום ג' י"ט טבת תרס"ט לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי עוז הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם י"א כו.
מו"ה זעליג פערסיץ נ"י

אחדשה"ט, באתי עם הספר אל כבודו בדבר ש"ב ידי"נ הנכבד ר',
זלקינד פערסיץ נ"י כאשר הי' פה ודברנו בדבר העסק גיוואנט שהזמין לך
השי"ת, וברצות ה' הוא עסק נכון ויכולים להרויח בו בעזרתו ית', אמנם
צריכם להעמיד את העסק במצב נאות כפי דרישת העסק היינו לעשות בו
אבאראט נכון וכמובן דרוש לזה מעות, וספר לי אשר דרש מכבודו הלואה
עשרים אלף ר' וכבודו לע"ע לא הבטיח לו, והנה כמה פעמים דברתי עם
כבודו אודות ש"ב הנ"ל ובכל פעם אומר אשר חושב הוא אודותיו ורצונו
וחפצו לעשות לו טובה, רק אינו מוצא במה בעניני מסחר כמו
באטפראווקעס א"א לוותר באשר אצלו יעלה ביוקר וכמאמר העולם אין
אחיות במסחר (אם כי הר"ז חושב שאינו עולה ביוקר נגד אחרים). והציע
לפניו בקיץ העבר בהיותי במאסקווא שיעשה דיסקאנט וכבודו יעזור לו
בזה, אך אין ביכולתו לעשות זאת מפני טבעו הרך, וכנודע שהעסק הזה
דורש תבנית קשה, ועתה כאשר הזמין לו השי"ת עסק שבעזה"י יוכל
להתפרנס מזה בריוח, ורק דרוש לו מעות ע"ז, אם אך חפץ כבודו באמת
לעשות לו טובה כאן מקום אתו להביא חפצו לידי פועל.

ואינני חושב אשר כבודו יש לו ספיקות ח"ו בנאמנות שלו, ובפרט
שרוצה להבטיח אותו רק כבודו אינו חפץ בבטוחות כי מאמין לו, לפי
השערתי אני כבודו קרוב איליו ברוח ונפש וחפץ להיטיב לו, רק כבד לך
לעשות דבר בפועל – בלי העולם ארויס נעמען געלט במזומן און לייגיך
-, אבל ידידי אין חכם כבעל נסיון, הפעולה היא מאמת את הכח, כאו"א
הוא בעל גמ"ח בכת, ומדה טובה הזאת תמצא במי שאינו כמו בישנר,
ישראל קדושים הן כו', וצריכים לחבר הכח עם הפועל ואז שניהם

ר

נעתקה מכת"ק (1167) בנו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע.
זעליג פערסיץ: אגרת נוספת אליו – לקמן רכה.

ש"ב ... זלקינד פערסיץ: שאר בשרו (של ר' זעליג פערסיץ).

בהיותי במאסקווא: ראה חנוך לנער ע' 14: תרס"ח בחודש אייר בא למוסקבא וראה לעיל בהערות
לאגרת קעג.

אמיתים, וכאשר כבודו בפנימיותו חפץ הוא בטובתו יבוא נא את הדבר לפועל, ובצדק אחרוב אשר כבודו צריך לדאוג לקיומו ולטובתו של ש"ב הנ"ל אשר נגדלתם יחד ומאז ועד עתה אתם אהובים ומקושרים זע"ה, והיתכן אשר לא יעמוד לו בעת כזאת אשר בעזה"י ביכולתו להרים מצבו ע"י הלוואה הנ"ל אשר כבודו יהי שלום ואחיו יחי' אתנו עמו, יאמין לי כבודו אשר אינני משער בנפשי וכמו אינני מאמין לעצמי (עס גלויבט זעך ניט כלל) שכבודו לא יעשה לו הדבר הזה. ובאם ח"ו כו' אי' היא האהבה והריעות, הלא נצטוינו על הפועל דוקא, ואין אדם יוצא י"ח במחשבה וכוונה, אפילו בריעות נפש ובכוונה עצומה ותשוקה ודביקות אמיתי, גם מרע"ה הי' צריך להניח תפילין בפועל ולאכול מצה בפועל, וכן אנחנו כולנו נצטוינו על המעשה דוקא כמ"ש אשר יעשה אותם האדם, ועשיתם אותם, ורבים כמוהם. תקוותי תאמציני אשר כבודו יתעורר בלב ובפועל יחד ויתן לו את ההלוואה כנ"ל. ובגלל הדבר הזה יברכו השי"ת בכה"ט וימלא השי"ת כל משאלות לבבו לטוב ויצליח לו השי"ת בכל עניניו בגו"ר.

בדבר אגודת מעייני הישועה, הי' הרבה עסק בזה במא"ב וקא"ב כי הי' בלתי סדרים הרבה, ולבסוף אמרתי להם כך, כאשר בהאופראווליעניע שלהם יש י"ב אנשים יוסיפו עוד י"ב ומהם יהיו רובם מאנשי רוסיא ועוד מאשכנז ורומיני, אשר המה יהיו בהועד בההנהגה פנימית. וחשבתי להם את כבודו ואת האחים גו"א ואת הג' ר"ן ראבינאוויץ מקרעמענטשוג (שהוא עסקן גדול בענינים אלו) והג' ר' מיכאל זעליגסאן אשר דר בתמידות בקראקא, וכאשר יעשו אסיפה יזמנו את הנכבדים הנ"ל אשר יבואו אל האסיפה למען לסדר אופן ההנהגה בבתי הרחצה, ואם ככה יעשו אמרתי להם אשר אנחנו ניתן להם אי"ה בל"נ ערך ס"ב י"ב עד ט"ו מאות ר' לשנה, מהסך הזה ינתן להם שליש על ההוצאה כללית, ושני שלישים עבור שיחזיקו רבנים וכה"ג שנשלח לבתי הרחצה שתחת רשותם, כפי המספר שנסתווה בינינו.

שבוע העברה הי' פה ידי"נ הג' ר' שמואל גו"א נ"י ודברנו בזה, ואמר אשר יצטרף אי"ה בסכום נכון וגם ישתדל להביא לזה חבירים בעזרתו ית', וכבודו בטח יצטרף בהסכום שאמר לי בקיץ, וגם אמר אז שישתדל

במא"ב וקא"ב: - במאריענבאד וקאניגסבערג [ראה לעיל אגרת קפח. בהתראותינו בקעניגסבערג].

אופראווליעניע: - הנהלה.

האחים גו"א: ר' נתן ור' שמואל ור' מנחם מענדל.

ר' מיכאל זעליגסאן: ראה אודותיו ס' הצאצאים ע' 206.

אי"ה להשיג חבירים אל האגודה האופן שדברתי עמהם כמדומה לי שזה אופן טוב, ועפ"ע יכתוב לי חוות דעתו ע"ז.

אני נוסע מחר אי"ה לחו"ל לויסבאדען, והשי"ת יצליח דרכי וישלח לי רפו"ש בקרב בתוך כו'.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו עוז דו"ש מלונ"ח תכה"י.

רז

ב"ה אור יום ה' כ"ח טבת תרס"ט לפ"ק

בני יקירי שיי כלתי הצנועה והכי תי
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. באנו לפה שלום ת"ל תמול בקר שעה 9. נסענו מברלין שלאף וואגאן וישנתי איזה שעות. ובבואינו לפה התחלנו תיכף בדבר הדירות. והנה האטעלען אינם מוסכמים להכניס אוכל לתוכם... ושכרנו אצל אשכנזית מהיראים דפה אשר אין חשש על הקיץ שלה ויכולים ליקח מים חמים. גם בשלה תמול עבורינו דגים. היום אכלנו בפעם הראשון מאכל חם בשר עוף ע"י ליאתאווסקי.

היינו תמול אצל הפראפ'... יתן השי"ת שיהי לתועלת וישלח לנו השי"ת רפו"ש בקרב בתוך כו'. והנה מבקש אתכם להודיענו בכ"ע משלומכם הטוב להחיות נפשינו.

מידידינו הר"מ והרש"ל בטח קבלת ידיעה פרטיות מהאסיפה דווארשא, הרש"ל הי' בד"כ קל בענין האסיפה והיינו להביט על רוח הנאספים שלא להגיד נגד רוחם אם כי אינו מתאים לדעתינו היינו לפי מושגינו בהענינים. ודעת הר"מ הי' שאנו צריכים להגיד דעותינו ולבלי להביט מה שבדעתם הם. וכן הי' בדבר ההצעה בענין שמירת שבת (והיינו לבטל חק שביתת יום הראשון) וענין עירובין (סעי' ט"ו ט"ז בהפראג')

רי

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם בכתי"ק בנו, כיק אדמור מוהרי"צ נ"ע וויסבאדען".

באנו לפה: מקום מרפא — וויסבאדן — שם שהה עד שלהי אדר (כדלקמן אגרת רכד). הר"מ והרש"ל: שנסעו בתור צירים מאת רבנו, לאסיפת רבני פולין בווארשא שהתקיימה ברי"ח כסלו, כניל אגרת קצו.

לבטל חק שביתת יום הראשון: בהעבר (י"ט ע' 132) נדפס תרגום תזכיר הרבנות בווארשא, בענין הצעת

שרצו הפולנים לאחד ב' הבקשות, ואנחנו באסיפתינו החלטנו לבלי לבקש בדבר העירובין מפני הגרעון שיש בזה, שע"י היתר ההוצאה מוציא גם שירעם ומחסה א"ע בו וכה"ג ובד"כ משתכח עי"ז איסור ההוצאה מרשות לרשות בש"ק. ובפרט לאחד הבקשה הזאת עם ענין הש"ק שזה נוגע מאד בנפש אחינו ודאי לא יתכן, כאשר בד"כ אין לאחד החמור עם הקל שמא יתנו את הקל לבד. והר"מ יצא נגד זה בתוקף (נגד דעת הרש"ל) ופעל לכה"פ שהעמידו זה בשני דברים.

כן עמד נגד סעי' ד' אשר באמת אין הדעת סובלת זאת שכל פלך עשה לו תורה בפ"ע, ומי יודע מי יהיו הרבנים, אשר בכל פלך ודאי נמצאים כאלה שאינם מתאימים אל הכוונה האמיתית וכבר אמרתי להרב מגור במא"ב שאין הדבר הזה ישר מטעם הנ"ל כ"א שיעשו ועד גלילי, והר"מ טען נגד זה וכמדומה שלא פעל מאומה.

בווארשא לא הספיק הזמן לדבר הרבה, ומברלין שלחתי להם טע"ג ע"ש ר"י הורעוץ בזה"ל ווי דאלזני ויסקאסזיט טוןארדא וואשעהא מנעני, וא"י אם חתומה (מאנשי האסיפה) נמסרה להם או פתוחה. הר"מ הבטיח לסדר את הפראטאקל בהקדם, גם להודיע הפרטיות מאסיפת ווארשא. כשתקבל בטח תשלח לי בהקדם.

אם הי' איזה ידיעה מהרש"מ בדבר רשיון האסיפה ובדבר ההעתיקות. אם הי' ידיעה מהרי"ל בדבר בקשת ההוספה, בטח אתה זוכר שהרש"מ כתב שישלח הבקשה איליו.

החוק הזה. ובשוה"ג שם הוסיפה המערכת, שתזכיר זה נדפס, כנראה, בעת הדיון בחוק זה ע"י הדומה השלישית באפריל 1910. אך אפשר שנכתבה לאחר אסיפת הרבנים בווארשא בכסלו תרס"ט, שדנה בזה כניל. וזהי גם א' מההצעות שרשם רבנו בעת הועידה הרבנית בפ"ב (ס"י רנו סעיף 22). בשלהי חורף תרע"א התקיימה בנד"ז אסיפת הרבנים בפולין ובמינסק (לקמן אגרות רפז). רצו. רחצ. רצט). ובקיץ תרע"א התקיימה אסיפה בנד"ז באטוואק (אגרת שו). המועצה הממלכתית דנה בזה בחורף תרע"ב (אגרות רפז. שטו). והחליטה להרשות לפתוח חנויות אוכל ביום א' לחמש שעות. אך זה לא סיפק את רבנו (אגרת שטו). באסיפתנו: בחדש מ"ח בלויבאוויטש — כניל אגרת קצב, ובהנסמן בהערות שם.

מכלי לבקש בדבר העירובין: לפועל רשם רבינו הצעה זו לקמן ס"י רנו סעיף 25.

במא"ב: בעת הועידה במאריענבאנד — קיץ תרס"ח. השוה לעיל אגרת קפו, ובהנסמן בהערות שם.

ועד גלילי: השוה לקמן אגרת שזו ס"י ה.

ר"י הורעוץ: ר' יוסף יוזיק מווארשא (אגרת אליו — לעיל קכא).

ווי ... מנעני: - אתם צריכים להביע דעתכם בתוקף.

הפראטאקאל ... מאסיפת ווארשא: בזה דן לקמן אגרות רח. ריב. ריד. ריו.

הרש"מ: ה"ר שמואל מיכל טריינין מפ"ב.

רשיון האסיפה: בוילנא. כניל אגרת קצט, ובהנסמן בהערות שם.

העתיקות: ההצעות שנתקבלו בפ"ב, כדלקמן בסמוך. ובוה דן גם לקמן אגרות רח. ריג. ריו. רכ. רכא.

רי"ל: השוה לעיל אגרת קפו, ובהנסמן בהערות שם.

ההוספה: הוספת שמות רבנים ברשיון האסיפה דוילנא — כניל אגרת קצט, ובהנסמן בהערות שם.

ידידינו הרש"ג שי' בהיותו עתה בפ"ב א"ל גארניפינקל בשם וואסילי-
 (אשר באותו יום הי' אודות זה אצל הנ"ל ואומר אשר הוא עשה הכירות
 הרש"מ שי' אתו) אשר מהר' מטע"מ נתקבלו הרבה הצעות ויחזיק בערך בי'
 מאות דפיס. גם נתקבל מדי' רבנים דוח' מהרב דפ"ב ומצירלסאן
 ומאהרנסאן וראבינאוויץ דפאל'. ודבר בדבר העתקה ואמר א"א ליתן לו
 בב"א כ"א מעט מעט הי' נותן להכותב שלו, ואמרתי להרש"ג שיודיע
 להנ"ל בטע"ג שיראה בדבר ההעתקה. ועפ"ע יעלה זה איזה סכום, אבל
 התקוה שיבוא אי"ה לידי פועל. הנ"ל אומר אשר הרש"מ לא ידע מזה.
 הרש"ג חשב שיהי' אי"ה בפ"ב שבוע הבע"ל ויראה אי"ה למהר הדבר.
 ולפי"ד א"צ להאיץ כ"כ בהרש"מ בדבר ההעתקות שלא יהיו כסותרים
 זל"ז.

היום קבלתי מכי' מהרש"ג וחושב להיות פה אי"ה יום א' או ב'
 הבע"ל, תודיעני אם בא הר"י חן ומה נעשה אתו.

הנני מברכך בברכת מז"ט בעד הקושאן הנעשה יתן השי"ת שיהי'
 בהצלחה ויושלם אמיתת הכוונה הרצוי', הרש"ג אמר שיכתוב לפד"מ
 שישלחו את הצעק לפה, וכן כותב במכ"י שכבר כתב, ולע"ע לא נתקבל.
 בטח יהי' מחר אי"ה ואשלחנו אי"ה.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרנד
 וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

אם ש"ב ידי"נ הרה"ח הרש"ל שי' בליובא' עודינו הנני פב"ש באה"ר
 יצליח השי"ת דרכו ויבוא לביתו לשלום ויהי' במנוחה על התו"ע.

על הטע"ג א"צ לכתוב רק הפאמילי.

הרש"ג: היר שמואל גורארי'.

גארניפינקל: אולי הרב אלי' אהרן גארפינקל מפ"ב.

מהר' מטע"מ: אולי הוא הדו"ח מאסיפת קאוונא (הנ"ל בהערות לאגרת קצט). וראה גם לקמן אגרת רלז.

הרב דפ"ב: הרב דוד טבלי קצנלבוין.

צירלסאן: הרב יהודה ליב מקישינוב.

אהרנסאן: הרב שלמה הכהן מקיעור.

ראבינאוויץ דפאל': הרב אליהו עקיבא מפאלטאווא.

קושאן: חתימת סטר הבעלות על הנחלה השני' בחברון. בפרטיות עדין ראה מבוא פ"ו.

הצעק: השתתפותם בקניית הנחלה, והם מעות האקציאן (כניל אגרת קצח). והשוה אגרת שלאח"ז.

הרש"ל: הרב שלמה יהודה ליב אליעזרוב מחברון. וראה לקמן אגרת רטו — שכבר הגיע לביתו.

רח

ב"ה אור יום ג' ד' שבט תרס"ט לפ"ק
ויסבאדען

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכי' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך מיום ג' קבלנו לרוב עונג ולגודל
קו"ר ות"ל בעד שלומכם הטוב. חשבנו לקבל ימים אלו עוד מכתב ובפרט
מכלתי תי' אשר לא הי' מאתה רק מכתב א'. והנני מבקשה לכתוב לנו
בכ"ע ותכתוב בפרטיות מבריאותה . . . והשי"ת ישמרך מכל נו"מ וישלח
לך רפו"ש ויחזקך שתהי' בריא אולם.

מבריאותי ת"ל . . . והשי"ת ישלח לי רפו"ש בקרב בתוך כו'. חשבת
להיות היום אצל הפראפ' וקבלתי מאתו מכתב אשר נסע היום ושאבוא
איליו מחר אי"ה.

בדבר האסיפה דוואר' כתבתי לך במכ' הקודם (כעת קבלתי טע"ג
מניעזין אשר ידידינו הר"מ אינו בקו הבריאה והשי"ת ישלח לו רפו"ש
בקרב).

שכחתי לכתוב אשר דבר דיבת הראדז' על נשיא הכבוד אומרים
השלוחים מאתנו שאין לזה יסוד. והראדז' השתתף בעצמו בהאסיפה.
בדבר ההעתקות כתבתי לך במכ' הקודם בשם ידידינו הרש"ג שי'.
השגת הפרטי-כל, הוא ענין נכבד מאד לעניננו ונראה אי"ה אודות זה.
ההוספה נחוצה, ואם יש באפשר נחוץ מאד להשתדל שלא יומשך
הזמן הרבה.

רח

נעתקה מגוכח"ק שבאוסף המכתבים.
כלתי . . . בריאותה: ראה בזה לקמן אגרת רמה, ובהנסמן בהערות שם.
מניעזין . . . הר"מ: חו, שעליו הי' לסדר הפרטאקאל מאסיפת ווארשא, כדלעיל באגרת שלפניו ובהנסמן
בהערות שם.
הראדז': = ראדזימין (האדמו"ר אהרן מנחם מענדל) או ראדזין (האדמו"ר מרדכי יוסף אליעזר).
העתקות: ההצעות, כניל אגרת שלפניו, ובהנסמן בהערות שם.
הרש"ג: היר' שמואל גורארי.
הפרטי-כל: מאסיפת ווארשא — כניל.
ההוספה: משמות הרבנים ברשיון האסיפה בוויילנא, כניל אגרת קצט, ובהנסמן בהערות שם.

להגרד"פ שי' אני חושב לכתוב אי"ה ואשלח אי"ה את המכתב אליך.

על המכתבים הנשלחים אלי הושבתי ושלחתי לך בטח תקבלם אי"ה.

בדבר הביכר שבליאדי בוך כל המשמח אינו נמצא בין הכ"ק מועתק כמו שהוא (וזה לפלא אצלי וכפה"נ ניקח שנים הרבה קודם כו' ע"י המשרתים הידועים) הכתבים ממנו בטח נמצאים, אבל לא בסדר ובכ"ע יש לי געגועי להשיג לכה"פ המפתח ממנו, כי כידוע נוגע מאד הסדר כי יש כמה דרושים על פסוקים שונים והם המשך אחד, ובאמת זה אינו מספיק עדיין, כי כמה פעמים רושם כ"ק אאזמור"ז צוקללה"ה בבוך הנ"ל על הדף ואינו מזכיר כלל התחלת הדרוש (וכמו"כ נמצא בעוד ביכער, וביותר על ס' תרטו"ב, וביתר הביכער הרושם הוא ע"פ הרוב בזה הבוך עצמו כאשר נמצא כזה בספרי תרי"ט ובס' דברים ח"ג (ושם רשם כ"ק אאמור"ז צוקללה"ה הדף שבהעתקה) ובס' בראשית מן הבי' על האי, אבל על תרטו"ב וכל המשמח רושם בביכער אחרים בהביכער הנ"ל על הדף. ונראה מזה שהיו נחשבים אצלו ביותר וע"ד דכולא ביי' כו'), אמנם ג' המפתח הוא ענין גדול כנ"ל. ומ"ש שמחזיק ג' מאות בוגין כבוד להאמין.

הפי' המילות נר' שזהו מה שנמצא מס' ב"ג בשלימות, ומ"ש עליו חלק יכול להיות שהי' בדעתו הק' לכתוב עוד בענין וסגנון הזה, וכמו שהי' עם האגרת הק' איהו וחיוהי חד כנודע.

הגרד"פ: הג"ר דוד פרידמאן. ע"ד המכתב אליו — גם לקמן אגרת שלאח"ז.
 הביכר שבליאדי: כרכי כתי' דרושי אדמור"ר הצ"צ, שבידי נכדו אדמור"ר מהרי"ד מלאדי. ובוה דו גם לקמן אגרות ריו. רית.
 בוך כל המשמח: חלקו (עלים נפרדים) נמצא עתה בספריית כי"ק אדמור"ר שלישי'א ונסמן במס. 1178. ודף האחרון שחתי' הוא שם.
 ס' תרטו"ב: ראה לקמן אגרת רית — שהי' אצל רבנו, אבל לא בשלימות. בספריית כי"ק אדמור"ר שלישי'א נסמן 1065, וכולל שני חלקים: ח"א — דפים טז-רצה. ח"ב — דפים קלב-שלד. וראה לקמן שם. ואגרת תכו. ספרי תרי"ט: ח"א (מס. 1096) ח"ב (מס. 1059) וח"ג (מס. 1098).
 ס' דברים ח"ג: כתי' מעתיק — מס. 1147 — הנ"ל אגרת נג.
 בראשית מן הבי' על האי': יש בזה שתי סדרות: בראשית א ח"א (מס. 1152) ח"ב (מס. 1014) וח"ג (מס. 1040). בראשית ב ח"א (מס. 1104) וח"ב (מס. 1035).
 ג' מאות בוגין: שהם 1200 דפים.
 ס' ביג': גוכתי"ק נסמן במס. 1179, וההעתק — 1145.
 ומ"ש עליו חלק: ההשלמה נדפסה בקובץ התמים ח"ב (נזו' יז), ובפה"מ הוצ' קה"ת.
 האגרת הק' איהו וחיוהי חד: אגה"ק ס"י כ' — שבסופו, ע"כ מצאנו מכיה"ק. וראה דרמ"צ (קע, א): מגוף כי"ק אדמור"ר נ"ע אשר כ' בימים שלפני הסתלקותו בכפר פייעא.

ביום ועש"ק העבר קבלתי מפד"מ הטשעק ע"ס 3932-60 פראנק.
ובאותו יום שלחתי לירושת"ו ע"ש ר"י פריינד והודעתי לך בטע"ג.

בדבר שאלתך בענין הספי' בסדר עמידתן בבחי' קוין שהחסד אם שעומד' תחת החכ' אנו אומרים שמקבלת מבינה וא"כ כמו"כ נא' בדעת אם שעומד בסדר הזה תחת הכתר מ"מ מקבל מהמוחין, תשובה. אין לדמות דעת לחסד, כי חסד היא מדה ר"ל שהיא הסתעפות דבר לא ענין בפ"ע, ואם נא' שמקבלי' מהמוחין צ"ל שמקבלת מהבינה שכן הוא הסתעפות המדות מהבינה דוקא כנודע וכמ"ש בלקו"ת ד"ה ביום השמע"צ כנישין כו' ומבו' בד"ה מצה זו רס"ז, (ובאמת בסדר הזה הכוונה שגם המדות מקבלים מהכתר וכמ"ש בתו"א בהבי' דמים רבים דפ' תולדות בענין זה) אבל הדעת הוא כח בפ"ע והוא כח ההתקשרות לקשר א"ע לאיזה דבר מה אף בדבר הרחוק ומובדל ממנו ועי"ז מתחבר ומתקשר עם הדבר ההוא או שהוא בדרך המשכה שנמשך הכח המובדל והיינו הך כו' והוא שעצמות הדבר נמשך עי"ז או שמגיע אל העצם כו' (וד"ת נק' דעת המתפשט לפי שזהו בחי' התפשטות הארה הנמשך מן המוחין אל המדות, והיינו בסדר עמידתן זת"ז. ומ"מ גם בזה אין זה שהדעת מקבל מן המוחין כ"א שמקשר ומחבר כו'. והמקבלים נק' המדות אבל הדעת אינו מקבל בעצם כ"א מחבר כו'. רק שבחי' הדעת מעמדו דוקא למטה מהמוחין בין המוחין אל המדות, אבל ענינו אינו שמקבל מהמוחין רק מחבר המוחין עם המדות. ולכן עיקר ענין הדעת הוא להרגיש ולהכיר את המושג במוח בינה שזהו למעלה מבחי' הבינה עצמה כו') ולבד הנ"ל הנה קו האמצעי בהכרח שיקבל מהכתר דוקא שבכח זה הוא עושה ההתכללות בב' הקוין וכמ"ש בלקו"ת בד"ה קא מיפלגי במתיבתא דרקיע ועמ"ש בד"ה וידבר אלקיי את כה"ד כמדומה רנ"א. וכמדומה שכ"ז מספיק לתשובה על שאלתך.

ידידינו הרש"ג שי' חשב להיות פה שבוע זו אמנם קבל טע"ג ונחוץ לו להיות מחר בחארקאוו ונסע מוצש"ק דרך פד"מ ישר לחארקאוו, בטח שלחת לו האוסטאוו כי עפ"ע יהי' גם בפ"ב ויראה אותו לא' מהגדולים שכבר דבר אתו בזה.

תודיעני אם נתקבל מכי' מר' שמואל ליפסאן מקאמינקע בדבר השמורה.

מפד"מ הטשעק: ממעות האקציאן, עבור קנית הנחלה השני בחברון, כניל אגרת שלפניו, ובהנסמן בהערות שם.

אוסטאוו: - ספר התקנות [אולי מהחברה שדן בה לעיל באגרת קצח - בסופה].

ר' שמואל ליפסאן: השוה לקמן אגרת ריב: ר"י ליפסאן.

בדבר השמורה: עדי"ז גם לקמן אגרות ריב. רכ.

מה נעשה בהזאל שלי אם מסיקים כדבעי ואם לא יש בזה אפאסנאסט ח"ו, צריכים לנקות את הרער גם הקיימען. ומה נעשה בהזאל הגדול ובהחדרים ובהאדעלעניעס. הנני מבקשך להודיעני בפרטיות איך הולך הענין ברוחניות וגם מה נעשה בהגשמיות.

יום א' הי' פה ידידינו ר' אליקים וואלף שי' ונהניתי בההתראות אתו. הדי"ר עהרמאן לא עשה לע"ע דבר וממתינים מאד על הדברי הימים שזה יהי' להם פתח להתחיל בהענין. וואלף מבקש אולי אפשר שתשלח חלק מזה שכבר כתבת, וגם לפ"ד הי' נכון לשלוח חלקים חלקים.

המכ' נתאחר עד היום יום ג' ונתקבל מכתבך מיום ד' (וחותם הפאצט עליו 10-טן שהי' ש"ק).

בעניני העיר טוב שלא תתערב לאזין זיי' זעך אביסל אן דולין וכשנבוא אי"ה לביתינו שלום נראה אי"ה.

ע"ד בשר לע"ע אני מסתפק בבשר עוף, וואלף הבטיח לכתוב למכירו לסטוטגארט להוודע בדבר השו"ב רצ"ה שי'.

והנני מבקשם לכתוב לנו בכ"ע מכתבי' בפרטיות משלומם הטוב.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

רט

ב"ה אור יום ועש"ק ז' שבט תרס"ט לפ"ק
ויסבאדען

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותיי היקרות והחביבות יחיו

אפאסנאסט: - סכנה.

הרער גם הקיימען: הצנור והארובה.

אדעלעניעס: מחלקות.

הדי"ר עהרמאן ... חלקים: המדובר הוא בכתיבת מאמר ע"י די"ר עהרמאן ופרטומו, בדבר שעבורו בא הריי (בהרש"ז) סלונים לחו"ל. ואולי קשור למכירת האקציעס (מניות) עבור הנחלאות בחברון. ובוה דן גם לקמן אגרות רי. ריג. והשוה לקמן אגרת רסז, ובהנסמן בהערות שם.

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך הזאקאזי מיום ועש"ק נתקבל תמול (וחותם הפאצט עליו וו שהי' יום א') ומכתבך ממוצש"ק כן מכ' כלתי תי' מיום א' נתקבלו היום לגודל קו"ר ולשמחת לבבינו ות"ל בעד שלומם הטוב. יעזרנו השי"ת להתבשר בשו"ט זמ"ז ולהתראות בחו"ש. ביום ג' הייתי אצל הפראפ' . . . והשי"ת ישלח לי רפוי"ש בקרב בתוך כו'.

את המחברת של צירלסאן בטח תשלח לי. הצעתו לשלוח מכתבי לכל המקומות בדבר הבחירות נכונה היא, ויהי' נצרך להעריך אי"ה נוסח ולשלוחו לכל המקומות בעת הנדרש (לבד המא' של יה"ל), ובכללות הצעתו שנוטה אל התערבות ידוע לך שאין דעתי מסכמת ע"ז כלל ולאחר שאראה המחברת שלו אשיב לו אי"ה (דרך ליובא').

קבלתי היום מכתב מידידינו הרשמ"ט וכותב שכתב להריי"ל לשלוח הבקשה ולהוסיף גם את הרב דפ"ב ואותו, וחושב שזה יהי' גם תועלת

זאקאז: - דואר רשום.

המחברת של צירלסאן: כנראה הכוונה לספר הנדפס הנזכר באגרת בנו, כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, המועתקת לקמן, והיינו שהרי"ל צירלסאן שלח א' מכתב. ב' ספר [הנק' כאן מחברת]. ג' ספר הבקרת של ה' פריידינבערג. המכתב נשלח מיד לרבנו [כמסופר באגרת הנעתקת לקמן], וביקשו רבנו שישלח גם את המחברת הנזכרת בהמכתב, ע"ד המחברת הנ"ל וס' הבקרת של פריידינבערג כותב רבנו גם לקמן באגרות ריב. ריג. ריו.

וז"ל אגרת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע:

ב"ה יום ה' ו' שבט ס"ט

כבוד הרה"ג המפורסם נכבד ומרומם אי"א מוהר"ר יהודא ליב נ"י צירעלסאן
אחדשה"ט ברגשי כבוד.

מכתב כבודו במועדו הגיעני וגם הספר הנדפס, עכרו ימים אחדים עדי לקחתי לי עת לקרוא הספר ועברתי על כל הכתוב בו. גם ראיתי ספר הבקורת של ה' פריידינבערג הזובר בלשון שאר אחיו ממינו כו'.

את מכתב כבודו מצאתי לנחוץ לשלוחו לכ"ק אמרו"ר הרב שליט"א אשר זה כשבועות שתיים שנסע לחו"ל לרגלי חיוק בריאות. השי"ת ישלח לו רפוי"ש בקרב, ויהי' בריא אולם תכה"י. ואם כי אין להלאותו כהיותו שם בענינים גם גדולים, להיות כי המנוחה דרושה לו ביותר, אבל בכגון דא לא יכולתי להתאפק ושלחתי אליו בטוח.

את כבודו הסליחה על איחור תשובתי כי ימים אחדים לא הייתי בביתי, ועתה נאתי ותהי ראשית עבודתי עבודת התשובה מאהבה.

והנני הדוי"ש ומכבדו כרום ערכו הנעלה

יוסף יצחק ש"ס

בדבר הבחירות: למועדי ועידת הרבנים כפ"ב. בזה דן גם לקמן אגרות ריב. רלו. רלו. רמב. רמג. רמד. יה"ל: ה"ר יעקב הלוי לימשיץ, מח"ס זכרון יעקב.

הרשמ"ט: ה"ר שמואל מיכל טריינין.

הריי"ל: השוה לעיל קסז, ובהנסמן בהערות שם.

ולהוסיף: לרשימת הרבנים שברשיון האסיפה, כנ"ל אגרת קצט, ובהנסמן בהערות שם.

הרב דפ"ב: הרב דוד טעביל קאצינעלנבוין.

שלא ידרשו מהגויב על הנאספים. ושיבקש רי"ל בהבקשה להגביל האסיפה על סוף חודש יאנוואר או תחלת פעווראלי. והי נחוץ לשלוח בהקדם אל הנאספים הפרטים שעינינו בהם באסיפתינו (היינו רק הדברים לא ההחלטות) וכאשר רי"ח לא בא עדיין אפשר לעשות זאת ע"י ר' אלחנן שי'.

אשתדל אי"ה לעשות המכ' להגרד"פ שי' בשבוע הבע"ל (נייר ע"ז כבר קניתי).

דברתי עם וואלף בדבר השגת הוואקס-טוך, ואמר שתכתוב איליו בבירור מה נצרך לך וכמה. ואם נצרך גם פארב וישתדל אי"ה להשיג להעביר כנדרש, בטח תכתוב איליו.

מחר אי"ה אשלח לך ע"י זאקאזי עוד ממין וסוג הקודם וע"פ תנאי הקודם, וטוב שתחזיק אותם באי מהאלמערס שכשנבוא אי"ה אמצאם שם.

נכון ליתן את הספרים לכרוך אותם.

ובקשתי לכתוב לנו תמידין כסדרן משלומכם הטוב ומהנעשה אצלנו ואם לומדים איזה בחורים בחדר הראשון.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

להגביל האסיפה: ע"ד קביעת זמן האסיפה דן גם לקמן אגרות ריג. ריז. ולסועל התקיימה בחודש אייר בוילנא. — כדלקמן אגרת רכדי, ובהנסמן בהערות שם.

לשלוח... הנאספים: אלו שניתן להם הרשיון להתאסף בוילנא, שרבנו רצה שיושלח להם לפני האסיפה (א) ההצעות שהוצעו בעת האסיפה בליובאוויטש בחודש מ"ח (— אסיפתינו) — כמבואר כאן. (ב) ר"פ של ההצעות מהרבנים שנתקבלו בפי"ב (כדלקמן אגרת שלאח"ז, ובהנסמן בהערות שם). (ג) פרטי-כל של אסיפת הרבנים בווארשא ברי"ח כסלו (כדלקמן אגרת ריב, ובהנסמן בהערות שם). וכ"ז יומטר לה"ר יעקב הלוי ליפשיץ, כדי שיסדרם, וישלחם אל הנאספים שיעיינו בהם לפני אסיפת ווילנא (כנ"ל שם, ובאגרת ריז). ונראה שכ"ז הוא מלבד המא' של יה"ל הנזכר לעיל, שהוא הי' עשוי להשלח לכל המקומות, והוא בקשר להבחירות הנזיל שם.

ר' אלחנן: מאראזאור (ז).

הגרד"פ: - הג"ר דוד פרידמאן. השוה אגרת שלפניו.

וואלף: ה"ר אליקים.

פארב: - צבע.

ממין וסוג הקודם: הכוונה, כנראה, לרשימות בדאי"ח שהי' שולח לו מויסבאדען. נדפסו בסה"מ תרס"ט ע' קלג ואילך. וראה שוה"ג למפתח שם: בעוה"י היום ב' בשלח י"ד שבט, ס"ט, קיבלתי... מויסבאדען עם הרשימות בדאי"ח — שהוא ג' ימים לאחר כתיבת האגרת שלפניו. וראה גם לקמן אגרות ריב. ריט. בחדר הראשון: ע"ד החדרים — ראה כמבוא פ"ה.

תודיעני אם נתקבל ידיעה מידידינו הרז"פ שי' בדבר הענין הנמסר
איליו, גם אם הודיע דבר בדבר הקוויטאנציע.

הנני פב"ש ש"ב ידידי הר' המפורסם וו"ח כו' מו"ה יעקב יוסף
סלאנים שי'.

רי

ב"ה אור יום ג' י"א שבט תרס"ט לפ"ק
ויסבאדען

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותיי היקרות והחביבות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך מאור ליום ד' ומאור ליום ה'
קבלנו תמול ומיום ה' קבלנו היום. כן גם מכתבי ז' כלתי תי' נתקבלו
לרוב עונג ולגודל קו"ר אשר נודענו משלומכם הטוב. גם קבלנו לרוב עונג
דיא גריסן מב' נכדותיי היקרו' יחיו, והנני מבקש אתכם על להבא
לענגינו בכ"ע במכתביכם משלומכם הטוב.

בדבר הראדזימינער והרי"י יחיו אני שולח לך כעת טע"ג להעמיד
אותם, כי בין כה נמשך הרבה בההקדמות ולמתי כו', ואם יאמן השערת
ידידינו הרש"מ שי' שלא ידרשו עליהם מהגוי"ב . . . ונצרך להחיש מעשי
הריי"ל בדבר הבקשה.

הרש"מ מודיע לי אשר המניסטי' חתם ע"ד רשיון האופר' לחסידים.

רז"פ: ר' זאלקינד, או ר' זעליג פערסיץ. והשוה לעיל אגרת רו. לקמן אגרת ריג.
מו"ה יעקב יוסף סלאנים: בנו של ה"ר שניאור זלמן — דלעיל אגרת ה, ובהנסמן בהערות שם והשוה
אגרת שלאח"ז.

רי

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

הראדזימינער: האדמו"ר אהרן מנחם מענדל מראדזימין.

הרי"י: אולי הרב יצחק יואל ראפאלאוויטש מקרעמענטשוק.

להעמיד אותם: ברשימת הרשיון לאסיפת ווילנא, כנ"ל אגרת קצט, ובהנסמן בהערות שם.

הרש"מ: ה"ר שמואל מיכל טריינין.

הריי"ל בדבר הבקשה: ע"ד הרשיון הנ"ל, ראה לעיל אגרת קפו, ובהנסמן בהערות שם.

רשיון אופר' — אופראווליעני' [הנהלה]. והוא מחמת האיסור על היהודים לדור בפ"ב, לא יכלו לעשות

ביהכנסים לאנשי וכר' וע"ז הוצרכו לרשיון מיוחד להנהלת עדת החסידים בפ"ב. ועד"ז גם לקמן אגרת שכ:
בהשגת רשיון על אופראווליעני' מאחדים לעדת החסידים בפ"ב.

אם הי' כזאת לאנ"ש דמאסקווא הי' אפשר להם בקל לעשות ביהכנ"ס גם להחזיק את הר"א שי', ויהי נצרך לעוררם בזה, אמנם עוד חזון כו'.

ע"ד המכ' מקאוונא א"י מה שיש ביכולתי לעשות בזה, אצל הוועטאר' דליובא' לא ישאלו עפ"ע, ובהעיירות הג' בטח שלח ועורר בעצמו, רק בדעתי לשלוח אי"ה המכ' להרש"מ שי' ולעוררו בזה, אם כי ודאי ידוע לו מעצמו אם מהרב.

מה שאין אתה עוסק בכלל בהשייכות להר"י סלאנים. אין זה נכון, וצריך אתה לקבוע ע"ז איזה שעה ביום, וכבר כתבתי לך אשר בפה מצפ"ס ע"ז. ולע"ע לא התחילו, ואומר וואלף אשר זה תהי' ההתחלה, ואולי תשלח חלקים חלקים כאשר כתבתי במכ' הקודם.

בדבר האוויזים לא נשאלתי ע"ז מעולם ולא הושבתי דבר ולא היו ד"מ, א"י מי הוא הרב המתיר וחתנו ואיך ומה ימצאו היתר ע"ז. אך מה שמערבים אותי בזה הוא דבר בדוי ושקר.

בדבר ח"ק טוב עשית שלא נתת הוועקסל.

ידידינו וואלף הי' פה תמול. ושבוע העברה הי' בברעסלא, וקנה מהנייר ועשה אותו ברפאלע (כמו שנתקבל הפלאן מאה"ק) מ"ח באגין גדולים בד' ראלעס. וחשב לשולחם ע"י פאצט כמו מכ' זאקאז', אך לא הסכמתי ע"ז כי ודאי יפתחו, גם הנייר הוא גיווירעט באורך וברוחב בלינייקעס צבועים, וא"י אם זה מוכשר לכתובת הכ"ק.

אבקשך להודיעני מה נעשה בכסף ההוצאה, אבל תכתוב בבירור כמו שהוא לא לכסות דבר. יכול להיות אשר אשלח לך אי"ה ימים אלו איזה סך. ונא להודיעני מכל הנעשה אתכם לטוב ומהנעשה בתו"ת, כי באמת רצוני לידע הכל.

הרי"א: היר אהרן בעלינקא, שנבחר ע"י רבנו למשפיע במאסקווא (ראה לקמן בהערות לאגרת תקמו).
בשייכות להר"י סלוניס: כתיבת דה"י ומסירתם לד"ר עהרמאן, כניל אגרת רח, ובהנסמן בהערות שם,
וראה גם אגרת שלפניז — בסופה.

וואלף: היר אליקים.

בדבר האוויזים: לא נתפרש כאן איזה סוג אוויזים, ומהי השאלה. וראה דרכי תשובה סי' פ"ב סקכ"ז
ובהנסמן שם — בדבר אוויזים המשונים באורך צוארם ובגבשושית שעל החרטום. כף החיים סי' פ"ב סקכ"ג
וסי' פ"ז סקכ"ב ובהנסמן שם — בדבר האוויזים שחרטומיהן שחורות.

בדבר ח"ק: ראה לעיל אגרת קעו, ע"ד עשיית גדר לבה"ק. וראה גם לקמן אגרת רלג.

וועקסל: שטר חוב.

ראלע: גליל.

באגין: גליונות.

גיווירעט: מסומן.

לינייקעס: שורות.

קבלתי כעת מכתב מיה"ל והנני מסגירו בזה, לפ"ד צריכים לשלוח איליו הראשי פרקים של ההצעות (נצרך להוסיף גם של צירלסאן מה שתמצא לנכון) והוא יסדרם וימציאם להנאספי. ואם ירצה להוסיף דברים, יכתוב מקודם אליך ותראה אם כדאי להוסיף. וכ"ז צריכים לעשות בלי המשכת זמן.

יותר אין לי מה לכתוב כעת, והנני בבקשתי להודיעני מכל הנעשה אתם לטוב, ומה נעשה בהזאל שלי.

ויקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשם ואביך וחונתך וא"ז דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

ריא

ב"ה אור יום גי י"ח שבט תרס"ט לפ"ק
ויסבאדען

כבוד ח"ד ידי"נ הרה"ח המפורסם נכבד ומרומם י"א כו'
מו"ה משולם נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו נכון הגיעני, ויש לי עגמ"נ רב מחלישות בריאותו, בד"כ היא המחלה הישנה, אמנם מצד חלישות הלב כבד לו לקבל כעת אמבטיות. אך חלב ביכולתו לשתות שזה טוב, בעזרתו ית', גם אל הלב, וצריך להרבות בזה. והנני מבקשו לכתוב לי תיכף בקבלת מכתבי איך הוא מרגיש א"ע כעת והשי"ת ישלח לו רפו"ש בקרב ויחזקו שיהי בריא אולם.

מבריאותי ת"ל הוטב קצת, ההילוך עדיין כבד, אך הכאב הוקל קצת. והשי"ת ישלח לי רפו"ש בקרב בתוך כו'.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וב"ד ידידו עוז דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

יה"כ: היר יעקב הלוי ליפשיץ, מח"ס זכרון יעקב. תוכן המכתב מיה"ל מסופר לקמן אגרת ריב. ראשי פרקים... להנאספי: - לעתידים להאסף בוילנא, כניל אגרת רט, ובהנסמן בהערות שם. של ההצעות: מ"ש, גם של צירלסאן נראה דמירי בהצעות הרבנים שנתקבלו בפ"ב - כניל אגרת רז.

ריא

נעתקה מצילום כתי"ק.
חשודם: רייך. אגרות נוספות אליו - לעיל ס, ובהנסמן בהערות שם.

ריב

ב"ה יום ד' י"ט שבט תרס"ט לפ"ק
ויסבאדען

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכי תי
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. שבוע זו לא כתבתי לכם, וא"י מפני מה
לא הספיק הזמן לכתוב אבל כך היי, מכתביך מיום ב' ד' (זאקאז') הי'
(גלוי) ויום ועש"ק קבלנו לרוב עונג ולגודל קו"ר. כן נתקבל מכו"כ תי'
והפ"ש מנכדותיי היקרות והחביבות יחיו. ואני מבקש אתכם על להבא
לכתוב לנו בכ"ע משלומכם הטוב להחיות נפשינו. עד אשר נתראה אי"ה
בחו"ש.

מבריאותי ת"ל לאט לאט הולך וטוב... והשי"ת ישלח לי רפו"ש
בקרב בתוך כו'.

דבר פריידינבערג נצרך להשיב לו. וגם מתחלה חשבתי להשיב לו
על עצם הענין. לא על הדברי' שבינו לבין צירלסאהן. אבל עד עתה עוד
לא נדע לי האמור במחברת שלו.

בערנשטיין עוד לא הי' פה וא"י אימתי יהי', ובין כה נמשך הזמן.

דבר הנוסח בענין הבחירות, בדעתי לרשום בעצמי אי"ה נוסח קצר
ע"ז, ועוד יש ע"ז זמן. דבר צירוף ידידנו הרש"ג והר"י יחיו כבר כתבתי
לך, ומשי"כ שיהי' הרשות לצרף ששה או שבעה אנשים, זאת א"צ לבקש
בפ"ב, וזה שייך למקום הועד היינו להגוי"ב דוילנא, כן הוא לפ"ד.

דבר שילוח הפרטים אל הנאספים. כוונתי אל הכ"ה, וכבר כתבתי לך

ריב

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

זריכ: - זוגתך וכלתי.

פריידינבערג: השוה לעיל באגרת רט, ובהנסמן בהערות שם.

בערנשטיין: - הרמ"ב. ראה לעיל אגרת סו, ובהנסמן בהערות שם.

הבחירות: למועמדי ועידת הרבנים בפ"ב, ראה לעיל אגרת רט, ובהנסמן בהערות שם.

צירוף ידידנו: לרשימת הקרואים לאסיפת הרבנים בוילנא, כניל אגרת קצט, ובהנסמן בהערות שם.
הרש"ג: ה"ר שמואל גורארי'.

שילוח הפרטים אל הנאספים: העתידים להאסף בוילנא כניל אגרת רט, ובהנסמן בהערות שם. וממ"ש

שלפ"ד למסור זאת ליה"ל אבל דא עקא אשר לע"ע לא יש הפרטי-כל. וידידינו הר"מ חן שי לע"ע אינו בקו הבריאות השי"ת ירפאהו בקרב. ומתי יהי הפרטי כל, וזה נחוץ מאד. אפשר צריכים לבקש שישלח את כל הניירות למעדאלי, והוא יעשה אותם.

יה"ל כתב במכתבו ששלחתי לך שא"י המאטיו על יסוד האסיפה. לפ"ד יכולים לכתוב לו נושא הפראשעני הראשונה של ריי"ל שי. בטח אתה זוכר כללות הדברים (כאשר הצעירים נתקו כו' וכאשר הממשי דורשת במה להטיב רצוננו להתיישב מה להציע דברים בהרמת הדת ואשר ימשיך את בני השעורים) אפשר נמצא הפראשעני בין הניירות (בהשיפלאד האמצעי לצד השמאל), אך כמדומה שהכל אצל חן.

כאשר הפסיקו לי באמצע הכתיבה (שבא מרגאלין מפ"ב שהוא פה וישב כשעה ומחצה) והגיע עת סעודת הערב, מוכרח אני להפסיק ואשיב אי"ה על יתר הדברים במכ' מיוחד.

אם לא נתקבל עדיין ידיעה בדבר השמורה תשלח טע"ג לר"י ליפסאן לשאול אם שלח.

ימים אלו אשלח לך אי"ה עוד איזה גרגרים מעין וסוג הקודם ובתנאי הקודם

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"י דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלוש דובער

פ"ש ידידי המפורסם וו"ח י"א כו' מו"ה נחמן הכהן נ"י.

בסמוך נראה שהמדובר בפרטי-כל של אסיפת הרבנים בווארשא, שגם זה הוצרך יה"ל לסדר ולשלוח אל הנאספים — כניל בהערות שם.

הכ"ה: רבנים שקיבלו רשיון להתאסף בוויילנא, כניל אגרות קצט. ר. יה"ל: ה"ר יעקב הלוי ליפשיץ.

פרטי-כל: מאסיפת הרבנים בווארשא, שהוצרך הר"מ חן לסדר, כניל אגרת רו, ובהנסמן בהערות שם. מעדאלי: הרב שמריה יהודא ליב מוויטעבסק, שגם הוא נסע בתור ציר מאת רבנו לאסיפה הנ"ל — כניל

שם.

פראשעני: - הבקשה שנמסרה בפ"ב ע"י ריי"ל — כניל אגרת קפו, ובהנסמן בהערות שם. כאשר הצעירים כו': השוה לקמן אגרת רכ"ד. שיפלאד: מגירה.

מרגאלין: אודותיו — לעיל אגרת קלה, ובהנסמן בהערות שם. ר"י ליפסאן: מקאמיניקא, השוה לעיל אגרת רח. שמואל ליפסאן. ולקמן אגרת רצט. ר"י ליבנסון. איזה גרגרים: ראה לעיל אגרת רט בסופה, ובהערות שם. נחמן הכהן: מאריאשין הגבאי.

פ"ש ידידי המפורסם ווח"ס י"א כו' מו"ה קאפיל ז"ס נ"י.
 וידידי המפורסם ווח"ס י"א כו' מו"ה אליעזר קאפלאן נ"י.
 לפלא שאין מהם בכל העת שום תמונת אות.

* * *

איך גערוס אייך מיינע הייסליבענדע קינדער יחיו. רעכט הערצליכסט און
 [ווינטש?] אייך גיזונד און גליק עד מאה ועשרים שנים טובים ונעימים אמן כה
 יעזר ד'.

ריג

ב"ה יום ה' כ' שבט תרס"ט לפ"ק
 ויסבאדען

בני יקירי ש'י כלתי הצנועה והכ' תי'
 נכדותיי היקרות והחביבות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

המשך למכתבי מתמול. דבר הביורא, בלתי ספק הוא שאינה כפי
 שדורשת להיות, והאות ע"ז הוא שאם הי' כמו שצריכה להיות הי' לה
 מלאכה ועבודה, מאמר העולם הוא כשבא רופא נמצאים חולים, וכן הוא
 בכל דבר, שהדבר מושכת אלי' מה ששייך לה. ואם אינה מושכת אינה
 דבר, ואם היתה הביורא כדבעי למהוי הי' נמשך אליה ענינים רבים. עוד
 זאת שהביורא צריכה להבראות דברים, היינו להמציא ענינים הנוגעים
 למטרתה ואשר יכולים להביא תועלת לענינה.

קאפיל ז"ס: מוה"ר יעקב קאפיל זעליגסאן המזכיר.
 אליעזר קאפלאן: מנהל הלשכה.

איך ... ד': תוספה בשוה"ג — מוזגתו הרבנית. אגרות נוספות מאתה — לעיל ג, ובהנסמן בהערות שם.

ריג

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

המשך למכתבי מתמול: כדלעיל שם: על יתר הדברים נמכ' מיוחד.

ביורא: ראה תנוד לנער ע' 15 (ע"ד האסיפה בחדש מ"ח בליובאוויטש — הגיל אגרות קצב. קצו. קצח)
 מייסד לשכה תמידית אשר תתעסק בהכנות לאסיפת הרבנים ... בפטרבורג. ע"ד לשכה זו ראה גם לעיל
 בהערות לאגרת קצח. ונראה שאודות לשכה זו דן באגרת שלפנינו, ולקמן אגרות ריד. ריו. רכ. רכא.

אמנם כל מה שנברא הכל צריך תיקון, ואין דבר שיהי מתוקן מתחלה, וגם אין אדם עומד ע"ד הלכה א"כ כו' וצריכים להשתדל בעזרתו ית' לעשות אי"ה את הביורא שתהי דבר באמת, כי לפי האמיתית הוא דבר נחוץ מאד. אין לכחד אשר הרבה דברים טובים עשתה הלשכה דקאוונא, ואם יהי לנו כזו, תקוותי אשר תהי אי"ה טובה ממנה, לפ"ד צריכים לבאר לידידנו הר"י באס שי דבר הביורא ומה כוונתינו וחפצנו בה. וידע אם האיש הנמצא במחנו מתאים לזה, ובא"ל צריכים לחפש בערי הנגב. עיקר גדול חסר מן הספר, שאין על שום דבר כסף הדרוש אם מעט או הרבה, וגם בזה צריכים לחפש איזה עצה, אם יתן השי"ת ותהי הביורא באופן טוב, יכול להיות שיהי באפשר להשיג אי"ה מעות ע"ז מעיירות מיוחדות מקופת הקהל ע"י יחידים מאנ"ש, ורק על זמן הראשון צריכים כחות ע"ז, ועתה תכתוב להר"י באס כנ"ל ונראה אי"ה.

העתקות הצעות בעלי המטע"מ נחוצה מאד קודם האסיפה, ובשביל זה כדאי להמתין עם האסיפה, אבל מתי יהי קץ הפלאות הזה גם אני לא אדע, ידידנו הרש"ג שי א"ל אז אשר ע"י גארי ישיג אותם, ומני אז שנסע מפריידבער לרוסלאנד לא הי לי מאתו שום ידיעה משום ענין מהענינים. רק בשבוע זאת קבלתי מאתו בדבר ענין אי שלו, ושהוא נוסע לאנטווערפן וכפה"י גם אתה לא תדע ממנו מאומה בזה.

להמשיך הגבלת זמן האסיפה הרבה כבד הדבר, כי בקירוב לימי חה"פ הבע"ל אין הרבנים יכולים לנסוע ממקומם, להקדים קודם השגת הנ"ל ג"כ א"א, כן החשבון מצדי. אם הייתה ההגבלה באמצע זמן הקוראציע ביכולתי לנסוע אי"ה וליסע חזרה כאשר חשבנו. אבל אם תהי בסוף הזמן, לא יהי כדאי לנסוע בשביל זה חזרה. כ"א לקצר, וגי"ז א"י אם כדאי, כמה עוד נצרך לנו . . . פה אינני יודע ואני ממתין על ידיעה מברלין אשר עפ"ע אקבל מחר אי"ה. לאחר זמן האסיפה על אחר חה"פ

הלשכה דקאוונא: ראה לעיל בהערות לאגרת קצט (ובהנסמן שם) ע"ד אסיפת הרבנים מטע"מ וכו' בקאוונא — כהכנה לועידת הרבנים בס"ב, אך מ"ש, דברים טובים עשתה נראה שגם החרדים פתחו שם לשכה (אפשר ע"י היר יעקב הלוי ליפשיץ מקאוונא).

ר"י באס: שהוא נתמנה, כנראה, לנהל הביורא, ולבחור עבורה עובד (מוזכיר) המתאים. וראה לעיל אגרת קס שהוא התעסק גם במכירת האקציעס עבור חברון. גם האגרת שבמגדל עז (ע' תקמד) בדבר מעות אה"ק היא אליו.

הצעות בעלי המטע"מ: הנ"ל אגרת רו, ובהנסמן בהערות שם.

האסיפה: מהרבנים בוילנא.

הרש"ג: היר שמואל גורארי.

גארי: הרב אלי אהרן גארפינקל מפ"ב.

הבע"ל, הנה לבד אשר לפי מש"כ ידידינו הרש"מ שי תהי הועד בפ"ב בתודש מאי (אם כי אינני משער כן) וממילא קצר הזמן. כבד הדבר לפני ליקח הזמן שבין פסח לעצרת. ואם הי' באפשר שתהי בסוף חדש אדר הבע"ל כמדומה לי שהי' דבר השוה לכל, אני אכתוב אי"ה להרש"ג שי' להוודע בדבר גארי' ואודיע לך אי"ה אם תדרוש מהרש"מ שי'.

השגת הפרטי-כל מהוודע דשנת תר"ג נחוץ מאד, אבל אין זה נוגע אל האסיפה כ"א אל הועד וממילא יש לזה זמן אי"ה.

הצעת ידידנו הריע"מ שי' טובה ונחוצה היא, אבל איך ומה, אדרבא יחפשו המה אמצעים לזה. ולמותר הוא מעורר אותנו בזה, יעורר את הנותנים כו'.

היום קבלתי את המחברת של צירלסאן, ודמיתי שהיא בלה"ק, ערשט ער מאכט אייך אויף רייסעס. ומסת' נותן בזה עוד חומר לפריידענבערג. איך שיהי' ממני הדבר חתום וסתום.

נצרך הי' להזכיר את הרז"פ שי' בדבר מה שדברתי אתו אודות הרא"פ שי'. מהרז"פ הגדול כפה"נ לא הי' תשובה על מכתבי.

על מ"ש לך אודות חיבורך הנוגע לד"ר עהרמאן אין אתה משיב מאומה, יכול להיות אשר יבוא לפה להתראות (ומסופק אני בזה), ואם הי' מתקבל דבר, הי' באפשר לדבר אתו איך ומה יעשינה.

... והשי"ת ישלח לי רפו"ש בקרב בתוך כו'. והנני מבקש אתכם לכתוב לנו בכ"ע משלומכם הטוב להחיות נפשינו.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותנך ואי"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

הרש"מ: ה"ר שמואל מיכל טריינין מפ"ב.
 הועד בפ"ב: ועידת הרבנים בפ"ב התקיימה באדר עת"ר, ואסיפת הרבנים בוויילנא — שהיא כעין הקדמה לועידה הנ"ל — באייר תרס"ט.
 הועד דשנת תר"ג: בהשתתפות אדמו"ר הצ"צ. ראה בארוכה קוני' אדמו"ר הצ"צ ותנועת ההשכלה.
 הריע"מ: הרב יעקב מרדכי בעזפאלאוו מפאלטאווא.
 המחברת של צירלסאן: השוה לעיל אגרת רט, ובהערות שם.
 פריידענבערג: ראה בהערות שם.
 רז"פ: ר' זאלקינד, או ר' זעליג פערסיץ — כנ"ל אגרת רט.
 רז"פ הגדול: — רב ופוסק הגדול [ואולי מתייחס למכתב ששלח להגרד"ם, כנ"ל אגרות רח"ט].
 חיבורך ... עהרמאן: בשייכות לרי"י סלאנים, כנ"ל אגרת רח, ובהנסמן בהערות שם.

ריד

ב"ה אור יום ג' כ"ה שבט תרס"ט לפ"ק
ויסבאדען

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכי תי
נכדותי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי, מכתביך מיום א' וג' והגלוי מיום ב' ומכ' כלתי תי' מיום ה' קבלנו לרוב עונג ולשמחת לבבינו אשר נודענו משלומכם הטוב והיקר, ואני מבקש אתכם על לכתוב לנו בכ"ע משלומכם הטוב לשמח נפשינו עד אשר יעזרינו השי"ת להתראות אי"ה בחו"ש.

כעת פה ידידינו הרמ"ב שי' בערנשטיין וחתן דנו, וכמובן הולך הזמן לא כ"כ מסודר כעת והעיקר שאין זמן כ"כ לכתוב והתקוה אשר ימים אלו יבוא אי"ה ידידינו הרמ"מ שי' ומסת' זה יוסיף על הנ"ל. גם היו כעת הרבה ביקורים. וואלף הי' תמול גם יאזעף רוטשילד ושהה פה כדי שעות גם השו"ב סאפראן וסעדו אצלינו סעודת ערב. קבלתי כעת מכתב מראזענהיים אשר יבוא אי"ה מחר לפה, וכ"ז לא כ"כ כרצוני.

בדבר מאסקווא א"צ לדבר כעת בזה, כי יש אצלי חששות וצריך ישוב.

בדבר . . . כאשר כעת אין מלאכה ובד"כ אינו מסוגל לזה כפי האמת, ובצירוף שאין מלאכה, בהכרח להפסיק כעת ונראה אי"ה במשך הזמן.

כתבתי לידידינו הרמ"מ חן שי' שישלח את כל הניירות אליך, ותראה או תוכל בעצמך ליקח ממנו פרטי הענין בכלל או תמסור למעדאלי.

באשר הגיע זמן האוכל ההכרח להפסיק ואשלים אי"ה במכ' מיוחד.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

ריד

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

רמ"ב שי' בערנשטיין: הנ"ל אגרת סו, ובהנסמן בהערות שם.

וואלף: ה"ר אליקים.

ראזענהיים: ה"ר יעקב.

אין מלאכה: בהביורא הנ"ל אגרת שלפניו, ובהנסמן בהערות שם. וראה לעיל שם: אם הי' כמו שצריכה

להיות הי' לה מלאכה.

הניירות: השוה לעיל אגרת ריב: שילוח הפרטים אל הנאספים ... הר"מ חן שי' לע"ע אינו בקו

הבריאות ... הניירות למעדאלי והוא יעשה אותם.

רטו

ב"ה אור יום ד' כ"ו שבט תרס"ט לפ"ק
ויסבאדען

כבוד ש"ב ידי"נ הרה"ח המפורסם ווח"ס נכבד י"א כ"י
מו"ה שלמה יהודא ליב שי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

ברוך בואכם לשלום. אני מקווה לקבל מכתב מכבודו מבואו לביתו
שלום, ומנסיעתו מאדעס ליפו איך הייתה ועפ"ע הי' הכל טוב ושלום.
ובקשתי להודיעני הכל בפרטיות ומהנעשה בעיה"ק חברות"ו, ובדבר
הישיבה אם התחיל להתעסק בזה. את הכל יודיעני בכה"פ.

מבריאותי ת"ל הוטב לי מכמו שהיה בביתי, אבל הכאב עדיין יש,
ובפרט מן ההילוך מתגבר הכאב ועצם ההילוך הוא בכובד, הדאק'
מבטיח אשר יוטב אי"ה וכן תקוותי להשי"ת. והשי"ת ישלח לי רפו"ש
בקרב בתוך כ"ו אנחנו נהיה פה עוד ערך ב' או ג' שבועות.

הנני מסגיר בזה את המאמר דברים כמו שהם אשר קבלתי מאחד
האשכנזים היראים דפרנקפורט. ובאשר יש בזה דברים מתמיהים הנני
שולח את המא' אליו ומבקש אני את כבודו לבאר ולברר לי אמיתתן של
הדברים. דבר הבולט הוא אשר שאלת מינוי חכם באשי אינו נוגע לעדת
האשכנזים כלל. וא"כ יפלא למה רעשו כ"כ במינוי החכם באשי יעקב
מאיר. הלא זה הדבר באשר החכם באשי בידו כל ההנהגה הרוחנית. ואם
כי זה רק לספרדים, אבל כנודע היא מחלה מתדבקת ר"ל, ואם ח"ו
הספרדים יקולקלו, נוגע מאד גם להאשכנזים. וא"כ דבר מינוי החכם

רטו

נעזקה מצילום כתי"ק שבאוסף מוגדשיין.

שלמה יהודא ליב: אליעזרוב. אגרות נוספות אליו — לעיל נט, ובהנסמן בהערות שם. האגרת שלפנינו
נוכרת גם לקמן אגרת רכד.

בואכם לשלום: מנסיעתו לחו"ל. השוה לעיל אגרת רז — בסופה.

בדבר הישיבה: השוה לקמן אגרת רכו, ובהנסמן בהערות שם.

מינוי חכם באשי: מאו פטירת החכם באשי יעקב שאול אלישר (יש"א ברכה) בכ"ח תמוז תרס"ו, נתנהל
פולמוס בחירת ממלא מקומו במשך קרוב לשלש שנים. בתחלה כיהן כחכם באשי הרב יעקב מאיר במשך
שמונה חדשים, עד תחלת ניסן תרס"ז, שאז נתמנה כחכם באשי הרב אליהו משה פאניזיל, וכיהן בתפקיד זה
כשנתיים ימים, שאז הוכרח להתפטר ממשרתו, ונתחדשה מערכת הבחירות, שעליה דן באגרת שלפנינו (ראה
בכ"ז, מרא דארעא דישראל' ע' רט"ריא, ובהנסמן שם. מן המקור' ע' 68-64).

באשי יש בו ענין להאשכנזים כמו להספרדים. ולפי"ז יש לדון בהפלגת הדבר שמפליגים שאינו נוגע כלל, יש בזה איזה כיסוי דבר שרוצים לחפות על איזה כוונה. ואין לחשוך את החותמים שמסכימים על חדשות ח"ו, אבל אולי איזה פני אפטר טחה עיניהם לראות את האמת. כי מקום יש לחשוב במינוי החכם באשי אלשיר בנו של הרב אלשיר ז"ל, באשר אנתעבי רוצה בו. וגם אם הוא אלשיר באמת יר"ש . . . אם ענתבי יהי משלו ויהי כניסה ויציאה אצלו הלא ח"ו יפעול מאתו הכל ויעשה לו כל חפצו. וזאת על אחינו האשכנזים להבין היטיב. ואולי ח"ו אלשיר בעצמו אינו כ"כ טוב. ואמרו לי איזה מהיראים דפראנקי אשר יש מהב"ד דפרושים שמתזיקים בד"כ עם ענתבי, וזה דבר פלא. ועל שאלתי שפרומקין מן החתומים אמרו לי שהוא בן משפחתו.

ולזאת כאשר בטח יודע כבודו כל הענין, ואם אינו יודע לו הנני מבקשו להוודע היטב הענינים בדיוק. ולהודיעני ברור מלולו. מהו החכם אלשיר אם הוא טוב באמת, ומהו הדבר אשר ענתבי רוצה בו, ולמה החותמים את המאמר אינם יראים מזה היינו מהשתתפות ענתבי ורוצים דוקא באלשיר. ונא להודיעני בהקדם דברים ברורים.

איני יודע אם יכול להגיע תשובתו אלי לפה. כפה"נ נהיה פורים הבע"ל בפה, ועפ"ע תיכף אחר הפורים נסע אי"ה מפה לביתנו שלום. ולזאת יטיב להשיב לי לביתי. ואם יהיה בידו להשיב לי איזה דבר במלות קצרות בטע"ג לפה, לא יחוס על הוצי הטע"ג (ואחזיר לו אי"ה) ויודיעני לפה. ולהאריך בטע"ג או להודיע דברים קלוטים מאויר והשערות אינו כדאי. ובטח ימלא כבודו בקשתי הנ"ל.

והשי"ת יעזור [לכבודו] להיות בביתו במנוחה נאוה קדש על התו"ע וישיג חפצו ורוצונו הטובי. בנחת ובנקל ושלוה יהי בביתו ובעירו הקי' ונשמע בשו"ט מאתם בכל פרט ברו"ג, ונזכה לביאת ג"צ בב"א.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וש"ב ידדו עוז דו"ש מלונ"ח תכה"י.

שלום דובער

אדרעס לטע"ג לפה

Schneersohn
Weisbaden

רטז

[כח שבט תרס"טז]

שבוע זו הטרידו אותי הרבה הן הביקורים האשכנזי והן מידידינו וגם סטאלבערג נוסף על כו', ומשו"ז לא כתבתי לך שבוע זו רק מכ' א' קצר. ואי"ה אחר ש"ק אכתוב לכם אי"ה. ואשיב לך אי"ה על מכתביך. כ"ד אביך וחותרך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

ריז

ב"ה יום ג' ב' אדר תרס"ט לפ"ק
ויסבאדן

בני יקירי ש"י כלתי הצנועה והכ' תי
נכדותיי היקרות והחביבות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. כל מכתביך נכון הגיעני לרוב עונג ולגודל קו"ר מהודעת שלומכם הטוב. מז"ט בעד ישראל נח ש"י, הרבה חשבתי אודותו מה שאין שום ידיעה כו', ות"ל בעד חסדו הטוב. גם ת"ל עבור הב' גרשון ש"י. יתן השי"ת שיהיו עובדי ה' באמת תכה"י ולא יהי בהם שליטת ז' כלל וכלל כו'.

בדבר הגבלת זמן האסיפה על ט"ז חו"ז [כפה"נ הי' צ"ל הגבלת האסיפה על יום ב', למען שיהי באפשר לנסוע אי"ה חזרה ביום ה',

רטז

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים, ונכתבה בשוה"ג של אגרת ארוכה מזוגתו הרבנית — בתאריך עש"ק משפטי"ס. העדר זמן לכתוב מחמת ריבוי הביקורים נזכר גם באגרת ריד דלעיל. ויש מקום לשער שגם האגרת שלפנינו נכתבה בעש"ק משפטי"ס תרס"ט.
סטאלבערג: היר אלימלך. ראה אודותו התמים ח"ב [פ"ו] עז ואילך). לקמן אגרת רעו.
רק מכ' א' קצר: הג"ל ריד.

ריז

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
הגבלת זמן האסיפה ... יום ב': אסיפת הרבנים בוויילנא, שאמנם התחילה ביום ב' י"ב אייר, ונמשכה עד

והרחוקים יבואו על ש"ק הקודם או שיהיו ש"ק בדרך] הוא כמעט דבר הבלתי אפשרי מצדי, כי לפי הפערארדענונג של הפראפי אתמול יהי נצרך לי להיות אי"ה פורים הבע"ל בפה, כי נתן לי מלאכה עד יום ב' הבע"ל ואז אהי אי"ה אצלו, וא"א לנסוע מפה ביום ג' (גם אם יסכים להפסיק הקור) כי בהכרח לנוח איזה ימים. גם להיות פורים בברלין אין זה מתקבל כלל, וביום כ"ג אדר, אם יאמר הפראפי להפסיק הקור בשבוע הבע"ל (וכן קרוב אצלי...). אז בדעתי שניסע מפה אי"ה ביום ב' שו"פ, ואת הקאנסולים להכין אי"ה מפה על יום ג', ונוכל להיות אי"ה על ש"ק תשא לביתנו שלום. או שנהי אי"ה ש"ק בברלין וניסע אי"ה ישר לוילנא. ואם יאמר אחר ש"ק הבע"ל לעשות את הקור עוד (אשר כן הי' משמעות מאתו תמול, רק אני חושב אשר ישוב כו') אז אי' מתי תוכל להיות נסיעתנו מפה, ואיך יהי סדר הדברים. הצעתך הגם כי טובה היא אבל כבידה היא באשר איך שיהי ה"ז בסוף הקור דפה, גם אי"א שלא להיות בביתנו עד בקירוב כ"כ לחה"פ הבע"ל.

ההעתיקות נחוצות מאד אל האסיפה, ולפלא אשר לא שאלת בטע"ג את ידידנו הרשי"ג שי' כמו שכתבתי לך, כי מה בכך כי הי' משיב לך ע"י אלכסנדר כו'. ולפי הטע"ג שקבלתי מאתך היום נראה אשר גארי לא השיג רק העתקה אחת היינו מהצעה א', והושבתי לך היום להאיץ בידידנו הרש"מ שי' להשיג ההעתיקות. הרשי"ג שי' כפה"נ יהי' פה אי"ה על ש"ק הבע"ל או בתחלת שבוע הבע"ל, ואודע מאתו אי"ה את הנעשה בזה.

גם ההכנה דרושה ונחוצה מאד. וטענות יה"ל אמיתית היא, ומוסג"פ עוד מכתב מאתו, וצריכי להודיע לו אשר האסיפה ניתנה על יסוד המכתבי של קרעבס והיינו להציע דברים השייכים אל ועד הרבנים.

כ' אייר (כדלקמן אגרת רכדי, ובהערות שם). עוד ע"ד הגבלת זמן האסיפה — לעיל אגרת רט, ובהנסמן בהערות שם.

שו"פ: - שושן פורים.

העתקות: של ההצעות שנתקבלו בפי"ב — כניל אגרת רו, ובהנסמן בהערות שם.

הרשי"ג: היר שמואל גורארי.

אלכסנדר: דלקמן אגרת רעו, ובהנסמן בהערות שם; או אפשר הכוונה לרח"מ אליכסנדר.

גארי: הרב אלי' אהרן גארפינקל מפי"ב.

הרשי"מ: היר שמואל מיכל טריינין.

ההכנה: סיזור הפרטים ע"י יה"ל ושילוחם להנאספים — כניל אגרת רט, ובהנסמן בהערות שם.

יה"ל: יעקב הלוי ליפשיץ.

קרעבס: המלומד היהודי במחלקה לעניני דת שבמשרד הפנים, שהכין השאלות להרבנים — כניל אגרת

קצט, ובהנסמן בהערות שם.

אסיפה ... ועד הרבנים: ריל שהאסיפה בוילנא היא הקדמה לועידה הרבנית בפי"ב.

כתבתי לידידינו הרמ"ח שי שלוח אליך את כל החומר ובטח ישלח, ומזה תמצא אי"ה מה לכתוב לקאוונא הפרטים בכלל, והדברים הנחוצים שבהצעת צירלסאן לפי ידיעתי ממכתבו (לא ממחברתו שעודנו סתום ממני), עצה וגדר להעבריינים על חדרגמ"ה, ושהיבם יוזקק לחלוץ בימתו, ושלא לבטל מכס הבשר.

הצעת ידידינו ריי"ל שהמאסף יהי . . . אינה נכונה, כי מה הוא, מה שמו ומה התעסקותו שיהי הוא המאסף, ולא יהי לזה פאר כלל, כ"א היותר טוב שיהי הגרד"פ שי.

בדבר ענין גוטערמאן הדבר כבד מאד להחליט בחיוב. לבד אשר גם אם באמת כוונתו (היינו של העו"ד) לטובה כבד מאד ורבים יליזו ע"ז לקבל טובה מאיש כזה, שע"ז יש לומר מ"ש כל פעל ה' למעניהו וגם רשע כו'. יותר מזה יש לחשוש אולי כוונתו רק לרמאות, ויגלה הדבר לסייעתו, והמעות יתן לנדבה על ענינים בשם אחב"י היראים, כי אין חקר לרוע לבבם ר"ל, ואיך שיהי א"א לעשות דבר כזה מבלי להתיישב עם גדולי הרבנים האשכנזים כמו הגר"ח מבריסק או הגרד"פ יחיו, ולע"ע א"י איך ומה יהי הדבר, כי לכתוב . . . א"א, כי הוא או יפול על המציאה ויעשה מזה צימעס גדול, או ילהג ויבוז את הדבר . . . ואם תהי האסיפה בקרב יכולים לדבר אי"ה בזה, ובא"ל יהי נדרש אי"ה לשלוח איש מיוחד לבריסק כו'.

נהניתי מאד מקבלת הכ"ק מידידינו קרולאק, ואי"ה אכתוב לו. מה שנרשם תקע"ט זה עפ"ע מאתר והוא בטעות.

מש"כ ידידינו הר"י באס בדבר הדרוש כל המשמח הוא לפלא אצלי ראשית מש"כ שמחזיק כח' או ט' בויגן, שאינני משער שיהי דרוש כזה, קיצור ממנו נמצא בבוך תרטו"ב, הדרוש כל המשמח הנמצא מכ"ק אדמו"ר האמצעי זצוקלה"ה נ"ע אם כי הוא דרוש גדול (והוא

הרמ"ח: הרב מנחם מענדל חן מניעוין. והשוה לעיל אגרת רז, ובהנסמן בהערות שם. לקאוונא: ליהל הגיל מקאוונא, שהוצרך לסדר הפרטים ולהמציאם אל הנאספים, כניל אגרת רט. ובהנסמן בהערות שם.

מחברתו שעודינו סתום ממני: השוה לעיל אגרת רט, ובהנסמן בהערות שם. עצה וגדר כו': השוה ההצעות דלקמן רנו.

ריי"ל: השוה לעיל אגרת קפו, ובהנסמן בהערות שם.

הגרד"פ: הג"ר דוד פרידמאן אב"ד קארלין-פינקס.

כל פעל ה' למעניהו: עדי"ז לעיל אגרת קעט, ואפשר גם כאן דן בדבר הרשיון הנזכר שם.

דרוש כל המשמח: נמשך למ"ש לעיל אגרת רח, בדבר בוך כל המשמח.

בבוך חרטובי: ראה אודותיו לעיל שם ובהנסמן שם, ובחלק שהגיע לידינו לא נמצאים קיצורים אלו.

הדרוש כו': כתי" 1092 קיג, א — ככט, ב (וחסר הסיום).

מהדרושים האמצעיים) מ"מ אינו בערך זה, גם איך הוא בבוך ב"ג (יש בדוגמא כזאת בדרוש ואתחנן שבס' תרט"ו כ"ק הנלקח מנ"ד רא"ז שי', והוא מדרושי ס' תרט"ב).

הדרוש את שבתותי דתק"ע, עפ"ע הוא המובא בכ"מ בשם ד"ה את שבתותי שלא נדפס, ושם ענין התפילין, ונמצא הוא בס' במד"ר יפה שיחתן או בס' להבין מ"ש בע"ח, בכתבי כ"ק אאזמור"ר זצוקללה"ה נ"ע, וממנו לוקח הדרוש את שבתותי בס' רל"ה ולא נגמר בכתובה.

מש"כ שמהרושם בבוך כל המשמח ד' שצ"ב, ניכר שהוא ספר גדול, מזה אינו ראוי עדיין, שהרי מספר זה לא הגיע עדיין למאה בויגין (ובוך תרט"ב מחזיק יותר ממאה בויגין ויש הרבה ביכער מסכום כזה ויותר (כמו ס' יבל הוא אבי יושב) וניכר שהוא ספר גדול (גם מהמראה מקומות איליו ניכר כן) אבל רחוק עדיין מג' מאות בויגין כמו שאמר הנ"ל שזה גוזמא גדולה ביותר.

מש"כ לך אמך תי' בדבר ל' אמת הדבר, וזה הודעתי לך היום בטע"ג כבקשתך, ואם תדע להוציא מזה איזה דבר טוב, מה טוב ונעים.

. . . נצרך לשלם עבור החודש הב' אם כי לא הי' ולא עשה מאומה, מ"מ כו'. לר"י באס כתבת לפי מכתבך. ונצרך לכתוב גם לידידינו הריע"מ שי' אבל שלא יחפש מרוחמים כ"א הדרוש וטוב להענין אי"ה.

ההרצאה מהאסיפה קבלתי, בהסעי' האי' הנני להעיר אשר לימוד פרק תני' ב"פ בשבוע צריכים גם עם התלמידים הפחותים מבני י"ג, לפי כשרונותיהם, ושהמלמד יאמר לפניהם, ודוקא ע"פ פשוט עברי מיט דייטש, לא יותר, והמה יחזרו על הפרק.

בבוך ב"ג: חלקו הגיע לידינו (עלים נפרדים) ונסמן 1179, ובוך העתקה (מחלקו) נסמן 1145, ובשניהם לא נמצא ד"ה כל המשמח.

ואתחנן שבס' תרט"ו: מס. 1072 לג, א — סה, א; שם הוא בכתי"ק.

מדרושי ס' תרט"ו: מס. 1065 ח"ב קסב, א — קפב, ב; שם מועתק מבוך תרט"ו הנ"ל, ונוספו עליו הגהות בכתי"ק.

את שבתותי תקיע: גם בזה נמשך למ"ש שדרוש זה נמצא בבוך המשמח, כדלקמן בסמוך. בס' במד"ר יפה שיחתן: לא הגיע לידינו.

בס' להבין מ"ש בע"ח: נסמן במס'. 1076, ובמפתח שם, בדרוש זה, הוסיף רבינו בכתי"ק: (את שבתותי תשמורו) תקיע — מבוך כל המשמח ערך דף שצ"א.

מהרושם . . . ד' שצב: ראה אוהית בהר ע' תתקטו: ד"ה את שבתותי תשמרו דתקיע בבוחאב ישן, בבוך כל המשמח דף שצב ע"א. בעלים נפרדים מבוך שהגיע לידינו — דפים אלו אינם (כנ"ל בהערות לאגרת רח).

בוך תרט"ב . . . בויגין: ראה לעיל בהערות לאגרת רח — ע"ד בוך זה.

ס' יבל אבי יושב: לא הגיע לידינו. אבל לפי רשימת כתה"י (ריגא) יש בו (יותר מ)תקמט דפים.

לשלם כו': עבור החזקת הביורא הנ"ל באגרת ריג, ובהנסמן בהערות שם.

הריע"מ: הרב יעקב מרדכי בעופאלאוו מפאלטאווא.

מהאסיפה: כנראה — אסיפת הנהלת תורת בליובאוויטש.

הג' גם בני השיעור כו' היינו דליובא', אבל בני השיעור דבאבינאוויץ צריכים ללמוד יותר, ושיהי' אצלם לדבר עיקרי.

הד', דעתי בכלל אשר יותר טוב אי"ה שיהיו בבאבינאוויץ כאשר כבר אמרתי לך טעמי בזה.

הה', כולו טוב ונכון אי"ה.

הו', התועלת הזה לא כ"כ גדול כגודל התועלת בעזרתו ית' במה שיהיו בריחוק מקום קצת. ובאופן הזה יוכל להיות ג"כ ההתועדות אחת לחודש ותביא אי"ה תועלת לא הרבה במיעוט מהתועלת שחושבי כשיהיו כולם במ"א. והנסיעה לפרקים לשם נחוצה היא ותוכל להביא אי"ה תועלת רב.

קבלתי מכ' מידידנו ר"ש הויזמאן אליך, ומוסג"פ, ותמול קבלתי מאתו הקויט' מקוים מהקאנסול ע"ס 7069 פרי', את מכתבו עדיין לא קריתי בשלומות, וכפה"נ עוד יגיע איזה מאות פרנק, נצרך לחשוב אודות להבא, ונראה אי"ה, והשי"ת יהי' בעזרינו.

מבריאותי בשבוע זו ת"ל אני מרגיש הטבה, הן בהכאב שנתמעט והן בההילוך שנקל לי יותר ת"ל. . . והשי"ת ישלח לי רפו"ש בקרב בתוך כו'.

ידידנו בערנשטיין ויודל עודם בפה ויהיו עפ"ע עד שיבוא אי"ה ידידנו הרש"ג שי'.

נא לכתוב לנו בכ"ע מבריאותם ושלומם הטוב, ואם נפל הקור החזק, ואיך כעת בהחדרים בהזאל שלי ובספאלניי, ומה נעשה בהספרים.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשם ואביך וחונתך וא"י דו"ש מלוני"ה תכה"י

שלום דובער

בני השיעור ... דליובא' ... דבאבינאוויץ: השוה מכוא פיה. ר"ש הויזמאן: מענה רבנו אליו — לקמן אגרת רכד. ע"ש.

קויט': קבלה על משלוח המעות אליו — עבור החצרות בחברון (כניל אגרות רז"רח).

מבריאותי ... מרגיש הטבה: באגרת בנו, כ"ק אדמור' מוהרי"צ נ"ע, מח' אדר להרשיל"א:

מכ"ק אדמור' הרה"ק שליט"א הננו מקבלים מכתבי תמידין כסדרן ות"ל כי הוטב מצב בריאותו הטוב, השי"ת ישלח לו רפו"ש בקרוב ממש. ויבאו לבתינו צלחה, בריאים ושלמים, ולא יצטרכו לנסיעות כאלו כלל וכלל, ויוכלו לישב בבתינו במנוחה ובבריאות הגוף. ועתה הננו רואי' עד כמה שהי' נחוץ נסיעתו צלחה. כי ת"ל תועלת נכון נראה מהנסיעה.

בערנשטיין: רמ"ב, הנ"ל אגרת סו, ובהנסמך בהערות שם.

יודל: נזכר גם לקמן אגרת רב.

ספאלניי: חדר שינה.

ריח

ב"ה אור יום ה' ד' אדר תרס"ט לפ"ק
ויסבאדען

בני יקירי שיי' כלתי הצנועה והכי' תיי'
נכדותיי היקרות והחביבות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבכם מיום א' קבלנו כעת לגודל קו"ר,
על המכתבי המוסגרים בו אשיב אי"ה.

עשיית רשימה מהכ"ק הבלתי מכורכים הוא דבר נחוץ, והרבה פעמים חשבתי לעשות בהם סדר, ואינו נמצא זמן פנוי ע"ז, וכשתהי' רשימה בנקל שיבוא אי"ה לידי פועל. יש שם הרבה השייך להלקו"ת כתי"י גם הגהות לדרושים מהנדפסים והבלתי נדפסים. ושיהי' בהם השלמת לביכער אחרים, אינני יודע, כי הביכער כולם שלמים המה ת"ל. ואפשר נמצא שם השייך לבוך במדבר או חמ"ג, וג"ז ספק, כי החסר בהביכער הנ"ל הוא אשר לקחם . . . ומי יודע אם יהי' באפשר להשיגם, ויש לי עגמ"נ רב מזה שהביכער הנ"ל חסרים המה היינו שניים הנ"ל ובוך תרטוב כ"ק אשר המה מהביכער היותר יקרים, והמה חצי כלי, ומה לעשות אם ירצה השי"ת יתן בדעתה ליתן אותם.

הכ"ק מספרי תר"ך-רכ"ד, המה ספרי וישבות ביום השביעי ויבל הוא אבי יושב. הסי' תרט"ו מי אמר לך שהוא ג' כרכים, לפה"נ הוא ב'

ריח

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

רשימה מהכ"ק הבלתי מכורכים: לאח"ז עשו מהם חמשה קובצים (מלוקט ח"א-ח"ה), ובכל דף או גליון נכתב בגוכתי"ק רבינו לאן שייך. חלקם נמצא בספריית כ"ק אדמו"ר שליט"א, ומסומנים 1122-1124. לקוי"ת כתי"י: נסמנו במס. 1101-2.

במדבר או חמ"ג: ששניהם לא היו בשלימות אצל רבנו בגוכתי"ק, חלקם הגיע אלינו (מפורדים), ומסומנים 1127 (כמדבר) 1177 (חמש מגילות). וראה לקמן אגרת ער. חסרי"ם המה: הגיע לידינו בוך אחד (כל המשמח לאגער נסמן 751) שבו נכרכו דפים רבים מבוך חמ"ג הנ"ל ותרטוב דלקמן, גם הגיע לידינו בוך (נסמן 235) שבו נכרכו דפים רבים מבוך במדבר הנ"ל, ואפשר הם הם, החסר בהביכער הנ"ל אשר לקחם.

חרטוב: ראה אודותיו לעיל אגרת רח, ובהערות שם.

תר"ך-רכ"ד: הגיע לידינו רק חלק השני, שהוא תרכ"ב תרכ"ג תרכ"ד תרכ"ה חורף, ונסמן 1120. וישבות ביום השביעי: נסמן 1056.

יבל הוא אבי יושב: לא הגיע לידינו.

חרט"ו . . . ב' כרכים: לא הגיע לידינו אלא כרך אחד, נסמן 1072 (תיד דף), והעתקתו — כתי"י 1142 (שכו

כרכים, וכבר כתבתי לך במכ' הקודם שנמצא בו דרוש ואתחנן השייך לתרטוב.

היום יום ה' קבלתי מכתב רא"ק שי' עם טענות הרבה בדבר באבינאוויץ, ומתן שיש בהן ממש, והדבר צריך ישוב בדיבור פא"פ אי"ה אמנם גם אם נסכים להביאם לליובא' דרוש בזה סדר גדול.

ובקשתי להודיעני בכ"ע משלומם הטוב עד אשר נתראה אי"ה בחו"ש.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותנך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

ריט

ב"ה יום א' ז' אדר תרס"ט לפ"ק
ויסבאדען

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותיי היקרות והחביבות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך נכון הגיעני לגודל קו"ר אשר נודעתי משלומכם הטוב. ובקשתי על להבא עד אשר נתראה אי"ה לכתוב לנו בכ"ע משלומכם הטוב לענג נפשינו.

בטח תכתוב לי מה שנודע לך מידידינו הרש"מ שי', היום בא לפה ידידינו הרש"ג שי'. ועדיין לא ראיתיו. כמה יתמהמה פה לא אדע עדיין.

רא"ק: ר' אליעזר קאפלאן מנהל הלשכה.
באבינאוויץ: מחלקת תורת בבאבינאוויץ, שאמנם עברה בשלהי שנה זו לשעזדרין (ראה לקמן בהערות לאגרת רפ"ו. מבוא פ"ה).

ריט

נעתקה מגוכח"ק שבאוסף המכתבים.
הרש"מ: ה"ר שמואל מיכל טריינין.
הרש"ג: ה"ר שמואל גורארי.

ידידינו הרמ"מ שי' יבוא ימים אלו, גם אחי הרמ"מ שי' יבוא אי"ה על ש"ק הבע"ל. כעת הי' פה הרב בראייער שבא עקסטרע עם ביקור, בד"כ רוצים להתקרב כעת אל מדינתנו, בפרטיות א"א לכתוב ואי"ה נדבר בזה.

רואה אני בפעם הזה את אשר הרגשתי קצת בקיץ בהתוועדות ברלין, והוא אשר האשכנזי היראים התחילו להרגיש איזה חסרון בעצמם ובענינם. עד עתה היו תמיד שמחים בחלקם ר"ל צוא פרידון פון זיך, ועתה איז בא זיי עפעפס אַ אום צוא פריעדענקייט עפעס פעלט זיי, אני משער הסיבה לזה, אבל לא ידעתי על בירור עדיין. אך כמו בכאב הבא בסיבת חלישות או גירווי הנערוין ע"פ הרוב מרגישים את הכאב שלא במקומו האמיתי כמו בכאב שיניים ר"ל, כן האשכנזים היראים מרגישים עתה איזה חסרון אבל ההרגש הוא שלא במקומו האמיתי, המה מדמים שחסר להם תורה, ובאמת חסר להם חיות של יראת שמים.

כמדומה לי אשר כעת אפשר לפקח עיניהם אלו היו אנשים תמידים שיהיו שופכים עליהם מעט מעט מים רותחין ברשפי אש הבא מלמעלה דא"ח כו'. וכמדומה לי שצריכים ליקח זה לענין לחשוב בזה בעזרתו ית'.

שלחתי לך היום במכ' זאקאז' איזה גרגרים לשמחת פורים הבע"ל, והא' ענין עמוק שדורש עיון טוב.

בפורים הבע"ל תתן בעדי למענדל משרת ג' רוי"כ למענדל שמש ב' רי'. לר"ן מארייאשין צריכים ליתן דמי חודש שלושים רוי"כ.

מש"כ בחשבון העבר הכנסה מר"י לעוין מבא"ב, אפשר זה שייך להמעמד כללי. ימים אלו אשלח לך אי"ה עוד איזה סך.

בדבר נסיעתינו נדע מחר אי"ה אחרי היותי אי"ה אצל הפראפ'.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך ואי"ה דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

הרמ"מ: כנראה ה"ר מנחם מענדל גורארי. וראה לקמן אגרות רכא. רכב. בקיץ בהתוועדות ברלין: בנסיעתו לביתו מהועידה במאריענבאד התעכב בברלין, ע"פ בקשת עסקני אשכנז, לדרו ע"ד השאלות העומדות על הפרק (ראה לעיל אגרת קצח. חנוך לנער ע' 13). והביעו בפני רבנו שמצטערים על השטה ההולכת במדינתם (לעיל שם).

איזה גרגרים לשמחת פורים: כנראה הכוונה להנדפס בסה"מ תרס"ט ע' קמב"קנו. וראה מ"ש לעיל אגרת רט, ובהערות שם.

לר"ן מארייאשין: ר' נחמן הכהן מארייאשין הגבאי.

רכ

ב"ה יום ה' ת"א תרס"ט לפ"ק
ויסבאדען

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכ' תי
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך נכון הגיעני לגודל קו"ר אשר נודעתי משלומכם הטוב. והשי"ת יעזרינו להתראות בקרב אי"ה בחו"ש. ועד אשר נתראה אי"ה הנני מבקשם לכתוב לנו בכ"ע משלומכם הטוב להחיות נפשינו. שלחתי לכם היום טע"ג אשר הפראפי... הוא מוצא אשר ת"ל הוטב, וכן אני מרגיש בעצמי והפעולה בשלימות אי"ה אומרים הכל אשר בא אח"כ בעזרתו ית'. ואי"ה שבוע הבע"ל נהי אי"ה פה. ויכול להיות אשר יהי נצרך להיות עוד שבוע פה. ואי"ה אודיע להם. והשי"ת ישלח לי רפו"ש בקרב בתוך כו'.

בדבר ההעתקות נתקבלה ידיעה מגארי אשר הדירעק' קיבל הכל איליו, וממילא אין במה לחשוב כעת עד אשר ישיבם ומי יודע כו'. ויש לי עגמ"נ מזה. אי ניכר שנותן לב אל הענין ומסתמא מתקרב הדבר לבוא. אם כי הרש"מ שי' כותב בשם וואסי אשר הועד יהי אחר חה"ש הבע"ל. מי יודע אם הוא כן. והעיקר הוא הבי' שא"י אם נשיג ההעתקות עד האסיפה אשר הנחיצות בזה הרבה. חשבתי אולי יש תחבולה לגרום ההשבה בקרב, אבל א"א לעשות זאת ע"י מכתבים וא"י איך יפול דבר. והשי"ת יהי בעזרינו.

מ"ש ר"י באס שיבוא האיש לליובא' אם לא יחשוב שנוסע על מקום ברור ולא יעזוב את מצבו (כי בכל האופנים א"א ליקח תיכף עד שיהי

רכ

נעתקה מגוכח"ק שבאוסף המכתבים.
העתקות: ההצעות שנחבלו מפי'ב, כניל אגרות רז, ובהנסמן בהערות שם.
גארי: הרב אלי' אהרן גארפינקל מפי"ב.
דירעק': מנהל המחלקה לעניני דת (ראה לקמן אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם). וראה אגרת שלאחזי' החזיר הדיר' את הקובץ'.
הרשי"ת: היר' שמואל מיכל טריינין מפי"ב.
הועד: ועידת הרבנים בפי"ב, שהתקיימה לסועל — אדיש עת"ר.
האסיפה: אסיפת הרבנים בוויילנא (הקדמה לוועידה הנ"ל) שהתקיימה בפועל באייר תרס"ט.
ר' באס... ב"ודא: השוה לעיל אגרת ריג, ובהנסמן בהערות שם.

איזה יסוד אי"ה על החזקת הביורא. ואם יוכשר האיש, יכול להיות הדיבור על סוף הקיץ או על חורף הבע"ל) הי' כדאי שיבוא. ואפשר לדעת אי"ה אם יהי' מוכשר לזה.

הידיעה שתקבל מהרב דשטרעשון תשלח לאוללמאן.

בטח תודיעני בדבר השמורה אם נתקבלה כדבעי. וידוע דהמצה הב' הוא שא"צ שמירה ומשתמרת מעצמה שעז"נ כי לא הספיק להחמיץ כו' כמ"ש בלקו"ת ד"ה ששת ימים ובכ"ד. ותקוותי להשי"ת שישמור אותה ותבוא אי"ה כשורה. אם ח"ו וח"ו כו', צריכים לידע אם נמצא שמורה אצל הרי' שאול מקובליץ שעשה בעצמו, גם לחקור ולדרוש על עוד מהרבנים, והשי"ת יעזרינו שלא נצטרך לזה ותבוא השמורה מקאמינקא כשורה בתכלית ההכשר.

תמול בא לפה הרמ"מ מא"ז שי', מחר יבוא אי"ה או"ד שי', הרש"ג שי' ובערנשטיין ויודל יחיו המה פה. מובן אשר בד"כ מספיק על העת.

הנני מברכם בשמחת פורים הבע"ל, ויתן השי"ת אשר כל ההמשכות השייכים ליום הנ"ל יאירו בנו ובכ"י בגילוי ושמחת עולם יהי' על ראש כאחב"י וזוכה לביאת ג"צ בב"א.

שלחתי לך שני מאות ר', מאה שייך לך ע"ח החודש, ומאה לתו"ת ע"ח האלף עבור שבט אדר, ובזה נשלם תשלום האלף ר'. הנו"ן שנתקבל מרמ"ד שי' יהי' על הוצ' הבית.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

* * *

איך געריס אייך מיינע הערצינס געליבטע טהייערע קינדער יחיו ג"פ, אייער

בדבר השמורה: השוה לעיל אגרת רח, ובהנסמן בהערות שם.

רמ"מ מא"ז: - ר' מנחם מאניש מאנעסזאהן.

אוד: - אחי ודודכם הרמ"מ.

הרש"ג: הר"ר שמואל גודארי.

בערנשטיין: הרמ"ב.

יודג: כניל אגרת ריו.

איך ... שי"ש: הוספה מעיל מוזגתו הרבנית. אגרות נוספות מאתה - לעיל ג, ובהנסמן בהערות שם.

בריף האבין מיר היינט מיט פערגעניגן ערהאלטין איך דיינק אייך זייער און בעט אייך אויף ווייטער שרייבן אפט ביז אונזער זעהן זיך מיט פערגעניגן אי"ה. דייך קאמיסיאן בני יקירי שי' וועל איך מיט פרייד און פערגעניגן אויספאלנוען. איך שרייב דעם בריף שפעט מוז איך קורצן. ווינטש (?) אייך א גוטן שבת א פרייליכך פורים מיר זאלן אין פריידן געזונדערהייט דערלעבן איבער איאהר אלע צ"ז זיין בנחת ובהרחבה וויא עס האפט או"ח וא"ז

ש"ש

רכא

ב"ה יום ה' י"ח אדר תרס"ט לפ"ק
ויסבאדען

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותיי היקרות והחביבות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביכם נכון הגיענו לגודל קו"ר, שבוע זו הייתי מוטרד הרבה מאנשים, וגם שעת הנני עמוס בעבודה וכפה"נ זה להתרגל בעבודה כו'. הר"מ גו"א שי' בא תמול לפה. בערנשטין נוסע היום לאנטוו. הר"מ מא"ז שי' יהי פה עד אחר ש"ק הבע"ל. אנחנו נהי' אי"ה פה שבוע הבע"ל . . . ולהיות ש"ק פי' ויק"פ בברלין כבד לי באשר הוא פי' החודש, ולזאת ניסע אי"ה מפה ביום א' פי' ויקרא. והתקוה שנבוא אי"ה לביתנו שלום ביום ה' בקר דרך קראסנאי עם הקורייער. שלחתי לכם היום טע"ג שנהי' פה אי"ה שבוע הבע"ל למען יכתבו לנו לפה.

בדבר האיש מנאווג"ס מכותלי מכתבו נראה שהוא מוכשר לעבודה כזו. והי' כדאי שיבוא על איזה ימים ולדבר אתו. וכבר כתבתי לך שאני חושב זאת על סוף הקיץ הבע"ל.

רכא

נעתקה מגוכתיק שבאוסף המכתבים.

הר"מ גו"א: ה"ר מנחם מענדל גורארי.

בערנשטיין: הרמ"ב.

הר"מ מא"ז: ה"ר מנחם מאניש מאנעזאהן.

קורייער: רכבת מהירה.

נאווג"ס: = נאוואגארד-סיווערסק.

לעבודה כזו: הביורא דלעיל אגרת ריג, ובהנסמן בהערות שם.

מגארי נתקבל עוד ב' ניירות. וכפה"נ החזיר הדיר' את הקובץ, וכתבתי כעת לידידינו הרש"ג שי' שיראה למהרו בזה,

... בכללות הוטב ת"ל ושלימות התועלת יתן השי"ת שיבוא בקרב. והשי"ת ישלח לי רפו"ש בקרב בתוך כו'.

מפני שהרגעים ספורים המה, מוכרח אני לקצר, ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך וא"ז דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

או"ח תי' ב"ה בחו"ש וכתבה לכם תמול ובטח תכתוב מחר אי"ה, והיא טרודה ג"כ מהאורחים ובפרט עם ב"ד תי'.

רכב

ב"ה יום ג' כ"ג אדר תרס"ט לפ"ק
ויסבאדען

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותיי היקרות והחביבות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביכם מיום ד' ומיום ה' קבלנו לרוב עונג ולשמחת לבבינו, והשי"ת יעזרנו להתראות אי"ה בקרב בחו"ש.

המכ' מל' מסת' נתקבל ואם יהי' מה להעתיק התקוה שיתן אי"ה. מה שנתקבל ממאסק' מידידינו הרז"פ שי' נהניתי מאד. ואי"ה אכתוב לו ת"ח. גם פה עלה בידינו בעת הסעודה סך ערך 400 מארק, עבור ידידינו יחי', ות"ל עבור חסדו הטוב.

גארי: הרב אלי' אהרן גארסינקל מפ"ב.
ניירות: העתקת הצעות שנתקבלו בפ"ב, כניל אגרת רו, ובהנסמן בהערות שם.
הדיר': - הדירעקטער, שלקח את הקובץ - כניל באגרת שלפניו.
הרשיג: היר שמואל גורארי.
אוי"ח: - אמך וחונתיך.

רכב

נעתקה מגוכתיק שבאוסף המכתבים.
המכ' מל': - המכתב מלאדי, כנראה, בקשר להביכער הניל אגרות רח. ריו. ריח. ואם יהי' בהם דרושים שאינם אצל רבינו עדיין התקוה שיתן להעתיק.
הרז"פ: היר זאלקא, או זעליג, פערסיץ ממאסקווא.

נדבת פורים לתו"ת הודעתי לך בטע"ג לרשום מידידינו הרש"ג שי
 324 ר"כ. וע"י טע"ג מאחיו הר"ן שי 36 ומאחיו הר"מ שי 36. הר"מ שי
 נוסע היום מפה וכמו"כ הרמ"מ מא"ז שי. כן נהניתי מנדבת הגי
 ראזענצווייג. ונכון לעשות להם בגדים על יו"ט הבע"ל. ידידינו הרש"ג
 שי הבטיח לשלוח אלף ר"כ על תו"ת, לידידינו ר"י הורעוץ שי
 כתבתי מכ' חזק ובקשתיו שישלח ט"ו מאות...

כבר כתבתי במכ' הקודם שניסע אי"ה מפה יום א' הבע"ל
 לברלין . . . אנחנו באים אי"ה לברלין יום א' שעה 11 לילה, יכול להיות
 שנתעכב בברלין גם יום ג', ונתאכסן אי"ה בהאטעל קאבורג. נסיעתינר
 מברלין תהי עפ"ע דרך ווארשא, וניסע אי"ה מברלין שעה 7:52 ערב ונבוא
 אי"ה לווארשא שעה 8 בקר. ועם הקורייערסקין ניסע אי"ה מווארשא.
 והשי"ת יצליח דרכינו.

ב"ד ומחוי וחוי"א הרה"ח שי כתב לי שישלח היי"ג לפסח אחר פורים
 ע"י באלשיי סקאראסט בטח יתקבל אי"ה ימים אלו.

אבקשך ליתן עבורי לר"ל קאנדל חמשה ר"כ. אני מקווה לקבל מכם
 עוד מכתבי שבוע זו פה. ואפשר גם לברלין.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך
 וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

אם ר' שמואל תנחום עודינו בליוב' תאמר לו שיוכל לנסוע ליעקאט',
 והשי"ת יצליח לו.

אם באפשר יהי להיות בהזאל שלי, תעמיד את האלמערס במקום
 שעמדו, היינו את הנומערן 4-1 לכותל דרום, והנוי 5-8 לכותל מערב

הרש"ג: היר שמואל גורארי.

אחיו הר"נ: היר נתן גורארי.

אחיו הר"מ: היר מנחם מענדל גורארי.

הרמ"מ מא"ז: היר מנחם מאניש מאנעסזאהן.

ר"י הורעוץ: ר' יוסף יוזיק הורעוץ מווארשא.

קורייערסקין: רכבת מהירה.

ביד ומחוי וחוי"א: - בנידודי ומחונתי וחונתך ואביך הרה"ח ר' אברהם מקישינוב, שהי סוחר ביי, ושולח

יין לפסח לרבנו (כניל אגרת קפ).

באלש"י סקאראסט: משלוח מהיר.

ר"ל קאנדל: נזכר גם לעיל אגרת כב.

שניהם זה אצל זה, והנוי' 9-12 לכותל מערב אצל הפתח. ואם א"א להיות בהזאל, תעמיד אותם בספאלניי כמו שהי' קודם נסיעתינו.

רכג

ב"ה כ"ו אדר תרס"ט לפ"ק
ויסבאדען

בני יקירי שיי' כלתי הצנועה והכי' תיי'
נכדותיי היקרות והחביבות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך מויט' נכון הגיעני, ולפה"נ הציק לך הרבה השן אשר החלטת להוציאן, ישמרך השי"ת על להבא ולא תסבול שום מכאוב ח"ו ותהיי' בריא אולם.

קבלתי הטע"ג שלך שתכתוב לברלין לקאבורג... מברלין ניסע עפ"ע ביום ג' ערב (אם לא יהיי' עיכוב ח"ו מהפראפי') דרך ווארשא, ואי"ה אודיע בטע"ג. מחמת עש"ק ההכרח לקצר.

ותקבלו החוה"ש מאדה"ש ותתברכו בכה"ט ברו"ג כאוות נפשכם ואביך וחותניך וא"ז דו"ש מלוני"ח תכה"י, ומקוה להתראות בקרב אי"ה בחו"ש

שלום דובער

או"ח תיי' ב"ה בחו"ש וכתבה תמול.

ספאלניי: חדר שינה.

רכג

נעחקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.
קאבורג: האטעל בברלין שבו יתאכסן רבנו — כניל אגרת שלפניז.
או"ח: אמך וחמותיך.

רכד

ב"ה מוצש"ק כ"ז אדר תרס"ט לפ"ק
ויסבאדען

כבוד ידידי עוז הג' המפורסם ווח"ס נכבד יר"א כו' מו"ה
שמעון הויזמאן נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו צירוף הקויטונג על הכסף עבור
הקני' מהחצר הב' נכון הגיעני במועדו, ומפני שבשבעות האחרונות
הטרידו אותי הרבה גם פה, נוסף על התעסקות הקור שהי' מוטל עלי,
משו"ז לא כתבתי לו עד כה.

ות"ל אשר עלה בידינו לגמור בחסדו ית' הקני' הזאת השני', והיא
אצלי כמוצא שלל רב, ובפרט שהוצאנו את החצר ממקום אחר אל
מקום הקדושה בעזרתו ית'. והשי"ת יעזרינו לראות בקרב הרמת
עיה"ק חברות"ו ברוחניות ובגשמיות כאשר ברצונו הפנימי והעצמי.
והנני בגודל ת"ח על רוב יגיעתו וטרחתו בהענין הגדול אשר הניח את
כל אשר לו ונתן נפשו על הענין הזה ומנהל את הענין בהשכל ודעת,
והשי"ת הי' בעזרו להביא לידי גמר טוב, כן יהי' השי"ת בעזרו לפעול
לטוב בענין הזה ובעוד ענינים טובים לטובת עה"ק, ויזכהו השי"ת
לראות בקרב בהרמת עיה"ק ובנחמת ציון וירושלים בב"א, ויצליח לו
השי"ת בכל עניניו וימלא השי"ת כל משאלות לבבו לטוב.

אם יהי' באפשר להשיג רשיון קני' על שמי זה דבר גדול מאד
וכדאי להשתדל בזה, וכאשר רואה אני אשר כבודו עושה כל הענין
באמונה יתירה, בטוח אני אשר כל מה שאפשר יהי' לעשות בזה יעשה
אי"ה, והשי"ת יהי' בעזרו. ויעזרינו השי"ת שנוכל לקנות בקרב יתר
החצירים אשר בסביבות החצר הגדול, ובד"כ צריך כבודו לשום עיניו

רכד

נעתקה מצילום כתי"ק.

שמעון הויזמן: אגרות נוספות אליו — לעיל קעג, ובהנסמן בהערות שם.

הקויטונג: הקבלה על משלוח המעות — הנ"ל אגרות ר"ו. רח. והשוה לעיל אגרת ר"ו.

מהחצר הב': שנקנתה מהישמעאלי דאהוד, בנוסף לחצר הא' שנקנתה מאת משפחת רומאנו (לקמן אגרת

שיב). ע"ד שתי הקניות ראה לעיל אגרת קעג, ובהנסמן בהערות שם.

ממקום אחר: - הישמעאלי דאהוד — כנ"ל.

רשיון קני' על שמי: השוה לקמן אגרת רעה, ובהנסמן בהערות שם.

יתר החצירים: השוה לקמן אגרת רכו. רמו. אך לפועל לא נקנו חצרות אלו, ולקמן באגרת שיב, אינו

מזכיר אלא את שתי החצרות הנ"ל — רומאנו ודאהוד.

ולבו אל החצר של ריבלין וקלאנסקי, גם כמדומה שיש שם עוד חצר של ישמעאל, בטח לא יסיח כבודו דעתו מזה, והשי"ת יעזור לנו.

לידו"נ ש"ב הרה"ח הרש"ל נ"י כתבתי מפה זה כגי שבועות ויותר, ומקוה אני על תשובה מאתו לביתי.

בריאותי ת"ל הוטב, ואם כי לא בשלימות עדיין אך הכל אומרים אשר גמר התועלת בא אח"כ, והשי"ת ישלח לי רפו"ש בקרב בתוך כו'.

מחר ניסע אי"ה מפה לברלין, ומברלין ניסע אי"ה יום ג' הבע"ל לביתנו שלום, והשי"ת יצליח דרכינו.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש ויחוג את חהמ"צ הבע"ל בדיצה ובכשרות כאוות נפשו וידידו עוז דו"ש מלוכ"ח תכה"י

שלום דובער

רכז

[אייר תרס"ט]

ב"ה

א) ראשית דבר לסדר ולקראו מחאה נגד מעשה הצעירים ולהביע רגשי עבודתנו הנאמנה למלכינו יר"ה וכו'.

הרש"ל: הרב שלמה יהודא ליב אליעזרוב מחברון.
כתבתי: לעיל רטו.

רכז

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. מתוכנה נראה שנכתבה בעת אסיפת הרבנים בוולנא באייר תרס"ט.

אסיפת הרבנים בוולנא, וקביעות זמנה, נזכרת לעיל בעשרה אגרות (רז — רכא) במשך החדשים שבט-אדר. אך לא נזכר בהם קביעת התאריך הסופי לאסיפה זו. באגרת בנו, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע (כ"ג מניא תרס"ט, להרשיל"א): „כאשר התחוללה ונזיתיה האסיפה הכבירה בוולנא, אשר זה כמאה שנה לא היתה אסיפה כזאת, התאחדות כל המפלגות השונות. כמה דיו נשפך עדי נוסדה, וכמה חליפות טע"ג ומכתבים סתרים, כמה עבודה ויגיעה, לילות כימים שקדתי על המלאכה הזאת לבדה, וכמה עבודה בעשרת ימי האסיפה. גם כאן לא נזכר תאריכה המדויק של האסיפה. ומ"ש שהי' בחודש אייר הוא ע"פ מקורות אחרים. וראה חנוך לנער ע' 14 (אצל שנת תרס"ח. ונראה שהוא טה"ד, וצ"ל אצל שנת תרס"ט): „ט"א אייר — ועידת חשאית בבאראנאוויץ. יב"כ אייר — אסיפת הרבנים בוולנא. (וראה גם אגרת הגרמ"ע מוילנא, מז"ך סיון תרס"ח (אגרות אחיעזר, אגרת קס), שבאייר תרס"ח — לא התקיימה אסיפה בוולנא). מחאה נגד מעשה הצעירים: השוה לעיל אגרת ריב: כאשר הצעירים נתקו כו'.

והנני מציע בזה, אשר בהמחאה תהי' מבואר מפורש אשר סיבת משובת הצעירים הוא משתי סיבות, האחת מפני התרחקם מתוה"ק באופן נורא ומבהיל, והשנית מפני הציונות שהתעוררה והתגברה רגש הלאומי בלב ההמון בכלל והצעירים בפרט, והיא המביאה אותם לצאת מסדרי ההגדרה, ורוח אחרת נהייתה בהם. ואנחנו הננו מנגדים בכל תוקף ועוז אל הציונות מצד הדת ומצד שלום המדינה. ובאסיפתינו זאת נשתדל למצוא דרכים לקרב גם את צעירי אחינו אל תוה"ק אשר תקוותינו תאמצינו שהממשלה יר"ה אשר בחסדה נתנה לנו הרשיון על האסיפה הזאת תחזק ידינו בהדרכים אשר נמצא אל הרעיון הנשגב הזה ותתן לנו יכולת להשיג מטרתינו האדיר, ובשם ה' ובשם תוה"ק הננו מזהירים את אחינו כל אשר נגע יראת ה' בלבבו להבדל מהרעיון הציוני לגמרי ולהזהר מחברתם.

ב) לסדר קול קורא אל הצעירים על משובת נפשם (הדימיקראטיעס) להוכיחם ע"ז מצד תוה"ק, ואשר בזה המה מביאים רוגז על כל אחינו יושבי מדינתנו ואם ח"ו תסיר הממשלה יר"ה את השגחתה מאתנו הלא מסוכנים אנחנו ח"ו בנפשינו ממש, וכאשר אנחנו מצידינו נהי' נאמנים ומסורים אל הממ' יר"ה תקוותינו חזקה אשר תטה חסדה עלינו ותשגיח עלינו לשמור אותנו ומטובה הגדול תענקינו לחיותינו כיום הזה. והקול קורא יהי' בלה"ק וזשרגאן ויודבק בכל הבתי כנסיות.

וצריכים למסור למומחים לדבר לסדר המחאה והקול קורא בהשכל ודעת ויבקר מהרבנים הג', ויחתמו עליהם כל הרבנים הנאספים.

רכה

ב"ה יום ב' י"א סיון תרס"ט לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי עוז הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם י"א כו',
מו"ה זעליג פערסיץ נ"י

אחדשה"ט. בא אלי אדון לודויג סמאלסקי מסיבות סמאלענסק

סדר קול קורא: השוה לקמן אגרת רל: שום קול קורא לא נערך עדיין.

רכה

נעתיקה מכת"ק (1167) בנו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע,
ועליג פערסיץ: אגרת נוספת אליו — לעיל רו.

גם לו חצר בפלך מאהילוב) ולו בן אינזיניער שגמר לימודו יותר משנה עם אדעסטאט נעלה, ועובד כעת באמסק (או בטאמסק) ובקש אותי להמליץ עבורו לפני כבודו. והנה אם יש לכבודו מקום עבורו בהזאואד שלו אשר בניזנע, הנני מבקשו לקבלו, ולפי דברי אביו יודע הוא את ענינו בטוב והנהגתו טובה אינו שותה ולא משחק בקובי וכו', וראוי לעשות לו טובה, ובטח כבודו יכיר אותו. ואם אך יש לו מקום, אני מבקש את כבודו שיהי' לסמאלסקי הנ"ל דין קדימה, ועמ"ש במד"ר במדבר פ"א ע"פ וגם אל הנכרי כו'.

והשי"ת יצליח לכבודו בכל עניניו בגו"ר, ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו עוז דו"ש מלונ"ח תכה"י.

רכו

ב"ה יום ד' י"ג סיון תרס"ט לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי עוז הג' המפורסם ווח"ס נכבד י"א כו' מו"ה
משה ארי' ליב שי

אחדשה"ט. הסך ארבע מאות ושמונים רו"כ ששלח כ' עבור ב' אקציעס נתקבלו בעתם, ויען א"ל כבודו אשר רצונו לקנות נחלה מיוחדת לשמו, לזאת לא הוצאנו הסך הזה, אם כי במשך זה קנינו ת"ל עוד חצר בעד סך קרוב לג' אלפים רו"כ, אמנם באשר א"א לייחדו לשמו, נשאר מעותיו מונחים עדיין. ועתה קבלתי מכתב מאה"ק אשר יש לקנות חצר קטן בשכונת השני חצרים הקודמים בסך ערך שמונה מאות רו"כ ואפשר יעלה עד אלף רו"כ, ולזאת הנני מבקש את כבודו, אם ירצה להוסיף על הסך הקודם ולקנות החצר הנ"ל אכתוב אי"ה לתמן להשתדל בדבר הקניי בעזרתו ית'.

אדעסטאט: = תעודה.
זאואד: = בית הרושת.

רכו

נעקקה מכת"י מעתיק 1167.
אקציעט: השוה לעיל אגרת קעג.
עוד חצר: השוה לעיל אגרת רכד, ובהנסמן בהערות שם.

הענין מצ"ע הוא דבר גדול מאד, כי כל החצרים המה בשכונה אחת, וכשיעלה בידנו לקנות את החצר הנ"ל נשאר שמה עוד חצר לקנות ואז תהי' כל המבוי שייכה אלינו וגם הכנסה מזה הוא ענין נעלה מאד. ההכנסה מהחצרות הקודמים המה על הישיבה שיסדנו ת"ל בעה"ק חברון ת"ו שזה לעצמו ענין נעלה ונכבד מאד.

בטח ישיבני כ' בהקדם והשי"ת יעזור לו בבריה"ג ובפרנסה והצלחה בכל עניניו בגו"ר ויקבל החו"ש והברכה מאדה"ש. כאות נפשו וידידו עוז דו"ש מלונ"ח

רכז

ב"ה יום ד' י"ג סיון תרס"ט לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי נגידיס ווח"ס ונכבדי דק"ק אוואראוויטש ד'
עליהם יחיו

אחדשה"ט. מכתבם נכון הגיעני. ויקבלו לרב ומורה את ידידנו הר"ר שמעון לאזאראו נ"י, ובעזה"ת יפיק רצון מאתם בכל פרט, ויתן השי"ת שיהי' בהצלחה בכח"פ ברו"ג.

ויקבלו החו"ש והברכה מאדה"ש כאות נפשם וידידם החפץ טובתם והצלחתם ברו"ג דו"ש מלונ"ח.

הישיבה שיסדנו: השווה לעיל אגרת קצח: יש גם עכשיו ישיבה בחברון אבל מצערה היא ולא כמו הכוונה האמיתית בענין הישיבה אשר בכוונתינו בהתייסדות ישיבה שמה, ולעיל אגרת רטו: בדבר הישיבה אם התחיל להתעסק בזה, לקמן אגרת רמו: הכנסת החצר על הוצאת הישיבה. וכ"ז לפני שנשלחו התלמידים עם המשפיע ה"ר שלמה זלמן האוליון לחברון — בשלהי תרע"א. וממ"ש שיסדנו נראה שאין הכוונה לישיבה הנ"ל אגרת קכה, ובהנסמן בהערות שם — שנוסדה ע"י הרשיליא בשנת תרמ"ט.

רכז

נעתקה מכת"י מעתיק 1167.

הר"ר שמעון לאזאראו: ה"י משך זמן רב באוואראוויטש, ולאח"ז נתקבל ברעציעע (השוה לקמן אגרת רכט).

רכח

ב"ה יום ה' י"ד סיון תרס"ט לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי עוז הרב המפורסם ווח"ס נכבד י"א כו' מו"ה
אליעזר משה נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. בדרך נסיעתינו דבר כבודו בדבר השו"ב הנדרש להם. והנה כעת הי' פה האבך ר' נחום מפאדאבראנקא. ולפ"ד הוא מתאים אל הכוונה, הוא שו"ב טוב יר"א וחסיד ועידותו של ידידינו הרר"י נ"י מפא"ב טובה עליו ביראתו ולמדנותו. ולפ"ד ראוי ונכון שיקבלו אותו לשו"ב ובעזרתו יפיק רצון מאתם בכל פרט.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו עוז דו"ש
מלונ"ח תכה"י

רכח

נעתקה מכת"ק (1167) בנו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע.
אליעזר משה: מאדיעווסקי. אגרות נוספות אליו — לעיל לו, ובהנסמן בהערות שם.
בדרך נסיעתינו: כנראה, חזרה מאסיפת הרבנים בוילנא, בחדש אייר.
ר' נחום מפאדאבראנקא: באוסף המכתבים נמצאת אגרת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע למוהרא"מ, בה מודה לו עבור השתדלותו בזה, ומועתקת בזה:
ב"ה יום ג' י"ז תמוז

כבוד ידידי עוז הרה"ג הנכבד ומרומם ווי"ח אי"א מוהררא"מ שי' מאדיעווסקי.
אחדשה"ט. ראשית הנני לברך את כבודו בברכת מז"ט עבור נשואי בנו היקר שי' מי שהי' תלמידינו, ויראה בהם רוב נחת ובכל זרעו ברו"ג.
באתי בחודה רבה לכבודו הרם עבור השתדלותו הנעימה בדבר השו"ב ר"ג שי' ומקוה כי יפיקו ממנו רצון בעוה"ית, כי תמים הנהו.
ועתה הנה שמעתי כי נדרש שו"ב בסט' סינעלניקאו, אשר הנני מבקש את רום כבודו להיות מטובו לדרוש בזה טובת תלמידינו היקרי שי' ומלאתי יד מוכירי כמוהר"ר מ. ראזענבלום לכתוב לכבודו הרם אודות זה בארוכה.
דבר עיני הכלל אכתוב לכבודו במכ' הבא.
מושבינו עתה בנאות דשא הסמוכה לעיר באבינאוויץ והאדרעס הוא כהותם.
והנני ידי"ע הדוי"ש ומכבודו כרום ערכו הנעלה

יוסף יצחק שי"ס

רכט

ב"ה יום א' ב' דר"ח תמוז תרס"ט לפ"ק
דאציע דעניסאווקי

כבוד ידידי הרב המפורסם ווח"ס נכבד י"א כו' מו"ה
יהושע נ"י

מכתבו נכון הגיעני. ובדבר רעיצא הנה לפי המכ' שקבלתי מנ"ד
ידי"ג הרה"ח מוהר"ז נ"י הענין אצלו עוד בספיקות. ולזאת יכתוב לנ"ד
הרב הנ"ל ואם יכתוב לו שהוחלט אצלו לבלי לקבוע דירתו ברעיצא, אזי
נכון שיסע כבודו לרעיצא אשר לפ"ד ראוי כבודו להתקבל כי בעזרתו ית'
יפיקו רצון מאתו בכל פרט.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלונ"ח
תכה"י

שלום דובער

רל

ב"ה יום ב' כ"ג תמוז תרס"ט לפ"ק
דאציע דעניסאווקע

כבוד ידי"ג הרב המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם י"א כו'
מו"ה אליעזר משה נ"י

הנני מברכו בברכת מז"ט בעד חתונת בנו ש"י למז"ט, מז"ט, יתן ה'

רכט

נעתקה מגוכח"ק שבאוסף המכתבים.

מו"ה יהושע: שני רבני אנ"ש באותה תקופה היו בשם זה: א) ר' יהושע נימטין. ב) ר' יהושע ליין.
ומסתבר יותר שהכוונה לראשון, שהי' אז בגיל העמידה (בן חמשים לערך), וכבר שימש כמה שנים ברבנות
ביעשינקהאויץ. אליו מתאימה יותר הצעת הרבנות ברעיצא, ועליו מתאים יותר התואר "הרב המפורסם" —
מאשר לר' יהושע ליין שהי' אז עדיין צעיר לימים (בן שלשים לערך). וראה גם לקמן אגרות רלה. תמב.
בדבר רעיצא: שנסתלק בה כ"ק אדמור" מוהרשיב מרעציע (באדמור" מהרי"ל מקאמוסט) בט"ז תשרי
תרס"ט, והוצעה לר' יהושע הרבנות ברעיצא (רבנות זו לא באה לפועל. וראה לעיל בהערות לאגרת רכז).
נד... מוהר"ז: כנראה הכוונה למוהרשי"ן, באדמור" מוהרשיב הג"ל, שהי' באותה שעה רב בסטארדוב.

רל

נעתקה מגוכח"ק שבאוסף המכתבים.

אליעזר משה: מאדיעווסקי מ"ץ דחאראל. אגרות נוספות אליו — לעיל לו, ובהסנמן בהערות שם.
חתונת בנו: ראה גם לעיל — הערות לאגרת רכח.

אשר זיווגם יעלה ליפה באריו"ש טובים ובדור ישרים זרע ברך ד' ובהצלחה ברו"ג בבחונ"מ, וכבודו יראה מהם נחת בכל פרט ברו"ג.

הפרטי כל הוגש וכבר נתקבל בהדיפי' עם הערה מהגוי"ב. אמנם טרם נדע לי סגנון הערתו בטח נודע אי"ה בקרב הפרטיות בזה. השקו"ט כעת אם להדפיס את הפרטי כל הקצר אשר בוילנא דברנו להדפיסו, וכותב לי הרח"ע אשר הרב בעל חפץ חיים מנגד לזה, ולפי"ד צריכים להדפיסו ורבים. אומרים להדפיס גם את הארוך עם הדעבאטון וגם דעתי נוטה לזה שלפ"ד יביא אי"ה תועלת לרבים. ויטיב להודיעני דעתו בזה.

שום קול קורא לא נערך עדיין, גם בדבר ועד הכספים כתבתי להרח"ע שי' שיהי' מכתב חתום מכל חברי הועד, והוא מנגד לזה, והחלטתי לשלוח מכתבי' ליחידים, ולמקומות אחדים אל הרב לאסוף ע"ז, ויושלחו המעות להג' ר' יוסף לעוין שי'.

ידידינו הרד"צ שי' מתנדב לנסוע לאיזה עיירות בסביבו לעורר כפי שנדבר על האסיפה, ושאלתיו אם יתרצה לנסוע למקומות הרחוקי' ג"כ, ובד"כ נצרך לנו להכין את מי לשלוח, וגם בזה אני מבקש חוות דעתו.

בטח נודע לכבודו אופן וסדר הבחירות אל הראוונסקי קאמיסי', אם רק בערי הפלכים או גם בהמחוזות נעשה הבחירות, ובאיזה פלכים, ואם צריכים לבחור איש מהפלך או לאו דוקא, כי כאשר עפ"ע תהי' בקרב איזה פקודה על הבחירות בדעתי לשלוח אי"ה קו"ק אודות זה, לזאת בקשתי להודיעני בהקדם איך הוא אופן וסדר הבחירות.

הדירעק' אמר לידידינו הרש"מ שי' אשר ישתדל שיהי' להרבנים הדתים דיעה גדולה בהאקאמיסי'. והשי"ת יחיש וימהר גאולתינו ופדות נפשינו ונזכה לביאת ג"צ בב"א.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו עוז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

הפרטי"כל: מאסיפת הרבנים שבווילנא בחדש אייר.
 דיפי' - דיפארטמענט [מחלקה לעניני דת שבמשרד הפנים].
 גוי"ב - גובערנאטאר [כנראה של מלך ווילנא, ששם נתקיימה האסיפה].
 הרח"ע: הרב חיים עוזר גראדזענסקי מווילנא.
 דעבאטון: תוכן הנאומים וכי' שבאסיפה.
 שום קול קורא: השוה לעיל אגרת רכדי': לסדר קול קורא כו'.
 הרד"צ: הרב דוד צבי חן מצ'ערניגאוו.
 ראוונסקי קאמיסי': ועידת הרבנים בפ"ב (אד"ש עת"ר).
 קו"ק אודות זה: ראה לקמן אגרות רמג, רמד.
 הדירעק': מנהל המחלקה לעניני דת, וראה לקמן אגרת רען, ובהנסמן בהערות שם.
 הרשימ: היר שמואל מיכל טריינין מפ"ב.

רלא

ב"ה יום ד' יו"ד מנ"א תרס"ט לפ"ק
דעניסאווסקע

כבוד ח"ד ידי"נ הר' הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם
י"א כו' מו"ה מנחם מאניש נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו נכון הגיעני. וצריך כבודו לנסוע
לדובבעלין שבעזרתו ית' יהי טוב לפניו. ומשום שברייגא כו' אין חשש ח"ו
לנסוע משו"ז לדובבעלין, והשי"ת ישמרהו מכל צו"צ ונו"מ ויצליח השי"ת
דרכו וישלח לו השי"ת רפו"ש בקרב ויחזקו שיהי בריא אולם, ויתן לו
השי"ת פרנסה והצלחה בכל. ויעזור לו השי"ת לגמור בקרב עבור בתו
ש"ב תי ענין טוב ומוכשר ברו"ג.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו עוז דו"ש
מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

מר"א גארפינקיל קבלתי מכ'.

רלב

[קניץ תרס"ט]

ב"ה יום ג'

בני יקירי שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. בדבר הפלאן מהחדרים כותבת לך אמך

רלא

נעחקה מגוכתיק שבאוסף המכתבים.
מנחם מאניש: מאנעסזאן. אגרות נוספות אליו — לעיל קטו, ובהנסמן בהערות שם.
ר"א גארפינקל: הרב אלי אהרן מפי"ב.

רלב

נדפסה, בצירוף צילום כתיק, בקובץ יגדיל תורה (נ.י.) חמ"ו סליח. בראשה נרשם בכתיק בנו כ"ק
אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, קניץ תרס"ט. ומהתוכן נראה שנכתב מנאות דשא דעניסאווקע, שם שהה רבנו
בחדשים תמוז-מניא.

תי'. אמנם מה שחשבת לזוז את התנור, הנה במקום תנור שאופין בה אין לעשות שום שימוש אפי' דרך להלוך בו, וכ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נ"ע, החמיר מאד בזה שלא להשתמש כלל במקום התנור, וכאשר תשמע מזה מכ"א מורתי הרבניות תי'. ואין להקל בענינים אלו כלל. ולזאת לפ"ד ההכרח לעשות כפי הפלאן לקצר קצת הספאלנע שיהי' שם קאד. ובדבר מעות שיעלה ה' ו' מאות אינו בנקל כ"כ כעת, וצריכים לראות מה שאפשר להיות בפחות.

ויתן השי"ת שיהי' הענין בהצלחה בכל פרט ברו"ג. ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו ואביך דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

נצרך לי אלו הספרי' טור ויוד"ע ח"א ס' דרכי תשובה וס' מנחת יוסף. ותיטיב להביאם אתך.

רלג

[קיץ תרס"ט]

ב"ה יום ה'

בני יקירי שי'

משלומינו ת"ל כה לחי. מכתבך קבלנו תמול ות"ל בעד שלומך.

בדבר הבנין שעל המקוה להעמיד כעת עלי' בנין שיעלה עד ק"נ ר', זה א"א, ולזאת הוחלט אצלי שנעשה אי"ה בנין חומה על המקוה, ותהי' פ על 6 ארשין, אשר תעלה בערך חמשה מאות ר'. והכחות ע"ז. מש"ל יתן עוד מאה ר"כ לנכות לו במשך השנה הראשונה, מההכנסה הקודמת יש ערך

חנוד: השוה לעיל אגרות נד. סד.

ספאלנע: חדר שינה.

קאד: מעבר.

רלג

נעתק מצילום כתי"ק. ובראשה נרשם בכתי"ק בנו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, קיץ תרס"ט.
בנין שעל המקוה: בדבר בניית המקוה בליובאוויטש השוה גם לעיל אגרות קסז — קעא.
ארשין: מדת אורך רוסית.

45 ר', ועם מה שנפדה מהבנין הישן יהי' מאה, נמצא אצלי מח"ק 85 ר' שנתנו על הגדר, ויש לי צד היתר ע"ז, לבד מה שנתנו על דעתי כי הגדר עלה כעת ערך נו"ן ר' או יותר, ומאתיים ואפשר ג' מ' יהי' בהכרח להלוות עוד ואי"ה נשלם. מיר וועלון אי"ה גאנץ זיין. והענין הוא מוכרח כנ"ל ובפרט כאשר הסמיסאריע תהי' בנוי, יהי' עכ"פ גם המקוה על תילה בנוי. ולזאת אני שולח כעת את מש"ל לליובא', וכעת ינקה את המקוה ולהכשיר אותה, ולהעמיד עלי' מחיצות מדראניצעס וכה"ג, ולהתחיל תיכף בבנין הכותלים. זאת לא יחשבו להעמיד כותל המערבי על דופן המקוה, כי דופני המקוה עומדים רק על עצים רקובים, כאשר ראינו בעת שחפרנו סביב להמקוה, ובס"ה בנס היא עומדת, ואין סומכין על הנס, לזאת א"א להעמיד על דופני' שום דבר, ותעשה עם ר"ל חשבון נכון כמה צריכה לעלות, ובטח ישתדל ר"ל שיעלה בפחות כמה שיש באפשר, והשי"ת יהי' בעזרנו למלאות ולתקן כל הצריך תיקון כו' ויהי' בהצלחה בכל פרט.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואביך דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

רלד

בי"ה ג' אלול תרס"ט לפ"ק

מכתבם הגיעני וראיתי בו כי בא האויב למחנם ובנה בה מצודות וחרמים להכרית ח"ו עולל ויונק מבית חיינו, היא התורה והמצוה, בסדרי למוד חדשים ארסיים, מזיקים מאד להשרשת קדושת התורה בלבבות הילדים, והם לשונם יחליקון, וידיחו את יושבי עירם לאמר: –

מחיק: -מחברא קדישא, שנתנו על הגדר – כניל אגרת קעו. וראה גם לעיל אגרת רי. דראניצעט: עצים דקים.

רלד

נדפסה בחכמי ישראל בעש"ט (כה, א). קובץ מכתבים מכתב כג. ונמצאת בכת"י 1201 (ככד, א). וקטעים ממנו נדפסו במגדל עז' ע' כב. באוסף המכתבים נמצאת מהדו"ק בנוכתי"ק, בלי תאריך, ובכתי"ק בנו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע גרשם בראשה: קי"ץ תרס"ט. ובהנדפס כו' ישנן הוספות רבות. ונדפסה כאן המהדו"ב – שעם ההוספות. למחנט: בחכמי ישראל בעש"ט: מכתב... ששלח לאה"ק תי"ו. והשוה לעיל אגרת קיח. סדרי למוד חדשים: השוה לעיל אגרת עב, ובהנסמן בהערות שם.

הנה סדר הלימוד הישן מלא רקבון הוא עלה באשו, וכל הלומדים על פיו אינם יודעים גם את השפה העברית הקדושה, וראו הנה הוביאו לנו אנשים עברים חובבי שפת עברי, סדר חדש ודרכים חדשים, אין בהם לא „אלף“ ולא „בית“ לא תורה מן השמים, ולא סיפורים נעלים מבינת ילדים, כי אם הברות וצפצופי אחדים, ואיזה ספורים נלקטים, וכבר מיד יודע הילד לקרא ולכתב ולדבר עברית בבת אחת, והרי לכם עברים יפים בשעה קלה – כאלה וכאלה מרבים הם המתחדשים המהרסים שונאי הדת ורומסי הקדש לדבר על לב האבות וביתר על לב האמהות שלבן רך ודעתן קלה ונוחה אחרי החדשות, עד שהם נפתחים למסור את ילדיהם לתופת וגי בן הינום.

הנסיון הראה כי אם אין משרישים בלב הילד בעודו רך ותמים אור קדושת התורה אותיותי וספורי שהם כולם יסודתם בהרי קודש, ונהפוך הוא שמפטמים אותם בסיפורים והבלים שהמציאות חפשים ותעלולים הלא לפי דרכו זו יתחנך שלא מדעתו שלא בקדושה וכח הפועל של אותם הספרים והספורים ישחית את קדושת נפשו, ומה יעשה הבן כו' ותקוה רחוקה היא שילך בדרך טובה ומי האיש החפץ בחיי בנו להכשירו ולהעמידו על דרך האמת ינוס ויברח לנפשו מהדרכים החדשים אשר לא שערום אבותינו.

מ"ע מה"ת על האב ללמד את בנו תורה וארז"ל בסוכה, קטן היודע לדבר אביו מלמדו תורה וק"ש, תורה מה היא כו' תורה ציוה לנו משה כו', ק"ש מה היא פסוק ראשון שמע ישראל כו' והיינו להשריש בהתינוק אמונת ה' ואהבת התורה, ובירושלמי אמרו מלמדו לשון תורה, והיינו ללמדו אותיות ותיבות דלה"ק ופירושן והוציאו זה בל' לשון תורה היינו שיהי' הלימוד בשביל שיוכל ללמד תורה ולא בשביל לימוד הלשון והשפה.

הלשון הזאת נקראת לה"ק שבה נבה"ע ובה ניתנה התורה ובהאותיות יש בהן קדושה בתמונתן ובקריאתן, וכמו שדרז"ל בגמ' שבת האותי בקריאתן (ר"ל במילואיהן) וכמו שנדרש בס' אותיות דרע"ק ובס' התמונה, וסדר הלימוד ניתן לנו מגדולי הראשונים כמ"ש בכל בו והכל הוא בכוונה מיוחדת נסתרת מעיני ההמון ובתוכה כוונה אלקית ידעוה גדולינו ורבותינו להביא את הנער בכח נעלם ובכח נגלה אל הכוונה

האמיתית, והנה נודע אשר כל מה שעושים ומתעסקים בתינוק הוא בדרך חינוך והשרשה וכמ"ש חנוך לנער כו' וההשרשה הטובה היא הנשאת בו והיא המסייעה אותו לבחור בטוב וללכת בדרך האמת וע"י הלימוד באופן המסור לנו מרבתינו הק' ז"ל וע"י לימוד האותיות והתיבות בקדושתן נשרש בו אור הקדושה ויש לקוות שילך בדרך התורה והמצוה, אבל בהלקח מאתו כל הנ"ל ולומדים אותו האותיות והתיבות כסדר אשר סדרו אנשים הרחוקים מהתורה ובדרך חדשה, אינו נשרש בו אור הקדושה, ולעומת זה נשרש בו כח הפועל המתחדש חדשות ומוליך אותו אל הדרך החדשה ר"ל, אשר אחריתה עדי אובד.

מי יוכל לעצור ברוחו בפרוע פרעות בהיהדות את התורה הקדושה סרסו וקטעו קטעים קטעים, היא התורה נשמת העם ורוח אפינו, אשר בעד לנגוע בנקודה אחת ממנה מסרו אבותינו עצמם לטבח המונים המונים בשמחה וגבורת לב אדירה וקדושה הנה עתה יעשו בה נקמות כסנחרב במקדש אל, את מאמרי רז"ל הפכו לראש ולענה, את הקדושה החופפת על זקני חכמינו אישיותם האלקית הסירו בחזק יד וילבישום בגדים צואים דמות דיוקנם של חכמים סתם חכמי קדם מדור ישן נושן, ומרעה אל רעה יצאו עד שלא פחדה ולא רעדה נפשם לנגוע גם בהתורה הכתובה ולעשותה כספר דה"י הוציאו את הדברים שאינם לפי רוחם וסדרו בסדר הנאות להם, וממש יחר הלב ממקומו על חילול הקדש הזה, ומה שעשו פורעי הפרעות ר"ל, בגשמיות עושים המה ברוח, והאם יש לקוות אשר בתורה כזו ובלימוד כזה יהי הבן יר"א וילך בדרך התומ"צ? אוי לאזניים שכך שומעות בקום עלינו אדם לעשות כמעשה אותו שאמר, "אם אין גדיים כו" וואומרים הם לעקור את עץ החיים היא הדת ואת עמו גם את אילן התורה הקדושה משרשם ומעיקרם, אינם מסתפקים בכריתות ענף או בד אחד או אחדים מאחד משתי האלנות כ"א בעקירתם משרשם לגמרי.

והוא בנכלם מזימות לגמל את הילדים מראשיתם מן הקדש לטמאם ולהציק לתוך פיהם ומעיהם רותחים מרעלים ומרק פגולים.

וביותר יתפלץ הלב לראות איך מיני ובי אבא עושים הם נרגא לכרות את יער הלבנון בלשון קדש גופא מחללים הם את הקדש ובלימוד עברי מחנכים הם את הילד להיות נכרי חלילה, מעמידים הם צלם בהיכל דוקא, מרימים הם על לשונם את השפה העברית עד שמי השמים ובה וע"י עצמה הם משפילים את קדושת התורה וטהרת הדת, תכלית כל לימודם היא ידיעת השפה, ותכלית ידיעת השפה היא שלילת ידיעת

וקליטת שום דבר שבקדושה היתכן לחלל קדש בקדש? להמית את רגש, הדת, ובמה? בלשון עברי דוקא.

ולמען עור עיני היהודים אשר פן יראו ונפקחו לראות ולהבין לרשעת המורים ההם מסמאים הם עיניהם בטיח שוא וטפל, ישיתו בחלקות פיהם ולשונם ובין כה וכה והילדים רכים בספריהם נכרכים ולטבח נמשכים ח"ו.

ומאד יפלא על האבות וההורים החפצים בודאי שיהיו בניהם יהודים כשרים ונאמנים אין יואלו להאמין בדברי המחבלים ולהשחית נפשות בניהם הנקיות בהמיתם במ כל רגש קדש, ובעודם באבם יקטפום מלחיות חיי יהודי כשר.

הקדושה והאמונה אינם דברים הנלקחים בשוק ובחנויות, והרבה מאד צריך לעמול ולטרוח להשיגן ואינם נמסרים כ"א עפ"י אנשים יראים ועפ"י לימודים קדושים, ובדור הזה שגם אחרי כל העמל והיגיעה שההורים עמלים בבניהם אין הבנים נשמעים לרצון אבותיהם, וה"ה נסחפים בזרם הזמן, לדאבון לב האבות וצערם הגדול מאד, הנה לכה"פ כאשר תהי בהם השרשת קדש, ה"ז תסייע אותם בדרכם ויש תקוה עכ"פ, ויכול האב לומר אני את נפשי הצלתי, ואת אשר הי בידי לעשות עשיתי, אבל כאשר בתחלת ההשרשה משרישים בו שרש פורה ר"ל, מה יש לקוות ממנו? ועל הדבר הזה עתידיים האבות ליתן את הדין ר"ל, כי הלא זאת ודאי ברשותם ללמד את בניהם בתחלת הלימוד עכ"פ כפי הלימוד המסור לנו וע"י מלמדים יר"א וכולי האי ואולי יש לקוות לטוב, ועכ"פ ליתן היכולת להבנים להיות יר"א בעזרתו ית', ולהתחזק ולעמוד בפרץ לבלי הניח את הצר ואויב הרוחני לכנס בשעריהם, ואז ינחלו מבניהם כבוד, כי השי"ת יהי בעזרם וישיגו ארחות חיים ומחי החיים יתן להם חיי"ט ומתוקים בכוח"ט ברו"ג.

רלה

[תרס"ט]

ב"ה

כבוד ידידי הרב המפורסם ווח"ס נכבד י"א כו' מו"ה
יהושע נ"י

מכתבו קבלתי. עיקר גדול הוא להסיר את הפחד מהלב בכח עוצם
הבטחון בהשי"ת, ולהזהיר שלא לילך אליבא ריקניא, ולפ"ד טוב אשר
עשרה אנשים ילמדו בכל יום פרשה בתורה ובפרט בסי' בראשית הנקי,
סי' הישר כנודע, ולפני זה יאמרו במתינות המ"ב מסעות שבתורה,
והשי"ת ישמור אתכם ואת כל אחבי' בכל מקומות מושבותיהם מכל
צו"צ ונו"מ ויתרומם קרנם ונזכה לביאת ג"צ בב"א.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלוכ"ח
תכה"י

שלום דובער

רלו

[שלחי תרס"ט]

ב"ה

הנני להודיע לכבודו אשר המניסטי החליטו לקרוא ראוונינסקי

רלה

נעתקה מגוייק שבאוסף המכתבים, וכראשה נרשם, תרס"ט לבי". עוד נמצא העתק אגרת זו באוסף
הרא"מ מאדייעווסקי ובכתב"ידו, וכתב ע"ג: "העתק ממכתב כ"ק שליט"א להרב ר' יהושע נ"י
בביעשינקאוויץ", ועפ"ז יש לפענח את הרשום בראשה [ע"י מקבל האגרת], תרס"ט לב[יעשינקאוויץ].
מו"ה יהושע: כבר נזכר לעיל בהערות לאגרת רכט, ששני רבני אניש היו בשם זה. אך כאן בודאי הכוונה
לר' יהושע נימאטין, שבכתב"ידו נכתב בראש האגרת. תרס"ט לבי", ומסתמא נרשם זה על ידו בעת קבלתה.
להסיר את הפחד: השהו אגרות'קודש אדמו"ר הצי"צ ד"ה.

רלו

שתי האגרות שלפנינו נעתקו מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים, בעט עופרת, בלי תאריך ופני' בראשן.
מהתוכן נראה שזהו נוסח הטופס שנשלח לכמה עסקנים ורבנים ברחבי המדינה.
לעיל באגרת רל כותב, עפ"ע תהי בקרוב איזה פקודה על הבחירות בדעתי לשלוח אי"ה קו"ק אודות
זה. להלן אגרות רמב"ד נדפסו המכתב כללי והקול-קורא בענין זה, ובהם נראה שכבר היו ידועים אז פרטי
הבחירות ותאריך. אי"כ נכתבו שתי האגרות שלפנינו לאחר תמוז תרס"ט, ולפני מ"ח עת"ר.
ראוונינסקי קומי"ט: ועידת הרבנים, שהתקיימה באד"ש עת"ר בפי"ב.

קומיסיי כי נאספו שאלות אשר נחוץ לפתור אותם, ובשבוע העברה נשלח לכל הגו"ב לעשות בחירות, וכפה"נ יהיו הבחירות ע"פ סדר הישן, היינו שבהפקודה לא יהי נזכר לבחור דוקא ברבנים דתים (בטח נודע לכבודו אשר הסייעזד החליט שהראווינסקי קומיסיי תהי רק מרבנים דתים, אך באשר עניני הסייעזד עוד לא באו לידי החלטה ממילא לא יהי זכרון כזה בהפקודה) והדבר תלוי בהבחרים, אפשר נזכר בהפקודה מהמניסט' לבחור בארתודוכסיי, וגם זה לא נודע עדיין.

השאלות שנאספו במניסט' כפה"נ המה שאלות דתיות, אמנם מהמניסט' כתבו להגו"ב שבאם נמצא אצלם עוד שאלות השייכים לאחב"י מבקשים שיכתוב להדעפארט' ויפתרו אותם בראווינסקי קומיסיי וא"י אם הכוונה ג"כ רק שאלות דתיות שבאו לידם שימהרו למסור הדבר לדעפארט' למען יפתרו בזו הקומיסיי, או הכוונה גם על שאלות כלליות הנוגעים לכללות מצב הרוחני, ובד"כ יש לחשוב שיהי נחוץ איזה התעסקות - בעזרתו ית' - בהבחירות, כשיוודע דבר ההחלטה להיות ראווינסקי קומיסיי יוכל להיות שיהי איזה השתדלות שיהי גם סייעזד בצירוף להקומיסיי (שגם זאת אחת מהחלטת הסייעזד שבכל פעם יהי סייעזד ג"כ)

מה שיוודע לנו איזה בירור דברים בספיקות הנ"ל אודיע אי"ה לכבודו, ולע"ע הנני להודיעו את הנ"ל ובטח ימסור כבודו הדברים להרה"ג יחיו ויתיישבו איך לכלכל דבר שתהי הבחירות רצוי ומכוונת אל תכלית הכוונה. בד"כ נחוץ מאד שהנבחרים בהראווינסקי קומיסיי יהיו כאלה שאינם מנגדים להחלטת המיעוט בהסייעזד, והשי"ת יהי בעזרינו.

הגו"ב: - הגובערנאטור (ראשי הפלכים).

סייעזד: כינוס כללי (לא רק ועדת הרבנים) והשוה לקמן אגרת שמה ס"ג.

דעפארט': מחלקה לעניני דת שבמשרד הפנים.

רלז

[שלהי תרס"ט]

ב"ה

נודע עתה אשר עוד לא כתבו להגו"ב אודות הבחירות כ"א כתבו להם שיודיעו לקהילות אחב"י אם נמצא אצלם רעליגייאזניע וואפראסין יגישו בלי איחור כי בקרוב יהי ראווינסקי קומיסי. וכתבו להם אשר אופן (ספאסעפ) הקומיסי יודיע להם במועדו.

והנה הגו"ב בטח ישאלו מהר' מטע"מ, ומהם ודאי רבים יגישו לא רק שאלות כ"א הצעות, אשר מזה יוכל לצמוח שיהי גם סיעעזד (אם כי כעת אומרים שלא יהי סיעעזד). אם ההצעות יתקבלו אל המניסט', או יכול להיות שיקבל איזה הצעות למוסרם לפתרון הקומיסי, וכ"ז נוגע להבחירות, והשי"ת יהי בעזרינו.

ו'לח

ב"ה אור יום ב' ה' תשרי עת"ר לפ"ק

כבוד הגביר המפורסם נכבד ונעלה יר"א כו' מו"ה פרידלענדער נ"י

אחדש"ה. בני הרה"ח נ"י יציע לפני כבודו איזה עניני צדקה גדולים ונכבדים מאד אשר מהראוי ונכון שכבודו יעשה אותם בעזרתו ית'. ועשייתו זאת תהי אי"ה מרוצה לפני השי"ת. ובזכות זה יתן להם השי"ת אריכות ימים ושנים טובים ותצליחו בכל עניניהם וימלא השי"ת כל משאלות לבבם לטוב.

רלז

ראה בהערה לאגרת שלפניו. ומ"ש. נודע עתה נמשך למ"ש באגרת שלפניו. מה שיוודע לנו... אודיע אי"ה לכבודו, ולע"ע הנני להודיעו את הנ"ל. ונראה שנכתבו בסמיכות זל"ו. רעליגייאזניע וואפראסין: שאלות דתיות. יגישו... הצעות: השוה לעיל אגרת רז, ובהנסמן בהערות שם.

רלח

נעקחה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים [צילומו לעיל — מבוא ע' 16].

תפט

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו המברכו
בחתימה וגמ"ח טובה ודו"ש מלוני"ח

שלום דובער

רלט

[ד' מ"ח עת"ר]

כאשר קרא אותי שלא בדרך הרגיל הי רצוני שיקבלו אותו.
לשרוף הצעטיל הזה.

רלט

צילום כתייך נדפס במגדל עז' תרכו.
מעיל ביאר בנו כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע, את פרשת הענין:
פרשת הענין.

אשה אלמנה — ל"ע — הביאה שני ילדי' מעיר זעמבין אחר ר"ה שנה זו. למען לתנם
בחדרי המוסד תומכי תמימים. ובהגיע עת קבלת התלמידים נחקרו הילדים הנ"ל כסדר החקירה
והדרישה, אחד בן י"ב שנה לומד גמ'. והשני בן י"ג שנה, למעלה ממנו יכול לקבל גם תוס',
וכשרונותיו טובים. משא"כ הראשון עודינו נער צריכים להרגילו עוד בלימוד הגמ' בקריאה
וכשרונותיו ממוצעים. ומצב תלמיד כזה נקי במוסד החדרים בשם התחלת גמרא.
מצב מוסד החדרים בשנה זו הם כאופן כזה, מלמד א' שלומד עם י"ד נערים גמ' עם תוס'.
והם קוראי הגמ' וחוזרים אותה והוא לומד עם כאריא ביחוד. מלמד ב' למעלה ממנו. מלמד ג'
לומד עם ח"י תלמידים, שנים שנים, גמ' בעיון הטוב. מלמד ד' לומד עם כ"ב נערי' בעיון נעלה
יותר, ג' ג'. ושיעור, ראש ישיבה אחד עם נרין תלמידים מגיד לפניהם שיעור בכל יום. והם חוזרי
וקוראי ומעיינים בעצמם. והם נערי' בני י"ד ט"ו. וכ"ז נכנס בסוג החדרי' במוסד תומכי-תמימים
יצי'.

ולואת הוחלט כי נערי' בני התחלת גמרא כנ"ל לא יקובלו בזמן הנוכחי, ורק הראויים כפי
הסדר הנוכח, ולהיות הדבר כן נתקבל רק אחד האחים. והשני הוחזר בקשתו ריקם. וכשמעו
התשובה והנה נער בוכה וכה עבר עליו כמה ימים בבכי, וביום ג' (היום הזה) ד' מ"ח נכנס לאחד
מחדרי הבית אשר במקרה נכנס לשם כ"ק אאמור' שליט"א והנער בוכה במר נפשו לאמר יתום
אנכי, וחפץ להיות יהודי כשר. והשגתי לי ימים, ומה אעשה רחמו עלי, והוא בן י"ב שנה: וכעבור
שעה הגיעני פתקא הלון.

סיפור זה נזכר גם ברשימת זכרונותיו של הר"י דזייקאבסאן ע"ה: ש' בחודש אלול תרס"ט באה אלמנה
מוזעמבין עם שני בנים א' ה' בר מצוה והשני לפני בר מצוה שם הבכור משה ראובן ושם אחיו הצעיר ש.
פיוש... ונראה שוהיה המעשה הנ"ל, אף שלפי המסופר לעיל באו. אחר ר"ה' (ולא ב' אלול), וא"כ למדנו
מכאן שנכתבה הפתקא שלפנינו. ביום ג' ד' מ"ח — עת"ר.
בענין החדרים והשיעור ראה מבוא פ"ה.

רמ

ב"ה יום ה' כ' מ"ח עת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידי"ע המפורסם ווח"ס נכבד י"א כו' מו"ה יצחק
שי

מכתבו נכון הגיעני, ויהי אצל מינאר, ואם יאמר לו להעמיד
עלוקות יעשה זאת. והשי"ת ישלח לו רפו"ש בקרב ויחזקו.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו עוז דו"ש
מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

רמא

ב"ה אור יום ג' כ"ה מ"ח עת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי ומחוי הנגיד המפורסם ווח"ס נכבד י"א כו'
מו"ה פיווש יעקב שי

מכתבו נכון הגיעני. ובדבר חתנו שי צריך לנסוע למקומות החמים
למעראן ולכל הפחות לקרים. ואינו כדאי להמשיך הדבר כ"א יסע
בהקדם, והשי"ת ישלח לו רפו"ש בקרב ויחזקו שיהי בריא אולם.

בדבר הפשרה עם הערל אם בהסך שנותן יש בזה ריווח לכהפ"ח
אף רו"כ כדאי להתפשר ובא"ל צריכים להניח הענין שילך הסוד,
ובעזרתו ית' התקוה להשי"ת שכבודו יזכה אי"ה, והשי"ת יצליח לו
בכל עניניו.

רמ

נעתקה מצילום כתי"ק.

רמא

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
פיווש יעקב: - חפץ. אגרות נוספות אליו - לעיל קנא, ובהנסמן בהערות שם.
חתנו: אולי הכוונה לחתנו ר' ישראל ליב איסקין - דלעיל אגרת קנג.

ובדבר עניני ... שי יודיע מצב הענינים כעת ואי"ה אשיב לו.
 ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו ומחו' דו"ש
 מלונ"ח תכה"י
שלום דובער

רמב

[מ"ח תר"ע]

ב"ה

באשר הבחירה הפלכיות צריכה להיות בכובד ראש ובעיון הטוב
 מי ומי לבחור שיתאימו אל אמיתת הכוונה, לזאת הנני לעורר ולבקש
 את הבוחרים הנכבד' שבל יחישו על הזמן וההוצאה ויתאספו אל ערי
 הפלך איזה ימים קודם היום הנועד על הבחירה, וידברו יראי אלקים
 איש אל רעהו ויתיישבו היטיב את מי לבחור, וחפץ ה' בידם יצליח
 לבחור בטוב להטבת והרמת המצב הרוחני בקרב אחינו.

רמג

[י"ג כסלו עת"ר]

מאמר אל הבחירות הפלכיות

רבים מהחפשים אומרים אשר בהראויני קאמיסיי המיועדת

רמב

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים, בעט עופרת, בלי תאריך ופני' כראשה. ונרשם כראשה בכתי"ק בנו
 כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, מ"ח תר"ע.
 לתוכנה השוה לעיל אגרות רלו. רלו. לקמן אגרות רמג. רמד.

רמג

נדפסה בקובץ יגדיל תורה (ג.י.) חלי"ח ע' זה (בצירוף צילום חלקי מהכתי"ק) מגוכתי"ק שבאוסף
 המכתבים — רק הטופס, בלי פניה ובלי תאריך, ובכותרת, מאמר אל הבחירות הפלכיות.
 האגרת נשלחה לכמה רבנים, ובאוסף מונדשיין נמצא צילום האגרת (כתיי סופר וחתי"ק) שנשלחה
 להרא"מ מאדייעווסקי, ומתחלת: ב"ה י"ג כסלו עת"ר ליובאוויטש, כ' הרה"ח מופ' ומפורסם כו' מו"ה אלעזר
 משה מאדייעווסקי יחי" ובהתימה: והנני ידידו דו"ש מלונ"ח תכה"י שלום דובער.
 בנוסח הנשלח ישנם כמה הוספות, ונעתקו בין חצאי רבוע.
 בחירות הפלכיות: לבחור נציג מכל פלך.
 רבנו נבחר בבחירות אלו כנציג פלך מוהליב (שכולל גם ליובאוויטש), ונסע לשם לתעמולת בחירות,
 והתארת שם אצל הגביר ר' יהושע ראוינקין (מרשימת הר"י דזייקאבסאן ע"ה).
 ראויני קאמיסיי: = ועידה הרבנית.

להיות יעלה על השולחן שאלת היהודים בענינים החומריים, בעניני המחיי והכלכלה, למען קחת לב העם לבחור באנשים מלומדים והמעמידים עצמן לעסקנים ציבורים, בחשבם במושכל ראשון אשר רק המה מוכשרים ומסוגלים להשתדלות בענינים החומריים.

והנה לוא יהא כדבריהם אשר בהראווינסקי קאמיסי יבואו הצעות ממין הזה, עוד לא ראינו הטובות והישועות אשר פעלו בקרב אחינו במשך השנים הרבות, ומהם אשר המציאו וחדשו אופני ישועות שגרמו בזה אי-רצון ורוגז, ובדרך כלל ספק גדול אם מביטים בעין טובה על העסקנים הציבוריים האלו. טוב לאחינו להגיש עצומיהם גם בעניני החומריים ע"י אחיהם היראים הקרובי אליהם בלבם, ומצבם המר נוגע לפנימיות לבם ודואגים באמת על צרתם, עניותם ודלותם והשפלת רוחם בוקעים ויורדים עד לעומק נפשם, ואינם הולכים בגדולות ונפלאות ובדרישות נפרזות, ודרכם והילוכם לא בחיל ולא בכח כ"א ברחמים ותחנונים, ועל כל אלה תומכים יתדותם בזכות הרבים שזכות אבותם מסייעתם ובטחונם רק בד' אלקי ישראל העונה לעמו ישראל רב להושיע.

[כל זהו לו הי' כדבריהם הם] אמנם באמת בהראווינסקי קאמיסי לא ידובר בה רק בהענינים הרוחניים, כאשר ניכר בולט מיסוד החק הנרשם בהצירקוליאר המדבר רק בענינים הרוחניים, וכללות הקאמיסי הזאת היא תחת רשות הדעפארטאמענט לעניני דתיים של האמונות שונות, והמורשה מצד המיניסטעריום המשתתף בהקאמיסי הוא צינאוויניק מהדעפארטאמענט הנ"ל אשר דבר אין לו עם הענינים החומריים, וכל זה הוא דבר ידוע ומפורסם אשר גם החפשים יודעים אותה ותכלית כוונתם הוא רק להטעות לב העם להכניס בהקאמיסי מחבריהם, [אולי יצלח להם] לחדש סדרים חדשים (בעניני הקהילות לפי רוחם המה, להרוס ח"ו עוד יותר את המצב הרוחני במדינתינו) [בעיקרי עניני הקהלות אשר עתה נתעורר בה' החפץ ביותר לחדש (רעפארמירן) קהלות ישראל בכל פרטי כמו... הני התפלה, בקבלת רבנים ושו"בים, וכמו"כ] לבצור ולחזק את מעמד ומצב הרבנים מטע"מ, והרבנים הדתיים עם כל עניני הדתיים העיקריים וכל הדברי שבקדושה יהיו עוד יותר נכנעים ח"ו תחת ידיהם, ובדרך כלל אשר המה יעמדו בראש כל הנהגת עם ישראל במדינתנו והמה יהיו

צירקוליארי: - שאלון הממשלה אצל הרבנים בשנת תרס"ח — הנ"ל באגרת קעט, ובהנמסן בהערות שם.
צינאוויניק מהדעפארטאמענט הנ"ל: פקיד המחלקה לענינים דתיים.

המנהיגים הדורשים והמטיפים [עד שיעלה בידם רעפארמירין כל מצב הקהלות באופן מחודש לפי רוחם] זהו תכלית חפצם ורצונם.

אבל אחינו, הביטו וראו את המצב הרוחני הנורא והאיום מאד, כל עיקר עניני הדת כמו מילה קדושין וגיטין וגם הרבנים והשו"בים הכל תחת רשות הרבנים מטע"מ אשר בהרבה מקומות עושים שמות ממש ר"ל בענינים אלו ורבים מאד מהרבנים הדתיים יודעים צרת נפשם אשר סובלים מהרבנים מטע"מ, ופוגעים מהם מעיקות ומכשולים רבים בעניני הדת, ואין ביכולתם לעשות דבר בלי רשותם וכ"ש לנגד להם, ורובם של הרבנים נזהרים לנפשם לבלי לצאת באיזה דבר שנגד רוחם של הרבנים מטע"מ, באשר כל חיותם וכבודם בידם הוא. ובאמת חרפה היא לנו, אשר הרבנים האמיתים שמפיהם אנו חיים, הרבנים אשר בלעדס לא יוכל איש לשום אכל לפיו, בלעדס לא יוכל לחיות חיי משפחה, ועל כל צעד וצעד בדרכי חייו צריך להיות נמלך בב"ד רבנים האלה ואתם עמם כל התורה והדת כולו שהן האדם הפנימי והחיות העצמי בכל ציור קומת אחינו בני ישראל, יהיו משועבדים ומוכנעים לאנשים כאלה אשר חלק אין להם בתורה, ואין להם שום מושג בעניני הדת והיהדות, ואדרבא מנגדים המה להם ותכלית כל חפצם רק להרוס ולחבל ח"ו [והי' ראוי אשר הרבנים מטע"מ ישארו על מקומם ויכהנו בתור פקידים מהממשלה ויקבלו את משכורתם שלמה, אך] עבודתם ומלאכתם של האנשי האלה צריך להיות רק הנהגת ספרי המעטריקעס וכה"ג ושם יכירם מקומם, אבל חלק לא יהי' להם בעניני הדתות והיהדות.

שפלות מצב החינוך כבר נגע בלב כל אחד ואחד, והאבות דם יגנחו מפריקו' עול בניהם וממצבם הפרוע ר"ל. ובאם ח"ו לא נחיש להמציא עצה ותושי' בעזרתו ית' להטבת החינוך, הרי עוד יורד ח"ו יותר ויותר, ועל אחינו לשום לבם ודעתם אל הדבר הזה ביחוד.

ואתם אחינו הבוחרים, הדבר הזה כעת הוא בידיכם, ובכם הדבר תלוי, אם תבחרו אנשים בעלי דיעה יראי אלקים באמת אשר המצב הרוחני נוגע אל עומק לבם, ואשר כח בהם לעמוד בפרץ, ויתנו נפשם על כל הענינים לבנות את אשר נהרס במשך השנים הרבים, ולתקן את אשר דורש תיקון, יש לקוות אשר המצב הרוחני יוטב בעזרתו ית', ובאם ח"ו וח"ו יתנו יד לפושעים ויתנו להם מקום בהראוונסקי הקאמיסי'

הנוכחי אז עוד יוגרע ח"ו המצב ביותר באין ערוך, כי באם ח"ו בפעם הזה ישיגו מזימתם, יצאו בתוקף השלטון ביותר לדרוך על כל דבר שבקדושה ועל כל נושאי דגל הקדש ודגל התורה ולהכניע ח"ו הכל – הל"ת – ובפרט החדרים והת"ת ינהיגו כפי רוחם והחינוך עוד יוגרע ויוגרע ח"ו.

אחי ורעי, החיים והמות בידכם הוא, ובחרתם בחיים.

ידעתי אשר רבים מאתכם שלימים המה אתנו, ורצונכם העצמי והפרטי הוא כרצונינו אנו [והנכם מדמים כי בזה אתם יוצאים ידי חובתכם, ואינכם מחויבים עוד להתערב בעניינים כלליים כי לא הייתם מעודכם אנשים כאלה] אבל דעו נא אחינו אשר לעת כזאת אין אתם אנשים פרטיים כ"א אנשים כלליים אשר גורל כל אחינו בידכם הוא, ואין אתם יכולים לפטור עצמכם בדעתכם ורצונכם הפרטי, כל אחד ואחד מכם מחויב לאזור כגיבור חלציו וליתן נפשו ממש לפעול על יתר חבריו. אל תחוסו על הזמן ועל ההוצאה או על בריאת גופם, ותתאספו אל ערי הפלך ימים אחדים קודם הזמן הנועד וידברו יראי אלקים איש אל רעהו ויתאגדו באגודה אחת לבחור בהטוב, להעמיד אנשים אשר מתאימים אל תכלית הכוונה הנרצה, ומי שלא יעשה כזאת, מפורש אגיד אשר כחוטא ופושע יחשב נגד ד' ותורתו ונגד כל קהל עדת ישראל.

חזקו ואמצו אחינו ועשו את המוטל עליכם, והשי"ת יהי בעזרכם ויתן לכם הכח והעוז, הוא יהי עם פיכם, הוא יצליח חפציכם בידכם, ובעזרתו יתי' תעשו פרי טוב לטובת כל אחינו ב"י.

רמד

כאשר בקרוב תהיינה בחירות אל אספת הרבנים בפ"ב הנודעת בשם ראווינסקאיע קומסיע, הנני לעורר בזה את ידידינו אחינו בדברים אחדים:

נודע לכל אשר הרי' קומיסי' יסודה ועיקרה לפתור שאלות דתיות הנצברות בהמיניסטי' בסבות מקריות שונות שבמדינה במשך כמה

שנים, שבאות בזה קובלנות אל הממשלה יר"ה, ולפותרן דרוש לה לדעת דיני תורתנו רק בענינים אלה, ועל פיהם לפתור שאלות הקובלנות, וע"ז נקראה ר. קומיסי לבאר לה הענינים עפ"י הדת.

כל מי שיש לו מוח בקדקדו יבין אשר למטרה זו דרוש שהנבחרים יהיו יודעי דת ודין וחרדים לדבר ד' זו הלכה לבאר כל דבר עפ"י אמתת הלכותיה של תורה.

ולדאבון לבנו ראינו עד עתה שהיו בהם רק רב א' או שנים לכל היותר, ורוב מנין הקומיסי הי' מאלה שאין להם חלק בדת ודיני התורה, וגם כאלה שאין יראת אלקים בלבם.

(היתה קומיסי אחת שלא הי' בה רב כלל ונקראה אז בפי מכה"ע: אספת רבנים בלי רבנים)

סבת הדבר היא, באשר העם הבוחרים אינם שמים לבם אל המושג הפנימי בהראווינס' קומיסיע, רק אל המושג החיצוני לבד, תופסים הם בדעתם את הקריאה החיצונית שקוראים אנשים אל המיניסטערסטווא, ומי אופוא הוא הראוי לעמוד בפני גדולי השרים, הלא האנשים המלומדים אשר פיהם ולשונם עמהם בשפת חלקות ולשון מדברת גדולות ורבים מהבוחרים ידמו באשר קוראים פרעדשטאוויטעלעס יהודים לפ"ב, בודאי ידברו עמהם בענינים החומרים ליהודים, וידמו ג"כ שבודאי רק המלומדים ראויים ומוכשרים להתעסק בשאלת הטבת מצבם החומרי, והחפשים משתדלים מצדם בכל תקף להטעות את עמנו, אשר בהבחר מהם דוקא ישתדלו בהטבת מצב החומרי ויבטיחו אותם בהבטחות טובות לקחת לבם לבחר בהם.

אבל טועים הם הבוחרים בדמיונם עליהם לשית לב אל המושג הפנימי ואל אמתת הקריאה. הקריאה היא רק לחוות דעה בענינים דתיים, ואין לזה שום התערבות עם הענינים החומריים, ומעולם לא הציעו לפני הנבחרים בראוו. קומיס. איזה שאלה חומרית לחוות דעתם בה, ובשאלות דתיות הרי מובן הוא, שאותם שאינם יודעים את הדת ובפרט שאין יראת אלהים בלבבם הרי הם מפסידים ח"ו את הענינים לגמרי.

כבר הגיעה העת אשר אחינו יסירו את העורון מעיניהם, ובכל

מעשיהם ידעו מה הם עושים, ולא יתפתו בדברי פתויים והבלים מאנשים חורשי און המשתדלים להחשיך עיניהם בדברים בלתי אמיתיים ובהבטחות שקר, ואל יפסידו בידים גם את הדבר הטוב הנתן להם, אשר הממשלה יר"ה קוראת אנשים קאמפיטענטנע בעניני הדת, והעם שולח לה אנשים שאין לה חלק בה ואדרבה הרוצים בהפסדה ח"ו.

ביחוד ראוי לשית לב אל הראווינסקי קומיסיי הזאת המיועדה להיות בקרוב, כי מלבד השאלות דתיות הפרטיות (הבאות ע"י מקרים שונים כנ"ל) תבאנה בה הצעות בכללות הרמת המצב הרוחני באחינו, אשר למטרה זו כבר פנתה הממשלה אל הרבנים בהמדינה להציע לפניה במה להרים את המצב הרוחני, וכאשר עד עתה בדרך רשמי נחשבים הרבנים מטעה"מ לרבני העדה ולהעומדים מצד הדת, פנתה הממשלה בשאלתה הנזכרת אל הרבנים האלה, ונתנה להם הרשות להתאסף יחד למטרה זו, והגישו מכל עבר ופנה הצעות רבות, וכמובן כל דבריהם הם לפי רוחם המה. אמנם באשר הממשלה יודעת ג"כ אשר לפי האמת העומדים מצד הדת והיודעים אותה ואת הרוח הדתי שבהעם המה רק הרבנים הדתיים פנתה גם אליהם בשאלתה הנ"ל, ונתן להם הרשיון להתאסף ולחוות דעה בהרמת המצב הרוחני, אשר למטרה זו היתה אספת וילנא בקיץ העבר, והגישה לפני הממשלה הצעות נחוצות ונעלות מאד, ועל כל אלה הדברים יהיה המשא ומתן והדין ומשפט בהראו. קומסיא המיועדת, ואם ח"ו ישתתפו בה רבים מהחפשים יהפכו ח"ו את הקערה על פיה, ויהרסו ח"ו את כל מוסדות הדת והיהדות, הל"ת.

מחזה מכאיב לב הוא לראות, איך שאחינו היראים משמיטים א"ע בכל עת מלהתעסק בכל ענין כללי, וביותר בענינים הרוחניים הכלליים, אשר בזה נותנים תוקף ועזות נפש אל החפשים והרמת ראש להם להיות המה המתעסקים בכל ענין כללי ומשתדלים להכחיד כל רגש קדש בכל ענין וענין, ולהנהיג הכל כפי רוחם, והמכשלה הזאת היא תחת יד היראים המטמינים א"ע ואנם נותנים נפשם על הענינים האלה, אשר בהשתדלותם והתעסקותם כאו"א בעירו, וכן בהשתתפותם

קאמפיטענטנע: מומחים.

פנתה הממשלה: כניל באגרת קעט, ובהנסמן בהערות שם.
 הרבנים מטעה"מ ... להתאסף: בקאנוא בחודש מיח תרס"ט, כניל בהערות לאגרת קצט, ובהנסמן שם.
 בקיץ העבר: בחודש איר, כניל אגרת רכדי, ובהנסמן בהערות שם.

מהענינים הכלליים היו פועלים הרבה לטוב, כי לא אלמן ישראל מאלקיו, ובנקל היא בעזרתו ית' להטות את רוב העם אל צד הקדש ורק חלישות היראים היא אשר גרמה את הרעות ר"ל, ואם חלילה גם בפעם הזאת יעמדו היראים מרחוק יהיו ח"ו מתחייבים בנפשם ובנפש העם כלו וימיטו ח"ו רעה גדול על היהדות כלה, כי כאשר נתבאר לעיל ידובר בהקומיסיע על כללות המצב הרוחני, ואם ח"ו יהי הרוב מחפשים מי יוכל לשער את הרעות הגדולות אשר תבאנה מזה על כללות מצב היהדות, והחובה מוטלת על אחינו היראים לעמוד על נפשם ולעורר עוז וגבורה בנפשם בהשתדלות יתרה ונמרצה שיבחרו בהראווינסקי קומיסיע המיודעת רבנים גדולי המדינה ואנשים נכבדים יראי ד' באמת ובעלי דעה והשכל אשר קהל עדתנו יכול לסמוך עליהם שיתנו נפשם על הדת והיהדות והשי"ת יהי בעזרם.

ואל ידמו אחינו היראים אשר כחם קטן ודל הוא, לא כן הדבר, כי עוד רוח רגש הקדש מתנוסס ת"ל בכאו"א מאחינו, ומתעורר מאד לקול קריאת אמת באמתתה של רוח היהדות, ובכל עיר ועיר אם יצא איש בקריאה פנימית מעומק הלב, רבים מאד אשר יתקרבו אליו.

וזאת אשר אנו דורשים ומבקשים בשם ד' ובשם התורה והיהדות, אשר כל איש ואיש אשר יש רגש אלקי בנפשו, יקרא בקול גדול מעומקא דלבא להתאחד יחד בלב אחד לאבינו שבשמים ולב[נח]ר באנשים הראויים ומוכשרים ומתאימים אל הכונה, ועל כולם נשים בטחוננו בד' אלקינו, ועלינו רק לעשות ולהשתדל באמת בכל לב ובכל נפש, והוא ית' יהי בעזרנו.

ואתם ידידי ד' שימו לבבכם אל כל הדברים הנ"ל הנאמרים באמת לכבוד ד' ולכבוד תוה"ק, והתאזרו ברוח עזה וגבורה בהענין הזה, וידברו יראי ה' איש אל רעהו, גם העירות והמתוזות יתאחדו יחד לבחור באנשים המוכשרים כנ"ל, והשי"ת הבוחר בתורה ובישראל יחוס וירחם וירומם קרנם מעלה מעלה.

כ"ד המדבר לכבוד התורה והיראה אוהב דבק מאח ליראי ד' ולחושבי שמו וחפץ הצלחתם ברו"ג תכה"י

שלום דובער שניאורסאהן

ליובאוויטש עת"ר לפ"ק

רמה

ב"ה אור יום ג' ז' חנוכה עת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכ' תי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. הטע"ג מסטי דנא קבלתי, ועוד לא
קבלנו טע"ג מבואכם שלום. (אפשר נתקבל טע"ג ולא מסרו לי עדיין
וכשאצא אי"ה בקרב לסעודת הערב יומסר לי). ובקשתי להודיעיני
מנסיעתם שלום ובדבר הקווא[ר]טיר ... והשי"ת ישלח לה רפו"ש
בקרב.

מוסג"פ מכ' לידידינו הר"י שי', מידידינו הרש"ג שי' הי' טע"ג
שחושב לנוסע בלילה לפ"ב. הוא מבקש אינסטרקציע מה לעשות. אך
הטע"ג נתקבלה באיחור שלא יכולתי להשיב. ומס' הודעת לו מנסיעתך
ומבין שמסרתי ע"י פרטי הדברים.

אמך תי' ובנותיך היק' יחיו ב"ה בחו"ש, ומסת' כתבו היום.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך
דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

הנני פב"ש ידי"נ הרש"ג שי'.

רמה

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם. פטרבורג* — שלשם נתקבלה אליי האגרת. והשוה
לקמן בהערה לתחלת אגרת רמה.
קווארטיר: אכסניה.
ישלח לה: להרבנית נחמה דינה, למחלת האזניים שלה. השוה לעיל אגרת רח. לקמן אגרות רמו. רמת.
רנ. רנא. רצא. שכד. שט. שסד.
הר"י: לא ברור בכתי"ק, ואולי הוא ר"י הנוכר באגרת שלאח"ז.
הרש"ג: היר שמואל גורארי.
אינסטרקציע: הוראות.

רמו

[ג' טבת]

ב"ה

התחלתי לכתוב לידידנו הרש"מ שי' אבל לא הספיק הזמן לגומר
 כי דורש מתינות וכמובן איז שייס ניט פרי, ועוד ר' יצחק לעמפערט
 ליכנוס, מחובר לזה העתק הטע"ג ששלחתי לר"י שי', הטע"ג להרש"ג
 שי' בטח נתקבל, ומקווה לקבל איזה ידיעה אי"ה. מהר"י לע"ע לא
 נתקבל תשובה. היום הודיע הנאצאלניק אשר לא יתן הפאצט בלילה,
 וא"י אם נתקבלה כעת הפאצט.

והי' זה שלום וברכה

רמז

ב"ה אור יום ד' עשרה בטבת יהפך לששון ולשמחה עת"ר לפ"ק
 ליובאוויטש

כבוד ש"ב ידי"נ הרה"ח המפורסם נכבד ונעלה ומרומם
 י"א כו' מו"ה שלמה יהודא ליב נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

ראשית דבר הנני מברכו בברכת מז"ט בעת חתונת בתו תי' למז"ט,
 מז"ט. יתן השי"ת אשר זיווגם יעלה ליפה בדור ישרים זרע ברך ה'
 באריכות ימים ושנים ויהי בנין עדי עד בהצלחה בכל הפרטים בבחור"מ
 וברו"ג וכבודו יקבל מהם נחת ועונג בכל פרט ברו"ג.

רמו

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים, בעט עופרת, בלי תאריך ופנ"י כראשה, ונרשם כראשה בכתי"ק בנו,
 כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע — ג' טבת, פטרבורג. ליובאוויטש ר"ל שנכתבה מליובאוויטש, ונתקבלה אליו
 בפ"ב בג' טבת.

הרש"מ: היר שמואל מיכל טרינין מפ"ב.
 ר"י: השוה אגרת שלפנ"ז, ובהערות שם.

רמו

חלקה נדפס במגדל עז ע' תקנ"ג. המשפיע ע' רלח. ונשלמה ע"פ צילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.

ועתה אבקש סליחתו על העדר כותבי לו עד כה, כי כבר ידוע לכבודו גודל עוצם טרדותי ובמשך הזמן עוד מתוספים ענינים ודברים. בקיץ העבר הי' לי טרדא רבא מבריאת זוגתי תי' כאשר בטח סיפר להם כ"א ידי"נ שי' וכל המשך היא חלושה בבריאותה וצריכה שמירה יתירה וזה שייך רק להשי"ת לבדו הוא ישמור אותה מכל צו"צ ומכל נוי"מ וישלח לה רפוי"ש בקרב ויחזקה.

ומן אחר יו"ט התחילו ענינים הכללים להרעיש בעולם, ומה שהי' טמון וכמוס פנימה יצא ובא לידי גילוי כאשר בטח ידוע גם להם אשר מתעתד להיות אסיפת רבנים בפ"ב על יד המניסטי, והמלחמה בין המפלגות גדולה היא מאד, וכפה"נ בהבחירות ננצח אנחנו אי"ה שיהיו רובם כשרים, אבל איזה שנמצא מהם עושים הרבה וגם עוסקים מבחוץ בכח גדול. וכללות מצב היהדות במדינתנו צריך קעת לרחמים רבים והרבה יגיעות אנו יגיעים לעורר ולעשות מה שביכולתנו ועם זה רק בה' אלקינו נבטח ואיליו נקווה הוא יחויז וירחם על תורתו הק' ויראתו הטי' ועל ישראל עמו וישמרם מכל צו"צ וירומם קרנם מעלה מעלה.

בדבר הדירה אשר שואל כבודו, אינני יודע אם כדאי הדבר נגד ב"ד ידי"נ הרמדי"ס נ"י כאשר בטח יהי' בלבו ע"ז ולמה לו לכבודו זאת. וגם יהי' טענות עפ"ע שזה רחוק מהעיר וכה"ג. ובהנוגע אל ההכנסה שישלם כבודו לפ"ע שיווי הדירות זה הרבה לפניו ובפרט כאשר אינו דרוש לו דירה כזאת. וההכנסה הלא נוגע אל הישיבה. ידידינו הרש"ה יחי' בטח נותן לכבודו הכנסת התצר על הוצאת הישיבה, כי כמדומה לי שפעם כתב שממתין על ידיעה בזה מפה, ואמרתי מכבר לבני יחי' שיכתוב איליו ליתן על הישיבה.

ההצעה מכבודו וידידינו הרש"ה שי' בדבר עסק היי"ג הוא דבר כבוד ורחוק לחשוב, אבל בדבר לעשות מרתף להשכירו, בזה הי' אפשר לחשוב בכדי להגדיל אי"ה ההכנסה, כי בד"כ ההכנסה לא גדולה, ואם הי' מתקבל מכתבו בעת שידידינו נמצאים פה כמו בר"ה יהי' אפשר

כ"א ידי"נ: - כבוד אביו ידיד נפשי ה"ר אליעזר שמעון קורנובסקי.

הרמדי"ס: ה"ר מרדכי דובער סלונים.

אל הישיבה: השוה לעיל אגרת רכו, ובהנסמן בהערות שם.

הרש"ה: ה"ר שמעון הויזמאן, שהתעסק בקניית התצרות, כניל אגרת קעג אליו, ובהנסמן בהערות שם.

מרתף: בחיאורם של הרשיליא והרשויה (מגדל עז' ע' תקנט) את התצר השני' (דאהוד) שקנו בחברתו:

יכול בקרבו ארבעה דיורין מרווחים ותנות גדול ומרתף תחתיו.

להתיישב בזה, ובאמת אמרתי בקיץ לבני שי שיכתוב לכי להציע בזה פרטי הדברים שיגיע לזמן הנ"ל, ומסת' לא כתב כי היינו טרודים בענינים הנ"ל.

מכבר כתבתי שמנדב א' רוצה לקנות נחלה בערך אלף רוי"כ, ולא הי' ע"ז תשובה לא מכבודו ולא מידידינו הנ"ל. הסך חמשה מאות ר' בטח נתקבלו, ובס"ה שלחנו ערך ז' מאות או יותר, ובקרוב אקווה שנשלח אי"ה עוד איזה סך על הישיבה, ואי"ה נשלם הסכום שהבטחנו בעזרתו ית'.

לפלא לי אשר כבודו אינו כותב בפרטיות מעניני הישיבה במכתבו האחרון הזכיר רק אשר מצב הישיבה הוטב ברוחניות ונהניתי הרבה מזה, ואלו כתב בפרטיות הי' לי תענוג רוחני. ובקשתי לכתוב בפרטיות כמה לומדים ואת מהותם, ואם לומדים בשקידה, ואם לומדים דאי"ח, ואם חושבים זה לענין עיקרי להתעסק בזה ולשום את הדברים על לבם, וגם אם מספיק לו לשלם להלומדים יחיו, ואם כבודו מקבל ע"ח עצמו כאשר דברנו. גם רצוני וחפצי לידע מבריאותו ושלומו ושלום ב"ב יחיו. והשי"ת יעזור לו להיות במנוחה על התו"ע ויראה פרי טוב בעמלו וחפץ די בידו יצליח בכל פרט.

בדבר כי אביו ש"ב ידי"נ שי כתב הר"נ שי בשמי לידידינו הרמש"ח יחי' לשלוח עבורו לפה, וכאשר יתקבל אשתדל אי"ה לצרף עוד ולשלוח אי"ה. והשי"ת יחזק בריאותו ויעזור לו שיוכל לישב במנוחה בארה"ק על התו"ע.

אנא להזכירנו בכ"ע על המקומות הק'. ויה"ר שתקובל תפילתנו לרצון כו'. בני יחי' כעת בפ"ב עם זוגתו כלתי תי' בדבר מחלת האזניים שלה אשר בעת האחרונה סובלת הרבה מזה, והשי"ת ישלח לה רפו"ש בקרב.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וש"ב ידו עוז דו"ש באה"ר מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

רמח

ב"ה אור יום א' כ"ח שבט עת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

N. 8

בני יקירי ש"י כלתי הצנועה והכ' תי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך מאור ליום ועש"ק קבלתי תמול
לגודל קו"ר, ובו אין דבר מהענינים כלל. חשבתי כשיבוא הרש"ג ש"י
יהי בהמקומות שחשבנו, וגם אין שום ידיעת דבר ...

כעת קבלתי הטע"ג שהייתם אצל אליכסאני גם הייתם אצל
איבסאן בטח. תכתוב מה שנדבר ומצב הענין. גם מה נעשה בדבר
השחור איזה חומר הוצג לו ומה עשה הוא. ביאת הרי"י ראפאלי נחוצה
היא באשר זאת עכ"פ כשיבוא הוא יוכלו לעשות דבר אודות שילוח
המחאות מערי המדינה, הוא ישתדל בהנוסחאות ובהשילוח
להמקומות, ותדרוש בואו בהקדם ויהי אי"ה לעוזר. רז"פ ש"י הוא
בפ"ב בטח בשביל הענין דוולאדי וטוב שלא תצטרך לנסוע כי הלא
הזמן א"א כעת ליקח על ענין אחר.

נפלא הדבר שאין אתה מזכיר דבר אודות בריאותה ומצבה אחר-
שכתבתי בבי' מכתבי לבד מה שבקשתיך קודם נסיעתך.

רמח

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם, פ"בי — שלשם נתקבלה אליו האגרת.
האגרות רמח — רנב דלקמן ממוספרות ע"י רבנו, והוא מספר האגרת שכתב רבנו לכ"ק בנו, בעת
שהותו בפ"ב בחורף עת"ר. שבע האגרות הראשונות — מסדרה זו — לא הגיעו לידינו. ואפשר שבחשבונו זה
נכללות האגרות רמה"ז דלעיל, אלא שהן לא מוספרו.

אור יום א' כ"ח שבט: לפי הקביעות של שנה היא צ"ל הכוונה: יום א' בלילה אור לכ"ח שבט.
הרש"ג: ה"ר שמואל גורארי.

אליכסאני: סקיד בפ"ב.

איבסאן: עו"ד בפ"ב.

מצב הענין: בנוגע להכנות הועידה הרבנית.

הרי"י ראפאלי: הרב יצחק יואל ראפאלאוויטש מקעמענסטשוק.

המחאות: השוה לקמן אגרת שא. לעיל אגרת רכ"ד.

רז"פ ... וולאדי: ר' זאלקינד פערסיץ וענינו השייכים לעיר וולאדימיר. השוה לקמן אגרת רנב.

בריאותה: השוה לעיל אגרת רמה, ובהנשמנו בהערות שם.

תקג

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

כ"א מורת ה' תי' כתבה לך בדבר השידוך ותשיב לה בהקדם. לפי
מכתב ז"כ תי' לאו"ח תי' תבואו אי"ה שבוע הבע"ל.

מכבר בקשתיך שבעת כתבך מכתב יהי לפניך מכתבי ותשיב על
השאלות.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותנך
דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלוש דובער

קעת פה ר"ל ליובינסקי וקבלתי ע"י פ"ש מכס ונהניתי ת"ל.

רמט

[כ"ח שבט עת"ר]

ב"ה יום ב'

N. 9

תמול ערב הגיעני תשובת ראזענהיים והנני שולחה אליך ותטיב
ליתן תיכף להעתיקה בלה"ק ולשולחה אלי. בסוף כותב שהביכער
השייכים לזה שלחו לפ"ב. ויהי נצרך ג"כ להעתיק את הנוגע להענינים
הדרושים לנו, אבל ראשית דבר להעתיק המכ"פ המוסג"פ ולשולחו אלי
בהקדם האפשרי.

קבלתי הטע"ג שלך שתשלח היום זאקאז'. אם הי' שולח במכ"פ
פשוט הי' מתקבל מחר. ואפשר גם הזאקאז' יתקבל מחר היינו יום ד'
הבע"ל בקר, המכ"פ הזה אני שולח ע"י בע"ג לרודני.

השידוך: השה לקמן אגרת רנא.

ז"כ תי' לאו"ח תי' - זוגתך וכלתי תי' לאמך וחמותיך תי'.

רמט

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים, בלי תאריך ופניה בראשה. ובראשה נרשם בכתי"ק בנו, כ"ק
אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע - פ"ב, היינו שלשם נתקבלה אליו האגרת. וממס. האגרת, N. 9, ומהתאריך, יום ב'
נראה שנכתבה לאחר מס. 8 מיום א' שלפניו.

ראזענהיים: ה'ר יעקב.

זאקאז': דואר רשום.

ע"י בע"ג לרודני: להניחו בתיבת דואר, כדי שיגיע מהר יותר.

רנ

[תחלת אד"ר עת-רי?]

ב"ה

כלתי הצנועה והכבודה תי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. דיין בריף ממוצש"ק האבין מיר היום
 מקבל גיוועין ניט מיט פערגיניגין איבער הופט פון דיין
 ראסטראייסטווע. וואס דוא שרייבשט אז דער דאק' גיט שוואכע
 האפענונג, וער איך דער פון וויניק נתפעל, ווייל ער איז דערויף קיין
 דעה ניט, ער דארף נאר טאן ויא ע"פ דער מעדעצין, און דיא הילף איז
 מהשי"ת, דיא מעדעצין האט דער אייבערשטער גיגעבין, און דאס איז אַ
 כלי צוא זיין הילף, אלזא איז דער דאק' וייס נור די כלי, און דיא הילף
 איז מהשי"ת ... מיא דארף זיין שטארק אין האפענונג דאס איז
 מעהרער ויא דער טאן. אז מיא טוט מיטללען דארף מען זיין שטארק
 אין בטחון בהשי"ת אז ער וועט העלפין, ווארעם אלץ איז זיינע און ער
 טוט אלץ. זיי באיי זיך שטארק אז השי"ת וועט דיר העלפין דאס וועט
 דיר אי"ה אסאך וירקין. ובקשתי שרייבין אונז פאדראבנע וואס דוא
 טוסט און ויא עס גייט אללעס, והשי"ת ישלח לך רפו"ש בקרב בזכות
 כ"ק אבותינו הק' זצוקללה"ה נ"ע זי"ע.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך וחותרך דו"ש
 מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

רנ

נעתקה מצילום כתייך שבאוסף מונדשיין, בלי תאריך. בראשה נרשם בכתייך בנו כי קא אדמו"ר מוהרי"צ
 נ"ע, פטרבורג' היינו שנתקבלה לשם. באגרת שלאחיו, שנכתבה גם היא (כנו ו) כלתו לפ"ב כותב. ת"ל אשר
 יש הטבה לז"כ ת"י ואשר הדאק' אומר שיש תקוה"י. באגרת דאור כיח שבט שלפניו (גם היא לפ"ב) כותב
 שעדיין לא כתבו לו מצב בריאותה. ואיכ"ש מקום לשער שהאגרת שלפנינו נכתבה ביניהן. אך גם אפשר
 שנכתבה בחדש אייר — כדלקמן אגרת רנא: אפשר לסדר אי"ה שתיסע אחר חה"פ הבע"ל אי"ה לפ"ב, ותוכל
 אי"ה להתעסק עד חה"ש הבע"ל.
 פאדראבנע: בפרטיות.

רנא

ב"ה אור יום ג' ו' אד"ר עת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

N. 11

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכי' תי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. תמול קבלתי הטע"ג מהעדר מכ' מאתי,
ואני כתבתי לך ביום ה' מכתב תשובה פרטיות בדבר קיוב, וחשבת
שתקבלו ביום ש"ק, וגם תמול לא נתקבל, ויש לי עגמ"נ מזה, אך בטח
נתקבל היום.

מכתבך מיום ד' קבלנו ביום ש"ק, ות"ל אשר יש הטבה לזו"כ תי'
ואשר הדאק' אומר שיש תקוה בעזה"י. לפי השערתי יהי' באפשר לסדר
אי"ה שתיסע אחר חה"פ הבע"ל אי"ה לפ"ב, ותוכל אי"ה להתעסק עד
חה"ש הבע"ל. ובקיץ עפ"ע אי"ה להיות בפ"ב ונראה אז אי"ה, והשי"ת
ישלח לה רפוי"ש בקרב בזכות כ"ק אבותינו הק' זצוקלה"ה נ"ע זי"ע.

א. במכתבי הנ"ל כתבתי הכל בפרטיות וכבד עלי לחזור על
הדברים שנית, ואבטח אשר קבלת את המכתב. ואפשר אשאלך מחר
אי"ה בטע"ג אם קבלת המכתב ומה אתה חושב בדבר הנסיעה.

ב. מה שתחשוב שישפיק שתבוא לפ"ב לבקר העניינים או שיקרא
אותך. על קריאתו אין מה לסמוך, וגם כאשר תיסע אי"ה זו"כ תי'
מפ"ב, תהי' בואך לפ"ב לפלא, אמנם משו"ז אין לדחות הנסיעה לקיוב.

ג. חשבתי אשר ידידינו הרש"ג שי' עשה איזה סדר בדבר המתן
לאיבסאן, כי מהבטחת מינסק ורי"ל ושע"י הרי"י יחיו כמעט יש
הנדרש, ובדבר נסיעת הרמ"מ שי' כפה"נ עדיין רחוק מהפועל. ממכתבך
נראה שהרי"י שי' הי' כעת בפ"ב (מסת' בעניניו הפרטיים).

רנא

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם "פ"ב" — שלשם נתקבלה אליו האגרת.
11: N. — 10: N. לא הגיעה לידינו, והיא האגרת ד'יום ה" הנזכרת בסמוך.
בדבר קיוב: ראה לקמן סי'ב. הנסיעה לקיוב.
הטבה לזו"כ: = לזוגתך וכלתי. והשוה לעיל אגרת רמה, ובהנמסן בהערות שם.
הרש"ג: ה"ר שמואל גורארי.
איבסאן: ע"ד פ"ב.

מקוים אנו על ביאת ז"כ תי בשבוע הבע"ל לביתנו צלחה. ואם אתה תיסע לקיוב, תוכל ג"כ אי"ה לפי השערתי לבוא לביתנו שלום וצלחה אי"ה בשבוע הבע"ל. והשי"ת יצליח דרכם.

כ"א מורתי וא"ז הר' תי כתבה לך איזה פעמים בדבר השידוך שמציעים מפ"ב עבור ... תי, גם בקשה אותך קודם נסיעתך וכפה"נ שכתת ע"ז לגמרי. ומהראוי ונכון שתדע את הענין על בורי,

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

רנב

ב"ה אור יום ה' ח' אד"ר עת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

N. 12

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכי' תי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. תמול והיום בקר לא היי מאתך מכתב. כעת לא נתנו הפאצט אני מקווה שיהי מחר אי"ה מכתב. תמול קבלתי הטע"ג שלך בדבר וולאד' ויען שאני חשבת לשלוח טע"ג רק לזאלקינד ולא לגינצבורג מהטעם הידוע, ואתה כותב לשלוח לשניהם, ושאתה כותב בפרטיות נשאר אצלי להמתין עד מחר אי"ה, ובאם ח"ו לא יהי מכתב אשלח רק לרז"פ שי'.

היום נתקבל מהשו"ב דשם בשם הבן פסח נדבה חמשים רו"כ ומבקש להגיד קדיש וכו'. ומבקש אדרעס פרטי שגם הזקנה רוצה לשלוח נדבה.

כ"א מורתי וא"ז: - כבוד אמי מורתי ואמך זקנתך.
בדבר השידוך: ראה גם לעיל אגרת רמח.

רנב

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם מ"כ - שלשם נתקבלה אליו האגרת.
בדבר וולאד: הגיל אגרת רמח רז"פ... דוולאדי",
וזאלקינד: פרסיץ.

היום קבלתי הטע"ג ואיני יודע כלל הכוונה, מסתי' שייך זה להמכתב שהי', כפה"נ מדבר בדבר היו"ר בהקאמיסי', וא"י אם הכוונה שגראד' יהי' היו"ר או שראפ' יהי' (שלכאו' אין זה מתאים כ"כ), ורצוני הי' לידע אם חושבים אודות השבעה, ומי חושבים לבחור, כמה רבנים, וכמה מהאחרים ומי ומי כו'.

מה נעשה בדבר ההעתקה של מכתב ראזענהיים, אשר נחוצה לי לראותה, מקווה אני לקבל מחר אי"ה מכתב ולהוודע מכל.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

תמול מסרתי לרמ"ר שי' לשלוח לך בדבר החוקים מהשיבות אשר נחוץ להשיגם אי"ה.

בהקאמיסי': ועידת הרבנים העתידה להיות בפ"ב.

גראד': הגיר' חיים עוזר גראדזענסקי.

דאפ': הרב יצחק יואל ראפאלאוויטש, מקרעמענטשוק.

השבעה: חברי ועד המארגן שעי' הועידה, ואלו הם: (א) מהרי"ל צירלסאן — יו"ר. (ב) הגרי"ח סאלאבייצקי. (ג) הגר"ח"ע גראדזענסקי. (ד) רבנו. (ה) הרי"ש פולינקובסקי מאדעס. (ו) הרמ"מ חו"ן. (ז) משה מזור מקיוב.

כמה רבנים וכמה מהאחרים: ואלו הם: (א) בארון דוד גינזבורג — יו"ר. (ב) ה.ב. שלאסבערג. (ג) הרי"מ מאזיה ממוסקבה. (ד) יועץ הסתרים ש. פוליאקוב. (ה) ל. כרודסקי מקיוב. (ו) משה מזור מקיוב. (ז) הרי"ש פולינקובסקי מאדעס. (ח) הרי"ה היילפרין מאודיסה. (ט) וו. טיאמקין. (י) רחיל איטקין מאלכסנדריה. (יא) מהרי"ל צירלסאן. (יב) משה קליגמאן. (יג) ד"ר פיליפ פרלמן מסימפרופול. (יד) ר"מ מרקוס מיבפטוריה. (טו) הרי"מ ברונשטיין מיעקאטרינוסלאב. (טז) הרי"א חיימוביץ. (יז) הרי"י ראפאלאוויטש מקרעמענטשוק. (יח) הרי"מ מאדויעווסקי מחורול. (יט) הגר"ח"ע גרודזענסקי. (כ) הרי"ח אייגעש מווילנא. (כא) הרי"י רבינוביץ מפונוביץ. (כב) ישראל חאראנזיצקי. (כג) הרב חריף מזאסלאוון. (כד) קלמן פרענקל מאוסטרוג. (כה) הרי"א סאלאבייצקי מבריסק. (כו) הרב פיינשטיין. (כז) הרי"ש שניאורסאהן מצירניגוב. (כח) הרמ"מ חו"ן. (כט) הגיר' מאיר שמחה הכהן מדווינסק. (ל) הרש"ל מעדאליע. (לא) רבנו. (לב) חיים יעקב לנדא. (לג) ל. ספיר מוויניץ. (לד) הרי"ב ביק. (לה) הרמ"מ אדמו"ר מהרש"ן מבאברויסק. (לו) הרי"י גירשעוויץ. (לז) האדמו"ר מהרמ"א ליינער מראדין. (לח) הרמ"מ ירושלימסקי מקילץ. (לט) רציה טננבוים מלומזע. (מ) הרי"ב גרויבארט מבענדין. (מא) האדמו"ר מהרי"צ מורגנשטערן מסוקולוב. (מב) היהודי המלומד מ. ל. קרעבס (עי' עתון: העולם היהודי (–) (Брепейскій –) (25 Міръ) בפברואר 1910).

העחקה ... ראזענהיים: ראה לעיל אגרת רמט.

רמיר: ר' משה רוזנבלום.

רנג

ב"ה אור יום ג' י"ג אדר עת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידי"נ הרב המפורסם ווח"ס נכבד י"א כו' מו"ה
אליעזר משה נ"י

מכתבו נכון הגיעני, כעת השקו"ט בהדיפי בדבר מינוי השבעה
ועדיין לא נדע איך ומה, והשי"ת יהי בעזרנו שיעלה לטוב.

בדבר סדר הקריאה, לפ"ד לא תהי הזמנה מתמן אחרי שזה בתור
צירים מהמדינה, וכבר הודיעו יום הנועד בהצירקליאר השני, ועל
הצירים לבוא בעצמם, ואפשר שלהזי תהי הזמנה, ובדבר ההוצאות
כותבים מכ"ע שמשתדלים שינתן ממכס הבשר ולי לא נדע מזה דבר.

כללות הענין דורש ר"ר, כי האויב מתגבר מאד, והשי"ת יהי
בעזרנו ויעמוד לימין צדקינו ויושיענו ויתרומם קרן התורה והיהדות
וקרן אחב"י בכל פרט ברו"ג.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו. עוז דו"ש
מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

רנג

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

אליעזר משה: מאדייעווסקי. אגרות נוספות אליו — לעיל לו, ובהנסמן בהערות שם.

דיפ" = דיפארטמענט (מחלקה לענינים דתיים).

שבעה: שבעת חברי ועד המארגן ומנהל שעי' הועידה. השהו אגרת שלפניו, ובהערות שם.

צירקליאר: מכתב חוזר.

להד: השבעה הנ"ל.

רנד

ב"ה אור יום ג' כ' אד"ר עת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ש"ב ידי"נ הרה"ח המפורסם נכבד ומרומם י"א כו'
מו"ה שלמה יהודא ליב נ"י.

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. זה יותר מבי' חדשים אשר שלחתי לו
ע"י אוו"ג מויטעפי' סך שמ"ה 345 רו"כ, ועד עתה לא כתבתי לו על מה
המה, והוא מעוצם טרדוטי בזה הזמן נוסף על התמידיות מפני עניני
הכלל העומדים עתה על הפרק אשר בטח נודע שבקרוב תהי' אסיפת
הרבנים בפ"ב. והאסיפה הזאת מובדלת היא מכל הקודמות לה, ונוגעת
בכל עיקר מעמד ומצב היהדות במדינתינו, והמלחמה גדולה מאד בין
היראים והחפשים, תחלה היתה מלחמת הבחירות ובכמה מקומות
ת"ל עלה בידינו שעלו הבחירות בטוב, ועתה המלחמה בגוף הענינים,
כי גם מהם דחקו ונכנסו בין הנבחרים ומשתדלים ומתעסקים הרבה
ותכלית כוונתם ממש להפיך כו', השי"ת יפר מחשבתם. התחלת
האסיפה תהי' אי"ה ביום ג' ד' אד"ש הבע"ל, והשי"ת יהי' בעזרינו ויתן
לנו כח ועוז לעמוד נגד כל הקמים על ה' ותורתו ולהפר עצתם,
ויתרומם קרן התורה והיהדות וקרן אחב"י ברו"ג, ונזכה לביאת ג"צ
בב"א.

חשבון המעות, ק"ן רו"כ על הישיבה, וצ"ה רו"כ בשביל כ' אביו
הרב ש"י, ומאה רו"כ יהיו אצלו כי נתקבל מכו' מש"ב רי"ס ש"י שיש
ספרים לקנות, ואם אקנה אי"ה יהיו ע"ז מעות אלו.

קבלתי מכתבו והצעתו שיבוא לפה אי"ה, ולפ"ד נכון הדבר שיבוא
כבודו לפה בשביל כל הענינים שיש לדבר אי"ה, ואין לי לפרט הענינים
וגם אין הזמן מספיק כעת להאריך, וכאשר יבוא אי"ה נדבר הכל.
והשי"ת יצליח דרכו ויבוא לפה לשלום וישוב לביתו נאוה קדש לחיים
ולשלוי ויהי' הכל בהצלחה.

רנד

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מוגדשיין.

שלמה יהודא ליב: אליעזרוב. אגרות נוספות אליו — לעיל נט, ובהנמסר בהערות שם.

אוו"ג: אנוויזונג (שטר).

רי"ס: ר' יעקב יוסף סלונים, שהי' קונה ספרים באה"ק עבור רבנו — כדלעיל בהוספה לאגרת קמת,

ובהערות שם.

בשבוע הבע"ל אסע אי"ה לפ"ב אל האסיפה והשי"ת יצליח דרכי,
ונא להזכירנו לטובה על המקומות הקי'.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וש"ב ידידו עוז דו"ש
מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

באה"ר הנני פב"ש כי אביו ש"ב ידי"נ הרב שי'.

רנה

[אד"ש עת"ר]

אסיפת רבנים בפ"ב על יד המניסטריים

הנסיין מראה אשר כל אדם שהוא גדול יותר יהיו לו מנגדים יותר. הסיבה לזה היא – הקנאה. שהיא ממדה שאין אדם נמלט ממנה, בטבע בני אדם נמשכים איש אחר רעהו, כאשר רואה חבירו בונה איזה בנין הוא משתדל להשיג ג"כ כמוהו, עד שאמרו החכמים הקדמונים שאלמלא הקנאה אין אדם נוטע כרם ואין אדם בונה בית וכיוצא בזה. ועי' רמז החכם מכל אדם (קהלת ד' ד') וראיתי אני את כל עמל ואין כל כשרון. המעשה כי היא קנאת איש מרעהו, עם כל זה היא גנות הנפש ושפלותה. והרע שבה היא מרעת המדות ביתר שאת על כל המדות הרעות. וגם הטוב שבה – מגונה הוא. וכאשר סיים בה החכם גם זה הבל ורעות רוח.

הקנאה היא על שלשה דרכים האחת טובה היא במינה, והשתיים רעות הנה. האחת היא המקנא בכשרון מעשיו של חבירו ואשר קנה

רנה

נעתקה מכת"י 1310 קעה, א. 830. בשניהם – בין העתקת אגרות רבנו ובנו נ"ע, בשניהם ישנן חיבות רבות (השוות) שהועבר עליהן קו מלמעלה ומלמטה, כנראה, למחיקה. ונראה שהן העתקה מדויקת, שבה העתיקו גם את התיבות שבגוכתי"ק – שהועבר עליהן קו למחיקה.

מתוכן הדברים נראה שזהו כעין נאום הפתיחה שנשא רבנו באסיפת הרבנים, ורשמו לפניך לעצמו. וראו לעיל אגרת שלפניו, שהאסיפה התחילה בד' אד"ש.

עוד עדי' השיה תורת שלום ע' 221, ובהנסמן בשהיג שם.

הקנאה: בצד הגליון נרשם: ר"ב באבות.

חכמה הרבה, ומשתדל גם הוא להיות כמוהו, וע"ז אמרו (ב"ב דף כ"א ע"ב) קנאת סופרים תרבה חכמה. הקנאה הזאת תהי' באיש המעלה ואשר ביכולתו להגיע אל המעלה העליונה, כי לא יחמוד איש בדבר המופלא ממנו ואשר לעולם לא יגיע אליו. והנה גנות המדה היא במה שלא ירצה במעשה הטוב ובהחכמה מצד עצמם, כ"א בקנאתו בחבירו האיש השלם יטרח וישתדל בכשרון המעשה ובקנין החכמה לאהבת הטוב בעצם, וזהו הנקי' לשמה. ובזה לא יהי' לו שיעור והגבלה בהשגת המעלות, אבל אם מקנאת אדם ישתדל בהם אין זה מאהבת הטוב – בעצם, והוא הנקי' שלא לשמה. ויסתפק עצמו בהגיעו אל מעלת חבירו, אמנם הנאות בזה הוא בהתחלת קנין המעלות. וזהו אמרם קנאת סופרים ולא חכמים, כי אשר הגיע למעלת החכמים ילך מעצמו בעילוי חכמתו וכמ"ש (משלי א' ה') ישמע חכם ויוסף לקח.

אמנם שתיים רעות הנה ולא ימצא בהם טוב כלל, האחת היא מצד הפחיתות שלו, להיות שהוא אינו הולך בדרך הטובה ואין בו העילוי שבאיש המעלה, אם מפני חוסר כשרונות או שאינו רוצה בהם. אינו רוצה שיהי' בעולם מי שהולך בדרך ומי שיהי' בו העילוי בכדי שלא ימצא בעולם טוב ממנו. והשנית הוא השונא את הטוב, וכשרואה מי שהולך בדרך הטוב מקנא בו מצד שנאתו בעצם למין הטוב וזו היא רעה מכל הקנאות. הצד השווה שבהם שהמקנא משתדל להציר ולהעיק את האיש והמעלה והטוב, לבלבלו ולהדיחו מהדרך הטובה, אמנם גרוע הוא מין השני לבד הגרועו בעצם מהותו מה ששונא את הטוב. גרוע הוא גם בפעולתו שישתדל להביא את הטוב אל ההפכי. כי המין הראשון רצונו רק למונעו מהטוב בכדי שלא יהי' מעולה ממנו, והמין השני רצונו להכחיד את הטוב. וזה דוקא ע"י שמביאו לידי תמורה אחרת הפכית, וע"כ משתדל להביאו לידי רע ולהטעי' לו את הרע שימצא בו דוגמת אותו הטעם והתענוג שמצא בהטוב.

המקנא הראשון מזה המין הי' הנחש הקדמוני, כי האדם קודם [החטא] עסק במושכלות ובהשגות אלקית ואשר בזאת חננו הבורא והבדילו בזה מכל הבע"ח. והוא שאמר בו בצלם אלקים ברא אותו, צלם היא צורה עצמיות לא מקריות, והוא הנפש שהיא הצורה העצמיות, והוא הנפש השכלי שזה נפש האדם ואומרו בצלם אלקים היא ההשגה אלקית, אשר בזה הי' כל התעסקות האדם, ומעוצם עיונו

במושכלות האלקית. לא הי' בו מושג אף במקצת בהטוב והרע הגופני, כי להיותו דבוק אל המושגות האלקית הי' מובדל בתכלית מהמושגות הגופניות. והנחש (הוא השטן הוא היצה"ר) בקנאתו הגדולה במעלתו הנפלאה בשנאתו בעצם את הטוב. הסיתו לעסוק במקצת עכ"פ בהטוב הגופני (היא הנגיעה כמארז"ל שדחפה כו') והבטיחו אשר בזה לא תמות נפשו מות רוחני, ולא יאבד את אשר הוא חושב לטוב. היא המושג הרוחני לגמרי. ושפחה תירוש גבירתה כי הטוב המדומה (שהוא רע באמת) בא תמורת הטוב האמיתי.

אמנם גם הרע בריאה מאת אלקים היא וכמ"ש ובורא רע. אך לא נבראה לצורך עצמה כ"א לבחון את הטוב. כי הנה אין דבר מתבטל בביטול גמור ע"י מנגדו אלא אם הוא דבר הכטל בעצמו. אבל דבר הקיים בעצמו לא יתבטל ממנגדו ואדרבה יתגבר יותר ואם ינוצח הוא רק לפי שעה ואח"כ ינצח ויתגבר. ע"כ הטוב האמיתי להיותו חלק אלקי. וחלק עצמי וקיומו לא יתבטל ביטול גמור ע"י מנגדו ולהיפך עוד יתגבר ויסיר מאתו את הרע הכרוך עליו עוד יונער מעפרו ויהי כנוגה אורו וכמו המים שיש להם תוקף עצמי אם יסתם ברגבי עפר הרי המים מתגבריי ע"ז, וכאשר יאספו ויקבצו כחותיו יבקעו ברעש את הסתימה, ויהיו ניגרים כטבעם בכח אמיץ וחזק יותר. כך הטוב האמיתי גם אם יכוסה ויסתם מהרע המנגדו הנה בהעלמו מתאספים כחותיו הטובים וסוף כל סוף ינער מעליו את הרע ויצא כברק חצו באור המאיר ביותר, וזה תכלית כוונת בריאת הרע בשביל התגברות הטוב עליו, אשר אז יהי טוב מאד, ובמדרש רז"ל הקב"ה אינו מנסה אלא הצדיקים הה"ד הי' צדיק יבחן הפשטני הזה בשעה שהוא יודע שהפשתן שלו יפה כל שהוא כותשה היא משתבחה וכל זמן שהוא מקיש עלי' היא משתמנת, ובשעה שהוא יודע שהפשתן שלו רעה אינו מספיק לקוש עליהם אחת עד שהיא פוקעת, כך אין הקב"ה מנסה את הרשעים אלא הצדיקים, והוא הדבר אשר אמרנו שתכלית הכוונה היא לבחון ולצרף את הטוב שע"ז הוא משתבח, ומהנודע אשר העשי' בפועל נקל יותר מהמושכל בפועל, וע"כ תחלת התגברות הטוב הוא לנגד אל הרע במעשיו הטובים בפועל, ואח"כ יתגבר גם בחכמתו וכ"ז שהוא מקיש עלי' היא משתמנת בלימוד הטוב.

ב

כנסי' הישראלית בגלותה מספרד נתפשטה על כל הארצות, ורובה ככולה באה אל ארץ רוסי' ופולין, באה אלי' היא עם כל תפארתה חכמי' הגדולים ותלמידי' הרבים. וקבעו בה בתי מדרשים רבים לתורה.

בפרק הזה צריכים לבאר מעמד ומצב התורה ברוסי בשנים הקודמונים ושגם סוחרים הי' תורתן קבע שבאו בכי"ו לאחר מסחרם לביהמ"ד ללמוד שיעורי גפ"ת, והיראה התנוססה על כל אדם ולא ידעו שום רעה.

אך מגודל מעלתה כך רבתה בה קנאת הרשעים שונאי הטוב והשתדלו להסית ולהדיח בטענה שצריכים להיות אדם גם בעניני העולם וליגע עכ"פ בעה"ד דעת השפה וכה"ג, ואח"כ משכו אחריהם יותר ויותר והטביעו את העם ברעל לימודים וברעל האפיקורסיות, והנה בכל עת עוררו מעשיהם צער ותוגת היראים והחכמים הגדולים והשתדלו לעצור בעד הרעה, ואמנם מקרי הזמנים הביאו אשר העם הלך בחשיכה אחריהם, והלימודיות התגברה בתוקף עוז עד שהגיע למרום קצה, אך המנגד הזה עורר את הטוב ביותר וכל העם בחלה נפשם בהמשכילים ובהאנטיליגענציע בכלל ומביטים עליהם כעל רוצחי נפשם שהביאו את בניהם למצב כזה ונפל מעמד ומצב האינטלי-בנפילה גדולה. ולעומת זה יתקרבו העם אל שרידי הרבנים ואל היראים וחפצים להשיב המצב הרוחני.

בפרק הזה יבאר דבר אסיפת הרבנים אשר זה כשתי שנים התחילה התעוררות בדור אסיפת רבנים ע"י המניסטריום והממש' בראותה ג"כ את המצב הפרוע פנתה אל העם לתת לה הצעות להטיב המצב, וכמובן פנתה אל רבני העדה (אבשצעשיטי) שהמה ההשיתוים, אמנם פנתה ג"כ אל הרבנים הדתיים ונתנה להם רשות אסיפה אשר האסיפה הזאת נשאה חן בעיני העם יתר שאת על רבות האסיפות של רבני העדה, וגדלה ערך הרבנים הדתיים בעיני העם בעקב האסיפה הזאת, והאינטילי' בראותה צרת נפשה ונפילתה בעיני העם [...] זה [...] הרבנים, לקחו עצות בנפשם ודרך תחבולה להם לקרוא עצמם בשם עסקני הצבור, היינו לאמר אל העם שהמה הקרובים אל המלי' והמה המתעסקים בטובתם והמה ימצאו עצה להרים את העם ברוח ובחומר, ולתכלית זאת עשו והחכימו להשיג רשיון אסיפה (אסיפת קאוונא) ובזה יאמרו אל הממש' שהם צירי העם ודחקו עצמם לכנוס גם באסיפת הרבנים בשעה שבאמת אין להם כל חלק בה כו'.

כשתי שנים: ראה לעיל אגרת קצט, ובהנספח בהערות ספ.
בדור: כנראה צ"ל: בדבר.

אבשצעשיטי ... ההשיתוים: כנראה יש כאן טעות מעתיק.

[...] זה [...]: בכתב 1310 — שתי תיבות אלו אינן ברורות, ובכתב 830 — הסרות [ואולי מכאן ראי

בכתב 830 הרעתק בכתב 1310 הנ"ל]. ור"ל שלא יכלו יותר לקרוא לזה בשם רבנים.

אסיפת קאוונא: הסוה לעיל בהערות לאגרת קצט.

דחקו עצמם: הסוה לעיל אגרת שלפניו.

רנו

ביה יום הי תיא עתיר לפיק
פ"ב

זוגתי תי בני יקירי שיי כלתי הצנועה והכי תי נכדותי
היקרות יחיו

תל בעד החוהש כה לחי. דיינע בריף מיום אי ומאור ליום גי האב
איך מקבל גיווען לגודל קורר. איך בעט דיך זייער אויף וויטער שרייבן
מיר בכיור משלומך הטוב.

פון מיר וועסטו אייה היום האבן א פאדראבנעם גריס עיי בנינו
היקי יחי, דו וועסט זעך אייה אודאסטאווייערן אז דו האסט ניט וואס
אום רוהיג זיין חיו. נאטירלעך איז ניט פרייאטנע צוא זעהען ויא מיא
פירט איבער חיו א זאך וואס איז נוגע אין די גאנצע אידעשקייט. און
ווער פירט דאס איבער כוי. אבער וואס מורא האבן חיו איז ניטא.

נעכטן האט זעך באלטעריט דיא רבנים פראגע אין דער סעקטייע
זיצונג. מיין פראייעקט האט סלאסבערג און חיים עוזר בשום אופן ניט
צוא גילאזין צום באלטעראווקע. איך האב זעך גנוג גימאטערט נאר
איך האב קיין פאדייערסקע גיהאט. סלאסי האט זעך ביצויגען אויף
דער איין שטימונג פון הרב מבריסק על הצעת חיים עוזר, און מיט אלע

רנו

נעתקה בנוכחתייך שבאופך הכתבים. כסאן ואלך — כזרת אגרות שהי טובה רבנו לכיחו ככסך יסי
הדעיה הרבנית כסיב, ובהן ככסר כבהלך הענינים כודיה.

פאדראבנעם גריס: פ"ב ככורט.

אודאסטאווייערן: יתאבת.

פרייאטנע: נעים.

כאלטעריס: הרעכדה להצבעה.

סעקטייע: זיצונג; ישיבת כהחלקה הרבנית.

מיין פראייעקט: כהדובר הא בדין אידות חיוב הרבנים כתעודת השכלה (צענו). כמיין פראייעקטי הא
שלא יתחייב הרבנים ככום. צענו (ונייהל תעודות הלידה וכי יחי — לא עיי הרב, אלא עיי
רעניכטראכאר).

סלאסבערג: העזיד ה. כ.

סלאסבערג און חיים עוזר: שלדעת סניהם יתחייב הרב כ. צענו. אלא שלדעת הגרתי'ע ככסי, צענו
של ידיעת שפת רוסיא (כדי שיוכל הרב לנהל את תעודות הלידה וכי). לדעת סלאסבערג יתחייב הרב
כ. צענו של ידיעות כלליות.

פאדייערסקע: עזרה.

איין שטימונג... חיים עוזר: הצעת הגרתי'ע, ככלכד הרב סייס לו, צענו, תוכל כל עדה לבחור ככ

קונצין ניט קוקינדיק אויף דיא זאכן וואס איך האב זעך גישטעלט
האט ער באלטערט דיא הצעה און זיא איז דורך גיגאנגען ברוב דיעות
14 נגד 9 ...

דער דאקלאד וועט פארטיג ווערן ביז מוצש"ק צוא דער פלענארנער
זאסידאניי דאן וועט זעך דאס אויף געבן צום סייעזד זיצונג.

האט א גוטין א פריילעכן פורים. הרחמן הוא יעשה לנו ניסים
ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, ויתרומם קרן
התורה והיהדות וקרן אחביי ברוי"ג. ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש
כאוות נפשכם ואישך ואביך וחותרך ואיז דויש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

קאליסאוו האט תמול ערב גיזאגט לצירלסאן ולהר"מ חן אז דער
מיניסטער איז זייער צוא פרידין פון די רישעניעס פון דער ראווינסקי
קאמיססיי.

רנז

[אמצע אדיש עת-ר]

ו' הרב יהי' לאב הכנסי' לתבוע עלבונה של הדת והכנסי'

מורה הוראה בלי כל ידיעה כללית וגם הגרי"ח הככים להצעה זו (אלא שלאח"ז התחרט — כדלקמן אגרת
רנט).

14 נגד 9: במחלקה הרבנית נכנסו עשרים ושלושה צירים.

דאקלאד: המלצות המחלקה הרבנית.

פלענארנער זאסידאניי ... סייעזד זיצונג: אסיפה הכללית של הועידה. ושם הצביע הרוב כהצעת
הגרי"ע הנ"ל. המיעוט (ייב כמספר) מהמתקדמים כהצעת סלאבכערג הנ"ל. והמיעוט (חי כמספר) מהרבנים
כהצעת רבנו הנ"ל. ככל הנ"ל בארונה — ראה. חשבון קצרי שהדפיס רבנו בשעתו (נעתק בס' התולדות של
רבנו ע' 313 ואילך). לקמן אגרות רסד. רעז — וכהנסמן בהערות סם. שכת. שלג. שנ. שנב.

קאליסאוו ... מיניסטער: המיניסטער הא, כנראה, ראש הממשלה ושר הפנים סטוליפין, וקאליסאוו —
אי מפקדיי.

רישעניעס: החלטות.

רנז

נעתקו מגוכתייך שבאוכף המכתבים. צילום כתייך והעתקתו נדפסו בקובץ יגדיל תורה (גי). חלי"ח ע' נז
וע' סד.

בחשבון קצר בוועידה שהדפיס רבנו בשעתו (סה"ת שלו ע' 311) מבואר איך חולקו הדיונים לארבע
ועדות: א) שאלת הרבנות. ב) הסתדרות הקהלות. ג) שאלות דתיות. ד) שאלת החינוך. בין 37 הצעות

מה[מ]בזים אותם בפה או בכתב. (2) זברים שבדפוס המזיקים לרוח היהדות או לצניעות יוחרמו ע"י הממ' והעורכים יענשו והנדפסי מחול לא ינתנו לעבור. (3) המבזה את הדת והקדוש לבניי והמעללים על היהודים ואמונתם יענשו ע"פ תביעת הרב כמו בביזוי יתר הדתות. (4) המשפטי יהיו או ע"פ חוקי המדינה (אם נמצאים בהם) או ע"פ השו"ע כפי שיבאר הרב אל השופטי. (5) כל עניני הכשרות יהיו תחת השגחת הרב ויהי ברשותו להכריז עליהם הן על ההכשר והן על האיסור. (6) מה שימצא הרב שדרוש להשגחה ע"פ הדין יתמנה אותו שהרב ימצא אותו למוכשר. (7) המוכר דבר אסור יענש על שהכשיל ועל אונאה. (8) בכל פלך יהי וועד של ג' רבנים לפקח בעניני הדת ולפתור שאלות הנולדות בפלכם, וההחלטות שלהם יחשבו לחוק בגלילותיהם. (9) הוצ' הוועד יהי על ערי הפלך. (10) בוועד הרבנים שבמניסטי יהיו רק המומחים בעניני הדת ויבחרו ע"י רבני הדת. (11) עניני הדתיים של יהודי פולין יהי תחת הנהגת ועד הרבנים הנ"ל ובהוועד יבחרו ג"כ רבני פולין כפי חשבון מספר יהודי פולין. (12) סמיכות רבנים יהי מג' רבנים במותב תלתא כחדא. (13) שו"ב ומנקר מלמד מורה וכ"ש מורה בת"ת הממ' יהיו מוסמכים הנ"ל, והרשות להרב לבחון ולתהות על קנקן תמיד. (14) הסמיכה תהי לאחר שיביא תעודה על ישרותו מרבנים המכירים אותו, ואם אחר הסמיכה ימצא בו פסול מחויב לחזור הסמיכה ובאל יענש. (15) בהסמיכה יהי מפורש כשרונותיו, ומלמד ומורה מה יכול ללמד ולאיזה תלמידים. (16) סדרי וספרי הלימוד בכל בתי הלימוד יהיו נקבעים ע"פ הרבני. (17) רב שנתמנה ע"י שוחד ביכולת ועד הפלך להסירו ולתבוע מאתו סמיכתו חזרה. (18) לבטל חוק חיוב לימוד שפת רוסי בחדרים. (19) בתי כנסיות יהיו לפי מספר המשפחות לא לפי מספר הבתים. (20) בכל ביהכניס יעמוד בראש איש מוסמך מהרב שיועד דיני ביהכניס ויר"ש. (21) התלמידים שהגיעו להוראה יפטרו מעבודה"צ, ולכה"פ ינתן להם ארכא עד שישתלמו בלימודם ואח"כ יהי דין עבודתם כמו המתנדבים. (22) לבטל חוק שביתת יום הראשון משומרי ש"ק. (23) לא יהי כח בשום אדם להכריח משרתו או פועלו לעבוד בש"ק וכן בכ"ד שנגד הדת. (24) שיהי כח ביד

הלפנינו נמצאות הצעות הסייטת לכ"א בארבע מחלקות הנ"ל, ע"כ נכתבו הזוהר רשימה שהם לעצמו מה להצ"פ בכ"א בהוצאות הנ"ל.

לקבו בסוף כובאת ההצעה, אשר רבנים דוחי יעמדו לפני המניסטי, הצעה זו באה לטועל בינם ג' ריח אד"ם, וא"כ נראה שההחלטות הלפנינו נכתבו בימים הלפניו.

18: השוה לכתב אגרת רסג, ובהנסמן בהערות סב.

22: השוה לעיל אגרת רו, ובהנסמן בהערות סב.

הרב למחות (ולתבוע לדין) מלחלל ש"ק ויו"ט בנערים הפחותים מכ"א שנים אפ"י אם זהו ברצונם והסכמתם. 25) להתיר לעשות עירובין בכל עיר. 26) לפטור את היהודים מלעמוד למשפט ולהעיד בש"ק. 27) לפטור את הרבנים משבועת העדות. 28) להכיר שלפי דת היהודים הלילה הולכת אחר היום לכל דבר. 29) חדשי ההבחנה לגרושה ואלמנה יחשבו מזמן נתינת הגט של הדת. 30) אפי"צ שאינם במלחמה ישבתו בש"ק ולתת להם האפשרי שילמדו בש"ק. 31) להאכילם מאכלות כשרות או ליתן להם במזומן והם ישיגו מאכלים בעצמם. 32) להרשות להם לתפור בגדיהם שלא בשעטנו. 33) להתיר להם לישא ציצית ובתוך חפציהם יהיו ציצית ותפילין. 34) בבית המאסר ינתן ליהודים מאכל כשר, ושישבתו בש"ק ויו"ט (ונשי[ותן] ספרי הדת לקרוא בהם, וילבשו ציצית. 35) שלא להכריח את הרב להשביע בערכותיהם אנשים המפורסמים לרע בעניני הדת, או מכשילי הרבים וכה"ג. 36) אשה שיש בידה שטר אירוסין (תנאים) ויש עדים שדרו יחד, יש בכוחה להכריח בעלה לתת לה כתב נשואין אצל הממ"י, והבנים יחשבו לכשרים, וגם ה[כ]תובה תחשב לראי ותצורף אל הכתב אירוסין. 37) להכריח את המעגן לפרנס את אשתו ותוכל לתבוע זאת ע"פ התעודה הנ"ל.

הצעת גארנפינקל אשר רבנים דוח' יעמדו לפני המניסטי'.

רנח

[אד"ש עת"ר?]

... חברה שומרי שבת לעורר בדבר שמירת הש"ק וביותר בין הפועלים ועוזרי המסחר, כאשר הרבה ממין הנ"ל לא היו מחללים את השבת רק מפני שבאופן אחר אינם מוצאי פרנסתם וצריכים להשיג חברים מהפועלים שישלמו פרס קבוע לחודש בקלאססין, ולהחזיק

25: הטהו לעיל אגרת רו.

גארנפינקל: הרב אלי' אהרן גארנפינקל פ"ב.

דוח: רוחניים (למעט רבנים פסעים).

המניסטי': - ראש המבטלה סטוליסין, בפרטיות ע"ד פניסה זו ראה לקמן באגרת רנט. וראה גם תיאורו

של יעקב מרק בסקרו. גדולים אין אונזער צייט' (ע' 206).

רנח

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף הסכתבים, וההתחלה חסרה, ומהתוכן, צורת הניר והכתיבה, נראה, שגם הצעה זו נכתבה כשעה שנכתבו ההצעות שבס"י שלפניו.

מהקאססע עד ששיגו מקום בלי חילול שבת. וההחזקה יהי גיכ בקלאססין. ובכ"ז כח החברה, ובמשך הזמן כשתגדיל החבורה תדרוש מיתר הפועלים גיכ לשבות ביום השיק וכן מאדוניהם שלא יכריחום ע"ז.

גדולי ישראל יקרבו הפועלים שבח' הנ"ל ויתעסקו עמהם ויעיינו בענינם והגבירים היראים יחזיקו בנדבתם אל הקאססע הנ"ל והרי יעוררו ע"ז.

ההחזקה תוכל להתחיל במשך שנה מהתייסדות החברה. ויהי ע"ז צענטראל וסניפים, החברה תהי מאושרת.

רנט

ב"ה יום די י"ט אדיש עתיר לפיק
פ"ב

זוגתי תי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. בנינו יחי איז גיקומען שלוי ת"ל היום שעה 4. בדיעבד בין איך צואפרידן וואס ער איז היום גיקומען עס איז פארט פריילעכער.

דיינע בריף מיום א' ומיום ב' האב איך מקבל גיווען. לרוב עונג, איך דאנק דיר זייער פאר דיין שרייבן אללע טאג כהבטחתך והשי"ת יעזרנו צו זעהען זיך בחו"ש מיט פריילעכע הערצער.

וועגן דעם זיצונג מיום ב' האב איך גישריבן תמול בקר, ויא מיר האבין גיזעהן תמול פון סטאליפין איז אז מיא וואלט באשלאסן ברוב דיעות אויף רבנים בלא צענו וואלט מען דאס דורך גיין בעזרתו ית', וואס אפולע פון מתנגדים האט זעך דער שטן געשטעלט אנקעגין, סלאסבערג האט זיי געזאגט אז מיא אַ צענו וועט דורך גיין און אָן אַ

רנט

נעחקה בנוכחתיק סבאוסף הבכתבים.

גישריבן תמול בקר: לא הגיעה לידינו.

סטאליפין: ראש הבמסלה.

צענו: תעודת הסכמה כללית. הסוה לעיל אגרת רנט, ובהערות סב.

צענו ניט. איך האָב זיי געזאגט וואס פרעגט איר בא עם ער וועט אייך דאך זאגן ויא עם פאסט. קיין זאָקאָן איז דערוף ניטאָ, און איך זאג אייך אז עם וועט יוא דורך גיין מיר זיינען אין דעם גלייך.

בא סלאסי האב איך גיפרעגט אז זאגט דאס אללעס יוהריסט? והושיב איך רעכן אזיי נאר דאס האט גענטפערט אונטערן נאז, דיא מתנגדים האבן דאס ניט דערהערט.

דיא דעפוטאציע איז גיווען ערך שעה 5 וחצי מחמת דעם אָצערעד, ער אויף גיננומען שטייענדיק (דאס גייט אזיי בא א דעפי פון מעהרער מענטשן) הביג האט יעדערן פאָר גישטעלט ער האט יעדן דיא האנט געגעבן.

צום ערשט האט ער גיפרעגט ויא גייט דיא ארבעט, וא"ל אז אין סיעזד גייט לאנזאמם וייל מיר זיינען צום ערשט ארוף אויף שווערון פרעדמעט שאלת הרבנים.

ואמר וועגן דוח' רבנים: גינצבורג, דיא רבנים זיינען זייער ויכטיק און זיינען ניט ניכר.

סטאלי דיא פראוויטלי איז מעלים עיין פון זיי.

ואמר פאליאקאו די דוח' רבנים דיא זיינען די אמתיע רבנים וואס דיא פאלק קען אן זיי ניט אויסקוממען און זיי זיינען בא האלטן אן א נאמען דאס איז נע נאָרמאלני און עם לאזט זעך ניט אזיי עם איז נויטיק צוא לעגליזירן זיי.

ואמר סטאלי ער ווייס אין פראווינציע פאציטאייעט מען דיא דוח'

זאקאן: חוק.

יוהריסט: צייד.

דעפוטאציע: נציגות הרבנים אצל ראש הממשלה סטוליפין — הגיל סוף ס' רנז.

אצערעד: תור.

ביג: - ברון דוד גינצבורג.

סייעוד: אסיפה הכללית.

פרעדמעט: חובר.

דוח רבנים: רבנים רוחניים, למעט רבנים מסע'ים. באותה שעה עדיין לא הוכרו באופן רשמי עיי הממשלה — אלא הרבנים מסע'ים.

גינצבורג: הברון דוד.

פראוויטלי: - ממשלה.

נע נאָרמאלני: - בלתי נורמלי.

פאציטאייעט מען: מכבדים.

רבנים וסיפר שבעוד היותו בקאוונע (היי שם פרעדי דווארי) והיי פלאטאן מקיוב שם ויצא נגדו ר' יצחק אלחנן ז"ל ודבר אתו בלה"ק והוא הושיב בלה"ק.

אח"כ האט צירלסאן עם גידינקט וואס ער האט גיגעבן דיא מעגליכקייט צוא דיינקען עם ליצענע וואס דיא פראוויטעלי ויל פארבעסערן דעם מצב הרוחני וואס מיר פון אונזער זייט ארבעטן אין דעם, און דאס גיט אונז דעם האפענונג אז פראוויטעלי וועט ערפילן דאס וואס אונז פעלט.

דערופ האט ער גיענטפערט אז מאלדיאז האט אפגיטראטון פון אידעשקייט און מיט דעם האבן זיי אפ גיטראטון פון אלץ, וואס וייסט איר וואס מיא האט דורך גילעבט, דער וואס איז וייט פון וייערע דער איז אַ אורעד פאר פראוויטעלי ער ווערט אן נאראוסטענאסט אין אללעס, און איבער דעם קען מען ניט ריידן מכוח דעם וואס איר האט נאמיקאייעט.

גינצבורג אמר מ"מ זאגט אונז עפעס אטעשיטעלניע ווערטער והושיב עוד הפעם כנ"ל, ואמר מיר האפן אז דיא רבנים (והראה בידו עלינו כולנו) דיא גלאוונע פרעדסטאוויטעלעס וועלין זעך סטארייען אויף הייבון דעם רוח היהדות אצל הצעירים און דאמאלסט פאסטאפעני קען עפעס זיין, נאר קיין וועקסל שרייב איך ניט אונטער איך האב קיין מאל קיין וועקסל אונטער גישריבון.

ונתן ידו לגינצבורג ופאליאקאוו לא יותר רק גינויקט זעך אַ ביסל, בכללות איז דער פרייאם גיווען מיט אַ פראיין פנים און צו גילאזט און

פרעדי דווארי: ירר האדוני.

ליצענע: בסרט.

מאלדיאז: הוצר.

ווייערע: אכונה.

אורעד: דבר המזיק.

נאראוסטענאסט: בעל כדות בטנות.

נאמיקאייט: רבו.

אוסעטיטעלניע ווערטער: דברי הרגצה.

גלאוונא פרעדסטאוויטעלעס: ראשי הנציגות היהדית.

סטארייען: ישתדלו.

פאסטאפעני: לאט.

גינזע: נענעז בראסו.

פרייאם: ראיון.

מאריך גיווען אין דעם ויא אז מיא האלט זעך בא אמונה איז בעססער
אין אלץ און מיא זאל זעך סטאראייען אוף הייבון דעם מצב היהדות.

יום ה' בקר.

ויה צוא הערן איז אז דער מיינונג פון פראויטעלי איז נאר אוף צוא
הייבן דעם מצב היהדות מיא קלערט גאר ניט וועגין דיא קענטענעס
פון דיא רבנים נאר וועגין זייער פריצוז און אוטאריטעטנאסט. אז מיא
וואלט רעשען ברוב דיעות בלי שום צענז וואלט דאס בעזרתו ית' דורך
גיין, עס איז זייער פארדראסיג אז מיא איז מפסיד אזאך בידיים ח"ו.
נאר וואס קאן מען מאכן . . . זיי זיינען אין דעם גיווען שטארק ויא
אייזן ולבד הר"ח מבריסק . . . דעם פלאן של הוילנער האט ער אונטער
גיהאלטן איך האב עס פרייער גיזאגט אז דיא חפשים וועלן דעם פלאן
אונטער חאפין בשתי ידים, ואמר אייב סלאס' וועט דערוף מסכים זיין
וועט חרטה האבין, ואמרת לוי איך ויל ניט אז ער זאל דאס גאר זאגין
וייל דאס וועט פאר זיי זיין שטאף. ולבסוף איז אזיי גיווען זיי האבין
דאס טאקע אונטער גיחאפט און ר' חיים האט טאקע שטארק חרטה
גיהאט וואס ער האט פאדערזעוועט דעם מיינונג של הוילנער בעת ער
האט דאס מציע גיווען, ער איז קראנק גיווארן פון עגמ"נ ווארעם ער
איז טאקע אַ יר"ש באמת אבער דאס האט עס ניט גיהאלפין, און עס
איז אוועק אויף זיין נאָמען. און איצטער זאל השי"ת העלפן עס זאל
זעך דורך פירין ויא בעססער איז פאר דעם מצב היהדות עס זאל אויף
גיהייבט ווערן בקרב. כל מה שכתבתי בדבר הדעפוטאציע ויתר
הדברים דארף דאס זיין בסוד.

איך האב גיזעהען אין היינט וואס ער שרייבט וועגין מיר פון דער
ראסטרייסטווע נאך דער רעזולאציע פון דער קאמיססי. דאס איז ליגין
ולא היו דברים מעולם, איך בין טאקע גיווען שטארק ראָסטראַייעט פון
דער זאך, איך זע ויא מיא ברעכט ח"ו מיט דיא הענט און ווער רבנים,
מיא איז גיווען שווער דאס צוא נעמען, אבער דאס וואס ער שרייבט
איז דאס ליגין, איך רעכן אז דוא פאר סטייסט דאס אליין, דאס
שטימט גאר ניט אין מיינ טבע.

אוטאריטעטנאסט: כפכות.

רעשען: מחליטים.

פלאן של הוילנער: הגיר חיים עוזר כוילנא. בפרסיות עדיז ראה לעיל אגרת רנו, ובהערות שם.

פאדערזעוועט: החזיק בדעתו.

אין היינט: בכ"ז.

ראסטרייסטווע: שברזון לב.

דיא טעג בין איך ת"ל רוהיגער, איך האף אז עס וועט זעך אייה פאר ריכטן ויא און וואס וייס איך ניט, נאר עס האפט זעך, והשית יהי בעזרינו.

איך האב אויס גישריבן בפרטיות בכדי אוטעשאייען זאלסט ניט איבער טראכטן. כי אויח מורתי הר' תי' וועסטו ווייזין דעם בריף. און אזיי דארף זיין בלי פרסום.

איך בעט דיך זייער שרייבן בכל יום משלומך הטוב והשית זאל דיך שטארקן.

היום האבין מיר אַ זיצונג פון ראויני קאמיסיע בשעה 11 און א פלענארנע בשעה 8.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואישך דו"ש מלוניח תכה"י

שלום דובער

רס

ביה יום ג' כ"ה אדי"ש עת"ר לפ"ק
פ"ב

זוגתי תי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. דיין בריף ממוצש"ק האב איך תמול מקבל גיווען לגודל קויר, והשית יעזרינו זעהען זיך בחו"ש מיט פריילעכע הערצער.

תמול בעת שהי' הראווינסקי קאמיסיע איז אויך גיווען אַ זיצונג פון חאזייסטוו' סעקטיי', טיאמקין איז ויך גיווארן אין מאכן איבער

אוסעשאייען: להרגיע.

אויח: אבי ותבותך.

ראוויני קאמיסיע'א ... פלענארנע: מחלקה הרבנית ... איספה הכללית.

רס

נעחקה מנובתיק שבאיסוף הבכתבים.

חאזייסטוו סעקטיי: ועדת הפתדרות הקהלות והבכט.

טיאמקין: פס. ס — ברשימה הגל — הערות לאגרת רנב.

דעם דאקלאד, עס איז גישמאק צוא זעהען אז אזא גרייסער היפך איז צוא ריבין און מוז זעך פאדאייען.

היום וועט זיין צוויי פלענארניע זיצונגס שעה 11 בקר ושעה 8 ערב, הראשונה אודות רעליגיאזנע וראבינאט והשני אודות חאדייסטווענא. יתן השי"ת שיהי הכל בהצלחה ויתרומם קרן התורה והיהדות וקרן אחבי.

איך בעט דיך זייער שרייבן מיר בכל יום פון דיין גיזונד ריכטיק ויא דוא פילסט זעך און השי"ת זאל דיך שטארקן. גם לכתוב לי משלום כלתינו תי ומשלום נכדתינו היקי יחיו. מחמת הזמן אייל איך.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואישך דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

רסא

ב"ה יום ה' כ"ז אד"ש עת"ר לפ"ק
פ"ב

זוגתי תי כלתי הצנועה והכי תי נכדותי היקרות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. דינע בריף מאור ליום ב' ואור ליום ג' האב איך מקבל גיווען לגודל קו"ר וועלכע איך דאנק דיר זייער דערפאר השי"ת זאל דיך שטארקין זאלסט זיין געזונד בכל פרט ויעזרנו השי"ת זעהען זעך בחו"ש מיט פריילעכע הערצער.

איצט גייט דיא ארבעט גרינגער און געחער, עס איז אזעלכע פרעדמעטין וואס איז גרינגער צוא אויס שטימען זעך. ביום איז גיווען

דאקלאד: המלצות היעדה.

פאדאייען: להבנע.

פלענארניע זיצונגס: אסיפות כלליות.

רעליגיאזנע וראבינאט ... חאדייסטווענא: שאלות דתיות, שאלת הרבנות ... שאלת הכתדרות הקהלות

(ראה לעיל בהערה לאגרת רנז).

רסא

נעקעה מנוכתיק שבאוכף המכתבים.

פרעדמעטין: חובר.

זייער אַ שטורעמדיקע פלענארני זאסידאני עס איז גיווען פון רעליגיאזניעס אדיעל. וועגן נשואין מיט אַקאַראים און וועגן קדושין אַן חופה. סלאס האט ארויס גיטראטן נגד דין התורה און האט שטארק נאסטאייעוועט. עס איז גיווען זייער שטריינגע דאבאטין משני הצדדים. צירלסאן האט גישריען עס איז ניט אסייעזד פון רעפארמאטערעס נור פון רבנים, גינצבורג האט גיהאלטין מיט דיא רבנים וטען גיכ עס סלאס ויא וילסטו אז נגד דין התורה, מאזי-ה האט אייך זייער שטריינגע דעבאטין גיהאלטין אז עס קען אנדערס ניט זיין ויא דין התורה איז און מיא טאהר דאס אין דיא מעטריקעס ניט איין שרייבן, און סלאס איז איינער גישטאנען אַן קעגן . . .

גינצבורג האט גיוואלט מאכן עפעס אַ פשרה וצעק הר-מ חן וואס וילט איר נייע דינים מאכן. אחיכ האט מען גיוואלט באלטערירן דיא פראגע וצעק חן בכל הכחות אז אַ רעליגיאיעזע פראגע גייט ניט אונטער אַ באלטיראווקע, עס איז גיווען אַ שרעקליכער שטורם און אַ בלי סדרים פון אלע נאספים, דיא רשעת און דער תוקף פון רשעים איז מורה-דיק, לבסוף האט מען עס פארט איין גיבארעט.

דיא צווייטע זאסידאני דיום גי איז גיווען ארוהיקע, און עס איז אַן גינומען גיווארן וועגן חאזייסטוועני דוחאני פראוולעני, מיט תיקונים, גם פרטים פון שאלת הרבנים יעדינאגלאסני.

תמול איז גיווען סעקטיעס זיצונג גיכ רוהיעג.

ויא עס ווייזט וועט נאך שבוע הבעל-זיין ארבעט אין דיא דריי אדיעלן, שאלת החינוך ויא עס ווייזט וועט מען מוזן לאזין ניט אַן רירין, עס וועט דיא צייט ניט זיין דערויף, עס ווייזט אויס אַז מיא וועט ניט

פלענארני זאסידאני: אסיפה כללית.

נגד דין החוריה: הסוה חשבון כצר בהוציאה ההדסים רבט בסעתי (סהית של רבנו ע' 311): באסר הוצעו סאלות הדתיות לפני הוציאה בענין קדושין גיטי וחליצה יצאו אחריהם סהבתקדשים לנגד על איזה סרטים רק בסני חסרון זייעה בדית, וגדחו ברוב גדולי.

נאסטאייעוועט: צבד על דעתו.

א סיינוד פון רעפארמאטערעס: כינוס של סהתקדשים.

גינצבורג: הכרון דוד.

מאזי: יעקב, הרב סעקס סוסקווא.

חאזייסטוועני דוחאני פראוולעני: סהתדרות סההללות.

יעדינאגלאסני: סה אחר.

אדיעלן: סהלקות, ועדות.

שאלח הדינן: סהוה לכסן אגרת רסג, ובהנסכס סהעצות סב.

געבין מיא זאל זעך וידער צוא זאממען קוממען אחר חה"פ הבע"ל
אבער באלד אז מיא קען דיא שאלה ניט קאנצען קען מען זיא ניט אָן
הייבין. עס וועט נאך מכה דעם זיין אַ ביראַטונג. ויא עס וויזט וועלן
מיר פארן אייה אהיים לשלום דיא וואך וואס פאר יו"ט הבע"ל וועלכן
טאג קען מען נאך איצט ניט ויסן.

השי"ת יביאינו לבייתנו שלום וצלחה מיר זאלין טרעפן אללעמען
גיזונד בכל פרט. איך בעט דיך זייער שרייבן אלע טאג ויא ביז איצט.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואישך וחותרך
ואיז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

רסב

ב"ה יום ה' ה' ניסן עת"ר לפ"ק
פ"ב

זוגתי תי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. דיינע בריף מאור ליום ב' ומאור ליום ג'
האב איך מקבל גיווען לרוב עונג ות"ל בעד שלומך הטוב. והשי"ת
יעזרינו זעהען זיך בקרב בחו"ש מיט פריילעכע הערצער. היום וועסטו
אי"ה האבין אַ פאדראבנעם גריס ע"י ר"מ יחי". אַ בריף שרייבן דורך עס
איז קיין צייט גיווען.

תמול ערב איז גיווען אַ פלענארני וועגן קאראבקע עס האט זעך
גיצויגן ביז שעה 1 עס איז גיבליבן דיא קאראבקע מיט איזה שינוים.
לפ"ע וועט נאך זיין דריי פלענאר זאסידאניעס. היום ערב ומחר אי"ה
ובמוצש"ק הבע"ל. אפשר וועט מען גומר זיין אלץ אין דיא
זאסידאניעס.

רסג

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
פאדראבנעם גריס: פ"ס מפורט.
פלענארני: אסיפה כללית.
קאראבקע: ככס בכר.
זאסידאניעס: ישיבות.

היום שעה זו איז אַ זיצונג פון ראוינסקי קאמיססי עס וועט נאך בלייבן אביסל אויף מארגן. איזה מהרבנים פארן היום אוועק. הרבנים הרחוקים וועלן צוא פארן זונטיק.

איך רעכין אז מיר וועלן פארן אי-ה יום ב' הבעל באיי טאג ערך שעה $\frac{2}{3}$ ונבוא אי-ה לרודני מיטן פאייעזד $\frac{8}{12}$ בקר. צייטיג וועל איך אי-ה מודיע זיין בטעג. והשית יצליח דרכינו מיר זאלן קוממען גיזונד און טרעפן אייך אללעמען גיזונד.

איך בין צואפרידן וואס ביג רדיב יחי האט אַ שטעלע והשית יצליח לו ויתפרנס ברחבה. דו שרייבסט ניט וואס מאכט נכדתינו שיינדלע תי ויא היילט זעך בא איהר די פאקן. והשית ישלח לה פריש בקרב און זאל זיין באריכות ימים ושנים טובים ונעימים בגור.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאות נפשך ואישך דוש מלוגי-תכהי

שלום דובער

הנני מבקשך דוא זאלסט זעך ניט אַן שטריינגען מיט דעם פסח מאכן דוא דארפסט היטין דעם גיזונד און השית זאל דיך היטין אין אללעס.

רסג

ביה וי ניסן עתיר לפיך
פ"ב

זוגתי תי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. דיון בריף מאור ליום די האב איך מקבל גיווען לרוב עונג השית זאל דיך שטארקין בכל פרט ויעזרינו השית זעהען זעך בקרב בחו"ש מיט פריילעכע הערצער.

ראוינסקי קאמיססי: וידיה רבנית.

פאייעזד: רבבת.

ביג רדיב: - בן גיסי (הרבאיל גינזבורג) ר דובער.

נעכטן אין דער פלענארניי איז נתקבל גיווארן דער שאלת החינוך ייעדינא גלאססנע. דער דאקלאדציג איז גיווען טיעמקיין, ער האט דער צוא גירעט זייער אַ שיינע הקדמה ויא מיא דארף געבן אַ ארט יעדן זאל ויספיטעווען זיינע קינדער נאך זיין רצון נאך. גם וואס אין ישיבות מוז מען לערנען רוסיש וכה"ג איז דאס אַ גרייסער שטער צוא לימוד התורה און איבער דעם קען מען קיין ישיבות גרינדן און אזיי ויא מיא דארף האבן לומדים וגדולי ישראל בתורה וואס דאס איז נאר דורך ישיבות, לזאת דארף מען האבן פראווע גרינדן ת"ת וישיבות אָן אַ שום התחייבות פון אנדערע זאכן לבד תורה. כל הנאספים גם סלאסי האבין אללע דערויף איין גישטימט און נאך פרטים בזה. ויתן השי"ת עס זאל דורך גיין אז ממש זאל דערויף מסכים זיין.

היום וועט זיין אַ ראווינסקי זיצונג וגם אַ פלענארניי, דאכצעד אז עס וועט ניט קיין סך צייט נעמען. ובמוצש"ק וועט וידער זיין א פלענאר דאן וועט זעך שליסן דער זיצונג. עס דארף נאך זיין אַ פאפייער פון מיניסטער אז ער איז מסכים ראווינסקי גימנססי פארן אהיים, מיא רעכינט אז היום וועט זיין דער פאפייער.

מיר רעכענען אז מיר וועלן קענען פארן אי"ה לביתנו שלום ביום ב' הבע"ל שעה 2½ ונבוא אי"ה לרודני יום ג' הבע"ל בקר שעה 7½ איך רעכן אז מיא זאל אונז שיקין משה בע"ג מיט זיין קאַראָט . . .

והשי"ת יצליח דרכינו מיר זאלן קוממען גיזונד און טרעפן איין אללעמען גיזונד.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאות נפשך ואישך דו"ש מלונ"ח תכה"י ומקווה להתראות בקרב אי"ה בלב שמח

שלום דובער

פלענארניי: אסיפה כללית.

שאלת הודונו: הטה לעיל אגרת רסא.

בפרסיות ע"ד הבא לקמן — ראה חשבון קצ"ר בכופו (נעתק בס' התולדות של רבנו ע' 320).

ייעדינא גלאססנע: סה אחד.

דאקלאדציג: מרצה.

טיעמקיין: מס, ט — ברשימה הגיל.

וויספיטעווען: יחנך.

מוז מען לטרנען רוסיש וכה"ג: ראה חשבון קצ"ר סט: בהחוק דשנת 1844 ע"ד ישיבות, לא נזכר כלל התחייבות למודים כללים מהישיבות, כ"א למוד התלמוד, ופוסקים והשייכות לזה, ובהוספות לחוק הזה בתור צירקולארים במשך השנים, בא החיוב למודים כללים, וראה גם לעיל אגרת קלה. רנו (סעיף 18). לקמן אגרות רסב. רסז. שב.

פראווע: אישור מהממשלה.

רסד

ביה מוצש-יק גי תמוז עתיר לפיק

בני יקירי שי

תיל בעד החוה-יש כה לחי. מכתבך מיום ה' קבלתי כעת לגודל קורר. נהינתי אשר ההכרח הביא אותך להגיד דא-ח. ומעתה תעשה זאת אי-יה גם בלי הכרח, והשית יהי בעזרך. בזכות כ-ק אבותינו רבותינו הקי' זצוקללה-יה ניע זי-ע.

בדבר האקציעס נודע לך תנאי הראשון שיהי דבר נקי ומזוכך מאיזה דבר שיוכל להביא שינוי צורה חיו גם במשך זמן. וכפה-י ממכתבך בסופו יש בזה איזה דברים. בטח תתן דעתך לידע בבירור ולתקן הדבר. ידידינו הרש-ג שי' בטח לא ישנה ממה שאמר בסך חמשה אלפים אבל הוא כעת בחו-ל, ועם ידידינו . . . שי' וועט מסתי' זיין צוא טאן אודות זה. ומי-מ תקותי שתהי אי-יה. וכמו-כ יש לחשוב אשר מצירוף אקציעס אחדים מידידינו יחיו יתאסף סך נכון אי-יה. אבל כי'ז יבוא אי-יה במשך זמן, והמעוה הראשונים צ-ל מהם להעמיד את העסק, וסוף הכבוד לבוא אי-יה.

אמנם מטרת מכתבי זה הוא בעניינינו הנוגע אל דבר הרבנים, והוא הדבר, את העתק השזורנאל נתתי לר-מ ראועני לקרותו, ותבע מאתי

רסד

נעתקה בגובותיק סנאיסוף הטכטבים. בראשה נרשם, סיני' — שלשם נתכבלה אליו האגרת. אקציעס: לתוכן הדברים הסוה זכרוטתיו של ה' סי'נענענאהו (ספי'ו) בלתיולדות דמוס ראסי' פליא (ונעתק עי' רי' טי' בונדשטיין בעלי ספרי' ויז' די' 1891) כהספער על הקטפת הספל של בית הדמוס ראם העפד על סף סנירה. והנה הקרה ה' בנות עתיר (1910) אכפת ראסי' ישראל כסיב לעניני הלאים, וביניהם בא גם הרב דחסידי ליובאוויץ האדמו"ר הלום דוכער סינאיורזאהו דיל, והוא ידע בצערם של הבדשטיס ראם ובסכנות בית דמוס, ולכו היה חרד סן יסול דמוס ספרות ישראל כדי זרים ויהללוהו לחולי תוליו, וישפיע ברוחו הכביר על לב הנדיב הבאי'אן דוד גינצבורג זיל כי הוא יגאל את הדמוס כרדת החתי'. גאילה זו היתה עי' יסוד חכרת מניוה לבית הדמוס, ביד הכרוז 75% מהמניוה. לאחיו הסתדל רבנו שכבה מנכירי אני'ס יסתתפו בקניית בית הדמוס, בתנאי שיהי דבר נקי (בדבריס הנדפסים בו), וזוה דן באגרת שלפנינו, ולכפן אגרות רסט. רפא. רעו. רפו. רש. רשב. רשג. רסה. רסה. רפס. רפס. רחצו. רפ. רפס. רסט. וראה גם סי' תורת הכיד (תניא) די' 221. הרשינו הר' סבואל גורארי, שוורנאל: נראה, הרשי-כל מהועידה הרבנית שהוגשה לספסלה. וזוה דן גם לכפן אגרות רסה. רסו. ער. רפא. רימ ראועני: ר' בשה ראוענלוב.

מה שלא נמצא בו דעת המיעוט הרבנים, ואמרתני לו בתחי' הלא נמצא, וכתבנו אותה בדיוק (ואם כי הגר"ח שי' השמיט הרבה דברים ממש"כ הרמ"מ שי' מ"מ נכתבה בטעמים מדויקים) ועיינתי בהשזורנאל ונשתוממתי על המראה כי באמת אינו, מובן לך צערי ועגמינ' בזה, אני אינני חושד את סלאסי' שעשה בזה איזה רמיו' ח"ו, כי בכל העסק עבד בתום וביושר, ורוחי לא יתנני בשו"א לחשוד אותו, אבל אני חושב סיבת הדבר, כי דעתינו נכתבה בנייר בפ"ע, וכתבה קאסאווסקי בחדרי, ולקחה למוסרה לסלאסי', ואפשר שכח למוסרה, וזה דבר רחוק, אמנם יותר קרוב אשר המעתיק של סלאסי' שגג בזה, או מפני שלא רשם בסימן מובהק אי' להעמיד את הכתוב או נשמט בלא הודע, איך שיהי' העיקר חסר מן הספר, וכמובן שא"א לנו להניח את החסר הזה, ותהי' אצל הבאראן ותגיד לו הדבר הזה, ותבקש אותו משמי שידרוש מסלאסי' פשר דבר זה, ויבקשו שימצא אצלו את הכתב שלנו (הוא כת"י קאסאווסקי על נייר פאצט בפארמאט גדול יותר מחצי עמוד כתב דק), ואם הבאראן כבר הגיש את השזורנאל אל הדיפארטאמענט, הנני מבקש שיגיש הוספה את דעת המיעוט בתור השמטה שנשמט מגוף השזורנאל.

דעת המיעוט הי' צ"ל כתוב בשזורנאל עמוד 20 אחר דעת הרוב ודעת המיעוט מהמתקדמים המחייבים הר' בידיעת השפה בלי צענז, אח"כ צריך לבוא דעת המיעוט מהרבנים שאינם מחייבים את הר' בשום ידיעה לבד ידיעת התורה, ובהסבר שלנו נזכר גם זאת אשר

דעת המיעוט הרבנים: הטהו לעיל אגרת רנו, ובהנסמן בהערות שכ.
 וכתבנו אותה: ראה תנוד' לנער (ע' 13) סרבונו הר' אחד, מהשלישה אשר על ידם נמסרה עריכת החלטות האסיפה ומסירת דין וחשבון לפני הממשלה אחרי נעילת האסיפה (ה ניסן), אחר חה"פ שב לפ"ב ונשאר שם עד אחרי חה"פ. ובאגרת בנו כ"ק אדמו"ר טוהררי"צ נ"ע (כ' אייר תשי"א, להגרי"ד הלוי כאלאבייצי'ק):
 אחרי הועידה הגדולה של כבוד הרבנים ועסקני הכלל שהתקיימה בחדשי שבט, אדר ראשון ושני בעיר המלוכה פטערסבורג בשנת עת"ר, הגה בחדש אייר באו לפטערסבורג הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק והדרת גאונו כבוד זקנו הרי"ח, ומצב עניני הכלל דרש שיתעכבו שמה עד סוף סיון.
 ביום שני של חג השבועות התארח הדר"ג כבוד זקנו הרי"ח אצל הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק לטעודת יום טוב.

הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק אמר אז דרוש חסידות רעיון מחקרי' עמוק בענין שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה...
 ע"פ בקשת הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק אמר הדר"ג כבוד זקנו דברי תורה ודרש ע"פ תורת ה' המימה משיבת נפש.

הגר"ח: מבריסק. הטהו הערה שלפניו.
 הרמ"ח: הרב כנחם כענדל חן מניעויו.
 סלאסי': העירד ה. ב. כלאסבערג.
 דיפארטאמענט: המחלקה לעניני דת.

המיעוט הזה חושב שהנהגת ספרי המעטריקעס אינם שייכים אל הרב, ובפרטיות מבואר אה"כ כשמדברים בענין המעטריקעס.

עתה נזכרתי אשר קאסאווסקי מסר את הכתב לסלאס' בהיותינו באליכסאני זאל וקרא אותו ונתן אותו בהניירות להעמידו בהשזורנאל. ובלתי ספק שזה טעות המעתיק. והנייר נמצא אצל סלאס'. ותשתדל להביא לפועל כמ"ש לעיל. בטח תעשה בזה כל הנדרש והשיית יהי בעזרך, ותודיעינו תומי מה נעשה.

כשיקח את הכתב מסלאס' הי רצוני לראותו תחלה קודם שיגישו בתור הוספה, לראות אם נמצא הכל כמו שכתבנו, או לשולחו להר"מ (אשר הודעתיו מהחסר) לראותו.

יש כעת בפה נוסעים לארשא ואני שולח המכ' ע"י, ובקשתי להודיעינו משלומך הטוב ומהנעשה בהענין, ואם תצטרך להיות גם בוילנא, ואם גיסי ומוחת' עודם בפ"ב, ומהו דבר ישיבתם בפ"ב כ"כ. ותקבל החוה"ש והכרכה מאדה"ש כאוות נפשך ואביך דו"ש מלוניח תכה"י

שלום דובער

אמך וזוגתך ובנותיך יחיו ביה בחו"ש ופב"ש הטוב.

תדרוש גיני בשלום הבאראן יחי' ובשלום ב"ד רח"מ שי'.

תודיעיני אם הודעת להרש"ג שי' את האדרעס הנודע לך.

נילנא: הסוה לקבן אגרת רב' — סנתקבלה אליו לזילנא.

רח"מ: ר' חיים משה אלכנדר.

האדרעס: הסוה אגרת סלאח"ז, האדרעס של ניסאלע"י, ועד"ו לקבן אגרת רב"ט.

רסה

ב"ה יום ה' ז' תמוז עת"ר לפ"ק
נאות דשא

בני יקירי שיי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. לפלא שאין מאתך שום מכתב כל השבוע. תמול נסע רמ"ר לליובא' ושלחתי ע"י טע"ג, ועדיין לא בא, אני חושב ששלחת ע"י קרינאק ומונח שם, כי הבע"ג כשרואים נפש שוכחים על הכל. אני כתבתי לך במוצש"ק מכתב ארוך בדבר דעת המעשינסטווא, וביום ב' כתבתי מכתב קצר והלך מפה ביום ג', בטח נתקבלו, ורצוני לידע מה נעשה בדבר דעת המיעוט, גם אם נודעת האדרעס של ניסאלע' ואם הודעת להרשיג שיי, כי ג"ז דורש ההקדס בכדי שלא יעבור זמן הקיץ כו'. גם רצוני לידע מה נעשה בדבר וילנא ואם יהי נצרך לך להיות בוילנא, ועל כולם לידע מבריאותך ושלומך הטוב ומתי תבוא אי"ה לביתנו שלום.

נודע לך אשר ברצון כ' א"ז מו' הר' תי' לעשות זאקלי בשביל ב"א שרה תי' להרגיע רוחה. ונצרך לזה הקופצע מהבית חומה, והיא נמצאת בבאנק שנתקבל מעות על הבי"ח, ולפי"ד זה בתור אביספאציעני שלא למכור בלי ידיעתם. וכמדומה שהמעות נלקחו בוילנער באנק, וכאשר זה מניעה להדקאלי ושרה מתרגשת מזה, לזאת אם תהי בוילנא, תהי בבאנק ותשתדל או ליקח את הקופציע אם אפשר או לקבל מאתה

רסה

נתקחה בנכותריק שבאוסף הכתבים, בראשה נרשם ט"כ" - שלשם נתקבלה אליו האגרת.

רמ"ר: ר' בשה ראזענבלום.

מעשינסטווא: דעת המיעוט.

דעת המיעוט: בהזשורנאל הגיל אגרת שלמניז, ובהנסמן בהערות שם.

ניסאלע': השוה אגרת שלמניז - כסופה, ובהנסמן בהערות שם. ומלקמן אגרות רפו. רצו. רצט. שלד,

נראה שהוא סקיד ב"ב.

הרשיג: הר' שבאל גורארר.

בדבר וילנא: השוה אגרת שלאח"ז - שנתקבלה אליו לוילנא.

א"ז מו"ז - אבי זקנתך בורחא.

זאקל נשביל ביא שרה: - משכנתא בשביל בת אחי [הרדא - שנפטרה בשנת תרס"ט] שרה - על בית

החומה בוויטעפסק, שנשאר לה מאב"ה.

קופצע: - שטר קניז.

בי"ח: - בית חומה.

אביספאציעני: - משכון.

נאטאראל קאפיע. בבאנק צריכי לומר על מה דרוש הקופציע היינך בשביל זאקל. ואפשר שגם ע"ז דרוש רשיון מאתם ומשו"ז מחזיקי-אצלם הקופציע. ובד"כ תדע בשם הכל אי"ה.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואביך דו"ש מלונ"ח תכה"י
שלום דובער

רסו

ב"ה יום א' י"ז תמוז יהפך לששון ולשמחה עת"ר לפ"ק

בני יקירי שי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך מיום ה' קבלתי תמול ומיום ד' היום. ות"ל בעד שלומך. דמיתי אשר ב"ד שי נסע אתך, וכפי מכתבך נסעת בעצמך וא"י מה היא מטרת נסיעתך בעצמך לוינא קודם שנגמר הדבר. בטח תבוא אי"ה שבוע זו לביתינו שלום, ומהראוי שלא להמשיך נסיעתך והתעסקותך כ"כ זמן.

את העתק השזורנאל דת"ת וישיבות קבלתי. והי נצרך ליקח גם ההעתק מנמוקי המיעוט. הרמ"מ חן שי כותב אשר בהעתקתו שהראה לאיבס' נמצא גם נימוקי המיעוט ואיך נשמט הדבר בהעתקה האחרונה. וזה פלא. מסת' הגיש הבי"ג את ההשמטה כמו שכתבת. אצלינו אין חדשות הכל הולך במישרים ת"ל כה יתן ה' על להבא.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואביך דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

פ"ש ב"ד הרח"ס שי.

נאטאראל קאפיע: העתק מאושר.

רסו

נעקקה מגוכתייק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם, וילנא' — שלשם נתקבלה אליו האגרת.

ביד: השוה לקמן בסוף האגרת. ביד הרח"מ.

הדבר: השוה לעיל אגרות רסד"ה ע"ד נסיעתו לוינא.

שזורנאל דת"ת וישיבות: הפרטקאל מהועידה הרבנית (הניל אגרת רסד, ובהנסמן בהערות שם), הקטע שדן בדבר הת"ת וישיבות — כניל אגרת רסג.

נמוקי המיעוט: השוה לעיל אגרת רנו, ובהנסמן בהערות שם.

איבס': העריד איבסאן.

הבי"ג: = הבארון גינזבורג.

ביד הרח"ס: בידודי היר חיים משה אלכסנדר.

רסז

ב"ה יום ב' כ"ד מנ"א עת"ר לפ"ק
דעניסאווקי

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכ' תי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. הטע"ג מווארשא ופד"מ והמכתבי
מוואר' ומברלין קבלנו לגודל קו"ר. ות"ל בעד שלומכם הטוב ... עפ"ע
עד עתה החליטו לאיזה מקום לנסוע. מכתב פרטי בזה יכול להיות
אי"ה במוצש"ק הבע"ל. והשי"ת יצליח לכם כל מה שתעשו ולאיזה
מקום שתיסעו וישלח לכם השי"ת רפו"ש בקרב ...

ליל יום ד' העבר נכנסו גנבים לקאבינעט שלי והתחילו כפה"נ
לסדר עצמם כמו בע"ב (רק דרך הבע"ב לאסוף ולקבץ שכל דבר על
מקומו יהי, ודרכם העקום הוא לפזר, ויה"ר שיהי פזור לרשעים כו').
אמך תי הקיצתה משינתה והוקיצה גם אותי, והמה בשמעם הקול
ברחו מהחלון שדרך בו נכנסו, והספיקו ליקח רק איזה תפצים ובתוכם
הפארטאבאק זהב שלי. מובן לך כמה הי' ר"ן מאריאשין מתפעל מזה
שנכנסו אנשים לחדרי בלי רשותו ושלא באמצעות שלו ... הפאליציע
דפה עושה חיפושים ולע"ע לא מצאו דבר ... ובד"כ עתה בעזרתו ית',
[אין] מה לירא ח"ו, און איר זאלט זיך גאר רוהיג ניט איבער טראכטון
ח"ו. ואם תשמעו איזה דברים יתירים בזה תדעו שזה הוספת דברים, כי
כן הדרך בעניני אלו להוסיף, וגם מפה עד ליובא' נתארך הדבר ...
ונתוספו כמה דברים. והשי"ת ישמור אותנו ואת כל אחב"י בכל מקום
שהן.

והנני מבקש אתכם לכתוב לנו בפרטיות מה החליטו בפד"מ ...
הכל לכתוב בפרטיות לענג נפשינו. כ"א מורתי הר' תי ודודתי הר' תי
וב"א יחי' הם בפה, ות"ל שלום להם, ואי"ה יהיו פה כל העת. מקווה
אני שהיום יהי' מכתב מכס מיום ה' העבר.

רסז

געטקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם. פראנק' מאין' — שלשם נחבלה אליו האגרת.
דעניסאווקי: נאות דשא אצל באבינאוויץ.
גנבים: בהמשך לזה גם לקמן אגרות רסח. רסט. רעא. רפז. רצ. רצא.
ר"ן מאריאשין: ר' נחמן הכהן מאריאשין הגבאי ומסדר היחידות אצל רבנו.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותנך
דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

הצעת הרמ"מ יחי' עוד לא נתקבל מאתך.

* * *

איך געריס אייך ג"פ. אתמול כתבתי לכם באריכות. קיין נייס איז ניטא, גי
זאל אונז ערפרייען מיט גוטא נייס פון אייך. זייט מיינע הייסגעליבטע געזונט
פערבריינגט בנחת דיא צייט וואיט.

ווינטש(?) אייער אייך ליבענדע מוטער שווי

ש"ש

די קינדער יחי' זיינען ת"ל גיזונד ...

רסח

ב"ה מוצש"ק א' דר"ח אלול עת"ר לפ"ק

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכי' תי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

מכתבכם מועש"ק ומיום ב' קבלנו לרוב עונג אשר נודענו
משלומכם הטוב ... במכ' אתה כותב שנוסעים אתם לבאקינסיע,
והטע"ג שלך הי' מקיסינגען ... והשי"ת ישלח לכם רפו"ש ויחזק אתכם
שתהיו בריאים ושלימים כה"י.

אצלינו אין כל חדש ת"ל הכל הולך כשורה. און איר זאלט גאר ניט
איבער טראכטון ח"ו. בחורים זיין אין שטוב כסדר נעורים וישינים

איך ... גיזונד: הוספה בשוה"ג — מזוגתו הרבנית. אגרות נוספות מאתה — לעיל ג, ובהנסמן בהערות
שם.

רסת

נעחקה מגוכחי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם. פראנק' מאיז' — שלשם נתקבלה אליו האגרת.
בחזורים: לאחר מעשה הגניבה הנ"ל באגרת שלפניו.

תקלה

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

והשי"ת ישמור את כל אחב"י ואותנו מכל צו"צ ונו"מ, ושנהי' במנוחה
בכל פרט.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש וייטיב לנו השי"ת הכוה"ח
ברו"ג כאוות נפשכם ואביך וחותנך דו"ש מלונו"ח תכה"י

שלום דובער

רסט

ב"ה אור יום די ג' אלול עת"ר לפ"ק

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכ' תי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך הגלוי מיום די ומכתבכם
הסתום מיום הי' קבלנו תמול לגודל קו"ר ...

בדבר האשכנזים המה נוחים להתפעל ולהבטיח, ולפועל עוד לא
ראינו מאתם דבר, ולכתוב להרב דאנזבאך א"א לי טרם אדע אי"ה מה
מטרת כוונתם בכניסתם בעסק ראָס. אם הי' אצלם אסיפה בטח נודע
לך ממנה ומהחלטתם, ומסת' תודיע לי אי"ה.

את ראזנהיים אין אתה מזכיר. ותודיעני אם ראית אותו כאשר
דברנו.

נכון לידע אם סלאסבערג עודינו בקיסינגען, ואם עוד יתמהמה
שם.

מהרמ"מ חן שי' קבלתי ידיעה אשר ניסילי' בקאמבורג, והודעתי
בטע"ג להרש"ג שי'.

הפארטאבאק שלי' הי' בהרענציל שלי וחתכו אותו באורך ולקחו

רסט

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם „קיסינגען“ — שלשם נתקבלה אליו האגרת.

ראָס: השוה לעיל אגרת רסד ובהנסמן ובהערות שם.

ראזנהיים: היר יעקב.

ניסילי': השוה לעיל אגרת רסד — בסופה, ובהנסמן בהערות שם.

הרש"ג: היר שמואל גורארי.

פארטאבאק: הנגנב — כניל אגרת רסו.

אותו. כל הניירות שהיו שם הוציאו וזרקו על הרצפה כמדומה שאינו חסר מאומה. לע"ע דערגייט זעך גאר נישט. כעת עושים שמירה מעולה בעזרתו ית'... והשי"ת ישמור את כל אחב"י וגם אותנו כולנו.

קבלתי היום מכי מר"ד יאקובסאן בשם אנשי שתובעים הבטחתך, אמרתי לר"מ להשיב לו שממני נעלם הדבר, אמרת לי שתשלח מווארשא ואם שלחת אינני יודע.

אצלינו אין חדשות ות"ל הכל הולך כשורה. ונא להודיעינו בכ"ע משלומכם הטוב לענג נפשינו.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותניך דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

ייתב לנו השי"ת הכוה"ח בתוך כו'.

ער

ב"ה יום ב' ח' אלול עת"ר לפ"ק

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכי תי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבכם מיום א' ומיום ג' קבלנו במוצש"ק לגודל קו"ר. ות"ל בעד שלומכם הטוב...

הבוך חמש מגילות כ"ק מתחיל מדף ט"ו והוא שהי' בהתחלה איזה דרושים כמו בבוך יהושע ישעי' וירמי' יחזקאל, שנתוספו את"כ והועמדו בתחלת הספר. ואותן הדפין חסרים. ובאמצע חסרים ג"כ איזה דפים, לא הרבה.

ר"ד יאקובסאן: מ"ץ דליובאוויטש.

ער

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם. קיסינגען' — שלשם נתקבלה אליו האגרת. הבוך חמש מגילות: ראה אודותיו לעיל אגרת ריח, ובהערות שם. יהושע ישעי': נסמן 1133. רעו דף — ובתחלתו נוספו כב דף. ירמי' יחזקאל: נסמן 1081. רסו דף — ובתחלתו נוספו לו דף.

בדבר הצעת וואגמייסטער, אני חושב שיהי נצרך להתוועד אי"ה בדבר הענין הזה. וגם יש לי קצת ידיעה מהרש"ג שי' שהתראה עם הסוחר. וזה יכול להיות אי"ה אחר יו"ט הבע"ל. ורצוני הי' שיהי זה כפ"ב, באשר דרוש לנו להיות אי"ה בפ"ב אודות עניני הסייעזד, ויהי זה לכסות עינים. מה שנגד זה שבד"כ יהי ידוע זה גם לסלאס', וכאשר עפ"ע לא ילך בעצמו דבר החומר, יהי מאתו כעס, ומ"מ קרוב אצלי יותר הפלאן הזה מטעם הנ"ל, וגם לא יהי פרסום.

מדבורי וואג' וגרא' אינני מתזיק כ"כ כי בד"כ המה לא נשתתפו מעולם וגם לא ישתתפו על להבא בהנוגע לאחיהם בני רוסל'. ומדברי עתה רק באשר המה קצת בהחור בעניני סיעזד ... ומה שיאמר שילך כל השזורנאל להגעני גר"ב דוואר', לא שמענו זאת בשום מקום, ועפ"ע הוא דבר בדוי, כי מה להג"ג דוואר' עם עניננו ...

גארפינקיל כותב אשר במקום סמיר' נמנה פאוועלאוו ומפאר אותו, ויה"ר שיהי לטוב.

ונא להודיעני מבריאותכם ושלומכם הטוב ויהי לנו לעונג גדול. והשי"ת ישלח לכם רפו"ש בקרב ויחזק אתכם שתהיו בריאים ושלמים תכה"י.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש וייטיב לנו השי"ת הכוה"ח ברו"ג בתוך כו' כאוות נפשכם ואביך וחותניך דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

וואגמייסטער: כנראה שייך ל.דבר האדייענז' שבאגרת שלאחיו.

הרש"ג: היר שמואל גורארי'.

דרוש ... סיעזד: השוה לקמן אגרות רעא. ערב.

סלאס': העו"ד ה. ב. סלאסבערג.

לא ילך בעצמו: השוה לקמן אגרת שלאחיו: שלא יעשה סלאס' שהוא יהי המגיש'.

וואג' = וואגמייסטער הנ"ל.

גארפינקל: הרב אלי' אהרן מפי"ב.

רעא

ב"ה אור יום ג' ער"ח מ"ח אעת"ר לפ"ק

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה שמואל שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביו נכון הגיעני בדבר
המאכארעצני לפ"ד צריכים להעמיד המלאכה עד אשר יעשה איזה
סדר ומשטר, כי אם לא יעמוד אותו ילך הכל בלי סדרים ח"ו. כי הולך
הכל זע"ז, וכאשר יעמוד אותו על איזה זמן יבוא בנקל יותר אי"ה
לאיזה טאלק ויהי באפשר לעשות אי"ה איזה סדר... וכמובן צריך
להעמיד בו איש נבון ונאמן רוח שתהי' ההנהגה על ידו כל פרט ופרט,
והשי"ת יעזור לו לעשות בקרב סדר נכון בהעסק וילך העסק כשורה
ובהצלחה בכל פרט.

בדבר הנסיעה, בתחלה חשבתי שראשית דבר תהי' נסיעתי לפ"ב, כי
הרי נצרך להגיש הפרטקאל, וקודם ההגשה בהכרח לתקן אי"ה את
הרעזיליוצעס שיש בהם דברים הנוגעים מאד. ותקותי שאפעול אי"ה
על סלאסבערג שיתרצה בהתיקונים אשר המה מתאימים עם החלטת
הסיעוד, אמנם כאשר הב"ג הוא חולה מסוכן ר"ל והפראפ' אומרי'
נואש כו' ר"ל, והזשורנאל נמצא אצלו איך אפשר לדבר כעת אודות זה.
אך כפה"נ ימיו ספורים ר"ל והלא איך שיהי' הלא בהכרח להגיש
ומסת' תבוא ההגשה אל הפועל, הרי צריכים ביווארענען את התיקונים
הנ"ל.

וגם נולד אצלי ספק מי יהי' המגיש כעת, והזשורנאל הוא כבר
חתום מהב"ג, ולזאת אפשר יכולים לשולחו להדעפ' ע"י פאצט, אך אם

רעא

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.

שמואל: גורארי. אגרות נוספות אליו — לקמן רעו. רפא. רפג. רפח. רצד. רחצ. שא. שו. שח. שיו. שכט.
שלב. שלד. שמג. שמה. שמו. שנא. שנה. שסג. שסג. שפה. שצט. תכ. תכג. תל. תלב. תלו. תמ. תמו. תנא.
פרטקאל: מועידת הרבנים — הנ"ל באגרת רסד, ובהנסמן בהעות שם.

רעזיליוצעס: החלטות.

הסיעוד: הועידה.

ב"ג: בארון [דוד] גינבורג.

זשורנאל: חוברת הפרטקאל.

דעפ': מחלקה לענינים דתיים.

הפאראדיק הוא שצריכים להגישו ליד הדירעקטאר, הרי צריכים לחשוב מי יהי המגיש, ועפ"ע צריך הדירעק' להמנות ע"ז מחברי הסיעזד. וחושש אני שלא יעשה סלאס' שהוא יהי המגיש, וזה אינו כדאי. ולפ"ד שיכתוב כבודו לאיבסאן שידבר עם האם אודות זה. ולידע איך יהי הסדר עתה, ואפשר טוב שהדירעק' זאל נאזנאצען ע"ז את צירלסאן בתור ראש הקאמיססי' . . . און ער זאל נאזנאצען את הר"מ חן ע"ז כבד להאמין באשר הוא הצעיר. ואם הי' ממנה את סלאס' וכן (היינו משני הכתות) הי' טוב לפ"ד, וכ"ז צריכים לעשות ולהשתדל בזה.

אמנם בהנוגע לנסיעתי אם לא לנסוע כעת לפ"ב אני ירא מיר זאלן דער מיט ניט אן ווערון ח"ו. והעיקר בדבר התיקונים (כי דבר ההגשה יכול להעשות גם בלעדי) ולנסוע תיכף ג"כ אין הזמן מסוגל מחמת חולאת הב"ג ר"ל. ועפ"ע בעוד ב' שבועות בערך יודע בזה איזה רעזולטאט. ואם לעשות אז הנסיעה לפ"ב יומשך הרבה הנסיעה לחו"ל אי"ה, כי עפ"ע יהי נצרך להתמהמה איזה זמן בפ"ב. ובפרט אם לחשוב בדבר האדייענץ (אשר לפ"ד זה נחוץ, ומצד . . . שי' בטח יהי מניעות ע"ז גם עכשיו) יהי נצרך להיות איזה שבועות בפ"ב. אמנם להניח כל הענינים ולנסוע לחו"ל ג"כ אין אצלי מקום ע"ז, הלא ההגשה א"א להמשיך עוד זמן רב ואין ביכולתי להמשיך כי גם סלאס' בטח יראה וישתדל אודות זה שיגישו איך שיהי אם באופן כך או כך. און איך זאל זיין גיהילט בהיותי בחו"ל איז דאס ניט כדאי, כי בד"כ נחוץ לי לנוח קצת – בעזרתו ית' – אחרי עבודת השנה העברה, ואחרי מעשה הקיץ העבר, ל"ע. ולהיות בחו"ל אויס גירעכנט בהזמן איז דאס ניט גירוהט, והשי"ת יעזור להיות במנוחה בכל פרט.

פאראדיק: הסדר.

דירעקטאר: מנהל המחלקה הנ"ל, שהי' חנוי' – כדלקמן אגרת רעז, ובהנסמך כהערות שם.

איבסאן: עו"ד בפ"ב.

אם: כנראה, כינוי לא' הפקידים בפ"ב. נזכר גם לקמן אגרות רפח. רצג. שנ.

צירלסאן: הרב יהודא ליב מקשינוב, שהוא הי' היו"ר – כניל בהערות לאגרת רנב.

משני הכתות: מהיראים (הרמ"מ חז) ומהמתקדמים (סלאסבערג).

נסיעתי . . . לפ"ב: מהאגרת שלאח"ז, שנכתבה בי"ד מי"ח מפ"ב, נראה, שלפועל נסע לפ"ב – לפני ויסבאדען. בפרטיות ע"ד הנסיעה לפ"ב ראה אגרת הרשיליא לריש היוזמאן מכ"ח כסלו (המשפיע ע' רלח): ביום י"א חשוו נסע מרן ביק אדמו"ר שליט"א יחד [עם] בנו שליט"א לפ"ב לתכלית פעולת הועידה הרבנית דאשתקד . . . ער"ח כסלו הי' ת"צ לכל בני הישיבה הק' דפה . . . ביום ה' כסלו חזרו לשלום מפ"ב לפה, ואור י"ג כסלו נסע לחו"ל.

הנסיעה הזאת לפ"ב נזכרת גם לקמן אגרות רפג. תסו.

האדייענץ: כנראה שייך ל.הצעת וואגמייסטער' שבאגרת שלפנ"ז.

מעשה הקיץ העבר: אולי הכוונה למעשה הגניבה דלעיל אגרת רסז – שאיך פעל זה על בראות רבנו.

גם מה שחשבנו בדבר העניינים החומריים מגיע הזמן, ובעוד ב' או ג' שבועות עפ"ע יבואו ידידינו, שהמה כעת עדיין בחו"ל. וג"ז א"א להניח על זמן רב. סיבת הטע"ג של לעוין לכבודו, איני ידוע לי, אני לא כתבתי לו מאומה מזה, וגם אינו מובן טעם התרשלותו בזה, ורק דבר אחד ניט טאן, אשר דבר זה הוא בלתי נכון כלל בעצם, וכבר כתבתי לו בקיץ נגד השיטה הזאת. סוף דבר איך וייס ניט ויא צוא טאן, נחוץ מאד לעשות בעזרתו ית' בהעניינים העומדים על הפרק, וגם נצרך לעשות בעזרתו ית' בדבר הבריאות, ואיך לסדר הדבר איני יודע כלל.

אם הי' באפשר לעשות הנסיעה לפ"ב בקרב, הי' רצוני להקדים זאת, כי לא כבד לי לפעול בעצמי להניחם כך, אבל יש מניעות הנ"ל שא"א לעשותם תיכף הן בעניינים הרוחניים מפני מחלת הבי"ג ר"ל והן בעניינים החומריים שעדיין המה בחו"ל. גם לזוגי תי' הי' טוב בעזרתו ית' שתיסע וואס פרייער לחו"ל, כי היא חלושה הרבה וסובלת הרבה מה... ובד"כ איז איר נייטיק ברצות ד' אוספאקאייען זיך, והי' בדעתי שתיסע בין כה בעצמה לחו"ל ואני אסע אי"ה אח"כ, כי עפ"ע תיסע גם אחותה תי' לחו"ל. עוד סברה הי' אצלי שאסע ג"כ בקרב ולנסוע אי"ה מיד חזרה לפ"ב. ושני האופנים כמובן כבדים המה.

יכול להיות אשר כבודו יתראה בקרב אי"ה עם בני שי' בוילנא ויתיישבו בזה איך ומה לעשות. זאת הנני מבקשו שיראה שר"י ליפשיץ שי' יסע כעת לבריסק, כי מה שכתבתי אודות החדרים א"א לי לשלוח לו כעת כי עוד צריך בירור וליבון וכאשר נתראה אי"ה עם הר"ח שי' ובטח יהי' גם הוא אז נראה אי"ה אודות זה, ועתה יבקשו שישע בהקדם.

והשי"ת יחזק בריאות כבודו ויצליח לו בכל עניניו ויהי' במנוחה בכל פרט בגו"ר.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידייע דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

הנני להכפיל הדבריי, שלנסוע לחו"ל ולהניח כל העניינים על הצד,

עניינים החומריים: אולי הכוונה לקניית בית הדפוס ראם (כנ"ל אגרת רסד, ובהנכסם בהערות שם), שר' יהודא לעוין הוצרך להיות הממונה עליו (כדלקמן אגרות רעו ואילך).

אוספאקאייען: להרגיע.

אחותה: הרבנית גיטל לעמפערט.

ר"י ליפשיץ: ר' יעקב הלוי ליפשיץ, מח"ס זכרון יעקב.

הר"ח: הג"ר חיים טולוביז'צ'יק מבריסק.

אין אצלי שום מקום ע"ז, אם לא באופן כזה לנסוע לחו"ל ולהיות רק ימים אחדים בויסבאדען ולנסוע חזרה לפ"ב ואח"כ לנסוע אי"ה לויסבאדען, ואם יהי' באפשר לעשות נסיעת פ"ב כעת בלי המשכת זמן רב זה יותר טוב בעז"ה.

ערב

ב"ה יום ב' י"ט מ"ח אעת"ר לפ"ק
פ"ב

זוגתי תי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. פון יום ועש"ק אן האב איך פון דיר קיין בריף. איך האב גירעכנט אז דוא וועסט שרייבן בכל יום, אבער אז דוא האסט ניט גישריבון ביום ה' האב איך גירעכנט אז דוא וועסט שרייבון ביום ועש"ק, איך האב מזה אביסל עגמ"נ. איך האף אז היום וועט אי"ה זיין א בריף פון דיר. השי"ת זאל דרך אפ היטון פון אלץ ויחזק בריאותך שתהי' בריא אולם. ויעזרינו השי"ת זעהען זעך בקרוב בחו"ש מיט פריילעכע הערצער.

וועגן אונזער פארן מפה וייס איך נאך ניט, איך רעכן אז היום וועל איך אי"ה ויסון. והשי"ת יצליח לנו בכל פרט. אם עוד נהי' פה איזה ימים בעט איך דרך זייער שרייבן משלומך הטוב. דיא פאסילקע איז אנגינקומען, איך דיינק דיר.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואישך דו"ש
מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

ערב

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
פ"ב: השוה אגרת שלפניו.
פאסילקע: - חבילה.

רעג

[תשרי-כסלו תרע"א]

ב"ה

מצוה וחובה על כאו"א מישראל לבוא לעזרת ה' בגבורים גבורי כח שומרי מצוה במס"נ בפוי"מ. ובעוד שיש להם מצירים ומעיקים על הדבר הזה, והשליכו נפשם מנגד לקיים מצות ה' בלי שום מונע ומעכב. חובה היא על יר"א לבוא לעזרתם שיוכלו עמוד בעזרתו ית'. ובפרט שהם מוצאים גם אותנו ידי חובת מצוה זו (כנודע שכאו"א צריך לקיים כל התרי"ג מצות. ומצות שא"א לכאו"א לקיים כמו מצות התלויים בכהנים וכה"ג מוצאים זא"ז (באשר כל ישראל הן ציור קומה כו') וי"ל דכמו"כ הוא גם במצוה זו אף שאפשר להביא עצמו לידי חיובה). וע"כ הנני לעורר את אחינו ידידינו לנדב ברוח נדיבה לטובת אחינו הנ"ל, ואת נדבתם ייטיבו לרשום על הגליון הזה, ואת כסף תרומתם יכולים לשלוח ישר לתמן או אם ירצו ישלחו אלי, ואני אשלח אי"ה את המתאסף יחד מכל המקומות. ובטוח אני אשר בטח יתעוררו להדבר הגדול הזה, ובגלל הדבר הזה יברכם ה' בכל הטוב ונזכה לביאת ג"צ בב"א ויעלה לציון ברינה כו'.

וראוי לשום לב אל הרשום לעיל בכתב אמת דבר הי"ג דא"י, גם נכון להזהר בשנה הזאת מלקנות הארנשזין הבאים מיפו.

כ"ד יידיש אמת דו"ש טובם והצלחתם ברו"ג תכה"י

שלום דובער

P. 25 נדבתי ע"ז כ"ה רו"כ שלום דובער

רעג

נכתבה מע"ל ה.קול קורא לעזרת אחינו שומרי שביעית במושבות יהודה והגלילי וי.שלהי ירח מנחם שנת עת"ר, ששלח הרידביז לרבנו, והוסיף בזה פניה אישית. ואיכ נכתבה הקריאה שלפנינו לאחיז — בחורף תרע"א.

באמצע כסלו נסע רבנו לויסבאדען, ומשם שאל (לקמן באגרת רעט — ר טבת). אם נתקבל כו' עבור השומרי שביעית, ואיכ נכתבה הקריאה לפניז — בין החדשים תשרי-כסלו.

צילום כתי"ק והעתקתה נדפסו בקובץ יגדיל תורה (ניג) חליד ע' קלח וע' קמ. ובמגדל עז ע' תרכ"ב. ביגדיל תורה שם באות גם חתימות המשתתפים במגבית זו, וסכום נתינותיהם.

בגבורים גבורי כח: ע"פ ויקר בתחלתו.

לקיים כל התרי"ג מצות: ה' תית לאדה"ז פ"א היה, ובהנסמן במ"מ והערות שם.

מוציאים זא"ז: ראה אגה"ק רסכ"ט.

היי"ג: = היי"גפ, הנזכר בפניית הרידביז הנ"ל.

עדר

ב"ה מוצש"ק י"ז כסלו אעת"ר לפ"ק
ברלין

בני יקירי שיי כלתי הצנועה והכי תיי
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. באנו לפה שלום ת"ל יום ה' שעה 12
לילה. והננו מתאכסנים בהאטעל ... נהניתי מאד מההתראות עם
ידי"נ הר"א שיי וכמים הפנים כוי כמובן גם הוא נהנה מאד, הוא חלוש
בבריאותו והשי"ת יחזקה ויאמצהו. ידידנו הר"מ בייבע שיי כמובן הי'
אצלינו כל העת ודאג לכל פרטי הצטרכותינו. נעמענאוו החסיד הביא
תיכף הסאמאוואר שלו ושתינו טיי.

בשעה 2½ נסענו מקע"ב צלחה. שעה 5 נתראה הלבנה בטהרתה
וקדשתי אותה ת"ל.

מחר אי"ה שעה 11 יהי אצלנו פראפי מיחאילעס. אמנם נתמהמה
אי"ה פה עד יום ב' ערב, כי רצוני שתשאל אמך תיי אצל צייען, והוא
הגביל הזמן ביום ב' שעה 5½. ותקותי שנוכל לנסוע אי"ה בערב. אחר
הבקורת של מיחאילעס אודיע אי"ה הסכמתו לאן לנסוע אי"ה.

מכתבך מיום ה' קבלנו היום לגודל קו"ר והנני מבקשך לכתוב לנו
בכ"ע משלומכם הטוב.

בוילנא הי' ידידנו הרשי"ג שיי ודברנו בכל הפרטים. ותמול קבלתי
מאתו טע"ג בדיעה טובה ת"ל ע"י איבסאן מענינינו שיש תקוה טובה
בעזרתו ית'.

דבר לשלוח איש מיוחד לאה"ק להתחקות על כל פרטי הענינים,
הוא מסכים בכל לב, וכמה שיעלה יתן אי"ה, אמנם בדבר החצר, דעתו

עדר

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם, ליוכ"ז — שלשם נתקבלה אליו האגרת.
קע"ב: - קעניגסבורג.

הרשי"ג: היר שמואל גורארי.

איבסאן: עי"ד בפי"ב.

בדבר החצר: הכנת החצר בחברון לייסד שם הישיבה, תורת אמת. בפרטיות עדי"ז ראה מבוא פ"ו.

גיכ אשר כשיסע הרש"ל שי מליובא, לא יהי מזה דבר, ונחוץ היותו בליוב ואינו מדבר בדבר ההוצאה שיעלה ע"ז. רק בהזמן שבאם לעשות תחלה הקדמה יעלה ע"ז זמן הרבה. ואם לא נטעה עצמינו יש לחשוב אשר ההקדמה ואח"כ גוף החבור יוכל ליקח זמן שנה שלימה. והוא [אינו] מוצא תועלת גדולה בהקדמה... ולזאת דעתו להגיש ישר אל גוף החבור... ואם לעסוק בגוף החבור מוסכם הוא על הוצאות ישיבת הרש"ל שי וכפה"נ ישר הדבר שלא לבנות בנין לבנין ולהגיש בעזרתו ית' אל גוף ועצם הענין ולקוות להשי"ת שיהי אי"ה בעזרנו... תתישב בזה עם הרש"ל שי ויחליטו ויעשו כהחלטתם והשי"ת יצליח לנו.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

פ"ש ידי"נ וש"יב הרה"ח המפורסם וכו' מו"ה שיל"א נ"י...

או"ח תי' ב"ה בחו"ש ופב"ש הטוב. ובאשר עסקה הרבה עם הד"ר לוריא, לזאת לא כתבה כעת ותכתוב מחר אי"ה.

הרש"ל: הרב שלמה יהודא ליב אליעזרוב מחברו.

נחוץ היותו בליוב: השהו לקמן אגרת רפה. רפו.

הקדמה: הבא לקמן נכתב ברמז, והכוונה לעכב פתיחת הישיבה עד שתסתיים הכנת החצר הנ"ל.

גוף החבור: משלוח המשפיע והתלמידים.

שנה שלימה: לפועל נמשך הדבר עד חודש מניא, ובאגרת שכתב או בנו, כ"ק אדמ"ר מוהרי"צ נ"ע:

ב"ה, ערי"ח מניא אע"ר

כבוד ידידי הנכבד ומרומם אי"א וו"ח מוהר"ר יצחק שי' חו.

שלום וברכה

הנני מחכה על מענה נעימה על מכתבי הקודם דבר ביהכ"נ המיוחסת לאע"ה — ועתה אבשרו כי בחסדי השי"ת קרב כ"ק אדמ"ר הרה"ק שליט"א ליסד ישיבה בעיק"ק חברותיו, ונפקד ועד מיוחד לזה, והוגבלו משפיע וכת חברים תלמידים נעימים המתעדים לנסוע בקרוב, ונגביל להם בתים בחצר הגדול שלו בעיק"ק חברותיו חמשה במספר, שלשה כדיוטא העליונה שנים עבור הרב המשפיע שליט"א, ואחת עבור קאנטור המוסד ולכלכלת עיני הנחלאות ושנים כדיוטא התחתונה עבור חבורת תלמידים היקרים שי' הנוסעים מפה, בעוה"י בערך אחר שבת נחמו הבע"ל, וכתבתי מזה לירי"ע הנכבד הר"ר שמעון שי' הויזמאן, ובקשתיו לסדר הבתים בני"ל ולמסור מפתחות חמשה בתים הנ"ל לכבודו, וכבודו יתקן הבתים כדרוש ללבנם ולנוקותם וכ"י ויכול לבקש את האכר"ר אברהם בהרה"ג רב שיליא שליט"א לסייעו בזה, כי אינני חפץ להטיל על כבודו טרחה ח"ו כיא מגודל העניו וחיבת הקדש אשר בטח ישמח ויגיל לבכו ע"ז ותשובתו אחכה בהקדם האפשרי

והנני ידי"ע הדו"ש ומכבדו כרום ערכו הנעלה

יוסף יצחק ש"ס

הנסיעה לפועל היתה כחודש מ"ח תערי"ב — כדלקמן אגרות שח"י"י, ובהנסמן בהערות שם.

או"ח: = אמך וחמותיך.

ערה

ב"ה יום ד' כ' כסלו אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי שיי כלתי הצנועה והכי תיי
נכדותיי היקרות והחביבות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. באנו לפה שלום ת"ל תמול שעה $\frac{11}{4}$ לילה, ואחר החיפוש כל היום שכרנו דירה אצל קארפין מקום האכל ד' (במספר ה') חדרים. והוא עטאז בפ"ע בלי תערובות אורחים בלעדינו. וכאשר יבוא אי"ה אברהם תקותי שידע את מי להניח ומי כו'. באופן שלא יטריד אותי כ"כ, בעזרתו ית'.

בברלין חגגנו את חג י"ט כסלו עם ש"ב רז"י שיי ור' פאליק שיי. בשעות האחדות שקודם הנסיעה, ואם כי הי' הזמן דחוק, מ"מ חגגנו בטוב ת"ל ואת מותר המשקה לקחנו אתנו לפה. ובקשתי להודיעיני מפרטי תהלוכות החג אצלינו. זכות כ"ק רבינו הגדול זצוקלה"ה נ"ע יגן על כל המקושרים עליו ולתורתו אשר הנחלנו להרים קרן התורה והעבודה ולהאיר נפשם באור חיי החיים, אור החסידות יאיר בהתגלות עד ביאת ג"צ בב"א.

... מחר נתחיל אי"ה את הקור. והשי"ת ישלח לנו רפו"ש בקרב בתוך כו'. בקשתי לכתוב לנו משלומכם הטוב בפרטיות, ואיך סדרת בהחדרים שלנו אם לקחת את הקאנטאר לביתינו כאשר דברנו, מכתבי מברלין בטח קבלת, שמה בארתי הכל בפרטיות, ותודיעיני איך הוחלט אצלכם.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

Jaunus Str. 49
Pension Karpin

על טע"ג יספיק שניאורסאן לבד.

* * *

ערה

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נכתב, ליו"ב — שלשם נתקבלה אליו האגרת.

עטאז: = קומה.

רז"י: ר' זלמן יצחק וואלשאניק.

פאליק: גורארי.

ליבע טייערע קינדער יחי

מיר זיינען שען גצײד אין אוואינונג גרויסע מיע האט עס געמאכט ביז דעם קומען אויף א ארט. גי זאל אונז העלפן ערגרייכן דעם צעל חאטס אביסול דעם גיזונד פאר בעסערן. מיר זאלין ערפריידט זיין מיט אמתה גוטע בריף פון אייך אז איר זייט גיזונד און רוהיג ... זייט גיזונד און שרייבט אפט און פאדראבנה ... אויח ואיז דױש באהײר תכהײ

שײש

מיינע הערצינסטרייעה חנהלע מושאלע שיינדעלע יחיו עמײש, שרייבט אונז חאטס אייניגע ווערטער אנערוס פון אייער טייערין גיזונד, גייט איר יעדן טאג שפאצירן, פארט איר יעדן טאג, ויאזיי פארבריינגט איר דיא צייט, איר וועט דערמיט זייער ערפרייען אייער אייך הייסליבנדע גימ

שײש

רעו

בײה יום גי בײ דחנוכה אעתיײר לפײק
ויעסבאדען

בני יקירי שײ כלתי הצנועה והכי תי
נכדותי היקרות והנחמדות יחיו

תײל בעד החוהײש כה לחי. שני מכתביך לפה נכון הגיענו לגודל קוײר. והנני מבקשך על להבא לכתוב לי משלומכם הטוב, ולכתוב לי בפרטיות מהנעשה אצלינו.

קבלתי הטעײג בדבר הבײג ושלחתי טעײג להבארי ופאמילי

ליבע ... שײש: מעײל — מזוגתו הרבנית. אגרות נוספות מאתה — לעיל ג, ובהנפמן בהערות שם.
גצײד: — גי צו דיינקען.
פאדראבנה: — בפרטיות.
אויח ואיז: — אמך וחמותיך ואמכם זקנתכם.

רעו

געטקה מגוכתיײק שבאוסף המכתבים. בראשה גרשם, לויבײ — שלשם נתקבלה אליו האגרת.
הביג: — הבארון [דוד] גינזבורג שנפטר באותו זמן.

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

הקמו

בהשתתפות בצערם כי נזדמן לפה הבחור ריינין וכתב לי הטע"ג בלי
אשכנז. בטח קבלת הידיעה מידידינו הרש"מ שי' בכוונה שאשלח טע"ג.

מידידינו הרש"ג שי' אין לי שום ידיעה ממה שעשה בפ"ב רק טע"ג
א' הי' לי בבערלין. וביום ב' שבוע העברה שלחתי לו טע"ג מברלין
ובקשתיו להודיעני דבר בטע"ג, ולא הי'. גם מפה הודעתי להם
האדרעס, ועוד לא הי' מאתו דבר וכ"ז לי לפלא.

מה נעשה בדבר עסק ראָם, במה נסע בערגער מפ"ב אם נתנו לו
מעות ומי אם הנאראנעסי' או אחרים, וכמה, אם נודע לך דבר בזה,
תודיעני. עם הרש"ג דברנו אודות זה, ובדעתו לגשת אל העסק אם
יתרצה ר' יודא לעוין, באופן בלי תערובות אחרים לבד מעות הב"ג
שיקבלו עליהם לשלם במשך שנים. כך דברנו ואם נעשה בזה דבר לא
אדע.

הי' פה ר"א סטאלבערג, והוא מוצא א"ע אבידעט וגם מתרעם קצת
על אשר הניחו עצת הזקנים (כוונתו על עצמו) והלכו בעצת כו', ונראה
ממנו פירווד דיעות עם הרב מאנזבאך וְה וואלף, וממני נעלם כל מה
שנעשה בקיץ העבר. והי' כאשר ידברו אתי בזה, לא אדע מה לענות, כי
באמת לא הספיק הזמן לשמוע מאתך אודות זה. גם יסוד המחלוקת
של הרב כהן מאנזבאך עם ראזענהיים ג"כ לא אדע. אם יש ביכולתך
תבאר לי כ"ז במכתב. וואלף עוד לא הי' פה, על ש"ק העבר שלח
קארטע גוט שבת וסל פירות.

אם החלטתם דבר בדבר החצר תודיעני ...

הפאגאדע פה לחה מאד, היום הולך שלג לח כל היום. הנני

הרש"מ: היר שמואל מיכל טריינין מפ"ב.

הרש"ג: היר שמואל גורארי.

ראם: קניית בית הדפוס ראם — כניל אגרת רסד ובהנסמן בהערות שם.

בערגער: המתעסק בבית הדפוס הנ"ל.

מעות: המניות שלו — כניל בהערות שם.

באראנעס"י: משפחת הבארוין גינזבורג — כניל שם.

ר' יודא לעוין: שהוא יהי' ממונה על בית הדפוס. ונזכר בקשר לזה גם לקמן אגרות רפ. רפג. רפו. וראה

לעיל אגרת רטו. לקמן אגרת שלאח"ז.

ר"א סטאלבערג: - היר אלימלך.

אבידעט: - נפגע.

הרב מאנזבאך: השוה לקמן אגרת רפב.

וואלף: היר אליקים.

ראזענהיים: היר יעקב. והשוה לקמן אגרת רפב.

בדבר החצר: השוה לעיל אגרת עדר.

פאגאדע: - מזג אויר.

מבקשך ליתן לר"מ קאנטר דמי תנוכה עבורי גי' רוי"כ ולרי' צמת בי' רוי"כ
ולרי"מ שמש אי' רוי"כ.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותנך
ואי"ז דוי"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

נכדוטיי היקרות יחיו, איך האב אויף אייער חנוכה געלט ניט
פארגעסן קומענדיק אהיים אי"ה גיזונטער הייט וועלין מיר אייך
אי"ה אפגעבון. איך בעט אייך שרייבן פון גיזונד און ציא לערנט איר
און איספאלנעט אללעס ויא עס דארף זיין. ויתן השי"ת שנקבל מכם
נחת בכל פרט ברו"ג.

רעז

ב"ה יום גי' בי' דחנוכה אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

כבוד ידי"נ הגי' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כוי'
מרי"ה שמואל שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. באנו לפה שלום ת"ל יום גי' שבוע
העברה שעה 12 לילה. וביום די' חפשונו דירות ובסוף שכרנו אצל קארפין
בהאטאז העליון כל חצי האטאז. ויש בזה מעלה אשר הכל על אתר . . .
והשי"ת ישלח לנו רפו"ש בקרב בתוך כוי'.

לפלא לי שאין לי שום ידיעה מכבודו מפ"ב. מהטע"ג הראשונה
ניכר אשר חנן דבר עם אליכסי' בהענין והטה לצידינו, וגם בדבר העוזר

איספאלנעט: מקיימות.

רעז

נעתקה מגוכתיק שבאוסף המכתבים.

שמואל: גורארי, אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.

אטאז = קומה.

חנן: שהי', כנראה, מנהל המחלקה לעניני דת (עד שלהי שנה זו, שאז נתמנה במקומו סקווארצאוו),
כדלקמן אגרות רצז, רחצ. שא. ועיד' החליסין — גם לקמן אגרות שמה. שסג. ונראה שהוא הוא, חארי' הנזכר
לקמן אגרת רפט. ושהוא הדירעקטאר' הנזכר לעיל אגרת רעא. ולקמן אגרת רפו. ושאלו הן החליפין

זכר ופרטי הדברים לא נודע לי. שלחתי לו טע"ג לפ"ב ביום ב' מברלין שניסע משם ביום ג' ובקשתי טע"ג מאתו ולא היי. ועתה אני מקווה על מכתבו להוודע בפרטיות מה שהיו הדברים. וגם אם העריך איבסאן את הנייר. גם אם יש לו מה להודיעיני בדבר עסק וילנא הנני מבקשו בזה.

תמול היי פה ידידינו ר"א סטאלבערג דרך נסיעתו לארצינו, ובקש אותי לעורר את כבודו אודותו, והוא בד"כ כאשר כל הספקתו הוא מהריווח והוא זקן וחלש והנסיעות כבידים עליו, הוא מבקש מכבודו להכניס א"ע בענינו ולדאוג לטובתו. ובאמת מצד הידידות מימי קדם ואשר בכל הגלגולים שלו לא סר מידידותו, ועד האחרון בא אשר נתגלגל בארץ נכריי וריחו וטעמו לא פג, ולפי ערכו הריס את מצב החסידות בעיני האשכנזים, ראוי הוא אז מיא זאל ליגין אין זיין טובה. והנני מבקש את כבודו אשר ירצה בהטבתו ומה שיש ביכולתו לעשות לטובתו יעשה נא, כי ראוי ונכון הדבר להחזיקו במה שאפשר והוא אינו כפוי טובה ח"ו ואינו שוכח מה שמטיבים לו. והמטיב ייטיב לכבודו בכל מילי דמטיב ככל מאוויי נפשו מנפש ועד בשר כו'.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

הנוכרים לקמן אגרת רפס. ואפשר שהוא גם ה"דירעקטארי הנוכר לעיל אגרות קצט. ר. רכ. רכא. רל. וראה גם לקמן אגרת תלב.

אליכט: שהי, כנראה, פקיד במשרד הפנים. ונוכר גם לקמן אגרות רפז. שטז. שמה. שצט. תכג. תלב. תלו. ובאגרת שצט נראה שהי לו יחס חם לעניני רבנו.

אם העריך איבסאן את הנייר: המדובר כאן על תזכיר (דאקלאד), שרצה, כנראה, רבנו למסור למחלקה לעניני דת, בקשר למעמד הרבנים. ונמסר הדבר לעיני איבסאן — לעבד תזכיר זה. הדבר נמשך עד שלהי אייר (לקמן אגרת שא), ובמשך החורף הרבה רבנו לורוז שיסיימו בהקדם (לקמן אגרות רפא. רפג. רפו. רפז. רפט. רצא. רצג. רצז. רחצ. רצט). וראה גם לקמן אגרת שו — ע"ד התשלום המגיע לאיבסאן עבור זה. בקשה נוספת בעניני זה נמסרה לממשלה — בקץ תעריב (לקמן אגרת שכט).

עסק וילנא: בית הדפוס ראם, הניל אגרת רסד, ובהנסמך בהערות שם.

ר"א סטאלבערג: הניל באגרת שלפניו.

רעה

ב"ה אור יוס ג' גי טבת אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי שיי כלתי הצנועה והכי תיי
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבם מיום ה' נכון הגיעני. וברוך ה' אשר הציל אתכם כוי ובקשתי להודיעני קושט דברי אמת איך הי המעשה, אם באמת רק בכוונת הסוסים באו ורק בחצרו, הכי כ"כ גבר הרעש בשביל זה עד שגם הבנות יחיו הקיצו משנתם. ונא לכתב לי אמיתית הדבר איך שהוא, והשי"ת ישמור אתכם מכל צו"צ ומכל צו"ג, ותהיו במנוחה בכל פרט.

נהניתי מהפ"ש מנכדותיי היקרות יחיו אשר לומדים בטוב ושומרים הברכות וק"ש, והשי"ת יחזק לבם ויהיו יראי אלקים באמת תכה"י בזכות כ"ק אבותינו הק' זצוקלה"ה נ"ע זי"ע. ובקשתי לכתוב לנו בכ"ע משלומכם הטוב.

כשיתקבל הדאווייער' ממאני אסע אי"ה לפראנקפורט לעשותו אצל הקאנסול, ויתן השי"ת שילך הענין בהצלחה.

רעה

נעתקה מגוכתייך שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם. ליובא"י — שלשם נתקבלה אליו האגרת. צו"ג — צער ונזק.

הדאווייער' חמאני: מדובר כאן בקשר לחצרות שקנה רבנו בחברון (כניל אגרת קעג, ובהנסמן בהערות שם). ורצה רבנו שיהיו רשומים על שמו (לעיל אגרת קסד. רכד), אך החוק אסר קניית קרקע באר"ק ע"י יהודי בעל נתינות זרה (שם ואגרת פו). ונשאר רשום ע"ש הרי"ש הויזמאן (שהתעסק בקניית החצרות) עד סיום תשלומי החצר — בשנת תער"ב. ובהתקרב זמן זה החליט רבנו לרשמו ע"ש הרי"ש שיינפינקל (לקמן אגרות שט. שיא. שיב), ולשם זה הוצרך רבנו לחתום ולאשר הדאווייער' ססודר ע"י מאני: דאווייער' הוא שטר יפוי"כח, ששלח רבנו להרשיליא, למכור ולמסור (בשם רבנו) את החצרות אל הרי"ש. אך כיון שהחצרות לא נרשמו עד עתה על שם רבנו, הוצרך רבנו להסתפק, בשטר יפוי כח זה, על שטרות הקבלה שהיו אצלו, ממשלוח הכספים עבור החצרות (לקמן אגרת שיב) — במשך השנים (אגרות רז, רח. ריו. רכד).

את שטר היפוי"כח הכין מאני (כנראה ר' אהרן, שהי עו"ד ומתעסק בקניית קרקעות. ואולי הרב סולימאן מנחם מאני — רב לעדת הספרדים בחברון — שהוא גם חתם על השט"מ דלקמן) ע"מ לשלחו לרבנו (כנזכר כאן, ולקמן אגרות רפד, רפה), שהוצרך לחתמו ולאשרו ולשלחו חזרה להרשיליא (שם ואגרות שיב. שיז). מלבד שטר היפוי"כח הנ"ל, הוצרך ה"ר שמעון הויזמאן, שהחצרות היו רשומים על שמו, להצדיק ע"ש הרי"ש — ע"י שטר"מכירה (לקמן אגרות שט. שיא. שיב. שכב). וכיון שעדיין לא סיים רבנו את התשלומים

תקנא

אדמו"ר מוהרש"ב ג"ע

אבקשך ליתן לר"נ מאריאשין ע"ח סך שלושים רוי"כ, לת"ת צריכים ליתן ז' רי, וליצחק גרשון לבד זה שני רוי"כ, ולרי ליב הזקן שני רוי"כ.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דוי"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

רעט

ב"ה ו' טבת אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי שיי כלתי הצנועה והכ' תי
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך הקצר מיום ועש"ק קבלנו לרוב עונג ומאז לא הי' שום מכתב, ומדוע לא תכתוב לעתים קרובים יותר ונא לכתוב בכ"ע משלומכם הטוב וממנוחתכם, ויתן השי"ת שתהיו במנוחה תכה"י.

קבלתי היום טע"ג מידידינו הרש"ג שיי שמקווה לבוא היום לפה. מה נעשה בדבר הועד מממוני התמימים אם נעשה הועד ואיך מה,

עבור קניית החצרות, הודיע רבנו שישלים התשלומים, לאחר שהר"ש הויזמאן יצדיקם ע"ש הרש"ש (שם). ולאח"ז לעשות את סטר הבעלות ע"ש הרש"ש (אגרות שיב. שיח. שכב).

כ"ז נמשך עד שנת תער"ב, שבי"ג אייר בו נכתב השטי"מ מר"ש הויזמאן להרש"ש (נעתק ב.המשפיע' ע' רנה). ובחורף תרע"ג, נעשו שטרי הבעלות (אגרת שנח). והועמדו החצרות ע"ש רבנו (אגרות ססד. שעה). בפרטיות עזכ"ז ראה מבוא פ"ז.

ר"נ מאריאשין: ר' נתמן הכהן הגבאי.

יצחק גרשון: איטסאן. החזן ובעל קריאה בביהמ"ד של רבנו. אודותיו — לקוטי דבורים ח"א קו, א. ס' השיחות תשא ע' 33. תשי"ד ע' 25.

ר' ליב הזקן: שלשתם נזכרים, באותו הקשר, לקמן אגרת ססד.

רעט

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם, ליוב"ז — שלשם נתקבלה אליו האגרת. הרש"ג: ה"ר שמואל גוראריי.

הועד מממוני התמימים: השוה אגרת בנו, כ"ק אדמו"ר מוהר"צ ג"ע (ס' תומכי תמימים ע' רצ) מא' אלול תרס"ט. בהסכם כ"ק אדמו"ר שליט"א וחפצו הנמרץ מיסדים אנחנו אנודה שאליה יכנסו בפועל כל התלמידים שלמדו בלויבאוויטש. ובמכתב כללי (מימיגראף) מ"ג תשרי תרד"ע: „בעה"ת בהסכם כ"ק אדמו"ר שליט"א והחלטת רבים מהתמימים שנאספו פה בלויבאוויטש בריה דהאי שתא, הגנו נגשים להוציא

וכבר דברנו אשר נחיצותו ניכר רק שדרוש לסדר איך שיהי מציאותו, גם תודיעני אם נתקבל ממחוי רשיא דאליצקי ומהרב"ש יחיו עבור השומרי שביעית ואם שלחת אותם וע"ש מי.

כפה האוויר לת, וזה מניעה גדולה להחילוך ומ"מ אני הולך בכל יום... והשי"ת ישלח לנו רפוי"ש בקרב בתוך כו'.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותנדך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

רפ

ב"ה יום ג' עשרה בטבת יהפך לששון ולשמחה
אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכי' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך מיום ד' ומיום וע"ש"ק קבלתי לגודל קו"ר. המצאת הקארטעס היא המצאה נפלאה, כותבים מכתב על נייר שלם מצידי צדדים ומה לחפוף עוד, אבל מעט יודעים ממנו. ות"ל בעד שלומכם הטוב והשי"ת ישמור אתכם בכל פרט ותהיו במנוחה.

לפועל בעיה את הרעיון הקדוש והנשגב, שיהי כל התמימים מאוגדים ומאוחדים... ואשר לזה הוקם כפה ועד... — ונראה שגם כאן דו בדבר "ועד" זה.
ועד כזה נוסד גם בשעת תרע"ח. המכתב החוזר ששלחו או [צילומו ב"המספיע" ע' שדמ] נכתב בכתי"ק אדמירר מוהריי"צ נ"ע, עם הגהות עה"ג בכתי"ק אביו רבנו מוהר"ש"כ נ"ע, המקור — באוסף המכתבים. ע"ד הועד ראה גם לקמן אגרות רפ"ו. רצא.
אם נתקבל... וע"ש מי: חתימות המשתתפים והעתקתם — בהנסמן לעיל אגרת רעג, וביניהם: שמואל אבא דוליצקי 10 רויכ. ברוך שלום בעזמאלאו 25 רויכ.

רס

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם "ליובי" — שלשם נתקבלה אליו האגרת. קארטעס: אפשר הכוונה למה שהמציאו אז דרך, להעתיק ממכתב שכתבו — על ניר אחר (שנשאר עליו רושם מהדיו שעל ניר הראשון), כדי להשאיר העתק אצל הכותב.

תשלח לי את העלים האחר אשר יצאו לאור. בדבר הרשיון עוד צריכים להתיישב ואין למהר בדבר כזה. הדירעקי לאנגע הי פה יום א' העבר, אבל לא דברתי אתו בזה, ואם תרצה תכתוב איליו וגם לוואלף ואפשר יעשה זאת, אבל מסופק אני באשר לא זה תכליתם ורצונם לא מה שאנחנו רוצים רוצים המה (היינו בעצם הדבר המדובר בהמכ"ע האחו) ומה גם ליתן מעות, איך קען מיט זיי. ניט פערטיק ווערן בענינים כאלו. בכל אופן נכון אשר ידידינו וואלף יראה את המכה"ע הזה אם באמת יש בו דבר.

הדרוש מזמור ליום השבת בטח הוא מכ"ק אאזמו"ר זצוקללה"ה נ"ע זי"ע, ואיני יודע מה נא' בו.

תשלח לי איזה עקזי מהחשבון קצר.

בדבר הספרים טוב שנבררו הכפולים ונעשה רשימה. יש בהספרים הרבה חסירים (ויש רשימה מהחסירים ומונחת בקאטאלאג) גם יש עלים הרבה, אפשר יכולים למלאות אותם. את הכפולים רצוני למכור, ור' מאיר לאבאק שאל בשם ידידינו רמ"ג שי כאשר שמע שיש כפולים רצונו לקנות, אבל נצרך לידע איזה מהם יכולים למכור כי יש מספרי כ"ק אאזמו"ר זצוקללה"ה נ"ע זי"ע, אשר בטח נכנסו מהם בתוך הכפולים ואותן אין רצוני למכור, ומהספרים שבהקאבינעט הקטן בנקל להכיר, אך בהספרים שלי באשר נכרכו מחדש כבד להכיר וכמדומה לי שאני אזכור עליהם (אותן הניכרים מתוך ספרי הקאבינעט שהן מספרי כ"ק אאזמו"ר זצוקללה"ה נ"ע זי"ע ונמצאים גם בזאל, בטח הנחת את של הזאל בתוך הכפולים). ובדבר לחבוש אותם בתיבות, אם באפשר שיעמדו בין כה בפאלעצע תחת שמירה מעולה, יותר טוב, ובא"ל יכולים להניחם בתי, אך יעמדו במקום שלא ימשיכו לחות, ואם באפשר לשלוח לי הרשימה מהכפולים אראה אפשר אכירם בשמותם. מהרשימה דלאנדן צריכים לבחור הסי הטובים הבלתי נמצאים, ואפשר יש מס' מהש"ס דפוס הראשון להשלים.

האחר: מהעתון האח — עתון שבועי לילדים, בעריכת היר משה רוזנבלום בליובאוויטש, תרע"א-תרד"ע. הרשיון: השוה לקמן אגרות רפב. רצא. דירעקי לאנגע: ראה לקמן אגרות רפו. רצא. וואלף: היר אליקים.

הדרוש מזמור: ראה מאמרי אדה"ז הקצרים ע' רכג, ובהנסמן כהערות שם. וצ"ע לאיזה מאמר הכוונה

כאו.

חשבון קצר: מהועידה הרבנית הפטרבורגית שעי אספת הרבנים שהויל רבנו בקיץ עת"ר. הכפולים... רמ"ג... לקנות: ראה גם לקמן אגרות רפב. רפד. שצא. שצח. רשימה דלאנדן: ראה גם לקמן אגרת רפד.

ידידינו הרש"ג שי אינו יודע מאומה מהנעשה בעסק וילנא. בנסעו מקאוונא אז שלח טע"ג לבערגער להיות על הוואגזאל ולא הי, ואפשר לא הספיק הזמן, אבל גם מכתב לא הי לו מאתו, וא"י עם מה נסע מפ"ב ומה נעשה עתה בהענין, הוא חפץ לקבל העסק אם ישתתף אתו ר' יהודא לעוין, בחשבו שיצטרכו להכניס בו מעות מזומן ערך 60/70 אלפי ולקבל עליהם החוב של הבאראן שלם במשך שנים וחושב אשר תפחת מהסכום, וביותר הוא מתיירא עתה אחר פטירת הב"ג שלא יכנסו אחריי בהענין אם בתור שותפים ומנהלים או שיקבלו מאתה העסק בהנחה גדולה מפני שתרצה להפטר ממנו. וחשבנו שיכתוב לבערגער להודע מאתו המצב, אבל אנו חוששים אשר איליו יכתוב ויא עס פאסט אל הענין, ולזאת אם נודע לך מצב הענין תודיע להרש"ג שי לסט' מאריצע, ובא"ל תשתדל לידע פרטיות המצב איך ומה הוא ותודיע איליו וגם אלי, ובאמת הי כדאי הדבר שיכנוס הדבר לידם בעזרתו ית'.

הדירעק' לאנגע א"ל אשר מלאנדן באפשר להיות מעות ע"ז וכן מפראנקפור' וביותר מאמערקא, ולבד זאת שאינני בונה שום יסוד על הדמיונות ... אמרתי תמול לידידינו וואלף כאשר אתו יכולים לדבר, אשר אני אינני בטוח על ... שכשיהי הדבר בידם היינו גם כאשר יהי להם חלק גדול בהעסק, אם תתאים רצונם ומעשיהם אל כוונותינו, כי באמת אינם מבחינים בין חשך לאור, ולבטל דעתם לא יניחו א"ע. לא כן כאשר יהי בידי ... אני בטוח בעזה"י שיהי הכל אי"ה כדבעי למהוי. בטח תשתדל לידע הכל ולהודיע עד אשר יסע אי"ה הרש"ג שי חזרה למדינתינו שלו, שאז ביכולתו להתראות עם לעוין ולעשות אי"ה איזה דבר בזה. עתה הוא רוצה בהענין אם יהי ביכולת לקבלו אי"ה.

נתקבל מרצה גורארי שי מאה רוי"כ על רמבע"י ומאה ר' על תו"ת ושלחתי אותם היום על פאצט על שמך. נצרך הי לשלוח לך מעות וגם על ההוצ', וכשיהי העת אשלח אי"ה.

הרש"ג: היר שמואל גורארי.

עסק וילנא: קניית בית דפוס ראם — הניל באגרת רסד, ובהנסמן בהערות שם.

בערגער: המתעסק בבית הדפוס הניל.

וואגזאל: תחנת הרכבת.

ר' יהודא לעוין: כניל אגרת רעו, ובהנסמן בהערות שם.

החוב של הבאראן: כניל שם.

הב"ג: הבאראן דוד גינזבורג.

תפחת ... שתרצה: האלמנה ראם.

תקנה

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

ונא לכתוב לנו מכתבים תמידים משלומכם הטוב ומכל הנעשה
אצלינו לטוב.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותנך
וא"ז דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

פ"ש ידידי המפורסם ווח"ס כו' מו"ה משה ראזענבלום נ"י.

רפא

[י"ז טבת אעת"ר?]

ב"ה יום ג'

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם י"א כו'
מו"ה שמואל שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מהטע"ג דמיתי אשר אחיו יחי' טע"ג
מהם שיודיע בטע"ג לחן, כי קבלתי מכתב מחן (תשובה על מכתבי)
שכתב לכבודו ושואל מה אמר איבסאן בדבר הדאקלאד מה לעשות בו.
ועפ"ז שלחתי לו הטע"ג דתמול, ומשי"כ שנוסע למאסקווא דמיתי שזהו
מאחיו שי' מענינים שלהם. כעת קבלתי מכתבו, וג"א אינני יודע מה
כוונתו טע"ג לחן, ולאן שלח את הדאקלאד, אפשר שלחו לחן ומבקש
להודיע לו שימהר בהביקרת ובהחתימות (כי דברנו בפ"ב שישלח את
הנוסח לחן או לליובא, ונבקר אותו) אבל כ"ז הי' מבאר יותר, וגם הלא
כבודו דיבר אתו שישלח לפה, ולזאת שלחתי לו טע"ג כעת שידרוש
מאתו לבאר את הטע"ג שלו, מה כוונתו להודיע לחן בטע"ג ולהיכן

רפא

נעזקה מגוכחתי"ק שבאוסף המכתבים, וע"ס האמור לקמן באגרת רפג (כ' טבת), אפשר שהאגרת הזו היא
מיום ג' י"ז טבת תרע"א.

שמואל: גורארי. אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
מהטע"ג דמיתי: השוה לקמן שם, וזה הי' מקור טעותי בהטע"ג של כבודו.
חן: הרמ"מ, שהעסק בדבר הדאקלאד שהכין איבסאן, כדלקמן אגרת שא.
מה אמר איבסאן: להרשיג בהיותו בפ"ב — כדלקמן שם.
וג"א: = וגם אני.

שלח הדאקאלאד. ואם לא יקבל מאתו היום תשובה ישאל כי עוד הפעם בטע"ג, וכפה"נ נסיעת מאסקווא ג"כ יש לה שייכות לעניינינו. על מכי הקודם אשיב לו אייה כי ממחר אני כעת לילך להאנשטאלד.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

רפב

ב"ה אור יום ד' י"ח טבת אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי שי כלתי הצנועה והכי תי
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך מיום א' ומיום ה' נכון הגיעני לרוב עונג, והנני מבקש על להבא לכתוב לנו בכ"ע משלומכם הטוב.

סטאלבערג אומר אשר המאמר שהעריך הוא נשא בתוכו הכוונה על מעות וחשב לאחר הפצת המא' לנסוע בעיירות הגדולות ולעשות נפשות לזה, והמא' שיצא רק מתאר גודל מעלת הדבר אבל נושא הנ"ל אין בו. ואני אומר אשר באשכנז עושים ישנו אינו, והיינו שמעות לא יתנו ואין נ"מ אם הנושא כך או כך.

דבר החלוקי דיעות בין כהן מאנזבאך וראזענהיים כבר נודע לי ע"י וואלף נ"י.

בדבר עסק קאם כתבתי לך אשר ידידינו הרש"ג שי חפץ כעת

רפג

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם, ליו"ב — שלשם נתקבלה אליו האגרת. סטאלבערג: היר אלימלך.

דבר... מאנזבאך: הנ"ל באגרת רעו.

וואלף: ר' אליקים.

עסק ראם: קניית בית הדפוס — כנ"ל אגרת רעא, ובהנמסן בהערות שם.

הרש"ג: היר שמואל גורארי.

בהעסק, ונצרך לידע בבירור מצב הדבר וכשיסע אי"ה דרך וילנא יתראה אי"ה עם ר' יהודה לעוין, ומצידו לא יהי מניעה לגמור אי"ה את הדבר ושיקחו עליהם את החוב של הב"ג, ואם באמת החליטו למכור את העסק כמו שכותב בערגער ... נחוץ שידעו זאת, וכבר כתבתי שהרש"ג חושב שתניח תשלום המעות על משך שנים ואפשר גם תניח איזה סכום מזה.

מה שדרוש ליתן להרשיל"א שי' אדבר אי"ה עם הרש"ג שי' בהיותו פה בערך ח' או י"ד ימים, וגם תוכל אתה לכתוב לו.

ודבר הביורא ודאי הי' נצרך למצוא מקום ע"ז, אמנם בדבר הרמ"ר שי' כאשר עיקר עסקו כעת בדבר אחי תמימים הי' צ"ל נחשב שכירותו מההכנסה הזאת בעיקר.

תמול קבלתי מכתב מכ"א מורתי הר' תי' והושבתי רוחי ת"ל, כי הי' לי עגמ"נ רב מהעדר מכ' זה י"ד יום, ות"ל בעד שלומה ובעד שלו' פולכם.

קראתי את הגליונות הראשונות מהאח והמאמרים טובים המה ומתאימים גם אל מטרתם הרוחני, מה העמיד דבר הפסוק פדה בשלוי כו' שלא במקומו, ונודע אשר יו"ד כסלו דההוא שתא הי' ביום ש"ק, ובצאתו לשלוי אמר הדרוש אתה אחד שנתחדש לו במנחה דש"ק ההוא, כן מספרים. וכאשר יוצא בהרבה עקזעמפלי כ"כ יש לחוש לעין ח"ו. אך מש"כ בדבר הרשיון שצריכים להזהר בזה הוא כי החשש אצלי שלא יבוא מענין לענין בדרישה מהו תמימים ואחי תמימים והחזקתם, ומפורש נאי' בו ישיבת ליובא' ואם כי פאָניי אינו דורש מה מצינו וג"ש, מ"מ צריכים לשים לב היטיב אם לא יגיע ח"ו כו', אך על פרסום הדבר ג"כ צריכים לשים לב. ואפשר יכולים לעשות בדוגמא שעשו עם

הבינ: הבראון גינזבורג.

בערגער: המתעסק בבית הדפוס.

שתניח: האלמנה ראם.

הרשיל"א: הרב שלמה יהודה ליב אליעזרוב מחברון.

רמ"ד: ר' משה רזנבלום — עורך האח המיועד ל,אחי התמימים.

הפסוק... שלא במקומו: בהוספה ל,האח' גר' 1, בסוף המאמר ע"ד יו"ד כסלו: וביום ההוא (שהי' יום

שלישי בשבוע) בשעה שהי' אומ"ר את הפסוק פדה בשלום נפשי וגר' נתבשר כי חפשי הוא.

ביום ש"ק... אתה אחד: השוה פתח דבר למאמר אתה אחד מאדהאמיצ' (קה"ת. תשכ"ה), ובהנסמן

בהערות שם, שע"ס הקביעות של אותה שנה הי' ט' כסלו ביום הש"ק, ושהמאמר אתה אחד נאמר בש"ק ט'

כסלו בבית האסורים.

מש"כ בדבר הרשיון: לעיל באגרת רפ, ובהנסמן בהערות שם.

פאָניי: הפקיד הנותן הרשיון.

הפירמא מהנייר, כמו בית מסחר ספרים, ויהי בית המסחר למוציא לאור מכ"ע הנ"ל.

בדבר פרס להחתומים א"צ למחר כ"ז שאינו יודעים ההילוך, וביותר כ"ז אז דאס האט זעך נאך ניט פאר שטארקט, וכן דרך התגרים דאחר שמתחזקים אז נותנים פרס אשר זה מוסיף להם עוד כך, אבל להתחיל בפרסים ה"ז מגרע את העיקר, ואם כי הפרס שאתה כותב הוא עצמו ענין גדול שיפרסם ויושרש הנוסח בין הקטנים (אם כי זה אינו מתאים אם מש"כ שהפרס יהי רק להמשלם 2 ר"כ) [ראיתי אח"כ שאתה כותב להמשלמי 2 ק' לשבוע] מ"מ צריכים עוד לחכות בזה, ואין עושין מצות חבילות חבילות כו'.

בדבר הספרים כבר כתבתי לך, ואם אתה יודע מהכפולים שהן ברור ממה שנקנה אח"כ, ובפרט אותן שנמצאים בקאבינעט הקטן שהן ניכרים מספרי כ"ק אאמור"ר זצוקללה"ה נ"ע ז"ע, א"כ הרי הכפולים הן ממה שנקנו, ביכולתך לעשות מהם רשימה עם מקחים ולשלוח להרמ"ג שי, אני חושב אשר אצל ר' ניסן סקבלא שי עוד נמצא רשימה מהספרים שחלקנו בנינו, ובאפשר לידע בבירור איזה ספרים אצלי מהנ"ל.

ידידינו ר' אליקים וואלף שי ביקש לפרוס שלומך גינן, וכן יאזעף ראטהשילד שי.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלו"ח תכה"י

שלום דובער

אוי"ד תי' באה תמול שלוי ת"ל ומתאכסנת ג"כ כאן אצל קארפיין.

פ"ש ידידי המפורסם וו"ח כו' מוהרי"ק ז"ס נ"י

יעשו את חלוקת הש"ס וירשמו אותי מס' נדרים – בל"ג, ויתן השי"ת ללמוד וללמד לשמור ולעשות כו'.

פירמא מהנייר: ניר המכתבים של הישיבה תומכי תמימים. והשוה לעיל אגרת קלה, ובהנסמן בהערות שם. צילום, פירמא מהנייר – מבוא פ"ה.

פרס: בשער כל חוברת נדפס: כל ליד מאחי התמימים שיתנדב בכל שבוע לא פחות משני ק"כ יקבל את החוברת. האחי בכל שבוע חנם. מחיר החוברת חמשה ק"כ.

להרמ"ג: שהוא רוצה לקנותם – כניל אגרת רפ, ובהנסמן בהערות שם.

שחלקנו בנינו: בירושת כ"ק אדמיר מוהר"ש נ"ע.

אוי"ד: אחתי ודודתך.

מהרי"ק ז"ס: מהיר יעקב קאמיל זעליגסאן המזכיר.

חלוקת הש"ס: שנהגו לעשותה ב"ס כסלו, ומשנת תרס"ג ואילך – בכ"ד טבת (ראה לקרד ע' תקצח).

רפג

ב"ה אור יום ועשיק ד' טבת אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם י"א כו'
מו"ה שמואל שי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. ביום ג' כתבתי לו ולע"ע לא קבלתי
מאתו ידיעה אם הי' תשובה מאיבסאן, אפשר יהי' לו לא לרצון מש"כ
לו בדבר האי' הבי' וכטבעו יתכעס ויתקצף, אך כמדומה לי שיחזק רוחו.

בהיותי בפ"ב דברתי עם הרמ"מ חן שי' שיחפש איזה עצות בדבר
הגאראנטי ויחקור וידרוש ע"ז, וכתבתי לו עוד קודם שהי' כבודו פה אם
מצא איזה דבר בזה, וכותב שאינו מוצא עצה אחרת כ"א מה שיהי'
נבחר מהקהלה ואשר יהי' תחת השגחת השלטון, זאת היא הגאראנטע.

וכאשר דברנו ג"כ שיכתוב לאיבסאן וידרוש מאתו שיעשה את
נוסח הדאקלאד, ונודע לו ממכתבי אשר כבודו הי' בפ"ב, הוא דורש
להודיע לו (וכותב שכתב מכ' לכבודו אודות זה) מה דיבר אתו כבודו
למען ידע מה לכתוב לו בדבר הדאקל', וזה הי' מקור טעותי בהטע"ג
של כבודו.

דבר וילנא כותב לי בני שי' אשר לא נתנו לבערגער רק ג' אלפי'
ששלחו לו אחר נסיעתו מפ"ב, וגם שלחו קאנטרעליאר (אותו האיש
ששלחו בפעם הראשון) ומצא הכל טוב, וכותב ג"כ בשם בערגער אשר
הבאראניעסע ושעפטל ובערנשטיין החליטו למכור העסק וממתינינים
רק עד שיקויס האקציאנערני' אבשצעסטי', ומה שיודע לו עוד יודיע

רפג

נעתקה מגוכח"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גורארי. אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
ביום ג' כתבתי לו: השוה אגרת רפא דלעיל.
בהיותי בפ"ב: שלהי מ"ח.
איבסאן... דאקלאד: השוה לעיל אגרת רעו, ובהנסמן בהערות שם.
מקור טעותי: ראה לעיל אגרת רפא.
בדבר וילנא: קניית בית דפוס ראם — כניל אגרת רסד, ובהנסמן בהערות שם.
בערגער: המתעסק בבית הדפוס.
באראניעסע: משפחת הבאראן גינבורג.
שעפטל: נזכר גם לקמן אגרת רפא.
אקציאנערני' אבשצעסטי': חברת מניות.

ובקרב יכתוב איזה הצעה בזה, משי"כ לכי לדאוג עבורו בזה, אני חושב כוונתו שמתיירא אם יומכר העסק מה יהי בהאקציעס שלו, אמנם שיכתוב כבודו לרי יהודא לעוין לפ"ד אינו כדאי ויותר טוב לדבר פא"פ כשיתראה אתו אי"ה.

הנני מסג"פ מה שקבלתי מרי"ל מקאווי, וכותב שנשלח ישר שלא ע"י הגוי"ב, ונחוץ לידע על מה היא הדרישה הזאת, וצריך שישלח זאת כי לאיבסאן ויבקשו להוודע דבר ברור מה זה, ושיודיע בהקדם.

והשי"ת ישלח רפו"ש בקרב לכבודו ויחזק שיהי בריא אולם ויצליח לו השי"ת בכל עניניו.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו עוז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

רפד

ב"ה ד' טבת אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכי תי
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. שני מכתבך ממוצש"ק ומיום ג' (מויטעפסק) נכון הגיעני לרוב עונג. מה הי' נסיעתך לויטעפסק, והנני מחכה על מכתבך בארוכה.

מידדינו הרשי"ג שי' קבלתי היום מכי וחושב שיבוא אי"ה לפה יום אי' פי' בא, והי' טוב אשר עד העת ההיא יגיע מאתך איזה ידיעה ברורה בדבר וילנא והצעתך בזה.

לרי יהודה לעוין: שהי' אמור לנהל העסק עבור הרשי"ג, כניל אגרת רעו, ובהנסמן בהערות שם.
רי"ל מקאווי: רי' יעקב ליפשיץ מקאוונא, מח"ס זכרון יעקב.
שנשלח . . . הגוי"ב: נזכרת גם לקמן אגרות רפח. רפט.

רפד

נעתקה מגוכחתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם, ליו"ב — שלשם נתקבלה אליו האגרת.
הרשי"ג: היר' שמואל גורארי.
וילנא: תנאי קניית בית דמוס ראם ע"י הרשי"ג — כניל אגרת רכד, ובהנסמן בהערות שם.

תקסא

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

בדבר הספרים כבר כתבתי שאותן שהן ברור מהקניות, ביכולת לעשות רשימה עם מקחים ולשלוח להרמ"ג שי, אשר עפ"ע יקנה אי"ה, ואבקשך להודיעיני אם רשמת מהרשימה דלונדן וכמה. גם נכון לבקש רשימה מאוסאטין, כפי הסדר מחדש שעושים בהספרים בטח יעשו קאטאלאג עם הנומערין שיהי ביכולת למצוא ספר אי"ה.

... אני מטייל בכל יום על ההרים הגבוהים, והשי"ת ישלח לי רפו"ש בקרב בתוך כו'.

בקשתי לכתוב לי בכ"ע משלומכם הטוב. דאווייער' אשלח אי"ה בטח יהי טוב גם בלתי מקוים אצל נאטאר'.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י.

שלום דובער

רפה

ב"ה אור יום די כ"ה טבת אעת"ר לפ"ק ויעסבאדען

כבוד ש"ב ידי"נ הרה"ח המפורסם נכבד ומרום יר"א כו' מו"ה שלמה יהודא ליב נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

מכתבו נכון הגיעני, ועוד במכתביי הראשונים לבני שי כתבתי איליו פ"ש... כשאקבל אי"ה הנייר ממאני אעשה אי"ה הכל כנצרך, ויתן השי"ת שילך הענין בהצלחה ולא יהי שום מניעה ועיכוב משום

רמ"ג: שהתעניין בקנייתם — כניל אגרת רפ, ובהנסמן בהערות שם.
הרשימה דלונדון: הניל אגרת רפ.
דאווייער': ההרשאה על החצרות בחברון, כניל אגרת רעה, ובהנסמן בהערות שם.

רפה

נעתקה מצילום גוכתי"ק.

שלמה יהודה ליב: אליעזרוב. אגרות נוספות אליו — לעיל נט, ובהנסמן בהערות שם.
הנייר ממאני: שטר ההרשאה, שסודר ע"י מאני, ונשלח לרבנו שיחתמו ויאשרו — כדלעיל אגרת רעה, ובהנסמן בהערות שם.

צד ופנה ויבוא הרשיון בנקל ותושלם אמיתת הכוונה בזה, ונא להודיעני משלומי הטוב ומכל הנעשה אצלינו לטוב ומה כותבים לו מתמך, ועזור השי"ת לכבודו להיות במנוחה בכל פרט.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות [נפשו] וש"ב ידי"ע דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

רפז

ב"ה אור יום ב' ר"ח שבט אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכי' תי
נכדותיי היקרות והנחמדות יחי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך גם המכי' מפ"ב נכון הגיעני לרוב עונג ות"ל בעד שלומכם הטוב. ביום ד' קבלתי טע"ג מבערגער מפ"ב וביום ה' בקר העתקתי אותו לידידינו הרש"ג שי' לויך, ובערב יום ה' קבלתי מאתו תשובה שאינו יודע מי הוא בפ"ב כעת היינו ממי הוא הטע"ג אם כתבתי גם החתימה, וכתבתי לו ג"כ בהטע"ג בקצרה ממכי' ידידינו ר"א אראנאוויץ, והודעתיו עוד הפעם בטע"ג ביום ועש"ק לבודאפעסט אשר הטע"ג הוא מבערגער מפ"ב, אילו ידעתי אשר אתה בפ"ב הייתי מודיע לך בטע"ג שהוא בויען והאדרעססע שלו.

מחר בצהרים יהי' אי"ה לפה והודעתי לך היום בטע"ג אולי יש לך להודיע בדבר ראם או בענינים אחרים הנוגע לידע בעת היותו פה.

קבלתי היום הטע"ג שלך שהרש"ג יודיע לשעפטל שנותן עשרה בתנאי כו', הנה כ"ז שלא נדע לו מלעוין שנכנס בזה איך יוכל ליקח

מתמן: מאה"ק, שהרשיליא הי' באותה שעה בחר"ל. השוה לעיל אגרת עדר, ובהנסמן בהערות שם.

רפז

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם, ליו"ב — שלשם נתקבלה אליו האגרת.

בערגער: בדבר קניית בית הדפוס ראם — כניל אגרת רסד, ובהנסמן בהערות שם.

ר"א אראנאוויץ: ר' אנשיל — בא כח רבנו בוילנא בהדפסת התניא תריס.

שעפטל: הנזיל אגרת רפג.

לעוין: ר' יהודא לעוין, האמור להיות ממונה על בית הדפוס — כניל אגרת רעו, ובהנסמן בהערות שם.

העסק שבעצמו אי"א לו לעסוק בזה, אם עד כעת הי' איזה ידיעה ברורה
מלעוין בטח תודיע בטע"ג, ואם הרש"ג נדבר אי"ה בזה.

תודיעני בפרטיות מה אמר לך איבסאן, מי הוא מק', ומה מוכן
אצלו, אם הכין הדאקלאד זאפיסקע, ואם אמר לך איזה ידיעות
מהדעפארט' או מהאחרים תכתוב לי הכל.

וואלף אמר לי היום אשר הדירעקטאר מוכשר בעיניו המכ"ע האת,
ורוצה בו בשביל הילדי' ודוקא כמו שהוא (לא בהעתקה אשכנזית)
למען מתוכו ילמדו הנערים קרוא לה"ק באמרו שלה"ק בו הוא בנקל
להבין, ויהי' פה שבוע זו וידבר בזה, ר' שמואל כהן מוירצבורג הי' פה
שבוע העברה ונתתי לו את האת, וגם ענגל הי' פה והוא כבר ראה אותו,
ומוכשר בעיניהם ורוצים לחתום עליו ע"י פראנקפורט.

יאזעף ראטהשילד בקש לפרוס בשלומך וכן וואלף יחי'.

כבר בקשתי להודיעני מה נתחדש עם הנו' 6 מהאח, ולשלוח לי
הגליונות שיצאו.

בקשתי להודיעני מה נעשה בביהמ"ד אם לומדים בטוב בדא"ח
ובנגלה, ואם נעשה הועד, ומה נשמע משצעדרין אם נשלח לשם ר"י ואם
לומדי' שם.

יכול להיות שבשבוע זו יהי' פה ערהמאן וגם הרב פנחס כהן,
וואלף נוסע שבוע הבע"ל לבערסלא לרגלי מסחרו והשי"ת יצליח לו.

איבסאן: ראה לעיל אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם.

דאקלאד זאפיסקע: תזכיר הנ"ל אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם.
וואלף: ר' אליקים.

דירעקטאר: לאנגע, כניל אגרת רפ, ובהנסמן בהערות שם.

האח: עתון שבועי לילדים, בעריכת ה"ר משה רוזנבלום בלויבאוויטש, תרע"א-תרע"ד.
ר' שמואל כהן: ראה אודותיו לקמן אגרת שה.

ענגל: השוה לקמן אגרת רצא.

נו' 6 מהאח: מנ"י 6 עד נומר 14 — שונה ציור השער, ולא גרשם בו הנו'.

הועד: השוה לעיל אגרת רעפ, ובהנסמן בהערות שם.

שצעדרין: סניף מהישיבה תומכי תמימים שנוסד בתחלת חורף עת"ר, שאו עברה מחלקת תו"ת

שבבאבינאוויטש לשצעדרין, ובתור משמיע נבחר ה"ר שאול דובער זיסלין (מרשימת הר"י דויקאבסאן ע"ה.
וראה גם לקמן אגרות ססד. תז).

אם נשלח לשם ר"י: ברשימה הנ"ל: לרמ"ם היו בוחרים... ה"ר זלמן דוב מדריבין... הרב ר' משה

מרדכי... המשגיח על נגלה ה"ר הרב ר' יעקב ברוך קאראטיק'.

ערהמאן: השוה אגרת שלאח"ז. וראה גם לעיל אגרת רח, ובהנסמן בהערות שם.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותנך
וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

רפז

ב"ה יום א' ו' שבט אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי שי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך נכון הגיעני לרוב עונג מהודעת
שלומכם הטוב ת"ל. כפה"נ גם המכ' דיוס ג' הי' קודם קבלת הטע"ג
מידידינו הרש"ג שי אשר חשב לשלוח לך מפד"מ, ומס' שלח מברלין,
וכפה"נ נסעת ביום ד' לפ"ב. הטע"ג מיום ה' הי' אשר איבסאן מבטיח
לבטח שיהי מוכן הנייר בעוד שבוע, אמנם כאשר נודע שעל הבטחותיו
אין לסמוך, והכרחיות הגשת הנייר נחוץ מאד אשר כבר דרש עליו, ואין
זה שום דרך כלל אשר עבר זמן רב כזה ולא קיימנו הבטחותינו, וגם
כאשר יעשנה עד שתהי הבקורת והחתימות וכו' יעבור זמן. לזאת
דברתי עם ידידינו הרש"ג שי, שא"א להניח כך ולהיות עמו עד אשר
יגמור, ואם הוא לא יהי באפשרו להיות כ"כ בפ"ב, ההכרח שאתה תהי
עוד איזה ימים בפ"ב עד אשר יעשה הכל אי"ה ותוכל לנסוע על יום
למאסקווא עם הרש"ג שי כאשר דברנו ולשוב לפ"ב, וע"ז שלחתי תמול
טע"ג שבהכרח להיות אתו עד שיעשה, בטח לא שכח הרש"ג שי אשר
א"ל שבהדאקל' בסופו צ"ל בדבר ישיבות שיהיו כפי החוק הראשון
ושיעורי ערב וש"ק, אשר אמרנו להדיר' שבזה יש לקוות להיטיב מצב

רסו

נעתקה מגוכתי' שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם, ליו"ב — שלשם נתקבלה אליו האגרת.
הרשיג: היר שמואל גורארי.
איבסאן... הנייר: השוה לעיל אגרת רעו, ובהנסמן בהערות שם.
דאקל: - דאקלאד, הוא הנייר הנ"ל — תזכיר, בדבר הענינים שנידונו בעת ועידת הרבנים בפ"ב.
ישיבות... חוק הראשון: דשנת תר"ד, שאין חיוב לימודים כללים בהישיבות, כנ"ל אגרת רסג, ובהנסמן
בהערות שם.
דיר: - דירעקטאר, מנהל המחלקה לעניני דת, שאליו הוצרכו למסור את הדאקלאד הנ"ל. והוא חנן —
כנ"ל באגרת רעו, ובהנסמן בהערות שם.

הצעירים, וטוב אם יהי באפשר לעשות שני עקזען[מפלי ולשלוח א' להרמ"מ חן ניי וא' אלי. אם הי אצל אליכס' ומה נשמע בהענין, לא הודיעני דבר, ומסת' לא יש חדשות ועפ"ע יהי מחר אי"ה מכתבים מכס.

בטח סיפר לך הרשיג שי בדבר ווארשא אשר דורשים מאתי להצטרף באסיפתם בדבר יום ראשון ומה שהושבתי להם בטע"ג ביום ב' העבר. תמול קבלתי מכי מהראדזעמינער מיום ה' אשר עכבו האסיפה בשביל זה, ודורשים מאתי באיזה זמן באפשרי להיות, וממהרים שיהי בהקדם. ואם כי אני אנני חושב שנצרך לי למהר נסיעתי בשביל זה, וגם לפי השערתי אין מה למהר כ"כ, כי עוד לא במהרה עפ"ע יהי השקו"ט בזה, מ"מ בקשתי בהטע"ג דתמול להוודע בדיוק איך חושבים למתי יהי השקו"ט בזה, וחושב אני שיוודע זאת מניסילאווי, ואם הרשיג שי לא הי אצלו תהי אתה אצלו ותוודע מאתו מצב הדבר הזה ומתי תבוא לגאסי' סאווי, ובדרך אגב תדע מאתו דעתו מה שיש לעשות בזה באיזה אופן.

בדבר עסק ראם בטח אקבל אי"ה ידיעה מה הי תשובת לעוין ומה עשיתם בזה.

יום ה' הי פה ד"ר ערהמאן נ"י, ודברנו שהוא יעריך מא' בסיפורי דברים מכ"ק רבותינו הק' זצוקלה"ה נ"ע זי"ע, ע"פ הספרים שקיבל מאתך, ומענין לענין יבוא אל הישיבה וידבר אודות התמיכה, ויה וואלף

אליכס': סקיד בפ"ב, הגיל אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם. באסיפתם: השוה לקמן אגרות רצא. רחצ. ונזכרת גם לקמן אגרת שו, ושם נראה שהיתה לפועל בווארשא.

בדבר יום ראשון: השוה לעיל אגרת רו, ובהנסמן בהערות שם. ראדזעמינער: האדמו"ר רבי אהרן מנחם מענדל מראדזימין, שעמד בראש חברת. שומרי שבת, וממארגני האסיפה ע"ד ביטול חק שביתת יום ראשון. והשוה לקמן אגרות רצא. רצג. רחצ. ניסילאווי: הגיל אגרת רסה, ובהנסמן בהערות שם. גאסי' סאווי: גאסווארסטוועני סאוועט [מועצה ממלכתית]. לפועל התקיימה בחורף תעריב, כדלקמן אגרת ששו.

עסק ראם: קניית בית הדפוס ע"י הרשיג — כניל אגרת רסד, ובהנסמן בהערות שם. תשובת לעוין: ר' יהודא לעוין — אם הוא מוכן להיות ממונה על בית הדפוס, שבאופן זה מוכן הרשיג לקנותו.

הי פה ד"ר ערהמאן: השוה אגרת שלפניו. ד"ר ערהמאן... הישיבה: באגרת בנו, כי אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, מד אייר תרצ"ב (למריה הלל ולטפולסקי): בשנות תרע"א-ע"ב הי בליוואוויטש הרב ד"ר ערהמאן מפראנקפורט, אשר בא ביחוד לבקר את הישיבה תומכי תמימים, וכתב או מאמרים באשכנזית אודותה. והשוה לעיל אגרת רח, ובהנסמן בהערות שם. וואלף: ר' אליקים.

נ"י אומר אשר בין כה אפשר להכין הקאמיטעטין בעיירות שונות, ונראה אי"ה מה יהי מזה. וואלף נוסע היום לעסקו על ג' שבועות.

בטח דברת עם הרש"ג בדבר נסיעת האברך ר"י שי.

לש"ב הרשיל"א נ"י הושבתי בטע"ג שבאפשרו לנסוע, וקבלתי מאתו תמול מכ' בחקירה גדולה בל' באפשרו לנסוע ומעמיק... בזה בהכוונה, ועל הפשטיות לא בא שכן אני צריך לכתוב לו בענין זה, וסכ"ס החליט לנסוע, והשי"ת יצליח דרכו.

בנסיעתך אל הבאן בטח היית אצל הפריס, וכאשר דורש ההתראות, נחוץ הוא, וצריכים להוודע ג"כ בדבר הגנבים אם באמת נתפסו, ואם החפצים עוד ישנם, והשי"ת ישמרנו מכל צו"ג ושנהי במנוחה בכל פרט.

ובקשתי להודיעני משלומך הטוב, ומהענינים בפרטיות הן מעניני פ"ב מה נעשה ונשמע והן מעניני וילנא, הכל תכתוב לי בפרטיות.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואביך דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

אם ידידינו הרש"ג שי בפ"ב תדרוש שלומו גיני.

רפח

ב"ה יום ה' י"א שבט אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם י"א כו'
מו"ה שמואל שי

הרשיל"א: הרב שלמה יהודה ליב אליעזרוב מחברון ששהה בליובאוויטש — ע"ס הגיל באגרת עדר.
פריס: ראש המשטרה. והשוה לקמן אגרת רצא.
הגנבים: הגיל באגרת רסו, ובהנסמן בהערות שם.
צו"ג: צער ונוק.
עניני פ"ב: עיד הדאקלאד הגיל ועיד השקויט בענין יום ראשון.
וילנא: עסק ראם הגיל.

רפח

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גורארי. אגרות נוספות אליו — לעיל רצא, ובהנסמן בהערות שם.

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. קבלתי כעת הטע"ג שלו, ואל יצטער
 ח"ו על העסק דמעלינקאוו כי הכל בהשגחה מאתו ית', דער עסק וואס
 דארף זיין קומט אן בעזרתו ית'... והשי"ת יצליח לכבודו בכל עניניו
 בגו"ר.

תמול כתבתי לו ושכחתי להזכיר אשר בדבר שאלת קאוונא נצרך
 לידע מה היא.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלוני"ח
 תכה"י

שלום דובער

רפט

ב"ה יום ה' י"א שבט אעת"ר לפ"ק
 ויעסבאדען

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכ' תי'
 נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך מפ"ב מיום ועש"ק נכון הגיעני.
 נהניתי אשר ידידני ר"י ראזינקין נעזר מאת השי"ת בדבר האחוזה,
 ויתן השי"ת שיהי' בהצלחה...

אודה לה' על הבשורה מאתם אשר הענין הוא במצב טוב ת"ל,
 והשי"ת יעזור לנו שיבוא לידי גמר לטוב בכל הפרטים. אמנם מה
 שדעתם לחכות אין דעתי כן, דלפ"ד אין להמשיך עוד ההגשה כאשר
 כתבתי במכתבי אליך לפ"ב, ומה שתחלה צ"ל עסק המאחמי בפרט או
 עסק ההבדלה בכלל, אין זה נוגע להגשה, וביותר כאשר ראיתי במכ"ע

שאלת קאוונא: שנשלחה ע"י הגוב, והעתק נשלח לרבנו ע"י הרי"ל מקאוונא — כניל אגרת רמג,
 ובהנסמן בהערות שם.

רמט

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה גרשם פ"ב — שלשם נחקלה אליו האגרת, ולשם נסע
 ע"ס הוראת אביו רבנו באגרת רמז, ובטע"ג הנזכרת שם.
 ראזינקין: ר' יהושע ממוהליב, בשנים תרס"ט — עת"ר בא בקשר מסחרי עם גבירי אנ"ש ועי"ז נתקרב
 לרבנו, וראה גם לקמן אגרת שם, ובהנסמן בהערות שם.

היינט אשר לפי הנשמע יעלה חארי על מקום אחר, יותר טוב שתהי ההגשה איליו אשר אתו דברנו, וכפי שכותב לי ידידינו הרש"ג שי שלפ"ד שניכם אינו כדאי עכיבתך בשביל זה בפ"ב, בטח נסעת לביתינו שלו.

תכתוב לאיבסאן בחוזק (ותוכל לכתוב בשמי) שיעשה את הנייר תיכף ממש, כי גם עד שתהי ראוי להגשה ג"כ יעבור זמן נכון.

מש"כ שאיבסאן מגיד משמו ומשם האם כפה"נ משמו הכוונה משם המושכלי, וזה נוגע לידע אם המושכלי מסכים לחפצינו, שזה בעזרתו ית' ענין גדול, ותודיעני אם שמעת דבר מאיבסאן בדבר החליפין הנ"ל הכתוב במכ"ע, כן דבר הקאפיע דקאווי נחוץ לידע מה זה.

בדבר עסק ראם אין שום ידיעה לא מאתך ולא מידידינו הרש"ג והוא לפלא לי ...

ידידינו יאניס אנזבאכער הי' פה, ונתן לי עשרים מארק על תו"ת, כשידע ידידינו וואלף מזה יפזז ויכרכר בכל עוז, נצרך לשלוח לו קבלה, ואם לא תדע האדרעסס שלו תשלחה לפה, וטוב לכותבה בכתב רש"י. ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך ואי"ד דר"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תפרוס גיני בשלוי חמותך הרי' תי' ובשלוי גיסך היקר יחי', ברוך בוואם לשלוי.

מכתבי לפ"ב בטח נשלח אליך.

חארי: נרי' שהוא חנו, מנהל המחלקה לעניני דת — כניל בהערות לאגרת רעו. הרש"ג: היר שמואל גורארי.

איבסאן ... הנייר: השוה לעיל אגרת רעו, ובהנסמן בהערות שם. משמו ... המושכלי: נכתב ברמז, ואפשר הכוונה להמלומד היהודי קרעפס, הניל באגרת קצט, ובהנסמן בהערות שם.

האט: נזכר גם לעיל אגרת רעא, ובהנסמן בהערות שם. החליפין: אשר סקווארצאווי יתמנה במקום חנו — כניל אגרת רעו, ובהנסמן בהערות שם. הקאפיע דקאווי: השוה אגרת שלפניו ולעיל אגרת רפג. עסק ראם: קניית בית הדפוס — כניל אגרת רסד, ובהנסמן בהערות שם. וואלף: ר' אליקים.

גיסך: היר בניציון שניאורסאהן, אחי הרבנית נחמה דינה.

בקשתי את ידידנו הרשיג שי עיי טע"ג לאייטדקונען לשלוח לי טאבאק לאפערס וכנראה לא קבל הטע"ג, אם יקרה שתהי' בפ"ב ימים אלו תשלח לי, ויספיק לי חצי פונט.

רצ

ב"ה יום ב' ט"ו שבט אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מהמכ' שלך מפ"ב מיום ועש"ק פ' בא לא הי' מאתך מכתב עוד, וכפה"נ מהטע"ג שלך באת לביתינו שלו' יום ה' העבר, ולפלא שלא כתבת כל העת. ידידנו הרמ"מ שי' כותב בשם ידידנו הרשיג שי' אשר לובאנאווי לא השיג איבסאן, ואתה כתבת לי בשם איבסאן שעשה מסחר בדבר הנ"ל ויש בו חמר רב וטוב, ולא אבין זאת, ותשיב לי ע"ז ועל הפרטים שכתבתי במכתבי הקודם.

כמה פעמים דברנו אודות המשגיח ר' יוסף פרידמאן שי' בדבר הבאת ב"ב, וקודם נסיעתי דברנו בהחלט להרשות לו להביא ב"ב, תמול קבלתי מאתו מכתב אשר עוד לא ניתן לו הרשות מאתך, ואינני יודע טעם וסיבת הדבר, כי בזה אינו נעשה מוכרח במקומו (וכן הוא כותב ג"כ), וגם הוא מתאים אל הדבר שהועמד ע"ז, וגם כשיהי' משגיח אמיתי השייך יותר אל ההנהגה הפנימיות (שהדבר נחוץ מאד כאשר דברנו כ"פ) גם אז נחוץ הוא על מקומו, וא"כ למה לא להרשות לו להביא את ב"ב. . . אם לא נתחדשו בזה איזה טעמים תרשה לו להביא את ב"ב לליובאוויטש.

רצ

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם, ליו"ב — שלשם נתקבלה אליו האגרת.

הרמ"מ: הרב מנחם מענדל חן מניעוין.

הרשיג: ה"ר שמואל גורארי.

לובאנאווי: נזכר גם לקמן אגרת רצג.

איבסאן: העויד בפ"ב.

ר' יוסף פרידמאן: מראגאטשאוו, שנתמנה למשגיח על לימוד הנגלה באולם הגדול, על מקומו של ה"ר זאב וואלף לעוויטוין, שנפטר בשנת עת"ר.

ובקשתי לכתוב לנו תמידין כסדרן מבריאותכם ושלומכם הטוב, גם להודיעני אם נתחדש דבר בפ"ב בימים אלו, גם בדבר החפצים אם נודע מהם איזה דבר.

החשבון קצר כפה"נ לא נשלח עדיין, ותשלח לי ה' או ו' עקזעמפלי.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שמעתי שהילדעסהיימער מאיר (אחיו של הירש המנוח) הי' כעת בפ"ב, אפשר נודע לך מה הי' מטרת נסיעתו לפ"ב.

רצא

ב"ה י"ט שבט אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי שיי' כלתי הצנועה והכי' תי'
נכדותי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך הזאקאזי נכון הגיעני לרוב עונג, הנאה כללית אשר יש תשובה על שאלותי במכתבי הקודמים, הנאות פרטיות על שלומדים בטוב ת"ל, ועל הועד הנעשה, ואשר אתה מסכים ביותר עם הר"א (בטח הכוונה על ר' אלחנן, שבד"כ הוא מבין את הענין ורוצה שיהי' מתוקן כדבעי), ועל שאתה מביט על עיקר הענין (במשך הימים אכתוב לך אי"ה מה שחשבתי בענין הזה)... ואל ההנהגה פנימיות... נחוץ לחפש ולמצוא בעזרתו ית', אבל בתנאי שיהי' חסיד, זה נתחזק אצלי כעת שאין לנו לבכר ולא להכיר אחרים רק חסידים לבד (וביאור הדבר יהי' כשאכתוב לך אי"ה כנ"ל).

החפצים: הנגנבים — הניל באגרת רסו, ובהנסמן שם.
החשבון... עדיין: כהבקשה באגרת רפ דלעיל.

רצא

נעתקה מגוכת"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם, לייב"י — שלשם נתקבלה אליו האגרת.
זאקאזי: - דואר רשום.
הועד הנעשה: השוה לעיל אגרת רעט, ובהנסמן בהערות שם.
ר' אלחנן: מאראזאו המשגיח.

בדבר מכ"ע האח כתבתי מכבר אולי אפשר לעשות שההוצאה לאור היא מבית מסחר הספרים כו', ומה שדרוש הרשיון מפ"ב הוא מסת' מצד ההדפסה שהיא בשם. המכ"ע נתקבל פה. שבוע זו הי' אצלי יעקב פאזין, וראה אותו (ע"י איינגל) ומוכשר בעיניו, גם הי' פה הרב כהן מאנזבאך, וג"כ מוכשר בעיניו, אבל הוא לשטתו שאין זה לפני הילדים דאשכנז. את הדירעק' לא ראיתי עוד, כי הי' פה ולא מצא אותי בביתי, וְה וואלף אומר בשמו אשר מוצא נכון להפיצו בין ילדי אשכנז ושמתוכו ילמדו לה"ק.

מה שביארת הענין להפריס'ט, הוא טוב, ובטח ישיב בטוב ומה שיהי' תלוי בו בטח יתקן אי"ה, והפועל עוד יותר טוב בעזרתו ית', ויתן השי"ת אשר הכל ישלימו אל המפעל הטוב...

בדבר איבסאן צריכים לראות שיעשה את הנייר כמו שכתבתי במכ" הקודם, וההצעה שיש לך בענינים אלו תכתוב לי בהקדם, כי דרכך בזה שתחשוב לכתוב וגם מבטיח אתה לכתוב ולבסוף אין אומר ודברים כו', ע"כ תכתוב לי בהקדם האפשרי וגם תשיב לי על השאלות במכ" הקודם.

בדבר ווארשא, קבלתי מכתב מהראדזעמינער אחר הטע"ג שלו שמעכבים האסיפה בכדי שאשתתף בזה, וכותב שמסת' אסע בקרב, אם כי בהטע"ג כתבתי אחרת, הושבתי לו שבאם יעשו האסיפה בהשבוע שאחר פורים הבע"ל ביכולתי אי"ה להשתתף בה, ורצונם לעשותו בלאדז, עפ"ע שבביל הזקן יחי', ועדיין לא קבלתי תשובה מאתו, בין כה אני מאסף חומר בפה בהנוגע להחוק הזה. ידידינו הרמ"מ שי' כותב בדבר יום הראשון שנתקרה עתה ע"י קריזאני, ואינני יודע פי' הדברי', אם נדע לך אבקשך להודיעני.

מכתב בערגער לא קבלתי מסת' לא שלח לך עדיין.

כתבתי מכבר: לעיל אגרת רפ, ובהנסמן בהערות שם.
איינגל: הגיל אגרת רפז.

דירעקט: לאנגע, כניל אגרת רפ, ובהנסמן בהערות שם.
וואלף אומר בשמו: כניל אגרת רפז.

פריס'ט: ראש המשטרה. והשוה לעיל אגרת רפז.

איבסאן... הנייר: השוה לעיל אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם.

ווארשא... ראדזעמינער: השוה לעיל אגרת רפז, ובהנסמן בהערות שם.
הזקן יחי': הרב אליהו חיים מייזל.

הרמ"מ: הרב מנחם מענדל חזן מניעזין.

בערגער: המתעסק בבית דפוס ראם שהיר שמואל גורארי מתעסק בקנייתו, כניל אגרת רסד, ובהנסמן בהערות שם.

בקשתי להודיעני מבריאותכם ושלומכם הטוב...

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך
וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

רצב

ב"ה יום ג' כ"ג שבט אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי שי

אחדשה"ט, הנני שולח לך בזה מה שרשמתי ת"ל הדברים שנדברו
בש"ת דהאי שתא, ובאו באריכות יותר מכמו שנדברו, ובטח תעיין
בהדברים היטיב, ותתן את הקונט' לידידינו ר' אלחנן שי, להעתיק
אותו בעד הבחורים יחיו, ובטח יעיין להעתיק היטב גם את המוסגרים
(כי בהשינוי בזה תופסד הכוונה). והשי"ת יתן בלבנו ליראה מפניו
ולאהבה אותו ולעבדו ית' באמת ובלב שלם בעבודה אמיתית תמיד כל
הימים, ונזכה לביאת ג"צ בב"א.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואביך דו"ש
מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

רצב

נעתקה מגוכתיק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם. ליו"ב — שלשם נתקבלה אליו האגרת.
שנדברו בש"ת דהאי שתא: כנראה הכוונה לכוני העבודה הנדפס, וראה הקדמת כ"ק אדמו"ר שליט"א
שם: בראש הקונטרס רשום בגכתיק ר"ט. אבל בפנים מצוין להמאמרים של שנת עת"ר. ולכן נראה אשר
התחיל בכתיבת הקונטרס בשנת תרס"ט וסיימו בשנת תר"ע. אבל בכת"י 845 נמצא מימיוגראף של קוני' זה,
ובראשו נרשם. שמח"ת תרע"א. גם בכת"י 1185 (בסופו) מועתק קוני' זה, ובראשו. כס"ד שמח"ת תרע"א
מאדמו"ר רש"ב שליט"א. וברשימת ר"י דזייקאנסאן ע"ה משמח"ת עת"ר. אך וועל איך זאגן א רייד... ווי
ת"ת דארף זיין... והלך להנפש... הרייד שחפץ לדבר יצאה אח"כ לאור בשם קונטרס העבודה תרע"א
הנדפס כעת, ונק' ג"כ בשם תרס"ט, אשר כשהינ' הי' הענין מסודר אצל אדמו"ר נבי"מ בסוף שנת תרס"ט,
וחפץ לדבר בשמח"ת עת"ר, ולסכות הנ"ל שלא דיבר יצא לאור בשנת תרע"א. וראה גם לקמן אגרת רצה,
בסופה.

ר' אלחנן: מאראזאוו.

רצג

ב"ה ד' כ"ד שבט אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי שיי כלתי הצנועה והכי תיי
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך מיום ה' ומיום ועש"ק וממוצש"ק נכון הגיעני לרוב עונג. תמול שלחתי לך זאקאזי בטח יתקבל אי"ה. ידידנו הרש"ג שיי כעת בפ"ב, וקבלתי מאתו טע"ג אשר הבטיח לו שביום ועש"ק ישלח את הנייר לכן, אני חושב שהבטיח על יום ו' מפני שביום ה' יסע הרש"ג משם, אך בטח לא ימשיך עוד. הרש"ג כותב בהטע"ג שיהי אצל האם, וכתבתי לו שידע מאתו דעתו בדבר הגשת הנייר. ובדבר לובאני הדבר בלי פתרון אצלי, יה"ל כותב שהי אסיפה במינסק והיו ממאהליב ויט' בדבר יום הא' והחליטו לנסוע לפ"ב ולראות שם מה שיש לעשות, ולפי השערתי החליטו לפנות לסלאס' ווינא', ולהיות להם למשרתים, אם יקבלום, ושיהי דעפוטאציי רבנית בטח לא יסכימו הנ"ל ולא ירצו בזה. מהראדזעמינער עוד לא קבלתי תשובה על מכתבי, בדעתי לכתוב אי"ה ג"כ להגורער ולהר"ח יחי תשובה על מכתביהם בנדון זה.

ביום ועש"ק העבר שלחתי לך שני מאות רו"כ על ההוצאה, ביום ב' קבלתי מויטי' בקאנטווערט שלך שני מאות רו"כ בלי מכתב, וגם אתה

רצג

נעתיקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם „ליובי“ — שלשם נתקבלה אליו האגרת.

זאקאזי: דואר רשום.

הרש"ג: ה"ר שמואל גוראריי.

הבטיח... הנייר: ראה לעיל אגרת רעז ובהנסמן בהערות שם.

אם: הנ"ל אגרת רעא, ובהנסמן בהערות שם.

לובאני: הנ"ל אגרת רצ.

יה"ל: — ר' יעקב הלוי ליפשיץ מקאָוונא.

בדבר יום הא': ראה לעיל אגרת רז, ובהנסמן בהערות שם. והשוה אגרת רצז דלקמן.

סלאס': העריד ה. ב. סלאסבערג.

ווינא': העריד מכסים ווינאווער.

מהראדזעמינער: ראה לעיל אגרת רסז, ובהנסמן בהערות שם.

גורער: האדמו"ר רבי אברהם מרדכי מגור.

הרי"ה: הגיר חיים מבריסק.

במכתבין אין זוכר לזה, ותכתוב לי מה המה המעות האלו. בדבר טאבאק כתבתי קודם קבלת מכתבך לר"ל אליאנסק שישלח לי חצי פונט.

אם נמצא אצלך מכתב דר' ערהמאן מש"כ מהדוד דמינכען, תשלח לי, כי יכול להיות שיהי' פה עוה"פ, ונצרך לי לידע מה דבר אתו ונא להודיעני בכ"ע משלומכם הטוב בכל פרט.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

רצד

ב"ה אור יום ועש"ק כ"ו שבט אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם י"א כו'
מו"ה שמואל שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. קבלתי כעת מכתב אחיו הרמ"מ שי'
אודות הטארג, והנה לקבל ע"ש שווארץ אינו כדאי, אמנם לפ"ד יראה
כבודו בעת הטארג אייב עס לאזט זעך נעמען יקבל סכום נכון –
בעזרתו ית'. ואם יראה איזה כבודות יעשה כמו שדברנו בהיותו פה,
והשי"ת יצליח להם בכל פרט.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו עוז דו"ש
מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

בדבר טאבאק: השוה לעיל אגרת רפט.
ד"ר ערהמאן: הגיל אגרת רה, ובהנסמן בהערות שם.

רצד

נעזקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גורארי. אגרות נוספות אליו – לעיל רצא, ובהנסמן בהערות שם.
טארג: – מכרז.

רצה

ב"ה יוס ב' ער"ח אדר אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי שיי כלתי הצנועה והכי תי
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך מיום ג' מויט' נכון הגיעני
תמול לגודל קו"ר. בדבר ידידינו ר"י ראזינקין ור"י מאייזל יחי כתבתי
לך במכתב הקודם שלפ"ד יכולים להשתתף, ואני חושב שזה טוב
בעזרתו ית' לשניהם, כי ר"י ראזי צריך לשותף, וכפי שכתבתי יכולים
להשתתף עם רי"מ כי הוא איש אמונים, ורי"מ צריך לעסק והוא עסק
טוב בעזרתו ית', ע"כ לפ"ד נכון שישתתפו ויתן השי"ת שיהי בהצלחה.

ובהנוגע אליך, הנה שתניח מעות בהעסק, זה ודאי אינו נכון ואינני
מסכים ע"ז, אמנם האופן שכתבת במכתב הקודם נראה אי"ה בבואנו
לביתנו שלו. ...

מכתבך מיום ה' קבלתי היום, והנה בדבר הועד מה שרוצה ...
שיצורף עוד ב', מהטעם שהוא שומע ואינו מגיד דבריו בע"פ, לא אבין
מפני מה אינו מגיד דבריו, שזה כפה"נ כמו פרינציפ אצלו וא"י טעם
הדבר ובמה יתוקן בזה שיהיו עוד שניים, הלא כפי הנראה במוחש
המה גופים נבדלים מאתו, ונשמתו (בעלי המחקר חושבים אשר
הנשמה היא השכל, ובהבחי פ' בראשית יש בזה דברים כמדומה בענין
נעשה אדם כמה נפשות הן, ואיני זוכר האמור שם) אינה מאירה
בגופים שלהם, א"כ הלא סכ"ס ישאר טעמו כמוס עמדו, ואינני כותב
כ"ז בתור ניגוד לרצונו בהשתתפות הנ"ל, כ"א לא אבין שייכות ויחוס
הענינים זל"ז, ומפני מה לא יגיד ויבאר דעתו בע"פ ויהי בשקלי וטרי.

רצה

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם. מ"ב — שלשם נתקבלה אליו האגרת.
בדבר ר"י ראזינקין: השוה לקמן אגרת שם, ובהנמסר בהערות שם.
במכתב הקודם: לא הגיע לידינו.
ובהנוגע אליך: השוה לקמן סימן תקטו.

מש"כ... תכלית חפצי ורצוני הוא התיקון, וכבר דברתי בזה הרבה פעמים איך צריכים לידע את המגרעות, וליתן כל הכחות בעבודה ויגיעה לתקן באמת שז"ע בירור וזיכוך המדות טבעים שע"ז הוא בריאת האדם וירידת נשמתו למטה, ובכל עת צריך האדם לפשפש במעשיו ולבדוק א"ע בשבע בדיקות אם תיקן מדותיו שעליו לתקן (היינו המדות הטבעיים המגיעים לחלקו לתקן) והיינו אם נחלשו ונשתנו צורתם (והתיקון בזה אינו רק בדרך עזיבת הענין שלא לכנוס בזה, וכמו בהענין שאנחנו בו הכוונה בעזיבת הענין הוא, שיאמר לעצמו איך וועל זעך אין דער זאך ניט אריין טראגין... וממילא וועל איך ניט קומען צוא דער מדה הטבעית כו', שזה אינו בירור ותיקון כלל, כי המדה היא על מקומה בתקפה, ורק לא נתגלתה במקום הזה, ואם כי בהעדר השתמשות באיזה מדה מתחלשת היא, הנה חלישות זאת אינה חלישות בהמדה באמת, כ"א אמיתית הענין הוא התעלמות לבד, שמתעלמת היא בהעדר ההשתמשות בה, אבל אינה מתחלשת, ואינו דומה להעדר ההשתמשות שמצד העבודה וכמו בולם פיו מלדבר המבוי בסש"ב או שהיו מרעיבים עצמן כו' שבזה המדה מתחלשת, אבל באופן הנ"ל הוא רק התעלמות לבד, וידוע דבכח רוחני ענין ההתעלמות הוא שנמצא באמת כמו שהוא, וע"כ באופן הזה אינו מתוקן הענין כלל, כ"א כאשר נכנס בהענין... ובתוך המשפט הזה הוא מסלק ומבער כל ענין זר הבא מצד המדה הטבעית, זהו התיקון בפועל, והתיקון השלם הוא כאשר תיקון המדה הוא שלא בשעת הפועל, היינו לא בעת שבא הפועל לידו, כ"א בעבודתו בתפלה הוא נותן את נפשו היינו התגברות שכלו ומדותיו האלקית והטבעית (ר"ל שהאלקית פועלת בהטבעית)) על תיקון המדה, ותמיד משים לבו ודעתו אל התיקון הזה בכל דרכיו והליכותיו (כי באמת כל מדה טבעית שבאדם בתוקף, שהיא היא המדה שעליו לתקן, היא נמצאת בהרבה מעניניו (אם לא בכל עניניו), זיא שטעקט זעך אומעדות אריין, ויש בזה גם דברי' הבאי' בהיסח הדעת בלי הרגש, עס טוט זעך ממילא אזיי, אשר באמת דארף ניט זיין קיין ממילא, ועל הכל צריכים לשים לב, מיא דארף ויסין וואס מיא טוט (ואין הכוונה עשי' ממש, כ"א תנועת המח' ג"כ לעשי' יחשב) און וואס מיא איז וע"ז כוונתי לשום לבו ודעתו כו') ולסקל ולבער המגרעות הבאות מהמדה הטבעית, ובאופן כזה כאשר בא איזה פועל (נכבד) לידו, בנקל לו לבער הענין הזר כו', והרבה פעמים (ובפרט לאחר ההנהגה הטובה הנ"ל במשך זמן) ממילא לא בא זרות בהענין, ושופט הדבר במשפט צדק, ונמצא הנכפל בזה כי טוב, שכן הוא בכל דבר עבודה, די"ל שנכללו בכלל טוב לשמים וטוב לבריות) וכל אריכות הדברים בזה הוא

מצד נחיצות הענין, והארכתי בזה הרבה בהקונטי ששלחתי לך בשבוע
העברה ...

באשר נמשכו הדברים וכבר הגיע זמן סעודת ערב, אגמור כעת
מכתבי, ואכתוב אי"ה בדבר יתר הדברים במכתב הבא, ונא להודיעני
בכ"ע משלומכם הטוב.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך
וא"ז דו"ש מלונ"ה תכה"י

שלום דובער

רצו

ב"ה יום ה' ב' אדר אעת"ר לפ"ק
ויעזבאדען

כבוד ידי"נ הרה"ג המפורסם בתורתו וצדקתו יראת ה'
ואוצרו מו"ה מכאל הכהן נ"י אבד"ק פולדא והגליל

אחד"ש מעכת"ר נ"י, מכתבי כת"ר נכון הגיעני. לא כתבתי עד כה,
מפני שא"א שלא לדבר אודות הקהלה דפה, ולא רציתי לדבר נגד רצון
כת"ר יחי, ועתה כאשר מוכרח אני לכתוב, יסלח לי כת"ר על דברי.

לפ"ד יותר מלדאוג על הקיום החומרי של הקהלה, מוטל החובה
לדאוג על עניני הכשרות, אשר העיר הזאת עזובה מאד בענין הזה,
והאהבה והידידות לא תכסה על המגרעות בעיקרי ענינים כאילו, יהי
הרב נ"י צדיק ויר"א באמת כאשר יעידון כל הרבנים יחיו אין לחד
אשר איננו משגיח כדבעי על עניני הכשרות (התורה העידה על נח אשר
איש צדיק תמים הי' בדורותיו ומ"מ תפסו עליו חז"ל על אשר לא הגין
על דורו כו'), ואני כבן מדינה אחרת הבא לכאן בשביל חיזוק הבריאות
בעזרתו ית', אם יתנו לי מקום להתערב בעניני הקהלה פה, יותר עלי

קונטי ששלחתי לך: הנזכר לעיל באגרת רצב.

רצו

נעקחה מגוכח"ק שבאוסף המכתבים.

מכאל הכהן: אגרות נוספות אליו — לעיל קסא, ובהנסמן בהערות שם.

לדאוג עבור בני גילי הבאים לפה החפצים להיות בטוח בכשרות ומהם רבים היודעים שאינו כ"כ כדבעי ויש שעושים ההסכם ומה יעשה כו' ויש שמענים עצמן, ועם זה ודאי חפץ אני בקיום הקהלה אבל ענין תקנת הכשרות וקיומה קדום אצלי ובצירוף זאת תהי' קיום הקהלה, ועל כן כל זמן שלא יעשו תקנות הדרושות לעניני הכשרות, לא אוכל לעשות דבר רק בשביל קיום החמרי של הקהלה וכאשר יעשו התקנות, יהי' ממילא גם הקיום החמרי של הקהלה.

אנשי הח' ת"ת, אינני יודע אם כולם כוונתם רק לש"ש, אבל תביעותיהם צודקות המה, אחד מהם שהי' אצלי שבוע זו הגיד לי בתוך הדברים הרבים, מה פשעי כשאני רוצה שיהי' לי פה בשר כשר, ושאני רוצה אשר בני יהי' לו מורה הגון, כי זה האיש בלום טרוד בכמה דברים ואינו יכול ליתן עצמו אל הלמוד כנצרך להיות", ומה אענה לו אני על דבריו אלה.

גם מעכת"ר יחי' בדברי אתו בעניני הקהלה דפה הסכים בדעתו הטי' שיש חששות בעניני הבשר כפי המתנהג פה ... ויש אופנים טובים איך לתקן כל הדברים, והכל על מקומו יבוא בשלוי. וכמדומה לי שהרבנים הסמוכים ... עליהם מוטל החובה להתעסק בתקנות העיר הזאת ... ויהי' להם בזה זכות גדול שיזכו את הרבים הן אנשי העיר והן האורחים הרבים הבאים לפה.

רצז

ב"ה יום א' ה' אדר אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. קבלתי מכתבך שאתה נוסע לפ"ב, וטוב ויפה הדבר, והשי"ת יצליח דרכך. ותראה לקבל מאתו הנייר, בעזרתו ית', כי אם נניח אותו יומשך עידן ועדנים, ותראה עתה בלי ישונה לקבל אי"ה הנייר.

רצז

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם, פ"ב — שלשם נתקבלה אליו האגרת. לקבל מאתו הנייר: התזכיר הנ"ל אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם.

במכ"ע היינט הי' אשר על ענינים הרוחניים יהי, „סקווארצאוו“, מי הוא איני יודע, ואם זה על מקום „חנן“, תשתדל לידע הכל. אם יהי חדש מה מקום יש להדאקל' זאפיסקי, אם לא לדבר תחלה פא"פ גם מה שכתבתי מכבר (איני זוכר אם לך או להרש"ג שי') שבאם יהי הנייר אצל חנן, והוא יניח עליו בעזרתו ית' חותם טוב (היינו איזה דברים בהנחה טובה) זה ענין גדול, אשר כן הי' עם הדיר' הקודם שהבאים אחריו שמרו דבריו, ותדבר הכל עם איבסאן, ואני ממחר לשלוח המכ' כעת על הבאן האסף בתקוותי שתקבלו אי"ה ביום ג' הבע"ל, ובטע"ג א"א לכתוב כזאת.

יה"ל מעתיק ממכ' הרב דמינסק איליו, באו הדיליגאטין שלנו מפ"ב והם שבעים רצון מנסיעתם ה' וויינאווער וסלאבבערג ועוד רוצים להשתתף (הצלחה עם פעמון) לפעול ולעשות אחרי אשר הסבירו להם עד היכן הדברים מגיעים גם מצד העקאנאמי (מובן אשר הנ"ל נתפעלו מהחדשות שהוסיפו להם הדיליגאטי בהנוגע אל האקאנאמי) לע"ע הם מתנגדים לדיפוטאצי רבנית מכמה טעמים שיש ממש בזה, וזה מתאים עם מה שכתבתי לך במכ' הקודם.

נחוץ שתהי' אצל ניסאלעוויץ.

מה שיוודע לך בכל הענינים בטח תודיעיני תיכף והנני ממחר כנ"ל, ויתן השי"ת שתקבל המכ' במועד וזמן שיהי' באפשרך לעשות הכל כנ"ל.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואביך דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

סקווארצאוו... חנן: כניל בהערות לאגרת רעז, ובהנסמן שם.

דאקל' זאפיסקי: תזכיר הנ"ל.

כתבתי מכבר: השוה לעיל אגרת רפט.

הרש"ג: היר שמואל גורארי.

יה"ל: - ר' יעקב הלוי ליפשיץ מקאוונא.

הרב דמינסק: הגיר אליעזר רבינוביץ.

הדיליגאטין: מאסיפת הרבנים במינסק בדבר יום הא' — כניל אגרת רצג.

ניסאלעוויץ: הנ"ל אגרת רסה, ובהנסמן בהערות שם.

רחצ

ב"ה יום ב' ו' אדר אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם י"א כו'
מו"ה שמואל שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביו נכון הגיעני. כפה"נ עוד לא
הגישו דבר לסטאל', במכ"ע היינט כי אשר סקו[אר]צאוו יהי על
ענינים הרוחניים, וא"י מי הוא ואם יהי על מקום ח'. כתבתי תמול
בקר לבני יחי' לפ"ב שישתדל להוודע אודות זה, ונחוץ להשיג את הנניר
ולהגישה, א. כי בעוד איזה שבועות יתחיל להתעסק בזה, ב. אם באמת
מתחלף הלא לחדש אין מקום להגיש כשלא דברו אתו בזה כלל, ויותר
טוב להגיש לחנן גם אם ברצות ד' יתן ע"ז הנחה טובה כתוב על הנניר,
ה"ז ענין גדול גם בעד החדש, וטוב שנסע בני יחי' ובטח ישתדל לקבל
עתה, וה' ית' יהי בעזרינו.

אסיפת ווארשא הגבילו על יום ב' ד' חו"ז בווארשא או בלאדז,
וכבודו יקבל הזמנה וכדאי שיבוא אי"ה, כתבתי לראדזימין שיזמינו גם
את הרמ"מ חן נ"י. בדעתי שנסע מפה יום ה' שאחר פורים הבע"ל
לברלין ומשם ניסע אי"ה במוצש"ק או ביום א' לווארשא או ללאדז
השית' יצליח דרכינו.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח
תכה"י

שלום דובער

רחצ

נעקחה מגוכח"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גורארי. אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
סטאל: ראש הממשלה סטאליפין.
סקווארצאוו... ח: כני"ל בהערות לאגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם.
אסיפת ווארשא: הנ"ל באגרת רפו, ובהנסמן בהערות שם.
ראדזימין: ראה לעיל שם.

רצט

ב"ה מוצש"ק י"ב אדר אעת"ר לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי שיי כלתי הצנועה והכי תיי
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך מיום ה' מפ"ב קבלתי כעת, ועפ"ע כתבתי מהוואגאן ג"כ ויהי אי"ה מחר או יום ב' הבע"ל. ביום ה' כתבתי לך שבאם אתה יודע שבלי נסיעתך לא ישלח את הנייר, בהכרח לנסוע, הגם כי כבד עלי הדבר אבל מה לעשות הלא צריכים לקבל את הנייר, ומש"כ שיסע הר"מ חן, זה לא יבוא לפועל והבקיאות בזה אינו נוגע, כי כבר יודע הוא מה לכתוב, והעיקר שיהי לנו הנייר ואם יודרש תיקון בנקל לתקן אי"ה. במכתב הנ"ל כתבתי שנכון שתיסע מפ"ב לווארשא כשנהי שם אי"ה, וכדאי גם בשביל הדברים ששמעת מניסאלי. ועפ"ע יהי ידידינו הרש"ג ג"כ ויהי באפשר להתיישב אי"ה בזה אתו או [עם] עוד מי.

דבר ידידינו ר"י ראזינקן, אם באפשרו למכור האחווה במקח טוב, טוב יותר מלקבל שותף, וכאשר מזדמן כעת קונה וכפה"נ ילך על המקח שהציע לו, כדאי הדבר, ויתן השי"ת שיתרצה הקונה על המקח שהציע לו ותוגמר המכירה ויהי הכל כשורה ובהצלחה, ובדבר אופן המכירה אם משם מעלינקאוו או ע"י אמצעי כו', הי טוב לשמוע מאתו בעצמו הפרטים בזה, ואם יש זמן עד אשר נהי אי"ה בווארשא הי כדאי שיבוא לווארשא, או אפשר יש זמן עד אשר נבוא אי"ה לביתנו שלו, ונתיישב אי"ה בזה.

אם בווארשא נעשה אצלם איזה שינוי בהזמן אקבל עפ"ע מחר אי"ה טע"ג, באשר כן בקשתיו, ואודיע לך אי"ה.

רצט

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם, ליו"ב" — שלשם נתקבלה אליו האגרת. ביום ה' כתבתי לך: לא הגיע לדינו.

לא ישלח את הנייר: ראה לעיל אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם.

לווארשא: ראה אגרת שלסניז, ובהנסמן בהערות שם.

ניסאלי: כניל באגרת רצז.

הרש"ג: היך שמואל גורארי.

ר"י ראזינקין: השוה לקמן אגרת שם, ובהנסמן בהערות שם.

בווארשא: האסיפה הנ"ל אגרת רפז, ובהנסמן בהערות שם.

בדבר השמורה אין לי שום ידיעה אם נתקבלה מקאמינקא אשר בקשתי מכבר את ר"י ליבנסון לשלוח, ושבוע העברה שאלתיו בטע"ג ולא קבלתי תשובה.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

ש

ב"ה יום ד' י"ט אייר אעת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידי"ע הרה"ח המפורסם נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה יעקב מרדכי שי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו נכון הגיעני, והשי"ת יעזור לו לפעול לטוב בדבר שמירת ש"ק ויהי בקיום, ויצליח לו השי"ת בכל עניניו ברו"ג.

בדבר נסיעתו צריך להשתדל לנסוע אי"ה אחר חה"ש הבע"ל, וכאשר יאמר לו באאס כן יעשה, והשי"ת יצליח דרכו וישלח לו השי"ת רפו"ש בקרב ויחזקו שיהי בריא אולם.

אנחנו נהי' אי"ה בקיץ זה על דאציע אשר שכרנו על סט' זאָאָלשע חצי סט' אחר רודניי, ויתן השי"ת שנהי' במנוחה בכל פרט ויחזק השי"ת בריאותינו.

בני יחי' חשב לנסוע לחו"ל, ועתה עדיין ספק אם יסע.

בדבר מלמד אמרתי לקאנטאר שיעיינו בזה, וצריכים לידע על איזה לימוד דרוש לו, וגם בעד הסך שכתב א"י אם יתרצה מי לנסוע.

שמורה . . . ר"י ליבנסון: השוה לעיל אגרת ריב. וראה גם לעיל אגרת קעט.

ש

נעקמה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. קטע נדפס בקובץ יגדיל תורה (ג.י.) חמ"ה סט"ז.
יעקב מרדכי: בעזאלאו מפאלטאווא. אגרות נוספות אליו — לעיל ב, ובהנסמן בהערות שם.

בדבר נסיעתו: השוה לקמן אגרת שה.
בדבר מלמד: שכנראה ביקש הרי"מ שישלחו לו מליובאוויטש לפאלטאווא.
לקאנטאר: למשרד.

ובדבר מש"כ אודות בנין בית חומה על מקום קבורת חתיכת ס"ת שנשרפו, ולפרקים להתפלל שם ולהדליק שמן, לפ"ד זה התחדשות והיא מותרות לגמרי, וא"א לידע מה שיוצאת מזה במשך הזמן, ודי לנו במה שאמרה תורה לקבור בכלי חרס (וכפי מנהגינו לעשות כמו בנין של אבנים בעומק הקרקע), ואם נתעוררו לעשות ציון, לפ"ד יבנו על זה המקום חומה קטנה כפי אורך ורוחב המקום שתומה מכל צד, והשי"ת ישמור את כל אחבי מכל צו"צ ונו"מ וקרן התורה וקרן אחבי יתרומם ויתעלה בכל הפרטים ברו"ג.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו עוז דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שא

ב"ה יום ב' כ"ד אייר אעת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה שמואל שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו נכון הגיעני, ולפ"ד צריך מ"מ לשאול אצל רופא המקומי המכיר אותו איך שיתנהג באכילה ושת"י, ולפ"ד בהכרח לאכל מעט בשר עוף עם מרק, וכן ג"כ צריך לשתות חלב, וכמדומה לי אשר סליווקעס טוב גם להמתוק, וישיג קראן ברייט או לעשות לחם מאגוזים, גם וואנעש כמדומה לי שטוב לשניהם, ואפשר נתנו לו כעת איזה רפואה או איזה מים לשתות כעת, צריך לקבל זאת, ויזהר לבלי להתרגז ולהתפעל ביותר, והשי"ת ישלח לו רפו"ש בקרב ויחזקו שיהי בריא אולם.

בכלי חרס: מגילה כו, ב. טושי"ע יו"ד טרפ"ב ס"י, וראה דרכי חסד ע' קמו"ז, ובהנסמן שם הערה 7.

ידידנו הרמ"מ שי' עודנו בפ"ב, תמול קבלתי מאתו טע"ג שקבל הנייר מאיבסאן (שנגמרה בש"ק) והיא דורשת תיקון, ושואל אם לצרף לזה את הירש טריינין, והושבתי לו שיותר טוב לא לערב אחר, ואם א"א בעצמו יצרף את הנ"ל כי גם בתחלת החורף בהיותינו בפ"ב צרפנו אותו. איבסאן נסע על איזה ימים, רצוני הי' שהרמ"מ יגיש בעצמו הנייר לחנן ובין כה הי' מדבר אתו בהענין, אבל עד שיתקנה וישלח הנייר אלי לחתמו ולהשיב חזרה, איני יודע אם יספיק הזמן עד חה"ש הבע"ל שיוכל לשוב לביתו שלו.

בין כה עסק ג"כ בדבר הפראטעסט יחד עם ארנסאן שג"ז נחוץ. ויתן השי"ת שיתרומם קרן התורה והיהדות וקרן אחב"י בכל פרט ברו"ג.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידיע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שב

בע"ה יום ד' כ"ו אייר אתע"ר לפ"ק
ליבאוויטש

כבוד ידידי נגידי ווח"ס ונכבדים יר"א נ"י דק"ק
שצעדרין ד' עליהם יתיו

אחדשה"ט. כאשר אנשי' מן החוץ באו למחנם וירצו להדיח את יושבי עירם ח"ו לייסד בה בית ספר שלהם. הנני לעוררם ולהזהירכם למען כבוד השם ולמען תורתו ויראתו הק' והט' אשר לא יאבו ולא

הרמ"ח: הרב מנחם מענדל חז מניעזיו.

הנייר מאיבסאן: התזכיר הנ"ל אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם.

חנן: מנהל המחלקה לענינים דתיים, כנ"ל אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם.

פראטעסט: השוה לעיל אגרות רכדי. רמח.

שב

מהעסקה.

שצעדרין: השוה לעיל אגרת רפז, ובהנסמן בהערות שם.

ב"ח ספר שלהם: השוה לעיל אגרת עב, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת תפט.

ישמעו אליהם כי משחתם בם וכל תכלית כוונתם הוא רק להעביר על דת ר"ל. אוי לעינים הרואות את השמות ר"ל אשר עשו בהרבה עיירות מישראל על בתי הספר והפקידות שלהם אשר לבד מה שמאבדים ר"ל נפשות תמימות המה הילדים הרבים ה"ה פועלים לרעה על כל יושבי העיר ההולכים עי"ד מדחי אל דחי ר"ל היום אומר כך ומחר אומר כו'.

זההו לנפשותיכם ואל תשמעו לכל אמרי [שפתי?] כזב נופת תטופנה כו' ואחריתם כו' ארצכם ועירכם הנימנות על דף דגל כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקללה"ה אל תמסרו בידי הסט"א ר"ל, ואדרבא עליכם החובה חובת מצוה וחובת תורה להשתדל ללכת בדרכם הק' ולמלאות רצונם האמיתי ובוה זכותם יעמוד לכם להצילכם בכל עניינכם.

שג

ב"ה יום א' ו' תמוז אעת"ר לפ"ק
דאציע זאָאָלשי

כבוד ידידי עוז הרב המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א
כו' מו"ה אליעזר משה נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

מכבר עלה במחשבתי לקרוא אסיפה להתייעץ בדבר לייסד אגודת יראים במרחבי המדינה, אשר נחיצת הדבר מורגש מאד הן בענינים רוחניים והן בענינים החומריים, ותקוותי שאפשר להשיג ע"ז היינו על האגודה רשיון בעזרתו ית'.

מובן אשר לענין כזה דרוש להיות נאספים מכמה מקומות מהמדינה, למען אשר ההחלטה תהי' בהסכם רבים אשר יתאגדו ויתעסקו בזה להביאה לידי פועל אי"ה. אמנם לגודל מעלת הענין

שג

נעתקה מגוכח"ק שבאוסף המכתבים.
אליעזר משה: מאדייעווסקי מחאראל. אגרות נוספות אליו — לעיל לו, ובהנסמן בהערות שם.
אסיפה: השויה לקמן אגרות דש. שו. שח. שסו (ס"ד).
אגודת יראים: השויה לקמן אגרות דש. שו. שח. שסו. שסז.

ואשר יש בזה דברים רבים בעצם הדבר ובאופני ההצעה, א"א להציע הדברים לרבים בלי התייעצות תחלה, וע"כ החלטתי לקרוא תחלה אחדים מידידינו בתור אסיפה מוקדמת להתייעץ להחליט אי"ה אופני ההצעה ולסדר הדברים, ואח"כ לקרוא אי"ה כמה נכבדים מידידינו מרבנים ובע"ב מכמה מקומות (ג"כ כפי החלטת האסיפה המוקדמת).

ובחרתי בהאסיפה המוקדמת את כבוד מעלי וידידינו הרי"י ראפאלאוויץ והרמ"מ חן והרש"ל מעדאלי יחיו. וע"כ הנני מבקש את כבודו לבוא אי"ה לפה ליום ג' שבוע הבע"ל, ובתור בקשה לבקשה הנני מבקשו אשר לא יקרה להענין הזה כמקרה אשר קרה ליתר הענינים אשר בקשתיו לבוא ולא בא. ולפ"ד הענין גדול ונכבד הוא מאד, וא"צ להיות לזה כל מונע ומעכב (וההוצ' יוחזר לו אי"ה), ובקבלת מכתבי דנא ייטיב להודיעני בטע"ג לפה Заолыша (היא חצי סטאני מרודני ללאזני) והדאצי סמוכה היא להסטי. והשי"ת יהי בעזרינו לפעול הכל לטוב ברו"ג. והיום אני כותב אודות זה גם לידידינו הנ"ל.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלוני"ח

תכה"י

שלום דובער

דש

ב"ה י"א תמוז אעת"ר לפ"ק

בני יקירי שי

משלומינו ת"ל כה יתן השי"ת על להבא. הטע"ג שלך קבלתי לרוב עונג, מה שהיית כ"כ בפ"ב אי"י אם נתחדש דבר אצל הרש"מ שי, אם לצורך ד"א. מראזינקין אין לי שום ידיעה. והשי"ת יעזור לו. אצל

הרי"י ראפאלאוויץ: מקרעמענציק.

הרמי"ח חן: מניעוין.

הרש"ל מעדאלי: מוויטעפסק.

דש

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים, כראשה נרשם, פ"ב — שלשם נתקבלה אליו האגרת.

הרשי"מ: -ה"ר שמואל מיכל טריינין.

דאזינקין: השהה לקמן אגרת שס, ובהנסמן בהערות שם.

פאליאקאו תוכל להיות אי"ה ביום א' הבע"ל. והיום בטח יודע לך הסדר בזה אם יש לו משרתים לזה ואיך ומה. מהרמ"מ חן ומהרי"י יחיו הי' ידיעות שיבואו אי"ה, ממאד' עוד לא יש ידיעה. אם יהי באפשרך מצד הענין שנסעת, כדאי שתבוא ג"כ אי"ה ביום ג' הבע"ל. ואם עוד קודם מה טוב.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואביך דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שה

ב"ה יום ג' כ"ב תמוז אעת"ר לפ"ק

כבוד ידי"נ הרה"ח המפורסם נכבד ומרומם יר"א כו' מו"ה יעקב מרדכי שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. שני מכתביו נכון הגיעני. מה שבתחלת ובואו עוד לא ראה תועלת אין לידון מזה, ובעזרתו ית' יהי לו אי"ה הבאד עמס לתועלת ולרפו"ש. כן יאמר ד'. אמנם בדבר קיסטינגען אחרי אשר באאס שלל זאת בהחלט, א"א לעשות אחרת, ובעמס צריך לעשות קור שלימה כפי שיאמר הדאק' דשם.

ובדבר לשאול אצל פראפ' בוירצבורג נמצא פראפ' לויבא שהוא מהמומחים הג' בעניני הקיבה. ואם כי להתרפאות אצלו משך זמן הוא דבר כבד מאד, מפני שע"פ הרוב הוא חפץ בדוקא להיות בבאלניציע שלו ולאכול מאכלו ר"ל, אבל דעתו הוא דעת מומחה, ואם הוא נמצא כעת בביתו, נכון שיסור כבודו איליו, ובשביל ההכירות אסגור בזה מכתב לאחד ממכירי ואוהבי בוירצבורג, איש נכבד יר"א והוא משיבת

פאלייאקאו: היר יעקב מפי"ב. ראה אודותיו — מבוא לקוני' ומעין ע' 13.
מהרמ"מ... שיבואו: השוה אגרת שלפניו, ובהנסמן בהערות שם.
מאד': מאדיעווסקי הניל שם.

שה

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
יעקב מרדכי: בעזפאלאו מפאלטאווא. אגרות נוספות אליו — לעיל ב, ובהנסמן בהערות שם.
בתחלת בואו: השוה לעיל אגרת ש.
באלניציע: בית הרפואה.

פרעסבורג וקובע עתים לתורה, הרי שמואל כהן בן הרב מבאדען שאצל ויען ותקותי שיקרבו וילך אתו אל הפראפי וישיג לכבודו כל הדרוש לו אי"ה, ובאשר הוא נוסע לעתים קרובים מביתו, נכון שידרוש מאתו קודם במכ"א הפראפי בביתו, והזמן שימצא אותו בביתו.

ובדבר אטוואצק לפי דעתי צריך להיות אחר הבאד לכהפ"ח ב'י שבועות באטוואצק ואם אפ"ל ג' שבועות מה טוב, והשי"ת ישלח לו רפוי"ש בקרב ויחזקו ויאמצו שיהי בריא אולם תכה"י. אני עוד לא קראתי את ליבערמאן, והשי"ת ישלח לי רפוי"ש בקרב בתוך כו'. ונא להודיעני מבריאותו איך מרגיש עצמו, ובדבר וירצבורג איך החליט בזה, והשי"ת יצליח לו בכל עניניו ברו"ג.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידייע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

אדרעס של כהן:

Hern Samuel Kohn
Kraaten str. 5
Würzburg, Bayern

שו

ב"ה יום ד' ר"ח מנ"א אעת"ר לפ"ק

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א
מו"ה שמואל שי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבי כבודו נכון הגיעני, לא כתבתי כל העת מפני שעשיתי כעת אסיפה קטנה כאשר אבאר אי"ה. ומובן אשר לקח כל הזמן, ועתה אשיב לו על מכתביו.

אסיפת בני ווארשא באטוואצק הי' בדבר שביתת יום הראשון אשר

שמואל כהן: ראה אודותיו גם ס' השיחות קיץ ה'ת"ש ע' 112.

שו

נעזקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גורארי, אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
שביתת יום הראשון: השוה לעיל אגרת רו, ובהנסמן בהערות שם.

הכניסו בזה ראשם ורובם וכל עיונם רק בזה, וכפה"נ נוגע להם הענין הזה ביותר (שמעתי שזה נוגע להם לכללות הפאליטיק דפולין). והאסיפה היא המשך מאסיפת ווארשא שהוחלט להיות וועד פועל, וזה הי' באטוואצק אסיפת ועד הפועל, אמנם זהו רק בשם אסיפת ועד הפועל, אבל באמת אותן שנרשמו בוועד הפועל לא קראו והיו רבים אחרים, וכך דרכן של אנשי פולין, והחליטו להיות ג' ועדים ע"ז, האי' בווארשא, הבי' בוילנא, הגי' בפלכים שלנו, וע"ז בא ציר מהם לפה שאעשה ועד ע"ז, ואמרתי לו אשר אני איני דומה לווארשא שיש להם אנשים במקומם ועושים ועדים וכדומה אבל אני על מקומי אין לי אנשים כ"א צריך אני להביא מרחוק וכמובן אשר ועד יוכל להיות כאשר יתאספו כמה אנשים ואזי יבחרו ועד, ואני א"א לי לעשות אסיפה בשביל ענין זה לבד, כ"א על כל הענינים הכללים ובתוכם גם הענין הזה. ואף שיש בדעתי לעשות אסיפה, אבל כאשר עתה רובם בחו"ל וא"א לי לעשות כעת כ"א בחודש אלול הבע"ל ואז אודיעם ויבוא גם מהם, ונראה אז.

והנה דבר האסיפה שחשבתי, הוא באשר אני חושב בזה כמה זמן אשר בהכרח שיהי' לנו אי"ה אגודת יראים אשר ידאגו לענינים הרוחניים וגם לענינים הגשמיים, ויש בזה דברים רבים וא"א לבאר זאת במכתב, ומובן אשר הצעה כזאת צ"ל לפני אנשים בעלי דעה מכמה מקומות במרחבי המדינה אשר אם יסכימו ע"ז יכנסו בהענין, ושמתי אל לבי אשר א"א דבר גולמי לרבים ובהכרח לעשות איזה ציור ולסדר איך להציע, והחלטתי לעשות אסיפה מוקדמת, וקראתי את הרא"מ מאד' והרי"י ראפלי והרמ"מ חן והרש"ל מעדאלי יחיו, ועסקנו בהענין כעשרה ימים בשקידה והוחלט נחיצת הדבר לעשות אגודה בעזה"י. ונסדרו הענינים כענין אוסטאוו, אמנם נשאר שלא לעשות עוד אסיפה, כ"א לעשות אוסטאוו ולראות בפ"ב אם יש לחשוב שיהי' ע"ז רשיון אי"ה, ואז להציע הדבר לפני הרי' האשכנזי והפולניס אם ישתתפו בזה להיות ג"כ ממייסדי האגודה, וכאשר ברצות די יהי' רשיון על האגודה אז יתאספו אי"ה חבירים, והיום נסע ר' משה ראזענבלום לנעזין לסדר את הפראטקול ולעשות את האוסטאוו. ואח"כ יסע אי"ה

מאסיפת ווארשא: בשלהי אדר — הגיל באגרת רפו, ובהנסמן בהערות שם.

וקראתי... יחיו: כניל אגרת שג, ובהנסמן בהערות שם.

אוסטאוו: ספר התקנות.

לנעזין: אל הרמ"מ חן. לפועל, כנראה, לא יצא מזה דבר. ולקמן באגרת שסו כותב: אני חושב שנעשה

אי"ה איזה אסיפה... ולעשות ס' תקנות (באותו מעמד היינו בעת האסיפה לא למסור הדבר לידידינו הרמ"מ

חז נ"י) לבקש הרשיון ע"פ ס' התקנות הזה. ההצעה לס' התקנות נדפסה לקמן — שסז.

בני יחי' לפ"ב לידע כנ"ל. ולפ"ד לעסוק בזה אי"ה ע"י גאלדבערג או ע"י שניאורסאן.

הענין לעצמו הוא דבר גדול ונעלה מאד ויכול להביא אי"ה תועלת רב בחיזוק היהדות והשי"ת יצליח לנו להביא הדבר לידי פועל.

לר"י ליפשיץ א"א לי לכתוב ולדרוש מאתו מעות באשר אינני אתו כ"כ לדרוש גם בלי הודע לו על מה ומה יהי עם הדרוש לאיבסאן אינני יודע, ומסתי' יעזור השי"ת.

בדבר באריסאוו כבר כתבתי לכ' בטע"ג שכבד להניח דבר כזה מבלי להתעסק בזה, ואני חושב שצריך לקרוא איליו את כהנאוץ לידע מאתו את הנעשה בזה, ואם כי אינני יודע באיזה אופן ביכולת לקרוב אל הענין, מ"מ כשיתיעץ בזה ימצא אי"ה איזה דרך, וכאשר כבודו כתב לטארג' באנק, ומסתי' ישיבו לו לפ"ד שנצרך להמתין איזה ימים על תשובתם, ולפ"ד בשבוע הבע"ל (היינו פ' עקב, כי אני כותב המכ' היום יום א' פ' ואתחנן, אם כי התחלתיו קודם ש"ק אבל לא הי' פנאי לגומרו אז) צריך להתראות עם כהנאוץ אודות זה, והשי"ת יצליח לכבודו בכל עניניו בגו"ר וישלח לו השי"ת רפו"ש בקרב ויחזקו שיהי בריא אולם.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלוני"ח

תכה"י

שלום דובער

שז

ב"ה ה' כ"ג מנ"א אעת"ר לפ"ק.

דאציע

כבוד ידידי הנכבד והנעלה וו"ח י"א כו' מו"ה חיים

בנציון כ"י

ר"י ליפשיץ: ר' יעקב הלוי, מח"ס זכרון יעקב.
הדרוש לאיבסאן: שעיבד את התזכיר — הגיל אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם.

שז

צילום כתי"ק נדפס במגדל עז ע' תרכה. והעתקתה בקובץ יגדיל תורה (נגי) חל"ז ע' שלג.
חיים בנציון: רסקין. אגרות נוספות אליו — לעיל קעב, ובהנסמן בהערות שם.

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

תקצא

מכתבו נכון הגיעני, בדבר המקוה כ' בס' ג"ט על מ"ש בשו"ע סי' ר"א ס"א במי מקוה או מעיין וז"ל ושניהם שוין ואם יש לפניי מקוה כשר של מי גשמים יוכל לכתחלה לטבול כו' אבל בתחלת עשיית המקוה יהדר מאד אם אפשר במעיין כו', והתוקע עצמו לעשות מקוה של מי גשמים מכניס עצמו לספק איסור כרת, לפי שא"א בשום ענין שבעולם שיהא כשר לכל הדיעות כו', וטוב לפניי אלקים ימלט מזה עכ"ל, והשי"ת יהי בעזרו ויצליח בכל עניניו בגו"ר.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

בדבר המקוה: השאלה נדפסה ביגדיל תורה שם:

ב"ה יו"ד תמוז תרע"א.

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

המתחדשים מבני עירנו מתאוננים תמיד על בית הטבילה שאיננה לפי רוחם וגם נתישנה מאד ועומדת לנפול, ובכן מוכרח לעשות חדשות, וכאשר במכתב דאשתקד [צ"ע אם הכוונה לאגרת רג (כסלו תרס"ט) הנ"ל] צויתי מכ"ק שליט"א שלא להחליף מקוה כזו באחרת, הנה כמובן מצדנו לא אתן להם לעשות מקוה חדשה ממי גשמים, ורק דוקא לעשות בנין חדש על המקוה הזאת, או לחפור במקום אחר ולעשות מקוה מעין ואשבורן כד"ת. ובעבור זה מערערים עלי מאד ואסבול מהם חרפות וגידופים, וכמעט שחפצים לבלעני חיים לולי ד' שהוא בעוזרי תמיד. גם השויב עומ"ד לימינם ותמה ע"ז אם עפ"ד הותר לנו לעשות מקוה ממי גשמים מדוע נאסור זאת עלינו אחרי שקל מאד להשיג זאת.

הר[ב] ח[יים] ס[אלאכבייציק] יחי' מבריסק היתה תשובתו מהבד"צ שלו שהעתיק הדיו משו"ע בלשונו ממש, ולא אסר ולא התיר הדבר. מבעל חפץ חיים יחי' מראדין היתה תשובתו שמדחה א"ע מלפסוק הדבר שבדאי יש רבנים בסביבותינו. ובכן בזה יתימרו בי שלדבריהם אינם מוחים הדבר, ואינם מרגישים שהלא גם אינם מסכימים לזה. ועלי כל תלונתם מדוע הנני נוטה דוקא לדעת ועצת כ"ק שליט"א.

ובכן הנני בבקשתי כעת מכ"ק שליט"א להורני נא הדרך אם החובה עלי כעת לכנוס בעובי הקורה ולהתחיל בבנין ביה"ט למרות רצון המתחדשים כי כאמת למעשה אין נוגע להם הדבר כלל ה"י, ורק כוונתם להרוס כל דבר קדוש וענין נשגב, וגם בנדבות הכסף בלא"ה קשה להשיג מהם בכל פעם מה שנידרש לדברים כלליים, והגם שהמחזיקים בידי אינם תקיפים במעמדם, אבל נותנים הם ביד פתוחה. אולי ירחם השי"ת ויעורני בלעדם ואז בע"כ יאמרו אמן. ואנא מכ"ק שליט"א לעזור לנו בחרבנו ובקשתו כתרגומו שיעורנו השי"ת ליסד מחדש מקוה מים כדבעי למהוי ויחזקנו ויאמצנו ע"ד כבוד שמו לעשות רצונו ית' בכל הפרטים.

[חיים] ב[נציון] ד[סקין]

שח

ב"ה יום ד' ער"ח אלול אעת"ר לפ"ק

כבוד ידיי"נ הגי' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה שמואל שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו וכן הטע"ג נכון הגיעני, בדבר
בריאותי ת"ל הוטב, ואם כי מרגיש אני עדיין קצת כאב בהצד השמאלי
... אודות נסיעה לחו"ל אינני חושב כעת באשר הזמן מעט הוא עד
יו"ט הבע"ל, ולהיות ח"ו בחו"ל יו"ט הבע"ל אין הדעת נותן כלל וכלל,
והשי"ת ישמרנו שלא אצטרך ח"ו לזה ... והשי"ת ישלח לי רפו"ש
בקרב.

בדבר עניני הר' נחוץ הי' להתראות עם איבסאן לידע מה נעשה
בעניינינו, אם במשך הקיץ הי' איזה תנועה בזה או איזה הכנה, ואם הי'
בזה איזה דיבורים במקומות הגבוהי',

כללות ההשקפה כעת איז זייער אן גיציגיגן, והשמועות שבמכה"ע
מבהילות הנה, והשי"ת ירחם על אחב"י וירום קרנם ברו"ג. משער אני
אשר כבד לכבודו להתראות עם הנ"ל מהטעם הידוע, ובאמת אינני
יודע מאין כו' כמ"ש במכ' הקודם, אבל נחוץ לידע אי"ה את הנעשה
כו'.

בדבר החלטת אסיפתינו עוד לא נעשה דבר כי נמסר לידידינו

שח

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

שמואל: גורארי, אגרות נוספות אליו — לעיל רצא, ובהנסמן בהערות שם.

עוניי הרי: — הרבנים, היינו אם היתה איזו תגובה להפרטקאל מועידת הרבנים והתזכיר שנמסרו
לממשלה — כניל אגרות רסד. רעז, ובהנסמן בהערות שם.

השמועות שבמכה"ע מבהילות: אפשר רומז בזה לעלילת־דם בייליס — שהתחילה באותה שעה. ראה בזה
גם לקמן אגרת תיח. תיש. תלג. וכחנוד ננער ע' 15: „תרע"א. בא בכתובים ע"ד עלילת בייליס בקיוב. מראשי
המתעסקים — בשנה זו ושלאחרי" — באירגון ועד הפרקליטים, ועד הרופאים, ועד המומחים בתלמוד, קבלה
וכי' בכל הנוגע לעלילה זו."

האגרות בנושא זה לא הגיעו לידינו, אך לקמן אגרות תיח"ת"ס דן ע"ד תקותו של העו"ד הראשי
גרוזנברג, לקבל מזכרת מאת רבנו, עבור התעסקותו והצלחתו בויכוי של משפט זה. וראה גם שמועות
וסיפורים ח"א (הוצ' חדשה) ע' צו.

במכ' הקודם: לא הגיע לידינו.

אסיפתינו: הנ"ל באגרת שג, ובהנסמן בהערות שם.

הרמ"מ חן ש"י לעשות ספר התקנות, מובן אשר המלאכה נמשכת ואני ממחר אותו במכתבי וטע"ג, ויעזור השי"ת שיבוא לידי פועל.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש וייטיב לו הכוה"ח ברו"ג בתוך כו' כאוות נפיו וידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

בתו"ת הדוחק גדול מאד, מאתכם נכנס שנה זו רק ה' מאות, ומה שמגיע מכם (מכולכם יחיו) הוא בערך ג' אלפים כן אמ' לי, והי' נצרך לשלוח כעת ב' אלפים, ונא בזה. והשי"ת יתן לו פרנסה והצלחה בכל עניניו בגו"ר.

שח*

[תרס"א - תרע"א]

לידידי ר"ז משגיח ש"י

נתעלית במעלת העליונים והאצילים (צוא פאר בריינגען וכה"ג) ואין אתה משגיח בתחתונים. מאז הווסדה האראדיטש היתה הכוונה לאותן הדורשים השגחה והתעסקות פרטי, וכן הי' מקודם כאשר שמת לבך ודעתך ע"ז. ועתה נתבטל הדבר וכו' והחסרון מורגש מאד, ומוכרח לתקן הדבר ותשמור הכוונה האמיתית הנ"ל.

בתו"ת: = ב' (שיבת) תומכי תמימים.
מכולכם: האחים גורארי'.

שח*

נדפסה ב"המשפיע" ע' כב. והיא לה"ר שלמה זלמן האווליו, שהי' משפיע בשיבת תומכי תמימים סניף האראדישץ בשנים תרס"א-תרע"א, שאז נשלח לייסד את ישיבת "תורת אמת" בחברון, כדלקמן בשתי האגרות שלאח"ז.

אגרות נוספות אליו — לקמן שח"י. שח"י. שח"י. שח"י.
באגרת שלפנינו נראה שכבר עבר משך זמן — מאז יסוד הישיבה באראדישץ.

שח**

ב"ה יום ג' ב' מ"ח תער"ב לפ"ק
ליובאוויטש

שלום

כל ענינך בעה"ק חברון תובב"א יהי רק דבר הישיבה בעזרתו ית',
ויהיו עינך ולבך שם כה"י לרבות כו' ולא תתערב בשום ענין זולת זה
(לבד ההשגחה על החצירות שלנו כמדובר).

מה שתקבל אי"ה אברכים או בחורים מבני תמן יחיו, תשגיח היטב
על למודם בדא"ה ובנגלה שידעו מה שילמדו, ושלא יבטלו את הזמן,
ויהי הכל בסדר מסודר ובזמן קבוע בכניסתם וביציאתם בהשגחה
מדויקת כפי הנהוג כאן, והשי"ת יצליח לך ותהי פעולתך טובה כפי
רצון כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקל"ה נבג"מ זיע"א.

והי זה שלום מנאי ידיך דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

* * *

[אגרת בנו. כ"ק אדמור מוהרי"צ נ"ע, שצורפה לאגרת שלפניה]

ב"ה יום השני לחודש מרחשוון תער"ב לפ"ק
ליובאוויטש

שלום וברכה!

בפקודת כ"ק אאמור"ר הרה"ק שליט"א, נשיא מוסד „תומכי תמימים“
התמנה לוועד המוסד. ועל פי תוקף האגרת המוסגר בזה – כתב ידו – אשר בו
יתכבד להתמנות למשפיע ומשגיח מחלקת ישיבת „תומכי תמימים“ בעה"ק
חברון ת"ו. לנהלה ולכלכלה בכל הדרוש לה, בקבלת התלמידים וסדר תמיכתם
הגשמי וכלכלתם הרוחני,

שח**

צילום כתי"ק גרפסה ב. המשפיע ע' שלד. והעתקתה שם ע' לט, והיא למו"ה שלמה זלמן האולין, שנסע
עם שבעה תלמידים לייסד את ישיבת „תורת אמת“ בחברון.
אגרות נוספות אליו – לעיל שח', ובהנסמן בהערות שם.
תומכי תמימים: נראה שבאותה שעה עדיין לא ניתן לה השם „תורת אמת“.

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

חקצה

הנני להודיעו כי - הבאת הסדרים הרוחניים והגשמיים מסורים לכבודו, לקרב ולרחק, כפי משפטי ותנאיו המוסד הנעלים.

תוארו בא נח מוסד - תומכיתמימים - בעיר הקדש חברון ת"ו ויעשה לו חותם בנוסח הזה. ועל כל הכתבים הנועדים לטובת המוסד הנזכר, יניח החותם הנ"ל.

מקרב לב עמוק הנני לברכו, כי יעזרהו הא"ל הטוב למלא חובת משרתו הנעימה ויביא התועלת הנרצה בהרמת קרן התורה והיראה.

יוסף יצחק שניאורסאהן

שח***

(תחלת מ"ח)

ב"ה

א) בבואו לאדעס וכאשר יכינו א"ע לנסוע יודיעו תומ"י בטע"ג, מתי נוסעים צלחה.

ב) יום הנסיעה יודיעו בדיפעש כי נוסעים הם צלחה. ובמכתב יכתוב הר"ז ש"י כמה הולכת הספינה, ובאיזה מקום תתעכב, באיזה עיר וכמה, ומתי א"ה תבוא הצלחה בריאים ושלימים לעיר יפו.

ג) יום הנסיעה יודיעו בטע"ג ליפו ולירושלים. כאמור בהנוסח ויחתמו חב"ד.

ד) בכל מקום באמצע הדרך מן אדעס עד יפו שתתעכב הספינה שיהי נא באפשר לשלוח טע"ג (ע"י שליח, וח"ו לא ישלח אחד מן התלמידים ש"י כ"א ע"י מאטראס הם משמשי הספינה) ישלח טע"ג לפה. נוסעים בטוב.

ה) בבואם ליפו יודיעו בטע"ג לפה, כנוסח האמור.

ו) בצאתם מירושלים לחברון יודיעו בטע"ג.

שח***

נדפסה בהמשפיע' ע' לת, והיא למו"ה שלמה זלמן האווליו, בדרך נסיעתו עם התלמידים לחברון - דרך אדעס. מאדעס נסעו באניה עשרה ימים - מיום א' י"ד מ"ח עד יום ד' כ"ד מ"ח, שאז הגיעו לחוף יפו. אגרות נוספות אליו - לעיל שח"י, ובהנסמן בהערות שם.

ז) מכתבים ישלחו מכל מקום שיהי באפשר, ויכתבו גם התלמידים יחיו.

ח) כאשר אקבל ידיעה טובה מצאתם מאדעס אכתוב לו מכי זאקאזי לירושלים ע"י הרמ"מ שי נאה.

ולשלום אין קץ.

שט

ב"ה אור יום גי ט"ז מ"ח תער"ב לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידי"ע הגי המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה שמעון הויזמאן נ"י

אחדשה"ט, מכתבי כבודו הגיעני במועדס וזמנס, והנני מברכו בברכת מז"ט בעד הקשורי תנאים של בתו תי, מז"ט, יאמר ד' לדבק טוב ויהי קשר של קיימא בהצלחה בכל הפרטים ברו"ג, וכבודו יקבל נחת ועונג מהם ומכל צאצאיו בכל פרט ברו"ג.

כאשר עלה בידינו ת"ל להשיג המעות המגיע לכבודו על הנחלאות שלנו באופן שלא יעלה לנו תשלום פע"ט ע"ז, וכבר נשלחו המעות לידידינו הגי הנכבד ר' שלום שמחה שיינפינקל נ"י, אני מבקש את כבודו להצדיק את הנחלאות שלנו אשר בעה"ק חברון ת"ו, על שם ידידינו הנ"ל הגי הנכבד ר' שלום שמחה שיינפינקל נ"י כחפץ בעל

שט

נעתקה מצילום כתי"ק.

שמעון הויזמאן: אגרות נוספות אליו — לעיל קעג, ובהנסמן בהערות שם.

כאשר עלה בידינו: השוה לעיל אגרת קעג, ובהנסמן בהערות שם.

פע"ט: פי שכר סרסרות. ואפשר הכוונה כאן לפראצענט" (כדלקמן אגרת שיב) שהוצרכו לשלם על

החוב שנשאר עדיין מתשלום החצרות.

על שם ידידנו כו': הטעם שלא ביקשו להצדיק הנחלאות ע"ש רבנו, מחמת החוק האוסר קניית קרקע

באר"ה ליהודי בעל נתינות זרה (ראה לעיל אגרות פו. קפד). ולכן רצה להצדיקו ע"ש הרש"ש — כדלעיל

אגרת רעה, ובהנסמן בהערות שם.

כחפץ בעל המעות: מפורש הדבר יותר באגרת בנו, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, מאותו יום (מגדל עז ע'י

תקנד): יקבל ע"י ידידינו מחותנינו הגביר הנעלה מוהר"ר שלום שמחה ש"י שיינפינקל, הדר זה כמה שנים

בירושלים ת"ו, סך 27,000 פראנק כדרישת ידידינו הגביר ר' ליפא ש"י גאלערקין המלוה הסך הנ"ל על

הנחלאות בגמ"ח על שלש שנים, והאיש בטבעו בעל דעה חזקה סותר מתנו, וחפץ להיות בטוח בכספו ע"י

הגרש"ש ש"י דוקא"י.

המעוֹת, ובטוח אני בכבודו אשר יעשה אי"ה הכל באופן היותר טוב והיותר מועיל, כאשר כבר ראיתי מכבודו שעשה הכל לטובת הענין עצהיו"ט. והנני בגודל ת"ח לכבודו על טיב מפעלו בקניית הנחלאות שלנו ועל גודל טרחתו ועמלו הרב בכל משך הזמן לטובת הנחלאות ובטח גם על להבא יעשה כבודו כל אשר נדרש מאתו לטובת הענינים, ובגלל הדבר הזה יברכהו השי"ת בכה"ט וימלא כל משאלות לבבו לטוב, ויצליח בכל עניניו בגו"ר.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח
תכה"י

שלום דובער

שי

[מ"ח? תער"ב]

ב"ה

ידידינו ואנשי שלומנו המקושרים ומסורים בנפשם לכ"ק
אבותינו רבותינו הק' זצוקללה"ה נבגי"מ

הכל חפצים בכל לבם ונפשם ברצון עצמי וטבעי לעשות חפצם ורצונם הק', באשר הוא הוא רצון ה'. ובאשר בזה יהנו לאורם להאיר נפשם באור חיי החיים כו', ונודע לכל אשר אחד מעניניהם היותר גדולים הוא, דבר ישוב אה"ק תובב"א אשר ממש מסרו נפשם הק' ע"ז, וע"כ באמת כל ידידינו אנ"ש נתונים ומסורים אל הדבר הגדול הזה ועושים ומעשים כו' ויתברכו מהשי"ת בכל הטוב ברו"ג על טיב מפעלם.

שי

נדפסה בעלה בפ"ע (תצלום במגדל עז ע' תקנו, והעתקה בהמשמיע' ע' נה). כותרת: אגרת הקודש מכ"ק אדמו"ר קודש הקדשים רבן ומאורן של ישראל מרן שלום דובער מלובאוויטש נבגי"מ זצוקללה"ה זיע"א, מיסד ישיבת תורת אמת הכללית בעה"ק חברון תובב"א, שי תער"ב. ונמצא בנוכתי"ק באוסף המכתבים. מהלשון. אנחנו מיסדים ישיבה... קובעים בה שיעור [ולא, יסדנו... קבענו] וכבר שלחנו לתמוך נראה שנכתב בסמיכות לנסיעת המשמיע והתלמידים השלוחים מלובאוויטש לחברון [בחדש מ"ח תער"ב]. ע"ד השתלשלות רעיון יסוד הישיבה, מתחיל משנת תרס"ג, ועד שבא לפועל בשנת תער"ב, ראה מבוא פ"ז.

אמנם נודע אשר תכלית כונת רבותינו הק' נ"ע הוא עסק התורה ועבודה באה"ק. שזהו תכלית הישוב אשר אותה נפשם הק', כמובן לכל אשר מוח לו בקדקדו, וכאשר כבר דברתי מזה במ"א, ובדבר הזה לדאבון לבנו יש חסרון מורגש מאד בשנות דור אחרון וביותר בבני כוללנו יחי'.

ובפרט עסק דא"ח, כמעט שחסר לגמרי, ובאמת דאבון נפש הוא לכל אשר לב לו, הלא זה הדבר לבד – עסק התורה והעבודה – הוא שהי' חפץ האמיתי והעצמי של צדיקי עולם אבותינו רבותינו הק', נ"ע, ואיך אפשר בלעדי זאת ח"ו ואחת הסבות העיקריות בזה הוא חסרון ישיבה בכוללנו, אשר גם מי שנדבה לבו לעסוק בתורה, אין לו תמיכה מיוחדת, ומוכרח לעסוק בד"א, וגם מי שבא לישיבות אחרות, אינו נשלם בזה כלל הכונה האמיתית.

וע"כ הנני לבשר לכל החיל אשר יראת ד' ואהבת תוה"ק ואמיתות חפץ רבותינו הק' נ"ע נוגע ללבם, אשר בעזרתו ית' אנחנו מיסדים ישיבה לאברכים ובחורים הגונים יר"א בעה"ק חברון תובב"א, ואנחנו קובעים בה שיעור הגון ללמוד דא"ח וכבר שלחנו לתמן אחד מהמשגיחים דהישיבה הק' תומכי תמימים, איש מצויין בתו"ע ויודע פרק בהשגחה ה"ה הרה"ח מהר"ש זלמן האוולין שיחי', גם שלחנו לתמן בחורי חמד מחניכי הישיבה דתו"ת למען התנהג בעזרתו ית' הישיבה דתמן בכל הסדרים כמו הישיבה דפה, והכל יהי' אי"ה על פי הנהגה והשגחה הראשית של בני יחי'. ונקבע על זה בפה ועד מיוחד, ושולחים אנחנו משולחים מיוחדים על הדבר הזה ביחוד, והשי"ת יהי' בעזרנו שיתיסד הענין בטוב ויהי' בהצלחה בכל פרט שתושלם אמיתת הכונה הפנימית, בזכות אבהן קדישין ישיני חברון ת"ו ובזכות כ"ק אבותינו רבותינו הק' נבג"מ זיע"א.

והנני לעורר את ידידנו אני"ש לבא לעזרת הדבר הגדול הזה ברוח נדיבה, ויתנו לנו את היכולת להביא הדבר לפועל ולנהלה בעזה"י כפי הדרוש לטובת הענין, ויחד אתנו יבנו את המוסד הנעלה אשר יסודתו בהררי קודש, והשי"ת יזכנו לראות פרי טוב בעמלנו, ובטוח אני בעם אלקי אברהם אשר יתעוררו בכל אות נפשם בדבר הגדול הזה. וכל

בחורי חמד: שמות שבעת השלוחים הראשונים נרשמו במגדל עז ע' תקנה: ר' אלתר שימחאוויץ; ר' יחזקאל פייגין; ר' הלל מפאטשעפ; ר' צבי קצב מהאדיטש; ר' ישראל זלמן מיאנאוויטש; ר' אברהם אליה אשעראוו; ר' מנחם (נאכע) קאראסיק. רשימת לומדי הישיבה למחלקותיהם – בתעודה המועתקת ב.המשפיע' ע' נו.

המשתדל בענין הגדול הזה יתברך מהשי"ת בכה"ט וימלא השי"ת כל משאלות לבבו לטוב להצליחו בכל עניניו בגו"ר.

כעתירת ידידם אמת החפץ טובם והצלחתם ודו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שיא

ב"ה אור יום ועש"ק ח' טבת תער"ב לפ"ק
קארלסבאד

כבוד ש"ב וידי"נ הרה"ח המפורסם נכבד ומרומם יר"א
כו' מו"ה שלמה יהודא ליב נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. שני מכתביו נכון הגיעני, ונהניתי מאד מהדיעות מתמן שלומדים בשק"דה ת"ל, והשי"ת יחזק מוחם ולבם לעסוק בתו"ע לעבדו ית' באמת ובלב שלם תמיד כה"י, ואני מבקשו שבכ"ע שיקבל ידיעות מתמן ימהר להודיעני.

מש"כ השוה"ם בשם מאני ... טוב אשר הושבתם לו לעשות ע"ש שיינפנקל, ומה שיהי' בזה חדשות בעשיית הדבר בפועל ייטיב להודיעני.

מכתב הועד קבלתי וכתבתי לבני יחי', אמנם כבודו אמר לי קודם נסיעתי שכתב לתמן שאותן שיתקבלו כעת לא יקבלו פרס עד אחר חג הפסח הבע"ל, ומסת' נצרך ליתן להם איזה תמיכה, בטח יכתוב בני

שיא

חלקה נדפס, בצירוף צילום חלקי מגוכתי"ק, במגדל עז' תסה"ו. ונעתקה גם בהמשפיע' ע' רנא. ונשלמה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.

שלמה יהודא ליב: אליעזרוב. אגרות נוספות אליו — לעיל נט, ובהנסמן בהערות שם.

חתמן: משיבת תורת אמת בחברון.

השוה"ם: ה"ר שמעון הויזמאן, השוה לעיל אגרת שט — אליו.

מאני ... שיינפנקל: השוה לעיל אגרת רעה, ובהנסמן בהערות שם.

לא יקבלו פרס: השוה לקמן אגרות שיב, שכה, ובאגרת בנו, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע (אדרי"ח כסלו,

להרשי' האוולין): בדבר תלמידים משם תכריו ותודיע כי במשך החורף הלוה לא יקובל שום תלמיד ע"מ

לקבל פרס. ובאגרת הרשיל"א להרשי' האוולין מיו"ד שבט (המשפיע ע' ס). מרן כ"ק אדמו"ר שליט"א כתב

בפירוש שאותן האברכים הנחוצים ביותר לתמיכה צריך ליתן להם איזה תמיכה גם בחורף זה'.

יחי' איזה סדר בזה, ונא להודיעיני משלומו הטוב ומכל הנעשה אצלנו לטוב.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וש"ב וידי"ע דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

קעת פה אורח נכבד ש"ב ודי' ר' אברהם זלמן שי שבא לפה מברלין ...

שיב

ב"ה יום ד' כ' טבת תער"ב לפ"ק
קארלסבאד

כבוד ש"ב ידי"נ הרה"ח המפורסם נכבד ומרומם יר"א
כו' מו"ה שלמה יהודא ליב נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. היום גמרתי הקור דפה, ויתן השי"ת
שיהי' לרפואה, מחר אי"ה ניסע מפה ונשבות אי"ה בערך אַס הדרך
בעיר וירנה העתיקה, והשי"ת יצליח דרכינו.

מכתבי כבודו נכון הגיעני לרוב עונג, גם ראיתי מכתב ב"ד הרמד"ס
נ"י וקבלתי נחת רב. ויתן השי"ת שבני הישיבה יחיו יהיו קרובים
באמת להי' ותורתו במוחם ולבם ויעבדו את השי"ת באמת ובלב שלם
ויתרומם כללות מצב אה"ק ועה"ק חברון תובב"א. ופועל ידינו ירצה הי'
ויצליח בכל פרט ברו"ג. ובדבר התמיכה, אותן שאינם מוכרחים, ודאי
יכולים להמתין עד אחר חה"פ כאשר כבר כתב כבודו להם וע"ז נתרצו
(ויטעמו טעם תו"ע שלא ע"מ לקבל פרס), והמוכרחים בטח יהי' בזה

ש"ב ודי' ר' אברהם זלמן: - שאר בשרי וזודו ר' אברהם זלמן קורנובסקי [אחי אביו של הרשיל"א].

שיב

חלקה נדפס במגדל עז' תקס"ה, בצירוף צילום חלקי מגוכתי"ק שם ע' תקס"ו. ונעתקה גם בהמשפיע' ע'
רג. ונשלמה ע"פ צילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.

שלמה יהודא ליב: אליעזרוב. אגרות נוספות אליו — לעיל נט, ובהנסמן בהערות שם.

הרמד"ס: ה"ר מרדכי דובער סלונים.

שבני הישיבה: תורת אמת בחברון.

בדבר התמיכה: השוה לעיל אגרת שלפניו, ובהנסמן בהערות שם.

דבר מבני יחי' ליתן להם לע"ע מה שבהכרח, כן הקעסט של הבחורים יחיו עשרה רו"כ לחודש זה רב מאד.

בדבר הנחלאות מה שנתרצו ליתן המעות לאחר שיצדק קודם עשיית הקושאנעס, אני חושש שלא יעשה ח"ו מניעות בקבלת הקושאניעס, אם כי אפשר ע"פ החוק כאשר יצדיק אין לו עוד שייכות להנחלאות (אינני יודע איך הוא החוק בזה) מ"מ יש לחשוש כו'. ומסתי' הודיע כבודו לגיסו הרממ"ן שי' שלבני שי' הוא כותב שצריך לקבל המעות אחרי עשיית הקושאנעס.

אמנם מש"כ ידידינו הגרש"ש שי' לעשות ע"ש ר"י חאגיז שי', אם כי הנ"ל ערב בעדו שיכולים לסמוך עליו, לא אוכל להסכים למסור עצמינו לאיש בלתי נודע לי, וע"כ שלחתי לו טע"ג בזה"ל טאלקא שיינפינקל, ופי' שהסכמתי רק על שיינפינקל.

הנייר שכתב כבודו עשיתי פה, והגיע לי בטורח רב, והנני שולחו מוסג"פ. אישור מהקאנסול אינו נצרך, כי באשר הנאטאריוס הוא מממשלת אוסטריי, ה"ז מספיק להקאנסיל דאוסטריי אונגארי, וליתר בטחון אישר הנטריוס חתימתו בבית המשפט דפה, ודי בזה. את הנייר כתבתי ע"ש שיינפינקל לבד, הנייר נכתב על יסוד הקוויטונגען שנתן לי הויזמאן השייכים להבתים רומאנו ודאהוד כו' אני מבקשו למכור ולמסור אותם לשיינפינקל. כי אחרי שהבתים אינם על שמי, נצרך להעמיד יסוד על דברי אלו, והקוויט' המה היסוד. עתה התבוננתי שהבית של דאהוד כו' ימ"ש אינו נזכר בהקוויט', כי מה שניתן לו ע"ז נבלע בחשבונות החצר הגדול, כך כמדומני ובני יחי' בטח יודע בבירור איך הי' בזה, וצריך כבודו לדעת זאת.

לפי מכתב כבודו בהעתקתו דברי השוה"ם עוד מגיע לו סך נכון לבד הכ"ז ומסתי' יעשה גם מזה עיכוב להמסירה, גם איך נעשה בדברי

בדבר הנחלאות: בהבא לקמן ראה לעיל אגרת רעה, ובהנסמן בהערות שם.

קושאנעס: שטרי בעלות (על שתי החצרות).

הרממ"ן: הרב מנחם מענדל נאה.

הגרש"ש: - הג' ר' שלום שמחה שיינפינקל.

ר"י חאגיז: מהטעם המבואר לקמן אגרת שיו.

הנייר: שטר ההרשאה, הנ"ל אגרות רעה. רפד. רפה.

קוויטונגען: שטרות קבלה על המעות ששלח רבנו עבור החצרות.

רומאנו ודאהוד: הם שתי החצרות שקנה רבנו בחברון (כנ"ל אגרת קעג, ובהנסמן בהערות שם) - הא'

ממשפחת רומאנו, והב' מהישמעאלי דאהוד.

השוה"ם: ה"ר שמעון הויזמאן.

הכ"ז: הנ"ל בהערות לאגרת שט: 27.000 פראנק.

הפּרצ' אס צריך לקבל פרצ' עד שיקבל המזומן או שמאז הושלש המעות לא יקבל פרצ', שממילא הי' ממהר בפועל הדבר.

ואני מבקשו להודיעני משלומי ומכל הנעשה אצלינו לטוב, ומה שיקבל ידיעות בדבר החצר וכן בדבר הישיבה יודיעני נא הכל דבר בעתו.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וש"ב ידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

מכ' הרש"ש אני שולח חזרה לכבודו.

שיג

ב"ה מוצש"ק ב' שבט תער"ב לפ"ק
מענטאן

כבוד אמי מורתי יקירתי הרבניות תי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. אה' אמי מורתי יקירתי תי' דיינע בריף מאור ליום ב' ומאור ליום ג' האבין מיר מקבל גיווען לגודל קו"ר, איך דיינק דיר זייער אה' אמי מורתי יקירתי תי' פאר דיינע אפטע בריף, און בעט זייער אויף ווייטער שרייבן אונז אפטע בריף להחיות נפשינו.

דא איז כסדר רעגן, דער וועטער איז ווארעם, אפאר שעה אז עס רעגענט ניט איז גוט צו שפאצירן, אבער עס איז זייער ווייניג צייט עס זאל גאר קיין רעגין זיין, זון שיין האבין מיר נאך דא דיא גאנצע צייט ניט גיהאט. יתן השי"ת אז עס זאל זיין בקרב גוטע וועטערן.

אה' אמי מורתי יקירתי תי' וואס דוא שרייבשט וועגן באו"נ חנה

פרצ': - אחוים, ר"ל הרבית על החוב שנשאר עדיין מתשלום החצרות. וראה לעיל אגרת שט - מע"ט.

שיג

נעתקה מגוכתי"ק שבאוטף המכתבים.
אמי מורתי: אגרות נוספות אליה - לעיל ג, ובהנמנן בהערות שם.
באו"נ - בת אחי ונכדיך.

ת"י זאל מיט אונז קומען לליובא' . . . מענדל יחי' וועט דא אי"ה זיין
 ויא ער שרייבט וועלן מיר אי"ה ריידן וועגן דעם. גיויס וועסטו עם
 שרייבן וועגן דעם, אייב ער וועט דאס וועלן וועט פון אונזער זייט ניט
 זיין קיין מניעה אי"ה. והשי"ת יעזור לך אה' אמי מורתי יקירתי ת"י
 דוא זאלסט האבן נחת פון אללע קינדער און אייניקלעך און אור
 אייניקלעך בכל פרט ברו"ג.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ובנך דו"ש מלוני"ח
 תכה"י

שלום דובער

פ"ש דודתי הרבניות הכ' ת"י.

שיד

ב"ה יום ב' ג' שבט תער"ב לפ"ק
 מענטאן

בני יקירי שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך מיום ג' שבוע העברה נכון
 הגיעני היום לרוב נחת ועונג, כי מאד יקר אצלי את אשר היית בהאדיץ,
 וע"כ התענגתי בפרטי דבר הנסיעה, וכמאמר העולם כשאוהבים את
 העני אוהבים את תרמילו, כן מפני יוקר עצם הדבר יקרים אצלי
 הדברים הסובבים והתענגתי בקריאתם. והפלא אשר ביום ההילולא
 לא יהי דרך ומבוא אל האהל הקדש וכמובן מעטים היו הבאים, ויתן
 השי"ת אשר אורו יאיר ויזרח לעד ונהנה אנחנו לאורו הקדוש ונזכה
 לראות אור עצם מהותו ולקבל מאתו דא"ח בקדש פנימה בעת התחי'
 בב"א.

מענדל: אחי רבנו, אביה של חנה הנ"ל.
 וועט דא אי"ה זיין: השוה לקמן אגרת שכד.
 דודתי הרבניות: מרת גיטל לעמפערט — אחות אם רבנו.

שיד

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם פ"ב' — שלשם נתקבלה אליו האגרת.
 בהאדיץ: על ציון כי"ק אדה"ז ליום ההילולא שלו בכ"ד טבת. השוה לקמן אגרות שנט. שצו.

ובדבר ראפאפארט והמקוה, האיש הנ"ל יש לו פליאץ גדול, ורוצה ליתן הכל במתנה, וכמדומה עוד מזומן לזה לתקן המקוה, ולבנות בנין מקיבוץ נדבות, ובהבנין יהי ישיבה חלק מתו"ת, ובהצעתו אשר אנשי העיר יחזיקו את הבחורים, ומהבית יהי הכנסה על הוצאת ראש ישיבה וכח"ג, והי מאתו מכתב לידידינו רמ"מ גוי"א שי (כי התראה אתו בליובא' אחר יו"ט דהאי שתא), ודרש שיתאספו איזה ידידים להאדיץ ויחליטו בזה, הרמ"מ שלח המכתב אלי לקארלסבאד.

לי נודע מכבר אשר אין שלום בינו ובין אנשי העיר, פרטי הדברים אינני יודע, וכמדומה שגרמו לו היזק רב בדבר המרחץ שבנה, אשר בתחלה הי' זה ע"פ בקשת העיר (מפני שלא רצו בבעל המרחץ הקודם) והניח בזה הרבה כחות, ואח"כ התחרטו והחליפו רצונם (אשר העיר מסוגלת לזה וכך היא דרכה שעומדת תמיד בחילופים ופגיעתה כו') והי' לו היזק גדול... ובאשר לא מצאתי לעשות דבר בלי הסכמת העיר, היינו להחזיק בידי מעשי יחיד נגד הצבור עם היות שאפשר הצדק אתו, ובפרט בלי הודע ובלי שמוע בין אחיכם כו', הושבתי להרמ"מ שי צצריכים לידע על אתר את דבר הצעתו ולידע ג"כ מאנשי העיר, ונודע אם נכון הדבר לעשותה ואיך ומה לעשותה. ובדבר הצעת הישיבה כתבתי לו אשר אנחנו לא נקבע שם ישיבה בלי משגיח מצדידינו, ובגוף ועצם הענין נכון למסור הדבר לאחד מהסמוכים לשם, אפשר לנ"ד הר"ח שי מראמען, ויותר טוב הי' אם מי מהאחים גוי"א שי יהיו על אתר, ולידע כל הפרטים, ואח"כ באפשר אי"ה להחליט מה לעשות.

זה איזה שנים נתקנה המקוה הנמצאה על האוהל ע"י נדבת יחידים שעסקתי אז בזה, ונעשו אז תקנות בדבר ההשגחה על הנר תמיד, ושתתחמם המקוה בימי אלול וימים נוראים וביום ההילולא, וכפה"נ עתה אין זכר לכ"ז, ואם יעשה כעת איזה תיקונים מי יערב בעד קיומם, והעיקר שעל אתר אין איש כלל שהדבר יהי נוגע לו וידאג ע"ז, ומה שהציע רי"מ בדבר מושב זקנים... ומסת' יודע מהצעת ראפאפארט, וגם אם יהי הדבר הזה, לא תושלם בזה הכוונה באשר ישנו

בדבר ראפאפארט כו': השוה לקמן אגרת שכ.

נ"ד הרי"ח שי' מראמען: - נכד דודי הרב חיים ישעיה שניאורסאהן מראמען.

זה איזה שנים: כנראה הכוונה לשנת תרס"ז - השוה לעיל אגרות קנו. קסו. וראה גם לעיל אגרת נג,

ובהנסמן בהערות שם.

רי"מ: כנראה - ה"ר יעקב מרדכי בצופאלאו מפאלטאווא, הסמוכה להאדיץ.

מושב זקנים: ע"ז גם לקמן אגרת שכ.

ישינים שם, ויקחו לפעמים מעט משקה וידברו מעשי צדיקים וכה"ג, אפשר כשיעשה איזה דבר נכון וההשגחה תהי' מסורה לאי מהעיירות הסמוכות, או להביא שם מי שישגיח וישמור הסדר, אז אפשר שיהי' דבר מה.

את המכתב הזה אני שולח לפ"ב כי עפ"ע תיסע אי"ה ימים אלו לפ"ב, כפי הידיעות מידידינו הרש"ג שי' יהי' מחר אי"ה בפ"ב, ותודיעני מתוצאות נסיעתך לפ"ב, ומתי תיסע אי"ה חזרה לקעשינוב, ואיך החלטת בדבר נסיעתך לכאן, ותכתוב לי איך מצאת עתה בליובאי' בההתעסקות בכל המערכות ואיך היא ההשגחה.

מש"כ בדבר אסיפת רבנים, אני לא שמעתי מזה, ואפשר תודע דבר מזה בפ"ב תודיעני, ונא לכתוב בכ"ע משלומך הטוב.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואביך דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שטו

ב"ה אור יום ה' ו' שבט תער"ב לפ"ק
מענטאן

כבוד ידי"נ ומחוי' הגי' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם
יר"א כו' מו"ה שמואל מיכל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו נכון הגיעני. בדבר בריאותו העיקר צריך להיות במנוחה בעזרתו ית'. ולא רק מנוחת הגוף כ"א גם מנוחת הנפש לסלק מאתו כל טרדא, והשי"ת יעזור לו להיות במנוחה

הרשי"ג: היר שמואל גורארי'.

מתי חסע: השוה לקמן אגרות שטו. שיח. שיט. שכב. שכו.

חזרה לקעשינוב: לשם נסע עם משפחתו, לשהות שם בחדשי החורף, כדלקמן סוף אגרת שיח. ובאגרת הרשיל"א להרשי"ג האוולין מיי"ד שבט (המשפיע ע' ס) .ב' דחנוכה טרם נסיעתו לקישענעוו דברתי אתו'.

אסיפת רבנים: השוה לקמן אגרת שמה, ובהנסמן בהערות שם.

שטו

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

שמואל מיכל: טרייניו מפ"ב. אגרות נוספות אליו — לעיל טו, ובהנסמן בהערות שם.

ויחזק השי"ת בריאותו, ויעזור השי"ת לבתו תי' שיהי' הכל כשורה
ובנקל ויהי' ולד חר"ק.

מבריאותי לע"ע אין חדשות, בפה כל העת הולך גשם, ואם כי
האוויר חם אבל לח, והלחות מגיע גם בהבתים, יתן השי"ת שיוטב
האוויר בקרב, וישלח לי השי"ת רפו"ש בקרב.

בדבר יום הראשון ראיתי במכ"ע שהסאוועט החליט להרשות ה'
שעות בחנויות ממיני אוכל, ולא ע"ז הי' הכוונה בתחלה, כי מה שנוגע
ביותר הוא בשארי עסקים כמו במאנאפאקטורני וכה"ג, שהנסיון בזה
גדול מאד, והעומדים בנסיון נוגע הדבר הרבה. והשי"ת ירחם על אחב"י
וירום קרנם בכל פרט ברו"ג. בני שי' כעת בפ"ב בטח יתראה אתו. כמה
שנהי' פה לא אוכל לידע, ובתחלה חשבתי להיות אי"ה ערך ב' חדשים,
ידידנו הר"י הורעויץ שי' לע"ע איננו פה.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע ומחו' דו"ש
מלו"ח תכה"י

שלום דובער

Villa Nordi

מש"כ במכ' הקודם בדבר אסיפה בפד"מ אין לי שום ידיעה מזה.

שטז

ב"ה אור יום ועש"ק ז' שבט תער"ב לפ"ק
מענטאן

בני יקירי שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך מיום ועש"ק וממוצש"ק קבלנו

יום הראשון: היתר העבודה בו — לשומרי יום השבת. השוה לעיל אגרת רז, ובהנסמן בהערות שם.
סאוועט: המועצה הממלכתית. והשוה לעיל אגרת רפז.
הר"י הורעויץ: הר' יוסף יוויק הורעויץ מוזארשא.

שטז

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים, בראשה גרשם מפי"ב — שלשם נחקבלה אליו האגרת.

לרוב עונג, מה שאתה מתאונן על מיעוט הכתיבה, אני כותב בערך ב"פ בשבוע, ואם לפעמים יקרה רק פ"א יקרה ג"כ ג"פ. בעת נסיעותיך יכול להיות שא"י להיכן לכתוב לך או שאינו מגיע המכתב, ואמך תי' כותבת לעתים קרובים.

במכתבך אתה מתרץ תמיהת הבא"ב שתמה בתמימות על מה דרוש ישיבה בחברות"ו למי דרוש שם רבנים, ובהשערת שיפוצו המעיינות כו' תרצת בזה, ולפי האמת לא זאת היא הכוונה, כ"א שעל אתר במקומם גופא יהיו ביסודות נאמנים ע"פ דרכי החסידות, כאשר דברנו כ"פ אשר כמעט חסר שם דרך אמיתי, ובהתעסקות טובה עמהם ובהשגחה מדויקת יש לקוות אז דאס וועט זעך אויף מאנען בעזרתו ית'. ומה שכתבת וציירת מהותם זה אמת וגם חשש הפיזור הוא חשש (אם כי אני חושב שכאשר בעזרתו ית' תתקיים הישיבה הנה אותו שיתחנכו בה, לא יהי' קלים ברגליהם כ"כ).

ובודאי דרושים להיות מובחרים, אבל מסופק אני אם אפשר הדבר בעת הראשונה להעמיד קו המדידה כ"כ, מפני שני דברים, הא' מפני הבוחן הוא הרז"ה שי' שאינו בקי בהם עדיין, ובמשך זמן שיהי' שם יהי' אי"ה בקי בטיב האנשים (אם לא יתלמד ח"ו להיות מוטעה). והב' שלא להטיל פחד ואימה יתירה על המתקבלים שיראו לגשת. ומובן שאין כוונתי לקבל כל הבא כו', רק לדקדק ביותר איני יודע אם אפשר וכדאי הוא, ויתברר הדבר אי"ה במשך איזה זמן, וגם זאת צריכים לידע אשר א"א להעמיד דבר בתחלת בנינה על תיקונה בשלימות, ורק במשך הזמן משתכלל ומתתקן. כ"א שמתחלה צריכים להגביל הדבר, היינו לעשות לה יסודות והגבלות (היינו ו' קצוות) באופן שיוכל לבוא השכלול במשך הזמן, או יותר באופן שיבוא אי"ה השכלול, וא"א לי להאריך כעת עוד בזה באשר עס איז שיים ניט פרי'.

ידידנו הרש"ג שי' יהי' עפ"ע ש"ק בפ"ב, ובהיותו פה דברנו להשתדל אולי יהי' באפשר להשיג הדאקל' של אליכסני' ולהעתיקו, ומחר אי"ה אשלח לך טע"ג בנידן זה.

תמיהת הבא"ב: תמיהת האדמו"ר מהרש"ג מבאברויסק — על מה פתחו את ישיבת תורת אמת בחברון. הפיזור: שהרבה מיושבי חברון עוברים לדור בירות"ו. השוה לעיל אגרות כ"ד. קכה. קלז. קצח. מובחרים: התלמידים המתקבלים בישיבת תורת אמת. הרז"ה: הרב זלמן האוולין.

דאקל' של אליכסני': תזכיר של הפקיד אליכסנדר — הגיל אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם. בדבר העתקת דאקלאד זה, כנראה, דן גם לקמן אגרות שיו. שית.

תקנה עבורי חצי פונט טאבאק לאפערס, ואם תיסע אי"ה לפה
תביא אתך הטאבאק.

ובקשתי לכתוב לנו בכ"ע משלומך הטוב ומתי תיסע אי"ה
לקעשינוב, היום בא לפה ר"ן גינצבורג ויהי פה איזה שבועות.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואביך דו"ש
מלונו"ח תכה"י

שלום דובער

שיז

ב"ה אור יום ה' י"ג שבט תער"ב לפ"ק
מענטאן

כבוד ידי"נ הגי' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מרה"ה שמואל שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מהטע"ג דתמול ממאסקווא הבנתי
שקאקאווצאו רוצה שיקבל כל השפאלן דוקא, ובמקחים ממוצעים,
וכבודו חושש אם ישיג שפאלן, והושבתי לו שבאם יתן סראק היינו
סראק גדול להעמדת הסחורה יקבל הפאדראד, והיום קבלתי הטע"ג
ממאסקווא שלע"ע איננו מוסכם, וא"י הכוונה אם זה על נתינת כל
השפאלן או על הסראק, והשי"ת יתן לכבודו מציאת חן ופרנסה
והצלחה בכל עניינו בגו"ר וישלח לו השי"ת רפו"ש ויתזקו.

בני שי' כתב לי בשמו שאיבסאן הבטיח לו להשיג הנייר במשך

מחי חסע אי"ה לקעשינוב: השוה לעיל אגרת שיד ובהנסמן בהערות שם.
ר"ן גינצבורג: ראה גם לקמן אגרות שכד.

שיו

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גורארי. אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
הטע"ג... שפאלין: בהמשך לזה ראה לקמן אגרות שכט. שלד, שמג, שנא. שנה.
שפאלין: אדני פסי הרכבת.
סראק: הארכת זמן.
פאדראד: קבלנות.
הנייר: כנראה — הדאקלאד של אליכסנדר הנ"ל באגרת שלפניו.

הזמן, וידוע דאיבסאן אם לא יעמדו עליו, לא יעשה דבר. ונחוץ להזכירו במכתב ועפ"ע יהי כבודו עוה"פ בפ"ב. אם יהי באפשר להשיג זה דבר גדול מאד, ויהי נדרש להעתיקו וישלח לי ההעתקה. או כשיהי אי"ה כבודו בפה יביא אתו. בטח ישתדל כבודו בזה והשי"ת יהי בעזרו.

בהנוגע אל החצר עשיתי את הנייר בקארלסבאד ושלחתי לש"ב הרב שיל"א נ"י והוא שלחו לתמן. אמנם עתה בא שנדרש עוד ג' אלפים פראנק לתשלומי פרצ'... וע"כ יהי מטובו לשלוח את הסך הנ"ל לבני שי'. למען שלא יהי מניעות לגמר הדבר בעזרתו ית'. יש עוד דבר אשר הקאנסל דרוסי במחלוקת כעת עם הפחה דירושתי"ו, וכאשר לשיינפינקל דרוש הסכם ורשיון מהקאנסול, כותבים שיוכל להיות מזה איזה עיכוב, וכתב לי שיינפינקל להסכים למסור ע"ש ר' יצחק חאגיז מחשובי ירושת"ו שהוא נתין טורקי, והוא מאנ"ש וגביר, וכותב שיכולים לסמוך עליו, אך אני לא הסכמתי ע"ז למסור עצמינו לאיש הבלתי נודע לנו, ושלחתי טע"ג שיהי דוקא ע"ש שיינפינקל, ויתן השי"ת שיבוא בקרב לידי גמר לטוב.

בפה שכרנו דירה ווילע בפ"ע בלי שכנים בגובה ההר במקום טוב עם טאראססע גדולה לצד דרום דביום שהחמה זורחת היא כמעט כל היום על הטאראססע. רק שעד ימים אלו הי' גשמים, וזה כשני ימים שאין גשם והחמה זורחת, ומ"מ אני מרגיש הכאב בפה יותר מכמו בקארלסבאד, ואני תולה שזה מפני ההילוך על ההר, דכשהולכי לטייל בהכרח לילך בחזרה על ההר, גם הדירה היא בבי' עטאז, חדר האוכל והזאל למטה, והשלאף צימער עם הקאבינעט שלי בעטאז השני, וימים אלו אינני הולך לטייל, כי העיקר הוא חום השמש, וזה יש לי על הטאראססע ונשקט קצת הכאב ת"ל. והשי"ת ישלח לי רפוי"ש בקרב בתוך כו'.

יש בפה קור געסט מרוסלאנד מווארש' ולאדז ומשארי עיירות בסכום נכון, ובאשר דירתי היא בריחוק קצת ממקום מושבם וגם על ההר, אינם מטרידים אותי כ"כ.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שיח

ב"ה אור יום ה' י"ג שבט תער"ב לפ"ק
מענטאן

בני יקירי שיי' כלתי הצנועה והכי' תיי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך מלובאי ומפי"ב נכון הגיעני לרוב עונג, תמול שלחתי לך טע"ג שצריכים ליקח את בית ר' נח שאול. באשר בלא זה א"א להיות דבר הבנין, וחס אני מאד על הדבר הזה באשר הדבר מצ"ע נחוץ מאד שיהיו החדרים בחצרינו שזה הי' בעזרתו ית' טובה גדולה בגוף ועצם הלימוד וההשגחה. וכמ"ש לי רא"ק במכתבו בחשבון הפרטי שההשגחה על החדרים היא בתלישות, כי הרי"ח א"א לו להיות בכל המקומות הרחוקים זמ"ז, והשגחת השיעור נחוצה איליו יותר, ומניח השגחת החדרים על הבחור, ובין כה חסירה השגחתו. ואם היו החדרים בחצרינו הי' באפשרו להשגיח גם על החדרים. וכל הימים אני חושב בזה היינו בנחיצות החדרים בחצר שבד"כ הי' עי"ז עליהם העול יותר, ואפשר גם על המלמדים. וכאשר נמצא מתנדב שבעזה"י יהי' ביכולת להשיג חפצינו, יהי' מניעה מצד המקום. ועוד העגמ"נ ביותר שזה כמו הפסד בידים ונקל הי' להבין שרנ"ש יודע לו שזה בשבילנו, אשר בטח זאת היא סיבת מיאונו עתה. ואם אפשר אומר טעם אחר, מסת' עיקר הסיבה הוא כנ"ל שביכולתו ליקח יותר, ועתה אם רק בממון הדבר תלוי, לפ"ד צריכים לותר בזה ולקנות. ומובן שא"א לותר מה שאינו בערך, אבל מה שבערך כמו בהוספת מאה וכה"ג לפ"ד כדאי הדבר, ואפשר יכולים לעשות אתו חליפין על בית אחרת שנקנה, אפשר יכולים לקנות ביתו של זלמן ליב ולהחליף אתו, אבל בין כה הזמן הולך. והרי א"א לי לכתוב לידידינו רש"ש שיי' לשלוח מעות על ההכנה טרם נודע שיש לנו מקום על הבנין, והזמן המסוגל אל ההכנה הוא עתה. ובגוף הבנין ג"א מסכים לעשות בנין של עץ, וביכולת להשיג אי"ה בסביבותינו קורות טובים. ובמשך

שיח

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם, ליובי" — שלשם נתקבלה אליו האגרת. החדרים... שיעור: בענין החדרים והשיעור ראה מבוא פ"ה. רא"ק: ר' אליעזר קאפלאן מנהל הלשכה. ג"א: - גם אני.

הזמן להוסיף על הכותלים חצי ציגעל. אבל ראשית דבר עתה הוא הפליאץ, כי איך אפשר לי לכתוב לו שישלח מעות כאשר הפליאץ איננו עדיין ויש לי מזה עגמ"נ רב באשר נחיצת הדבר גדול אצלי כנ"ל. וכאשר עזר לנו ונמצא מתנדב שיהי ביכולתינו לעשות אי"ה את הנחוץ למטרת הכוונה יהי ח"ו מניעה ועיכוב. והשי"ת יעזור לנו שלא יהי שום מניעה ועיכוב ויהי ביכולתינו לעשות כל הנחוץ אל הכוונה האמיתית ויהי בהצלחה בכל פרט ברו"ג.

חשבתי לשלוח המכ" הזה לקעשינוב. אמנם באשר כתבתי שאפשר תיסע מפ"ב לליובא, ואפשר שגם הטע"ג שלי תגרום נסיעתך לליובא, ע"כ אני שולח המכ" לליובא.

מידדינו ש"ב הרב שיל"א נ"י קבלתי מכתב עם דיוקים רבים בעניני הגבולות של החצר ואיך שצריכים לעשות הקושאנעס באופן אחר מכמו שעשה השוה"ם. ואינני יודע דבר בזה. ובאשר אינני יודע נפלא ממני איך יכולים להגביל גבולים ומצרים אחרים את אשר לא גבלו להשוה"ם בהקושאנעס שלו, ואפשר כוונתו רק לעשות מהחמשה קושאנעס קושאן אחד, ואם כדברי השוה"ם שהי מוכרח לזה מצד שכן הי גם קניית רומאנו צריכים לידע אם גם עתה אפשר מוכרחים לזה, שלא יהי מקום אח"כ לחלוק ח"ו. . ואיך שיהי כפה"נ יומשך עוד זמן עד גמר הדבר בעזרתו ית'.

בקשתי להודיעני מתוצאת נסיעתך דפ"ב. ותודיעני נא משלומך הטוב. מידדינו הרש"ג שי קבלתי טע"ג ממאסקווא שנוסע לביתו. הבטחת איבסאן אם לא יכו לו בראשו אינני יודע איך תבוא הדבר. ומסת' יהי הרש"ג במשך הזה בפ"ב. אם נודע לך בפ"ב איזה דבר מעניני הכללים תודיעני. מקעשינוב מזו"כ תי ומנכדתי היקרות יחיו קבלנו מכתבים ות"ל שלי להם.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

לקעשינוב: השוה לעיל אגרת שיד, ובהנסמן בהערות שם.

שיל"א: שלמה יהודה ליב אליעזרוב מחברון.

לעשות הקושאנעס: השוה לקמן אגרת שכב. לעיל אגרת רעח, ובהנסמן בהערות שם.

השוה"ם: היר שמעון היומאן.

הרש"ג: היר שמואל גורארי.

הבטחת איבסאן: העויד מפ"ב ששיג הניר — כניל באגרת שלמניז.

שיט

{י"ד שבט תער"ב}

ב"ה

בני יקירי שי

תמול כתבתי לך בטח יתקבל אי"ה. ושכחתי לכתוב שבאם הבחור שמואל מבאריסאוו בא לליובא', כדאי לפ"ד שיאמר שיעור לפני איזה בחורים למען להרגיל כו' כאשר דברנו.

כל היום הולך גשם וכבד לצאת החוצה יתן השי"ת שבקרב יהי אויר טוב ומרפא. ונא להודיעני משלומך הטוב.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאות נפשך ואביך דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

* * *

איך געריס דיר מיין הערצינס געליבטער טייערער זוהן יחי' פול מאהל רעכט הערצליכסט און [ווינטשן] דיר א גוטע וועג מיט גרויס הצלחה. מיר זאלין הערן בי"ט און זעהן זיך געזונד. וויא עס האפט דיין דיך הייסליבענדע מוטער

ש"ש

שיט

נעתקה מגוכתייך שבאוסף המכתבים, בלי תאריך, ובראשה נרשם „קשינוב תער"ב" — שלשם נתקבלה אליו האגרת. מתוכנה נראה שנשלחה לליובאוויטש, אלא שהגיעה לשם לאחר שנסע מליובאוויטש ונתקבלה אליו לקשינוב, ועפ"ז נראה שנכתבה בי"ד שבט, ומ"ש „תמול כתבתי לך" נמשך לאגרת שלפנ"ז, שבה נכתבו כמה הוראות ע"ד ליובאוויטש, ואשר קרוב לסופה „חשבתי לשלוח המכ' הזה לקשינוב, אמנם... תגרום נסיעתך לליובא' ע"כ אני שולח המכ' לליובא'".

שמואל מבאריסאוו: הי' מגיד שיעור בליובאוויטש במשך איוה שנים. איך... ש"ש: בשולי האגרת מוזגתו הרבנית. אגרות נוספות מאתה — לעיל ג, ובהנסמן בהערות שם. א גוטע וועג: הנסיעה מליובאוויטש לקשינוב — כניל.

שכ

ב"ה יום א' ט"ז שבט תער"ב לפ"ק
מענטאן

בני יקירי שיי' כלתי הצנועה והכי תיי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך ממוצש"ק ומיום ג' נכון הגיעני
לרוב עונג.

בדבר האדיץ לבד דבר המקוה דרוש מאד לעשות סדר בגוף הנהגת
האהל פנימי ובשמירת קדושתו מבחוץ. ההנהגה הפנימית בהנר תמיד
שיהי' בתמידית ובשמן זית זך. ובכל עת שבאים אל האהל יהי' שם
שמש, וגם שיהי' מנין מתפללים לכה"פ בש"ק ויו"ט. וגם שלא יהי' עזוב
בלי שמירה לגמרי.

ענין שמירת בהמק"ד כהנים מבפנים ולויים מבחוץ הי' לא לצורך
שמירה מאיזה דבר המזיק ח"ו רק זהו כבודו. ואם כי המבו' בפסוק
הוא לבלי לבוא אל הקדש פנימה היינו שלא יכנס ישראל לפנים
מהמחיצה, ולבלי לנגוע בקדש ולכן נצטוו על שמירת המקדש אחר
מעשה קרח ועדתו. מ"מ הי' בזה גם בשביל כבודו של בהמק"ד, שלכן
הי' צ"ל השמירה גם בלילה, והי' בזה סדר גדול והשגחה מעולה כמ"ש
במס' תמיד, וכמדומה שמפורש נא' שזה מפני הכבוד. ואין לי פה כמעט
שום ספר.

ובנ"ד אם כי באמת הי' מהראוי שיהי' משמרת, אבל עכ"פ לא יהי'
עזוב. ואנני חושב שיהי' שם על האהל מושב זקנים וכה"ג שלכאוי יהי'
זה כמו משמרת, מפני שאני חושש שלא יצא ח"ו שכרו כוי' אבל בהבית

שכ

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה גרשם. קישינוב' — שלשם נתקבלה אליו האגרת. קטע
נדפס בקובץ יגדיל תורה נ"י. (חמיה סט"ז).
בדבר האדיץ: השוה לעיל אגרת שיד. וראה גם לעיל אגרת נו, ובהנסמן בהערות שם.
ענין שמירת בהמק"ד: ראה לקוטי שיחות חייג ע' 56 ואילך. אנצי' תלמודית ערך בהמק"ד ע' רלו,
ובהנסמן בהערות שם.
בארוכה ע"ד שמירת בהמק"ד, גם בזה"ז ראה סי' משכנות לאביר יעקב להגיר הלל משה מעשיל
גלבשטיין.

בפסוק: קרח יח, ד. וראה אנצי' תלמודית שם.
מושב זקנים: ראה עדי' לעיל אגרת שיד.

שיש שם לצורך השמש, וכמדומה שיש שם עוד בתים לצורך הכנסת אורחים, ידור שם שמש שזה יהי עסקו לשמור את האהל ואיזה פעמים ביום יכנוס אל האהל. ויהי זהיר בטבילה בכל יום. ושמירת קדושת מבחוץ, כי אנשי העיר בכלל והח"ק בפרט אינם מתחשבים עם קדושת המקום, ורק אל הכסף עיניהם. למשל אשר נתנו מקום לאי מאנשי העיר (שלא הי' מהגבוהים וגם לא מהמעולים כלל, ואין רצוני לפרש שמו) אצל האהל, ובניו העמידו מצבת אבן קמת אבן שיש ע"ד החדשה לגמרי, ובראותי זאת נתרגשתי מאד והבטיח לי הגבאי שהי' אז כמדומה ר' אברהם ראבינאוויץ לפעול אצל הבנים שיחליפו עכ"פ את הקמה. וכמדומה שלא נעשה דבר. וכ"ז דורש תיקון.

ואח"כ בדבר המקוה, על האהל נעשה אז מקוה כאשר כתבתי, ולהיותה עמוקה הרבה, הי' הדב[נ]ר אז לחמס אותה לכה"פ בימי אלול וימים הנוראים ובכ"ד טבת, והרב דשם בטח זוכר איך הי' הדבור. אמנם לבד זאת צריכים לסדר דבר המקוה שבעיר.

ולפ"ד צריכים להתיישב בדבר הצעת ראפאפרט אשר הוא נותן כל הנחלה שלו וכמדומה שנותן ג"כ מזומן וטרחתו ועבודתו, ואנשי העיר לא יסכימו ע"ז רק מפני המחלוקת אתו כאשר בארתי במכתבי הקודם.

וע"כ לפ"ד צריכים לקרוא אסיפה מהעיירות הסמוכים, ומאנשי האדיץ צריכים בתחלה רק לשמוע טענותיהם נגד הצעת ראפאפרט, ולדון על הדבר בלי צירוף אנשי האדיץ, אם לקבל הצעת הנ"ל. ואז באופן הובאת הדבר ואיך ומה יכולים לצרף גם מאנשי העיר. ואם תחליט האסיפה לעשות דבר קבוע, לפ"ד לא לעשות מושב זקנים, כ"א ישיבה במשגיח מיוחד וטוב אם ליקח לשם מראמען את ר"י ברעזנאוואטער (אשר עפ"ע ר"ח גרינפי יסכים ע"ז...), או אחר כמוהו שישגיח בטוב, ולקבוע שם לימוד החסידות בהתעסקות טובה ונמרצה בעזרתו ית'.

ואני כופל מה שכבר כתבתי במכ" הנ"ל אשר המשגיח על כ"ז לא יהי' מאנשי העיר, באשר אין שם איש שיהי' הדבר נוגע לו. ובאשר בד"כ המה הפכפכים ולא חלקים (גלאטע), וגם לא מעיר רחוק שאין לו עינים להביט מרחוק, כ"א איש בעל דיעה חזקה וישרה איש חסיד וישר מאנ"ש, מהעיירות הסמוכות כמו מראמען לאחאוויץ פיריאטין וכדומה,

אשר לכה"פ פעם בחודש יהי שם, ויהיו עינו ולבו אל הדבר הזה, ואני מסכים שתיסע בשביל זה אל האסיפה ותראה לעשות אי"ה הכל כדבעי, והשי"ת יצליח לך.

בדבר נסיעתך אלינו, כאשר תחשוב רק על איזה ימים אם זה כדאי לעשות בשביל זה נסיעה גדולה כזו, ומה גם שלפי החשבון יכול להיות בערך עוד ב' שבועות או יותר, הלא מתקרב גם זמן בו אינו אי"ה לביתנו שלום, אם כדאי טרחה גדולה כזו. דרך הנסיעה אם מוען היא על דרך פאנטעבא, מעסטערע, מיילאנד (מילאן) גאנאווע ווענטאמיליע (הוא הגבול דצרפת ומשם ערך 10 מינוט למענטאן). ויכולים ג"כ לנסוע דרך ווארשא גאליציא, באזיל (שלא ע"ד ברלין) (וכמדומה לי דרך פראנקפורט) גאנאווע, ווענטאמיליע. יש עוד לנסוע דרך מארסיעל, וזה אינו נ"ל, כי זה סיבוב גדול, ואינו הדרך הסלולה שהכל נוסעים כך, וכבר ידעת מנסיעתך – ל"ע – מוירצבורג בדרך חדשה שעשית יחד עם הבריא דוירצבורג. אמנם בכללות הנסיעה צריך אתה להתיישב כנ"ל. ואיך שתחליט בכללות הנסיעה ובפרטי יתן השי"ת שיהי בהצלחה ...

ועתה נבוא אל הצעתך להשתדל בדבר להשיג רשיון לייסד מוסד למזכרת כו', הרבה שוחד דברים יש בהשגת רשיון כזה. ראשית עצם הדבר לעצמו, רשיון בית מיוחד ללמוד החסידות, זה דבר יפה ונאה ונעים מאד, עוד נרגש אצלי הטעם והעונג שלי בקבלתי ידיעה מידידינו הרש"מ שי' בהשגת רשיון על אופראווליעניי מיוחדים לעדת החסידיי בפ"ב, ומובן אשר העונג הצפון ברשיון הוא עאכו"כ. ועתה בגוף ועצם הענין הרי יהי ביכולת ללמוד חסידות בריש גלי בלי שום יראה ופחד החיצונים. ומובן כאשר יהי לנו רשיון, יהי באפשר ליסד בכמה מקומות גם לשלוח מדברים בכ"מ (אם יהי נכלל ברשיון הזה או יִדָרש רשיון מיוחד. אבל כאשר יהי הרשיון ביסודו אינו כבד כ"כ להשיג רשיון בהסתעפות הדבר כנודע). אשר באמת גוף ועצם הדבר הוא נחוץ מאד כאשר כבר דברנו רבות בזה. והרבה אני חושב בזה. והשי"ת יהי בעזרנו להביא הדבר לידי פועל. וכאשר יהי רשיון ה"ז דבר נקל, עוד

רשיון לייסד מוסד: השוה לעיל אגרת קלה. קצת.

הרש"מ: ה"ר שמואל מיכל טריינין.

רשיון על אופראווליעניי: לעיל אגרת רי: הרש"מ מודיע לי... רשיון האופרי לחסידים.

שלוחו מדברים בכ"מ: השוה לקמן אגרת חטו.

זאת אשר אז יכולים להיות הידים פתוחות לקבל תמיכות ונדבות לרעיון הזה בלי שום מורא ופחד, והמשולחים לא יהיו צריכים להתחפש כו', ומה גם שיהי' באפשר לשלוח צירקוליארים מפורסמות וקבלות מקוימות שכ"ז תוסיף הכנסה. וביותר בנדבות גדולות ובעזבוניות על איזה פאנד או בנין, אשר רבים טענו (כמו הרש"ז ז"ל בעתו וכמו"כ יש עתה טוענים כאלו אם בגלוי או בלחישה או במח"י) שאיך אפשר ליתן על דבר הבלתי מאושר. ואיך אפשר ליסד דבר בלי שם, כל אלו הדברים המה שוחד גדול אל הרעיון הנשגב הזה.

אמנם הלא כמה פעמים חשבנו בדבר להשיג רשיון על תו"ת, ואפשר שלא הי' הדבר כבד כ"כ. הלא גור השיג רשיון על הישיבה שלהם (וא"י אם הרשיון הוא מפ"ב או מווראשא. ואם בלי חובת לימודי הכללים) והראדזינער א"ל מכבר שהשיג ג"כ רשיון על ישיבה בלי שום התערבות ד"א ...

שכא

ב"ה יום ד' י"ט שבט תער"ב לפ"ק
מענטאן

כבוד ידי"נ הרה"ח המפורסם נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה יעקב מרדכי שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבי כבודו נכון הגיעני, ות"ל בעד הטבת בריאותו, והשי"ת ישלח לו רפו"ש בקרב ויחזקהו ויאמצהו שיהי' בריא אולם תכה"י. כל העת לא כתבתי לכבודו, מפני שרצוני לכתוב לו בפרטיות, וכ"כ זמן כבד למצוא. בקארלסבאד לקח עבודת הקור הרבה זמן בכל יום. ובפה אם כי אין עבודה, הלא הבטלה היא עבודה והוא

צירקוליארים: מכתבים חוזרים, פרסומים.
הרש"ז: - אולי הגביר הרש"ז בערליון, הנ"ל אגרת קצח.
רשיון על תו"ת: השוה לעיל אגרות קלה. רפכ.
הראדזינער: האדמיר מרדכי יוסף אליעזר ליינער. אגרת אליו - לעיל קנח.
התערבות ד"א: הסיום חסר.

שכא

נעחקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
יעקב מרדכי: בעופאלאו מפאלטאווא, אגרות נוספות אליו - לעיל ב, ובהנסמן בהערות שם.

הטיול בעת האפשרי, וגם יש לי בקורים מהגעסט דמדינתינו ובין כה הזמן הולך.

... במשך היותינו פה נרגש הכאב יותר, ואני תולה זה בההילוך מפני שבפה הולכים מ"מ יותר באשר זהו כל העבודה, וביותר מצד שהדירה שלנו היא במקום גבוה וצריכים לילך ע"ג ההר. שכרתי זאת הדירה מפני כמה טעמים, א' מפני שדירת האחרות ע"פ הרוב המה בשכונות עם עוד דיורים, הב' מפני שבדירה הזאת יש טאראססע גדולה לצד השמש, ובעת שהשמש זורחת היא כמעט כל היום על הטאראססע, והלא זהו מהעיקרים היותר גדולים בפה, ג' חשבתי שהאוויר יהי טוב יותר בגובה ההר, ד' שזה רחוק ממקום מושב האורחים מאחינו יחיו. ועתה מפני שההילוך על ההר כבד לפני, אני מונע א"ע מלילך, וביום שמאיר השמש אני יושב על הטאראססע, ואינו דרוש לי כלל לילך, אבל בכל העת מאז באנו לפה הי' רק איזה ימים זריחת השמש, וכל העת הולכים גשמים גם רוחות חזקות אם מהים או מההרים, אשר התושבים אומרים שאינם זוכרים חורף כזה, יתן השי"ת שיוטב האוויר ויהי לתועלת שמש צדקה ומרפא כו' ...

כתבתי לכבודו הכל בפרטי פרטיות, באשר יודע אני שרוצה לידע הכל בפרטיות, וכל פרט ופרט חביב אצלו כקטן כגדול, והשי"ת ישלח לי רפוי"ש בקרב בתוך כו'.

בדבר בריאותו בהיותו על הדאציע דברנו אז שיסע כבודו בחורף לחו"ל, באשר העיקר הכובד – ל"ע – הוא בחורף, ואז יכולים הפראפ' יותר לידע את הנעשה, וגם אז המנוחה או האויר הטוב מועיל בעזרתו ית', ובכוונה זו קיצר בנסיעתו בקיץ כנודע. ועתה בדבר החורף הזה אין מה לדבר שבטח א"א לו לנסוע כעת מביתו באשר עד כה וכה ימי הפסח הבע"ל ממשמשין ובאים, ובלתי ספק הוא שנסיעת הקיץ מועיל גם על החורף, ומ"מ אפשר צריך כבודו לסדר עצמו על קיץ הבע"ל להיות על דאציע, ובעזרתו ית' לנסוע אי"ה בחורף לחו"ל, כי לפ"ד בקיץ גם הדאציע יהי לו לתועלת אי"ה. ויתן השי"ת שיהי בריא אולם בקיץ ובחורף, הנה אז כדאי להתראות עם פראפ', והשי"ת ישלח לו רפוי"ש בקרב ויארך השי"ת ימיו ושנותיו ויהי במנוחה תכה"י על התורה ועבודה, וזמין לו השי"ת בקרב עבור בנו דוב ניסן יחי' זיווג טוב ומוכשר ברו"ג, ויקבל נחת מכל צאצאיו בכל פרט ברו"ג.

בדבר השו"ב הנה למצוא שו"ב בכל המעלות, מומחה גדול בשו"ב ולמדן גדול שיגיע להוראה, ועל כולם צ"ל יר"א מרבים, כל אלה יחד כבד למצוא, ואם ימצא כזה טוב לו במקומו, ולא ירצה להחליף, ובפרט בעד שכירות כאלה ארבעים ר' לחודש מי זה שיתרצה ע"ז. השו"ב דפאצעפ ר' משה מרדכי הוא מפורסם במינו למומחה ולמדן גדול להורות ולדון... ויש לו בפאצעפ ערך מאה ר' לחודש, והוא רוצה מקום על רבנות או להיות ראש ישיבה, והעיר אינה מניחו. בזעמבין השו"ב השני (הא' הוא בן ר"י שו"ב ז"ל) אומרים שהוא למדן ושייך להוראה, ומומחה גדול בשו"ב, און א חסידישער יונגערמאן, שנותני כמדומה קודם ארבעים, ובאשר כבודו מפליא אומנות השו"ב שלהם איני יודע אם יוכשר בעיניו או בעיניהם המומחית שלו, אך גם הוא לא יתרצה על סך מ' רוי"כ, אשר בטח כזה או יותר יש לו במקומו, ועל להבא מי יודע, ובפרט שצריך לכנוס במלחמה, אשר בזעמבין עם היות שהוא נתוסף על השו"ב בן ר"י הנ"ל, הנה שלו ושלוה ביניהם. והשי"ת יעזור לו להשיג מבוקשו בנקל ובהצלחה, ולא יהי לו שום מונע ומעכב בשום פרט ויצליח בכל עניניו בגו"ר, והנני מבקשו לכתוב לי משלומו ובריאותו ויהי לי לעונג.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שכב

ב"ה כ"א שבט תער"ב לפ"ק
מענטאן

בני יקירי שי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. יום ד' ערב קבלנו טע"ג שלך, וכפה"נ באת לקעשינוב ביום ד', ולפי החשבון שכשנסעת מפ"ב יום א' ערך

ר' משה מרדכי: פאהארעלסקי. לאחיז נתמנה לרב בפאצעפ, ולאחיז ברמת-גן ארה"ק, מח"ס נתיבים במי
הים. מזמרת הארץ.

שכב

נעתיקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם, קישינוב' — שלשם נתקבלה אליו האגרת.

שעה ½ הייט צריך לבוא לקעשינוב ביום ג' שעה ½ קודם חצי היום, מסת' נקבל אי"ה מכתב איך הי' סדר נסיעתך. במוצש"ק קבלתי מכתבך מפ"ב וביום א' הושבתי עליו בארוכה, בטח נתקבל, ומאז לא קבלנו מאתך מכתב, בטח יהי' אי"ה מכתב, והשי"ת יעזרינו להתבשר זמ"ז בשו"ט ולהתראות בחו"ש ובלב שמת.

מזו"כ תי' הי' מכתב וכותבת שהיא סובלת הרבה מכאב הראש ... והשי"ת ישלח לה רפו"ש בקרב ויחזקה שתהי' בריא אולם.

מש"ב הרב שיל"א נ"י קבלתי מכתבים ותובע שאכתוב להשוה"ם אודות השט"מ, ויבאר נחיצות הדבר, וכפה"נ הדבר מוכרח שתהי' שט"מ למען שיהי' מבואר הכל, וביותר כאשר אינו מוכרח בעשיית הקושאן, וכאשר יצדיק צריכים ליתן לו המעות, הרי השט"מ נחוצה ביותר. אבל לי כבד מאד הכתיבה הזאת, ומ"מ אכתוב אי"ה אחר ש"ק הבע"ל ואשלח אי"ה להשיל"א נ"י. ויתן השי"ת שיבוא לידי גמר לטוב בקרב. לידידינו הרש"ג שי' כתבתי אודות הגיא פ' ושישלח לך, בטח ישלח אי"ה.

ואני מבקשך לכתוב לנו בכ"ע משלומכם הטוב ואיך החלטת בדבר

זו"כ: - זוגתך וכלתי.

הרב שיל"א: הרב שלמה יהודה ליב אליעזרוב מחברון.

שוה"ם: שמעון היוזמאן.

שט"מ: מכירת החצרות ע"ש הרש"ש שיינפינקל, כניל אגרת רעה, ובהנסמן בהערות שם.

נחיצות הדבר ... הכתיבה הזאת: באגרת הרש"ו האוולין להרמ"מ נאה מ"כ שבט (המשפיע ע' רנג): דברתי עם הרש"ו היוזמאן יום וא"ו, והשיב לי שלא יתן על שם שיינפינקל אם לא כשיקבל מכתב מאדמו"ר שליט"א. וכבר כתב לו בזה רבנו לעיל אגרת שט, אך הוא השיב לרבנו בטעמים לשלילה, וע"ז חכה למענה רבנו, כנזכר באגרת הנ"ל, והוא חושב שבדאי ישמע אדמו"ר לבקשתו שלא יהי' ע"ש שיינפינקל, אך אם יהי' כתוב בדווקא ע"ש שיינפינקל לא ישנה. למועל נכתב השט"מ ע"ש שיינפינקל בייג אייר, ונעתק הכט"מ שם ע' רנו.

לאח"ז קיבל אגרת נוספת מאת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, ושם מפרש איך לעשות השט"מ והקושאן

(גוכתי"ק - באוצר המכתבים):

(א) יעשה קושאן אחד על כל נחלת ראמאנו בשם הגרש"ש שי' שיינפינקל בדיוק כל המצרים והגבולים מסביב. מפורט באר היטיב כל הפרטים מפורש הכל כאמור בשטר המכירה אשר שלח לנו א"ז בקיום החכם באשי, וכמו שהמה בארמאים ומצויירים בפלאן גיני. כן יעשה גם קושאן מיוחד בשם הגרש"ש שי' הנ"ל על נחלת דאהוד וכ"ו בדיוק כל המצרים וכביאור כל הפרטים תחתים שניגם ושלשים כניל.

(ב) לעשות שטר מכירה כד"ת ע"ש הגרש"ש שי' בנוסח השטר מכירה ששלח לנו א"ז חתומה מיד העדים וידידינו הרב המשפיע הריזה שי' וידידינו הרב הרמ"מ שיחי, ומיד המוכר והקונה. ומקיימת מאת החכם באשי דעיה"ק חברון ת"ז. הכל כמו בהשטר מכירה ששלח לנו א"ז ויכלול בה גם נחלת דאהוד וכ"ו המצרי ופרטי כניל.

הרש"ג: ה"ר שמואל גורארי.

כתבתי אודות הגיא: לעיל אגרת שיו: נדרש עוד ג' אלפים פראנק ... מטובו לשלוח את הסך הנ"ל לבני. דובר הנטיעה לפה: השוה לקמן אגרות שכת.

הנסיעה לפה אי"ה. בפה כמעט בכל יום ויום הולך גשם, אם כי האויר חם אבל לח, ויתן השי"ת שיוטב האויר ויהי לתועלת.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שכג

ב"ה מוצש"ק כ"ב שבט תער"ב לפ"ק
מענטאן

כבוד אמי מורתי יקירתי הרבניות תי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. אהי אמי מורתי יקירתי תי דיין בריף מיום א' האבין מיר מקבל גיווען תמול לגודל קו"ר ולשמחת לבבינו. איך האב גיהאט עגמ"נ וואס דיא גאנצע וואך האבין מיר קיין בריף גיהאט. ויא עס וייזט איז איין בריף פאר פאלן גיווארין. איך דיינק דיר זייער אהי אמי מורתי יקירתי תי פאר דיינע בריף און בעט זייער אויף וייטער שרייבן אונז אפטע בריף משלומך הטוב והיקר לנו להחיות נפשינו.

וועגן גיזונד איז לע"ע נאך ניט קיין אסאבינע נייס. דער ווייטיק הערט זעך נאך, ביותר בא מערער גיין, אונזער דירה איז אויף א בארג, מיר האבין דיא דירה גינומען וייל איך האב גירעכנט אז אויפן בארג איז די לופט בעסער, און אז וואלט גיווען פאגאדע איז טאקע אויפן בארג גוט דיא לופט, ווידער איז אין דער דירה א גרייסע טאראססע א אפענע ערך א ארשין 12 דיא ליינג און אזיי דיא ברייט און אין גאנצן צום זון זייט און אויך אפיין צום ים, דאס איז בפה א גרייסער רעכענונג, נאר דער ארוף גיין אופין בארג איז פאר מיר שווער אויך פאר זוי"כ תי,

שכג

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

אמי מורתי: אגרות נוספות אליה — לעיל ג, ובהנסמן בהערות שם.

אסאבינה: טובות במיוחד.

פאגאדע: אוי"ל: א גוטע פאגאדע [מוזג אויר טוב].

זוי"כ: = זוגתי וכלתיך. ע"ד בריאותה השווה לעיל אגרת רמה, ובהנסמן בהערות שם.

דער צוא גיינג אויף בארג איז זייער גוט באוואקסין און זייער שיין און א גוטע וועג, אבער עס איז אביסל שווער צוא גיין. ויא פרייער האט מיר גאר ניט גיארט אזא בארג איך בין אין מארינבאד און ויעסבאדין אויף פיל גרעסערע בערג גיגינגען, נאר איצט איז דאס אביסל שווערלעך, נאר דעם טאג וואס עס איז זון שיין דארף איך גאר ניט גיין, איך האב דיא זון בא זיך אופין טאראססע, בד"כ זעה איך מיטלען וואס וייניקער אופין בארג גיין, איז דאמאלסט לייכטער, עס איז חלילה ניטא וואס איבערטראכטין עס איז ח"ו ניט שטארק דיא שמערצן נאר עס הערט זעך דער ארט, והשי"ת ישלח לי רפוי"ש בקרב בתוך כו'.

זו"כ תי' ... והשי"ת ישלח לה רפוי"ש ויחזקה, והשי"ת יעזרינו זעהען זעך געזונטער הייט מיט פריילעכע הערצער.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ובנך דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שכד

ב"ה אור יום ה' כ"ז שבט תער"ב לפ"ק
מענטאן

בני יקירי שיי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכי מיום ה' הגיעני תמול לגודל קו"ר. וכפה"י החלטת לנסוע אי"ה לפה, יצליח השי"ת דרכך, ויעזרינו השי"ת להתראות בחו"ש ובלב שמח. המכ' הב' שיעדת לכתוב בארוכה עוד לא נתקבל היום, ואפשר יהי' מחר אי"ה.

מאחי הר' יחי' קבלתי מכתב אשר כעת כבד לו לנסוע מביתו כי ממתין על איזה סוחרים, וכותב שרצונו להיות פה בעת שתהי' אתה, כי

שכד

נעתקה מגוכחתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם, קישינוב' — שלשם נתקבלה אליו האגרת. מאח'... להיות פה: השוה לעיל אגרת שיג.

רצונו להתראות אתך ג"כ, ואפשר כאשר הודעת לו מנסיעתך ישתדל לבוא ג"כ לעת הזאת.

ר"ן גינצבורג עודינו פה ויסע אי"ה יום ד' הבע"ל לביתו שלו.

במכתב הקודם כתבתי בדבר זו"כ תי' שתהי' אצל פראפי באדעססע, בטח ישתדלו להיות באדעססע, והשי"ת ישלח לה רפו"ש בקרב ויחזקה שתהי' בריא אולם.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך וא"ז דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שכה

ב"ה יום ג' ט' אדר תער"ב לפ"ק
מענטאן

כבוד ש"ב ידי"נ הרה"ח המפורסם נכבד ומרומם יר"א
כו' מו"ה שלמה יהודא ליב נ"י

משלמינו ת"ל כה יתן השי"ת על להבא. מכתבי כבודו קבלתי כולם. ומש"כ בדבר המכתב הידוע, מאד כבד עלי הדבר, וכאשר נתקבל ידיעה מאתו שיעשה הכל, הרי המכתב הוא למותר עתה, ואי"ה כשיגמר הכל אז אכתוב לו, ובדבר המגיע לו עוד, מזה לא יהי מניעה ח"ו, ובקרב יושלח אי"ה להרשי"ש נ"י הסך הדרוש, וכאשר הרשי"ש נ"י הבטיח ליתן בין כה משלו, מסת' יעשה כן. ויתן השי"ת שיוגמר הענין בקרב ויהי מתוקן הכל ויהי בהצלחה בכל פרט, ובהנוגע לכבודו בעצמו אראה שיתוקן אי"ה בקרב.

ר"ן גינצבורג: ראה לעיל אגרת שטו.
זו"כ: - זוגתך וכלתי. ע"ד בריאותה השוה לעיל אגרת רמה ובהנסמן בהערות שם.

שכה

נעזקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.
שלמה יהודא ליב: אליעזרוב. אגרות נוספות אליו - לעיל נט, ובהנסמן בהערות שם.
המכתב הידוע: ע"ד השט"מ - כניל אגרת שכב.
ההרשי"ש: להיר שלום שמתה שיינפינקל.

בני יחי' א"ל שזה כג' שבועות שלח לתמן ג' מאות ר', ויסדר אי"ה שיתן גם לבני תמן יחיו. והשי"ת יחזק מוחם ולבם בתורתו ועבודתו ית' ויהי' בהצלחה בכל פרט.

מכל הידיעות שיקבל כבודו בטח יודיעני הכל בעתו, ויודיעני נא משלמו הטוב ומכל הנעשה אצלינו לטוב.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וש"ב ידידו עוז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

הנני מסגיר בזה מכ' לב"ד הרמד"ס נ"י. וע"פ שיטת כבודו אינני שולחו ישר מכאן גם לא הזכרתי מנסיעתי.

שכו

ב"ה יום ד' יו"ד אדר תער"ב לפ"ק

כבוד ב"ד ידי"נ הרה"ח המפורסם נכבד ומרומם יר"א כו' מו"ה מרדכי דובער נ"י

אחדשה"ט באה"ר,

מכתב כבודו נכון הגיעני לרוב עונג ושמחתי על דבריו והנה אינני מסופק כלל בשמחת נפש כבודו והרגשתו הטובה בכללות הענין הזה. אמנם אם התעוררות האברכים והבחורים היא אמיתית ישמח לבי מאד, ומעומק לבי אודה לה' שהגיעני עד כה, והשי"ת יזכני לראות בקרב בהרמת קרן עה"ק חברון ת"ו וממנה תצא אורה לכל אה"ק.

תכלית כוונתי שיהי' עסק דא"ח באה"ק התעסקות אמיתית בנתינת

גם לבני תמן: השוה לעיל אגרת שיא, ובהנסמן בהערות שם. הרמד"ס: ה"ר מרדכי דובער סלונים — היא האגרת שלאחיו.

שכו

חלקה נדפס במגדל עז ע' תקסו. המשפיע ע' רנד. ונשלמה ע"פ כתי"י 1310 קעב, א (והיא האגרת הנוכרת בסוף האגרת שלפניו).

מרדכי דובער: סלונים. אגרות נוספות אליו — לעיל ח, ובהנסמן בהערות שם. שמחת נפש כבודו: מתוארת באגרת שלו להרשיליא מי"ד טבת (המשפיע ע' סב), ושם: אני מסגיר פה מכתבי למרן כ"ק שליט"א ברוב תודה כפי מיעוט שכלי וערכי, כי אתאפק לא אוכל.

נפשם ע"ז ביגיעת נפש ויגיעת בשר אשר היא המביאה לידי עבודה שבלב כמ"ש באגה"ק בקו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח וזה כל האדם להוציא ממסגר אסיר להביא התגלות הכחות הנה"א ולהכניע כחות הטבעיים דנה"ב והיא היא אמיתת העבודה שבלב בתפלה הנקנית ע"י ההתעסקות הטובה בדא"ח והדבר הזה אינו נעשה בשעתא חדא וברגעא חדא, אך אם יתנו נפשם על עסק הדא"ח ללמוד ע"מ לעשות סוף הכבוד לבוא בעזרתו ית' וחפץ ה' בידינו יצליח לבוא אל אמיתת הכוונה ויאירו נפשינו באור חיי החיים ולאורו נסע ונלך כו'.

בקשתי מכבודו להודיעני בכ"ע מבריאותו ומשלומו הטוב ואיך עברו לו ימי החורף ובפרט בהנוגע לרגלו, והשי"ת ישלח לו רפו"ש בקרב ויתזקהו שיהי בריא אולם ויהי במנוחה בכל פרט וישמח נפשי בבשו"ט מהנעשה בעה"ק ת"ו והשי"ת ירום קרנה כו'.

מבריאותי יש קצת הטבה ואם כי הכאב בהצדדים עודנו נרגש אך תקותי להשי"ת בזכות כ"ק אבותינו הק' זצוקללה"ה נ"ע, ואני מבקש את כבודו להזכירנו בכ"ע על מקומות הק' שישלח לנו השי"ת רפו"ש בקרב בתוך כו' ויצליח לנו ברו"ג.

ויקבל התוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו ונ"ד ידיו עוז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שכז

ב"ה י"ט אדר תער"ב לפ"ק
מענטאן

כלתי הצנועה והכי תי
נכדותי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. זיינע בריף האבין מיר מקבל גיווען

לרגלו: השוה לעיל אגרת עה.

שכז

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. בראשה נרשם, קישונוב" — שלשם נתקבלה האגרת.

לרוב עונג. ת"ל פאר דיין גיזונד והשי"ת ישלח לך רפו"ש דוא זאלסט זיין גיזונד בכל פרט. בו"א יחי' איז אפגיפארין מפה יום ג' בקר, מיר האבין דיא צייט גאנץ גוט פארבראכט ת"ל. ער איז גיפארין צוזאמען מיט ידידנו הג' הרש"ג שי' לפ"ב, ער האט גירעכנט אז יום ב' הבע"ל זאל ער ארויספארין מפ"ב לקעשינוב וועט ער קוממען אי"ה יום ד' השי"ת יצליח דרכו. מיר רעכענען אז דעם שבת וואס נאך ר"ח וועלין מיר אי"ה זיין אין ברלין, זונטיג וועלין מיר אי"ה ארויספארין מברלין וועלין מיר אי"ה יום ג' בקר זיין דער היים, איך האף אז איר וועט אי"ה אייך זיין צוא דער צייט, און אפשר וועט אויסקומען פרייער אפאר טעג. גיוויינלעך וועלין מיר אי"ה ויסן איינע פון דיא אנדערע ויא מיא וועט פארין, והשי"ת יצליח דרכינו.

נכדותיי היקרות יחיו אייערע גריסן בין איך מקבל מיט פיל פערגניגין. יעזרינו השי"ת זעהען אייך בקרב גיזונטערהייט און מקבל נחת זיין פון אייך בכל פרט ברו"ג.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם וחותרך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שכח

ב"ה מוצש"ק כ"א אדר תער"ב לפ"ק

לידידי הר"ז שי'

מכתבך נכון הגיעני ונהנתי משקידת הבחורים יחיו והשי"ת יחזק מוחם ולבבם בתו"ע ית', ות"ל אשר בני תמן יחיו נמסרו אל הענין הגדול, ויתן השי"ת שיהיו נתונים בלבם ונפשם אל ה' ותורתו ועבודתו ית' לטוב להם כל הימים.

בו"א: - בני ואישיך.

הרש"ג: היר שמואל גורארי.

שכח

חלקה נדפס בקבוץ יגדיל תורה (ירושלים) גליון א' ע' 19. צילום כתי"ק והעתקה בהמשפיע' ע' סג וע' שלה. ומועתקת גם בכתי" 1310 קעא, א.

הר"ז: - הרב זלמן האולין. אגרות נוספות אליו - לעיל אגרת שחי, ובהנסמן בהערות שם.

בדבר הנהגת יו"ט הבע"ל לפ"ד הבתורים יחיו באשר דעתם לחזור אי"ה, יתנהגו בכל דבר כבני חו"ל, ואתה באשר אתה עם ב"ב יחיו תתנהג כבני א"י והיינו בהנחת תפילין ותפלה, אך לענין אכילת חמץ ביו"ט אחרון ש"פ (הגם כי אינני מסכים עם אומרך במכתבך שזהו דבר שא"א כו', כי הלא נתונים נתונים אנחנו לרצונו ית' בתוה"ק כו') הנה באשר קביעותך באה"ק עוד בספיקות אצלך כדאי להיות נזהר בזה. ונודה לה' על גאולתינו ופדות נפשינו ונזכה לביאת ג"צ בב"א.

ותחוגו את חמה"צ הבע"ל בדיצה ובכשרות כאוות נפשך וידיך דו"ש מלוני"ח תכה"י.

שלום דובער

שכט

ב"ה יום ב' ד' סיון תער"ב לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מרו"ה שמואל שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבי נכון הגיעני. כמובן הזמן כעת אינו מספיק לכתוב, אך בדבר הפראשעני נצרך לידע מה כוונתו (א) אם בדבר המעטרקאצי שלא יהי שייך לרבנים, (ב) אם גם בדבר הר' שיהי בלי צענז, (ג) אם להזכיר בדבר שיהי רעגיסטראטער, (ד) בני יחי' אומר בש' כבודו בשם כו' שיהי הרעגיסטר' מאחב"י, זה אינו ידוע לו אם יהי נבחר או נאזנאצעט, וצריכים לידע אם באופן שבהפראשעני יהי נזכר בדבר רעגיסטראטער אם לבקש שיהי מאחב"י ונבחר (שע"ז יסכים הרממ"ח שי') יכולים לבקש את הרממ"ח שי' לעשות הבקשה, אבל

בדבר הנהגת יו"ט: ראה בזה לקוטי שיחות חייא ע' 307.

שכט

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גורארי, אגרות נוספות אליו — לעיל רעא ובהנסמן בהערות שם.
פראשעני: בקשה, שהתכוונו להגיש לממשלה. ובה דן גם לקמן אגרות ש. ש. ש. ע"ש.
מעטריקאצי... צענז... רעגיסטראטער: בכ"ז ראה לעיל אגרת רנו, ובהנסמן בהערות שם.
הרממ"ח: הרב מנחם מענדל חן מניעזין.

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

תרכז

מתי יהי הדבר, אפשר ביכולת כבודו לעשות זאת עם הרי"י ראפאלי ש"י, ושיגו חתומים שבאמת אינו נוגע מי יהיו כו' ובפרט אם יהיו גם בעלי שם וגבאי כו'.

והשי"ת יהי בעזרינו שיבוא הדבר לידי פועל לטוב כו'.

בדבר ענינו עם הנאצאלי דאראגע לפ"ד יותר טוב שיהי כבודו הקונה מהיער ויתן להם שפאלין ומעטריאל כפי המקח שיעשו, וצריך כ' לתור את היער אם באפשר ליתן המקח שנותנים, והשי"ת יתן לו מציאת חן ופרנסה והצלחה בכל ענינו בגו"ר.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

של

ב"ה יום א' ח' תמוז תער"ב לפ"ק
זאאלשיע

כבוד ח"ד ידי"נ הרי הגי המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם
יר"א כו' מו"ה מנחם מאנש יחי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבי כבודו נכון הגיעני במועדס ות"ל בעד הטבת בריאותו, ובדבר רגלו מסתי הי עוד הפעם אצל הדאק, ובד"כ אין זה דבר גדול ח"ו, ולפ"ד אין זה שייך כלל אל הלב (וכאשר נראה שת"ל סר הניפוח) ועם הזמן יסור אי"ה הכאב לגמרי, ואם כי בכלל צריך לנוח מ"מ צריך ג"כ לילך מעט מעט, ניט איין זיצן זעד, וטוב לילך כחצי שעה ולנוח אח"כ. ומה שנצרך לו לעסק יותר טוב שישע מהקוואטיר שלו למקום עסקו מפני ריחוק המקום, והשי"ת ישלח לו רפוי"ש ויחזקו שיהי בריא אולם.

הרי"י ראפאלי: הרב יצחק יואל ראפאלאוויץ מקרעמענטשוק.
נאצאלי דאראגע: השוה לעיל אגרת ש"י, ובהנסמן בהערות שם.
שפאלין: אדני פסי הרכבת.

של

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
מנחם מאניש: מאנעסזאהן מפ"ב, אגרות נוספות אליו — לעיל קטו, ובהנסמן בהערות שם.

כפה"נ חושב כבודו לבוא לפה בזמנים אלו ואי"ה נתראה בקרב
בחו"ש.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידיע דו"ש מלוני"ח
תכה"י

שלום דובער

שלא

ב"ה יום ד' י"א תמוז תער"ב לפ"ק
זאאלשיע

Шнеersonъ Ш.Б.

כבוד מחו' ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם
יר"א כו' מו"ה שמואל מיכל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מהטע"ג נראה שצריכים לפעול שם על
שניים, ובסוף הטע"ג נזכר שם בליומבערג, ואיני מבין הכוונה. וכפה"נ
הטע"ג משובשת היא (כי עושים טעותים בטע"ג), ובקשתיו שיפרט
דבריו במכתב, ולע"ע לא נתקבל, ואפשר יהי היום. אמנם אם עוד לא
כתב, בקשתי שיכתוב מחר אי"ה, כי לפה"נ יסע אי"ה בני יחי' אחר
ש"ק הבע"ל לריגא ויעורר את הר"י רש"ל יחי' בזה.

בנעזין נתקלקל מאד האהל, ומתקנים אותו כעת, ועולה סך נכון.
וע"כ יתן נא כבודו נדבה ע"ז סך כ"ה ר"כ וישלח אותם לנעזין

שלא

נעתקה מצילום כתיק שבאוסף מונדשיין.

שמואל מיכל: טריינין. אגרות נוספות אליו — לעיל טו, ובהנסמן בהערות שם.

מהטע"ג... בליומבערג: תוכן הדברים לא נתפרש כאן, ולא באגרות דלקמן — שבהן דן בנושא שלפינו.
ומתוכן כולם ידוע רק, שהדבר הי' תלוי בשני אנשים, א' מהם בליומבערג, שא"י הי' לפעול עליהם אלא ע"י
הרב צבי ליכטנשטיין מטוקעם, שהגיר חיים יעקב רשיל מריגא מכירו, ורבנו שלח לזה את כ"ק בנו לריגא
לעורר את הר"י רשיל שידבר עם הר"צ ליכטנשטיין שיפעול על שנים הנ"ל, ומשם נסע לפ"ב לדבר בזה עם
ניסאל. הר"צ ליכטנשטיין נתעורר לפעול בזה, אך מפני איזה התחדשות נסוג אחור. ובכ"ז ראה לקמן אגרות
שלב. שלג. שלד. שלט. שפ.

האהל: של כ"ק ארמיר האמצעי נ"ע.

להרמ"מ יחי' או על שמי לליובאוויטש, וזכות כ"ק אדמו"ר האמצעי
זצוקללה"ה יעמוד לו להצליחו ברו"ג.

דבר תו"ת מש"א כבודו ששלח סך אלף ר', לא אוכל לשער כלל
איך יאמר ר"א קאפלאן שלא נתקבל שום סך מכבודו בשנה זו בעת
ששלח סך כזה, ובלתי ספק אצלי שזה הי' על חשבון קודם, והיום יהי'
קאפלאן פה ואשאלהו אי"ה ע"ז.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו ומחוי' ידי"ע דו"ש
מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שלב

ב"ה יום ה' י"ב תמוז תער"ב לפ"ק
זאאלשיע

כבוד ידי"נ הגי' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה שמואל שי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו נכון הגיעני, ויעזור לו השי"ת
לעשות הסילוקים במועדם וזמנם בנקל בלא שום צער ועגמ"נ ח"ו,
ויהי' כבודו במנוחת הנפש ובמנוחת הגוף בכל פרט.

דבר ליכטענשטיין הוא רב דתי וגם רב העדה והוא יר"א, ר"י
רש"ל מריגא מכיר אותו היטיב, ואחר ש"ק הבע"ל יסע אי"ה בני שי'
לריגא ויעורר את הר"י הנ"ל שישע לטוקעם אודות זה, והשי"ת יהי'
בעזרינו.

לידידינו הרמ"מ חן שי' עוד לא כתבתי, ואכתוב לו אי"ה אחר ש"ק
הבע"ל.

הרמ"מ: הרב מנחם מענדל חן מניעיון.
ר"א: - ר' אליעזר קאפלאן מנהל הלשכה.

שלב

נעזקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גורארי. אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
ליכטענשטיין: השוה לעיל אגרת שלסניז, ובהנסמן בהערות שם.
ר"י רש"ל: הג"ר חיים יעקב רשיל מריגא.
רמ"מ חן: השוה לעיל אגרת שכת.

בנעזין נתקלקל מאד האהל, ומתקנים אותו, ועולה סך נכון ואני מבקש מכבודו ליתן נדבה ע"ז סך כ"ה ר"כ, ויכול לשלוח להרמ"מ חן יחי, או ישלח לליובאוויטש ע"ש. וזכות כ"ק אדמו"ר האמצעי זצוקלה"ה יעמוד לו להצליחו בכל עניניו ברו"ג.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

ש'לג

ב"ה יום ג' י"ז תמוז יהפך לששון ולשמחה תער"ב לפ"ק דאציע

בני יקירי יחי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. קבלתי הטע"ג שלך ואם כפה"נ מהטע"ג בדעתך לנסוע מריגא לביתנו שלו, מ"מ אני כותב לך לפ"ב, כי אפשר אין הכוונה בהטע"ג כן.

תמול בא לפה החרוץ בן יה"ל במשלחת הרב מבריסק יחי שרצונו להתראות בדבר עסק הר', ע"כ מבקש שתבוא אתה לווארשא והוא יבא ג"כ לדבר בזה. אני אינני משער שיש לו בזה דבר ממשי הן בידיעה והן בפועל, אך לסרב בזה ג"כ א"א, ובדעתי להגיד לו אי"ה שזה יכול להיות בערך ב' או ג' שבועות ואודיע לו אי"ה אם בווארשא או במ"א.

אפשר תוכל להתראות עם העו"ד גינצבורג אודות החמר הנמצא כו'.

תיטיב לקנות צעטלין על הנומערין שנצרך אי"ה על הספרים, ובטח תקנה סארט טוב.

בנעזין: ראה גם אגרת שלפניו.

ש'לג

נעתיקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
מריגא: תוכן נסיעתו לריגא — השוה לעיל אגרת שלא, ובהנסמן בהערות שם.
החרוץ בן יה"ל: כנראה, ר' נטע ביר יעקב הלוי ליפשיץ מקאוונא. השוה לקמן אגרת שלה. תלב.
הרב מבריסק: הגיד חיים סאלאווייצי"ק מבריסק.
עסק הר': השוה לעיל אגרת רנו, ובהנסמן בהערות שם.
צעטלין... הספרים: עוד ע"ד סידור הספרים ורשימתם — לעיל אגרת רפ, ובהנסמן בהערות שם.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואביך דו"ש
מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שלד

ב"ה יום א' כ"ב תמוז תער"ב לפ"ק
זאאלשיע

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה שמואל שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביו נכון הגיעני, בדבר נסיעתו
לחו"ל צריך לראות בעזרתו ית' בירוהגון את חודש הבע"ל וביכולתו
לנסוע, ובד"כ צריך להשתדל לנסוע בקרב לחו"ל מצד בריאותו רק
זעהען אביסל בירוהגון, והשי"ת יעזור לו להשיג בנקל ושיתמלאו כל
הדברים במועדם ובזמנם ויהי כבודו במנוחה בכל פרט ויתן לו השי"ת
פרנסה והצלחה בכל עניניו וישלח לו השי"ת רפו"ש ויחזקו שיהי בריא
אולם.

ובדבר הדאגאוואר הושבתי לו היום בטע"ג שלא יחתום עליו, ויתן
השי"ת שלא יהי בזה שום רוגז ח"ו ויקנו מאתם שפאלן במקחים
גבוהים.

בדבר טוקעם קבלתי ידיעה בטע"ג מבני שי' שרש"ל התראה והולך
על לאאד ונדרש להתראות עם ניסאל', ומפ"ב קבלתי מאתו ידיעה
קצרה שניתראה עם ניסאל' וכתב מה שהי' נדרש, ופרטי הדברים אינו
ידוע לי, כפה"נ יבוא אי"ה בני שי' ביום ג' או ד' הבע"ל.

שלד

געחקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גורארי, אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
דאגאוואר: חוזה.
שפאלין: השוה לעיל אגרת שיו, ובהנסמן בהערות שם.
טוקעם: השוה לעיל אגרת שלא, ובהנסמן בהערות שם.
על לאאד: על הדרך הנכונה, ר"ל שנראה שיסתיים הענין בהצלחה.
ניסאל': הנ"ל אגרת רסה, ובהנסמן בהערות שם.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח
תכה"י

שלום דובער

שלה

ב"ה יום ה' כ"ו תמוז תער"ב לפ"ק
זאאלשיע

כבוד ידי"נ ומחוי' הגי' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם
יר"א כו' מו"ה שמואל מיכל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו נכון הגיעני תמול, גם קבלתי
ע"י בני יחי' שבא תמול שלו' ת"ל, את הסך ק"כ ר'. אני כתבתי לכי'
שישלח על תיקון האהל סך כ"ה ר', וכפה"נ טעה במכתבי, וע"כ
יודיעני מה אעשה בהסך צ"ה ר'. אפשר ירצה כבודו ליתן הסך הנ"ל
על הוצ' הביורא שעולה לסך גדול, או ליתנם על תו"ת, ואיך שיכתוב
אעשה אי"ה.

בהנוגע לתו"ת, מוסג"פ החשבון של כבודו ויראה אשר על שנה זו
לא נתן מאומה (להמשולח לא נתן בפעם הזה) ועוד מגיע הרבה משנה
הקודמת, והאלף נתקבלו כ"ט אלול, וכאשר הדוחק גדול מאד
בקאנטאר, מהנכון שישלח כבודו עתה עכ"פ סך אלף ר', ובסוף השנה
יתן אי"ה את המותר.

ויתן השי"ת שהפועלים במלאכת הדפוס ובהזאוואד יעשו
מלאכתם בלי שום מניעה ועיכוב, ולא יהי' לו שום צער ועגמ"נ ח"ו
בשום דבר ויתן השי"ת לכבודו פרנסה והצלחה בכל עניניו בגו"ר.

בדבר הבאד אם ברצונו להיות באיזה באד הסמוך לבודאפעסט,
צריך לשאול ע"ז מקודם אצל פראפ' המכיר אותו ויודע מה נדרש לו

שלה

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.
שמואל מיכל: טריינין מפ"ב. אגרות נוספות אליו — לעיל טו, ובהנסמן בהערות שם.
כ"ה: לעיל אגרת שלא, אך האות כי נכתבה שם ר"י שנראית כמו ק"י וה"ה נראית ככ"י.
לבודאפעסט: השוה לקמן אגרת שפד.

בעזרתו ית', ובטח נודע לו הבעדער שבמקומות האלו, ואם יסכים לו על איזה באד בשם, יעשה כן, אמנם אם לא יסכים ע"ז, לא יערוב שני דברים יחד, ויסע מקודם לפעסט ואח"כ לקיססינגען או לאיזה באד שיאמר לו, והשי"ת ישלח לו רפו"ש בקרב ויחזקו שיהי בריא אולם.

בדבר אסיפת קאטאוויץ לא אוכל לע"ע להגיד באשר לא קבלתי מאתם שום ניירות מה נעשה שמה, ואם כי קבלתי מהם מכתב שבחרו שאהי ג"כ בהמועצה שלהם ושואלים הסכמה, לא עניתי להם באשר לא נדע לי חשבון פרטי מה חפצם ורצונם בהאגודה ועל איזה תנאים רצונם לייסדה.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו ומחו' ידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שלו

ב"ה יום ג' ב' מנ"א תער"ב לפ"ק
זאאלשיע

כבוד ידי"נ ומחו' הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם
יר"א כו' מו"ה שמואל מיכל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. הנוכחי מו"ה מנחם מענדל האדין יחי מליובאוויטש הוא מנבחרי אברכי עירנו, יר"א בתכלית ישר הולך בדרכיו ותמים במעשיו. וזה איזה שנים שיושב במסחרו בקירסאנאוו על זכות סטאליפ' פראווא, במסחרו מתנהג בנאמנות ובכשרות אין עליו שום פסול ח"ו. אך הגו"ב הקודם אשר רצה לגרש את כל היהודים

אסיפת קאטאוויץ: היא אסיפת היסוד של אגודת ישראל* בחודש סיון בקאטאוויץ. מה חפצם ורצונם בהאגודה: השוה לקמן אגרת שלט. שנח. שס. שסא. שסג. שסה. שסו. שסח. שעג. שצב"י. שצה. תלו. תעא. תפה. תפו.

שלו

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל מיכל: טריינין מפ"ב. אגרות נוספות אליו — לעיל טו, ובהנסמן בהערות שם.
סטאליפ' פראווא: היתר (שר הפנים) סטוליפין.

גם עליו עבר כו', והגיש עצומיו לפ"ב, וע"כ אני מבקש את כבודו לבקש עבורו איזה מהנכבדים אשר ביכולתם לעזור בזה בעזרתו ית'.

שמעתי אשר גינצבורג דפארט ארטור עזר לאיזה מיהודי קירסאנאוו. וכבודו ימצא את הנ"ל או אחר שיכול להיות טובה על ידו אי"ה, ונא מכבודו יעשה נא לטובתו כי ראוי והגון הוא להשתדל בטובתו כנ"ל (וגם נותן ק"ן ר' על תו"ת), ובטוח אני בכבודו אשר יעשה את בקשתי והשי"ת יהי בעזרו. ובגלל הדבר הזה יברכהו השי"ת בכה"ט ויצליח בגו"ר.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאות נפשו ומחוי ידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שלו

ב"ה יום ג' כ"ג מנ"א תער"ב לפ"ק
נאות דשא זאאלשיע

כבוד ח"ג הנכבד יחי

אד"ש. היום הראני . . . נ"י מכתב תשובה מכבודו על שאלתו בשמי בדבר התייסדות מושבה באה"ק. והנני להודיעו אשר בלי ידיעתו כתב . . . הדברים האלה, ואני לא דברתי אתו אף דבור קל בדבר הזה, וכמאז כן עתה אני הנני בניגוד גמור לדבר התייסדות מושבות באה"ק, ומכאן מודעא רבא שבאם יבאו משמי עוד דברים כאלה, אין להם שום יסוד כלל וכלל, והשי"ת יחיש וימהר גאולתינו ופדות נפשינו.

והנני דודו המכבדו כערכו

שלום דובער

שלו

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. ובצילום כתי"ק של טופס נוסף — בשינויי לשון קלים.

חיג: - חתן גיסי.

אין... וכלל: נ"א: בשקר יסודם.

המכבדו: נ"א: דו"ש ומכבדו.

שלח

ב"ה יום ג' א' דר"ח אלול תער"ב לפ"ק

בני יקירי שי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

אם ירצו להושיב איש בפי שיעסוק בעניני הרות' אינני מוסכם ע"ז.
בטח אקבל אי"ה ידיעה מאתך איך יהי סדר נסיעתך והשי"ת יצליח
דרכך.

אבי החרוץ וגם הוא ממטיר עם מכתבים.

תפרוס גיני בשלום ידי"נ הריע"מ נ"י.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש וייטיב לך השי"ת הכוה"ח ברו"ג
כאוות נפשך ואביך דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

אצלינו הכל שלום ת"ל.

שלט

ב"ה יום ה' ב' אלול תער"ב לפ"ק

כבוד מחו' ידי"ע הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם
יר"א כו' מו"ה שמואל מיכל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו נכון הגיעני ויתן השי"ת בלב

שלח

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

בפ"ז - בפטרבורג.

אבי החרוץ וגם הוא: כנראה, ר' יעקב הלוי ליפשיץ מקאוונא, ובנו ר' נטע. השה לעיל אגרת שלג.
הריע"מ: הרב יעקב מרדכי מפאלטאווא.

שלט

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.

שמואל מיכל: טרייניו מפ"ב. אגרות נוספות אליו — לעיל סו, ובהנסמן בהערות שם.

השופט שישפוט לטוב לכבודו ויהי גמר טוב אל הענין שיגבה כבודו את המעות בקרב ויצליח לו השי"ת בכל עניניו בגו"ר וישלח לו השי"ת רפו"ש בקרב ויחזקו.

מה שיוודע לו בדבר האגודה דקאטאוויץ בטח ידיעני בעתו.
 הרב מטוקקעם אשר נתעורר לפעול בהענין הידוע קבלתי תמול מאתו מכתב אשר מפני איזה התחדשות נסוג אחור ואיני יודע סיבת הדבר, בטח אוודע אי"ה ע"י הר"י רש"ל נ"י.
 ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש ויטיב לו השי"ת הכוה"ח ברו"ג כאוות נפשו ומחו' ידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שמ

ב"ה יום ד' ח' אלול תער"ב לפ"ק
 נאות דשא זאאלשיע

יכתב ויחתם לאלתר לחיים טובים ולשלום כבוד הרב הגאון המפורסם לתהלה בתורתו ויראתו מגזע אראלים ותרשישים מעוז ומשגב ע"ה פ"ה כש"ת מו"ה צבי ליכטינשטיין אבד"ק טוקוס נרו יאיר ויזרח לעד

אחדשה"ט. נתכבדתי במכתב כת"ר יחי' גם בספרו היקר הגיון לבי אשר כבדוני בו, ולע"ע הספיק לי הזמן לעיין בו במקצת ואני רואה שיש בו בכדי לעורר לב האדם לאשבי"ש, והשי"ת יזכה את כת"ר להיות ממצדיקי הרבים.

בעתו הודיעני ידי"נ הרה"ג רח"י רש"ל נ"י אשר דעת כת"ר מסכמת

האגודה דקאטאוויץ: השה לעיל אגרת שלה, ובהנסמן בהערות שם.
 הרב מטוקקעם: השה לעיל אגרת שלא, ובהנסמן בהערות שם.
 ר"י רש"ל: הג"ר חיים יעקב רש"ל מריגא.

שמ

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
 במכתב כת"ר: תוכנו לא נתברר לע"ע, והשה לעיל אגרת שלא, ובהנסמן בהערות שם.
 ספרו היקר: הגיון לבי (ריגא תרע"א), דרשות לשבתות ומועדים.
 רח"י רש"ל: הג"ר חיים יעקב רש"ל מריגא.

לדעתי, ועתה ראיתי כן באותיות מחכימות באגרתו הט'. וישמח לבי ע"ז ועל טיב פעולתו לטובת הענין. אך מש"כ כת"ר שבאה השתנות אשר הכריחה אותו לסוג אחר, אתפלא מאד אחרי אשר דעת כת"ר מסכמת לגוף ועצם הדבר, איזה דבר הוא אשר תוכל לסוג אחר מזה, ובאשר לפ"ד עצם הענין נחוץ מאד ועומד ברומו ש"ע תאמציני תקותי אשר רומעכת"ה לא יעמוד מרחוק ובכוחו הרב יעמוד נגד כל מונע ומעכב, ועל מי לעמוד על ימין צדקו של הענין הנעלה הזה אם לא רומעכת"ר אשר לבבו הט' ירגיש נחיצת הענין והשי"ת יהי בעזרו.

ויהי נועם ד' על רומעכת"ר יחי' וחפצו בידו יצליח ויראה נחת ועונג בעמו ועדתו בכל פרט ברו"ג כחפץ המכבדו ומוקירו כערכו הרם והנשא ודו"ש מלו"ח.

ש מא

ב"ה אור יום ה' ט"ז אלול תער"ב לפ"ק

כבוד ידידי הרב המפורסם ווח"ס נכבד יר"א כו' מו"ה
מנחם מענדל נאה נ"י

אחדשה"ט. אני מבקש את כבודו לקבל עליו ההתמנות להיות ממונה בכללינו בעה"ק ירושלים ת"ו, וכבקי ורגיל בדבר הזה זה כמה שנים ידע אי"ה להנהיג כל הענינים בסדר ומשטר נכון יחד עם חבריו הר' הנכבדים יחיו כאשר כתבתי במכתבי הכללי להממונים יחיו, ויתן השי"ת שיהי בהצלחה בכל הפרטים ברו"ג, ואני מבקש את כבודו להשתדל לעשות תיקונים הנדרשים בכללינו בעניני התפלה ובעסק התורה שיהי במקצת עכ"פ כפי הכוונה הקדושה והטהורה של מייסדי כוללינו כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה ויעשו זאת בהשכל במועצות ודעת להנהיג הענינים לאט לאט, ויעלה ויפרח כוללינו שיהי לתפארת ולתהלה, ובזכות זה יעזור השי"ת לכבודו בכל עניניו וימלא כל משאלות לבבו לטוב ברו"ג.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש וייטיב לו השי"ת הכוה"ח ברו"ג בתוך כו' כאוות נפשו וידידו דו"ש מלו"ח תכה"י

שלום דובער

ש מא

שמב

[אלול תער"ב]

כי שבע רצון הי' אם הי' אני"ש מונעים את עצמם מהטרידו בימן
אלול ותשרי אלה במכתבים הדורשים עצה ותשובה, כי אין הזמן
מספיק להשיב עליהם, והרי הם נשארים בלי תוצאות.

שמג

ב"ה יום ב' כ' אלול תער"ב לפ"ק

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה שמואל שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

ברוך בואכם לשלוי. כל משך הזמן לא כתבתי לו לחו"ל מעוצם
הטרדות שבפנ"מ אין זמן פנוי.

לפי"ד צריך כבודו להיות כחארקאונו אצל הנאצאלי דאראגא ולדבר
אתו בפרטיות איך שהמה עשו שנויים מה[מקחיס] הקודמת ומה
יתבעו מאתם. ויבאר לו איך שא"א ליתן כעת שפאלין על אלו
המקחים, ואם המה [לא היו עושים שי]נויים הי' כבודו מ"מ מקיים את
המכירה אם כי [אין בזה ח]שבון, אך כאשר המה עשו שינויים והמשיכו
[הדבר, הוא אינו] מחויב להתנהג עמהם לפנים משה"ד בזמן [אשר כל]
המכירה באופן שאין בזה שום חשבון כלל [..]. [ת על חשבון אחרים
שיתנו להם סחורה עם [..] ויבאר] לו שבאם יעשה עסקים עם סוחריי

שמב

נדפסה בעתון "האח" גליון 46 (כ"א אלול תער"ב), ולפניה: ראיתי להעתיק כאן מכתבו של כ"ק אדמו"ר
שליט"א לאחד מאני"ש לאמר... ע"כ להיק", ומהסגנון נראה שאינו לשונו ממש.

שמג

נדעקה מגוכח"ק שבאוסף המכתבים. ובכ"מ נסגמה, ונסמן בנקודות.
שמואל: גורארי. אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
תחיל: השוה לעיל אגרת שלד.
נאצארי דאראגא: השוה לעיל אגרת שיו, ובהנסמן בהערות שם.

אחרים [..] לא ימצא בהם נחת גדול, וידבר אתו בפרטיות [..].
ותקוטי שבעזרתו ית' יסיר מאתו הרגזא [..] על להבא, והשי"ת יתן
לו מציאת חן ויפעול לטוב [..]. פרנסה והצלחה בכל עניניו בגו"ר.

[ויקבל ה]חווה"ש והברכה מאדה"ש וייטיב לו השי"ת [הכוה"ח
בר]ו"ג בתוך כו' כאוות נפשו וידי"ע [דו"ש] מלונ"ח תכה"י

[שלום דובער]

שדמ

ב"ה יום ד' כ"ב אלול תער"ב לפ"ק

כבוד ש"ב ידי"נ הרה"ח המפורסם נכבד ומרומם יר"א
כו' מו"ה שניאור זלמן נ"י

ת"ל בעד החווה"ש כה לחי. מכתבי כבודו נכון הגיעני. כן קבלתי
ע"י ש"ב הרא"ש יחי' תשורתו היקרה עלי מאד דרוש ברכת חתנים
כ"ק וגודל ת"ח לכבודו, ומי יתן והי' עם לבבו זה לשלוח לי לעתים
קרובים מהני מילי מעליותא, וגם יש לי טענה לכבודו ע"ז, אם יזכור
שפעם הבטחני (בהיותו פה פעם הב') ליתן לי הכ"ק פי' המלות כולו
[ב]עבור איזה ענין, ועתה זה כג' שנה שהענין בא לפועל ת"ל, אמנם
בטח יפקדיני לעתים קרובים.

ומש"כ בדבר קביעת דירתו בחברון ת"ו וליתן לו פי שניים כו', הנה
איך אפשר שיספיק לו סך כזה שזה מהנמנע ויהי' ח"ו בע"ח יותר ויותר
עם טרדא גדולה ר"ל, ואיך אפשר לכבודו להתרצות ע"ז. גם איך יעזוב
את יפו אשר הרבה עמל ויגיעה הניח עד אשר הגיע להמצב הנוכחי,
ו[א]ם על קביעותו בירושלים ת"ו זה אצלו למניעה, כמו"כ הוא על
הקביעות בחברון ת"ו, ולפ"ד א"צ כבודו לחשוב אודות חילוף מקום, רק

שדמ

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.

שניאור זלמן: סלוגים. אגרות נוספות אליו — לעיל ה, ובהנסמן בהערות שם.

הרא"ש: ה"ר אליעזר שמעון קורנובסקי, וראה בהנעתק. לקמן בסמוך.

דרוש ברכת חתנים: הגדפס בסי' מאמרים יקרים.

כ"ק פי' המלות: השוה לעיל אגרת טו, ובהנסמן בהערות שם.

חברון... יפו: השוה לעיל אגרת כד, ובהנסמן בהערות שם.

צריך לחשוב איך למלאות בעזרתו ית' את יתר ההוצאה על ההכנסה, והנה ידוע לכבודו אשר זה כמה שנים שאני איני מתערב כלל בעניני הכולל מטעמים הידועים, ומה שיהי באפשר להיות מן הצד אראה אי"ה בל"נ, והשי"ת יעזור לכבודו להתפרנס בריווח ובכבוד ויהי במנוחה על התורה ועבודה, וישלח השי"ת רפוי"ש לכבודו ויחזקו שיהי בריא אולם ויצליח לו השי"ת בכל עניניו ברו"ג.

ובקשתי להודיעני בכ"ע מבריאותו ושלומו הטוב ויהי לי לעונג.

בדבר עניני הכולל כתבתי לכ"א נ"ד ידי"נ הרה"ח שי, וכ"ז אני עושה שלא ברצון כלל רק מצד ההכרח, ויתן השי"ת שיהי שלו' וברכה בכה"פ ברו"ג.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וש"ב ידי"ע דו"ש מלו"ח תכה"י

שלום דובער

שמה

ב"ה אור יום בי י"ז מ"ח תע"רג לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה שמואל שי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. קבלתי הטע"ג שלו בדבר שהוחלט לקרוא ראווני' קומיסי'. והנה בהסייעזד הוחלט אז לקרוא ראווני'

כ"א נ"ד: כנראה צ"ל: כ"א ב"ד [כבוד אביו ב'ודודי הרמדי"ס]. והיא מענה, בהמשך למכתב הרמדי"ס ובנו הרשז"ס לרכבו (באוסף המכתבים) מט"ז תמוז, בו כותב האב (בקצרה): לפי דברי הדאק' שיותר טוב לעשות אפרייצע... ע"ד הענינים... מהעדר בריאותי... אמרתי לבני הרשז"ז, והבן כותב (בארוכה): כאשר כ"א הר"י שי' עתה אצלי וקשה לו הכתיבה כי הוא טובל מאזנו יטורים... ע"כ ביקש אותי ומילא את ידי לכתוב לכ"ק... שי"ב ר' אליעזר שמעון נוסע אי"ה או מחר או למחרתו לרוסי, ה' יצליח דרכו. ע"י אשלח מעט שמן זך משוכח... ואפשר ג"כ מעט מהני מילי מעלייחא, יה"ר שיקובל לרצון.

שמה

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

שמואל: גורארי'. אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
ראווני' קאמיסי': ועידה רבנית [— נוספת על זו של אדי"ש עת"ר]. לפועל נדחתה מומו לזמן, והוצרכה להיות בחורף תרע"ד, ובין כה באה מעשה ביילים ובלבלה את העולם' (לקמן אגרת תלג), והמשיכה להדחות — עד שהתחילה מלחמת העולם בק"ץ תרע"ד, ושוב לא נאספה. ובוה דן גם לקמן אגרות שמו. שמת. שצג, שסה. שצג. שצט. תכג. תלג. וראה גם לקמן אגרת שעא. שצג.
סייעוד: באסיפה הכללית של הועידה הרבנית.

קומיסי אחת לשלש שנים, וחשבתי ביני לבין עצמי אם יקראו, והי קרוב אצלי יותר שלא יקראו באשר כל עניני הסייעזד לא באו עדיין לידי החלטה בפועל, ומעצמן הלא עברו כמה שנים שלא קראו קומיסי עד לפני שלש שנים, ועתה כאשר החליטו לקרוא קומיסי נולדו אצלי ספיקות בזה.

(א) מהו סיבת ההתעוררות וההחלטה אם מפני שנתאספו ענינים נחוצים שבהכרח להשיב עליהם, או שזהו מפני החלטת הסייעזד הנ"ל.

(ב) בטח הקריאה תהי ע"י בחירות, היינו שתהי פקודה מהמניסי לבחור שניים מכל גו"ב, ומהם יבחר המניסי כמה שדרוש להיות, והנה לפי הסדר הקדום הי שאינו בהכרח לבחור רבנים דוקא, וכן הי הנסיון בכל פעם שהיו בהקומסייעס סוחרים ורבנים מטע"מ יותר מרבנים דתים (ולפני שלש שנים כשהי צריכה להיות הקומיסי, הי הצעת קר' ימ"ש שלא לבחור ברבנים דתים, ודבר סרה על הר' והראה איך שבכל הקומיסי לא בחר המניסי מהם רק א' או שנים ופ"א הי ג', ובכמה יגיעות עלה שיהיו דוקא רבנים כו' וכידוע לכבודו) והסייעזד החליט שיהיו בהקומיסי רק רבנים דתים לבד (ושיהיו מכל פלכי הממשלה היינו גם מפלכי פנים המדינה ופלכי פולין), ונחוץ לידע איך יהי עתה אם על הסדר הישן שביכולת לבחור במי שיהי (וממילא דרוש השתדלות – בעזרתו ית' – לבחור ברבנים דוקא) או בסדר שהחליט הסייעזד שיהיו דוקא רבנים דתים, (והספק אצלי בזה לבד זאת מה שהחלטת הסייעזד עוד לא באו לידי החלטה רשמית, הנה אם לבחור דוקא ברבנים דתיים צריך להיות כן בהפקודה מהמניסי, והלא אצלם אינם נחשבים עדיין הרבנים הדתים לרבנים כל זמן שלא הוחלטו עניני הסייעזד ואיך יכתבו שם רבנים דתים, ואם יכתבו סתם רבנים הלא המה הר' מטע"מ).

(ג) החלטת הסייעזד הי שבצירוף הקומיסי יהי גם סייעזד, וצריכים לידע אם גם עתה יש רעיון ע"ז.

(ד) נחוץ לידע איזה ענינים עומדים להפטר בהקומיסי.

(ה) על איזה זמן חושבים שתהי הקומיסי.

רבנים דוקא: השוה לעיל אגרת רמד.

קר': המלומד היהודי שבמחלקה לעניני דת (השוה לעיל אגרת קצט, ובהנמסן בערות שם).
בצירוף הקומיסי יהי גם סייעזד: השוה לעיל אגרת רלו.

וכל הפרטים האלו אם שמע כבודו אודות זה מאליכס' או נודע לו מאיבסאן, ויטיב להודיעני בפרטיות, ואם אינו ידוע לו נחוץ לידע אי"ה כל הדברים הנ"ל ולהשיג אי"ה רשימה מהענינים העומדים להפתר.

באמת אגיד לך אשר אני אינני שבע רצון מכללות הקומיסיי כעת, כי בטח מהנאספים שיהיו ירצו לידע מהנעשה בדבר החלטות הסייעזד, וכשיהיו אצל הדירעק' לא ימלט שלא ידברו בזה, וכ"ז אינו כדאי כלל ובפרט כאשר הדירעק' חדש הוא ומעצמו זר הוא בכל הענין, ולפי"ז זהו טעמו של אליכ' שלא הסכים ע"ז, ומה טעם איבסאן נעלם ממני, ובטח ידוע לכבודו הפרטים בזה אני מבקשו להודיעני ועל השי"ת נשים מבטחינו שיהי אי"ה לטובתינו בכל פרט.

גם בדבר הדאקל' בקשתי להודיעני בפרטיות מה א"ל אליכס' אם כבר היתה ההצעה אצל המניס', ואם הדירעק' בעצמו הציע או שהי' גם אליכס' בההצעה, ומה אמר המניס' ע"ז, ואיך הוא מצב הדבר, בטח וידיעני הכל בפרטיות, והשי"ת יהי בעזרינו.

בערנשטיין כעת פה ויסע אי"ה מחר לפ"ב, כי מצד חלישותו הי' כבד לו לנסוע היום ומשו"ז ג"כ לא נסע למאסקווא, כי כבד עליו העדר השינה והטלטול ב' לילות, והשי"ת יחזקו ויצליח דרכו, ויצליח השי"ת לכבודו בכל עניניו בגו"ר.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"נ דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

אליכס': פקיד בפ"ב, הנ"ל אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם.

איבסאן: ע"ד בפ"ב.

הדירעק' חדש: מנהל המחלקה לענינים דתיים במשרד הפנים. וראה לעיל בהנסמן בהערות לאגרת רעז, שבמקום חגן העמידו את סקווארצאוו.

דאקל': כנראה הכוונה להוצאת דברים שמסרו מהמחלקה לענינים דתיים אל שר הפנים (המניס'), ע"ד הפרטקאל וההחלטות מהועידה הרבנית, והשייך לה, שנמסרו למחלקה (כנ"ל אגרות רעא. רעז. שכט ובהנסמן בהערות שם ושם). ובוה, כנראה, דו גם לקמן אגרות שמו (דאקלאד). שנ (מגילה). שנא (ניר). שנב (מכתב). בערנשטיין: הרמ"ב.

שמו

ב"ה אור יום ג' י"ח מ"ח תער"ג לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי המופלי ומפורסם ווח"ס יר"א כו' מו"ה
יחיאל צבי הירש שי

מכתבו גם הסך מאה ר' נכון הגיעני. והשי"ת יתן לכבו' פרנסה
והצלחה בכל מעשי ידיו ויחזק השי"ת מוחו ולבו בתורתו ועבודתו ית'
ויהיו במנוחה בכל פרט בגור'. וישלח השי"ת רפו"ש בקרב לזוגתו תי
[לב]...

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלוני"ח
תכה"י

שלום דובער

שמו

ב"ה אור יום ה' י"ט מ"ח תער"ג לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה שמואל שי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו ממאסקווא נכון הגיעני, וכפה"נ
יהיו הבחירות על הסדר הישן, איבסאן אמר לכבודו שיכתבו שיהיו
אורתודוכסים דוקא, וכפה"נ אליכי לא אמר לו זאת, ומה שא"ל

שמו

נעתקה מצילום כתי"ק.

שמו

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
אור יום ה' י"ט מ"ח: ר"ל לילה שלאחר י"ט מ"ח.
שמואל: גורארי. אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
הבחירות: השוה לעיל אגרת שמה.

שיכתבו להגו"ב שבאם יש אצלם שאלות השייכים כו', איני יודע אם הכוונה על שאלות דתיות הבאים להם שימהרו להודיע למען יפתרו בהקומיסי המיועדת להיות, או הכוונה גם על שאלות כללים השייכים כו', כפה"נ נתן לכבודו ספיסאק מהענינים העומדים לפתור, בטח ישלחו אלי, לע"ע הודעתי מזה לאחדים, באיזה התעסקות עוד לא התחלתי באשר אין הענין מבורר אצלי איך ומה הוא. מכתבי מיום א' בטח קבל.

דבר הדאקלי נחוץ מאד כאשר כבר דברנו בזה, וכשיהי' כבודו פה נדבר אי"ה.

ויתן השי"ת שיעשה כבודו עסקים טובים בקרב ולא יהיו לו שום מנגדים ויצליח לו השי"ת בכל עניניו בגו"ר.

בערנשטיין נסע תמול ועפ"ע יבוא אי"ה מחר לפה.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דר"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שמח

ב"ה אור יום ועש"ק תער"ג לפ"ק

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו' מו"ה שמואל שי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. תמול כתבתי לו לקרעמעני, והיום קבלתי הטע"ג שלו שנוסע לפ"ב, יצליח השי"ת דרכו.

מכתבי מיום א' בטח נתקבל, ממכתבו ממאסקווא נפתר לי איזה ענינים, מש"א איבסאן שכתבו שיהיו מאורתודוכסים כפה"נ לא כתבו

ספיסאק: רשימה.

דאקלי: הנ"ל אגרת שמה, ובהנסמן בהערות שם.

בערנשטיין: השוה לעיל שם.

שמח

נעתקה מגוכחי"ק שבאוסף המכתבים, בלי תאריך מפורט, ומתוכנו נראה שנכתב ביום שלאחר האגרת שלפניו, וכיון שהאגרת שלפניו נכתבה לקרעמענשטוק, חוזר על תוכנה באגרת שלפניו — לפ"ב.

כן כי אלי לא אמר זאת לכבודו, וטוב הי' להשיג העתק ממנה שנכתב, גם ספיסאק מהענינים העומדים לפתור, גם אם אפשר לדעת מש"כ שבאם יש אצלם ענינים השייכים כו' אם הכוונה ג"כ על שאלות דתיות כמו בעניני תביעות שבין איש לאשתו וכה"ג הנמצאים אצלם ימהרו להודיע למען יפתרו עתה, או גם שאלות כלליות כמו בהענינים שהיו בהסייעזד.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

בקבלת מכתבי ייטיב להודיעני בטע"ג.

ש מט

ב"ה אור יום ג' כ"ו מ"ח תער"ג לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד מחו' ידי"נ הג' המפורסם וו"ח נכבד ומרומם יר"א
כו' מו"ה שמואל מיכל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

מכתבו צירוף ... נכון הגיעני והשי"ת ימלא כל משאלות לבבו
לטוב ויעזור לו השי"ת שיהי' בנין הבית כשורה ותהי' בהצלחה בכל
פרט.

בדבר שילוח המעות לתמן ... שיהי' באדרעס סלאנים שלאנק ...
ובמשך הזמן אודיע לו אי"ה.

בדבר חתנו יחי' הודעתי דעתי בטע"ג שבאם באפשר לעשות בין כה

ש מט

מהעתקה שבאוסף מונדשיין.

אור יום ג' כ"ו מ"ח: כ"ה בהעתקה, ור"ל לילה שאחר יום ג'. ואולי הוא טעות המעתיק.
שמואל מיכל: טריינין. אגרות נוספות אליו — לעיל טו, ובהנסמן בהערות שם.
בדבר שילוח המעות: השהו לעיל אגרת קמא, ובהנסמן בהערות שם.
בדבר חתנו: השהו לקמן אגרת שסא.

רשיון זמני צריכים להשתדל בזה שלא יסעו מפ"ב, והשי"ת יהי בעזרו
שיתנו להם הרשיון תמידי ויהי כבודו במנוחה בכל פרט.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו ומחו' ידי"ע דו"ש
מלוני"ח תכה"י.

שנ

ב"ה אור יום ה' ד' כסלו תער"ג לפ"ק
ליובאוויטש

בני יקירי יחי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. בטח נקבל מאתך מכתב אי"ה.

קראתי את המגילה, ומצאתי שני דברים שאינם מכוונים, כשמביא
דעת הרוב והמיעוט בענין הר' מסיים אשר שניהם הסכימו שהנהגת
המעט' יהי ע"י הר', ואין הדבר כן כי המיעוט לא הסכימו ע"ז. עוד
מדבר בהדאקל' שהגשנו אנחנו שעל הר' לא יהי חובת כו' והנהגת
המעט' יהי ע"י הנבחר ע"ז ומסיים רק שיהי תחת השגחת הר', וג"ז
לא כתבנו, ואיני יודע איך אפשר לתקן זאת אם תדבר בזה עם איב'
הלא אינו יודע מה שעשה הרש"ג שי', וגם מסופק אני אם ביכולת הא"ם
לתקן כעת ותראה על אתר אם יהי באפשר לדבר בזה.

תודיעני אם נתת מלאכתך בחנות שווארץ ואם השגת עוד בע"מ
לזה, ובד"כ לא תחוס על המקח וכה"ג ותראה לעשות אי"ה באופן
היותר טוב, ותודיעני מבריאותך ושלומך הטוב.

אצלינו ת"ל הכל שלי' כה יתן השי"ת על להבא.

שנ

נעתקה מגוכח"ק שבאוסף המכתבים.
המגילה: השוה לעיל אגרת שמה, ובהנסמן בהערות שם.
דעת הרוב והמיעוט: השוה לעיל אגרת רנו, ובהנסמן בהערות שם.
דאקל' שהגשנו: השוה לעיל אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם. ומלקמן אגרת שנב נראה, שהמדובר
בהבקשה דלעיל אגרת שכט.
איב': העו"ד איבסאן.
מה שעשה הרש"ג: שהשיג העתק המגילה (כדלקמן אגרת שלאח"ז) ושעי"ז ראה אותה רבנו (כדלקמן
אגרת שנב).
א"ם: הנ"ל אגרת רעא, ובהנסמן בהערות שם.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואביך דו"ש
מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שנא

ב"ה אור יום ה' ד' כסלו תער"ג לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה שמואל שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. הטע"ג ומכתביו גם מכי הזאק' הגדול
נכון הגיעני. ות"ל אשר גמר העסק עם סעווערנא דאנעצקי באהן וגם
נתנו לו מאה א', יתן השי"ת שיהי' בהצלחה בכל פרט.

בעד השגת הנייר הנני בגודל ת"ח לכבודו והוא דבר גדול מאד, ויש
מה לדבר בזה, ואי"ה בהתראותינו נדבר אי"ה. השגתי את הנוסח
ממאהיל', והנה הולך על סדר הישן ובטח יהיו הצעות וגם ישתדלו
שיהי' סייעז', ועוד יש זמן ונדבר בזה אי"ה.

בתחלה חשבתי בדבר דרישתו אוואנס במסה"ב הנ"ל שבעבור איזה
זמן יחדש דרישתו מאתו ע"י מכתב, אמנם כאשר אמר לו בדבר יערות,
איני יודע אם כדאי לחדש דרישה הנ"ל, ולפי מכתבו יתייעץ אי"ה בזה,
והשי"ת יתן לכבודו פרנסה והצלחה בכל עניניו בגו"ר.

בני יחי' נסע תמול למאסקווא ועפ"ע יהי' אי"ה שבוע הבע"ל על
יום א' בפ"ב, והשי"ת יצליח דרכו וישוב לביתינו שלו.

שנא

נעתקה מגובתי"ק שבאוסף המכתבים.

שמואל: גורארי. אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.

זאק'י: — זאקאזנע (דואר רשום).

השגת הנייר: אפשר הכוונה להמגילה שבאגרת שלפניו, והוא הדאקלאד שבאגרת שמה והמכ' שבאגרת

שלאחיו — כניל הערה לאגרת שמה.

הנוסח: שנכתב משרד הפנים להגוברנאטארס בדבר הועידה הרבנית והשאלות העומדות להפטר בה

(— כניל אגרות שמה. שמו שמה), ועזי כותב שהשיג את הנוסח [שנתקבל אל שר הפלך] ממאהליב,

שליובאוויטש שייכת לפלך שלה.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח
תכה"י

שלום דובער

שנב

[ז' כסלו תרע"ג]

ב"ה יום א'

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מור"ה שמואל שי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו צירוף האווז"ג נכון הגיעני.
היער שקנה אצל הארנשטיין יתן השי"ת שיהי בהצלחה בכל פרט.

בהמכי יש ב' דברים שאינם מכוונים, הא' שכותב שגם המיעוט
הסכימו שהמעט יהיו בידי הר', ואין הדבר כן, הב' מתאר בקשתינו
(בעת שהייתי עם הרממ"ח והרי"י ראפאל' יחי') שיהי רעגיס' רק שיהי
תחת השגחת הר', והשגחה הזאת לא אמרנו, ובטח איני נמצא גם
בהמכי שלנו, אם יש ביכולת לדבר בזה הי' כדאי, ובאשר שא"י שראיתי
את המכי צריכים לידע איך לדבר, ויטיב להודיעני מקבלת מכי.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח
תכה"י

שלום דובער

שנב

געטקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים, בלי תאריך. ותוכנו שוה לאגרת שנ דלעיל (שכתב רבנו אל בנו),
ואי"כ מסתבר שגם אגרת זו נכתבה ביום א"י שבסמיכות לד' כסלו, שחל בו' כסלו.
שמואל: גורארי. אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
אווז"ג: = אנווייזונג (שטר).
בהמכי: השוה לעיל אגרת שנ.
בקשתינו... הרממ"ח והרי"י ראפאל': הנ"ל אגרת שכט.
שא"י: שאינו יודע [איכסאן, כנ"ל אגרת שנ].

שנג

ב"ה אור יום ג' ט"ז כסלו תער"ג לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי המפורסם ווח"ס נכבד יר"א כו"מ מו"ה בנציון
נ"י

מכתבו נכון הגיעני, ובדבר המקוה א"א להשיב על דברים שבכתב שאין הענין מצויר כ"כ וא"א לידע איך ומה הוא בבירור, ולפ"ד יבקשו את חב"ד הרב מסמאלענסק נ"י שיבוא למחנם ולפניו ינקו את המקוה להוציא כל המים ויראה מקום כניסת המים ומקור מוצאם, ויאמר לכם אם צריך תיקון איך ומה לתקן, ויכולים לסמוך עליו.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלוני"ח
תכה"י

שלום דובער

שנד

[ט"ז כסלו תער"ג?]

זה כמה פעמים נשאלתי מגזאטסק בדבר המקוה שלהם שהמתחדשים רוצים לעשות חדשות, והיראים לוחמים נגדם ובעזה"י

שנג

צילום כתי"ק נדפס במגדל עז' תרכו. והעתקתה בקובץ יגדיל תורה (נ"י). חל"ז ע' שלד.
בנציון: רסקין. אגרות נוספות אליו — לעיל קעב, ובהנסמן בהערות שם.
ובדבר המקוה: השאלה נדפסה ביגדיל תורה שם:
ביה ד' וירא י"ט מ"ח תרע"ג גזאטסק
לכ"ק שליט"א

המתחדשים והמתקדמים בעירנו חפצם להיפטר מהמקוה הנמצאת אצלנו ולבנות חדשה כרצונם, ותחלת בנינם הוא להרוס את הישנות, וע"כ מתאמצים להוציא לעז פיסול, וכבר כתבו למורים שונים זה אומר בכה וזה אומר בכה. ובכן נלחצתי להציע בפרטיות כל הספיקות שנמצאות בהמקוה שלנו לפני כ"ק שליט"א למען אדע דבר ברור, כי ההמון מאחב"י פה תולים עיניהם בנו, וכ"ז שאצלינו היא בחזקת כשרותה טובלין בה כמקדם. ולזאת הואילו נא בטובכם להשיבני איך להתנהג בזה.

חב"ד הרב מסמאלענסק: = חתן בן-דודי (אדמו"ר מהרש"ו מקאפוסט) הרב (העניך גינבורג) מסמאלענסק. שאליו נכתבה האגרת שלאח"י.

שנד

נדפסה בקובץ יגדיל תורה (נ"י). חל"ז ע' שלד. ושם שהיא אל הרב העניך גינבורג מסמאלענסק — הנ"ל בהערה לאגרת שלפניו. ומסתבר ששניהם נכתבו בסמיכות זו"ל.

יש להם תוקף נגדם. ובדבר עצם עשיית המקוה וכשרותה פעם אי הבנתי מאתם שהיא עשוי באופן המבואר בצ"צ סי' קע"א שחושש לדעת רי"ו וא"ל שיהי בלא תיבה ושיעשו רצפה שלא תהי עמוקה, ויהא חלל בהרצפה לחבר מים העליונים עם התחתונים, ולא הי באפשרם להסיר התיבה (או שהסירוה וחזרו והעמידוהו). ובמכתב האחרון מציינים אופן כניסת המים להמקוה, וא"א לידע דבר ברור מהציור שלהם. זאת כותב בעל המכתב בדרך אגב שבהתיבה יש נקב מצידה בתחתיתה או למעלה קצת, והנה אם היא תיבה הרי צ"ל הנקב למטה, ואפשר הוא בנין וקורא אותו תיבה. וכתבתי להם שיבקשו את כבודו לבוא למחנם ולפני כבודו יוציאו כל המים מהמקוה, וכבודו יראה מקור מוצא המים ואופן כניסתן להמקוה, ויאמר להם אם צריכה תיקון ואיך ומה לתקן. ובטח יעיין כבודו בהענין היטב.

אמנם זאת הנני לבקש את כבודו שלא ליתן להם מקום לעשות מקוה עפ"י המעטאדע החדשה. העיקר מהבע"ב היראים הוא ידידנו ר' בנציון ראסקין שי' והוא עיקר המחזיק בזה, ואליו יש עוד בע"ב יראים המחזיקים בידו. בטח יבקשו את כבודו לנסוע אליהם, וכבודו צריך להכניס א"ע בזה, כי זה מצוה גדולה, כי האנשים האלה שלמים ותמימים המה ורוצים באמת בכשרות הדבר.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וש"ב ידי"ע דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שנה

ב"ה אור יום ועש"ק י"ט כסלו תער"ג לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו.
מו"ה שמואל שי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו ע"י ידידינו הגרז"פ שי' נכון

שנה

הגיעני, אני כתבתי לו לפ"ב יום א' ומסתי' הגיע ביום ג', ומפני שאינו כדאי שיהי' מונח בגאסטיניצ' בקשתי בטע"ג לדרוש אותו משם.

כבודו צריך להיות בחארקאוו להתראות עם הנאצאל' דאראג' ולדבר אתו בדבר הטארגעס, והשי"ת ישמור אותן מהרודפי' והמלשינים וכולם ישלימו אתו ויתן לו השי"ת מציאת חן ופרנסה והצלחה בכל עניניו.

בדבר קניית עוד יערות כבד הדבר להשיב במכתב באשר דרוש לידע הפרטים בזה, וכאשר כבודו חושב להיות פה נדבר אי"ה בזה גם בדבר רמ"ד שי'.

בדבר נסיעתינו אני חושב אי"ה ביום א' פ' ויחי הבע"ל, אם כי לע"ע עוד לא נתקבלה האודאסט' לקבלת הפאס וגם לעשות בפ"ב איני יודע אם יהי' באפשר, מ"מ תקוותי אשר עד הזמן הנ"ל יהיו אי"ה הפעסער ויתן השי"ת שיהי' כשורה ובהצלחה.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שנו

ב"ה אור יום ה' א' דחנוכה תער"ג לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי המפורסם ווח"ס יר"א כו'
מו"ה בניציון נ"י

מכתבו גם הפעראוואד נכון הגיעני, והשי"ת יצליח לו בכל עניניו וימלא השי"ת כל משאלות לבבו לטוב בגו"ר.

גאסטיניצ': מלון.
בחארקאוו... דאראג': השוה לעיל אגרת שיו, ובהנסמן בהערות שם.
אודאסט': אישור.

שנו

נעתקה מצילום כתייך שבאוסף מונדשיין.
בניציון: רסקין. אגרות נוספות אליו — לעיל קעב, ובהנסמן בהערות שם.
פעראוואד: המחאה. והשוה לקמן אגרת רסו — בסופה.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלונ"ח
תכה"י

שלום דובער

שנז

ב"ה יום ד' ט"ו טבת תער"ג לפ"ק
ברלין

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכי תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. באנו לפה שלוי' ת"ל בעת ובזמן הכתוב
בהאנקאזאטעל, ואך עתה ידענו את הטוב של הנוי ו-2 בבורג האטעל
כאשר באנו אל ההאטעל ולא מצאנו את החדרים פנוים רק יש חדרים
כתבנית האלו ממש אך בדילוג ארבעים מדריגות, לא הסכמנו ע"ז, ולא
ידענו מה לעשות, כי להתאכסן בהאכסניות הפולנים לא רציתי,
והאשכנזית אינני יודע, והמשכתי את ידידנו הרש"ג יחי' מוילנא
דברין, ואחר החזיון והישוב השכלי באנו אל המדור אשר אנחנו עתה
בו, בגובה יותר משבעים מדריגות, רק באשר בתחתונים נמצא אשכנזי
עם רעסטאראנט שלו, וביכולת להשיג מים חמים אף רותחים, אך לא
בנקל כ"כ, כי מוזהר ועומד הוא מדר. מונק לבלי להביא כלום בבית
נכרי, והחדרי' האלו המה כנ"ל.

... באמת רצוני בעזרתו יתי' שניסע אי"ה מחר ערב מפה. מידידינו
הרש"ג שי' תקבל אי"ה פ"ש מפורט מכל, מחר חצי היום יהי' אי"ה
הקאנסולים, אם יאמרו לנסוע לקרלסבאד או ויסבאדען בדעתי שניסע
אי"ה מחר לרב, ואם יאמרו לנסוע ישר לארצות הדרום אין חשבון
לנסוע קודם ש"ק הבע"ל. אחר הקאנסולים אודיע אי"ה בטע"ג. ויתן
השי"ת שיהי' בהצלחה.

שנז

נעחקה מגוכתיק שבאוסף המכתבים.
אוקאזאטעל: לוח זמנים.
הרש"ג: היר שמואל גורארי.
קאנסולים: התייעצות הרופאים.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך
וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שנח

ב"ה אור יום ה' כ"ג טבת תער"ג לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך מוילנא ומיום ועש"ק ומיום א'
נכון הגיעני לרוב עונג, כן קבלתי תמול הטע"ג עם הבשו"ט אשר נעשו
הקושאנעס ת"ל ונהייתי מאד, יתן השי"ת שיהי בהצלחה בכל פרט.
אם הי' איזה מכתב מידידינו ש"ב הרב שיל"א נ"י אבקשך להודיעני.
לפלא לי שלא קבלת מכתבינו מברלין מיום ד' בטח נתקבל בפאסט
השני.

בפה בין איך ניט זעדנע אין געסט, והלילה הזאת היא הראשונה
בשבוע זו שאני יושב לבדי וכותב מכתבים, וג"ז הוא ע"י סילוק אחדים
מהבאים, במוצש"ק הי' אצלינו ידידינו וואלף יחי' ומההתראות אתו
נהייתי באמת כאשר כתבתי לך במכתב הקודם, הוא ת"ל ברוחו
הקודם ושמח בחלקו, ומדבר בעניני הכלל ועניני העיר פד"מ בפרט
בתמימות גדולה כדרכו. ביום א' בערב הי' הדאק' קארנבלום, ובערב
יום ב' הי' יאזעף ראטהשילד.

כעת כל הדבורים המה בדבר האגודה וזה מרעיש כעת עולמו של
האשכנזים, הרב ברייער יצא מן האגודה, כי רצונו שיהי תנאי מפורש
בספר התקנות שבמקום שיש עדה אורתודוכסית מיוחדת, מי שאינו
בתוך העדה הזאת אין לו רשות להבחר למנהיג האגודה, והועד הזמני

שנח

נעזקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

קושאנס: שטרי הבעלות על החצרות בחברון, כניל אגרת רעה, ובהנסמן בהערות שם.
שיל"א: - שלמה יהודא ליב אליעזרוב מחברון.

וואלף: ר' אליקים.

אינם מסכימים להעמיד התנאי הזה (ואומרים שזה ביכולת הועד הקבוע לעשות, ולפ"ד יש בזה סכנה ר"ל להיראים דאשכנזים, ותחת אשר מי שירצה לכנוס בלי בירור, ואינם שמים לב אל ההנהגה ומכ"ש שאינם רואים את הנולד...).

מסופק אני אם תבוא דבר האגודה לפועל, ואם תבוא אני חושש מאד ע"ז. ולפ"ד יש בזה סכנה ר"ל להיראים דאשכנזים, ותחת אשר המנהלים דכעת היינו הועד הזמנים חושבים לאגד כחות היראים, יהי ח"ו פירוד גדול ויתחלקו היראים לבי מחנות, כמעט רובם של הרבנים היראים המה בתוך האגודה ויש שעומדי רק בדרך התרחפות לבד כמו הרב פנחס כהן (אשר עליו שאלתי בפרט כי אני חושב שלו יש קצת חוש הריח), אמנם זהו רק עוד שלא נתבררו הדברים ולא נתיישבו עדיין במוחם ואינם יודעים בעצמן מה הוא, והוא כמו זמן בהלה אצלם, מאספים אותם ומדברים המה ואחרים בטובת הענין ונחיצותו, וכאשר יתבררו הדברים יותר ויתגלמו עד שיהיו ניכרים היטיב או ינקרו את עיני האשכנזים וידעו מה הוא הדבר, השערתי אשר רבים מהרבנים יסלקו עצמן. הרוח החי בזה הוא הלוי... ראזנהיים עוד לא הי אצלי, ומסת' יהי ימים אלו.

מעשה מנהלי הבאנק לקבל הריווח על האוציליסצע הוא מעשה נורא, ואיך יעלה על דעתם דבר כזה, ומי שעוסקים בהבאנק בכוונת כאלו לא לטובת הבאנק עצמו היינו לצורך העניים בפרט ולצורך הרחבת המסחר בכלל, באמת אינם ראוים להיות מנהלים, ואני משער אשר יהי אצלם עקירת הרצון הזה ובקשתי להודיעיני תוצאות הדבר, ונא להודיעיני בכ"ע מבריאותכם ושלומכם הטוב... ואני מטייל שיעור נכון בכל יום, והי לי היום למלאכה והלילה לפני האשכנזים בעניני הכלל ועניני העיר, והשי"ת ישלח לנו רפו"ש בקרב בתוך כו'.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

הלוי: ר' יצחק אייזיק הלוי, מח"ס דורות הראשונים.
 ראזנהיים: ר' יעקב ראזנהיים שנבחר נשיא אגוי.
 מעשה מנהלי הבאנק: השוה לקמן ש.ס. שסה.

שנט

ב"ה כ"ד טבת הילולא רבא דכ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נ"ע זי"ע תער"ג
לפ"ק ויעסבאדען

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכי' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. ביום ד' כתבתי לך באורך, ותמול קבלנו
מכתבך מיום ב' והיום מיום ג' וכפה"נ קבלת מכתבי מברלין.

נהנתי מהרעיון ואשר הביאו הדבר לפועל שיסעו ג' אנשים
להאדיץ, יתן השי"ת שיתקבל תפילתם ובקשתם.

היום בא לפה ידידינו בערנשטיין.

אם קבלת תשובה מידידינו הרש"מ יחי' תודיעיני, ואפשר נשאל
ע"ז מאתך ביום א' אי"ה בטע"ג.

נכון למלאות מספר המאה טע"ג, ואם כי הנ"מ קטנה היא מ"מ
כדאי שיהי' קאנטאר.

מאכ"ח אקצר. ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם
ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שנט

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
שיסעו... להאדיץ: לאהל כי' אדה"ז — ליום ההילולא שלו בכ"ד טבת. והשוה לעיל אגרת שיד. לקמן
אגרת שצו.

בערנשטיין: הרמ"ב, הנ"ל אגרת טו, ובהנסמן בהערות שם.
הרש"מ: ה"ר שמואל מיכל טריינין.

שס

ב"ה אור יום ד' ער"ח שבט תער"ג לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך מיום ד' ומיום ועש"ק ומיום
א' (מוילנא) קבלנו לרוב עונג ולגודל קו"ר ובקשתי לכתוב לנו בכ"ע
תמידין כסדרן מהודעת שלומכם הטוב לענג נפשינו.

נהניתי אשר נעשה סדר בהספרים ונעשית רשימה, בטח העמידו גם
הספרים שהיו מונחים אנה ואנה, העתק מהרשימה צריכים לשלוח לה
וינער, גם בדבר האלמערס בטח צוית לעשות, ובעד הש"ס
הפאטאגראפי צריכי לעשות מקום שלא יופסד ח"ו מזה שמונח פתוח
ובפרט בקירוב אל החלון.

בטח תודיעני תוצאות הדבר אודות הקבלה מהבאנק, והשי"ת יפר
עצתם ושנפטור בקרב מהעגל הזה.

המכתב נשאר עד היום יום ה' ר"ח שבט, כי הפסיקו אותי ולא
הספיק לי הזמן לכתוב עוד. תמול הי' הרב ברייער אצלי בדבר האגודה
ומתאונן מאד על הגר"ח יחי' שבקאטאוץ הסכים עמו בדבר מנהיגי
האגודה שיהי דוקא מהנמנים בקהילה ארתודוכסית (במקום שנוהג ב'
קהילות) ובעצמו כתב הגר"ח יחי' נוסח התנאי הזה, ואח"כ ע"י... לא
חתם ע"ז והבטיח לו שמביתו ישלח לו צעטיל חתום על תנאי ויחתמו
עוד רבנים (וברייער חתם על הח"י דבר שלו) ובתחלת חודש כסלו כתב
לו ותבע הבטחתו ולא הושיב לו (ואפשר לא נשלח לו המכתב
לאטוואצק) וביום ועש"ק העבר פרסם האיזראליט שיש מכתב מיוחד

שס

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

רשימה: השוה לעיל אגרת רפ, ובהנסמן בהערות שם.

וינער: הביבליוגראף שמואל וינער, מח"ס קהלת משה.

ש"ס הפאטאגראפי: כתיי מינכען, לייזן תער"ב. השוה לקמן אגרות שצא. תיח. תיט.

הקבלה מהבאנק: השוה לעיל אגרת שנת.

בדבר האגודה: השוה לעיל אגרת שלה, ובהנסמן בהערות שם.

הגר"ח: הגיר חיים סולובייציק מבריסק.

ח"י דבר: השוה לקמן אגרות שסו. שעג.

מהגר"ח אשר מעולם לא קבע את התנאי לעיכובא ולא אמר בזה לא לאו ולא הן. ברייער יצא מגדר הכלים ממש מהידיעה הזאת, ובמוצש"ק כתב אליו עוה"פ, ובקש אותי לכתוב ג"כ, ואכתוב לו אי"ה.

אני אמרהי לברייער אשר אני אינני מסתפק בהתנאי הזה, כ"א אשר בכל החברה לא יראו ולא ימצאו איז' עלימענטין אחרים לבד יראים פשוטים אום פארטייניע וכשהיו בהחברה ציונים מזרחים או אנשים שאינם נחשבים באגודת אורתודוכסית יפעלו גם על הראשים במשך הזמן, והאגודה יכולה להתקיים בכוונתה האמיתית רק בתנאי מפורש שלא יהי' בה שום תערובות זרות.

הנה עד שלא בא ברייער הי' טעלעפאן מראזנהיים מבקש זמן על היום עבורו ועבור יעקב שטרויס. והגבלתי להם על היום שעה ה', ואח"כ הי' טעלעפאן אשר ראזנהיים נסע ויבוא שטרויס לבדו, בטח יבא בקרב כי השעה קרובה לשעה ה'.

בין ברייער וראזנהיים נעשה פירוד גדול ומבזה את ברייער במכ"ע שלו, בד"כ ההמולה גדולה מאד, הרבנים היראים מבולבלים המה עדיין ועומדים רגלם אחת בפנים כו' ורק הציונים המזרחים נכנסו בזה בראשם ורובם, ולא אאריך עתה כי יפסיקו אותי וישאר המכ"ע על עוד יום.

הנתי ממכירת הצענטר דזוראויץ וכפה"י במקח טוב ת"ל, יתן השי"ת שיהי' בהצלחה בכל פרט.

בולנא כפה"י לא עמד הדאק' נגדך, ומה הי' עם שזידלאווסקי לא כתבת, גם לא כתבת מה דברת עתה עם בערגער בעצם הענין, ולא אדבר עתה בזה מטעם הנ"ל. נסיעתך לפ"ב הי' בשביל האקציעס מצד הב"ג או בשביל הרעיון שדברנו בוואגאן ובשביל זה נסעת ג"כ למאסקווא בטח תכתוב הכל ...

הצענטער דזוראויץ: מסופר עדיז ברשימת הריי דזייקאבסאן ע"ה: תעריג... הגבירים ר' שמואל טריינין מפי"ב ורי' יהושע ראזניקין ממוהליב קנו את החצר שסביבות העיר זוראויץ, וכעת מוכרים זה לאדונים אחרים... ונשארים אנשי העיר בלי מקום מרעה... ולמטרה זו נסע אני מורי זיל לאדמיר הרשי"ב נבגי"מ לבקש מאתו שיפעול אצל הגבירים חסידיו הנ"ל לטובת עניי העיר הנ"ל. והשוה גם לעיל אגרות רפט. רצה. רצט. דש.

בולנא: מתיכן הדברים דלקמן נראה שמדבר כאן בקניית בית הדפוס ראם, כניל אגרת רסד, ובהנסמן בהערות שם.

בערגער: שבהתעסק בבית הדפוס הנ"ל.

האקציעס מצד הבי"ג: המניית שקנה בארון גינזבורג מבית הדפוס ראם, כניל שם.

תשלח לי לפה שני עקזעמפלייארין מהטעמי מצות הנדפס אשר מסתי' נמצא בקאנטאר. גם אם כבר יצא לאור התקנות משיבת תורת אמת תשלח לי איזה עקזעמפל', כי אומרים שנמצאים אשכנזי' שרוצים לקנות קדישים ויצ"ט, ויהי מזה איזה מאות מארק.

בסי' תקס"ח מונחים דפים כ"ק כ"ק אאזמו"ר נ"ע זצוקללה"ה הגהות על הבי' דשובה ישראל שבספי' הנ"ל, תשלח לי הדפים הנ"ל כמובן במכ' זאקאזנאי.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

לוייתי לר"ש אקאני' חמשים ר"כ ע"ח מעותיו הנמצאים אצלך בטח כתב לך, ותחשוב סך הנ"ל על חשבוני על הוצ' הבית.

אחרי כותבי מכתבי קבלנו מכ' כלתי תי'. וועגן דעם מעדיצין רעכך איך דוא זאלסט וייטער נעממען דעם מעדיצין, מיא דארף זעך ביהאנדלען אי"ה מיט זיינע מיטללען און האפין להשי"ת אז ער וועט אי"ה העלפין. שרייב עם ציא ויא דוא פילסט זיך, און ווי ער שרייבין זאלסטו טאהן, והשי"ת ישלח לך רפו"ש בקרב בזכות כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקללה"ה נ"ע זיע"א.

טעמי המצות: מכ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק', הנק' דרך מצותיך, הנדפס בפאלטאווא תרע"א. התקנות משיבת תורת אמת: בתוך קוני' קריאה נאמנה (צילום חלקי — מגדל עז ע' תקנו ואילך. והעתקתו ב.המשפיע. ע' רמו).

בסי' תקס"ח: כתי' מאמרי אדה"ז תקס"ח, נסמן 623.

שובה ישראל: המאמר נדפס בסי' מאמרי אדה"ז תקס"ח ע' תכו.

זאקאזנאי: - דואר רשום.

לוייתי לר"ש: השוה לקמן אגרת ששח — בסופה.

כלתי... מעדיצין: השוה לעיל אגרת רמה, ובהנסמן בהערות שם.

שסא

ב"ה מוצש"ק ד' שבט תער"ג לפ"ק
ויעסבאדען

כבוד מחו' ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם
יר"א כו' מו"ה שמואל מיכל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

מכתבו מיום א' נכון הגיעני היום, יתן השי"ת שהעסק עם חתנו
טראכטענבערג יחי' יבוא לידי גמר בהצלחה ויהי' במנוחה. בדבר
השידוכים יתן השי"ת אשר אותו ענין שהוכרז למעלה יבוא לידי גמר
בנקל ובהצלחה בכל פרט ברו"ג.

אני מקבל פה . . . והשי"ת ישלח לי רפו"ש בקרב בתוך כו', ובדעתי
שבעוד שני שבועות ניסע אי"ה למענטאן והשי"ת יצליח דרכינו.

ע"ד האגודה נעשה מחלוקת גדולה בפה אשכנז, הרב ברייער יצא
מן האגודה, כי הועד הזמני אינו מוסכם להעמיד תנאים כאלו שהוא
עומד עליהם בתוקף. ובד"כ לפנינו בני רוסי' אין אופני האגודה שלהם
מתאימים כלל ואני חושב שהיא מסוכן ח"ו לפני מדינתנו. מדי עברי
דרך ווארשא התראתי עם הרב מבריסק נ"י ושאלתיו בדבר האגודה,
ואמר לי שאינה טובה בעיניו, ומ"מ נתן להם מכתב, ותירך א"ע
שהכריחו אותו ע"ז. אני כתבתי לו מפה שאינו ראוי כלל שיחזיק בידם,
ואני חושש אשר במשך הזמן תהי' אגודת ציונית. והשי"ת ישמרנו
מהם.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו ומחו' ידי"ע דו"ש
מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

הרח"ע מחזיק את האגודה וליפשיץ ומערקיל פועלים בכחו . . .

שסא

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשין.
שמואל מיכל: טריינין. אגרות נוספות אליו — לעיל טו, ובהנסמן בהערות שם.
העסק עם חתנו: השוה לעיל אגרת שמש.
ע"ד האגודה: השוה לעיל אגרת שלה, ובהנסמן בהערות שם.
הרב מבריסק: הגיר חיים טאלאבייציק.
הרח"ע: הגיר חיים עוזר גראדזענסקי מווילנא.
ליפשיץ: ר' יעקב הלוי ליפשיץ מקאוונא.

שסב

ב"ה יום א' ד' שבט תער"ג לפ"ק
ויעסבאדען

כבוד גיסתי הצנועה והכבודה הר' מנב"ת וכו'
מרת שיינדיל תי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבה מיום ג' וארא נכון הגיענך,
ואנחנו כולנו משתתפים אנו בצערה ויגונה הרב הן על עצם האבידה,
חבל על דאבדין כו', והן על כללות המצב אשר נשארה היא ובני.
היקרי יחיו וכל הענינים באמצע [עולמה?] כספינה בלי מנהיג, הדבר
והמצב האיום מדאיב כל לב ונפש מרגיש, אבל עם כ"ז עלי להתגבר
בעצמה ולחדש כחותי. למען טובת בני יחיו אשר כעת היא גם לאב
נחשבת להם, ואם כי הדבר כבד מאד, עכ"ז עלי להתגבר על הטבע
ולהבליג על יגונה, ולדאוג לטובת הבנים יחיו.

תדע גיסתי תי' אשר לפניי כעת לימוד חדש, לימוד אשר לא חשבה
מעולם, אמרז"ל גבי יראה הקדים אמו לאביו וגבי כיבוד הקדים אביו
לאמו מפני שאמו משדלתו בדברים כמו שפרש"י בפ' קדושים, יודעים
אנו מזה שהנהגת האם עם הבנים הוא בענינים טבעים (היינו רק מה
שהטבע תובעת, דביותר המה דברים הנוגעים לעצמו לקיום גופו),
ובהנהגה טבעית, וזהו שמשדלתו שמפתה אותו בפיתוי דברים ובקירוב
אשר יסוד הדבר הוא באהבה טבעית, וכמים הפנים אל הפנים גם בהבן
האהבה ביותר אל האם, והנהגת האב הוא בענינים שכליים (והם
ענינים שבין אדם למקום ובין אדם לרעהו) אשר בזה א"א להיות
הנהגה טבעית ע"פ יסודי האהבה הטבעית כ"א באהבה מוסתרת
ותוכחה מגולה אשר יסודה היא באהבה שכלית וכמ"ש חושך שבטו
(מצד האהבה טבעית) שונא בנו, ואוהבו (באהבה שכלית) שחרו מוסר,
ויש בזה אריכות במד"ר שמות פ"א. וע"כ בהבן היראה מהאב יותר.

דבר הנהגת והדרכת הבית היא מהדברים העומדים ברומו של

שסב

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

גיסתי... שיינדי: הרבנית שיינא ברכה דוליצקא, אחות אשת רבנו, ובת האדמו"ר מוהרי"צ מאורו"ט ש,
והשוה גם לקמן אגרת שפה.
האבידה: מפטירת בעלה הג"ר נפתלי הירץ דוליצקא.

עולם, וזהו כל האדם בחייו בעולם בזה ובבא, ולא רבים יחכמו בזה, וראיתי בני עלי' כאלה ומועטים המה אשר יודעים פרק בטיב ההנהגה, ומעולם אני אומר שכשם שחובה על האדם להתפלל שעה אחת לפני המקום, כן החובה להקדיש שעה אחת ביום לחשוב דרכיו ולהתבונן איך להנהיג את ביתו, והקב"ה מסייע על ידו.

וע"פ זאת ההקדמה אומר, שעלי' לדעת אשר היא כעת גדול הבית, ואין העת עתה לעמוד בהרגש חיצוני, הרגש טבעי, ובהכרח להתגבר על הטבע לצדד ולהעלים כמה שיש באפשרות את הצער וחיגון, ועם זה גם את האהבה הטבעית, ולהביא במקומם את הרוח החיים (הנקי מוהט מונטערקייט) והאהבה השכלית, לדאוג לטובת הבנים, לטובתם האמתית והנצחיות, ומובן אשר א"א לעשות הדבר בשעתא חדא וברגעא חדא, אבל בזה צריכה להשתדל והשי"ת יהי בעזרה.

שסג

ב"ה יום ג' ו' שבט תער"ג לפ"ק
ויעסבאדען

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מור"ה שמואל יחי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. כל העת לא כתבתי לכבודו מפני שמטרידים אותי מאד ובכל יום ויום ממש באים אנשים אם מפראנקפורט או מפה בענינים שונים הן בעניני האגודה והן בענינים דפה או בלא שום דבר רק ביקור אשכנזי. תמול ישבתי משעה ג' ומחצה עד שעה ז' עם אורחים, וחובת הטיול מתבטל עי"ז וגם אין לי זמן לכתוב מכתבי הנחוצים.

האגודה מרעשת עולמו של אשכנז ונעשה פירוד גדול בין ברייער

ומעולם אני אומר: השוה היום יום ע' יג.
בעזרה: לא בא על החתום, ואפשר לא נגמרה בכת"ק.

שסג

נעתקה מגובתי"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גורארי. אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בערות שם.
האגודה: השוה לעיל אגרת שלה, ובהנסמן בערות שם.

ויעקב ראזנהיים, וברייער יצא מן האגודה, ומתאונן מאד על הרב מבריסק יחי' אשר בקאטאוויץ הבטיח לו בפה מלא להיות עמו, וגם כתב צעטיל והבטיח לו לשולחו בחתימתו מביתו, ועתה פרסם האיזערעליט שהגרי"ח עמס. אני כתבתי להגרי"ח בחוזק שאנחנו אינו יכולים לילך אתם ולא להחזיקם כלל, כי יכול להיות אשר במשך יהי נצרך להרחיקם ואפשר גם לצאת נגדם, כי לפי השקפתי יהי זה במשך הזמן כמו אגודת ציונית, ועוד לא קבלתי תשובתו ע"ז ...

כפה"נ לא ראה אליכסאני את הנשלח להגוי"ב שבהם כתוב מפורש רבי ולא נז' קאמפעטעני כו', ומאז נסעתי מביתי אין לי שום ידיעה אם נשמע מאיזה אסיפות, כפה"נ הראשון שקרא לאסיפה הוא הרב דפאלט', ונצרך לידע מהרי"י ראפאל' יחי'. בני יחי' הי' כעת בפ"ב ושאל את איבסאן מה שהבטיח אל' לכבודו להוודע ולמסור להנ"ל, והושיב אשר כעת מצד החליפין אין לדבר בזה, ומובן אשר עתה עפ"ע אין הזמן גרמא, אך לפמ"ש במכ"ע החדש משתדל צוא דער קאנען זיך עם כל הענינים דמניס', בטח גם את זאת לא יעבור לאחר יד, כי כפה"נ וועט ער זיין א ארבעטער, וע"ז הי' נצרך לעמוד על המשמר ולידע בזמנו את הנעשה. גם מה שהי' דרוש לידע מעבר הוא אם מאקי עשה ע"ז איזה הערה, וגם דבר קאקא', ואני חושב אשר דעתו של החדש צריכים לשמור ביותר לידע הנעשה בענינינו, ווארום אצלו וועלן דיא ענינים ניט שלאפין, אם יהי' כבודו בפ"ב דארף מען וועגין דעם זעהען ונחוץ הדבר מאד, והשי"ת יהי' בעזרו.

מבריאותי בטח נודע לו ע"י בני יחי', הפראפי' בברלין אמרו כעת ... וציוו להחזיק דיעט ולילך הרבה ולהיות חדש פה ואח"כ במענטאן.

דרי' לורי' חפץ להשלים עם כבודו כשיתן לו הסך נז"ן מארק שנושה בו.

בדעתי שניסע אי"ה למענטאן יום א' י"ט חו"ז, והשי"ת יצלחי' דרכינו וישלח לנו רפו"ש בקרב בתוך כו', וישלח השי"ת רפו"ש לכבודו ויחזקו שיהי' בריא אולם, ויתן לו השי"ת פרנסה והצלחה בכל ענינינו.

כפה"נ לא ראה כו': הושה לעיל אגרת שמה, ובהנסמן בהערות שם.

הרב דפאל': הרב יעקב מרדכי בעזמאלאו מפאלטאווא.

הרי"י ראפאל': הרב יצחק יואל ראפאלאוויץ מקרעמענטשויק.

מצד החליפין: שנחמנה סקווארצאו במקום חנו למנהל המחלקה לענינים הדתיים, כניל אגרת רעז', ובהנסמן בהערות שם.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח
תכה"י

שלום דובער

ייטיב להודיעני בקבלת המכ'.

שסד

ב"ה יום ד' ז' שבט תער"ג לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך נכון הגיעני לרוב עונג, אני
ממעט מאד בכתיבה רק מפני העדר הזמן מראש חשבתי שבפה יטרידו
אותי, אבל באופן כזה לא חשבתי, וממש בכל ערב וערב באים אשכנזים
שונים בענינים שונים ואין נותנים מנוח ממש, וגם חובת הטיול (שלפ"ד
זה נחוץ לי יותר מהבעדער) מתבטל עי"ז, ובכחות טיילתי תמול ערב
... וברעיוני בא מה יהי במענטאן אשר שם רבים מבני מדינתינו ובהם
גדולים ... והדירה עפ"ע לא תהי' בגובה ההר כמו בשנה העברה,
והיום נכתוב אי"ה לטיקטינער (הוא סוכן מדירות) לראות לפנינו דירה
ברחוק ממקום שוק האורחים, ויתן השי"ת להיות במנוחה בכל פרט.

נסיעתך למאסקווא הי' בדבר הדאנטי, כפה"נ המשפט יצא לא ברע
כ"כ, עט' יצאו זכאי והשאר על רוב גדל העמיד המשפט להגיש
השתדלות עבורם להחליף על עונש כסף, וממילא ישאר להם
הפראוועס, וא"כ מה נצרך להשתדל בזה, וגם אם ההשתדלות בטוחה
בעזרתו ית', כפה"נ נעשה הדבר ע"י איבסאן, רצוני לידע אם יש בזה
איזה ענין בטוח ושלא יהי' בהמשכת זמן, ומה יהי' בזה טובת תו"ת.

נהניתי מאד מהידיעה אשר התלמידים יחי' שוקדים על לימודם
בנגלה ובחסידות, יחזק השי"ת מוחם ולבם בתורתו ועבודתו ית'.

מה נעשה בשצעדרין איזה ידיעות באים משם, ר' שילס א"ל קודם נסיעתי שנתקבלו ידיעות שבד"כ הוטב המצב ת"ל. מה נשמע עתה, ואם הי' איזה דבור בקאנטאר בדבר ראש ישיבה ומשיגת לשם כאשר אמרתי לחשוב בדבר הווייעטקער, כי משיגת הלא ודאי נחוץ, וגם להגיד שיעור לכה"פ ג"פ בשבוע בערך כמדומה לי שנחוץ הוא.

לחברות"ו מסת' נשלח בחודש הזה כמו בכל חודש, ומה שדברנו בדבר הר"א תומארקין נצרך לכתוב לר"ז האוולין וגם להר"א, וכאשר דברנו להכין הדבר אי"ה בימי החורף למען יוכל לבוא לפועל אי"ה בימי הקיץ הבע"ל, כן בדבר ש"ב הר' שיל"א נ"י שיאמר שיעור, אם לא כתבת עדיין, נצרך לכתוב כי הזמן גרמא שיהי הנסיון עד חה"פ הבע"ל, גם בטח קבלת ידיעה פרטיות מתמן איך היא מסירת על שמי אם פשוט בלי שום קונצן ...

שכחתי להגיד לך ליתן לר"ן מאריאשין שלושים רו"כ בכל חודש ולרי"ג תשעה ולר"ל הזקן שנים.

ובקשתי להודיעיני מבריאותכם ושלומכם הטוב ומבריאות הבנות יחיו ולכתוב לנו הכל בפרטיות, והשי"ת יעזרינו לשמוע בשורות טובות זה מזה ולהתראות בחוי"ש בלב שמח.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלוס זובער

על שאלת זו"כ תי' בדבר הרפואות כתבתי במכ' הקודם שתקבל הרפואות דאדעס והשי"ת ישלח לה רפוי"ש בקרב.

בשצעדרין: השוה לעיל אגרת רפו, ובהנסמן בהערות שם.
 בדבר הר"א חומרקין: רב דחאטימסק.
 שיל"א: שלמה יהודא ליב אליעזרוב מחברון.
 מסירת על שמי: השוה לעיל אגרת קעג, ובהנסמן בהערות שם.
 ר"ן מאריאשין: ר' נחמן הכהן הגבאי.
 רייג: ר' יצחק גרשון איטסאן (הניל אגרת רעח).
 רי: ר' ליב (הניל שם).
 זו"כ: זוגתך וכלתי.

שסה

ב"ה ט' שבט תער"ג לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכי' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך מיום א', ב', ג', נכון הגיעני
לרוב עונג, ובקשתי על להבא לכתוב לנו תמידין כסדרן מהודעת
שלומכם הטוב ומכל הנעשה אתכם לטוב ותענגו נפשינו ...

ב) מה שלא יש שום מכתב מש"ב הרב שיל"א שי' זהו פלא, וכבר
שאלתי במכ' הקודם מה נעשה בעניני תמן.

ג) אין שום עצה נגד האשכנזים ומבלבלים ומטרידים הרבה, תמול
ישבתי אתם עד שעה 9, והיינו מן אחר שעה 5 עד 9 ... ואחר שעה 10
(היינו לאחר הסעודה) טיילנו כחצי שעה.

ד) אינני חושד לא את ברייער ולא את האשכנזים שיש איזה פניות
בזה, רק זאת אשר האשכנזים רוצים לכסות ולהעלים את הבטלנות
(פאנאטיק) שלהם, כאשר הפעם א"ל ראזנהיים שהחפשים חושבים
אותם לפאנאטיקער, ועתה רוצים לכסות זאת ולסבול את כל אדם,
ובזה הולכים בדרך עקלתון ר"ל ...

ז) בטח תודיעיני תוצאות הדבר מהנעשה בהבאנק.

ח) הדייעט אינו חזק כ"כ כפי שתדמה ... ע"כ הגיע התשובה על
המכ' דיוס א' ובי', ועל המכ' דיוס ג' אשיב אי"ה אחר ש"ק, מפני שבקרב
יגיע זמן הדלקת הנרות.

ט) מה נשמע בדבר אסיפת הרבנים, אם נשמעו איזה אסיפות בין
הרבנים מטע"מ בענין הזה, ובפלך שלנו אם נשלח הנייר להר' מטע"מ
ואם גם להקטנים.

שסה

נעתקה מגוכת"ק שבאוסף המכתבים.
הרב שיל"א: הרב שלמה יהודא ליב אליעזרוב מחברון.
אינני חושד כו': השוה לעיל אגרת שלה, ובהנסמן בהערות שם.
בהבאנק: השוה לעיל אגרות שנת. שם.
אסיפת הרבנים: השוה לעיל אגרת שמה, ובהנסמן בהערות שם.

יוד' יום א' הבע"ל אסע אי"ה לפד"מ לעשות ביקור להרב ברייער.
ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותנך
ואיז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

אוי"ח תי' ב"ה בחו"ש פב"ש הטוב ותכתוב אי"ה אחר ש"ק הבע"ל.
יאזעף ראטהשילד פורס בשלומך הטוב.
רצוני לידע אם נשלמו מנין הטע"ג בליובא'.

שסו

ב"ה יום ב' י"ב שבט תער"ג לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. את הכי"ק קבלתי תמול, זו"כ תי'
כתבה אשר נסעת לויט' על שעות אחדות בטח תודיעיני מה היתה
הנסיעה הזאת. ביום ועש"ק כתבתי לך, ועתה אכתוב אי"ה תשובה על
מכתבך מיום ג'.

א) העתק ממכתבי להר"ח יחי' אשלח לך מוסג"פ.

ב) להודיע הדברים שדברתי עם שטראוס צריכים לבאר תחלה
תוכן המחלוקת ביניהם היינו בין הרב ברייער עם יעקב ראזנהיים
ויעקב שטראוס. התחלת רעיון האגודה היא מאת ברייער זה כמה

אוי"ח: אמך וחמותיך.

מנין הטע"ג: השוה לעיל אגרת שנט.

שסו

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

הכי"ק: השוה לעיל אגרת שס.

זו"כ: זוגתך וכלתי.

מכתבי להר"ח: להגיד חיים סולובייצ'יק מבריסק — הנזכר לעיל אגרת שס.

רעיון האגודה כו': השוה לעיל אגרת שלה, ובהנסמן בהערות שס.

שנים מלפנים, ובהיותי פה ויעסבאדען בפעם הא' בא ברייער לפה לדבר בזה, ואומר אשר במחשבה הי' אצלו הדבר כמה שנים קודם, אז לבש האגודה בלבוש חומרי, והוא אשר היראים יוכלו לעזור ולתמוך את עצמם מבלי שיצטרכו להחפשים, וכמו בהמקרים שיקרו במשך הזמן על כל צרה שלא תבוא כמו הפאגראמען ר"ל שהחפשים נתנו ע"ז סכומים גדולים, והמעות הלכו בדרך עקלתון כידוע, כשתהי' האגודה תהי' בזה קופה גדולה של צדקה מן היראים, ולא יצטרכו לבקש מהחפשים, יש לחשוב אשר כוונתו הי' בזה לעשות הבדלה גמורה בין קהילת היראים לקהילת החפשים (אשר המחולל הי' חותנו ז"ל והוא מחזיק בזה ביותר) כי עד עתה רובם מאנשי הקהילות האורתודוכסית המה ג"כ חבירים בקהילות החפשים (הנקי' הויבט געמיינדע) ומשלמים השטייער בבי' הקהילות, בכוונה שכאשר נצרך איזה עזר להיראים יתנו גם הקהילות החפשית, מאחר שגם היראים משלמים המס להם, וגם יש להם דעה בקהילות הנ"ל (לא בהנהגת הקהילות עצמן כ"א בהנוגע לאיזה תמיכה), וזה גם בעניני הכללים שלהם לא רק בהנוגע למדינה אחרת, ולא רק בעניני צרה ר"ל כ"א גם באיזה הצטרכות כללי ואפשר גם בתמיכת איש פרטי בדרך והחזקת (כמובן באיזה ענין גדול) וברייער באשר אינו סובל את החפשים כלל וכלל גם לא אותן שיש להם נגיעה להם כמו עדת הארעויץ כידוע, יש לשער שזהו יסוד הרעיון הנ"ל בכדי לעשות הפרדה לגמרי שחברי הקהילות האורתודוכסית יצאו לגמרי מקהילתו הנ"ל ולא יהי' להם דבר עמהם (ואפשר ביותר הי' רצונו להפרד מהקהילות הנוגעים אל החפשים . . .). אך מה שאמר אז הוא בדבר הצטרכות כללי שיהי' ביכולת היראים לעזור את עצמן, וכן הוא אומר עתה בדרך הבלעה, גם לתמוך בישיבות ות"ת בכל מדינה ומדינה, ומפורש מבלי לכונוס באופני הישיבות שזה יהי' בכל מדינה כפי רצון מנהיגי הישיבות, רק לתמוך בהם.

כמובן לקח לזה את יעקב ראזנהיים באשר בפיו ובפרי עטו הוא עושה ופועל הרבה, האחרון הוסיף בזה לדאוג לטובת אה"ק ובפרט הקאליאנעס דשם, וכשהי' אז אצלו ראזנהיים ושטרויס אודות זה, אמרתי להם אשר בפרט הזה (היינו באה"ק) לא נתאחד כי השקפותינו מובדלות המה ונוכל להתאחד רק באופן שעבודתינו בפועל תהי' במקומות מובדלים (זה במדינתו וזה במדינתו) אבל לא לעבוד בפועל במקום א', כי שונים אנתנו בהמטרה ובאמצעים, וראזנהיים אמר (איני

זוכר באיזה פעם) שמוכרחים להעמיד ענין האה"ק בהאגודה כי בלא זה לא יקנו חברים לזה ובפרט מהצעירים (גם אמרתי להם אז אשר אנחנו בני רוסי' לא נהי' קעסט קינדער אצלם ולא ניתן להם מעות ונצטרך לבקש מהם אם ימצאו לנכון ליתן, רק בהכרח שיהי' הדבר ברשיון במדינתינו, שזה דבר קשה כמובן).

על יסוד הרעיון הזה היתה האסיפה בהאמבורג (בקיץ רס"ח או ס"ט), והעמידו אז ג' דברים בפעולת האגודה א' תמיכה חומריות כללית, ב' תמיכת ישיבות, ג' לדאוג בעניני אה"ק, ועיקר הדבור הי' בהענין הג', ושאלתי (כמדומה בפעם הב' שהייתי פה) למה עשו זאת לעיקר, ולא הי' ע"ז תשובה נכונה (וכמדומה שאז הי' תשובת ראזנהיים הנ"ל שבה יקנו נפשות).

הרב ברייער כידוע הוא אונגארי, והוא מחזיק א"ע עם האונגארים, וכשהתחיל רעיון האגודה להתגלם יותר, התחילו האונגארים להמשיך עצמם מן האגודה ולא רצו להשתתף עם האשכנזים להיות עמם באגודה יחד, וברייער לא רצה בלעדס, כי גם הוא בלעדי האגודה מוצא א"ע ליחידי בין האשכנזים (כאשר כן הוא עתה שהניחו אותו כולם וכמעט שאינו מוצא מקום לעצמו, וכאלו הוא בפראנקפורט שלא במקומו), נסע (קודם אסיפת קאטאוויץ, וכפה"נ הי' בחורף העבר) לאונגארן לפעול עליהם שילכו עמו אל האגודה, המה העמידו ג' תנאים (התנאי הא' איני זוכר ואינו רבות הערך כ"כ) התנאי הב' שהועד הרבני יהי' במקום אחד, והיינו שלא יהי' הועד הרבני מרבני שבעיירות שונים שיתוועדו רק לעתים, כ"א שיהיו הרבנים תמיד בהועד וידעו הליכות האגודה בתמידות ויפקחו שיהי' הכל כדין וכדת, התנאי הג' שבהמקומות שיש ב' קהילות (היינו קהלה חפשית וקהלה אורתודוכסית) הנה האיש שאינו נמנה בקהלה האורתודוכסית עם היות שהוא יר"א, לא יוכל להיות בראש האגודה ומנהלי (וכי"ז יהי' כתוב מפורש בהסטאטוטן), והתנאי הג' זהו סלע המחלוקת הנ"ל, ראזנהיים ושטרויס (שהמה העיקרים בהועד הזמני והעסקנים בכל הענין הזה) אינם מסכימים בשום אופן להעמיד זאת בס' התקנות (על אונגאריין בפרט מסכימים המה על התנאי הנ"ל באשר שם הדבר מוכרח מחוק הממשלה אבל על אשכנז אינם מסכימים בשו"א),

והמיאון הי' עוד קודם קאטאויץ, רק שהי' ברפיון מפני שרצו שיהי' ברייער בהאסיפה. האונגארים שהבטיחו לבוא אל האסיפה, לא באו, וכפה"נ כבר ידעו מהמיאון, גם לא נראה להם הנאספים שהיו ביניהם כאלה שאינם ע"פ רוחם.

ברייער התאמץ בדבר התנאי הגי', והשתדל בזה עם הגר"ח יחי' והסכים עמו, וכתב הר"ח בצעטיל תנאי הזה והבטיח לו לחתום עליו (ועל הי"ח דבר חתם ברייער) ומוסג"פ נוסח הצעטיל (ומתוכנו ניכר שזה לשון הר"ח יחי') שטרויס כפה"נ עמד בתוקף נגד התנאי, וכפה"נ התערב הרח"ע ופעל על הר"ח שלא יחתום על הצעטיל, הר"ח בא למחר לברייער למעונו ובמעמד כמה אנשים אמר לו שישלח לו מביתו הצעטיל חתום, וא"ל שיפעול גם על אחרים שיחתמו ע"ז. ואומר ברייער שאמר לו ליובאוויטש ישמע אלי וכן גור ישמע אלי וכולם יחתמו ויעשה הדבר עם גלאנץ, כן א"ל. וכמובן לא שלח לו הצעטיל, ובתחלת חודש כסלו כתב לו ותבע מאתו ההבטחה, ולא קבל מענה (המכ' שלח לבריסק) ואח"כ פרסם האיזראליט בשם הר"ח יחי' שמעולם לא החליט בדוקא על התנאי ולא אמר לא לאו ולא הן וכאשר כתבתי לך מכבר.

האונגארים תובעים כעת כפה"נ מברייער אי' הבטחת הר"ח ולמה לא העמיד הדבר על יסוד נאמן, והמה כפה"נ אינם משתתפים בהאגודה (אם כי להם נותנים התנאי הזה כנ"ל), וברייער יצא מועד הזמני, וראזנהיים ושטרויס אינם דואגים ע"ז, ובהעלם דעתם נוחה מזה, ורבים מהאשכנזים אומרים מפורש כן. הרב כהן מפולדא נפרד מברייער והוא בתוך האגודה ... ולע"ע ברייער נשאר יחידי עזוב מהקהלה שלו (לבד אחדים) ומהרבנים אשר עד כה הי' הוא הגדול והאוטעראטעט שלהם, ובגליוני האיזראליט באים מאמרים חדים מאד נגד ברייער, והקהלה שותקת ע"ז (ואפשר יתעוררו לכבוד רבם), ובנו של ברייער כתב במכ"ע אחר ארטיקלן נגדם, ובד"כ יש בזה משום ח"ה ר"ל.

שטרויס אומר אשר גם מתחלה לא אמר הר"ח להעמיד חוק בס' התקנות תנאי הנ"ל, כ"א שמהנכון לראות שאלה לא יהיו בהועד וכן כתב בהצעטיל (ובהצעטיל אינו משמע כן, אם כי הצעטיל אינו חלק

י"ז דבר: השוה לעיל אגרת שם, ובהנסמן בהערות שם.

כתבתי לך מכבר: לעיל אגרת שם.

הרב כהן מפולדא: אגרות אליו לעיל קסא, ובהנסמן בהערות שם.

בנו של ברייער: ה"ד יצחק.

כ"כ ונכתוב בחריפות) ואח"כ קרע הר"ח את הצעטיל, שטרויס טוען אשר בפועל יהי' כן שהאנשים כאלה לא יהיו מנהיגי האגודה היינו שלא יהיו בהועד, ורק חוק מפורש א"א לכתוב להרחיק בזה כמה אנשים יראים, שהגם שאינם נמנים אל הקהלה האורתודוכסית מ"מ שלימים המה ביראתם בתכלית, ושאלתיו ומפני מה אינם נמנים בהקהלה הנ"ל הלא דבר הוא, ואומר שזה יכול להיות משום מניעות אחרות, וא"ל מי יתקע אל ידו שלא יהיו נמנים בהועד הלא יכול להיות, והוא בטוח בדבר כנ"ל.

ולפה"נ לי לבד מה שרוצים לכסות הפאנאטיזמוס שלהם כאשר כתבתי במכ"י הקודם, שלפ"ד הדבר מסוכן להם ר"ל, כי יתנועעו ויתנוודו ח"ו ומי יודע למה שיבואו ח"ו ור"ל, ועושים א"ע בזה לבנין רעוע ת"ו. הנה לבד זאת כפה"נ אינם רוצים להבדיל את ... מן האגודה, וברייער אפשר ג"כ כוונתו העיקרית ע"ז (כי בס"ה נמצא באשכנז רק ב' ג' עיירות שבהם קהילות מובדלות והן פד"מ והאמבורג, וברלין במקצת). ולפ"ד אם זאת היא הכוונה הנעלמת ודאי הצדק עם ברייער, כי כאשר ... יהי' בהאגודה לא יהי' רק חבר כ"א יהי' במנהיגי האגודה, ואם כי הוא נחשב מהיראים נראה עתה בעליל כמה קשה שכינותם של הרשעים. ידוע הוא מהרעפארמער רבנים שיצאו עתה ברשעתם ועושים תורה חדשה בפו"מ ואומרים בגלוי בכפירה גלוי' בתורה מן השמים, ואינם מכסים הדבר כלל באיזה כיחול כו' רק בכפירה גלוי' ר"ל, ומבטלים דיני חליצה לגמרי, ושהאשה יכולה לצאת מרשות הבעל בלי רשותו היינו בלא ג"פ, ואומרי' מפורש שכאו"א יכול לעשות כרצונו (ורעש גדול בזה באשכנז ובבייערין ורבים מקהילות היראים הודיעו גלוי' שמוציאים את הקהילות הנ"ל מכלל יהודים, והרעפארמער הגישו עצומיהם להממשלה ע"ז, והיא שלחה להעיירות הגדולים שהפארשטאנד (היינו הדוח' פראוולעניס) יאמרו דעתם בזה, ובאשר ברוב העיירות אין קהילות מובדלות והפארשטאנד רובם מהחפשים, הושיבו אשר מ"מ נחשבים המה ליהודים. (תמול הי' פה ר' שמואל כהן מוירצבורג וסיפר לי שאצלם עשו היראים פראטעסט נגד ההחלטה הנ"ל) והנה המקור הדבר הוא מהראבינער הרעפארמער דפד"מ (היינו מההויבט געמיינדע) זעליגמאן ... יצא להצדיק את החטאים האלה בנפשותם ר"ל, והפלא אשר גם ... שהוא למדן ויר"א, גם הוא ממצדיקי הרשעים, וזהו שאמרז"ל אוי לרשע אוי לשכיננו, ומזה נראה כמה מסוכן כשהיו כאלה במנהיגי האגודה.

אמרתי לשטרויס אשר אני אינני מסתפק בזה שבהועד לא יהיו

אנשים שיש בזה חשש, כ"א שגם בהחבירים לא יהיו רק יראים פשוטים, וכאשר מתחלה רציתי להיות על אסיפת קאטאוויץ, וכאשר ראיתי שבהנאספים היו ציונים כמו ... וכדומה, אמרתי בביתי שלפי השערתי לא טוב הדבר, וכאשר אין אצלם שום הגדרה את מי לקבל (כ"א ההגדרה שיהיו שומרי תורה ומצות, וזה יסביר כל אחד לעצמו כרצונו, והציונים אומרים אשר שיטתם היא כל המצות וכנודע הדברים) הלא יקבצו אלי' יהי' מי שיהי', וממילא גם הועד ישתנה גם אם יהי' מהיראים האמיתים. ומה גם שא"א שיהי' הכלל לא מן הפרט, וגם כאשר מקבלים ציונים מזרחים די ומספיק לנו שלא נהי' אנחנו בהאגודה. לדוגמא אמרתי לו אשר אני לא אעבוד יחד עם ... וכדומה כי שונים אנחנו בדעתינו, ויבוא רק לידי מחלוקת, וגם מי שיראה שאני מתחבר עם הנ"ל יכשיר זאת את הנ"ל בעיני הבריות ויאמרו התירו הפרושים כו', וגם יבוא לידי מחלוקת, ואינו כדאי לעשות אגודה על זאת, והציונות היא מולדת רוסי' ויודעים אנחנו מה המה, והמזרחים המה כמו המערבים, ובאשכנז ג"כ המזרחים לא טובים המה, רק שבאשכנז אינו ניכר כ"כ ההבדל בין בלתי ציוני לציוני מזרחי כי זה מתנהג בכשרות וגם זה מתנהג בהדברים חיצונים כמוהו ... ואומר שהמזרחים האשכנזי' טובים המה רק יש להם איזה טעות, אמרתי לו שבהכרח יש מקום ויסוד דשם מוצא הטעות מקום לנוח.

ובסוף אמרתי אשר יש חשש גדול שבהאגודה תהי' במשך הזמן אגודת ציונית, ונתפעל ונתרגש מאד ואומר להיפך אשר גם הציונים המזרחים הנכנסים בה לא יהיו ציונים במשך הזמן, ואני אמרתי לו עוד הפעם השקפתי הנ"ל שבאם יהי' רק תערובות ציונים יהפכו את כולם לציונים כו', ולא יהיו ערבים ובטוחים כלל בהתוקף שמדמים עתה, ובזה נגמר השיחה אתו. ראזנהיים עוד לא הי' אצלי.

הראיתי לשטרויס שבין הנדבות על האגודה הנדפסים בהדרך ישנם נדבות מציונים גמורים כמו ... וכדומה, וא"ל אשר גאטליב מפניסק נסע למאסקווא לעשות נפשות אל האגודה ולקבל נדבות, ואין אחריות הדבר עליהם, וא"כ ... זהו סיבת מכתב ... הנדפס בהדרך נו' ב', ובו כותב כך, כלל זה נקטו בידכם כי אין האגודה באה לרחק אלא לקרב כו', בשעה שחפצו המחדשים להשפיע מרוחם על היהדות אז השכילו מאד גדולי ישראל שרחקו אותם בזרוע ובצרו את שלומי אמוני ישראל לעצמם כו', עכשו הודות להשי"ת נשתנו פני הדברים ובלבב רבים מאחינו שלא נתרחקו הרבה ממרכז האמת נתעוררו געגועים גדולים

לקדשי בני ישראל, עתה באה העת לקרב את כל אלה שלא נלכדו ברשת הריפארם ולא הרחיקו עוד ללכת תועה כו' ...

ג) השקפתי על האגודה האשכנזית כבר מבוארת מהאמור לעיל, ונראה בהעתק מכתבי להר"ח יחי', וממנו נראה ג"כ דעתי אשר למדינתנו ההשתתפות עם האגודה האשכנזית מסוכנה היא ר"ל, הועד הזמני ומשמשיהם תכלית חפצם עתה ללכוד את בני מדינתנו כי בלעדס לא יהי להם קיום, ובפרט כאשר אונגארין התרחק מאתם, וכפה"נ גם גאליציען אינו הולכת עמהם, ובעצמם המה מרגישים חלישותם שא"א להם לעשות מחול כזה בלי רוסלאנד.

וכאשר מדברים אתי ראשית הדברים המה שאינם חושבים להכניס הדרך ארץ שלהם לרוסלאנד, בהיותי בברלין כבר כתבתי לך שהיו שם בעת ההיא אסיפת גדולי אשכנזים, קראו שם את הדרי' עהרמאן בכוונה להטותי לענין האגודה, וגם הוא ראשית דבריו להסיר החשש הזה שאינם חושבים זה כלל וכלל, וכאשר הבין מאתי שאיני נוטה לזה ואמרתי לו שלפה"נ לי נשתנו הדברים מכמו שדברתי עם מחוללי האגודה זה ד' שנים מקודם, קיצר באמרים לגמרי וחדל מלדבר מזה, וחכמתו עמדה לו שלא להשתדל בזה, רק אמר שראזנהיים יבוא למחר אלי זה לא מצא אותי במעונו, אך הי' אצלי ... ובריבוי הדברים בדבר טיב האגודה לא חדל מלגלות הטובות שירצו לעשות עם רוסלאנד ולקבל עליהם את האפטרופסות על רוסלאנד, וזאת יהי' מלאכתם שיקחו צעירים למדים ויראים מרוסלאנד ויתנו להם חינוך אשכנזי וכשתוגמר צורתם (הנפסדת ר"ל) האשכנזית יהיו אלו לראשי ישיבות ברוסלאנד ויחנכו הנערים שיהי' בהם הכל – השי"ת ישמרנו מהם ומהמונם ... ומכ"ז מובן אנחנו אינם רשאים להשתתף עמהם בהאגודה, ויש בזה סכנה גדולה ר"ל.

ד) אמנם בעצם דבר האגודה במדינתנו, הנה בעצם דבר האגודה אני רואה נחיצות גדולה בכמה ענינים כאשר כבר דברנו בזה בקיץ אעת"ר בהאסיפה הקטנה, ואין רצוני להאריך בזה עתה כאשר כבר נמשכו הדברים הרבה, אמנם בתנאי מפורש שתהי' האגודה מיראים פשוטים בְּעַז פארטיינע, להחזיק את התורה עם התורה עצמה, ולהחזיק את היראה עם היראה עצמה, בלי שום תערובות איזה אמצעים אחרים, וממילא א"א לנו להשתתף עם האשכנזים באשר המה

פּרטיינע לגבינו, כי כבר עשו להם שיטה להחזיק התורה והיראה באמצעים שאינם תורה ויראה. אמנם אצלי תנאי ועיקר גדול לעיכובא, אשר אגודתינו במדינתנו לא תהי' כטפל לאיזה אגודה במדינה אחרת היינו א צוא גיבויטע זאך, כ"א שתהי' אגודה מקויימת ומאושרת לעצמה, והיינו שתהי' דוקא ברשיון הממשלה אגודה כללית על כל מדינת רוסלאנד, ובה יהי' תנאי מפורש בהאוסטאוו שלא יכנס בה שום איש פארטיינער כמו ציוני וכה"ג, ואם בטעות יבוא בה איש כזה או שבמשך הזמן יתהווה איש שיטתי, מחוייבת האגודה להבדילו מאתה, ואופן השגת הרשיון לפ"ד הוא שיבואו עם בקשה זאת אל הממשלה ג' רבנים ובי' או ג' בע"ב מהידועים היטיב אל הממשלה שאין בהם שום חשש ח"ו ויכולה היא לסמוך עליהם שבאמת כוונתם רק לחזיק את מצב היהדות בעזרתו ית', ולא רחוק אצלי הדבר שהממשלה תתן הרשיון, וכמובן שזה דורש השתדלות גדולה בעזרתו ית', אמנם לא רחוק הדבר כלל לפ"ד שהי' אי"ה הרשיון, וכאשר במדינתנו תהי' אגודה בנוי' בעצמה ומקויימת, אז יהי' אפשר ביכולת לקבל אחדים מהאשכנזים ואונגארים שאין בהם חשש ח"ו, וגי' צריך ישוב גדול.

ה) ברייער מבקש שנעשה אסיפה קטנה מגדולי רבנים אחדים מרוסלאנד אונגאריין וגאליציע, והוא מוסכם לנסוע לרוסלאנד לאיזה מקום שיקבעו, ואיני יודע אם תבוא האסיפה לידי פועל ואם תהי' ממנה איזה תוצאה ברורה, אמנם אני חושב שנעשה אי"ה אסיפה קטנה מידידינו בדבר אופני תוצאות האגודה, ולעשות ס' תקנות (באותו מעמד היינו בעת האסיפה, לא למסור הדבר לידידינו הרמ"מ חן נ"י) לבקש הרשיון ע"פ ס' התקנות הזה.

ו) אמנם בין כה נחוץ לעצור בעד בני מדינתנו שלא יתנו ידם אל האגודה האשכנזית ולא יעשו אגודות מקומית, כי הועד הזמני שולח המכתבים חוזרים שלהם לכל המקומות, וקול פעמון אגודת ישראל מצלצל היטיב באזני היראים, וגם רבים אצלם ענין גדול להשתתף עם האשכנזים ... ובדעתי לכתוב לאחדים מהרבנים מידידינו יחיו שבין כה יהיו בשב ואל תעשה עד אשר נדע אי"ה מה לעשות, ובד"כ נחוץ שיודעו ידידינו את אשר לפניהם ולא ימהרו לעשות דבר.

ז) הועד הזמני דפה מעמיד יסוד גדול על יהודי אמעריקא שרובם המה מבני מדינתנו, וע"כ נחוץ שגם באמעריקא ידעו מזה שבד"כ

בענין גדול כזה אין האשכנזים מתאימים לזה שיהיו המה המחוללים והעומדים בראש הנהגה רבת האחריות כזו, כי דבר כזה צריך לצאת מגדולי ישראל אחר ההנפה בייג נפה שיהי דבר מתוקן בכל פרטי בעזרתו ית'.

ח) בדבר עסק קאם אני נותן ערך רב להשערת ידידנו הריי ראפאלויץ ניי שנצרך להעסק ערך מאה אלפים, כי יש לו חוש בענינים כאלו, ואפשר עתה כאשר בערגער איזה סך בפ"ב יכולים להפחית קצת מסכום הנ"ל, ומ"מ אני חושב שבאפשר לבוא לזה אי"ה, וכאשר אמרתי לך מכבר השערתי שידידנו רש"א דוליפקי יחי ירצה לכנוס בזה, ומשער אני בסך ערך כ"ה א', ואפשר גם ידידנו הרש"ג יחי יכנוס בזה בסכום הנ"ל, וכתבת במכ' הקודמים שהריי יחי רוצה לכנוס בערך סך עשרה ואפשר ט"ו, ואני מוסיף ובתנאי שהוא יקבל עליו השגחת העסק, ולפי החשבון הזה לא רחוק הוא מהסכום הדרוש, ואפשר לך לכתוב להרש"א יחי אודות זה ותודע אי"ה מחשבתו בזה, ומה שבערגער חושב שהוא יהי שותף על החצי, מי יתרצה ע"ז, ואיך יוכל הוא לדרוש זאת, הרי הוא יניח סכום קטן נגד כל הסכום הדרוש, ומה שהוא יהי מנהל העסק האם חושב הוא שגם אז יהי כל הנהגת העסק רק עליו לבד כמו עתה, בטח ירצו כל המשתתפים להעמיד מאתם איש אחד שיהי ג"כ בהנהגת העסק (וכמו שאמרת לי הפעם אודות ר"ז בעזפאלי יחי שלפ"ד יהי אי"ה טוב אל הענין), ואי"כ איך יחשוב להיות על מחצה. יכול להיות שכאשר ידע בערגער שאינם מסכימים על מחצה, יסבב את הגלגל באופן אחר, ומ"מ אינו צריכים להעלים הדבר ממנו ולהובילו כך, ולפ"ד תבוא בדברים בזה (ע"י מכתבי, ולפי מכ' הרש"ג הי' הריי בפ"ב ואפשר עודינו בפ"ב ונסיעתו עפ"ע דרך ויט' ויכולים אתם להתראות) עם הריי ראפאלי יחי, איליו אתה יכול לגלות כל האופנים ורצוניו של בערגער ותתיישבו איך לבוא בדברים עם בערגער, אך יהי באופן שלא יהי בזה איזה תחבולות ח"ו, והולך בתום ילך בטח.

ט) קבלתי טע"ג מידידנו הרש"ג יחי שנוסע לפ"ב ... יעזור לו השי"ת ויפעול לטוב, ושיבוא הדבר לפועל בקרב.

יו"ד) בדבר הנוטירסקיליעס כתבתי לך בא' המכתבי' הקודמים.

יא) בדבר הצעת רי"צ יחי, ספק גדול אצלי אם יתוצו האחים

עסק ראם: השוה לעיל אגרת רסד, ובהנמסן בהערות שם.
 בערגער: המתעסק בבית הדפוס הנ"ל.
 ר"ז בעזפאלי: נזכר גם לעיל אגרת קלד.

קאבאקאוו יחי' ע"ז, ויותר טוב הצעת אויטיווסקי, ויכול להיות שבמשך הזמן יבוא זה אי"ה ...

בדעתי שניסע אי"ה מפה יום א' הבע"ל ... וע"כ בדעתי שניסע אי"ה יום א' הבע"ל עם הצוג ההולך מפד"מ שעה 10-4 אחר חצי היום שבו דירעקט וואגאן עד ווענטאמיליע, ונבוא אי"ה לווענטאמיליע שעה 155 ביום ב' אחר חצי היום, ואחרי הבדיקה הנכונה של הצרפתי הידוע לך, ואחרי הדחיקה בפתח היציאה בהרמת קול „פרימייער קלאסס“ כידוע לך, התקוה שנבוא אי"ה למענטאן ערך שעה 4. אמנם אם הרש"ג שי' לא יוכל לבוא על ש"ק הבע"ל ויבוא אי"ה ביום א', או שיומשכו הדברים ולא יהי' באפשר לגומרם במוצאי ש"ק, נעשה אי"ה נסיעתינו ביום ג' שבוע הבע"ל, והשי"ת יצליח דרכינו.

מכתבים תכתבו לנו למענטאן פאסט רעסטאט, ועפ"ע אודיע אי"ה בטע"ג ביום נסיעתינו צלחה.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונדך וא"ז הדו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

סיימתי המכ' היום יום ג', וקבלתי היום מכתבך מיום ועש"ק ואינו נפלא הדבר מה שלא קבלת ממני מכתב באשר לא כתבתי עד יום ד' מפני שלא הניחו אותי, אך או"ח תי' כתבה לכם, וזה פלא מדוע לא נתקבל, גם אני כתבתי במוצש"ק או ביום א' לכ"א מורתי הר' תי' ולפי מכתבה מיום הנ"ל שקבלתי כעת, גם הוא לא נתקבל, בטח נתקבלו מכתבים בש"ק.

ידידנו רבי"צ ראסקין יחי' שלח לפה ח"י ר"כ מעות רמבע"י ותיטיב ליתן על חשבוננו סך הנ"ל על ישיבת ת"א.

היום שעה 6 יהי' פה יעקב ראזנהיים יחי', ומחר בקר יהי' פה הרב פנחס כהן יחי' עם ראטהשילד יחי' הכל בדבר האגודה. ראטהשילד הוא נגד האגודה, והוא עם ברייער, ובאשר דעתו של פנחס כהן עוד לא נתברר הוא ממשיך אותו לפה לידע דעתו בזה.

שסז

[תרע"ג]

ב"ה

הצעה ראשונה לספר התקנות של „אגודת יראים” במדינת רוסיה

סי' א'

מטרת האגודה (פרוגרמה)

לחזק את התורה והיהדות בקרב אחינו בכל רחבי מדינת רוסיה,
ועל כן האגודה שואפת:

א) לכנס ולאגד את כל היהודים החפצים והשואפים בהרמת קרן
התורה והפרחת דגל היהדות.

ב) להגדיל לימוד התורה (1) ע"י התייסדות ת"ת וישיבות, בהשגחה
טובה ונמרצה בהנהגת הלומדים ובאופן לימודם, ולתמוך בת"ת
וישיבות שכבר נוסדו, (2) לעיין ולפקח בהטבת החדרים, (3) לקבוע
שיעורי לימוד לפני הפועלים ועוזרי המסחר.

ג) להוציא לאור עתונים ומאמרים אשר יהיו מוקדשים להפיח רוח
היהדות בקרב אחינו.

ד) להמציא כפי היכולת עזרה חומריות לאותן אשר יהנאו מאורה
(סעי' ב') ולהיטיב תנאי חייהם (סעי' ב"ג).

ה) האגודה תפקח ותדאג לכל תיקוני עניני היהדות וקיום מצוותיה,
של תורה.

וא"ו) להגין על התורה והיהדות בפני כל הקמים עליהם.

שסז

נעקקה מצילום כתי"ס. ההצעה לייסד „אגודת יראים” ולחבר לזה ס' תקנות כבר התחילה באסיפה
שכחודש תמוז תרע"א (כמבואר לעיל אגרות שג. דש. שו), ואז נמסרה עריכת ס' התקנות להרב מנחם מענדל
חז מניעוין (כניל אגרת שו). לעיל באגרת שלפניו כותב רבנו „אני הושב שנעשה אי"ה אסיפה קטנה
מידידינו... ולעשות ס' תקנות (באותו מעמד בעת האסיפה, לא למסור הדבר לידידינו הרמ"מ חז נ"ו) לבקש
הרשיון ע"ס ס' תקנות הוה". ויש לשער שבסמיכות לזמן זה כתב רבינו את. ההצעה הראשונה לספר התקנות
שלפנינו.

הערה: הכרעת כל דיני תורה ובירורי הלכה, אינם נכנסים בגבול האגודה, ואין לה כל רשות להתערב בעניני דת ודין.

סי' ב'

תקנות כלליות

(א) האגודה יכולה לייסד ולתמוך ת"ת ושיבות שיהיו מוקדשים רק ללמוד התורה הכתובה והמסורה (תושב"כ ותושבע"פ).

(ב) כל פעולות האגודה יכולה להיות רק במדינת רוס"י, ואין לה הרשות לעשות דבר במדינות האחרות, ולא להתאגד עם האגודות אשר במדינות האחרות, ולא לתמוך אותם.

סי' ג'

החברים

(א) לחבר, אגודת יראים" יוכל להתקבל כל איש החפץ בהרמת קרן התורה והיהדות, אשר הנהגתו ואורחות חייו הן ע"פ התורה והמצוה במלוא מובן המלה, ואשר איננו חבר לאיזה אגודה אחרת כללית, הן במדינתנו והן בחוץ למדינתנו, תהי' איזה אגודה שתהי'.

(ב) מי שהוא כבר באיזה אגודה כללית, יוכל להתקבל אל, אגודת יראים" כאשר יוצא מן האגודה האחרת שהי' חבר לה, ולא ישתתף באסיפתם, ולא יתמוך אותה בשום תמיכה רוחניות או חומריות.

(ג) כל ועד גלילי (סי' [ה]) הרשות בידו להוסיף הגבלות וסייגים לקבלת החברים בהגליל ההוא.

(ד) כל הרוצה להכנס אל האגודה, עליו להציע את חפצו לפני ועד העירוני (סי' [ד]) הסמוכה למקומו, והועד מחליט בדבר קבלתו בהתחשבו עם ספר התקנות הזה, ועם התקנות המיוחדות שהנהיג הועד הגלילי ההוא (סעי' ג'), אם נדחתה הצעתו יוכל להגיש קובלנא לפני הועד הגלילי.

(ה) הבא להכנס אל אגודה עירונית (סי' [ד]) שלא בעירו ובמקום מושבו התמידי, אין הרשות אל האגודה העירונית לקבלו עד שתחקור עליו בעירו ובמקום מושבו התמידי, וכאשר ע"פ ידיעות אמיתיות הוא מתאים אל התקנות בקבלת חברים (סעי' ד) אז יתקבל.

הערה: הסעיף הזה חל גם על מי שהוא כבר חבר אל, אגודת יראים" בעירו ומושבו ובא להיות חבר בעוד מקום.

(ו) במקום שאין אגודה עירונית צריכים לפנות בהצעה על דבר הקבלה אל הועד הגלילי.

(ז) כל חבר מחויב לשלם לאוצר הכללי של ההסתדרות תרומה שנתית לפי ערכו ויכולתו, ועכ"פ לא פחות מרוביל אחד לשנה, מלבד התרומה שהוא מחויב להרים לצרכי ההוצאה של אגודתו העירונית כפי שהוטל עליו.

(ח) חבר שחדלו אצלו אותם התנאים הדרושים לקבלתו, יכולה האגודה העירונית להוציאו מתוך האגודה, קובלנא ע"ז יוכל להגיש אל הועד הגלילי. ואם חבר נכבד הוא יוכל להתרחק ע"י הועד הגלילי, קובלנא ע"ז יוכל להגיש אל הועד המרכזי.

סי' ד'

תכנית האגודה

„אגודת יראים“ בכללה מתאחדת מאגודות עירוניות, ועדים גליליים, ועדים מרכזיים.

אגודות עירוניות

(א) חברים במספר לא פחות מעשרה הדרים במקום אחד או במקומות סמוכים זה לזה ומתאימים לתנאי הקבלה (סי' ג'), יתאגדו יחד לאגודה עירונית, וחברים פחות ממספר הזה נספחים אל אחת האגודות הסמוכות להם.

(ב) כל אגודה עירונית בהכרח שיהי' בתוכה רב אחד, או עכ"פ אחד מהמפורסמים בתורה וביראה במקום ההוא, והוא יהי' בהועד העירוני (סעי' ג') בלי בחירות.

(ג) האגודה העירונית מתנהלת ע"י ועד מקומי, הנבחר אחת לשלש שנים, מחברים חרדים לדבר ה' הידועים ומפורסמים בהנהגתם ובאורחות חייהם ע"פ התורה והמצוה, מורם מעם כל אחיהם חברי האגודה, וכמה שאפשר שיהיו גם בעלי תורה, ולא פחות מבני כ"ה שנים, הועד יהי' מחמשה אנשים, יו"ר ושני יועצים (ומהם יהי' אחד סגן היו"ר), מזכיר, וסופר.

הערה: הרב או המפורסם בתורה ויראה יהי' אחד מחברי הועד בלי בחירות (סעי' ב').

(ד) הועד צריך להתאשר מהועד הגלילי וברשותו לדון. [מהנבחרים

ולבחור אחר במקומו, ואם יהי איזה ערעור על הבחירות ידן ע"ז הועד הגלילי, ויחליט דבר.

ה) במקומות שיש מפלגות חסידים ומתנגדים, יהיו בהועד משני המפלגות, ויהיו בערך שוה בשוה וגם אם מפלגה אחת מועטת היא במקום ההוא, מ"מ יהי ממנה לכה"פ אחד בתוך הועד.

ואו) חובת הועד הוא: א) להתאסף לא פחות מפעם אחת לחדש לטכס עצה איך ובמה להגיע למטרות האגודה (סי' א'). ב) לשקוד על טובת האגודה הפרחתה ושכלולה, וקבלת חברים חדשים, ג) להשגיח שיתמלאו פקודות הועד הגלילי, ועד המרכזי, ד) להעמיד חשבון פעולתיהן אל הועד הגלילי, ה) לגבות את התרומה השנתית או נדבות פרטיות ולנהל הפנקסאות.

הערה: הסכם הרב או המפורסם בתורה ויראה היא הכרחיות בקבלת חברים, והעדר הסכמתו מעכבת היא את הקבלה, ויוגש הדבר אל הועד הגלילי.

ז) הסכומים הנקבצים על ידיהם, מחויבים הם לשלחם לאוצר הכללי מבלי לעכב בידם איזה חלק לצרכיהם המיותרים, בלי הסכמת ועד המרכזי.

ח) חברים שבעיר אחת אינם רשאים להתחלק לשתי אגודות עם שני ועדים מיוחדים.

ט) הרשות ביד ועד העירוני להטיל מס מיוחד על כל חברי האגודה לצרכי הוצאותי המקומיות, וכמה שאפשר יהי לכל חבר בשוה.

סי' ה'

ועד הגלילי

א) האגודות העירוניות מתרכזות ע"י ועד גלילי אחד, גבולי הגלילות הן גבולי הפלכים, כל פלך ופלך הוא גליל מיוחד.

ב) הועד הגלילי הוא מעשרים ושניים איש, (ונשיא הועד יש לו דיעה כפולה), מחברים חרדים לדבר ה' לומדי תורה יר"א באמת ונכבדי הגליל ההוא, בעלי דעה רחבה ואנשי אמת, ושנים עשר איש מהם יהיו חכמי התורה שבגליל ההוא היינו מהרבנים ומגדולי התורה אשר בגליל ההוא, ומובן אשר כל התנאים הנזכרים (לעיל בסעי' זה) יהי בהם ביתר שאת. לפי ריבוי החברים ולפי תנאי המקום, יכולים להגדיל

את הועד במספר יותר גדול, ובתנאי אשר המחצה ממנו יהיו חכמי התורה שבאותו הגליל.

ג) הועד הגלילי נבחר ע"י יושבי ראש ויועצי הועדים העירוניות (סי' ד' סעי' ג') שבגליל ההוא, וצריך אישור מהועד המרכזי, אשר בהגיע איליו רשימות הנבחרים, יחקור וידרוש עליהם (והמפורסמים א"צ חו"ד), וברשותו לדחות את הנבחרים שימצאם בלתי נאותים אל הועד, ואינם מחויבים לפרסם טעמם ונימוקם בזה, והגליל יבחר אחרים תחתיהם ויגישו אותם לאישור הועד המרכזי, החו"ד והאישור יומשך לא יותר משלשה חדשים.

הערה: נבחרו ועד הגלילי יהיו לא מנבחרו ועדי העירוניים.

ד) הועד הגלילי בוחרים מקרבם, מיושבי מקום המרכז הגלילי שבעה חברים ובהם ארבעה מחכמי התורה, בתור „ועד גלילי קטן“ אשר ימלא תמיד את תפקידו כראוי.

הערה: בועד גלילי הקטן יכולים להיות שניים מהסמוכים למקום המרכזי, שביכולתם יהי לבוא לכל אסיפה (סעי' ו').

ה) חובתו של הועד הגלילי היא: א) להתאסף שתי פעמים בשנה (בערך אחר חה"פ ואחר חה"ס), וגם כשימצא הועד הגלילי הקטן לנחוצ לקרוא אסיפה יוצאת מן הכלל, לדון על איזה שאלה חשובה ונחוצה, ב) לכלכל עצה איך ובאיזה אופן להגיע למטרת האגודה, ג) לאשר בחירות הועדי העירוניות, ד) לבקר את פעולותיהן וחשבונותיהן של האגודות העירוניות, ואם יהי איזה סכסוכים בהאגודות העירוניות, ליישבם ולהעמיד דבר על מקומו.

ו) חובתו של הועד הגלילי הקטן הוא: א) להתאסף פעמים לחדש, ב) להוציא לפועל את החלטת הועד הגדול, ג) להכין חומר אל האסיפה העתידה של הועד הגלילי הגדול. דכל שלשה חדשים עליהם להעמיד חשבון מתהלוכות האגודות אל המרכז שלהם.

ז) הועד הגלילי יהי משתי המפלגות חסידים ומתנגדים, ויהי כחם שוה בהועד, לבד מהפלכים שבהם מפלגה אחת במיעוט הניכר, גם בהועד יהי המיעוט מהם, וכערך הזה גם בהועד הגלילי הקטן.

ח) הרשות ביד הועד הגלילי לחונן את החבר בתואר חבר נכבד

בעד הצטיינות מעלתו בעצמו או בעד הצטיינותו לטובת האגודה ובתנאי שלא יהי פחות מכ"ה שנה.

ט) מקום המרכז אל הועד הגלילי קובע לו הועד הגלילי בעצמו כפי ראות עיניו.

יוד) כל ועד גלילי הוא דבר קיים לעצמו, ובכחו ויכלתו לנהל את עניניו הפנימיים, או להוסיף הגבלות וסייגים בשביל אותו הגליל (סי ג' סעי ג'), ותקנות מתקנות שונות, הכל רק ע"פ שקול דעת עצמו והכרתו הפנימיות, ואין רשות לאורגני האגודה, ואף לא להגדולים שבגליל אחר להתערב בענינים הפנימיים שבגליל זה, ועם היות שמקבלים תמיכה חומריות מאוצר האגודה, אין הרשות לשום אחד מאורגני האגודה להתנות באיזה אופן ישתמשו הגלילות ההם בכסף התמיכה שקבלו, אלא הכל יהי ע"פ הוראת הועד הגלילי ההוא לבדו.

יא) הועד הגלילי יוכל לעשות ולהחליט דבר, רק כאשר יהיו לא פחות משני שלישי חברי הועד בצוותא חדא, ובהם לא פחות משני שלישי חברי חכמי התורה.

יב) כל הצעה אשר חכמי התורה ינגדו אלי, מפני שיכולה להביא איזה נזק לעניני הדתיים, אפי' בעתיד הרחוק, תודחה ההצעה לגמרי, ואם המיעוט מחכמי התורה ינגדו אלי, יעשו ע"ז קומיסי' מיוחדת משבעה אנשים ובהם ארבעה מחכמי התורה מהזקנים ... לעבדה ולשכללה, וכאשר כל חכמי התורה שבהועד יסכימו אלי, אז תוחלט ההצעה.

יג) בסוף אסיפת הועד (סעי' ה' ס"ק א') יערכו פרטי-כל מפעולותיהן אל המרכז שלהם.

יד) התיסדות דבר למטרת האגודה (סי' א' סעי' ב' ס"ק 1, 3 סעי' ד' והי'), צריך אישור מהמרכז, וההנהגה בהם תהי ע"פ הועד הגלילי (סעי' יו"ד).

הערה: כל הצעה להתייסדות דבר, צריך הועד הגלילי להעמידה אל חבר המרכז (סי' ו' סעי' יוד) ואל ועד ההנהגה, והחלטתה תהי באסיפת חברי המרכז הראשונה לקבלת ההצעה.

טו) שלשים יום לפני תום הזמן של שלש השנים קובע הועד הגלילי יום מיוחד לבחירות חדשות בשביל ועד האגודות העירוניות שבכל

הגליל, ובמשך שלשים יום אחרי הבחירות העירוניות, צריך הוא לבקר את הבחירות ולאשרן או לבטלן (סי' ד' סעי' ד'), וגם לקבוע יום בחירה לועד הגלילי, שיהי לא יאוחר משלשה חדשים מיום הבחירות העירוניות.

טז) במקום שאין עדיין ועד גלילי, ועד ההנהגה הכללית ממלא תפקידו.

יז) הועד הגלילי מקבל את הנחוץ להוצאותיו מהאוצר הכללי של האגודה.

סי' ואו המרכזים

א) כל המדינה מתחלקת לחמשה מרכזים: א) מרכז ליטא, ב) מרכז פולאני, ג) מרכז וואליני, ד) מרכז פלכי רוסי, הקטנה, ה) מרכז פלכי רוסי הפנימית.

הערה: פלך קורלאנד ופלך סובאלק נכנסים במרכז הליטאי, פלך קיוב נכנס במרכז הוואליני, פלך טאוורי נכנס במרכז פלכי רוסי הקטנה, פלכי ליפלאנד ופילאנדי, נכנסים במרכז פלכי רוסי הפנימית.

ב) המרכז הוא משבעה אנשים מגדולי הדור אשר במרכז ההוא המפורסמים בתורה ויראה, בחכמה וביושר שכלם ומדותיהם, מנושאי משרת הרבנות וגם משאינו נושאי משרת רבנות, ומנכבדי המרכז ההוא יר"א באמת הידועים בשאיפותיהם להגדלת והפרכת התורה והיהדות, הנבחרים מאת הכנסי הגדולה אחת לשנים עשרה שנה.

הערה: אם יפקד מי מחברי המרכז, ימלא מקומו לפי שעה עד הכנסי הגדולה הבאה אחד מחברי הועדי הגלילים שבאותו המרכז, בהסכם חברי המרכז.

ג) חברי המרכז יהיו משתי המפלגות חסידים ומתנגדים, ויהיו בכחות שוות זו כזו.

ד) חובותי של חברי המרכז הם: א) להתאסף פעם אחת בשנה, לשקוד על טובת האגודה והפרכתה, ב) לבקר את פעולותיהן של ועד הגלילות, ותהלוכות אגודות העירוניות, ג) לשקול על כללות תהלוכת האגודה בהגלילות אם איזה מהם דורשת התעוררות וחיזוק או איזה שינוי, ד) לטכס עצה איך להגיע למטרת האגודה ע"פ האמור בסי' א'

מספר התקנות הזה, ולעיין בהצעת ועדי הגלילות בענין הזה, לאשרן או לדחותן (סי' ה' סעי' י"ד), ה) להקציב סכומי הכסף הדרוש בהגלילות שלהם למען להגיע אל מטרת האגודה, ולהעמיד אל ועד ההנהגה, ו) לבקר את בחירות ועדי הגלילות ולאשרן אם ימצאו אותן מכוונות אל מטרת האגודה, ז) לבקר את פעולותיהן של ועד ההנהגה אם מתאימות הן עם מטרת האגודה, ח) להיות אמצעי בין ועדי הגלילות וועד ההנהגה שבאם יהיו איזה תלונות מועדי הגלילות על ועד ההנהגה, יגישו עצומיהם אל המרכז וכן כל השפעת ועד ההנהגה אל ועדי הגלילות יהי' ע"י המרכז, ט) לעיין בהצעות שיבאו מועד ההנהגה ולאשרן או לדחותן, יוד) להחליט ע"ד קניין או מכירת נכסי דלא נידי, אם הם קנין כללי ואם הם מרכז פרטי ה"ז תלוי בהחלטת המרכז הפרטי ההוא ואין הרשות להמרכזים האחר' להתערב בזה, יא) להחליט בכל הדברים החשובים שלא הוקצעו מפורש בהחלטת הכנסי הגדולה.

הערה לס"ק יו"ד: בזה דרוש החלטת כל החמשה מרכזים.

הערה לס"ק י"א: גם בזה דרוש החלטת כל החמשה מרכזים, ואם לא ישתוו בהחלטותיהם יוגש הדבר אל מרכז המרכזים (סי' ז') שיקראו ע"י ועד ההנהגה לאסיפה יוצאת מן הכלל ויוחלט ע"פ רוב דעות, או שיוחלט מתחלה ע"פ רוב דעות המרכזים אם המרכזים יביעו דעתם שאין צורך לקרוא בשביל זה אסיפה יוצאת מן הכלל.

ה) המרכז מחליט דבר, כשבאו אל הישיבה כל חברי המרכז, וההחלטות יהיו בהסכם כולם, או לכהפ"ח ע"פ רובא דמינכרא.

ו) ועד ההנהגה מחויב ליתן לחברי המרכז את החמר אשר ידרשו מאתו לצורך ישיבתם, בלי איחור זמן.

ז) אחד מחברי המרכז שידרוש מועד ההנהגה איזה ידיעה פרטיות, או איזה בירורי דברים, מחויב ועד ההנהגה ליתן לו, ובלי איחור זמן.

ח) ע"פ דרישה בכתב מרוב חברי המרכז, מחויב ועד ההנהגה במשך ארבעה שבועות להזמין את חברי המרכז לישיבה יוצאת מן הכלל.

ט) מקום ישיבת חכמי המרכז קובע לו המרכז עצמו.

יוד) חברי המרכז בוחרים מקרבם אחד שאיליו יבאו כל הידיעות וההצעות מועדי הגלילות (סי' ה' סעי' ו' ס"ק ד' וסעי' י"ג וי"ד), והוא ישלח הכל אל כאו"א מחברי המרכז, ויבוא בדברים עם חברי המרכז בדבר הישיבה שלהם, הזמן והמקום, והוא יכין את כל החומר הנדרש לזה (סי' זה סעי' ו').

יא) חברי המרכז יכולים לקבל מאוצר האגודה את הוצאות התעסקותם בעניני האגודה.

סי' ז'

מרכז המרכזים

א) חברי המרכז יבחרו מאתם אחד המכיר היטב את אמיתות מטרת האגודה, אשר איליו ימסרו ההשקפה על פעולת כל אורגני האגודה, והילוך האגודה בכללה, ויבוא בדברים בעניני האגודה עם יתר המרכזים.

ב) חמשה הנבחרים יתוועדו יחד במקום ובזמן שיתדברו ביניהם, לדון על כללות ענין האגודה [א]ם הגיעה למטרת הכוונה, ואם מהלכה מתאמתת היא אל תחלת התייסדה.

סי' ח'

ועד ההנהגה

א) הכנסי' הגדולה בוחרת תשעה אנשים יר"א באמת השואפים למטרת האגודה, בעלי שכל ישר ומדות ישרות, אנשי אמת ונאמני רוח בתכלית היודעים פרק בהסתדרות והנהגת דבר ובהם יהיו לכה"פ שלשה מלומדי תורה, לנהל את עניני האגודה בכל רחבי המדינה.

ב) שני שלישי חברי הועד צריכים לדור במקום מרכז ההנהגה או בסמוך לו.

ג) בהפקד מקום חבר בועד ההנהגה, בוחרים הנשארים באחד מסגניהם ולממלא מקומו.

ד) ועד ההנהגה בוחר לו מקרבו נשיא ושני יועצים (שהמה סגניו) וקובע לו בעצמו ע"פ הסכמה משותפת מכל חברי הועד את הסדר' הנחוצים.

ה) חברי הועד מתאספים ע"פ הזמנת הנשיא, לא פחות משתי פעמים בחדש, ואחת לשני חדשים צריכים להשתתף כל חברי הועד

בהאסיפה. לאסיפת הועד אפשר להנשיא להזמין מחברי האגודה שאינם בהועד, עם הרשות לחוות דעה בתור יועצים.

(ו) חובותיו של ועד ההנהגה הם: א) להיות בא כח האגודה כלפי פנים וכלפי חוץ, ב) לנהל את העניינים התדירים, ליסד ולנהל את הלשכות המשמשות לכך, ולמלאות את החלטות הכנסי הגדולה והחלטות המרכז, ג) להשגיח שהתרומה השנתית תפרע במועדה, ולהוציא מהרשימות את החברים שלא סלקו במשך השנה את תרומתם, ד) להשגיח שנושאי המשרות ימלאו את חובותם כראוי, ה) למנות ולפטור ממשרתם את נושאי המשרות במוסדות האגודה, בהסכם חברי המרכז של המרכז ההוא, ו) לבחון את המודעות המתקבלות בוועד האגודה, ולהעמיד אותן עם חוות דעתו אל חבר המרכז (סי' ו' סעי' י"ד) אשר יעינינו בזה חברי המרכז באסיפתם (סי' ו' סעי' ד' ס"ק ד'), ז) לערוך קצבת ההכנסות וההוצאות, ודין וחשבון על דבר סכומי האגודה ופעולותי, ולהציע אותם לאישור לפני הכנסי הגדולה, ח) לשמור ולכלכל את הון האגודה ורכושה, ולהשתדל להרבות את אמצעי האגודה ולעזור לה ככל האפשר להגיע אל מטרתה, ט) לעבד מקודם ולהכין את ההצעות וההוצאות אשר תוצענה לפני חברי המרכז אל הכנסי הגדולה.

ז) לפני פקידות וערכאות הממשלה באים בכח האגודה נשיא ועד ההנהגה או ממלא מקומו ביחד עם אחד מחברי הועד.

ח) ועד ההנהגה אחראי לפני חבר המרכז והכנסי הגדולה בעד הנהלת העניינים, ובעד הוצאת החלטת האורגנים הללו לפועל.

ט) בחירת ועד ההנהגה הוא על שלש שנים, וכאשר לא יהי ערעור על הנהגתו מחברי המרכז, והכנסי הגדולה תכיר את טוב פעולתו יתארך הבחירות הראשונה עד הכנסי הגדולה הבאה, בלי בחירות שני.

סי' ט'

הכנסי הגדולה

א) אחת לשלש שנים תהי כנסי גדולה מחברי האגודה שבכל המדינה, מקום וזמן הכנסי יפרסם ועד ההנהגה שלשה חדשים קודם האסיפה.

ב) הזכות להשתתף באספת הכנסי הגדולה הוא לחברי המרכזים, לוועדי הגלילות ולצירי אגודות העירוניות.

ג) כל אגודה עירונית מחמשים עד מאתים חברים בוחרת ציר אחד, אגודות קטנות מאלה מצטרפות ע"י הועד הגלילי לאגודות של בוחרים מיוחדות, ואגודה של יותר ממאתים חברים, בוחרת ציר אחד לכל מאה העודפת.

ד) להשתתף בבחירות הללו יכולים כל החברים ששלמו את תרומתם השנתית עד מועד הבחירות, ושכבר הגיע לכי שנים.

ה) הצירים אינם צריכים להיות זוקא חברי אותה האגודה הבוחרת אותם, אבל רק מחברים הידועים ומפורסמים ברוחם ובארחות חייהם לשומרי תורה ומצות בפעל, ושיהיו לא פחות מבני כ"ה שנים.

ו) את סדרי ואופני הבחירות קובעות האגודות העירוניות לעצמן, בהסכמת הועד הגלילי ע"פ דרישה לא פחות משלשה חברים מוכרחים לעשות בחירה חשאית ע"י פתקאות.

ז) הועד הגלילי יבקר את הבחירות, וכאשר ימצא שנעשו כחק, והנחברים מתאימים אל מטרת הכוונה, יעמד רשימת הצירים הנבחרים אל ועד ההנהגה.

ח) במנין הדעות אין לכל ציר אלא דעה אחת, הרשאת הציר אינה בת מסירה לזולתו.

ט) בשעת בחירת הציר צריכים לבחור גם ממלא מקומו כשיארע איזה מניעה להציר הנבחר.

יוד) תפקידי של הכנסי הגדולה המה: א) לבקר את הדין וחשבון של ועד ההנהגה על דבר פעולות האגודה בכל המרכזים, והמוסדי שלה, ב) לקבוע תכנית העבודה הכללית לשנים הבאים, ג) לאשר קצבת ההכנסות וההוצאות, ולשמוע דעת ועד המבקר אודותיהן, ד) לישא וליתן ולהחליט על דבר ההצעות שתוצענה לפני ע"י ועד ההנהגה ועדי המרכזים או מספר מסוים של צירים המשתתפים בהכנסי הגדולה, ה) בחירות החברים לועדי המרכזים ולועד ההנהגה עם סגניהם, ו) להחליט על דבר שנויים לספר התקנות.

יא) הכנסי הגדולה רשאית לטפל בעניינים השייכים לפעולות האגודה רק ע"פ ספר התקנות הזה.

יב) היו"ר להכנסי הגדולה אין לבחור באחד מחברי ועד ההנהגה או ועדי המרכזים.

יג) ישיבות הכנסי' הגדולה תהיינה בפומבי ע"פ הצעת ועדי המרכזים, ועד ההנהגה או חמשים צירים צריכים לעשות ישיבה חשאית.

סי' יו"ד

הבחירות

א) הכנסי' הגדולה בוחרת בזה אחר זה בבחירות מיוחדות את חברי ועדי המרכזים ואת ועד ההנהגה וועד הבקורת וסגניהם.

ב) לפני הבחירות עורכים ע"י „בוררים“ רשימה של הקנדידטים שלש פעמים כפול מכפי מספר חברי הוועדים הצריכים להבחר, והרשימה מוצעת לפני הכנסי' הגדולה לבחור ממנה את חברי הוועדים ע"י בחירה גלוי' ובחירה חשאית ע"י פתקאות.

ג) ועד הבורר הוא משלש ועשרים איש שנים שנים מכל ועד מרכזי ושלש עשרה מועדי הגלילות מכל המרכזים, וערך המחצה מהם יהי מחכמי התורה אשר בהוועדים.

ד) ועד הבורר בוחר מקרבו יו"ר וסגן ושני סופרים.

ה) לא יאוחר משני ימים קודם הבחירות בהכנסי' הגדולה מתאסף ועד הבורר לישיבה בשביל להכין את רשימות הקנדידטים, לכל אחד מחברי ועד הבורר הרשות נתונה לערוך רשימה של נבחרים, ומציע אותה לפני ועד הבורר המחליט ע"פ רוב דעות, וכשהדעות מתחלקות מחצה על מחצה דעת היו"ר מכריע.

ו) כשחברי מרכז אחד מוחים נגד אחד הקנדידטים שהוא, אין להכניסו לתוך רשימת הקנדידטים, אולם אם הצירים ממרכזו הוא מחו בזה אחר זה נגד שלשה קנדידטים של מרכז אחד, הרשות ביד היו"ר של ועד הבורר להגיש קובלנא נגד המחאות אל כל חכמי התורה הנמצאים בהכנסי' הגדולה הנוכחית שמתאספי' יחד לדון בזה, ומחליטים ע"פ רוב דעות, אחרי שמעם את דעת המוחים ואת דעת היו"ר.

סי' י"א

ועד הבקורת

א) הכנסי' הגדולה בוחרת מהחברים שאינם לוקחים כל חלק במוסדות האחרים של האגודה, שלשה חברים ושני קנדידטים לוועד

הבקורת לבקר את סכומי הכסף, הדקומנטים וספרי החשבון של האגודה, כמו"כ לעיין ולבחון את החשבון השנתי ואת התקציב.

(ב) ועד הבקורת רשאי לעשות חו"ד ע"פ ראות עיניו אך לא יותר משתי פעמים בשנה.

(ג) על דבר תוצאות החו"ד רושמים בספרי החשבון המבוקרים, ומגישים שני פרוטוקולים בכתב ובחת"י אל המרכזים ואל הכנסי הגדולה.

סי' י"ב

הרכוש

(א) הכנסות אגודת יראים הן: (א) התרומה השנתית של החברים, (ב) עזבונות, (ג) נדבות ומתנות שונות, לצרכי ההסתדרות הכוללת ולצרכי מוסדי, ולצרכי הקופות שתוסדנו למטרות מיוחדות, (ד) הרבית (וע"פ היתר עסקא) מהון האגודה.

(ב) בשביל משק הרכוש יתקין הכנסי הגדולה תקנות מיוחדות שעל פיהן יובטחו חלקי הרכוש, ותנתן ערובה שישמשו בהן רק למטרותיהן האמיתיות.

סי' י"ג

שנוי התקנות

(א) פרטי ספר התקנות הזה אינם יכולים להשתנות אלא ע"פ החלטת הכנסי הגדולה אחרי הסכמת כל ועדי המרכזים.

(ב) סי' א' כולו, סי' ב' כולו, סי' ג' סעי' א' ב' וחי, סי' ד' סעי' ב' וגי, בנוגע לאופים של חברי הועד, סעי' ד', ההערה לסעי' ה', סי' ה' סעי' ב', בנוגע לאופים של חברי הועד, וסעי' ב' ג' ז' יו"ד י"ב וי"ד, סי' ו"א סעי' ב' וגי, סי' ז' כולו, סי' ח' סעי' א', סי' ט' סעי' י"א, סי' יו"ד סעי' ב' וסעי' ו"א, סי' י"ג סעי' א' וב' אינם יכולים להשתנות לעולם.

שסח

ב"ה יום ה' כ"ב שבט תער"ג לפ"ק
מענטאן

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכי' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. באנו לפה שלוי' ת"ל תמול ערב שעה 7.38, נסענו מויעסבאדען יום ג' ערב שעה 11½ עם ה,ריווייער עקספרעס", אשר הוא כולו שלאף וואגאן והולידך דרך וָאָן מארסעל עד מענטאן מטור, עשרים שעה, הנסיעה הי' בטוב ת"ל. בפה האויר לח. יתן השי"ת שיהי' האויר טוב ויהי' לתועלת.

ידידינו הריע"מ נ"י נסע לפה דרך איטאלי ובא תמול ערך שעה 3, ועוד לא ראיתיו, והשי"ת ישלח לו רפוש בקרב.

מכתבך מיום ועש"ק לפה קבלנו לרוב עונג, עפ"ע אתה כעת בפ"ב ואפשר על ש"ק הבע"ל תיסע לביתינו שלוי'. ע"י ידידינו הרש"ג יחי' קבלת פ"ש פרטי מאתנו, גם בהנוגע לדבר האגודה בטח מסר לך כל מה שדברנו בזה, ומסת' קבלת מכתבי הארוך מיום ב' ג' שבוע העברה, אשר בו בארתי הכל בארוכה.

ביום ב' הי' אצלי האיש לוי עם ראזנהיים, אשר באו על שעה קטנה רק בדבר האגודה, ובתחלת הדברים אמרתי להם אשר אני אינני אל האגודה, ועיקר טעמי ונמוקי הוא מצד החבירים שהכל באים אלי וממילא מובן מה שאפשר לצאת ממנה, והם אומרים אשר לעשות הגבלות בהחברים אי אפשר, ומה יש לחשוש בזה הלא החבירים יכולים רק לשלוח צירים, והצירים יתקבלו רק אותם שהוועד יסכים עליהם, ובהוועד הלא יהיו רבנים. א"ל שהצירים יהיו ממין החבירים כמובן, והוועד יהי' מוכרח להסכים עליהם, כי הוועד לא ירצה וגם אינו

שסח

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

הריע"מ: הרב יעקב מרדכי בעזפאלאוו מפאלטאווא.

נסע לפה: כעצת רבנו לעיל אגרת שכא.

בהנוגע לדבר האגודה: השוה לעיל אגרת שלה, ובהנמסן בהערות שם.

מכתבי ... העברה: לעיל שסו.

לוי: ה"ר יצחק אייזיק הלוי, מח"ס דורות הראשונים.

יכול להיות במחלוקת עם החברים יהיו מאיזה מפלגות שיהיו, אחרי שפתחו להם זרעותיהם לקבלם, וגם מסת' יהי ממינס גם בהועד.

ובדבר ועד הרבנים אומרים שאין חשש כי הועד הרבנים יבחרו עתה וא"א לשנותו, ואם יעדר א' ר"ל יבחרו ועד הרבנים אחר במקומו, וכ"ז שטותים כי א"א שיהי ועד תמידי, ואם יהי ועד תמידי יהי אחת משתי פנים, או שיהי במשך הזמן כמו הועד הפועל כי א"א להיות תמיד במחלוקת ומעט מעט מתהפך (כי הועד הפועל שהי לו שייכות יותר אל החברים והצירים, וגם מפני שיבואו בו בכל עת פנים חדשות, יתחדשו כחותיו, ער וועט אפגיפרישט ווערין אין זיינע כחות, והועד הרבנים התמידית שלו זהו קלקולו ח"ו, ויש חשש גדול שיתהפך אל הועד הפועל) או שיהי פירוד גמור ביניהם, הרבנים יביטו על הועד הפועל כמו על מתחדשים, והועד יביטו על ועד הרבנים כמו על דבר ישן שאינם יודעים בטיב הנהגת העולם ואיך שצריכים להתנהג למען לקרב ולאחד את כל העולם, ורק לעתים יחלקו להם כבוד, ויאמרו כבודם יהי מונח במקומם.

הזכרתי לראזנהיים מה שאמר לי בקיץ תרס"ז כשנסעתי עם דוד אנובאכער לפד"מ להתראות אתו שיצאו המה נגד היק"א, וענה לי שהחפשים מחזיקים אותם לפאנאטיקער ולא ישמעו אותם, ועתה אתם רוצים לכסות זאת ולקחתם לכם מדת הסבלנות. ואמר ראזנהיים היינו שאנחנו וייניק קנאים, והלוי אמר כוונתכם על החפץ של ברייער, אמרתי לו הן, זהו חפצו של ברייער, רק הוא מדבר אודות הועד, ואני מדבר אודות החברים, וחזר הדבור מה נוגע החברים אחר שיהיו רק צירים ... והשו"ת אחת הנה רק במילות שונות.

בתחילת הדברים שאלתי אותם מה תחשוב האגודה לעשות בארצינו לטובת היהדות, השאלה הזאת העמדתי לראזנהיים גם בהיותו פעם הראשון, והושיב להחזיק את היהדות בהצעירים, ושאלתי במה, והושיב בזה שיהיו באגודת ישראל האגודה תחזק אותם ... אמרתי לו אני מבין אשר אגודה מחזקת את חברי אבל זהו כאשר האגודה יש לה איזה פרטים מוגבלים או איזה ענינים המבדילים אותה וכאשר אני אומר מכבר אשר בני הישיבה שלנו תו"ת מובדלים יותר מאחרים מפני שהוא בחרו דתו"ת, והיינו מפני שתו"ת יש בה ענינים

המבדילים אותה מישיבות אחרות וזה מבדיל יותר את הבחור מהתחברות כאלה אשר האחרות אינם מבדילים כ"כ, אבל האגודה הזאת במה תחזיק אותו הלא בלא"ה הוא לומד תורה, והצעירים שאינם לומדים היינו סתם צעירים, לדעתי (לא בא זה כדיבור אחד כי בין כך באים דברים וענינים אחרים בין זה לזה) א"צ להיות בהאגודה, האגודה צריכה להתעסק עם הצעירים כמו לעשות להם שיעורי שבתות ושיעורי ערב ללמוד עמהם ולדבר עליהם אבל לא שיהיו המה בהאגודה, כי יהי זה בנין נערים. בפד"מ נוסדה אגודת צעירים תחת דגל אגודת ישראל, והפראגראמע שלה היא ללמוד שפה העבריות וטורן (זהו לא הדי' טורים אף לא חלק מהם כ"א איבונג ועמלות הגוף שזה שיטה גדולה כעת באשכנז) וראזנהיים אומר שהצעירים בהכרח שיהיו בהאגודה רק שלא יהי' להם דעה, והעמידו חוק שצעיר פחות מבן כ"ז שנה אין להם דעה בהאגודה, ואם תרצו יכולים אתם בארצכם להעמיד זמן גדול יותר.

הלוי ענה על שאלה הנ"ל האגודה תעשה הרבה, לתת תמיכה בעת הצורך וכמו על כל צרה שלא תבוא, ה"י, (וכאשר כתבתי לך במכ"ה הקודם איך שהי' תחלת המח"י, שנית תמיכות לישיבות, ומבאר כך. כאשר הנותנים מתמעטים מפני שאינם רוצים לתמוך בידי עוסקי תורה, ובדור הזה עוד יש שמחזיקים אבל מה יהי' בדור הבא, וע"כ יעשו עתה פאנד שיספיק לתמוך בידי הישיבות, אמרתי לו שזהו רק דמיון שיעשו פאנד כזה והוא אומר שיעשו זאת.

בהדברים בא בדבר הרשיון, ואמרתי להם שזאת אין לחשוב שרוסלאנד תעשה זאת בלא רשיון מהממשלה, רק תתן כספה לאשכנז ותבקש אח"כ רחמים מאשכנז, זאת לא יהי', רק כשתשיג ע"ז רשיון ויהי' דבר אפיציעל, וא"ל הלוי שוילנא גם ווארשא משתדלים בפ"ב בדבר רשיון על חברה (ונחוץ הדבר לידע על איזה חברה המה משתדלים, כי על חברה מקומית מספיק רשיון הגו"ב, ע"כ אפשר שמשתדלים על חברה כללית, אם כי מסופק אני בזה, אמנם אם הוא כן מובן אשר בהשתדלותם לא תהי' הדבר רצוי).

הראיתי להם האמור בהדרך נו' ג' בהרצאת המרציא באסיפת קאטאוויץ, מה חפצה אגודת ישראל, ובסעי' ב' מדבר מה שתעשה במזרח, ומובן שחפצה להנהיג ההשכלה בישיבות, אומר ראזנהיים שהוא הוא המרציא והוא כתבה בלי' אשכנז ונעתקה לעברית, ואין הכוונה כנ"ל כ"א להיפך, והלוי כמעט שלא היו מילין בלשונו, רק ג"כ

אמר שלא כן היא הכוונה ומסתי קיצר המעתיק במקום שהי לו להאריך. הראיתי להם עוד האמור שם שהיא אגודה עממית, והושב ראזנהיים אגודה כללית א"א לעשות באופן אחר. וזה מספיק לנו שאין זה כרצוננו כלל. ועוד יותר נאמר שם בההרצאה שבאם חפצים שתהי אגודה של תורה, צריכה להיות על יסודי תוה"ק כו'. איני יודע כלל הנאספים בקאטאויץ אי היו אזניהם בשמעם הרצאה כזו.

ובסוף אמרתי להם אשר רוסלאנד אינה צריכה לקבל השפעה מזולתה, יש בה ת"ל רבנים גדולים יודעי דבר המה יתיישבו בזה, ואם ימצאו שצריכים לעשות אגודה, תגביל לה איך תהי האגודה ותעמיד בזה הגבלות כאשר ימצאו, ואז אפשר תשתתף עם אשכנז.

הלוי טען הלא אנחנו נותנים כל הדעה לגדולי רוסלאנד, כי עושים שמרוסלי יהיו בהועד עשר דעות ומשארי הארצות מכ"א ג' (שיהיו יותר מכל הדעות דרוסלאנד). גם רוסלאנד באגודתה לא תפעול מאומה באמריקא (כוונתו שבכדי לפעול באמעריקא צריכים ארץ מלומדת וסבלנית ובהנהגה חדשה) ואדרבא עשו אתם כמו שאתם רוצים (כפה"נ כוונתו שברוסלאנד יכולים אנחנו לעשות האגודה כפי התנאים שאנו רוצים רק שיהי תחת דגל אשכנז, וכן א"ל ראזנהיים בפעם הראשון שבכל מדינה יכולים לעשות כחפצם, והכוונה שהועד העיקרי יהי באשכנז ויהי ע"פ החוקים שמעמידים המה). ראזנהיים אמר איך פארשטיי שאן מיא האט קיין פערטרוהע צוא די אשכנזים.

בתוך הדברים הי' שאמרו לי אז איך בין אן געגריפין פון ברייערין, והשבתי להם אשר תיכף אחר אסיפת קאטאויץ כשראיתי בהמודיע מי היו הנאספים אמרתי שהדבר לא טוב, וגם ברייער בטענתו צודק הוא, ובמה שאחרים מחללים אותו (שכל כוונתו על . . . ועוד ג' רבנים כאלה, כן א"ל ראזנהיים בפעם הראשון) אני מצדיק אותו. כי כל האפשרי במין א"א שלא יבוא כמ"ש הרמב"ם ז"ל, דאס וואס עס קאן זיין מוז זיין, ובסוף אמרתי להם ע"ז שרוסלאנד תשתתף אל אגודה אשכנזית בלי הכנה בעצמה (היינו שגדולי יתיישבו בינם לבין עצמם בנחיצות האגודה וביכולתה ואיך שתהי) בין איך אין גאנצין געגין דעם.

והנה הרב פנחס כהן הוא נגד האגודה, ודעתו שצריכה הירוס ע"מ לבנות, והי אצלי ביום ד' שבוע העברה ביחד עם גיסו ד"ר סימן מהיידעלבערג ויאזעף ראטהשילד, וביום ה' הי' הרב ברייער וכהן הנ"ל וראטהשילד, ברייער רוצה אשר ראטהשילד יסע לראטהשילד לאיזה מהרבנים הגדולי לבאר להם המצב, ראטהשילד מוסכם ע"ז (ויש לו גם

כוונה לעצמו אודות עסק ואכתוב אי"ה במכ' מיוחד) ראטהשילד איז זייער פאר הארצט אין דעם וכתב לאונגארין למה מחשים ואינם באים לישע ברייער וחושב שיעשו אסיפה אודות זה.

בהדרך נו' ג' בא הסכם והתעוררות בענין האגודה מהרבני' דראדין ופאנעוושז. אמרתי להלוי וראזנהיים שבלתי ספק אצלי שאינם יודעי מאומה מפרטי דבר האגודה . . . וכמעט כל הנו' הזה מרבני רוס' אשר עד עתה לא הי' מהם דבר עדיין, ואני חושש שלא יכנסו יותר בהענין בכמות ובאיכות ויהי' כיון שהגיד כו'.

מרבני אנ"ש לא יש דבר, ובודאי מהרהרים הרבה והיו רוצים לצאת באיזה תנועה בזה, ועלה בדעתי לבוא במכ' גלוי בביאור הענין הזה, והעיקר שלא למהר להשתתף עד שיתיישבו בזה, כי הארצות שונות המה, ושונות המה ג"כ אופני האגודה, וגליתי דעתי זאת לברייער וכהן והסכימו ע"ז, וכהן אמר שידפיס את המכ' במכ"ע שלו.

וביום א' שבוע זו הצעתי כל עניני האגודה לפני ידידינו הריע"מ יחי' והרש"ג יחי' ובערנשטיין יחי' ונתיישבנו בזה, ודעתם שבהכרח להודיע גלוי אודות זה, רק בתנאי שיחתום גם הר"ח יחי' על המכתב, ומצאו שנחוץ להתראות עם הר"ח יחי' ולבאר לו כל המצב ולפעול עליו שיסור מאתם כו', ודעתם שאתה וידידינו הרמ"מ חן יחי' תיסעו להר"ח אודות זה ואפשר גם להרב מראדין, ולפ"ד איליו יספיק מכתב ג"כ, ובין כה לפרסם מכתב בין אנ"ש, אם כי גם הנסיעה אי"א להמשיך הרבה, וכאשר בטח סיפר לך הרש"ג יחי' כל פרטי הדברים בזה, ועוד אכתוב לך אי"ה אודות זה.

בערנשטיין אינו מסכים על נסיעת ראטהשילד שירא אשר בוילנא יקרבו אותו ויקנו אותו בזה, אמנם נסיעתו הוחלטה וברייער יתן לו מכ', וג"א הבטחתי ליתן לו מכתב, והוא יסע בעוד ב' או ג' שבועות לגור ווארשא ולהר"ח וילנא ראדין ויהי' בליבאוויטש.

עתה אנחנו עוסקים בשכירות דירה, ואינו בנקל כ"כ להשיג ובין כה סובלים אנחנו קור בהאטעל טארטאקאווסקי בתכלית גובה הבית

דראדין: בעל החפץ חיים.

פאנעוועשז: הגיר יצחק יעקב ראבינאוויץ.

הרש"ג: הר' שמואל גורארי.

בערנשטיין: הרמ"ב, הנ"ל אגרת סו, ובהנסמן בהערות שם.

הר"ח: הגיר חיים סאלאבייציק מבריסק.

בהתפשטות גדולה בחדר א' וב' זעסלעך, והלוואי שנשיג דירה עד ש"ק הבע"ל, והשי"ת יזמין לנו דירה טובה ויהי בהצלחה בכל פרט. כשנשכיה דירה אודיע אי"ה האדרעס בטע"ג.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותנך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

לר' שמואל אקינאוו נתתי הסך 150 ר' שכתבת ועוד נתתי לו מאה רו"כ, ובס"ה נתתי לו 300 ר'.

שסט

ב"ה אור יום ב' כ"ו שבט תער"ג לפ"ק
מענטאן

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך ממוצש"ק ומיום א' נכוך הגיעני לרוב עונג, גם קבלתי החשבון דתמן, גם קבלנו מכתב כלתי תי' עם המועדה דתמן.

ביום ה' כתבתי לך מכתב ארוך ונמשך עד יום ועש"ק, היום אכתוב מכתב קצר, ועל מכתביך אשיב לך אי"ה. עד אשר השגנו דירה לא הי' בנקל כ"כ כי חפצי שתהי' עם צענטראל הייצוג ושיהיו החדרים הנצרכים ובמקום טוב, ולא הכל בא במקום אחד, ושכרנו דירה נוכח הדירה דאשתקד, והיא רק על הר אחד לא הר ההר, והיינו ההר הראשונה שקוד[ם] האטעל בריטאניק ואח"כ עם הרחוב מישור. הבע"ב העמיד תנורים, והתקוה שיהי' אי"ה חס.

תמול שלחנו טע"ג האדרעססע וגם לידידינו הרש"ג יחי'

ר' שמואל אקינאוו: אודותיו — ס' השיחות ת"ש ע' 63. וראה גם לעיל אגרת שס.

תרצה

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

בפאריזעסקי גאסט, והיום קבלתי מאתו טע"ג וכפה"נ
מתאכסן בגאסט' אחרת, וא"ל בויעסבאדען שגם אם יהי בגאסט'
אחרת יקבל הטע"ג מגאסט' פאריז, וואליך שלחתי לסאראפינסקי. היום
בקר השגנו הטע"ג שלך גוט וואך, ואח"כ קבלנו הטע"ג שבתא טבא . . .

בטח יודיעני מה הי' היום בהזיצונג אם קבלת את האקציעס,
ובד"כ איזה החלטות הי' אצלם, ונא להודיעני בכל עת מבריאותכם
ושלומכם הטוב ומכל הנעשה אתכם לטוב.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך
וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

Villa Henriette
Menton
France

שע

ב"ה כ"ח שבט תער"ג לפ"ק
מענטאן

כבוד ידידי המפורסם ווח"ס נכבד יר"א כו'
מו"ה חיים בנציון נ"י

מכתבו גם הנשלח נכון הגיעני. ובדבר מש"כ, כמה שאפשר להמשיך
כדאי להמשיך והשי"ת יהי' בעזרו, ויתן לו השי"ת פרנסה והצלחה בכל
עניניו בגו"ר.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלונ"ח
תכה"י

שלום דובער

אקציעט: כנראה — בדבר קניית בית דפוס ראם — כניל אגרת רסד, ובהנסמן בהערות שם.

שע

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.
חיים בנציון: רסקין. אגרות נוספות אליו — לעיל קעב, ובהנסמן בהערות שם.
הנשלח: השוה לעיל אגרת שסו — בסופה.

שעא

[חורף תער"ג]

ב"ה

מי אמר להרמ"מ יחי, אשר חושב שהענין יגמר במניסט' בחורף זה, ויגישו את הדאקלי אל הנבחרים בתחלת החורף דשנה הבע"ל, והדאקלי יהיו על כל הענינים היינו על כל ההחלטות.

מש"כ לו בדבר הגו"ב, איבסאן לא קבל ע"ע תיקון הדבר, ויהי נצרך להשתדל בזה בעזרתו ית'.

שעב

ב"ה יום א' ט"ז אדר תער"ג לפ"ק
מענטאן

כבוד ש"ב ידי"נ הרה"ח המפורסם נכבד ומרומם יר"א
כו' מו"ה שניאור זלמן סלאנים נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

מכתבו הקצר נשלח אלי מביתי, וצר לי על העדר בריאותו ובפרט

שעא

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים, בלי תאריך. גם תוכנו לא נתברר אל נכון. והשוה לעיל אגרת שמה, ובהנסמן בהערות שם, ולפיז נראה לקובעו לחורף תער"ג. וממ"ש יגמר במניסט' בחורף זה נראה שנכתבה באמצע החורף.

הרמ"מ: הרב מנחם מענדל חן מניעזין.

מניסט': משרד הפנים.

הנבחרים: הנ"ל שם ס"ב.

בדבר הגו"ב: כנראה הכוונה למ"ש לעיל אגרות שמו. שסג.

איבסאן: העריד בפ"ב.

תיקון הדבר: שיכתבו שיהיו אורתודוקסים דוקא, כניל שם.

שעב

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

שניאור זלמן סלאנים: אגרות נוספות אליו — לעיל ח, ובהנסמן בהערות שם.

... ר"ל שסובל והי' נצרך לו לעשות איזה דבר לזה, ובטח נמצאי' דאק' גם ביפו ובאפשרו לנסוע לירושלים תובב"א, והשי"ת ישלח לו רפו"ש בקרב ויחזקו שיהי' בריא אולם.

המכ' שקבלתי מאתו בביתי אין אצלי, ואיני זוכר הכל האמור בו, אמנם אם ביכולתו לעשות דבר אודות השידוך עם סך שני מאות רוי"כ אשלח לו אי"ה בל"ג, ויודיעני לפה, כי אהי' פה אי"ה עוד כחודש ימים. ובטח יקיים הבטחתו בדבר הכ"ק.

בריאותי ת"ל הוטב לי קצת והשי"ת ישלח לי רפו"ש בקרב בתוך כו'.

ויחזק השי"ת בריאת זוגתו תי' ושתהי' הלידה כשורה ובנקל ויהי' ולד חו"ק, וכבודו יצליח לו השי"ת בכל עניניו ויהי' במנוחה בכל פרט ברוי"ג, ונא להודיעני מבריאותו ושלומו הטוב.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וש"ב ידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שעג

[אד"ר תער"ג]

ב"ה.

כבר אתה בקי בענין האגודה ממכתביי הקודמים אשר בארתי לך עצם הענין ומה שנודע לי בזה במשך היותי עתה באשכנז בפרטי הדברים, ומצב הענין איך הוא עתה, ובהוספה על הקודמים אמרו לי אשר בהועד הזמני הרבה (וכמדומה לי שאמרו רובם) הם ציונים מזרחים...

ביפו: השוה לעיל אגרת כד, ובהערות שם.
הבטחתו בדבר הכ"ק: הגיל אגרת שדמ.

שעג

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים, ובראשה נרשם (בכתי"ק בנו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע) אד"ר. והשוה לעיל אגרת שלה, ובהנסמן בהערות שם.

ב) ראזנהיים אמר לי שהגר"ח נ"י במכתבו להרב דוילנא נ"י כותב שבאם יעשו לחוק את הי"ח דבר הוא מסכים על האגודה, ואמר לי אשר המה מקבלים הי"ח דבר ומוסכמים עליהם ויפרסמו אותם שיהיו לחוק כרצון הגר"ח נ"י (הוא התאונן על תביעת הגר"ח נ"י על זה שלא פרסמו הי"ח דבר באסיפת קאטאוויץ שלדברי הגר"ח נ"י דרש מפורש שיפרסמו אותם, והוא אומר שהדבור הי מפורש שלא לפרסם אותם, ניכט פארעפטליכין – ואני חושב שהי בזה העדר הבנת השפה), אך א"א להעמידם כמו שהעמידם הגר"ח נ"י, כ"א ישנו צורתם שהי בהם הכוונה בשינוי צורה ואיזה מהדברים יעמדו בהערה לאחד מהחוקים, ובלתי ספק אצלי שבשינוי הצורה ישתנה הענין לגמרי.

ג) כבר כתבתי לך שהגר"ח נ"י במכתבו אלי כותב שהי"ח דבר שמירה מעולה שלא ימנו מבני האגודה רק יראים ושלמים באמת, כפי הרשום בזכרוני נאמר ונשנה שם שיהיו רק שומרי תורה ומצוה, וזה שולל רק הרעפארמער ומחללי דת בפרהסיא ר"ל, אבל אינו שולל את המתחדשים הרוצים לחזק את התורה והיהדות ע"י אמצעים שאינם תורה ויהדות, שזהו שיטת הציונים המזרחים הטובי שבהם לחזק היהדות ע"י הלימודיות, וגם יש הרבה שאינם נמנים עם הציונים ומחזיקים בשיטה זו כנודע, ועל כל אלה א"א לומר שאינם בכלל שומרי תורה ומצוה, ואם כי יש בהם שנמצא בהם כמה דברים בלתי נאותים כלל, מ"מ א"א לשלול אותם מכלל הנ"ל, ואפשר שהגר"ח נ"י בחריפותו ובעמקותו טמן דברים בהי"ח דבר שיש בהם שמירה יתירה לחשש הנ"ל, אין להעמיד יסוד על דבר שאינו נאמר מפורש רק מכללל או מדיוקא איתמר שע"ז יכול להיות דין ומשפט חדש אם לקבל הדבר אחרי שלא נודע ונרגש להמחוקקים (ובשינוי הצורה האמור לעיל בסעי' ב' כמובן שיאבד הכל), ואחר כ"ז אינני מאמין שגם בההטמנה יש שמירה מעולה לחשש הנ"ל.

ד) בהי"ח דבר נאמר (כפי ששמעתי, כי אין העתקה אצלי ואיני זוכר בפרטיות האמור בה), שאם תרצה איזה עיר ליסד ת"ת או ישיבה [ע]ם לימודיות חיצוניות, צריכים לזה דעת רב העיר, ואח"כ הסכם הועד הרבני, זה נותן מקום להתייסדות ת"ת וישיבות עם תערובות זרות

הגר"ח: הגיר חיים טולובייצ'יק מבריסק.

במכתבו להרב דוילנא: השוה אגרת שלו הנדססת בקובץ אגרות אחיעור – שוה"ג לאגרת קע.

הרב דוילנא: הגיר חיים עוזר גראדוענסקי.

י"ח דבר: השוה לעיל אגרת שם, ובהתנסמן בהערות שם.

וכמה מהרבנים בעריהם יסכימו ע"ז, ואני חושב אשר הגר"ח נ"י מעמיד יסוד על הועד הרבני שבודאי לא יסכימו ע"ז, אך א"א כלל להיות בטוח בזה, כי א"א להועד להיות תמיד במחלוקת עם החברים, וכאשר יתקבלו דרישות מכמה מקומות נגד חפץ הועד, בהכרח יהי' להועד לבוא באיזה השוואות ולא זו בלבד שא"א להיות במחלוקת, אלא גם א"א לומר תמיד לאו ולהיות תמיד בשלילה, ומי יוכל להיות בטוח בהועד רבני שלא ישתנה במשך השנים, ואם כי אומרי' שיעשו עתה הועד רבני ולא יחליפנו ולא ימיר אותו, זהו מהדברים שבנקל לאומרים ולא לעשותם, כי יהי' ע"ז התנגדות גדולה מכמה טעמים שאינו נחוץ לבארם, וגם אם הועד הרבני יהי' משותף מכל הארצות הרי יהי' בהם הרוב שיסכימו על התערובות הנ"ל (ואם כי הלוי אומר שנותנים כל הדיעה לרוסלאנד באשר מהם יהי' עשרה דיעות בהועד (איני יודע אם כוונתו על הועד הרבני או ועד אחר) ומשארי ארצות ג' מכל מדינה, הרי צירופי הג' יתרבו על העשרה). ואם כוונתו אשר באמת הועד הרבני לא יסכים ע"ז ולא יבוא הדבר, הלא יותר טוב להעמיד הדבר מתחלה באופן כזה שהאגודה לא תוכל לעשות ולייסד בארצינו ת"ת וישיבות כאלה, ואם עי"ז יתמעטו החברים, טוב מעט בכוונה כו', והלא זהו מטרתינו לאגד את אלו היראים שאינם מחפשים אמצעים אחרים לבד התורה והיראה עצמה.

ה) ולבד כל הנ"ל, אחרי שאונגארן סילקה עצמה מן האגודה, כי גם בתחלה לא רצו להשתתף בה, רק ברייער פעל עליהם שישתתפו, והעמידו לו הג' תנאים, ועתה כאשר הועד הזמני אינם מקבלים התנאי הג', סילקו עצמם מהם (ואם כי הועד הזמני מסכים שבאונגארן יהי' לזה לחוק, היינו שבהאגודת המקומיות דאונגארן יהי' לחוק שרק זה שנמנה בקהלת האורתדכסי יוכל להבחר בהועד (שאצלם מוכרח הדבר גם משום חוק המדינה). אין בזה תועלת באמת, מאחר שבהועד הראשי יהי' באשכנז ושמה יבחרו לא אורתודוכסים שלימים, הרי החלטת הועד הראשי הוא חיוב לפני כל האגודות בכל מקום שהם, ואיך שהוא אונגארן סילקו עצמן) וברייער אומר שבשום אופן לא ישתתפו בהאגודה. גאליציען ג"כ יתרחקו מאתה אחרי המודעה שנתן ברייער במכ"ע מחזיקי הדת, ואם עיירות אחדות אפשר שישתתפו, הכלל כולו לא ישתתף עמהם, והבעלזער הוא מנגד לכל ענין האגודה, באשכנז

ג' תנאים: השוה לעיל אגרת שסו.

בעלזער: האדמו"ר ישכר דובער רוקח.

שהיסוד הוא ברייער הוא יצא מן האגודה, וא"כ עם מי תשתתף רוסלאנד.

... לפ"ד נחוץ הדבר שאחר חה"פ הבע"ל או אחר חה"ש הבע"ל תהי' אסיפה מגדולי ארצינו באיזה עיר בחו"ל, ויהיו הנאספים יחידים ומבוררים, ויהיו גם מאונגארן וגאליציע וברייער והר' פנחס כהן ושתהי' האסיפה בלי רעש והמולה ולא ידברו מאתה מקודם, וטוב יהי' באפשר להסתיר הדבר גם אח"כ, וכמובן זה תלוי בהנאספים שיהי' הדבר בהסתר מקודם עכ"פ, ובהאסיפה ידונו באיכת האגודה, ובטח יהי' העיון ג"כ בעצם ענין האגודה. רק באשר אני לפ"ד עצם ענין האגודה היא דבר נחוץ, אני חושב שעיקר העיון הוא באיכותה, ואפשר אם לא ימצא עצה באיכותה באופן שתהי' כפי אמיתת הכוונה, יהי' בהכרח לבטל כל הרעיון הזה, כמו שאונגארן עומד עתה כפה"נ ברעיון זה שלא תהי' אגודה כלל.

ברייער במרירותו על ענין האגודה (כתבתי לך שמתחרט על מה שהתחיל באשכנז, ובפעם השני אמר מעומק לבו שמתחרט על כל ענין האגודה שהמציא) אמר דבר טוב, מה שאומרי' בברכת תקע בשופר וקבצינו יחד אחרי שכבר אומרי' קודם ושא נס לקבץ כו' דלכאו' זה שפת יתר, אך מש"א ושא נס לקבץ הוא קיבץ גליות, ומש"א וקבצינו יחד על זה"ג דלקבץ ולאגד את ישראל זהו רק בכחו של הקב"ה, דאינו דומה כינוס לצדיקים כמו כינוס לרשעים שלהם לא יש מניעות ועיכובים, אבל כינוס לצדיקים הוא דבר כבד מאד כי יש כמה דברים המונעים, וצריכים לידע אם ראויים לזה שיהי' ע"י כינוס לטובה אמיתית. והאמת הוא כן אשר הכינוס והאיגוד ליראי ה' הוא דבר כבד מאד שעד שיהי' התיקון מזה בהכרח לשמור הקלקול ח"ו שיוכל להיות מזה, ואינו דומה יחיד המקלקל ח"ו או ח"ו וח"ו כו' הי"ל ...

ע"כ נחוץ הדבר מאד שיוצא מכתב גלוי מגדולי מדינתינו בביאר קצר שנעם כל הנחיצות והטוב הצפון בענין האגודה, צריכים לידע שיש בזה אחריות גדולה אם ח"ו לא תהי' כתיקונה, וכאשר הארצות שונות הנה, ולהאשכנזים מוזר עניני ארצינו, ע"כ א"א לנו לילך על הפראגראממע שלהם ואל ימהרו בזה כל עוד שלא נשתכלל הדבר להיות כתיקונה בעזרתו ית'.

שעד

[חורף תער"ג?]

ב"ה

הנה בכל הנעשה בעזבון ח"ד ז"ל אשר רק מרחוק נראה לי, לא אמרתי להם דבר, אך החלטתם בדבר הנוגע להחזקת הישיבות הוציאה אותי מגדרי (ואפשר אינני רשאי לשתוק ולוותר על זכותינו) ע"פ השמועה החליטו לתת כ"ה פרצ' על ת"ת, ומזה ארבעים פרצ' על פאנד לישיבת תו"ת וארבעים פרצ' על פאנד לישיבות דאשכנזים, ועשרים פרצ' לחלק במזומן לכל הישיבות. שמעתי ותרגו בטני ואתאפק לא אוכל, ואווכח אתם במקצת על הדבר הזה בפרט, היתכן אשר חילו ויגיעו של ח"ד ז"ל, אשר כמוני כמוהם מאמינים אנחנו שלא בכחו ועוצם ידו ח"ו עשה לו כל החיל הזה כ"א בישועת וברכת השי"ת, אשר בלתי ספק הוא שבא לו כ"ז בזכות אבותינו רבותינו הק' צוקללה"ה נבג"מ, אשר מהם נהנה עצה ותושי', והם המה עשאוהו לכלי המחזיק ברכת ה', יאכלו עתה זרים אשר לא ידעם ולא שערום ח"ד ז"ל.

אתם ה[נא]פטרופסים הנכבדים יחיו, אם כי המנוח ז"ל מסר לכם את הונו ונתן לכם כח רב לעשות בו כחפצכם, עם כ"ז אין לכם הרשות לעשות בו כאוות נפשכם, ומחוייבים אתם להביט אל מהותו ודרכו ולאמוד את דעתו, התבוננו נא אם המנוח ז"ל הכיר את מי מגדולי הרבנים האשכנזים, אם גם ידע את מקומם, אם אליהם פנה אף פעם א' בכל עת וזמן שהיו דרוש לו, אם המה הרבנים חשבו אף מחשבה א' אודותו ואודות עניניו הרבים, אם בשום פעם השתתפו בצערו, ואם חלו ורגשו איזה פעם בכל הגלגולים והסיבובים אשר קרו במשך שני חיו

שעד

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. נכתבה בעפרון, בלי תאריך ובלי פניה בראשה. ומדובר כאן בעזבון הגביר ר' ישעי' ברלין מריגא (ראה לעיל — אגרת צד אליו, ובהנסמן בהערות שם), שנפטר בלא בנים ומסר עזבונו לאפטרופסים.

לקמן באגרת תמח, כותב רבנו לאפטרופסים הנ"ל: „מכתבם מן כ' אייר תער"ג נכון הגיעני במועדו, ומהתוכן שם נראה שבאגרת כ' אייר תער"ג כבר באו לאיזה הסכמה בענין זה, א"כ נכתבה האגרת שלפנינו לפניו. אך ההחלטה הסופית לא היתה עד חורף תרד"ע, כדלקמן אגרת שצבי.

באגרת שלפנינו כותב, „בעת אסיפת הרבנים בס"ב... ואח"כ קראתם לריגא... ומאז עד עתה מרבים עליכם מכתבים" הרי שכבר עבר (בעת כתיבת אגרת זו) זמן מסוים מעת אסיפת הרבנים בס"ב, שהיתה באדר עת"ר. ואפשר שנכתבה בחורף תער"ג, ומכתבם מן כ' אייר תער"ג הוא מענה למכתב שלפנינו.

אגרות נוספות בענין זה — לקמן תמד. תמו. תמח. תמט.

ז"ל, בכל זמן שהי' דרוש לעצה או לרחמים הלא פנה רק אל כ"ק אבותינו רבותינו הקי' זצוקלה"ה אשר אליהם הי' מסור ונתון בכל לב ונפש, ולפניהם גילה כל תעלומות לבו, ומהם ביקש עזרת ה' בגבורים, וכנודע קרבו אותו ביותר ויחדו תפלתם עליו ובכל עת היו לו לעזרה בעזרה"י, ועתה על הדבר אשר כבר מוכן באו הרבנים האשכנזים ורוצים ליטל חלק בראש בדבר שאינו שייך להם כלל. הביטו וראו בכתבי החשובות בימים מקדם כמה נתן המנוח ז"ל לשיבת תו"ת וכמה נתן לשיבת האשכנזים, וכפי השערתי כל הניתנות לשיבת אשכנזים לא יגיעו לחלק א' מחמשים מה שנתן לתו"ת, ואיך אתם חושבים להשוות תו"ת להישיבות דאשכנזי וע"פ החלטה הנ"ל יוכל להיות שלהם יהי עוד יתרון.

שערו בנפשיכם אם הי' עזבון מאחד מגבירי אשכנזים (אשר ודאי כבר הי' כזאת במשך השנים האלו), האם יעלה על דעתי לתבוע חלק על ישיבת תו"ת ומה גם לעמוד אתם שוה בשוה, וכאשר אחד המיוחד מאנ"ש אשר חננו השי"ת לעשות צדקת ה' בחלק מהונו, איך ימצאו מקום בנפשם להעמיד עצמם ליורשים. אך אתם האפטרופסים בהנהגתכם נתתם להם מקום, כשהי' לכם דבר לשאול לא מצאתם בכל רבני אנ"ש על מי לסמוך כ"א על רבני אשכנז, הצרי אין בגלעד כו', ובעת אסיפת הרבנים בפ"ב מצאתם המקום מוכשר לפניכם לפתור שאלותכם דוקא מרבני האשכנזים ע"י ציר מיוחד, אשר באותו מעמד היו גם רבני אנ"ש, ולא מצאתם לכונן אפי' לצרף את מי מהם, ובזה נתתם אותם לבוז ולקלון בעיני רבני אשכנז, ואח"כ קראתם לריגא לפסוק השאלה ג"כ רבני אשכנז דוקא, ובכ"ז נתתם להם מקום רחב להתפשט על גוף ועצם הדבר להחזיק בידם, ומאז עד עתה מרבים עליכם מכתבים, ושולחים אליכם שלוחים, ובונים עליכם מצודת וחרמים, הושיבו בדובבעלין שנים אנשים הידועים ואורגים אריגות בסתר ובגלוי להמשיך את לבות אחדים מכם, גם מביאים רבנים לדבר ולתבוע, ואני לא בניתי ואי"ה לא אבנה בנינים ח"ו, גם לא כתבתי לכם עד כה ועפ"ע לא אכתוב עוד בזה, אבל אני בא בכח אבי היתומים (אשר בענין הזה המנוח ז"ל הוא היתום אשר לטובתו נמניתם לאפטרופסים) ועמ"ש בשו"ע חו"מ סי' ר"צ סעי' י"ז וז"ל צריך (אפטרופס) לחשוב בינו לבין עצמו לדקדק ולהזהר הרבה מאביהם של אלו היתומים שהוא רוכב ערבות שנא' סולו לרוכב בערבות כו' אבי יתומים.

חשג

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

אני מאמין אשר ח"ד ז"ל בכח נתנית ומסירת נפשו אל כ"ק אבותינו הק' צוקללה"ה, ובזכות מעשיו הטובים שעשה בחיים, נשמתו היא בקירוב אליהם בעולם העליון, ואתם במעשיכם לא תגרמו לה שתתבייש ח"ו ולא תוכל להרים ראש לפני רבותיו הק' ואדרבא עליכם להשתדל להעלות נשמתו אל הנקודה האמיתית אשר אלי' נמשכה בחיים חיותו.

שעדי*

[אד"ש תעריג]

ב"ה

כבוד ידידי כו'

ברכת יעקב אע"ה יעמוד לו בעזרתו ית' ויהי אי"ה במנוחה ויצליח לו השי"ת בכל פרט

ידידו

שד"ב

שעה

ב"ה אור יום ב' ער"ח ניסן תער"ג לפ"ק
מענטאן

כבוד ש"ב ידי"נ הרה"ח המפורסם נכבד ומרומם יר"א
כו' מו"ה שלמה יהודא ליב נ"י

אחדשה"ט, אני מברכו בברכת מז"ט בעד כלולת בתו תי' למז"ט,

שעדי*

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין. [צילומו לעיל — מכוא ע' 17]. האגרת נכתבה ברמז, שכנראה קשורה לענינים שהשתיקה יפה להם. בלי תאריך ופניה בראשה [שנרמז בתיבת כר] והחתימה שונה מכל שאר החתימות שהגיעו לידינו, שכנראה גם זה כדי להסתיר את שם הכותב. ומ"מ ברור, מתוך הכתב, שנכתבה ע"י רבנו. האגרת נכתבה למוה"ר בנציון רסקין. אגרות נוספות אליו — לעיל קעב, ובהנסמן בהערות שם. בראשה נרשם, ע"י מקבל האגרת: מענטאן. 13/3 13, היינו שנכתבה ע"י רבנו בהיותו במענטאן, ונחבקה ב"ב 13/3 ללוח היוליאני, שחל ב"ז אד"ש תעריג.

שעה

חלקה נדפס במגדל עז' תקסז, וצילום חלקי מגוכתי"ק שם ע' תקסו. ונעתקה גם בהמשפיע' ע' ער. ונשלמה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין. שלמה יהודא ליב: אליעזרוב. אגרות נוספות אליו — לעיל נט, ובהנסמן בהערות שם.

מז"ט, יתן השי"ת שיעלה זיווגם ליפה ויהי בנין עדי עד בדור ישרים
זרע ברך ד', ויהי באריכות ימים ושנים טובים ונעימים ובהצלחה
ברו"ג, וכבודו יקבל נחת מהם ומכל צאצאיו יחיו בכל הפרטים ברו"ג.

מכ' כבודו נכון הגיעני לרוב עונג, ומשום איזה ענינים נמשכה
תשובתי עד כה, נהניתי מאד מהפ"ש מהישיבה אשר עושים ומתעסקים
היטיב בתורה ובעבוד"ה. יחזק השי"ת מוחם ולבם לעסוק בתורה
הנגלית והנסתר דא"ת שיוקלט היטב במוחם ויאיר נפשם בעבודה
שבלב לעבדו ית' באמת בלב שלם לשמור ולעשות ולקיים כו'.

ות"ל אשר עלה בידינו בדבר הנחלאות להעמידם על שמי. יתן
השי"ת שיהי בהצלחה, וכל המתעסקים בזה יברכם השי"ת בכה"ט
ברו"ג, ויראו עינינו בקרב בהרמת קרן עה"ק חברון תובב"א במצב
הרוחני והגשמי, וחפץ ד' בידינו יצליח בכל פרט.

ובדבר עניני הכולל הי' בינינו בזה הרבה חילופי מכתבים עם בני
יחי' בדבר הועד, ושלחתי אליו מכתב לב"ד הרשי"נ יחי' וביום א' שבוע
העברה נסע ידידינו ר"מ ראזנבלום נ"י עם המכ' לבאב". אולי נשתווה
לעשות ועד מיוחד ... ובבואינו אי"ה לביתנו שלו' נראה אי"ה
להחליט הדבר ולעשות הועד, והשי"ת יהי בעזרינו ויצליח לנו בכל
פרט.

בריאותי הוטב ת"ל, במשך היותינו פה הייתי ג"כ בפאריז ושאלתי
אצל פראפי ות"ל מוצאים הכל כשורה ונתנו סדר הנהגה, ומחר אי"ה
אנחנו נוסעים מפה לברלין ונשבות אי"ה בברלין, וניסע אי"ה משם
במוצש"ק ונבוא אי"ה לביתנו שלו' יום ב' הבע"ל, והשי"ת יצליח
דרכינו.

אני שולח מוסג"פ עשרה רו"כ מהדאקי קארענבלום מויסבאדן,
והם שייכים אל הכולל ונצרך לשלוח איליו קבלה כפי האדרעס

הנחלאות... שמי: השה לעיל אגרת קעג, ובהנסמן בהערות שם. ובהמשפיע' ע' לג מעתיק קטע מאגרת
נוספת בנד"ז, מייט שבט:

... ת"ל אשר נגמר מסירת הנחלאות על שמי למז"ט, יתן השי"ת שיהי בהצלחה בכה"ס
ברו"ג. ויעזור לנו השי"ת להגדיל ולהרחיב קנינינו בעה"ק חברון ת"ו, ויהי בזה הגדלת והרחבת
עה"ק במצבה הרוחני והגשמי, ושיושלם רצון כ"ק אבותינו רבותינו הק' וצוקלה"ה נ"ע
זיע"א...".

בדבר עניני הכולל: השה לקמן אגרות שעז-שם.
הרשי"נ: האדמיר מבאברויסק.

חשה

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

שלמטה, ובקשתי לכתוב לו לביתו משלמו ובריאותו ומכל הנעשה אתם לטוב, ואיך תהי' סדר נסיעתו לשלוי ולהצלחה.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש ויחוג את חהמ"צ הבע"ל בדיצה ובכשרות כאוות נפשו וש"ב ידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

Dr. Korenblu[m]
Taunus str. 35

שעו

ב"ה אח"פ תער"ג לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי הרב המפורסם ווח"ס יר"א כו'
מו"ה חיים משה יהודא ליב נ"י

מכתבו נכון הגיעני לפ"ד אינו כדאי שתסע לחו"ל לאיזה מרחצאות, כ"א שיהי' כבודו על איזה דאציע טובה וישגיח על עצמו באכילה בדברים הנאותים לו ויטייל באויר טוב, והשי"ת ישלח לו רפו"ש בקרב ויחזקו שיהי' בריא אולם.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שעו

נעתקה מצילום כתיק שבאוסף מונדשיין.
חיים משה יהודא ליב: לגדא מקורניץ. אגרת נוספת אליו — לקמן שפא.

שעז

[סיון תער"ג]

כבוד ידי"ע הרב המפורסם ווח"ס נכבד יר"א כו' מו"ה
שמואל נ"י

אחדשה"ט, כת"ר ראה או שמע או ידע, כי בכל מרוצת השנים
שעברו הייתי מן הנעלבים ואינם עולבים שומעים חרפתם ולכו' . . .
כאיש אשר אין בפיו תוכחות וכל גל וגל שעבר עלי נעניתי לו ראשי, אך
כאשר עתה ההבערה לחלק יצאת ונבדלו מתוך העדה ובנו במה
לעצמם . . . ע"כ לבד הועד המיוחד מרבני ונכבדי גבירי אני"ש אשר
בחרתי להיות לי לעזר והם ישאו אתי במשא כל הענינים בעזה"י,
הרימותי מהם שבעה רועים רבנים יושבים כסאות למשפט והם, הרי'
דצערניגאוו או בנו הרי' דניעזין, הרי' דסוראז הרי' דקרעמענצוג הרי'
דפאלטאווא, שני הרבנים דחאראל, והרי' דיעקאטערניאסלאוו אשר
עליהם יוטל החוב הקדוש לעיין ולפקח בעניני תמן בעניני התקונים
הן במצב הגשמי והן במצב הרוחני, ולצאת לעזרת ה' בגבורים ברוח
בער וברוח משפט, ותהי ראשית מלאכתם להתאסף בעיר קרעמענצוג
לא יאוחר מן יום ג' יו"ד תמוז הבע"ל להמתיק נועם שיח סוד ולדון
בכובד ראש ובמתינות נמרצה על כל השאלות והספקות אשר נצבו כמו
נד לפנינו איך להשיב תורפי דבר, אם להזמין ולתבע לד"ת, ואם לעשות
חקירות ודרישות [ולמחוח עיניהם ולמשמע אזניהם ישפט על כל]
הענינים [והחשובות] או לחדל כו' וד"ל], ולדון על הענבר איך לכלות

שעז

נעקקה מצילום כתי"ק [ההתחלה וסיום; וכל האגרת נכתב סופר] אגרת דומה נכתבה, כנראה, לכל
הרבנים הנזכרים לקמן. העתקה נדפסה ב"המשפיע" ע' רב.
ממה שמזמינם לאסיפה ביו"ד תמוז [תער"ג] נראה שנכתבה במשך חדש סיון. בכ"מ נחתך הגליון,
ונשלמו התיבות — בין חצאי רבוע — ע"ם העתקה.
לתוכן הענין השוה אגרות שעז"ש דלקמן.
שמואל: גורארי, הידין דחאראל. אגרות נוספות אליו — לעיל נה, ובהנסמן בהערות שם.
הרי' דצערניגאוו: הרב דוד צבי חן.
הרי' דנעזין: הרב מנחם מענדל חן.
הרי' דסוראז: הרב יהודה ליב הכהן שפירא.
הרי' דקרעמענצוק: הרב יצחק יואל ראפאלאוויץ.
הרי' דפאלטאווא: הרב יעקב מרדכי בעזמאלאוו.
שני הרבנים דחאראל: הרב אלעזר משה מאדייעווסקי והרב שמואל גורארי.
הרי' דיעקאטערניאסלאוו: הרב לוי יצחק שניאורסאהן (אבי כ"ק אדמו"ר שליט"א).

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

תשז

את] הקוצים מכרם ד' ולסקל את אבני הנגף וצ[ורין] המכשול מדרך העולה בית א-ל [ולע]תיד לחזק את בדק הבית, לתקן ולשכלל ולכוון את בית ד' עמלו [בו]ניו בו [כ"ק] רבותינו זצוקלה"ה, זכותם יעמד לנו שהשי"ת יעשה רצוננו כרצונו ית' ויבטל רצון אחרים כו'.

סמוך לבי בטוח כי לא ישיב דברי ריקם וישיב [לי תיכף] בקבלתו מכי דנא הסכמתו ע"י טעלי"ג לבא למקום המוגבל ליום הנ"ל ועוד אוסיף לבאר אי"ה בהתאסף ראשי עם, ע"י מכתב וציר נאמן.

בטח לא ימנע כבודו א"ע מלבוא אל האסיפה ופעולתם הטובה ירצה ד' ויהי בהצלחה.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שעח

[ניסן-סיון תער"ג]

ב"ה

אחדשה"ט בעת האחרונה נתפזרו ונתפרדו על כל העולם חבילות חבילות שמועות זרות ומבהילות מוציאי דבת הארץ ח"ו העדר אמונה בהממונים דמסחר האתרוגי' אשמות ומעילות, והנני מודיע נאמנה לכל מאן דבעי למידע אמיתתן של דברים אשר כל הדברים האלה המה שקרים מוחלטים כו' ומחלוקת ומבקשים פניות עצמן בכיבוש המסחר ובהשתררות בלתי מוגבלת, ועשו את המסחר עצמו ואת הממונים למטרה לחצי רעתם ר"ל, ובקרוב יבוא אי"ה ביאור רחב ע"ז ויתבררו אי"ה כל הדברים. ואתם ידידי כו'

שעח

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. מהתוכן נראה שנכתבה לפני ובסמיכות לאגרת שעט דלקמן. מלשון הסיום, ואתם ידידי כו" נראה שזוהי טיוטה לאגרת ארוכה יותר להמתעסקים במעות כולל חב"ד.

שעט

ב"ה יום ה' י"ב תמוז תער"ג
ליובאוויטש

כבוד הנכבד העוסק במלאכת הקדש במסחר אתרוגי
ארה"ק מוהרז"ד יפה נ"י וואסטערמאס

אחדשה"ט

כאשר רבים שואלים ודורשים איך להתנהג עתה בשילוח דמי
האתרוגים דתמן ע"י הערעור אשר מחדש יצא בקול רעש והמרלה
ומלא הארץ ומלואה, וע"כ עפ"י כל הענינים שבאו לפני בעניני תמן
אוכל להגיד ולהודיע, כי הממונים דמסחר האתרוגים באה"ק כנים הם
ועושים מלאכתם באמונה, ורואי החשבונות הג' הנכבדים כו' מר"ה
שלום שמחה שיינפינקל נ"י ומר"ה יצחק חאגז נ"י העידו לפני כי
החשבונות כלם ברורים נכחים וישרים אין בהם נפתל ועקש, והג'
רש"ש שיינפינקל הנ"ל הודיע כן כמה פעמים עפ"י הביורורים שעשיתי
בזה.

ומוציאי דבת הארץ לשקר עשו עט שקר סופרים ועמל ואון כתבו
מחשבונות מזויפים ובדוים לחלל ולבלע את הקדש ולפסע על ראשי
עם קדש ולהפריע את העושים והמעשים מעבודתם ומתהפכים
בתחבולותיהם לכבש ולהשתרר כו', ואינם חסים על הירוס המסחר
ח"ו הנוגע לאלפי נפשות.

והנני לחזק ידיים רפות, חזקו ויאמץ לבבכם לחזק את בדק הבית

שעט

נעתקה מגוכתי"ק [הסיום; הטופס — מימיוגראף, וההתחלה — כתב סופר] שבאוסף המכתבים.
העידו לפני... עפ"י הביורורים: המכתבים שלהם נדפסו (מימיוגראף) ע"ג גליון בפ"ע:

יום ג' ז' טבת תער"ג

אחדשכ"ג, הנני בזה לאשר את החשבון מהכולל חביד השולחים כעת למרן כ"ק מן 1 No.
עד 20 No., אשר אנכי עיינתי בהם, והמה מכיונים בדיוק כפי הפנקס. טאגע בוך" אשר עפ"י רוב
חומים בח"י המקבלים בעת ככלם המעות ואין בהם ח"ו שום ספק.
שלום שמחה שיינפינקל

גם אנכי דדקדקתי ועיינתי בהחשבונות הנ"ו ובהפנקסאות ומצאתי הכל על נכון.

יצחק חאגז

יום ג' ערב חג שבועות תרע"ג

גייק מן ער"ח... כו' כו' ואוכל להודיעם כי שבע רצון הנני, באשר הכל נעשה בצדק והגב"ה
מוכן לשרתם בכל עת כפי אשר תשיג ידי כו'.

ש"ש שיינפינקל.

תשט

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

אשר עמלו בוניו בו כ"ק אבותינו רבותינו הק' צוקללה"ה, ומסירות נפשם ומאדם על זה כידוע, ובזה יתאחדו ויתקשרו ברוח נפשם הק'.

ואת כסף הקדשים המקובץ תשלחו עפ"י האדרעס הקודם „סלאנים שלאנק“, ובעיירות שנוסעים משולחים ימסרו את כסף הפדיוס להמשלוחים, ויהי לבם נכון בטוח אשר יגיע למטרתו הק', ואל תשנו ח"ו כי כל המשנה כו'.

בטוח אני בכבודי אשר יעשי כאמור לעיל ובגלל הדבר הזה יברכי השי"ת בכל הטוב ויצליח בכל עניני ברו"ג.

וייטיב להודיע מפעולותי הטובות עפ"י האדרעס הרשום מטה.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלונ"ח כה"י

שלום דובער

אדרעס:

M. Розенблюму Любавичи Мог. Губ.

שפ

בעז"ה יום ד' יו"ד מנ"א תער"ג
ליובאוויטש

כבוד ידי"ע הרב המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א
כש"ת מו"ה שמואל נ"י

אחדשה"ט. אחרי אשר . . . בהכרח להתאסף שנית לקרעמענצוג
ליום ט"ו מנ"א הבעל"ט, לבחר ועד חדש בפה חו"ל לנהל המסחר דתמן
ולגמור את אשר החלו באסיפה הקודמת.

סלאנים שלאנק: השה לעיל אגרת קמא, ובהנסמן בהערות שם.

שפ

נעחקה מצילום גוכתי"ק [ההתחלה וסיום; וכל האגרת בכתב סופר] אגרת דומה נכתבה, כנראה, לכל הרבנים הנוכחים לקמן.

כ"מ נחתך הגליון, והושלמו התיבות, כד"א, בין חצאי רבוע.

שמואל: גורארי, הדיין דחאראל. אגרות נוספות אליו — לעיל נה, ובהנסמן בהערות שם.

הנאספים יהי מהרבנים שי שהי באסיפה הקודמת: הרי דצערניגאוו ובנו הרי דניעזין יחי, הרי דפאלטאווא יחי, הרבנים דחאראל יחי [והרי] דקרעמענצוג יחי ונוסף עליהם הרי דראמען יחי.

אי"ה בהתאסף ראשי עם אכתב להם עוד את כל הדרוש.

סמוך לבי בטוח, כי בקבלתו מכ' דנא ישיב בטעלעג' הסכ[מתו לבוא] למקום הנ"ל ליום המוגבל.

בטח לא ימנע א"ע מלבוא ליום הנ"ל, ויתן השי"ת שיהי בה[צלחה] בכל פרט.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שפא

ב"ה אור יום ב' כ"ב מנ"א תער"ג לפ"ק

כבוד ידידי הרב המפורסם ווח"ס נכבד יר"א כו' מו"ה חיים משה יהודא ליב נ"י

מכתבו נכון הגיעני. לפ"ד העיקר צריך שיתנהג באכילה כפי שהורה לו הנסיון מה שטוב לו בעזרתו ית'. ונר' שצריך למעט בשתיית חלב, ולאכול אורז עם חמאה, גם הערקולסעס טוב, ובד"כ יאכל מעט מעט כמה פעמים ביום, וטוב לשתות אייכל קאקאו בלא חלב, ויהי ביותר במנוחה על מקום א' בלי טלטול, ויניח קאמפרעס עם מעט אפיוס, ומאכלי בשר אם לא כבד לו צריך לאכול מעט בשר עוף או בשר עגל ולכה"פ המרק מהם. והשי"ת ישלח לו רפו"ש בקרב ויחזקו שיהי בריא אולם.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

הר' דצערניגאוו ... קרעמענצוק: ראה לעיל בהערות לאגרת שעו.
הר' דראמען: הרב חיים ישעי' שניאורסאהן, באדמיר מוהרשיב מרעציצע.

שפא

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.
חיים משה יהודא ליב: לנדא מקורניץ. אגרת נוספת אליו – לעיל שעו.

שפב

[תער"ג?]

בעזה"י

הנה לא טובה השמועה אשר שמעתי מהשינוי הגדול הנעשה באולם בית מדרשינו ע"י החדשים שמקרב באו ועליהם נספחו גם מהקודמי ומצא מין את מינו, מהם אשר לימוד החסידות אצלם רק לצאת י"ח לבד מפני רוח המושל השולט עליהם וכעול ומשא כבידה היא להם וממילא אין להם בזה שום הרגש פנימי כלל וכלל, אשר תכלית הלימוד הזה הוא בכאו"א להאיר נפשו באור חיי החיים בהרגש אלקי המובן ומושג בלימוד הזה, וחי בהם בחיי נפשו וחיי גופו, והוא שיתעורר עי"ז נפשו האלקית בהתעוררות אלקי לאהבה את ה' בבחי' קירוב ודביקות באלקות (ומובן אשר התעוררות האהבה היא ע"י ההתבוננות והעמקת הדעת כנודע, וכל זמן שלא למד הרבה ואינו יודע הענינים על בורים א"א שתהי' ההתבוננות כדבעי, ואל יבהל האדם על נפשו להתחיל בהתבוננות בעוד שלא נגמר כל צרכו בדיעת הענינים היטיב, אמנם זאת היא פעולת הלימוד הטוב אשר גם בעוד שאינו שייך עדיין להתעסקות פנימי, ה"ה מאירה נפשו באור אלקי, כי בלעדי זאת הנה"א היא בהתעלמות ואינו בהתגלות כלל (והו"ע אשר נשמה באפו כו') ובפרט מחשכת הבעריות והחומריות המחשיכים נפשו, וע"י הלימוד בעניני אלקי בדיעה והשגה טובה, הנה"א יוצא מחשכת החומריות, וגם מתגלה בעצמו מהתעלמות שלו, כי נר ה' נשמת אדם והתורה אור היא מאירה את נר ה' להיות בהתגלות, והולך ואור עד נכון היום, הוא היום אשר קוינוהו להתעסקות פנימי במוח ולב, כי ההתגלות והארות נפשו שע"י הלימוד הטוב היא המכשרתו להתעסקות פנימי שיוקלט אצלו הענין בהנחה טובה ויאירו במוחו

שפב

נעתקה מצילום כתי"ק, בלי תאריך, ואולי יש להתאימו להמסופר ברשימת הרי" דזייאכאסאן ע"ה. בשנת רע"ג ה' חבורה של תלמידים שהיו מקילים בעניני הסדרים... חיכך אחר לימוד הדא"ח היו עומדים להתפלל במהירות... ובאים בוריות ללימוד הנגלה... והי' אי שביעות רצון מהנהגתם הלזו. הרי"ש קוראטין דיבר עדיז עם כ"ק אדמו"ר נבנים וא' שאי' ריכוי תלמידים במספר של מאות, מסתפק הוא במספר של עשרות אבל יהיו כראוי להיות, וגרשו את התלמידים הנ"ל מהישיבה... ע"י ריכוי הפצרות נתקבלו חזרה ע"י הבטחות להטיב הנהגתם. שתוכנו מתאים להמבואר באגרת שלפנינו.

ובכל אופן נכתבה לאחר שנת תרס"ד — שבה נכתב הקונ' עץ החיים הנזכר כאן, ולפני תרע"ז — שבה עזב רבינו את ליובאוויטש.

ולבו ויתעוררות בהתעוררות אמיתי כו' ויחי גם גופו ונפשו הבהמית שלא ירצו לחיות בחיי בהמי, כ"א מעט מעט יזדככו ויתקרבו אל האור כי טוב ויחיו ג"כ בחיי האלקי וכמ"ש לבי ובשרי ירננו כו', וכ"ז נקנה דוקא בלימוד הטוב, והוא כאשר נתון ומסור אל הלימוד ויודע ומשיג היטיב מה שלומד והעניינים נחקקים בלבו ומתאחדים עמו, אשר לא כן הוא בלימוד שבדרך עול ומשא שהוא כמעשה קוף בעלמא בלי שום ידיעה והרגש ואין בזה שום תועלת כלל, והחשכות וההתעלמות היא כמו שהי, ואדרבא מתגבר מזמן לזמן, ועוד גורמים ח"ו רעה לעצמן אשר מתרגלים בלימוד הזה כקריאה בספר, ואין להם אח"כ החוש להלימוד הטוב ואם ינדבם נפשם ללמוד כדבעי צריכים יגיעה יתירה והלואי שיגיעו לזה, ומהם אשר אינם לומדים חסידות כלל, ועוד מבלבלים לאחרים בשיחות ודבורים, אלו ואלו אינם מסורים לתכלית הכוונה בהתייסדות אגודתינו, ואינם נכנעים תחת ההשגחה, רק כעומדי ברשות עצמן בהנהגתם הפנימי והחיצוני, ועוד זאת שמאגדים אגודות לעצמן ומתחזקים ומתבצרים בדרכם והנהגתם לבלי היות נכנע אל ההנהגה הכללית.

ואני כבר ביארתי בקונטי' עץ החיים תכלית מטרת כוונתינו בהתייסדות אגודתינו, ועתה הנני להודיע גלוי אשר אין אנחנו מוותרים בשום ענין ואופן על אמתת מטרת כוונתינו, ומי שלא יחפוץ בכוונה זו לא לנו הוא, ואין בית מדרשינו כהפקר ח"ו לכל, להחזיק בקרנותיו מי שאינו כפי רוחנו ואמיתת כוונתינו.

וע"כ אם חפצים אתם בחייכם, תתנו עצמיכם ללימוד החסידות כדבעי, ותקבלו עליכם עול ההשגחה הן בלימוד החסידות והן בלימוד הנגלה, וחותרם אמת חותרם קבעומ"ש יהי עליכם בלימוד התורה ובתפלה וכל היום, ובזה תעלו אי"ה מעלה מעלה.

ואתם המנהלים והמשגיחים תבררו הדבר היטיב ותלקטו אחד לאחד ותראו אם באמת ובתמים מסורים המה אל אמיתית הכוונה הפנימית, והמתעקש בעצמו לבלי למסור א"ע תרחיקו מאולם ביהמדי"ר, והשי"ת יתן בלבם לקבל עליהם עומ"ש שלימה ולהיות עובדי ה' באמת ובלב שלם כו'.

שפג

[תעריג?]

ב"ה

כבוד ידידי אנוש ווח"ס ונכבדים יר"א כו' די בכל אתר
ואתר ד' עליהם יחי

אחדשה"ט. אחיי ורעיי שמעו אלי וישמע אליהם ה'.

כבר מלתי אמורה בקונטרס עץ חיים בענין הכרח לימוד פנימיות
התורה ואין האדם יוצא ידי חובתו כלפי שמיא בלמוד חיצוניות
התורה לבד, לפי שהתורה בכל ההלכות הערוכות לפנינו, נתלבשה
בענינים גשמיים, ואינו נראה ונגלה בה האור האלקי, ומצד
ההתעסקות בהענינים הגשמיים, ובשכל והשגה גשמיות, יכול לשכוח
ח"ו על ה' נותן התורה, וישכח שהיא חכמתו ורצונו ית'.

ופנימיות הענין בזה הוא להיות דתושבע"פ היא אילנא דטו"ר, ולא
שהתורה עצמה היא ח"ו אילנא דטו"ר, כי אם מצד התלבשות
שנתלבשה בטו"ר לברר בירורים, וכמו להבדיל בין הטמא ובין הטהור
והאסור ומותר ונתלבשה בטענות של שקר לברר האמת מתוך השקר
והוא להפריד הרע מן הטוב ולדחותו ולברר את הטוב להעלותו
למעלה כו'.

ומצד התלבשות זאת רבו בה ההעלמות וההסתרים המעלימים על
האור האלקי וכאשר אינו נרגש האור האלקי שבה, יכול להדבק בהרע

שסג

נדפסה בהתמים חוב' ג' (נח [290]), בצירוף צילום התחלתה וסופה בכת"י. קוני' עץ החיים (קה"ת) ע' 82.
ס' התולדות של רבנו ע' 176.

בכותרת התמים שם: .הננו מדפיסים... משנת תרע"ג ע"ד התעוררות לימוד תורת החסידות...
בהקדמת כ"ק אדמו"ר שליט"א לקוני' עץ החיים, מכתב... מעין... בכ"ו וקיצור מקונטרס עץ החיים, ובמדה
ידועה, המשך אליו'.

לקמן באגרות תיב; תטו כותב ע"ד. המכתב כללי' ששלח. לכל עיר ועיר של אנוש' ומהתוכן שם נראה
שהמדובר במכתב הכללי שלפנינו, ואיך הוא מחורף תרד"ע.

גם באגרת בנו, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ני"ע (ז' שבט תרפ"ה):

.אשר כל אחד ואחד מאנוש ש' דבכל אתר ואתר ישתדל ויתחזק בדבר קביעות עיתים ללימוד דא"ח
בחבורה וכמבואר במכתבו הק' משנת תרע"ד בארוכה'. שכנראה, הכוונה לאגרת שלפנינו, ואיך נכתבה בשנת
תרע"ד. וצ"ע.

ח"ו וכמו מי שמוציא הלכה שאינה אמיתית, שזהו מצד העלמת האור (דבשופטני לא עסקינן היינו במי שבכוונה מעוות דרכו כו' ר"ל) (וכידוע דכללות ענין היגיעה בתורה הוא שנתחדש על ידי הכאת הסלע, דהרי נאמר ודברתם אל הסלע ואמרז"ל שנה עליו פרק אחד, ואז הי' מאיר אור האמת בתורה בגילוי ולא הי' צריכים ליגיעה כלל וכמ"ש בת"ז תי' כ"א דנ"ג ב', וע"י ההכאה ירדה התורה ונתלבשה בלבושים המעלימים וצריכים יגיעה רבה לבא אל האמת כו' וכמ"ש במ"א) וכנודע דתלמוד בבלי נק' חשך וכמ"ש במחשכים הושיבני ואמרז"ל זה תלמוד בבלי מפני ריבוי ההעלמות בריבוי קושיות וסתירות, שבנקל יכול ליפול בטעות ולהוציא הלכה שאינה אמיתית (וכאשר בתלמוד בבלי בא אל אמיתתא אדרבה יש בזה יתרון אור כו' וכמ"ש במ"א).

וכן הוא בכחות מצד הלבושים המעלימים ומצד העלם והסתר אור נפשו האלקית יכול להדבק ח"ו בהרע, שנעשה בבחי' ישות וגסות הרוח על ידי עסק תורתו, שזה היפך הכוונה לגמרי בעסק התורה, ולא די שאינו מברר ומדחה את הרע אדרבא מגביר את הרע ר"ל, והו"ע ולמשמאילים בה כו' כי שמן ימינו יקרא שהו"ע האהבה והביטול בבחי' הנחת עצמותו שנעשה ע"י התורה כו' (עמ"ש בלק"ת סד"ה בהעלותך הא') וההיפך מזה הו"ע ולמשמאילים בה ר"ל שמוריד נפשו ומוריד תורתו כו'.

ועיקר הדבר הזה הוא בזמן הגלות שהחשך יכסה ארץ, שהנ"א נעלם ונסתר מאד בלבושי הנה"ב ואפשר י"ל שגם אור התורה הוא בהעלם יותר בזה"ג ועמ"ש בלקו"ת ד"ה ואהי' אצלו אמון פ"ד בענין וימינך מקרב חיקך כלה חוקך כתי' שלא תהא מלובשת ומתעלמת בתורה כו' והתגלות אה"ר בזמה"ג הוא ע"י פנימי התורה, ועמ"ש בד"ה ושמע אבי' את נדרה שההתגלות היא ע"י דקדוקי סופרים, ועמ"ש בד"ה ושאתם מים דרוה"ב בענין דברי סופרים דתושבע"פ שרשה מבחי' חכמה, ולפ"ז י"ל דבד"פ בפנימיות התורה הו"ע לימוד החסידות כו' וכמ"ש במ"א.

ואשר ע"כ ההכרח הוא לצרף ולחבר גליא שבתורה באילנא דחייא, דהיינו פנימיות התורה שלא ירדה ולא נתלבשה בדברים הגשמיים, אדרבה היא מדברת בענינים רוחניים בסדר השתל' ונראה ונרגש בה האור האלקי, והיא כנשמה לגוף אל חיצוניות התורה.

וגם הלא זה כל האדם להיות עבודה שבלב להאיר ולגלות אור נפשו האלקית, ולתקן מעשיו לזכך גופו ונפשו הטבעית כו', שזהו ע"י

פנימיות התורה וכמ"ש באגה"ק בקו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח ומביאה ללב שלם כו'.

וגם עסק התורה הלא צ"ל באהוי"ר ואורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחית לעילא, אשר כ"ז הוא ע"י פנימי התורה כו'.

וזהו הטעם אשר פנימיות התורה נתגלה בדורות האחרונים דוקא, וכמ"ש באגה"ק סי' כ"ו בשם האריז"ל דעתה דוקא מצוה לגלות פנימיות התורה כו', ולכאוי וכי עתה הוא דאכשור דרא יותר מכמו בדורות הקודמים.

אלא אדרבא מפני שנתרבו ההסתרים ביותר, ע"כ מוכרח יותר הלמוד דפנימיות התורה, דבדורות הראשונים מצד מעלת נשמתם שהיו נשמות גבוהות ולא היו נתפסים בגשם שהי' מאיר בהם אור נשמתם, גם בחיצוניות ראו אור ה' שבה, ולאורה נסעו והלכו מדרגא לדרגא כו', ואין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, פי' בן חורין הוא חירות מהיצה"ר ושעבוד הגוף ונה"י (שז"ע השעבוד כמ"ש בתו"א ד"ה מים רבים בפי' נח).

משא"כ בדורות האחרונים בנשמות נמוכות ונתפסים בגשם, שבאה הנשמה וכן התורה בריבוי העלמות והסתרים, ואינם רואים כלל את האור כי טוב אין טוב אלא תורה כו' וע"כ מוכרחים לפנימיות התורה אשר יסודתה בהררי קדש פנימיות ח"ע בחי' תעלומות חכ' כו', אשר לא נתלבשה ולא נסתתרה בלבושים המעלימים והמסתירים ונראה ונגלה בה האור כי טוב ועמ"ש בתו"א ד"ה כי אתה נרי בהענין והוי יגי' חשכי כו'.

וכמו בלוחות שניות שנתוספה ריבוי תורה שזהו דוקא מפני שירדו במדריגתן, ע"כ צריכים לריבוי תורה ששרשה במדרגה גבוה יותר, (וכמ"ש במ"א שהתגלות הפרטים שרש ההמשכה היא ממדרגה גבוה הרבה יותר מן הכלל כו') ונא' ע"ז ויגד לך תעלומות חכ' כפלים כו' וכמ"ש במ"א.

וכן הוא בזה"ג דור אחר דור, הנה בכדי להאיר החשך הגס צ"ל אור גדול יותר, והו"ע פנימיות התורה שמאיר בה האור שלא בבחי' הסתר כו', ובאור זה דוקא נחי' גם בעסק חיצוניות התורה, ובכל דרכנו נדעהו, שנדע את ה', ומה ה' דורש מאתנו, הן בתפלה והן בעסק התורה ובקיום המצות והנהגת כל היום בכל פרטי מעשנו וכאשר נתבאר כ"ז באר היטב בקונטרס הנ"ל.

ב) והנה עוד בשנים הקודמות התאונן כ"ק אדמו"ר האמצעי זצוקללה"ה נבג"מ (בהקדמת ד"ח) על מיעוט עסק החסידות ואנן מה נענה אבתרי' בעתים אלו אשר כמעט נעדר העסק לגמרי ורק א' בעיר כו' אשר ינדבו לבו ללמוד דא"ח לפרקים ועתים רחוקים כמו בש"ק קודם התפלה לטעום טעם מעץ חיים, וגם אז הנה בדד יושב בלי חבר וריע, ולומד רק בהשקפה כמו שמעביר על הסדרא ואינו מגיע לעומקן ואמיתתן של הדברים, כמו בלמוד חברים יחד אשר איש יחד פני רעהו, ומשתדלים להבין ולהשיג הדברים הדק היטב באמיתית הכונה, וגם באים לתוכן הענין היוצא מזה בעבודה שבלב, שזהו תכלית אמיתית הכונה. לא כן בלימוד ביחידות ברובן של בני"א שאין בזה שום אור וחיות כלל, והתעייף עיניך בו ואיננו שמיד יוצאים הדברים ממחו ולבו ואין מזה שום בכך ושום תכלית לעבודה שבלב בפועל.

וגם אם יתעורר לבבו להתפלל בש"ק אחר הלימוד הנ"ל, לא ימצא בעצמו מה לחשב במה להתבונן ועם מה להתפלל כאלו לא למד כלל, לפי שבאמת הלמוד הוא כאלו אינו כו'.

ואוי לענים אשר כך רואות עזיבה כזאת, אנחנו אשר בחסדו ית' חסד חנם נתן לנו חמדה גנוזה חמדה יקרה תורת הבעש"ט ז"ל, אשר נתגלה לנו, בעצם טהרה כעצם השמים לטוהר כו' ע"י רבותינו הק' זצוקללה"ה נבג"מ.

בדורות הראשונים נתקרבו ונתדבקו בהאור הגדול באשתדלותא רב וסגי ובאתדכאותא דגרמי' כו' ובערה בהם אש ה' שלהבת י"ה בבחי' אור המאיר לעצמו ואור המאיר לזולתו וכולם חיו בה בחיות פנימי ועצמי.

ומה מאד ידאב הלב לראות אחרת בדורותינו אלה אשר כמעט נעלמה מעין כל חי, וביותר יכאב הלב על אחינו אשר יחסרו ח"ו הטובה הזאת, אבן יקרה הנתלה בצוארינו, לא נהנה לאורה ח"ו.

והלא עלינו ליתן חשבון לנפשנו, אנחנו אשר זכינו להיות תלמידי רבותינו הק' הרי מחויבים אנחנו בלימוד תורתם הק' חידוש תורה שנתחדשה על ידם, וכמו שהחובה על כאו"א מישראל לעסק בתורה, כן עלינו שכם אחד על אחינו החובה לעסק בלמוד החסידות, ובהעדר הלמוד החסידות במה אנחנו חסידים, ובמה אנחנו מקושרים לרבותינו הק' וחלילה חלילה לנו שלא לקבל את הטוב אשר גמלנו ה' ופנימיות אור תורתו הק' נטע בתוכנו ע"י עבדיו הנאמנים הק' זצוקללה"ה נבג"מ, ומה נאמר ביום שידובר בנו כו'.

ג) וזה גם כן גרמא בנזקין בהעדר העבודה עבודה שבלב זו תפלה אשר זה תכלית כונת החסידות לעבוד את ה' עבודה שלמה במוח ולב בהתעוררות אהוי"ר כל חד וחד לפום שיעורא דילי'.

והשיעור הוא ענין הידיעה והשגה וההתבוננות אלקי כו', וכמ"ש בלק"ת פרשת מטות ד"ה עיני כל בפי' מאה"ז ע"פ נודע בשערים לפום מה דמשער בלבו כו', ולפי"ע ההשגה וההתבוננות כערך הזה הוא ההתעוררות באהוי"ר כו'.

אשר גם בדורותינו אלה מחויבים אנחנו בזה, ואדרבא בעקבות משיחא שאין תורתנו קבע עיקר העבודה היא התפלה וכמ"ש באגה"ק בקו"א בד"ה הנה לא טובה השמועה, ומבואר שם שהיא חובה של תורה ממש והיינו להתבונן בתפלה בפסוד"ז וברכות ק"ש בעומק הדעת ולעורר האהבה המסותרת שתהי' בהתגלות הלב כו'.

ועי"ז פועל בירור וזיכוך כחות הטבעים דנה"ב (כמ"ש באגה"ק הנ"ל) שלא להמשך אחרי התאוות ותענוגי העולם, ושלא יהי' העולם תופס מקום כ"כ, ומכ"ש שלא להיות משוקע בזה ת"ו הן בעסק מו"מ והן בכל עניני הגוף והחומרי, ואדרבא יגביר הצורה על החומר שתכלית חפצו יהי' באלקות ועניני אלקות דהיינו תורה ומצות, ועניני הגשמיים יהיו בדרך טפל ובלא לב ולב.

והיינו שגם בהנה"ב זאל אזוי רעכט ווערין ובכל דבר יהי' תכלית כוונתו לש"ש כו' אשר כל אלה לא רחוקה היא כו' וקרוב הדבר מאד לכאו"א גם עתה, ובפרט לפמ"ש באגה"ק הנ"ל שזה עיקר העבודה בעקבות משיחא, ואין הקב"ה בא בטרוניא כו' וכמ"ש מזה בקונטרס הנ"ל.

וכ"ז הוא דוקא כשעוסקים בלמוד החסידות וכמ"ש באגה"ק הנ"ל בקו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח ומביאה ללב שלם כו'.

וע"פ פשוט הוא שהרי צריכים לידע את הענינים במה להתבונן ואיך להתבונן, ואז יוכל להתעורר באהוי"ר כו' וכמ"ש בר"ח שצריכים לידע את הנאהב ועי"ז תהי' האהבה, וכן ביראה וכמ"ש בקונטרס הנ"ל.

ופנימיות הענין הוא שלבד הידיעה הנ"ל שבלא זה הרי א"א לשום דבר להיות (וכמו שא"א לסוחר לסחור בלא סחורה, ועל התורה נאמר כי טוב סחרה כו' והרח"ו ז"ל בהקדמת שער ההקדמה כ' וז"ל ונקי תורה ע"ש הוראה שהיא להורות על בוראה ית' מה הוא ומה ענינו

עכ"ל) הנה הלמוד הזה כשלומדים כדבעי ה"ה מביא לידי עבודה שבלב, מפני האור האלקי שמאיר ונגלה בזה, והוא המגלה כחות הנה"א, ועי"ז בא לידי עבודה אמיתית כו'.

ד) והנה עוד באיזה שנים מקודם היו אברכים גם מבעלי מסחר שהיו מאריכים בתפלה בש"ק עכ"פ, אשר לבד השעה טובה הזאת בעמדם לפני ד' בתפלה בהתעוררות הלב במקצת עכ"פ הנה נשאר מזה רושם קצת על כל השבוע ועתה כמעט שזה נכחד לגמרי.

וידעתי את מכאוב עמנו אשר רבים לבם עוד יכאב ע"ז, ומצדיקים א"ע בטענות שונות ומהם ששוקלים דבר נגד דבר, וחושבים שיש בזה ענין לשם שמים, ומה שמפסידים כאן מרויחים במקום אחר, וא"א לפרט הדברים אבל ידעו נאמנה שכי"ז הן טענות ודרכים של שקר, ויצא שכרם בהפסדם, וסוף סוף אין עבודה ומתגשם ומתעבה ומתרחק כו'.

אך גם הפנוים מעסק כמו האברכים הסמוכים על שולחן אביהם וגם המלמדים והזקנים רובם ככולם מסתפקים במה שמתפללים עם הצבור הן בחול והן בש"ק ויו"ט, ואינם נותנים נפשם כלל על העבודה המוכרחת ונחוצה להם בנפשם ממש.

(וגם זו רעה חולי בשנים אלו אשר האברכים אחר החתונה אינם רוצים לאכל משל אביהם ומיד מטרידין עצמם במסחר (ועל פי הרוב מחפשים בתחלה ענינים כאלו).

וזה רק מצד הנהוג כך בדור הזה להיות יש ודבר בפ"ע, ומהם שיש להם טעמים ע"ז אך הרצון קדום אל הטעם (וכמ"ש בדי"ה החלצו, רנ"ט).

אבל הכי בשביל זה נברא האדם בעולם לאכול ולשתות ולעשות מסחר, והלא כאו"א צריך לחפש ולהגיע אל התכלית היינו תכלית בריאתו בעולם.

וכמ"ש העיקרים דתכלית כל דבר הוא להגיע לשלמעלה ממנו, ותכלית הדומם שיהי ממנו הצומח, ותכלית הצומח הוא שנכלל בחי ותכלית החי הוא כשנכלל במדבר ותכלית המדבר הוא הדבקות באלקות כו'.

והלא בימי עלומיו עכ"פ צריך לנחול כבוד בנפשו, אין כבוד אלא תורה ועבודת ה' דאז הנה גם כשילך אח"כ בעניני העולם לא יסור טעמו וליחו ממנו).

והעדר העבודה מורגש עוד יותר מהעדר הלמוד, ומעט מזעיר המה העוסקים בעבודה, ואם ימצא מי שמאריך בתפלה קצת, קלא אית לי ואלו ואלו ממללים ראו זה מתפלל, (וזה מכביד עוד על המתפלל) אשר תמורת זה הי' להם יותר ויותר לדבר על העדר התפלה, היינו על העדר עבודה שבלב.

והסיבה על כל זה הוא העדר למוד החסידות ואם הי' לומדים חסידות בלמוד הנרצה הי' ג"כ עבודה נכונה, וזה בזה תלוי.

ה) והנה בשנים האחרונות בכמה עיירות קבעו אנ"ש שיעורי למודים בגפ"ת בכנופי' בביהכ"ס, ודאי טוב ויפה הדבר הזה וישר חילם.

אבל בזה אינם יוצאים כלל ידי חובתם בעסק החסידות ועבוד"ה זמן תורה לחוד וזמן תפלה לחוד, דשניהם צריכים להיות (ועסק החסידות הוא בכלל עבודה, כי היא המביאה לידי עבודה כנ"ל) ועכשיו העיקר היא העבודה וכמשנת"ל בשם האגה"ק בקו"א.

ובודאי צריך להיות למוד הנגלה (וכמ"ש בקונטרס הנ"ל דזמן הלמוד צ"ל בנגלה יותר והוא מהמבואר באגה"ק סי' כ"ו) אבל דוקא כאשר אתה עמה יהי' למוד החסידות והעבודה עפ"י החסידות, והן זהו עיקר העבודה בעקבות משיחא, ומפני שגם ללמוד הנגלה בכדי שיהי' באופן הנרצה מוכרח לזה עסק החסידות וכאשר מבואר בקונטרס הנ"ל.

ובדרך הלצה אמרתי אשר בהשלשה עמודים שעליהם העולם עומד תורה ועבודה וגמ"ח, על הגמ"ח הסכים הנה"ב מכבר, ובשנים אלו הסכים ג"כ על התורה כי גם זה אינו מפריע אותו מעבודתו עבודת פרך ר"ל שמעביד את האדם, רק את העבודה אינו מניח לפי שזה הוא נגדו ולעומתו ממש כו' וכן הוא גם כן בעסק החסידות שבכלל עבודה נחשב כנ"ל.

ובין כה וכה יעברו הימים והשנים ללא תורה ולא עבודה והדבר מתעלם ומתחלש יותר, ומה יהי' הסוף מזה.

ו) ועל כן על כל הדברים האלה, אתם ידידי ה' חזקו ואמצו ויתקיימו בכם ובזרעכם נחלת קדוש ישראל אביכם, נחלה בלי מצרים אשר הנחלנו רבותינו הק'.

התעוררו והתעודדו בכל עיר ועיר קטנה וגדולה לקבוע למודים

בחסידות באסיפה וקיבוץ יחד, בזמן מיוחד ובמקום מיוחד, בבית הכנסת מקום תלפיות שהכל פונים אליו.

ואל יביטו על מיעוט המתאספים, טוב כשיהיו שנים או שלשה יחד, ובזמן לא רב יאספו אליהם אי"ה הרבה, ואחריתם ישגה בעזרתו ית'.

ובעיירות גדולות יקבעו למודים באיזה בתי כנסיות, למען יהיו סמוכים ונראים להמתפללים בבתי כנסיות אלו ויתחברו אליהם אי"ה.

ז) וחוק קבוע יהי ללמוד בכל יום ויום פרק תניא בין מנחה למערב או תיכף אחר תפלת ערבית, והאומר את הפ' תניא לא יחכם בהתחכמות של סכלות להרחיב בו הדיבור, לדקדק בתיבותיו ואותיותיו ולהשכיל בהם השכלות הבדוים מלבו.

ולהשומעים לי אני מזהיר בזה אזהרה גדולה שלא ללמוד תניא באופן כזה.

ידוע ומפורסם הוא שאין לך תיבה ואות בתניא שאין בהם תילי תילים של כוונות בעמקי סתרי התורה אבל זה הי' ידוע רק לרבותינו הק' ומביאורי כ"ק אאזמור"ר זצוקללה"ה נבג"מ על איזה פרקים יכולים להוציא איזה דברים בהבנת התניא ולא עלינו היא המלאכה הזאת.

ואם הי' בכחי כמעט הייתי אוסר באיסור גמור להשכיל השכלות בתניי כי לבד זאת שלא יגיעו לעומקן ואמיתתן של הדברים, וקרוב יותר שאין האמת כן בכוונתו הק', הנה זה גורם הפסק הלמוד וגם מוציא את לימוד התניי מכוונתו האמיתית.

ואם גדולי החסידים נ"ע למדו תניי באופן כזה, ודאי הי' להם בזה דברי קבלה, ובד"כ אין אנו מדברים אודותם, והם יושבים בג"ע ונהנינו מזיו תורתן ועבודתן כו'.

ורק בעניני עבודה יכולים להרחיב הדיבור בלמוד התניי כאשר מפורש שמעתי מכ"ק אאזמור"ר זצוקללה"ה נבג"מ אשר עניני עבודה שיכולים לקשר בדברי התניא. עם היות שאין זה הכוונה האמיתית בהדברים האלו, מותר לדבר ולהרחיב בהם הדבור.

ומכל פרק צריכים ליקח (ארויס נעמען) תוכן הענין אם יש בו דרך עבודה או התבוננות פרטיות או עצה פרטיות.

ולבד זה לקבוע זמן על למוד לק"ת וכה"ג בלילה וליל ש"ק (או

קודם אור הבקר או ביום ש"ק) ומוש"ק, באלו הג' זמנים יהי חק קבוע בל"ג ללמוד יחד איזה שעות רצופות.

וכל דרוש יחזרו עליו עוד הפעם, ואם הענין דורש יחזרו עליו כמה פעמים.

וטוב לקבוע זמן ללמוד גם באחד מימי אמצע השבוע.

ובכל עיר ועיר יעשו בזה תקנות בתוקף קיום הדבר ויכתבו בספר כל המתנדבים לבא אל הלמוד.

וגם יאספו ביניהם איזה סכום מעות שיהי שמן למאור וכה"ג למען שלא יהי שום מניעה ועיכוב ח"ו אל הלמוד.

ויהי חובה על הרב והשובי"ם והמלמדים והאברכים שיבואו אל הלמוד בכל הזמנים האלו ומי שלא יבא יענש ע"ז.

וש"ק אחר המנחה ידברו דא"ח בע"פ אם הרב או אחר מהיודעים לדבר, והמדבר יכין עצמו ללמוד תחלה היטב ולהבין הדברים לעצמו ואיך להביאם אל הזולת, ויכלכל דבריו באופן שיהי מובן הענין להשומעים, ויסדר הדברים בסדר נכון ויכוון הדברים לעצמו, ודברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב כו'.

והתקנות שיעשו בזה בכל עיר ועיר כנז' לעיל טוב שיהיו קבועים על כותלי בית הכנסת.

ובכל יומא דפגרא יתאספו בביהכנ"ס וידברו ביניהם בעניני עבודה איש את רעהו יעזרו ויחזקו לעבוד את ה' ולתקן נפשם כו'.

והשי"ת יהי בעזרנו לבוא ולהגיע אל שלימות כוונת רבותינו הק' זצוקללה"ה נבג"מ ואור תורתם הק' יאיר פנימיות נפשנו ונזכה לביאת ג"צ בב"א.

כ"ד אוהבם וידידם אמת החפץ בחייהם והצלחתם מקווה ומצפה לראות בקרב בהרמת קרנם ברו"ג, אוהב דבק מאח לעובדי ה' באמת דו"ש וטובתם מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שפד

ב"ה יום ד' ז' תשרי תרד"ע לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד מחוי ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם
יר"א כו' מו"ה שמואל מיכל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. בטח ימשך השמיעה בהסט' הגבוה עד
אחר יו"ט הבע"ל, ומסת' יכתוב כן להאדוואק' ואחר יו"ט הבע"ל צריך
כבודו לנסוע אי"ה לבודאפעסט, ובלתי ספק אצלי שבאם הי' כבודו
בעת בירור המשפט הי' המשפט באופן אחר, רק שהי' בלתי אפשרי
הדבר, וג"ז הוא מן השמים, אמנם עתה יהי' נצרך לו לנסוע אי"ה כנ"ל,
ותקוותי חזקה שיפעול אי"ה לטוב בכל דרישותיו והשי"ת יהי' בעזרו
ויצליח.

לאחיו מחוי ידי"נ יחי' אכתוב אי"ה וגם אשלח חזרה המכ' לו או
לכ'.

על הנסיעה לתמן אני חושב שיתן ק"כ רו"כ. גם יש אצלי ענין של
צדקה ג' ויתן לי כבודו ע"ז נו"ן רו"כ והשי"ת ימלא כל משאלות לבבו
לטוב בגו"ר.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש וייטיב לו השי"ת החתימה
וגמ"ח ברו"ג כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שפד

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל מיכל: טריינין. אגרות נוספות אליו — לעיל ט, ובהנסמן בהערות שם.
להאדוואק': - ע"ד.
לבודאפעסט: השוה לעיל אגרת שלה.

שפה

[תרד"ע?]

ב"ה מוצאי יוהכ"פ

כבוד ידי"נ הג' המפורסם וות"ס נכבד ומרומם יר"א כו' מו"ה
שמואל נ"י

אחדשה"ט. כאשר גיסי הג' הכבודה הר' תני עניני מסובכים קצת
דבר העזבון מבעלה גיסי הרה"ג ז"ל, ויכול להיות אשר תצטרך טובה
בזה מכבודו. אני מבקשו בבקשה כפולה שכאשר תדרוש דבר מכבודו
בזה יעשה נא ויהי לו לטובה ולמצוה רבה, ומראש הנני לו בתודה רבה
על טיב מפעלו והשי"ת יצליח לו בכל עניניו בגו"ר.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש וייטיב לו השי"ת הגמ"ח ברו"ג
כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שפו

[ה' מ"ח תרד"ע]

הצמר לשלוח פאסטאשזירסקע סקאראסט למאסקווא על שם

Сукоп. фабрикантъ Л. Я. Гинзбургъ

והקוויט' לשלוח ע"ש רז"פ יחי'

Залко Персицу

Ильинка Ипатьевскій пер. домъ №14

שפה

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים, בלי מירוש השנה, וראה לעיל שסב — אגרת תנחומין לפטירת
בעלה, ואיכ יש מקום לשער שהאגרת שלפנינו נכתבה בשנה שלאח"ז.
שמואל: גורארי. אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
גיטחי: הרבנית שיינא ברכה דוליזקא, וראה לעיל שם.
גיסי הרה"ג: נפתלי הירץ דוליזקא.

שפו

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין, ועל המעטפה: מרדכי גורעוויץ, קורניץ. והתאריך בחותמת
הדואר: "23x13" — שחל ה' מ"ח תרד"ע. ומתוכן הענין נראה שהצמר נשלח עבור טיית טליתות, שר' אלהן
מאראזאו ה' מתעסק בהם בליובאוויטש. והשוה האגרת שלאח"ז.

על שם: ל. י. גינזבורג.

קוויט' = קבלה.

רו"פ: ר' זאלקא פערסיץ.

שפז

ב"ה

לידידי ר' אלחנן נ"י

אחדשה"ט.

ידידינו ר"א שו"ב נ"י קנה עבורי ג' פוד צמר נקי, וישלחם לליובא' בכוונה לעשות ציצית, אבקשו להודיעני אם באפשר לעשות בליוב' חוטי צמר המוכשרים לט"ק, ואם יכולים לסמוך על משה טלית-ניק שיעשה ט"ק בתכלית ההכשר.

והנני ידידו דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שפח

ב"ה כ"א מ"ח תרד"ע לפ"ק
ויען

כבוד אמי מורתי יקירתי הרבניות תי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. באנו לפה שלו' ת"ל נעכטין ערך שעה ג' ביום, דער פארין איז גיווען גוט ת"ל, מיר האבין פון ווארשאוו גינומען שלאף וואגן איז הגם ניט פיל גישלאפין דאך רוהט מען זעך אביסל אויס אז מיא ליגט רוהיג, דא האב איך נאך גאר נישט גיטאן, איך רעכן אי"ה יום א' צוא פארין אין בודאפעסט, מיא זאגט אז דא איז אייך פראן גוטע דאק', איך וועל זעהען אי"ה ויא צוא טאן און ויא מיא וועט טאן יתן השי"ת שיהי' בהצלחה.

שפז

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין, בלי תאריך. ר' אלחנן התעסק בליובאוויטש בעשיית טליתות בין השנים תער"ב-תרע"ז, ור' משה הנזכר לקמן הי' הטוהו, והשוה אגרת שלאח"ו. אלחנן: מאראזאו. אגרת נוספת אליו — לקמן תקכו.

שפח

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
אמי מורתי: אגרות נוספות אליה — לעיל ג, ובהנסמן בהערות שם.

איך בעט דיך זייער אה' אמי מורתי יקירתי תי' שרייבין אונז פון דיין גיזונד ויא איז דיא קאפ דיא צייטן. גם ציא האסט דוא גימאכט דיא קאמפרעסן פון דעם הייבענטאהל מיטטעל. והשי"ת ישלח לך רפו"ש בקרב און זאל דיך שטארקין בכל פרט ותהי' בריא אולם.

היום איז גיקומען לפה ר' מאנש מאנעשסאן פון ויעסבאדען, מפה וועט ער עפ"ע פארין לפאריז.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ובנך דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שפט

ב"ה כ"א מ"ח תרד"ע לפ"ק
ויען

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. באנו לפה שלו' ת"ל תמול שעה 3.10, לאנדא בא מויעסבאדען בקר והמתין עלינו על הבאה, דער גרעניץ איז גיווען גאר עבליעך הקאפייען הי' כמו שניתנו לנו בווארשוו כן נתנו אנחנו אותם בויען. מתאכסנים אנחנו בהאטעל נוי יארק והיום קבלתי געמיזן סויפ אך ר' אהרן ימלא אי"ה כל הדרוש. היום בא לפה ידידינו הרמ"מ מא"ז יחי'.

ביום א' הבע"ל אסע אי"ה לבודאפעסט ונראה אי"ה, מקווה אני לקבל אי"ה מכס טע"ג מבואך שלי' ומשלו' בו"נ שיינא תי', ובטח תודיעיני במכתב איך הי' נסיעתך מווארשא עם הסקארין או

שפט

נעתקה מגוכח"ק שבאוסף המכתבים.
רמ"ח מא"ז: ר' מנחם מאניש מאנעסזאן.
מבואך לשלוט: שכנראה נסע עם רבנו ללוותו עד ווארשא, ומשם המשיך רבנו לויען וכ"ק בנו חזר לליובאוויטש.
בו"נ: - בתך ונכדתי.
סקארין או הקורייער: רכבת מהירה.

הקורייער, ואם הי' לך פליאץ מרווח, ותכתוב לפה כי עפ"ע יהי נצרך להתמהמה פה איזה ימים וכשניסע ישלחו למענטאן. גם תודיעני אם התחלת לעשות אודות הזאל.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שצ

ב"ה יום ג' כ"ה מ"ח תרד"ע לפ"ק
ויען

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכי' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך מווארשא ומליובא' קבלנו לרוב עונג, את הפראפ' דבודאפעסט משבחים אותן, ודוד שרייבער מהלל אותו מאד, אמנם גם בפה יש פראפ' גדולים במקצוע הזאת, אך הייתי אצל דאק' בפה ג"כ מהמומחים, ואומר אשר גם מהשיניים יש בהם רקבון יכולים להניח כי שרשם חזק, רק צריכים לעשות בלאמבעס ובאחד להעמיד שן על שטיפט שנשאר עומד תמיד, וכאשר לע"ע חזק אצלי בל"ג שלא לעשות בלאמבעס אין שן כנ"ל מהטעם הידוע לך, וגם לפי דבריו דרוש ע"ז ערך חדש ימים, ע"כ החלטתי לע"ע לנקות השיניים וליקח קארין א' אשר ממנו החניכים נפוחים, והתחלתי היום הנקיון לעשות אצל הדאק' הנ"ל ויתן השי"ת שיהי' בהצלחה. הדאק' אומר שיתן לי איזה דברים לחזק אי"ה החניכים לבלי יתפעלו כ"כ מקור וכה"ג.

כפה"נ נהי' אי"ה פה עוד כשבוע, ומקווה אני לקבל מכם מכתבי' לפה, ובשבוע הבע"ל תכתבו אי"ה למענטאן פאסט רעסטאנט. בקשתי לכתוב לנו מכתבים תמידים מבריאותכם ושלומכם הטוב, גם נא

לכתוב לי מבריאות כ"א מורתי הר' תי' אם נשקט אצלה כאב הראש,
והשי"ת ישלח לה רפוי"ש ויחזקה.

ר' אברהם בא היום בקר.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך
ואי"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

פ"ש נ"ד האברך היקר והנעלה מו"ה בנציון נ"י.

שצא

ב"ה אור יום ד' י"א כסלו תרד"ע לפ"ק
מענטאן

N. 7

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי'
נכדותי היקרות והנחמדות יחי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. באנו לפה שלו' ת"ל יום א' ערב שעה
12¼, בפרטיות בדבר ראם כתבה לכם או"ה תי'. אלו הייתי חושב
מקודם לנסוע הייתי עושה הכנה לזה באיזה הכירות מויען או
מבודאפעסט, כי לפי השערתי נמצאים שמה מכלי הקדש, רק שאינו
מראים הדברים היקרים, בהזמן לא הפסדנו מאומה בנסיעתינו, רק
טורח הנסיעה הי' יותר מבאם היינו נוסעי' דרך מיילאנד.

בבואינו לפה מצאנו לשמחת לבבינו מכתביכם נו' 7, 8, 9, 10. ות"ל
בעד שלומכם הטוב, והשי"ת יעזרינו להתבשר זמ"ז בשו"ט ולהתראות

נ"ד... בנציון: שניאורסאהן. גיסו של בנו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע. השוב לקמן אגרת שכב.

שצא

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
האגרות שצא"חכב [אלו שהם אל בנו, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע] ממוספרות, והוא מספר האגרת שכתב
לו אביו רבנו, בעת שהותו בחו"ל בחורף תרד"ע [עדי"ז לעיל אגרות רמח"רנב].
האגרת שלפנינו מסומנת 7. N. 7. שש האגרות הראשונות — מסדרה זו — לא הגיעו לידינו. ואפשר
שבחשבונו זה נכללות האגרות שפ"ט; שצ דלעיל.

גם אגרות כ"ק בנו — אליו — היו ממוספרות, כנוכר כאן. מכתביכם נו' 7, 8, 9, 10.

ראם: רומי, שם נתעכבו דרך נסיעתם מויען למענטאן.

אויח: — אמך וחמותיך.

דרך מיילאנד: דרך הנסיעה (מויען למענטאן) דרך מיילאנד, ראה לעיל אגרת שכב.

בחו"ש. תמול שכרנו דירה באותו החצר שדרנו בו שנה העברה, רק ויילא אחרת שיש בה מעלות על הקודמת ועתה אנו עוסקים בדבר החימום, כי זה התעסקות גדולה בארצות החמים, החום הבא מלמעלה טוב ויפה מאד ... ובבית בפרט בלילה אינו מספיק, והאש הבא מן ההדיוט, ובפרט מההדיוטים הצרפתיים אינו מחמם רק לשעה קטנה, ומ"מ תקותי שבמשך הזמן וועלן מיר אוסטראייען שיהי אי"ה חם.

נכון הדבר לעשות רשימה מהכפולים ונצרך למוכרם או להחליפם.

בדבר הביבליאטעק דויען, איזה שעות קודם נסיעתינו הי' לאנדא אצל הדאק' מינץ וא"ל אשר דודו לע"ע אינו מסכים על המקח, ואמר לו לבוא בעוד איזה ימים, וכפה"נ הוא מסכים על מקח, וחושב לפעול על דודו שישכים ג"כ. רציתי לראות את התיבות, וא"ל מינץ אשר המה תיבות גדולות, בקשתי את לאנדא שיהי אצלו, ואם יהי מוסכם יודיעני בטע"ג ואשלח לו המעות אי"ה. פראכט עולה מויען לווארשא ב' קראן שמונים העלער מכל 100 קילא. אוללמאן לא קבל מאומה מהביבליאטעק הלזו, הוא עוסק בהספרים דייעלעניק, ומשם הוא מוצץ ומושך דברים יקרי הערך, התעסקו הוא עם הביבליאטעקאר שנמסרו שמה הספרי, א"ל שנמצא שם שבלי הלקט כתיי המחבר ז"ל ער באט עבורו שני מאות קראנען, הבטיח לי אשר איזה מכת"י שיקבל אי"ה שם בהיותו על התנונה, ישלח אלי לפה מה שאבחר לקנות יתן לי.

הש"ס הפאטאגראפיי ידוע לך שהוא מהש"ס דמינכן שהוא יחיד בעולם ש"ס שלם כזה, אמנם איזה מסכתות נמצאים כתיי אחרים הקודמים לכת"י הנ"ל, ועתה עשה א' פאטאג' מהבבות שהמה כתיבה קודמת הרבה מהש"ס הנ"ל. היופי של הפאטאג' – אומר אוללמאן – שעולה הרבה על הפאטאג' הנ"ל, ונעשה רק ע"ה חתיכות, והשיג א' א

אוסטרייען: נסדר.

רשימה... להחליפם: השוה לעיל אגרת רפ, ובהנסמן בהערות שם.
פראכט: - דמי משלוח.

אוללמאן: גיסו של בן ידידינו... הרשיג יח"י (לקמן אגרת תיח).
יעלעניק: כנראה, של הביבליאגראף אהרון יעליניק (מויל בית המדרש).

שבלי הלקט כתיי המחבר: ? - רשימת כמה כתיי מס' שבלי הלקט - בהקדמת באכער לספר זה סוף ס"ג. ידוע גם כתיי מס' שבלי הלקט שנכתב בחיי המחבר - באוסף ששון (מס. 539 - אהל דוד ע' 159), שממנו נדפס הס' שבלי הלקט מהדורת מירסקי (ג.י. תשכ"ו).

הש"ס הפאטאגראפיי: לידו תער"ב, הנ"ל אגרת שם, ובהנסמן בהערות שם.

פאטאג' מהבבות: צילום כתיי המבורג. תיאורו - בהקדמת דקדוקי סופרים למס' ברכות ע' 38. הצילום נדפס בברלין תרע"ג. ראה גם לקמן אגרת תיח.

מהם, ואמר שישלח אותו לפה לר[נאותו], ואם יוכשר בעיני ביכולתי לקבלו והוא ישיג אחר עבורו, ויעלה אחר ניכוי הפראצ' עד ג' מאות מארק, וכשישלח אותו אראה אי"ה.

כדאי לעשות הרשימה בהעקט' שיהיו איזה עקזעמפ', ולתת ריווח שיהי' באפשר למלאות הקנוים עוד – בעזרתו ית'.

על יתר הדברים אשיב אי"ה במכ' הבא.

בטח נתת להר"ן מריאשין יחי' בר"ח, ותודיעני נא מבריאותו והשי"ת ישלח לו רפו"ש בקרב.

ונא להודיעני בכ"ע מבריאותם ושלומם הטוב לעונג נפשינו.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז הדו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שצב

ב"ה אור יום ב' כ"ג כסלו תרד"ע לפ"ק
מענטאן

N. 12

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי'
נכדותי היקרות והנחמדות יחי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך נו' 19 נכון הגיעני לרוב עונג, ועתה אשיב אי"ה על הנו' 18.

דבר סאסניצא ... לפ"ד ההכרח אשר ידידינו יאזרו כח ויעשו אגודה מיוחדת וגבאי מיוחד, ולא יתפעלו אם גם ראשיתם יהי מצער,

הר"ן מאריאשין: היר נחמן הכהן הגבאי.

שצב

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

בין אגרת זו (נו' 12) לשלפניה (נו' 7) חסרות 4 אגרות נוספות אל כ"ק בנו, שלא הגיעו לידינו. דבר סאסניצא: גביית מעות אה"ק שבעיר זו.

אגודה מיוחדת: השוה לעיל אגרות קמט. ובאגרת בנו, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, למוהרי"ד פרומקין

רק יעשו סדר נכון, והיינו שהגבתי תהי ע"י אנשים שיעשו בזה בשקידה וידברו ויעוררו בזה, ובעת הראשונה תהי הגבתי בכל חדש ויתאספו הכסף אצל הגבאי, ובודאי יתחדשו מקומות להוסיף בהם שופרות. גם יתעסקו בהסביבה אשר מסת' יש סביבה השייכה אל העיר, יסע אליהם ר' שלום פייגין יחי' ויקבע שופרות ויעוררם בזה. והעיקר להתעסק בזה בתוקף ובחריצות ובעזרתו ית' יעשו אי"ה חיל.

ידידינו הראמ"ד יחי' כמדומה לי א"צ תוספות כח, כי חזק הוא, ובכל הענין הוא הולך ועושה בתוקף ... לפ"ד צריך הראמ"ד לנסוע לריגא, ולעשות קץ וסוף בדבר המעות המונחים, וכאשר בלי ספק ירצו לחלק המעות ... עוד יש לדבר בענין הזה, ואניח אי"ה על המכ' הבא בעזרתו ית'.

כעשרה ימים קודם נסיעתי כתבתי להרב מונק לברלין בדבר המקוה פה שיעורר את הפעריין דהמבורג, אם נתקבל מאתו מכתב תשובה תשלח לי. גם רצוני לכתוב אודות זה להרב ברייער, וטוב לכתוב גם לידידינו וואלף וראהטשילד שיעוררו את הנ"ל, ונעלם ממני האדרעס שלהם. על השרייבטיש שלי מונח לוח קטן דאשתקד ובתוכו מונח נייר עם האדרעסע של ראהטשילד, והשאר אם תדע תודיעני, ונא להודיעני משלומכם הטוב ומכל הנעשה אתכם לטוב.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך ואי"ז דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

נהניתי מידיעתך בדבר גיסך וני"ד היקר יחי' אשר הוא שוקד על לימודו, יחזק השי"ת מוחו ולבו לתורתו ועבודתו ית'.

מה נעשה עם בני ידידינו ר"ז פערסיץ נ"י, אם לומדים בטוב, והשי"ת יחזק לבם.

אדרעס הוילא שלנו נכתב בטעות בר' וצ"ל בפ'.

Villa Passerel

(א ויחי'): לפי"ד ולפי הצעתי בהכרח להתחלק למען היות כולל בפ"ע ... שינתן להעיריות שזולת חברון ג"כ, רק שעיקר המושב יהי חברון.

הראמ"ד: הרב אלעזר משה מאדייעווסקי.

לריגא... מעות המונחים: השוה לקמן אגרות שצבי. שצו. תב. תד. תי. תלג.

גיסך וני"ד: — כו"ציון ברבי אברהם מקעשינוב באדמור מהרי"ג מנעזין באדמור הציצ.

שצב*

ב"ה אור יום ד' א' דחנוכה תרד"ע לפ"ק
מענטאן

N. 13

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך נו' 21, 22 נכון הגיענו לרוב
עונג, ונהינתי מאד אשר קיימתם שמחת החג בטוב. גם הנני נהנה מאד
אשר הבנות יחיו התעסקו בעריכת השולחן לפני החסידים המזומנים
ומסתי' גם הבלתי מזומנים כולם אהובים כו'. יתן השי"ת שיהיו יר"א
באמת ויתנהגו בכה"פ כפי רצון כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקללה"ה
נ"ע זי"ע, ומקוה אני לקבל עוד ידיעה פרטיות משמחת החג באולם
הגדול.

קבלתי תמול מכתב מריגא שבקרב הימים יעשו אסיפה כללית
דבבר שילוח המעות, וכותב ר"מ הורעוץ שהמה רוצים לחצות המעות.
שלחתי היום בקר טע"ג לידידינו הראמ"ד נ"י שישע תיכף לריגא, והיום
כתבתי לו מכתב בארוכה, והשי"ת יצליח דרכו ויפעול לטוב.

מפני שבקרוב יגיע זמן סעודת הערב אקצר הפעם.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך
וא"ז דוי"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

שצב*

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.

שמחת החג: - יט כסלו. וברשימת הר"י דוייקאבסאן ע"ה מספר ע"ד יט כסלו זה: יט כסלו לא הי'
האדמו"ר בליובאוויטש, ההתוועדות התחילו בליל ח' אור ליום ט' כסלו. אצל ר' שילם קוראטין נולד בן אשר
הברית מילה הי' ביי"ט כסלו. כ"ק אדמו"ר הר"י"צ התכבד בסנדקאות, וקראו שמו שניאור זלמן. כמעט כל
הזמן מט' כסלו עד אחר חנוכה היו התוועדויות אצל המשפיעים ועם אני"ש.
מריגא ... שילוח המעות: השוה לעיל אגרת שלפניו, ובהנסמן בהערות ס.
הראמ"ד: הרב אליעזר מאדייעווסקי מחאראל. השוה לקמן אגרת שצו.

שצב**

ב"ה אור יום ה' נר השני תרד"ע לפ"ק
מענטאן

N. 14

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי
נכדותי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. קבלתי תמול ערב הטע"ג שלך, ומה
שאתה כותב ... לפי השערתי והכרתי בו אין ביכולתו לכסות דבר כ"כ,
וידבר בזה אשר דעתם בהאגודה לתקן את לומדי הישיבות, ותוכנו
וסגנון דיבורו כמדומה לי שגם המתנגדים יכולים להרגיש את הריח
ויתעטשו כו'. וזאת צריכים לדרוש ולידע מה פעל ועשה.

בד"כ נפלא ממני מהו נסיעתו לפ"ב האם שם יראה יהודי רוסי' או
שם יעשה נפשות להאגודה, האם את סלאסבערג וכדומה יקנה אל
האגודה, לא ידעתי הכוונה ...

מסתמא אקבל אי"ה מאתך מכ' פרטי אודות זה, ומסת' תשתדל
לידע מה שאפשר לידע, והשי"ת ישמרנו מהמטיבים האלו ויהי' בעזרינו
בכל פרט.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך
וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלוס דובער

תיטיב ליתן דמי חנוכה למענדל קאנטער ג' ר' ולמענדל שמש א'

ר'.

שצב**

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.
דעתם בהאגודה: השוה לעיל אגרת שלה, ובהנסמן בהערות שם. וראה גם לקמן אגרת שצה.
סלאסבערג: העיד' ה. ב. סלאסבערג. והשוה עדיז לעיל אגרת רצג. רצז.

שצג

ב"ה נר השלישי תרד"ע לפ"ק
מענטאן

N. 15

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי
נכדותיי היקרות והנחמדות יחי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך נו' 24 נכון הגיעני לרוב עונג.
וכפה"נ לא נסעת לפ"ב, כי הטע"ג דיום ג' היתה מליובא, מה הי'
תוצאות נסיעתך למאסקווא, ואם מידידינו הרש"ג שי' שמעת אודות
סימן אפשר אתה יודע איזה פרטים בזה, ובטח תודיעני.

קעת בפה ... יחי' וזוגתו תי', שהיא יושבת בסאן רעמא, והוא בא
ימים אלו לסאן רעמא, ובא לפה להתראות, בטח נודע לך בדבר בתו
שהיא כלת ... אשר אישה נחלה במחלה עזה ר"ל, והוא אשר מהמחלה
הנסתרה (סיפעליז) ר"ל באה לו המחלה בהמוח והוא חסר דעה לגמרי
ר"ל, ונמצא הוא בליצעבניצא בקיוב, ולרפאות זאת א"א רק שמאכילים
ומשקים אותו ומשגיחים עליו, והוא בלי דעה לגמרי ר"ל, רק בגופו הוא
בריא וחזק (יודע אני מקרה כזאת ר"ל שהי' במאסקווא ולא בזמן רב
מת, אבל במקרה הזאת הוא בריא ומבריא מזמן לזמן והדאק' אומרי'
שיכול לחיות כך גם עשרים שנה) והיא אסורה וקשורה כאלמנה חי'
בלי שום עצה ותקוה כלל, כי ליתן ג"פ אינו בערך כלל, והיא חולנית
מזה, ותובעת ואומרת שא"א לה לחיות חיים כאילו, והמה יראים מאד
שח"ו כו', ורק דרך א' יש להתירה מכבלי האיסור אם ימצא שהקדושין
היו קדושי טעות, כי לדבריהם הי' חולה עוד קודם הנשואין בעצם
המחלה הזאת, והעלים מאתה לגמרי, ועוד אמר לאחד שמעלים מאתה
מפני שבודאי לא תרצה והוא חפץ בה, ויש להם עדים ע"ז וראיות
והוכחות (וכמדומה לי שהעד ששמע מאתו הנ"ל כבר איננו).

וזה צריך שאלה מגדולי הרבנים כמובן, אמנם גם לעשות השאלה
הזאת הלא צריכים לידע פרטי הדברים דברי העדות וההוכחות אם יש
להם איזה יסוד לעשות שאלה ע"ז, כי אם כל הדברים המה דברים
הבנוים באויר הלא אין כלל מה לשאול להתיר ח"ו איש לשוק בלי גט,

ואם המה דברים יסודיים יכולים לעשות שאלה. וע"כ אמרתי להם שימסרו זאת לרב שיעשה חקירה ודרישה ויקבץ כל המאטראייאל לזה. וכאשר ימצא שיש בזה בכדי שאילה. יסע להרבנים הגדולים ויעשה השאלה ע"ז. או אפשר יביא הדבר לפני אסיפת הרבנים המיועדה להיות אשר עפ"ע יהיו בה אי-ה מגדולי הרבנים ובאסיפת כולם יעיינו בזה.

ולפ"ד טוב לזה הרכ"י נח (שכחתי שם חינוכו ובטח תודע על מי כוונתי) הוא הי' בקיץ העבר על הדאצי' כשני שבועות. ורמר יחי' יודע אותו. כי לענין זה צריכי' איש נבון דבר ושיוודע לדבר. וגם שלא יעשה ח"ו איזה מרמה בעד בצע כסף הן בעצם הענין ח"ו הן נגדס וכי כמוכן אין מניעה מאתם להזויל ע"ז סך נכון. והר"ג הנ"ל אינו חשוד ע"ז ח"ו. ויעשה את הדבר אי-ה באמונה וגם יכול לנסוע מעירו על איזה חדשים. וע"כ תאמר לר"מ ראזנבלויס שיכתוב איליו הענין ואם מוסכם הוא לעסוק בזה. רצונם שיבוא לסאן רעמא שימסרו כל פרטי הענין ואומרת (וזגתו של ... יחי') שתתן מקורים איך לחקור ולדרוש הדבר.

לפ"ד צריך הר"ג יחי' להיות קודם כל בקיוב לראות אותו (ואם אראה היום את ... אשאלהו באיזה ליצעבניצע הוא נמצא) כי בעוד שני שנים בערך מקודם. א"ל אביו ... כי יש זמנים שהוא ככל אדם. וצריכים לכוון את השעה. ואם כי המה אומרי' שלא יש כלל זמן כזה. מ"מ כדאי ונחוץ הדבר לפ"ד שיראה אותו איך הוא מצבו. ותראה שהרמר יכתוב איליו תיכף ואת תשובתו (אפשר בטע"ג) בטח תודיעני תומ"י.

אבקשך להכניס עבורי גילדע. ואת הליסט תשלח אלי. כי אפשר יהי' נצרך לי בחזרתינו לשלו' אי-ה. ובקשתי להודיעני מבריאותכם ושלומכם הטוב. אורח תי' כתבה לכם תמול. גם אני שלחתי לכם מכי' תמול.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואניך וחונתך ואיז' דו"ש מלונ"ח תכה"ו

שלום דובער

אסיפת הרבנים המיועדת להיות: כולל אגרת חסד. ובתוספתו הענין ע"כ.
 הרב ר' נח: כנראה הכונה לרב"ג נח סאנדיקאויסקי ע"כ בראשיתו שלר סיג - ע"כ נמצא בעלה כולל.
 וראה אהלי"ט ע' 150 שהי' לו פטיבה בריטני.
 רמ"ד: ר' פשה החתולוב.
 אה"ה: אבד והסתיק.

שצד

ב"ה ג' דחנוכה תרד"ע לפ"ק
מענטאן

כבוד אמי מורתי יקירתי הרבניות תי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. אהי אמי מורתי יקירתי תי דיא וואך
האבין מיר פון דיר מער קיין בריף גיהאט. אפשר וועט נאך היום זיין.
איך בעט דיך זייער אהי אמי מורתי יקירתי תי שרייבין אונז אפטע
בריוף משלומך הטוב והיקר לנו להחיות נפשינו.

נעכטן איז בא אונז גיווען . . . יחי עם זוגתו תי, זיא איצט אין סאך
רעמא (דאס איז אין איטאליי בערך א שעה מפה) און ער איז דיא טעג
ניקומען, ער איז גיווען א חודש אין דרעזדען. ער זאגט אז ער האט זעך
גוט פאפראוועט, ער זעט אויס גוט ת"ל. ער וועט אפשר פאר בריינגען א
ביסל אין סאך-רעמא, זיי האבין גינעכטיקט פה און ער האט גירעכנט
נאך היום ארוף קוממען. ביז איצט איז ער נאך ניט גיווען, אפשר איז ער
שיים אוועק גיפארין.

זיי האבין שטארק גיבעטיין וועגין דער טאכטער, איך האב זיי
גיזאגט אז זיי דארף דאס איבער געבין א רב זאל מאכין חקירה
ודרישה ציא מיא קען מאכן א שאלה אין דעם בא גרייסע רבנים, איך
האב היום גישריבן לבו"ג יחי ער זאל הייסן ר' משה ראזנבלויס
שרייבין צוא דעם רב וואס איך זוממער גיזאגט, אייב ער וועט זעך אן
נעמען אין דעם טאן וילן זיי אז ער זאל קומען לסאך רעמא וועלן זיי
עם איבער געבן דיא פאדראבנאסט, והשית יהי בעזרם.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ובנך דו"ש מלוני"ה
תכה"י

שלום דובער

שצד

נעתקה בטובת"ק שבאיכא הכתבים.
אחי מורח"י אגרות נוספות אליה - לעיל ג, ובהנכסו בהערות הם.
וועגין דער טאכטער: הנה אגרת שלגניז.
לבו"ג - בני ונכדך.
פאדראבנאסט: הרשים.

חשלו

אגרות-קודש

פֿיש דודתי הרבניות הכי תי.

אייער גריס האבן מיר מקבל גיווען לעונג. ובקשתי על להבא
להודיעני משלומכם הטוב.

ביא הדויש

הנל

שצה

ביה אור יום ב' ו' דחנוכה ואי דריח טבת תרדע לפיכ
מענטאן

כבוד מחו' וידיני הגי' המפורסם ווחיס נכבד ומרומם
ירא כו' מויה שמואל מיכל ניי

תיל בעד החוהש כה לחי. מכתבו נכון הניעני. ויעזור לו השיית
שיבטלו מאתו הקנס ויקבלו אצלו הסחורה. ויהפך לב כולם לטוב
איליו ויתנו לו זאקאזין על להכא. ויתן השיית לכבודו מציאת חן
ופרנסה והצלחה בכל עניינו.

בני יחי' כותב לי אשר הי' בפיב כעת . . . אודות האגודה. ואבקשו
להודיעני מה פעל ועשה בפיב אם עשה אגודה מקומית בפיב או אסף
כסף. ומה הציע מטרת האגודה. מה תהי' מלאכתה ברוסי'. ולאן נסע
הלאה. ולפי-ד איך יצטרפו לזה במדינתינו בלי רשיון מיוחד מהממשי'
על האגודה. היתכן אשר בני מדינתינו יתנו מעות. ואח"כ יבקשו טובות
מהאשכנזים. ולפי ידיעתי היטיב באמיתת כוונתם היא צרה חדשה ר-ל
אל היהדות. וזאת תהי' עוד הפעם ציונות בצורה אחרת. והשיית
ישמרינו מהם.

בהיותי עתה בויען דברתי עם נכבדי אונגארן. והמה סרו מהאגודה
ולא יאבו בה כלל וכלל. ואם איזה מנדולי מדינתינו מצטרפים לה הוא
רק מהעדד ידיעה בתוכניות הענין. ומתרגשים ומתפעלים רק מהשם
החיצוני. אגודת ישראל. התאגדות הכחות. ואינם חודרים אל הענין

זוהי הרבניות גיטל לעכצרים. אחת הרבניות יבנה - כמלת הגיטל

שצה

נעשה טובותים וטובותי הטובות.

טמואל מילני סרייז. אגרות נוספות אלו - לעיל טו. ובתוספו הנעריה טו.
אודות האגודה: היתה לעיל אגרת טוה. ובתוספו הנעריה טו. יראה גם לעיל אגרת טזכז.

תשלז

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

פנימי לידע אם טובה היא ההתאגדות, וכמאמר העולם על סוס טוב מעקמים ותועים ביותר ח"ו, התאגדות הכחות הוא כח גדול מאד וטובו הוא אם הוא בדבר טוב ונקי, והשיתית ישמור את התורה והיהדות מכל צד-צד וירוס קרנם וקן אחביי בכל פרט ברויג.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו ומחוי וידיע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

מהנעשה מעניני תמן בטח כותביי לו מליובא:

Villa Passerel

קודם נסיעתי הי' במחנינו ב"א ר' פייוויל מריגא והתאונן על מצבו אשר בימי החורף אין לו פרנסה כלל, ומהראוי אשר כבודו יעזור לו שיהי' באפשרו לעשות דבר, ואם הי' נותן לו מקום בעסקו הי' שבע רצון מזה.

שצו

ב"ה אור יום ד' זאת חנוכה תרד"ע לפ"ק מענטאן

N. 17

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי' נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. תמול כתבתי לכם ועתה אני שולח רצוף אוונג-ג ע"ס 550 ר"כ, בזה מאה וארבעים וחמשה השייכים להפערין ולתורת, וכמו שתכתוב או"ח תי', ושני מאות השייכים אליך,

ב"א: - בו"אחי של הר"ש"ב. והסוה לקמן אגרת תא.

שצו

נעזקה מנוכחתייך הסאוכף הסתביים.

17. N: נ"ר 16 לא הגיע לידני, והיא האגרת הנוכרת בספרך. תבול כתבתי לכם. וראה לקמן אגרת תו: הנ"ר 16 בספר והכבלי. ולקמן אגרת תיב. לשלא אהר נ"ר 16 לא נחבל עודי. או"ח: אבך והביתך.

ושני מאות על הוצאות הבית. וחמשה ריב תרומתי השנתית לחברת הנוסעים להאדיץ אשר בטח גם בשנה זו יסעו אייה להאדיץ על כיד סבת הבעל.

מכתבך נוי 28 קבלנו היום לגודל קויר. ותל וואס אןירן האט זעך בירוהינט אודתינו. ידידינו הר-נ גויא יחי איל היום ששלח לך טעיג. ותל הכל שלו. ויתן השיית שילך הכל כשורה ויחזקינו השיית שנהוי בריאים ושלומים כהיי ושנתראה בחויש בלב שמח.

מה שלא דברת עם הקראספאדענט טוב עשית. כי לא יהי לדבר סוף. זיי קענען אריון קריכן. והיותר טוב הוא לסלקס. ותכתוב מה רצה מאתך ומה הושבת לו.

דבר השמורה מקאמינקא. באשר בשנה העברה הייתי לא שבע רצון כלל וכלל מהשמורה שלו... עיכ בקיץ העבר האב איך בישטעלט שמורה אצל רי זלמן לעוין שריב דראמאנווקא. אשר רי אלי חיים שיבח לפני השמורה שלו. אמנס כתב שאי לו ליתן כל הדרוש אלנו כיא גי או די פוד - איני זוכר בדיוק - וזה אינו מספיק עדיין. ושיב הריר אליעזר שמעון יחי הבטיח לשלוח מאהק ערך שלושים פונט. ובכל שנה שולחים לנו מקאמינקא ששה פוד. ועיכ אפשר כדאי לכתוב לקאמינקא שישלח גי פוד חטים. גם צריכים לכתוב לרי זלמן לעוין שישלח את החטים.

וצריכים לכתוב לו איך תהי האופאקאווקע. והוא אם ביכולתו להשיג חביות קטנה דובאווע חדשה. יניח השק עם החטים בהחביות. ותהי סתומה היטיב ואחיכ יכרוך אותה בראטאזע חדשה. ועל הראטאזע יכרוך תבן (שטריי) ואחיכ עוד ראטאזע. וזה בכדי שלא יגיע הקור אל החטים. ובאם אין לו חביות כניל. יתן השק בתיבה של בלעך. והתיבה של בלעך יתן בתיבה של עץ וכי בלעך וכן כל מתכת מזיע

להאדיץ... כיד סבת: הדיה לעל אגרות דיד. זינג.

הרינ גויא: הר נגן נראיי.

השמורה מקאמינקא: הדיה לעל אגרות כסי. וספנסון בהציות דה. ורצה גם לכנס אגרות תבה הכי.

הבן. הבת. תל.

ר ארי היים: אלטהיי.

אליטור טסטון: קורטובסקי.

אופאלאווע: צייהת.

דובאווא: בעץ זלון.

ראטאזע: סהולת.

בלעך: סת.

תשלט

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

מהקור) ואם תהי' סתומה היטיב טוב להניחה מכל צד עם שטריי' ואח"כ ליתנה בהתיבה של עץ, ואפשר טוב לעשות זאת עם וואליק (וצריכים לשאול ע"ז את היודעים, כי הספק אצלי אולי ע"י הוואליק תקבל חמימות ותהי' טוכליע ח"ו). והתיבה תהי' בראגאזע, התיבה של עץ תהי' טובה בלא סצעלעס כ"א שתהי' סתומה היטיב (וכמובן שמחמת השטריי' צריכה להיות שמירה מעולה בעת פתיחת התיבה ולקייחת השק מהתיבה שלא יפלו עליו איזה שבליס ח"ו).

וכ"ז צריכים לכתוב לו תיכף, ולזרזו שישלח תיכף. ראמאנאווקא היא אותה שבפלך חערסאן. ויתן השי"ת שתלך כשורה ותהי' בתכלית הכשרות, ונא להודיעני בכ"ע מבריאותכם ושלומכם הטוב.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

המכתבים מתקבלים אם בר' או בפ' רק האמת הוא שהבע"ב הוא בפ' ודוקא גדול.

שצז

ב"ה יום ה' ג' טבת תרד"ע לפרק מענטאן

כבוד ידינ הרב המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו' מו"ה אלעזר משה נ"י

אחדשה"ט. תמול קבלתי טע"ג שלו מנסיעתו לריגא, והפלא שהטע"ג באה מפ"ב, והשי"ת יצליח דרכו...

טוכליע: בעז"ס.

סצעלעס: סדק"ב.

ראמאנאווקא... חרטון: למעט את ראמאנאווקא שבסלך באהליב.

בר' או בפ': ר"ל: Kasserel או Villa Passerel.

שצז

נעקחה מכות"ק סכאוסף הכתבים.

אליעזר חשה: מאד"עיוסקי. אגרות נוספות אליו — לעיל לו, ובהנכסן בהערות שם. נסיעתו לריגא: ה"ה לעיל אגרת שצב, ובהנכסן בהערות שם.

כתבתי מכבר לחביד הרזי נ"י. וכיום נ"י העבר כתבתי לבד הרה"ח
הרי"ל נ"י. והשית יהי בעזר כבודו ויפעול לטוב.

ויקבל החוה"ש והכרכה מאדה"ש כאוות נפשו וידיע דו"ש מלוניח
תכה"י

שלום דובער

שצח

כ"ה אור יום ועשיק די טבת תרד"ע לפ"ק
מענטאן

N. 18

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי' במכתב הקודם כתבתי אודות השמורה.
ידידינו הרוע"מ יחי' אומר אשר בהקאליאנעס נמצאים דובאווע
פעסלעך. וע"כ צריכים לכתוב שישוג חביות דובאווע יבישה. והחטים
יהיו בשק והשק בתוך החביות ותהיי סתומה היטיב. ועל החביות
יכרוך וואליק או שטריי. ואחי"כ ראנאזע וואס יכרוך בשטריי טוב שיהיי
ראנאזע גם קודם להשטריי. ואחר כל אלה טוב שתלך באלשיי
סקאראסט למען שלא תהיי כ"כ על הדרך בקור.

מכתביך נ"י 29. 30 קבלנו לרוב עונג. בדבר טענתו של ... למה לו
ליתן כ"י הלא יעשה בעצמו. למה לא עשה בעצמו עד כה. זהו דבר

הרזי"ל הר"ל ולכן יזמן ויאלצנו יקדו' באותו זמן. כ"כ אדמו"ר מהר"ם נ"י. אל הרמב"ם ר"י
כ"ל. יד"ו. רבני פאנז' מה פאנז' ר' ולכן תחת די ... לרזי"ל די צוויי עניני. ובינה שהיא נעלה להלכה
הנכח הרמב"ם ר"י.

שצח

נעשה בעצמך המאמר המכתוב.
הרזי"ל הר"ל יעב' מרדכי בעזעלעך אה"ח מלאשערי.
דובאווע פאסלעך היתה של ד"ן אה"ח.
והחטים יהיו בשק מ"ו השדה לעד אה"ח ע"י.
באלשיי סקאראסט רבנת מהר"ם מ"ח.
בדבר סתומה מרובת הענין נראה שהזכיר מנא"ר מ"ח אה"ח סתומה. וסעו למה צ"ח ר"י סעו
בדבר סתומה ש"כ לעיור ד"ד מ"ח אה"ח הלא ה"ו ע"כ יעשה כ"ה.

המשולח שבבואו יעשה התעוררות, והעושים המה הגבאים והגובים, רק שבלא המשולח המה כשיניים, ובפרט כבמאסקווא שלא הי' שום עשי' כו', ונצרך הי' לספר לו המעשה הידוע מהרה"ק הר"ג זצ"ל שבא איליו א' ובקש מאתו סך גדול (איזה מאות רי) על נשואי בתו, איז ער זייער צוא טראגין גיווארין והלך בחדרו הנה והנה, והמבקש בראותו טרדתו כ"כ וחשב שזה משום שאין ביכולתו ליתן, אמר רבי איני מבקש מאחר שאין ביכולת כו', וא"ל תמתין קצת, ונתן לו, וא"ל סיבת טרדתו, כי המנגד הכללי התחיל לטעון איך יתן לאי' סך גדול שיכולים להחיות בזה הרבה עניים ליתן להם על ש"ק, וחשב אולי צודק בטענתו ובפרט לפי מ"ש הרמב"ם בפ"י הכל לפי רוב המעשה כו'. אח"כ נפל בדעתו למה לא אמר מתחלה לחלק לעניים סך כזה, רק עתה כשבא דבר צדקה לידו נעשה יועץ כו', אין זה אלא תחבולה למנוע כו' וע"כ נתן לו. וכן הוא בדבר הזה למה מקודם לא עשה דבר לטובת אה"ק לא בהעצם ולא בהפע"ט ועתה כו' ...

כבר כתבתי שבאם באפשר הדבר תשלח העתק רשימה מהספרים ואיך שנחוץ לעשותה באיזה עקזע[מ]פלי.

בעתון האח בפ' וירא המא' הראשי אינו מתאים לתעודתו. מה שמבאר ראיית השם בפעולותיו, אם כי מבאר שאע"ה ראה את ה' בכל דבר ודבר בפתח האהל כו' (ואיני נכנס בזה אם יש קורטוב של אמת בפירושו בענין פתח כו' וחוס כו' וכמא' החסיד ר' כולי' חאטימסקער ז"ל דכמו שיש ע' פנים לתורה כמו"כ יש כו') הנה כללות הענין הזה אינו לפני הילדים, השרשת האמונה בילדים בראיית השם הוא ראיית השם ממש, בלי שום חקירה איך רואין, ובלו שום הצדיקים ופרכוס בראי' ע"י פעולותיו ית', רק ראיית השם ממש אצל הצדיקים הגדולים זכי הנפש מזככי הגוף והטבעי ועובדי ה' באמת ומוקדשים לה' ולתורתו ית', וזהו ההשרשה החינוכית אשר גם כי יזקין וישכיל ידיעת אלקות מתוך פעולותיו ית', לא יסור מאתו אמונה זו בראיית ה' ממש.

ולבד זאת הנחתו זאת בענין וירא ה' איליו אינה אמיתית, כי

הרי"ג רבי נחום סטערנאביל, ראה גם כי הסיחות תשי"ג ע' 67 — סיפור זה בארובה.
 מ"ש הרמב"ם בפ"י אבות ג, כו': לפי רוב הפעשה אבל לא לפי גודל הפעשה.
 כבר כתבתי: לעיל אגרת סצא.
 רשימה מהספרים: השוה לעיל אגרת רפ, ובהנספח בהערות סב.
 כמו שיש ע' פנים כו' וראה בארובה לט"ז דברים חיד' תשצ"ד, ב.

מראה הנבואה היא ראיית המהות ממש, ורק בהאור האלקי אשר בבריאת והתהוות העולמות הידיעה בזה היא מפעולותיו ית' והיא רק בבחי' ידיעה והשגה לבד כו', אבל מראה הנבואה היא ראיית המהות ממש, ולא רק בבחי' ידיעה ועי' בפני הרמב"ן ז"ל ע"פ וירא, וגם לא בבחי' ראיית עין השכל (כי גם היא ידיעה ביסודה ושרשה) כ"א ראיית העין ממש, וכמ"ש הרח"ו בשער הקדושה שהדבר ה' נחקק ממש אצל הנביא וראה ממש מהות דבר הנבואה, וכמו במ"ת שכל ישראל ראו את ה', והיו כולם במדרי' הנביאים, וזהו בכל נבואה בחי' ראיית המהות.

ומ"ש וביד הנביאים אדמה, אין הכוונה בחי' ידיעת המציאות רק שבראיית המהות יש הפרש באיזה מדרי' הראי' היא אם במדרי' הנקי' דמות או במדרי' הנקי' עצם כו' וכמ"ש במ"א, ובזה יש חילוקי מדרי' בין ראיית כל הנביאים לראיית מרע"ה, ובין ראיית הנביאים להראי' דלעתיד דכתי' וראו כל בשר כו', אבל הצד השווה שבהם שהכל הוא ראיית המהות והראי' היא כמו ראיית העין ממש כו' (ובהמבוי בכ"מ שעי' האצי' אנו יודעים אלקות, כולל ב' הענינים וההפרש הוא בין עצמות האצי' ממש ובין מה שאצי' זהו הפרשת הארה כו', ואכמ"ל).

ובעל האח בענינים כאלו בתחלה צריכים לידע אמיתתן של הדברים, ואח"כ לא בכל מה שיודע לעצמו יבאר להילדים כ"א מה שנוגע להם לחינוכם כו'. ונא להודיעני בכ"ע מבריאאותכם ושלומכם הטוב.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותנך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

שצט

ב"ה יום ו' טבת תרד"ע לפ"ק
מענטאן

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מרי"ה שמואל יחי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו נכון הגיעני, וישלח לו השי"ת
רפוי"ש בקרב ויחזקו שיהי בריא אולם. וישמור אותו השי"ת מכל צער
ונזק ויפר השי"ת עצת הנאצמא"ט שלא יעשה לו שום רעה ח"ו. ויתן לו
השי"ת מציאת חן ופרנסה והצלחה בכל עניניו ויחי' חיי מנוחה בכל
פרט בגו"ר.

מבני יחי' קבלתי תמול מכתב שאפשר יסע שבוע זו לפ"ב ותחלה
כתב שנדברו שתהיו בזמן א' בפ"ב, וכאשר לפי מכתבו יהי' בפ"ב בעוד
שני שבועות בערך, איני יודע מה ממהר נסיעתו.

כשיהי' אי"ה כבודו בפ"ב נחוץ מאד להתראות עם אלעקי, כי
כפה"נ ניזוז הנייר ממקומו וחושבים אודות הענין, והלא הענין דורש
שמירה וגם השתדלות, ומי לנו לבד הנ"ל, ויראה נא כבודו להתראות
ולדבר אתו לידע דבר ברור מה נעשה, ויגד לו שיש לנו ידיעה מהדברי'
שנשלחו ללובלין וכו' כאשר כתבתי במכ' הקודם. כמו"כ בדבר
המיועדת להיות אימתי ישלחו בדבר הבחירי' ואיך יהי', אם נשלחו
פראשע' מסופק אני. בטח יראה וישתדל כבודו לידע הכל בעזרתו ית',
ולא לסמוך על איבסאן כ"א מהנ"ל.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלוני"ח
תכה"י

שלום דובער

שצט

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גורארי. אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
לפי"ב: השוה אגרת שלאחי"ז — קרוב לסופה.
אלעקי: פקיד בפי"ב, הנ"ל אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם.
המיועדת להיות: ועידת הרבנים. השוה לעיל אגרת שמה, ובהנסמן בהערות שם.
פראשע': בקשה.
איבסאן: עויד בפי"ב.

ת

ב"ה יום ב' ז' טבת תרד"ע לפ"ק
מענטאן

N. 19

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך נו' 31 מיום ב' הזאקאז', ונו' 33 מיום ד' נכון הגיעני לרוב עונג (נו' 32 עוד לא נתקבל ועפ"ע עוד יהי', בנו' 31 אתה מסיים בתקוה לכתוב עוד היום הזה עוד מכ' אודות ראסטאוּו בפרט ואודות תו"ת בכלל, ומסת' הוא הנו' 32, והתקוה שיתקבל אי"ה).

נו' 31 כל המכ' הוא אודות הצעת ראסטאוּו, בד"כ הנני נהנה מאד מההתעוררות שלהם, ואודה לה' אשר לא יטוש את עמו ונחלתו ויערה עליהם רוח ממרום להתעורר ברוח טהרה ולדאוג לקיומה של תורה ויר"א, ובפרט הג' הנכבד ה' כהן יחי' אשר לב טהור ברא לו אלקים ועיניי לו לראות ולהביט בהרחוק מה שיכול להיות במשך השנים ובפרט בשערי רוסי' הפנימיים שית[רוק]נו ח"ו וח"ו מתורה וכו', ולבו ונפשו נתונים נתונים המה לדבר הזה למצוא תיקונו בעזרתו ית'. ת"ל כי לא אלמן ישראל כו' ובכל מקום ובכל זמן ימצאו אנשים אשר האציל מרוחו עליהם לדאוג ולהשתדל בכל לב ונפש בהחזקת התורה ויר"א עם התורה והיראה עצמה, לא כאותן החפצים להחזיק התורה והיראה ע"י תערובות דבר אחר דבר זה, אשר באמת זה ח"ו כליון התורה והיראה ר"ל, כי התערובות הזרות תחלת הכל היא משנה את הצורה האמיתית, הצורה הטהורה, של התורה והיראה, ואח"כ היא אוכלת מעט מעט את מהותה ועצמותה של התורה והיראה, עד שנשאר רק הזרות לבד אשר היא המהות, היא העצם, רק לבוש בלבוש התורה והיראה העשוי' בשינוי הצורה, אשר גם הלבוש לא תואר ולא הדר לו כלל, ובפרט העצם כו' (וכידוע בענין הולך אורח איש, שהיצה"ר בתחלה

ת

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. קטעים נעתקו בס' שמועות וספורים ח"ג ע' 294.

ראסטאוּו: ראה גם שמועות וספורים ח"ב ע' 69 וח"ג שם.

כהן: = ר' אלי' יצחק כהן, סגן י"ר ארגון. אורטודוקס' בראסטאוּו. ראה שמועות וספורים ח"ב שם, הולך אורח איש: סוכה גב, ב.

הוא כהולך ועובר, ואח"כ נעשה אורח שמתעכב קצת, ואח"כ נעשה איש, שהוא נעשה הבעה"ב ודווחה את הבעה"ב האמיתי ועומד במקומו בציור בעה"ב, לובש הוא לבוש הבעה"ב ובאמת הוא אחר לגמרי, והלבוש ממילא לפי אופן העצם (כו'). והחפץ באמת לקיים התורה והיראה באופנה האמיתי כמו שהיא לאמיתתה יחזק ויקיים התורה עם התורה עצמה והיראה עם היראה עצמה, וכאשר נמצא איש כזה בעיר ראסטאו שיש בו הרעיון הזה, ובאופן הזה רוצה לחנך ילדי ראסטאו, על זה אודה לה' מעומק לבבי על חסדו וטובו העצמית אשר לא יסיר מאתנו וכה אל יעזבינו ואל יטשנו לעולם ועד, והנכבד איש הכהן יחי' יברך ה' חילו ופועל ידיו ירצה ויצליח.

והנה בגוף הענין, כבר דברנו כמה פעמים (ובפרטיות דברנו בזה הפעם בעומקה של הדאציע דעניסאווקע). מי יתן והי' כוחינו לייסד ת"ת וישיבות בהאיים הרחוקים בארץ רוסי' כמו בקאווקאז ובוכארי' וטורקעסטאן וכדומה הריקנים לגמרי ר"ל, והמקומות מסוגלים המה להשריש בהם – בעזרתנו ית' – יראה טהורה והנהגה ישרה, כי האנשי בכלל תמימים המה, ובפנימיותם המה ארץ חפץ הראוי לזריעה טובה בעזה"י, ובמשך הזמן גם התורה ימצא לה קן במקומות האלו, והרעיון הזה כמעט לא יצא ממחשבתי, ותמיד אני דואג על העדר היכולת הזה, אשר כמובן זה דורש סך נכון להוציא הדבר אל הפועל, וא"א לייסד ענין כזה על סמך קבוצות נדבות, כ"א כאשר איש בעל יכולת ינדבו לבו לתמוך הרעיון הזה, או אשר מהעזבונות הג' ייחד מי סכום קצוב או פאנד על הדבר הזה, אשר לע"ע לא נמצא כזאת, ועומד הדבר בתקוה להשי"ת שיערה רוח ממרום על מי שימצא אותו כלי ראוי לזה.

והנה בדבר ראסטאו אם כי שונה היא מהמקומות הנ"ל, אשר שם על אתר אינו מוכשר התייסדות הזאת כמובן, אך אשר ילדי ראסטאו יבאו לליובאוויטש ויתחנכו בעזרתנו ית' בחנוך כדבעי למהוי ביראת ה' ובלמוד התורה, והמה יעשו איזה פעולה טובה בעזרתנו ית' בעירם, זהו חלק מהרעיון הנ"ל, ועלינו להשתדל בזה בעזרתנו ית', והשי"ת יהי בעזרינו.

כפה"נ חושבים לשלוח ילדים בני י"א י"ב, ובד"כ יש לחשוב שזה יהי חלוקה למטה במדרי' מהחדר הא', וצריכים ליקח להם מלמד

מייוחד, והטוב שיהי' מהאברכים שלנו... ואשר מהמחלקה הזאת יבאו אל החדרים ויעלו ויגיעו לפי רצון ה' לטוב.

אמנם בדבר ליתן רשות שיכנוס להם מורה ללמודי עניני חוץ לאחר השתי שנים, זהו מהנמנע לגמרי, ואם ח"ו יעמידו זאת לתנאי מפורש, נעזוב כל הענין הזה ולא נטפל בו כלל. תקותי היא אשר כשיתחנכו הנערים אצלינו שתי שנים ברצות ה' לא ירצו עוד בלימודי חול, רק אינני רוצה כלל בהתנאי הזה אפי' בדבור גם אם לא יהי' בפועל, וע"כ אם ה' כהן צריכים לדבר מפורש ששום למודי חול לא יבאו בגבולנו. וגם זאת צריכים לבאר לו שלא יחשבו להעתיק אותם אחרי השתי שנים למקום אחר שבשם ישיגו תערובות הלמוד הנ"ל, כי אין רצונינו שאנחנו נטפל בהם בהתחלת החינוך לעשות אותם בעזרתו ית' איזה כלי שתהי' אי"ה ראוי לברכה ואח"כ יאכלו ח"ו זרים כו', וביותר באשר עצם הענין אינו לפי רוחינו כלל, ואיך נסכים לעשות הכנה לדבר המוזר לרוחינו, וכאשר אמרת לו אשר אנחנו עושים ומשתדלים לפי אמיתת כוונתינו, ובכל משך הזמן שקבלנו עלינו העסק הזה, אין אנו מביטים על דברת בניא ועל דעתם אם אינם מסכימים לדעתינו ולהנהגתינו בענין הזה, ואנו עושים את שלנו, ות"ל עד עתה הי' השי"ת בעזרינו והשגנו ת"ל מטרתינו מעט או הרבה, והפסולת (שא"א בזה"ז שלא יהי' כלל) הי' במספר מועט, ותקותינו להשי"ת שיהי' אי"ה בעזרינו גם על להבא, וע"כ אם יגלה זאת לבני חברתו אם לאו זה אינו נוגע לנו, אבל אתו בתור ראש החברה אנו מדברים מפורש שכ"ז שיהיו תחת השגחתינו לא יבוא שום תערובות זרות וגם זאת שאנו מקבלים ההצעה באופן שכל זמן שיתעסקו בהלימוד יהיו תחת השגחתינו, וגם זאת צריכים לכתוב לו שבאם לא יגלה את התנאים שלנו הנ"ל לבני החברה אבל לא יאמר להם שאנחנו מוסכמים ח"ו על התנאי שלהם, רק הרשות בידו לעבור בשתיקה ע"ז, ואתו אנו מדברים מפורש אשר הלימוד יהי' אי"ה נקי בלי שום תערובות זרות, ואשר גם זאת אנו דורשים שלא יקחו אותם באמצע הזמן (כמו שחושבים עד זמן הפריזי') כ"א יהיו תחת השגחתינו בעזרתו ית' כל הזמן, ובאופן הזה תבוא אתו בכתובים בדבר ההצעה שלו, ויתן השי"ת שיהי' בהצלחה בכל פרט.

את הקונטי' עץ חיים מצאתי אצלי פה בין הכתבי' שלקחתי אתי.

הפריזי': הגיוס.

הקוני' עץ החיים: אפשר נצרך לו בקשר לכתיבת המכתב-כללי דלעיל שפג, וראה בהערות שם. וראה גם

לקמן אגרת תו.

לפי מכתב ידידינו הרש"ג יחי' יהי' אי"ה בפ"ב בעוד שני שבועות בערך, וע"כ לא אדע מה היא נסיעתך לפ"ב שבוע זו לפי מה שכתבת שדברתם במאסקווא להיות יחד בפ"ב, ובטח תודיעיני אם נסעת לפ"ב ותוצאות הנסיעה.

לזעמסקי אופראווע צריכים לשלוח השני מאות רו"כ, וזה כעין קבלה על המכ' נו' 32 שבו הי' המכ' מהנ"ל.

ונא לכתוב לנו בכ"ע מכתבים תמידין כסדרן מהודעת שלומם הטוב. השיעול הוטב ת"ל, האויר פה ת"ל טוב. יתן השי"ת שיהי' כן על להבא ויהי' לרפואה בכל פרט.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תא

ב"ה יום ה' עשרה בטבת יהפך לששון ולשמחה תרד"ע לפ"ק מענטאן

כבוד מחו' ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו' מו"ה שמואל מיכל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו מועש"ק ומוצש"ק קבלתי תמול ערב, ויש לי עגמ"נ מזה שעסק היאשציקעס הולך בכבדות, לפ"ד צריך לדבר עם החאזייסטוועני קאמיטעט ועם נאצאלי' זאוואד במענה רך ובזה ישיב אי"ה החימה שלהם, והשי"ת יעזור לו שיסירו מאתו הקנס, ושיתנו לו אריכת זמן להעמדת הסחורה ויקבלו מאתו הסחורה בטוב, ויהפך השי"ת את לבבם לטוב לו בכל פרט.

הרש"ג: ה"ר שמואל גורארי. השוה לעיל אגרת שלפניו.

תא

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל מיכל: טריינין. אגרות נוספות אליו — לעיל סו, ובהנסמן בהערות שם.
יאשציקעס: ארגזים.
חאזייסטוועני' קאמיטעט: ועדת האדונים.
נאצאלי' זאוואד: מנהל בית החרושת.

ובדבר ב"א יחי' יותר טוב שיתן לו איזה סך שיהי' אי"ה באפשרו לעשות איזה עסק, ויתן השי"ת שילך הכל כשורה ויצליח השי"ת לכבודו בכל עניניו בגו"ר.

מבריאותי ת"ל אני מטייל בכל יום איזה שעות, רק אני סובל מהשיעול אשר הי' עוד בהיותי בביתי, וע"ע עוד לא עבר, בויען שאלתי ע"ז ונתן לי ריצעפט ולא הועיל, ותקותי אשר האויר דפה יפעול אי"ה לטוב, והשי"ת ישלח לי רפו"ש בקרב בתוך כו'.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו ומחו' ידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תב

ב"ה אור יום ועש"ק י"א טבת תרד"ע לפ"ק מענטאן

כבוד ידי"נ הרב המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו' מו"ה אליעזר משה נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. הטע"ג שלו מריגא קבלתי תמול ערב, איני יודע אם קבל מכתביי איליו לריגא, אמנם אחרי ששולחים ע"ש שיינפינקל מסת' זה לחלוק כפי מספר הנפשות ... במכתבו המיועד להיות בטח יבאר מה שפעל ועשה בדבר להבא אשר נחוץ מאד לעשות שם סדר אחר, והעיקר שהמעות לא יהיו מושלשים בהבאנק העברי אשר המה והציונים הם בדיעה אחת, כ"א יהיו מושלשים בקאנטאר ח"ד הר"י ברלין ז"ל או אצל ר"ל ברלין, ולהוסיף גבאי מצידינו ושיהיו בעלי פועל, והנני מחכה למכתבו לידע אי"ה פרטי הדברים.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

ביא: - ר' פייוויל מריגא. השוה לעיל אגרת שזה.

תב

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

אליעזר משה: מאדייעווסקי. אגרות נוספות אליו — לעיל לו, ובהנסמן בהערות שם.

מריגא ... ששולחים: השוה לעיל אגרת שצב, ובהנסמן בהערות שם.

שיינפינקל: השוה לעיל אגרת שעט, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרות תד. תי.

ח"ד הר"י ברלין ז"ל: השוה לעיל אגרת שעד.

תג

ב"ה י"א טבת תרד"ע לפ"ק
מענטאן

כבוד אמי מורתי יקירתי הרבניות תי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. אהי אמי מורתי יקירתי תי דיין בריף מאור ליום ה' האבן מיר מקבל גיווען ביום ג' העבר און דעם בריף מאור ליום ב' האבן מיר היום מקבל גיווען לשמחת לבבינו איך דיינק דיר זייער אהי אמי מורתי יקירתי תי מעומק לבי פאר דיינען אפטע בריף און בעט זייער אויף ווייטער שרייבן אונז אפטע בריף משלומך הטוב והיקר לנו להחיות נפשינו, השי"ת יעזרינו הערן גוטס איינע פון דיא אנדערע און זעהען זעך בחו"ש.

ב"ד רח"מ יחי' וועט דא עפ"ע זיין דא אין אפאר וואכן ארום, אז עס וועט וואס זיין צוא ריידן מיט עם וועגן ב"ד ר' סענדר יחי' וועל איך מיט עם אי"ה ריידן.

אייב ב"א שרה תי האלט איצט בא טאן א שידוך האט מען אפשר גידארפט שרייבן צוא וועמען וועגין דעם... והשי"ת יזמן לה בקרב ענין טוב ומוכשר ברו"ג.

אויף דיא צעטלען האב איך גיענטפערט ע"ש בוי"נ יחי' מסת' וועט ער איבער געבין לר' אלחנן יחי' און ער וועט איבער געבין דעם ענטפער.

מידידנו ר"נ מאריאשין יחי' האב איך שבוע זו גיהאט א בריף אז בא עם איז וידער דיא פוס פול גיווארין און אייטער גייט ווייניק. אפשר האט ער צוא גיקילט אדער גיטרודיעט דיא פוס. ער טוט מסת' דיא

תג

נעתקה מגוכתייק שבאוסף המכתבים.
אמי מורתי: אגרות נוספות אליה - לעיל ג, ובהנסמן בהערות שם.
רח"מ: ר' חיים משה אלכסאנדער.
ב"א שרה: - בן אחותי (מרת חיה מושקא הורנשטיין) שרה.
ע"ש בוי"נ: עלישם בני ונכדיך.
לר' אלחנן: כנראה, מרוזב.
ר"נ... דיא פוס: השוה לקמן אגרות תיא. תיג.

מיטללען היינו פוס וואנעש און קאמפרעסן. איך וויל זייער וויסן וואס טוט זעך מיט עם, והשי"ת ישלח לו רפ"ש בקרב ויחזקו.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ובנך דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תד

ב"ה י"א טבת תרד"ע לפ"ק
מענטאן

N. 20

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי'
נכדותיי היקרות והנכבדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך מן נ' 35 עד 39 קבלנו לרוב עונג ולשמחת לבבינו ות"ל בעד שלומכם, והשי"ת יעזרינו להתבשר בשו"ט זמ"ז ולהתראות בחו"ש.

שבוע זו כתבתי לך מכי ארוך בדבר ראסטאוו, ויותר לא כתבתי כי בפעם הזה מטרידים אותי הרבה במכתבים (הבאים גם בלי אדרעס מפורט) וכמעט בכל יום מוכרח אני ליתן איזה שעות על כתיבת מכתבים. גם כעת א"א להאריך מפני קדושת היום שקרוב לבוא.

מריגא קבלתי ידיעה שגמרו לשלוח המעות ע"ש שיינפינקל, וכפה"נ הוא שיחלק הנ"ל כמספר נפשות, מכתב פרטי מהראממא"ד עוד לא קבלתי.

המאה רו"כ שנתקבל מפ"ב תחלק באופן הזה, ב"פ ח"י לתו"ת, ח"י לתו"א, ח"י על הפעריין, ח"י לפד"ש, עשרה לקופת בחורים. המכתבי נומערין הנ"ל עוד נשארים אצלי ועל מה שיש להשיב אי"ה אחר ש"ק הבע"ל.

תד

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

מריגא... שיינפינקל: כניל אגרת תב. וראה לעיל אגרת שצב, ובהנסמן בהערות שם. מהראממא"ד: מהרב אליעזר משה מאדייעווסקי, שנסע לריגא לצורך זה — כניל שם.

בדבר שאלת רי"ב יחי' תהי' הלידה בביתו ויתן השי"ת שתהי' הלידה כשורה ובנקל ויהי' ולד חו"ק.

הטע"ג שבתא טבא קבלנו והמברך מתברך כו'.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תה

ב"ה אור יום ג' ט"ו טבת תרד"ע לפ"ק
מענטאן

כבוד אמי מורתי יקירתי הרבניות תי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. איך האף אז מחר אי"ה וועלין מיר מקבל זיין א בריף, איך וויל ניט אפציען אזויי פיל שרייב איך איידע מיר האבין נאך מקבל גיווען דעם בריף, נאר איך האף אז עס וועט אי"ה זיין, השי"ת יעזרינו להתבשר זה מזה בבשו"ט און זעהען זעך בחו"ש מיט פריילעכע הערצער.

היום קבלתי מכ' מבו"א יחי' ות"ל שלו' להם, גישעפט שרייבט ער אז עס מאכט זעך נאך דער וויילע ניט, בד"כ זיינען איצט דיא עסקים שטיל, נאר מסת' וועט השי"ת העלפין ער וועט אי"ה האבין פרנסה.

דער וועטער איז דא דיא טעג רעגינדיק, עס איז ניט קאלט אבער פייכט, יתן השי"ת עס זאלין זיין גוטע וועטערין ויהיו לתועלת טוב.

איך בעט דין זייער אה' אמי מורתי יקירתי תי' שרייבין אונז אפטע בריף משלומך הטוב והיקר לנו להחיות נפשינו.

תה

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ובנך דו"ש מלונ"ח
תכה"י

שלום דובער

פ"ש ב"ד וידידי הנכבד מו"ה זלמן פראדקין נ"י.

פ"ש קבלתי לעונג ובקשתי על להבא להודיעני משלמו הטוב.

ב"ד וידידו

הנ"ל

תו

ב"ה אור יום ג' ט"ו טבת תרד"ע לפ"ק
מענטאן

N. 21

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך עד נוי' 44 נכון הגיענו לרוב עונג
ות"ל בעד שלומכם הטוב, המכתבים אינם באים כסדרן והרבה פעמים
הנוי המוקדם בא באיחור, וכן הוא גם במכתבינו הנוי' 16 מסת' נתקבל
ע"ע (המכ' עם התשובות אינו בא בחשבון הנוי'). מה הי' כתוב שם איני
זוכר, אודות המא' בהאח פ' וירא כמדומה שהי' בנוי' י"ז או י"ח, ושם
בנוי' י"ז כמדומה הי' הוספה למכ' הקודם בדבר אופן שילוח השמורה.

הנני נהנה אשר נעשה סדר בהספרים, וגם מה שנרשם באיזה ספר
אם הוא חסר, כי רצוני מכבר שיהי' ניכר איזה הוא חסר, ויודעים עכ"פ
שהשאר המה שלימים וגם את אלו יכולים להשלים אי"ה במשך הזמן,
ובעמידתן צריכים לראות שלא יעמדו צפופים ודחוקים אשר באיזה
פאליצעס כבד ליקח ספר מפני הדוחק וגם זה מפסיד ח"ו הספרים

כ"ד ... זלמן פראדקין: בן [מו"ה דובער ושטרנה פראדקין] אחות [הרבנית רבקה] אם רבנו (ראה אגרת
יוחסין למשפחת אלכסנדראוו. אודיסה תרנ"ב. סי' ה).

תו

אשר רוח לא יעבור ביניהם, וע"כ נחוץ שיעמדו אם לא מורווחים כ"כ כמו שהעמידם ווינער אבל עכ"פ לא יהיו דחוקים.

ומה שהוספת מהספרים שלך עם היות שאני נהנה מהשלמת הספרים, האמת הוא שאין הנאתי כ"כ בזה, מפני שבין כה אתה לוקח הספרים מחדרך, האי' מיא דארף האבין ספרים, והבי' כשנמצאים בהאלמער לוקחי' לפעמים ספר זה ולפעמים זה ונוחלים איזה דבר מהם, והם מהדברים הבאים בדרך אגב שאינו תלוי בזמן ומקום.

מקניית הספרים הנני שבע רצון, ומה שבאפשר ללקוט מהקאטאלאגין דברים יקרים תקנה, ואם נמצאים מסכ' מהדפוס הראשון רצוני וחפצי בזה, לידידינו לאנדע יחי' כתבתי שיהי' אצל הדרי' הב' ויסביר לו שלא יקבל הסך שחושב, ועדיין לא קבלתי תשובה מאתו, גם על מכ' לאוללמאן בדבר המסכ' פאטאגראפיע לא קבלתי תשובה.

בדבר בת ... יחי' כתבתי לך במכ' הראשון אשר הוא לא גילה לה מאומה, ואי' מאוהביו מעיד שא"ל שהוא ירא שלא תרצה אם תדע מזה, והיא לא ידעה מאומה, אמנם העדים כולם ודאי אינם כשרים לעדות, ואי' מהם כבר אינו, ... אומר שע"פ דברי הרופאים המצב הזה בא לאחר שהמחלה כבר היא משמונה שנים מקודם ר"ל, וא"כ המצב ההווה ר"ל תעיד על זמן התחלת המחלה, ואם יש לזה סמיכות ע"פ הדין איני יודע, ובטח תודיעני אם עיינו וברירו הענין בני הישיבה, ואם הניחו בכתב, ומה עלה בידם.

קבלתי היום את הקונט' עה"ח, וכבר כתבתי לך אשר מצאתיו אצלי, ולע"ע אני עסוק במילוי המשך הדרוש בשעה שהקדימו, אשר מאז נסענו מביתנו, גם בויען גם בפה, אני עסוק בזה, ובקרב הימים יוגמר אי"ה, ואז אראה אי"ה. לע"ע אסיים מכתבי, ומה שיש לכתוב עוד על יתר המכתבי' אכתוב אי"ה, ונא לכתוב לנו בכ"ע משלומכם הטוב.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

כמו שהעמידם ווינער: - הכיבילוגראף שמואל ווינער, שביקר בליובאוויטש וסידר את ספרית בית הרב. לידידינו לאנדע כו': השוה לעיל אגרות שמט. שצא. לקמן אגרת תי.

בדבר בת: השוה לעיל אגרת שצג.

וכבר כחבתי: לעיל אגרת ת.

המשך הדרוש בשעה שהקדימו: תעריב - תרע"ו.

תז

ב"ה יום ד' ט"ז טבת תרד"ע לפ"ק
מענטאן

N. 22

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. במכ' נו' 38 אתה כותב באיזה ענינים כו' או במהות ענין החסידות, אשר כל אנ"ש כו' התחלת הדבור בשאלה מהו חסידות, או מה חידש חסידות כו'. והנה מעולם לא שמעתי וכמדומה שגם לא ראיתי כתוב בהחקירה הזאת (בכתבים ישנים נמצא ענין העבודה ע"ד החסידות, ובא' מהעתקות ענין הנ"ל רשום בכתב יושר כ"ק אאמו"ר זצוקללה"ה נ"ע, על כל ענין וענין בצידו תוכן הענין, ושם צריכים להשכיל ולהתחכם לידע הכוונה). ועד אשר שמעתי מחסידים השאלה הזאת תיתי לי אשר מעולם לא עלה זאת על דעתי, למדתי עיינתי יגעתי להבין עמקי הדברים ובעזרתו ית' מצאתי מה שמצאתי, אם בפעם הא' והב' או הוצרכתי לעיין כ"פ או לייגע ביותר הכל כפי רצון ה' כו', ומעולם לא עשיתי חשבון בנפשי מה אני עושה ובמה אני עוסק, אני עוסק בדא"ח, ומה לי לבקש חשבונות ע"ז ובעת שהי' כחי אתי התאמצתי במקצת עכ"פ לעבוד את ה' בתפלה בהחסידות שלמדתי (וכשהיינו מקבלים מכ"ק אאמו"ר זצוקללה"ה נ"ע, כמה עתים כמעט בכל שבוע התאמצתי להתפלל בהחסידות ששמענו בש"ק בהתבוננות בענין הזה ומה שמביא זה לידי עבודה בפועל כו').

ומה דוחק אותנו אל החקירה הזאת, וואס פעלט און וואס איינגקט אונז אז מיר דארף אן קוממען צוא דער חקירה, אם לידע עצם מהות החסידות מה היא, הלא התשובה פשוטה היא תורת אלקים, היא חלק מפרד"ס התורה, היא הנותנת לנו ידיעה והשגה באלקות, היא היא פנימיות התורה הניתנה לנו ממעל לעת"י איתמר כו', ואם לידע אמיתית פעולתה בנפש העוסק בה, שתי תשובות בדבר, הא',

תז

נדפסה במגדל עז' ע' קמ. ונשלמה ע"ס גוכתי"ק שבאוסף המכתבים. חלק מההערות נעתק משם.
בהחקירה הזאת: ראה גם תורת-שלום עמ' 113.
ענין העבודה: אולי הכוונה לדי"ה זה הנדפס ב.מאה-שערים עמ' 80 וב.נגנוי-נסתרות אור רב עמ' מה.

אמיתית פעולת ההתעסקות הזאת אנו רחוקים ממנה בתכלית (כאשר אבאר אי"ה לקמן במקצת מה שלפ"ד אמיתית הענין הזה), ומה שעלינו להשתדל בלימוד הזה (שתכלית הלימוד צ"ל ע"מ לעשות כו') הוא לפעול ישועות בנפשינו בידיעה והשגה זאת כאשר נתבונן בזה (ר"ל בהענין שאנו משיגים באלקות ע"י הידיעה הזאת, ודוקא כאשר נתבונן לא בהלימוד והידיעה לבד, וכידוע ההפרש בזה דבהלימוד התגברות השכלי יותר, ובהתבוננות התגברות האלקי יותר, אם כי בעת הלימוד הוא לומד ענין אלקי (היינו שיודע ומרגיש שלומד ענין אלקי, וע"ד הכוונה בתורה בכלל שלומד חכמתו ית' וביותר בלימוד פנימיות התורה כו' שכוונה זו צ"ל בהעלם בנפשו תמיד בעת הלימוד כו' וכמ"ש במ"א), ובעת ההתבוננות צריך לידע ולהשיג היטיב הענין שהוא מתבונן בו, מ"מ בעת הלימוד אז התגברות הרגש השכלי, ובעת ההתבוננות התגברות הרגש האלקי, וכמ"ש מזה בקונט' התפלה) נרגיש עילוי ויוקר אלקות אשר זה תמשיך נפשינו איליו ית' לדבקה בו, וכל חפצינו ורצונינו יהיו רק בו ית', ועי"ז תהי' העבודה כל היום בתורה ומצות, וזה כל רצונו רק אלקות ועניני אלקית כו' (וזה רק פרט א', והרי יש כמה פרטים ואופני העבודה הן בהתגלות הכחות דנה"א והן בבירור וזיכוך הנה"ב המבו' בדא"ח בכמה מקומות, אמנם הכוונה בזה העבודה בהתגלות (בתי' התגלות אין כוונתי רק על העבודה בהתגלות הלב כ"א הכוונה העבודה' שהיא נראה ונגלה בהלימוד הזה) שזהו פעולת הלימוד הזה והוא מ"ש באגה"ק בקו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח ומביאה ללב שלם כו' שהוא העיקר עכ"ל) וזאת אנו צריכים ומחוייבים לדרוש ולתבוע מאתנו בהלימוד הזה, וכאשר נזכך נפשינו וגופינו בהעבודה ע"ד הנ"ל, אז יכולים לבוא אל אמיתית פעולת הלימוד הזה, הב', אמיתית הפעולה היא באה בדרך ממילא ע"י ההתעסקות האמיתית בהלימוד הזה, אחרי הזיכוך הנ"ל, וע"כ גם משו"ז אין לחקור מהו פעולתה, דכאשר יעסוק בזה באמת תבוא הפעולה ממילא.

ולפ"ד סיבת דרישת החקירה הזאת הוא, מפני שנתבע בעצמו (עס מאנט באיי זיך) היוקר דחסידות (דיא רייכקייט פון חסידות) שזה מביא להתעסקות בזה, ולהשכיל ולהתחכם כו', וסיבת התביעה הזאת היא מצד העדר המסירה והנתינה אל הדבר (דיא איבער גיגעבין קייט בעצם צוא חסידות), שבאם יהי' מסור ונתון בעצם אל לימוד

החסידות היא לו בזה חיות גדול, וממילא לא היא נתבע היוקר בזה, וגם הלא ממילא היא לו היוקר, ולא הרגש היוקר בהתגלות כ"א בהעלם, וכמו יוקר החיות, שכל חי חיותו יקר אצלו ואינו מורגש בו, ומפני העדר הנתינה והעדר החיות בעצם הענין נתבע היוקר ושזה יבוא לידי התעסקות עמוקה בזה, והוא דבר מלאכותי כו' (וזה אצלי כמו דרך חסידי פולין לדבר בהעילוי של הרבי ובהם הם חיים ודרך החסידות הוא לחיות בחיות פנימי ועצמי בתורת החסידות הניתן לנו מרבותינו הק'. ובה יובן ההפרש בין העסק בחסידות מצד היוקר דחסידות ובין העסק בחסידות מצד הנתינה בעצם אל החסידות). ויכול להיות אשר ראשית סיבת הדבר הוא מפני שהתחלת הלימוד לא היא בדרך קבלת עול, כ"א תחלת הלימוד היא בשביל דבר מה, היינו בשביל לידע ולהשכיל כו', וזה גרם העדר הנתינה, והיא הגורמת העדר החיות, ומשום צריך לחפוש עצות כו', והאלקים עשה את האדם ישר שלא יבקש ידיעות והשכלות כ"א ללמוד את התורה באשר היא תורת ה', ואנחנו הנחנו אבותינו רבותינו הק' זאת התורה הפנימיות ואותה נלמוד ובה נחזיק, עץ החיים היא למחזיקים בה, ובהתחלת הלימוד באופן כזה היא בבחי' נתינה אל הלימוד וחי בה בחיות עצמי כו'.

ובהתוועדות חבירים ריעים האהובים אשר תכלית הכוונה בזה הוא לבוא לידי עבודה מעסק החסידות (לבד מה שיש בזה ענין להוציא נגעי הלב הצפון וטמון לידע החסרון, ולהתעורר לתקן ואיך לתקן כו'), וגם יש בזה מה שמחדדי' זא"ז, מ"א ראיבט אפ דיא ביינער מהחלודה שעליהם, שכ"ז במי שצריך תיקון אבל דיא זאך פון פארבריינגען הוא מעיקרי הענינים בעסק החסידות והיא לעולם אצל החסידים הגדולים, שע"פ הדרך הישר הוא לדבר בעניני עבודה שע"פ דרך החסידות והתעוררות הלב הן בשעת מעשה דנכנס יין יצא סוד, והן בהתעוררות עבודה בתפלה וכה"ג והו"ע גדולה שימושה כו'), יכול להיות שזהו תחבולת היצר לסבך בשאלה שאינו יודעים פתרונה, ובין כה אינו באים לאיזה פועל, הוא הפועל הטוב הנדרש מההתוועדות.

והנה בגוף ועצם הענין לפ"ד החסידות היא ידיעה עמוקה באלקות מהמדריגות התחתונות עד עמקי המדריגות היותר עליונות (אומרי מהמדרי' התחתוני' הוא כמו שאמרתי הפעם אשר בהענינים המרוגלים בחסידות ונער קטן מדבר בהם, יש בהם השכלות עמוקות וצריכים יגיעה רבה לידע ולהשיג אמיתתן, ולפעמים עוד יותר מהענינים הגבוהים שבהם נרגש ההשכלה יותר ומדוברות בדרך הפשטה יותר, לא כן הענינים במדרי' תחתונות כמו במדרי' תחתונות

שבבי"ע וכה"ג שהדבורים בהם בהלבשה ואין השכלי נרגש, ע"כ צריכים יגיעה לידע איך ומה הם). ידיעה בדרך השגה ותפיסה דוקא, והיינו שיהי' הענין בדרך השגה דוקא, שמשגי שהענין כך הוא, לא רק בדרך קבלה כ"א בהשגה דוקא ששיגי שכן הוא (ומובן אשר תחלת הלימוד הוא בדרך קבלה כידוע, אך גם בזה הוא ששיגי מה שהוא לומד, רק שלא יחדור לידע ולהשיג אמיתת הענין איך ומה הוא, שזה א"א רק לאחר שלמד הרבה והשיג הרבה ענינים, אז יכול לחדור אל עומק ההשגה), ושיהי' נתפס בכלי מוחו בהנחה טובה (אז עס לייגט זעך אפ דער ענין גוט), ובזה ישיג את האלקות (כי הם שני ענינים, הענין אלקי, והאלקות, כמו ויא איז חכ' למעלה ויא איז בינה למעלה, און ויא איז אלקות ויא ער איז חכ' און ויא איז אלקות ויא ער איז בינה (והכל ה' אחד, אלקות איז חכ' און איז בינה ויא איז דאס אין מדרי' החכ' און ויא איז אין מדרי' הבינה) וכה"ג בכל הספירות ובכל העולמות, וכמו"כ בענין דאיהו ממכ"ע ואיהו סוכ"ע, ההשגה בזה ענין ממכ"ע וענין סוכ"ע היינו וואס איז ממכ"ע און וואס איז סוכ"ע בפרטי הענינים בזה, און ויא איז אלקות ויא ער איז ממכ"ע און ויא איז אלקות ויא ער איז סוכ"ע) והיינו שמהידיעה והשגה טובה בהענין האלקי הוא יודע ומשיג את האלקות, והיא השגה גמורה עד שיאמר עליו כי הוא זה, (ומובן שכ"ז הוא בדקות ההשגה ניט אין לפצייעס), והיא המביאה לידי התאמתות שהוא ראיית עין השכל באלקות, אמנם גם ההשגה היא כאילו רואה (כוונתי בזה דהנה בראיית עין השכל הרי יש בזה ב' ענינים הא' מה שנתאמת אצלו הענין שהרי הוא רואה שהוא כך, הב' מה שרואה את הענין באופן אחר מכמו שהשיג קודם וכידוע בענין שמיעה וראי' שבראיית הדבר זעט ער גאר אנדערס ויא ער האט דאס פאר שטאנען, והקנין בנפש נעשה באופן אחר לגמרי, שני הדברים האלו ישנם בהשגה הזאת שלבד שמתאמת אצלו הענין, יש כאן בההשגה דיא ראיכקייט פון ראי', ר"ל שגם בההשגה יש הרגש הראי', וכמו הכרה שהיא אינו ראי' ומ"מ ה"ה כאלו רואה וכמ"ש במ"א, כמו"כ השגה זאת היא כאלו רואה, ומובן שגם בזה מעלת ההכרה למעלה ממעלת ההשגה, ומעלת הראי' למעלה ממעלת ההכרה, אך בכללות בכולם הוא מעלת הראי' שגם ההשגה האמיתית בזה היא כאלו רואה) וזהו מפני שכללות הלימוד הזה הוא מבחי' החכ' אאלפך חכ' כו', וכל המדרי' שבו (מדרי' ההשגה וכו') הכל הוא ממדרי' החכ', ולהביא השגה כזו בעולם, אראפטראגין אזא מין שכל בעולם הוא רק ביכולת נשמה דאצי

כו'. החסידות היא טל תורה וע"ז אמרו כל העוסק בטל תורה טל תורה מחייהו, וזהו הרשום על הביכל קטן אדכרו לי יומא דתלגא (הובא בקונט' ע"ח ושמה כתבתי שקרוב יותר שזה כ"ק כ"ק אדמו"ר האמצעי זצוקללה"ה נ"ע, אח"כ התבוננתי ונ"ל שזה כ"ק כ"ק אאזמו"ר זצוקללה"ה נ"ע). מוצאיהם מצא חיים אמיתיים וחי לעולם עולמו ירא"ה בחייו להתענג על ה' בעבודה שבלב כו'.

אמנם כן הוא גם אמיתית פעולת הלימוד הזה לפ"ד, והוא שהכחות יהיו אלקיים, יהיו כחות במציאות אבל המה אלקיים, השכל וההשגה היא בעצם השגה אלקית וכן כל הכחות המה אלקיים, והוא שהאדם כמו שהוא אדם נעשה אלקי, וכל מה שמשיג גם בענינים הטבעיים אינו משיג אותם לטבעיים כ"א אלקיים, וע"ד מ"ש בס"ב ח"ב פ"ג אילו ניתנה רשות לעין לראות כו' והיינו שהי' רואים בכל דבר איך שהוא האין האלקי, כן הוא כאן בהשגה שמשיג כל דבר לכח אלקי, וכל ענינו וכל עשיותיו עם היותם טבעיים אינם טבעיים כ"א אלקיים, וזה נעשה ממילא ע"י התעסקות אמיתי בלימוד הזה בהשגה אמיתית (וכמשנת"ל דכל ענין החסידות הוא להשיג כל דבר בהשגה טובה, השגה עמוקה, והשגה נתפסה בכלי ההשגה (הכוונה בזה השגה עמוקה נושא ענין ההפשטה, וענין התפיסה הוא ענין ההתיישבות והתלבשות בכלי, ובהלימוד הזה צ"ל שניהם ההפשטה והתפיסה בכלי, והיינו שהענין כמו שהוא מופשט מלבושי השגה (שזהו עומקו ופנימיותו ואמיתתו של הענין) יהי' בבחי' תפיסה בהתיישבות בכלי השגתו) ובלא זה אינו יוצא ידי אמיתת חובת הלימוד הזה) ה"ה יוצא מהטבעי ונכנס בגדר האלקי (וכמו אלי' שגופו נעשה מלאך, כן הוא באמיתת הלימוד הזה שהכחות (כמו שהן למטה) נעשים אלקיים). וזה אם מפני שההשגה היא מגופו ומהותו מכל חלקי הפרטים שבו להבין ולהשיג מזה הענין האלקי והאלקות, וההשגה היא כאילו רואה כנ"ל, ע"כ בהתעסקות אמיתית הזאת המשל נעשה נמשל שיוצא מגדר המשל ונכנס בגדר הנמשל, או שנותנים לו זה מלמעלה, וכמו שע"י יגיעת ההשגה והכרה נותנים מלמעלה מדרי' הראי' כמ"ש במ"א, כמו"כ ע"י אמיתית השגה הזאת שהיא כאילו רואה, וההשגה היא מהכחות, נותנים לו מלמעלה שהכחות נעשים אלקיים, וכ"ז הוא כשיש העבודה

הובא בקונט' ע"ח: עמ' 42 (בהוצאת קה"ת). וראה מ"ש בזה בס' מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תקצו הערה 9.

שגופו נעשה מלאך: ראה דרמ"צ עמ' 62.

שהכחות ... נעשים אלקיים: בענין שהטבעיות והכחות נעשים אלקיים ומשל נעשה נמשל ראה המשך

תעריב עמ' תשעז: ש"י י"ט כסלו תרס"ט; תר"ש עמ' 185.

שע"פ החסידות בזיכוך גופו ונפשו שהיא העבודה הנראה והנגלית בלימוד החסידות והיא חובה מוטלת על כל מי שנכנס בפרדס הזה, ובלא זה ח"ו, אינו חסיד כלל וכלל. וכאשר ישנה העבודה הנגלית (ולעיל נתי' רק לדוגמא פרט א', והעוסקים יודעים שישנם כמה פרטי אופני עבודה המבוארים בדא"ח) הנה ע"י התעסקות אמיתי נעשה ממילא אמיתית הפעולה הזאת. אמנם זאת לפי"ד שלא דוקא כאשר מגיע לתכלית האמיתית של העבודה הנגלית אז יכול להיות אמיתית הפעולה הנ"ל, כ"א כאשר הוא עובד ה' ע"פ דרך החסידות, אז ע"י התעסקות אמיתי בהשגה זאת יבוא לדרגות באמיתית הפעולה הנ"ל, ותוכן הענין שע"י התעסקות הזאת ביגיעה בהשגה אמיתית הנ"ל, ובתנאי כשיש עבודה שבלב ע"פ דרך החסידות, בוא יבוא אמיתית הפעולה שיוצא מגדר הטבעי ונכנס בגדר האלקי, ונ"ל שזהו מ"ש באגה"ק הנ"ל והשגת המציאות הוא להפשיט מגשמיות כו'.

וכבר הקדמתי אשר בכ"ז לא קבלתי דבר מרבתי וכתבתי לך רק מה שנר' לפע"ד. והשי"ת יתן בלבנו לעבדו ית' באמת ובלב שלם ושנבוא אל התכלית הנרצה, ונזכה לביאת ג"צ בב"א.

אני נותן לך כל הנ"ל באופן שלא ילך בהתקנות.

הרמ"ר בהרצאתו כותב שר' שאול דוב יחי' מתאונן שאין לו חיות במלאכתו והוא ח"ו מתמקמק כו', איני יודע סיבת הדבר אם שהתעסקות בחסידות בשצעדרין היא במדרי' נמוכה כ"כ עד שאינו מוצא חיות במלאכתו, או שהוא מתעצל כו'. איך שיהי' אין לי נחת מזה, ולפה"נ שצעדרין לבשה צורה אחרת מכמו שהיתה קודם, הרמ"ר מציע לשלוח את הרש"ב בתור ציר מיוחד לעסק החסידות כו', אמנם כאשר נקח גם את הרש"ב משצעדרין הרי תלבש עוד צורה מעורר עב, ובד"כ ענין שצעדרין דורש עיון ולא דבר ריק הוא, גם שליחת הרש"ב יעלה הוצאה גדולה.

בדבר הר"ז האוולין יחי' כאשר באמת דער גייט עם ניט הסך ט"ו ר"כ אינו יכולים לדחוק אותו בזה, וצריכים להוסיף לו הסך הזה.

שלא ילך בהתחנות: ראה מ"ש בזה במגדל עז שם הערה 9.

הרמ"ר: היר משה רוזנבלום.

ר' שאול דב: זיסלין, המשפיע בסניף שצעדרין.

בשצעדרין: השוה לעיל אגרת רפו, ובהנסמן בהערות שם.

רש"ב: זיסלין הנ"ל.

צ"ד... החסידות: בפרטיות עדיז — לקמן אגרת תטו.

הר"ז האוולין: המשפיע בישיבת תורת אמת בחברותיו.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך
וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תח

[י"ז טבת]

ב"ה

כבוד ידידי המפורסם וו"ח נכבד יר"א כו' מו"ה בנציון
נ"י

מכתבו נכון הגיעני ... על העסק יבקש רשיון, והשי"ת יעזור
להשיג הרשיון בנקל ובקרוב, והשי"ת יתן לו פרנסה והצלחה בגו"ר,
וישמרהו השי"ת ששום אדם לא יוכל לנגוע בו לרעה ח"ו, ויחי חי
מנוחה בגו"ר.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלונ"ח
תכה"י

שלום דובער

תט

ב"ה ח"י טבת תרד"ע לפ"ק
מענטאן

N. 23

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך נו' 46, 47 נכון הגיעני, וכפה"נ

חח

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין, בלי תאריך. ובראשה נרשם מ"ב טבת תרע"ד מענטאן.
בנציון: רסקין. אגרות נוספות אליו — לעיל קעא, ובהנסמן בהערות שם.

חט

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

עוד לא נגמרה מלאכתך, וע"כ אחכה עם התשובה אי"ה על המכ' עם הרצאותיך כאשר יעדתי. תמול שלחתי לך מכ' זאקאז' בטח יתקבל אי"ה.

מאד נהניתי משאלת בוי"נ היק' שיינא תי', יחזק השי"ת לבה ותהי אשה יראת ה' באמת ונקבל נחת מאתה ומכל צאצאינו יחיו בכל פרט ברו"ג בזכות כ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נ"ע.

אני מסגיר בזה תשובות על המכ' שנתקבלו, ליה"ל צריכים מ"מ לשלוח המאה רוי"כ ותרשום מחצה על הרש"ג יחי' ומחצה על הרש"מ יחי', ואי"ה יקבלו בחשבון, ונא להודיעני בכ"ע משלומם הטוב.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תי

ב"ה אור יום ב' כ"א טבת תרד"ע לפ"ק
מענטאן

N. 24

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך נו' 49 ונו' 51 נתקבלו תמול, ונו' 52 קבלנו היום לגודל קו"ר. המכ' 46/7/9 קראתי לע"ע בהעברה, ואקרא אותם אי"ה עוד הפעם ואשיב לך אי"ה, ובין כה מסתי יהיו המילואים. נהניתי אשר נתת הסך 25 על העצים לבד הנדבה השנתית, והשי"ת ירחם על אחבי"י וירום קרנם.

היום הגיעני מכ' מה לאנדוי אשר ספרי מייזיל קנה שלעזינגער

בוי"נ בתך ונכדתי.

ליה"ל: - ליעקב הלוי לימשיץ מקאוונא.

חי

נעתקה מגוכתייך שבאוסף המכתבים.
לאנדוי: השוה לעיל אגרת תו, וכהנסמן בהערות שם.

בעד שני אלפיי כתרים, ושלח לי רשימה מהם, ולפי ההשקפה אין בהם דברים גדולים יוצאים מן הכלל, ואי"ה אשלח לך הרשימה.

תשוקתי מכבר שיהי רשימה מענייני הספרים, ר"ל שיהי רשימה מכל ענין כללי באיזה מהספרים הוא, כמו, מערכת תורה, לרשום לבד הספרים שמוקדשים המה פי" על התורה, באיזה ספרים נמצא עה"ת (וביותר זה מצוי בס' הספרדים) ואם בדרך פי" או בדרך דרוש, ואפשר לעשות דרוש מערכת בפ"ע, וכן חי' הש"ס כמו מס' ברכות באיזה מהספרי נמצא חי' עלי, וכן מס' שבת וכו', ויש שהן על הגמ' בכלל ויש שהן על האגדות בפרט, וכן על הרמב"ם ועל איזה הל', כי יש ספרי שלימים על הל' אחת, וכן על שו"ע על איזה חלק או על הל' מיוחדת, וכן בספרי שו"ת על איזה חלקי שו"ע הן, וכן בעניני קבלה ועניני חקירה, וכן בספרי העירכין או כללי הש"ס וכה"ג וראיתי רשימה כזה אצל יעקב הירשינגער במינכען מס' מערצבאכ' ואם יהי ביכולת משה חיים לעשות כזה, באמת רציתי שיעשה וינער רשימה כזו, ואפשר כשתשלח לו רשימה מהס' יוכל לעשות זאת, אבל כמובן גם אם יהי באפשרו לעשות בע"פ, יעבור זמן הרבה עד הפועל, ואם מ"ח יכול לעשות זאת, יכול להיות אי"ה תיכף, והענין נחוץ... ולמען תדע מהנעשה בריגע אני שולח לך שני מכתבי ידידנו הראממ"ד יחי, אני כתבתי לו שישלחו ע"ש סו"ש שיחלקו למספר הנפשות לכל בני הכולל, והם החליטו לשלוח לשיינפינקל, ועי"ז יתברר אי"ה המספר שיצאו מהכולל. מחב"ד הרז"י יחי קבלתי מכי ממוצש"ק שבוע העברה שרש"ל והז"ב הולכים בהשוואות וכפה"נ ישתנו ומ"מ יעבור השבוע בהרעדאקצי, ע"ע בטח שלחו.

ונא להודיעני בכ"ע משלומכם הטוב, מידידנו הרש"ג יחי קבלתי היום טע"ג שנוסע לקיוב ומשם לפ"ב, בטח תיסע ג"כ מחר אי"ה לפ"ב. יצליח השי"ת דרכך.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרנך

וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

וינער: הביבליוגראף שמואל וינער (ראה לעיל אגרת תו ובהערות שם).

מהנעשה בריגא: השוה לעיל אגרת שצב, ובהנסמן בהערות שם.

הראממ"ד: הרב אליעזר משה מאדייעוסקי אבדיק חאראל.

סו"ש: סלונים ושלאנק (ראה לעיל אגרת קמא, ובהנסמן בהערות שם).

לשיינפינקל: כביל אגרות תב, תד.

מחב"ד הרז"י: - מתחן בת"דודי ה"ר זלמן יצהק וואלשאניק.

רש"ל: הרב חיים יעקב רש"ל.

הרש"ג: ה"ר שמואל גורארי,

תיא

ב"ה אור יום ג' כ"ב טבת תרד"ע לפ"ק
מענטאן

כבוד אמי מורתי יקירתי הרבניות תי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. אהי אמי מורתי יקירתי תי דיין בריף מאור ליום ג' האבין מיר מקבל גיווען לרוב עונג, איך דיינק דיר זייער אהי אמי מורתי יקירתי תי פאר דיינע אפטע בריף, והשי"ת יעזרינו הערין גוטעס איינע פון דיא אנדערע און זעהען זעך בחו"ש מיט פריילעכע הערצער, איך בעט דיך זייער אהי אמי יקירתי תי שרייבן אונז אוף ווייטער אפטע בריף משלומך הטוב והיקר לנו להחיות נפשינו.

מידידינו ר"נ מאריאשין יחי קבלתי מכתב אז ער איז ת"ל בעסער השי"ת ישלח לו רפו"ש בקרב ויחזקו שיהי בריא אולם.

אוף דעם צעטיל פון דעם בחור האב איך שייס אמאל גיענטפערט אז ער זאל פארין אהיים, והשי"ת ישלח לו רפו"ש בקרב.

די וועטערין זיינען דא אלץ ניט אסאבענע, ויתן השי"ת די וועטערין זאלן זיין גוט און עס זאל גוט וירקין.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ובנך דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

תיא

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
אמי מורתי: אגרות נוספות אליה — לעיל ג, ובהנסמן בהערות שם.
בעסער: השוה לעיל אגרת תג, ובהנסמן בהערות שם.
אסאבענע: מיוחדים.

תיב

ב"ה אור יום ועש"ק כ"ה טבת תרד"ע לפ"ק
מענטאן

N. 25

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך נו' 55 קבלנו היום לרוב עונג,
וכאשר נמשכו איזה ימים ולא הי' מכתב הי' לנו קצת עגמ"נ אחרי
שהורגלנו לקבל מכו' כמעט בכ"י ולפעמים גם ב"פ ביום א', ות"ל בעד
שלומכם הטוב, השי"ת יעזרינו להתבשר זמ"ז בשו"ט ולהתראות
בחוש.

לפלא אשר נו' 16 לא נתקבל עוד, ואיני יודע אם זהו המכו' שכתבתי
אודות האח, ולפי הרשום בזכרוני כתבתי מכו' הנ"ל ערך יום א', ואודות
מא' האח כתבתי באמצע השבוע רק מפני שלא זכרת אודותו נופל
אצלי ספק, המכו' זאקאז' משבוע העברה בטח קבלת היום בבואך שלוי'
מפ"ב.

אחר ש"ק הבע"ל אשלח לך אי"ה המכתב כללי שהערכתי אודות
לימוד החסידות. לזה דרוש אשר הנוסע או הנוסעים יהי' אצלו כמה
עקזעמפלי' מהקונט' עץ חיים עד פכ"ב לחלקם בהעיריות. ומי יהי'
הנוסע, בד"כ יותר נכון שיהי' מהאברכים אשר פיו ולשונו אתו
וביכולתו לעורר על דבר, ואני איני יודע מי מהאברכים הראוי לזה,
ויכול להיות אשר גם שישעו הבחורים טוב כמו ירוחם, אלי', אברהם
ברוך, יחיו, ובזה תחליט אתה ואפשר תתיישב עם הרמ"ר יחי', ויתן
השי"ת שהדבר יבוא לפועל ויפעלו לטוב, כי גודל נחיצות הדבר און די
באר, והשי"ת יהי' בעזרינו.

תיב

נעחקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

נו' 16 לא נתקבל עוד: השוה לעיל — בהנסמן בהערות לאגרת שצו.

המכתב כללי: מהתוכן נראה שהיא אגרת שפג הנ"ל. וצ"ע. וראה גם לקמן אגרת חטו בארוכה.

הנוסע או הנוסעים: השוה לקמן שם.

ירוחם: גרליק.

אלי': עבער.

אברהם ברוך: פעוונער.

הרמ"ר: ה"ר משה רוזנבלום.

על מכתביך הארוכים בענין תו"ת, אשיב אי"ה שבוע הבע"ל.

אוללמאן כותב אשר שלח המסכ' פאטאגראפי לרוסלאנד, היינו ששלחם לויט' להרב מעדאלי, וצריכים לכתוב איליו שכשיתקבל ידע שישלחם לליובא', מה נעשה בדבר הספרים שנשלחו לקיוב ואותן שלקח צוקערניק.

תודיעני מה הי' מהנסיעה לפ"ב, אפשר ראית אצל הרש"מ יחי' מכתבי האחרון איליו, אשר לפי החשבון הי' צ"ל ערך יום ג' ואם דברתם אודות זה. כפה"נ הרש"ג יחי' יהי ש"ק הבע"ל בפ"ב, ונא להודיעני בכ"ע משלומכם הטוב. ב"ד רח"מ יחי' בטח הי' בליובא', ומסת' דיבר בענינו.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום זובער

תיג

ב"ה כ"ה טבת תרד"ע לפ"ק
מענטאן

כבוד אמי מורתי יקירתי הרבניות תי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. אהי אמי מורתי יקירתי תי' דיין בריף מיום ועש"ק האבין מיר מקבל גיווען לרוב עונג ות"ל בעד שלומך הטוב. איך דיינק דיר זייער אהי אמי מורתי יקירתי תי' פאר דיינע אפטע בריף און בעט זייער אויף ווייטער שרייבין אונז אפטע בריף משלומך הטוב להחיות נפשינו.

אוללמאן: גיסו של בן ידידינו... הרש"ג (לקמן אגרת תיח).
הרש"מ: ה"ר שמואל מיכל טריינין.
מכתבי... יום ג': לא הגיע לידינו.
הרש"ג: ה"ר שמואל גורארי.
רח"מ: ר' חיים משה אלכסאנדער.

תיג

נעתקה מגוכח"ק שבאוסף המכתבים.
אמי מורתי: אגרות נוספות אליה — לעיל ג, ובהנסמן בהערות שם.

איך בין צוא פרידין פון דעם גריס מידידינו ר"ן מאריאשין יחי
 ת"ל וואס עס איז עם בעססער והשי"ת ישלח לו רפו"ש בקרב ...
 ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ובנדך דו"ש מלונ"ח
 תכה"י

שלום זובער

פ"ש דודתי הרבניות הכ' תי'.

תיד

ב"ה אור יום ג' ער"ח שבט תרד"ע לפ"ק
 מענטאן

כבוד אמי מורתי יקירתי הרבניות תי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. אה' אמי מורתי יקירתי תי' דיא וואך
 האב מיר נאך פון דיר קיין בריף גיהאט, נאר היום איז אן גיקוממען א
 בריף פאר ב"ד רח"מ יחי, רעכין איך אז אונזער בריף האט זעך פאר
 האלטיין אין וועג עס טרעפט זייער אפט אז פרייערסטע בריף קוממען
 שפעטער.

וואס דוא האסט דורך עם גיהאט א גריס פון אונז און וואס מיר וועלן
 אי"ה האבין דורך עם א גרוס פון דיר אה' אמי מורתי יקירתי תי' און
 פון דיא קינדער יחיו און אללע אונזערע יחיו. יתן השי"ת מיר זאלין
 הערין בשו"ט איינע פון דיא אנדערע און זעהען זעך געזונטער הייט.
 איך בעט דיך זייער אה' אמי מורתי יקירתי תי' שרייבן אונז אפטע
 בריף משלומך הטוב והיקר לנו להחיות נפשינו.

בעטטער: השוה לעיל אגרת תג, ובהנסמן בהערות שם.
 דודתי הרבניות: מרת גיטל, אחות הרבנית רבקה — אם רבנו.

תיד

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
 אמי מורתי: אגרות נוספות אליה — לעיל ג, ובהנסמן בהערות שם.
 רח"מ: ר' חיים משה אלכסנדר.

בא אונו איז קיינע נייס מיר שפאצירן אללע טאג ב' או ג' שעות,
והשי"ת ישלח לנו רפו"ש בקרב בתוך כו'.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ובנך דו"ש מלונ"ח
תכה"י

שלום דובער

תטו

ב"ה אור יום ג' ער"ח שבט תרד"ע לפ"ק
מענטאן

N. 26

בני יקירי יחי כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך מפ"ב נו' 58, 59 קבלנו לרוב
עונג, ומאד אני נהנה מהכ"ק שנתן לך ר' מיכאל יחי, בטח הוא הדרוש
וישב שבתו"ח. ויתן השי"ת שיוגמר העסק על ידו בקרב ויצליח לו
השי"ת בכל ענינו בגו"ר.

היום שלחתי לך במכ' זאקאז' את המכתב כללי, והנה דברתי
בכללות הענין עם ידידנו הריע"מ יחי, הוא אומר שלפ"ד סיבת
התעממות הענין הוא מפני שאינו נותנים היכולת להאברכים
להתפתח בענין הזה, ישנם ת"ל כמה אברכים שיש להם חושים טובים
בדא"ח, ואם היו עוסקים בזה ובמנוחת הנפש היו מגיעים בזה למעלה
עליונה בעזרתו ית', אך מצבם גורם להם שאינם עוסקים בזה כפי
הדרוש להם לעסוק, וממילא מתעממים ומתעלמים החושים והכחות,
מהם אשר דאוגים ר"ל על המח' והכלכלה ואין מוחם ולבם אתם ר"ל
לעסוק בעומק בדא"ח, ומהם אשר פרנסתם מביא לידי העדר
ההתעסקות, ומי יאמר מי שנעשה בעל עסק הרי עסקו מטרידו, הנה

הטו

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

המכתב כללי: מהתוכן נראה שהוא הנ"ל שפג (משנת תרע"ג), וצ"ע. וראה גם לעיל אגרת תיב.
הריע"מ: הרב יעקב מרדכי בעזמאלאו מפאלטאווא.

גם מי שנעשה מורה הוראה וכה"ג הרי מקודם מוכרח ללמוד נגלה בריבוי זמן וגם בעומק, זה שעושה מלאכת ה' באמת ובאמונה שצריך לידע כל הענינים לאמיתתן - , וא"א לו ליתן זמן רב על חסידות, ואח"כ כשנעשה רב, הרי יש לו עבודה רבה בזה, אם בלמוד למעשה אם בשאלות או בעניני העיר, וכמו ר' . . . יחי' כמדומה אשר מזמן שהתחיל לחשוב אודות רבנות, וגם כאשר כבר זכה בחלקו ונעשה רב, ה"ה ממעט בעסק החסידות, ומי יאמר לעסוק בעמקות כאשר ה"י עוסק בזה בהיותו בליוב' וגם בשנים הראשונים אחר חתונתו, בלתי ספק הוא שבאופן כזה אינו עוסק עתה, וממילא מתעלם הכח בזה, ומסתפק בלימוד השטחי הן לצורך עצמו והן ההשפעה אל הזולת, ואין הענין מתרבה ומתגדל אצלו אדרבה כו', וכן גם ר' . . . יחי', אם כי אין לו טרדות כאילו, ומשו"ז באמת לפי השערתי הוא עומד כעת בעומק ענין החסידות יותר מהנ"ל, מ"מ הרי טרוד במלאכתו, ואין מלאכתו עסק החסידות, אשר באם ה"י זאת מלאכתו - בעזרתו ית' - ה"י בו הצמיחה יותר, ומי יאמר כמו ר' . . . יחי' אשר דאוג הוא מאד ר"ל על מצבו, אשר באמת לא טוב מכל הצדדי' מבית ומבחוץ כו' כאשר ידוע ענינו, איזה התגלות הכחות יכול להיות אצלו בעסק החסידות הדורש נתינת הנפש אל זה כו', ומובן הדבר היטיב שבאם ה"י באפשר שהאברכים המסוגלים לעסק החסידות יה"י ביכולתם לעסוק בזה בלי שום מניעה ועיכוב, ה"י הענין - בעזרתו ית' - בהתגלות גדולה וה"י מאיר אורו גם להרחוקים ר"ל, ומכ"ש להקרובים בנפשם אל הענין, וה"י מתרבים העוסקים בזה, והתחזקות הפרטים ה"י חיזוק כללי בעזרתו ית'.

אמנם במה שאנחנו בו עתה בחיזוק לימוד החסידות בעיירות (ר"ל דאופן הנ"ל יש לחשוב שזה ה"י מחזק גם הלימוד בהעיירות כנ"ל כי כללות הענין וואלט דער מיט אפגילעבט וה"י מאיר בעזרתו ית', והאור ה"י מוציא הכלים שלו היינו הראויים לקבלו, רק שלע"ע אינני רואה היכולת לזה, וע"כ אנו מחפשים עצות שבאפשר להיות יותר בקירוב בעזרתו ית', הוא מסופק אם נסיעת משולחים יביא תועלת גדול, גם אם ישבו באיזה שבוע או שבועיים, ויעשו התעוררות וגם יפעלו שיצ"ש אגודה אחת ללמוד חסידות, אם יתקיים הדבר בהעיירות, כי הנסיון הורה שבאם נמצאים בהעיר יחידים או אפי' יחיד שהוא חפץ באמת בהענין בפנימיות נפשו, ה"ה רוח החיים בכל האגודה, ועל ידו או על ידם מתקיים האגודה, וכמו בראמען כאשר נתאגדו איזה אברכים

שהמה חפצים באמת ובפנימיות, נתחברו אליהם עוד, והדבר יש לו קיום ת"ל, ויעזור השי"ת על להבא (עתה כאשר בערל גרינפרעס נסע על הוראה לפאלטאווא צריכים לידע מה נעשה שם). אבל כאשר מתאגדים רק הרוצים בחיצוניות (ר"ל שרוצים בהענין אבל אינו נוגע להם כ"כ בפנימיות נפשם) יש להסתפק בקיום הענין, ואם כי אני חושב שזה יצטרך להיות מלאכה תמידית אי"ה לכתוב לכל העיירות שיהיו בהם אגודות לידע את הנעשה שמה ולעורר תמיד, מ"מ כו'.

וע"כ דעתו הוא שתיקון הענין דורש לשלוח אברכים שישבו בקביעות בעיירות לדבר דא"ח וללמוד, ויאסף אליו כמה שיהי ביכולתו לאסוף ללמוד עמהם או לפניהם, ועי"ז יתעוררו עוד ועוד ויתחברו, דער ענין וועט זעך טאן ויתחברו אנשים לזה בעזרי"ה, והדרך הזה הוא פשוט לשלוח משפיעים לעיירות בלי דרישתם גם בלי שאלת פיהם, ולהספיק אותם בצרכיהם (והוא חושב אשר באיזה משך יתנו אנשי העיר הספקתם), ובאופן כזה יפרא אי"ה הענין, אמנם כמה יכולים לשלוח, דבד"כ לא נקל הדבר למצוא הרבה כאלה שיהיו ראויים למשפיעים ולמתעסקים ולמסדרים בכל הפרטים הדרושים לזה, וגם אם ימצאו עשרה או עשרים, ה"ז הוצאה גדולה, ומה יספיק זה רק על איזה עיירות.

ואם נסתפק בנסיעת משלוחים, דעתו שהדבר יהי נעשה בגדולים ובזקנים, וכמו שיסע ר' גרונוס יחי', ובאיזה עיירות יסע הרד"צ יחי', ועפ"ע גם הוא לא הי' מונע א"ע מלנסוע לאיזה עיירות, באשר לפי המבואר אינו חושב כ"כ תועלת גדול באופן כזה, עכ"פ יהי נעשה בגדולים שיש לחשוב יותר את התועלת אי"ה.

והנה המבו' באופן הא', זה לפה"נ הי' מביא בעזרתו ית' תועלת רב בכללות הענין כנ"ל, אמנם הלא דרוש לזה עצות וכחות, וגם שזה בהרמת הענין בכלל, ומה שיפעל על כללות העולם, יכול להיות במשך הזמן, ועלינו לעשות אי"ה בל"י דבר בזה לפועל ביחוד (דירעקט) להחזקת הלימוד ועסק החסידות בעיירות, וע"כ לפ"ד אחרי הדברים הנ"ל, הנה כאשר בד"כ אין לנו לחשוב לפעול ע"י הזקנים והגדולים, כ"א מה שביכולתנו לפעול בעזרתו ית' ע"י נערינו יחיו, ולכן לפ"ד

בערל גרינפרעס: בנו של ה"ר יחזקאל גרינפרעס — הני"ל אגרת קסו, ובהנסמן בהערות שם. לאחר פטירת הרייע"מ נחבל לרב בפאלטאווא — כדלקמן בהערות לאגרת תנה.
 ר' גרונוס: ר' שמואל גרונוס אסתרמאן, משיע בזעמבין ולאח"ז בליובאוויטש.
 הר"צ: הרב דוד צבי חן מצ'ערניגאוו.

תחלת הכל צריכים לשלוח המכ' כללי ששלחתי היום לכל עיר ועיר של אנ"ש (וצריכים לידע למי לשלוח, לא רק ליקח רשימת האדרעסן דקאנטאר, כ"א לידע אם בערך לשלוח איליו מכתב כזה או לאחר באותה העיר) ובד"כ לא לקמץ בזה ולשלוח גם איזה מכתבים בעיר אחת, ואח"ז צריכים למצוא מי מהאברכים שלנו שסיפוקם לא יעלה הרבה, ולשלוח לאיזה עיירות שישבו חודש או ב' חדשים בעיר א' ולדבר דא"ח, וטוב לשלוח גם מהבחורים יחיו כמו אותם שהזכרתי במכ' הקודם, וגם אלטר מפאצעפ מדבר בטוב, וגם מהבחורים שנמצאים עתה בביתם יכולים להטיל עליהם שיסעו, ואחרי שיהי' באיזה עיירות משך זמן כנ"ל יסעו לעיירות אחרות וג"כ כנ"ל, ובזה צריכים לידע איזה עיירות להקדים, ועכ"ז יהי' ג"כ משולח שלא יתמהמה הרבה בכל עיר, ולפ"ד הי' טוב שיהי' ג"כ מהאברכים שלנו, ובמהותו כמו ר' שואל דובר יחי', ותקותי להשי"ת אשר באופן כזה יתחזק אי"ה עסק החסידות, ובמשך הזמן מה שיהי' ביכולתינו לעשות עוד בזה נעשה אי"ה בל"נ, והשי"ת יהי' בעזרינו.

שמואל ליב כותב שמתעסק הוא אודות השו"ב בויט' במחוז זארעציי, ואלמנת השו"ב ר"א דורשת אלף רו"כ ואפשר שתיקח ח' מאות, ויקנה החזקה יחד עם אחיו של רמ"נ שו"ב, ותהי' ההכנסה על חלקו ערך עשרה או י"ב ר', והקצבים אינם שבעים רצון מזה, ומפורש מתנים שלקחת הסירכות יהי' ע"י השובי"ם דאיזהאריע, והשובי"ם הנ"ל רוצים שכר עבור זה, וכ"ז לא ניחא לי כלל, ואשיב לו אי"ה שלא יעשה זאת, והעיקר אצלי מצד השפלות ר"ל שלא יניחו אותו ליקח סירכות, ותמיד הוא צריך אל הזולת.

והנה מבאריסאוו נסע הרב קוסילאוו (איני זוכר שמו) והרב השני וגם ר' יעקב דובראוונסקי בקשו שלא לשלוח להם רב אחר, ואמרו שיקחו משפיע על חסידות (וכמדומה שא' על שכירות תשעה ר' לשבוע), וע"כ לפ"ד צריכים לשלוח אותו לבאריסאוו, בלי שאלות פיהם, וידבר שם דא"ח (וצריכים להתנות עמו שידבר דרושים כמו שהן רק מה שדרוש להרחבת הענין קצת, והתנאי הזה הוא עיקרי אתו). גם צריכים

אלטר מפאצעפ: שמחוביץ, שהי' א' מהתלמידים השלוחים ששלח רבינו לחברון בשלהי שנת תרע"א לפתוח בהם את הישיבה תורת אמת. ולאחרי היותו שם זמן קצר חזר לליובאוויטש.
שואל דוברע: זיסלין, השוה לעיל אגרת תו בסופה.
שמואל ליב: לוינ מפאריטש, השוה לקמן אגרת תיו.
זארעציי... איזהאריע: ראה לעיל אגרת רא, ובהנסמן בהערות שם.
דרושים כמו שהן כיו: כניל באגרת שפג.

להזהיר אותו שלא יחשוב בענינים אחרים רק יתן עצמו אל הענין הזה) ותקותי שיתקבל אי"ה אצלם, ובתחלה לא לדבר אתם אודות שכירות, רק יבוא בתור שליח לדבר דא"ח וגם ללמוד דא"ח (אחר שלוח המכ' לשם כמובן). ובעזרתו ית' יתקבל אי"ה למשפיע, והשי"ת יצליח לו.

על מכתביך בדבר תו"ת לא הספיק לי עוד הזמן להשיב מפני הנ"ל ואי"ה אשיב עליהם, ונא להודיעני בכ"ע משלומכם הטוב.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תטז

ב"ה אור יום ד' ר"ח שבט תרד"ע לפ"ק
מענטאן

נכדוטיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. שיים לאנג האבין מיר פון אייך קיינע גריסין מקבל גיווען, שיים זייט איר אזיי פיל בישעפטיקט אז איר האט קיין צייט צוא שרייבן, איך בעט אייך שרייבן פון אייער גיזונד, און ויא לערנט איר מיטן רביין, און וואס צוא פרומקייט גיהערט כמו נטילת ידים, ברכות, תפלה, וכה"ג. מסת' היט איר אללעס אפ ויא גיהעריג איזט. השי"ת זאל אייך שטארקין אין גיזונד און זאל אייך שטארקין דיא הערצער איר זאלט זיין יר"א באמת מיר זאלין פון אייך נחת האבין בכל פרט בזכות כ"ק אבותינו הק' צוקללה"ה נ"ע.

שיינדיל תי' איך ווינש דיר מז"ט פאר דיינע מעניניעס השי"ת זאל דיר מאריך ימים ושנים זיין און זיין גיזונד און א ערלעכע אידענע באמת נאך דעם רצון פון אונזערע עלטערין הק'.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם וא"ז המקווה להשי"ת לראות בכם כל הטוב ברו"ג ודו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תטז

תיז

[ר"ח שבט תרד"ע]

ב"ה

לידידי המומ"פ ווח"ס יר"א כו' מו"ה שמואל ליב נ"י
 מכתבו קבלתי, ענין השו"ב בוי"ט אינו כדאי לפניו, ובפרט במה
 שמתנים אודות הסרת הסרכות, ותמול כתבתי לבני יחי' אודותו,
 והשי"ת יתן לו מקום פרנסה בקרב ויהי בהצלחה בגו"ר.
 ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלונ"ח
 כה"י
שלום דובער

תיח

ב"ה אור יום ועש"ק ג' שבט תרד"ע לפ"ק
 מענטאן

כבוד ידי"נ ומחו' הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם
 יר"א כו' מו"ה שמואל מיכל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו נכון הגיעני. מש"כ בהוספת
 מכתבי לא עוררני אדם ע"ז רק מהאמור במכ"ע מדרשות המסיתים,
 ודבריהם מתקבלים בקול הידד, ומניחים אותם לדבר ככל העולה על
 רוחם, ובד"כ נתנו נפשם ע"ז להסית את ההמון, ונראה בההמון שינוי
 גדול מכמו שהי' מקודם, וכמו במקומונו שלנו שהאכרים כל פרנסתם

תיז

נעתיקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים, בלי תאריך בראשו. מ"ש כאן. תמול כתבתי לבני קאי על אגרת
 תטו דלעיל — שם מבואר תוכן הענין שבאגרת שלפנינו. ואיכ נכתבה אגרת זו בר"ח שבט.
 שמואל ליב: לעיון מפאריטש. אגרת נוספת אליו — לקמן תקמג.

תיח

נעתיקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
 שמואל מיכל: טריינין. אגרות נוספות אליו — לעיל טו, ובהנסמן בהערות שם.
 בהוספת מכתבי: שלא הגיע לידינו.

הוא מאחב"י, ובכל העת לא הי' בלבם שום מחשבת חוץ, ותמיד דברו טוב על אחינו, ועתה בעת המשפט הידוע נשמע מאתם דברים אשר לא נתן להשמע, וגם אח"כ דברו סרה כו', ובהכפרים מצירים ומעיקים לאחינו ר"ל, עושים פריגאווארין בכמה מקומות ומעללים עלילות שוא, עושים חנויות ככל המקומות ולוקחים פרנסתם וגם מגרשים אותם, וכ"ז נעשה ברשעת גדולה ר"ל, ובהנוגע למה שכתבתי אז יתן השי"ת שיהי' שלו' על ישראל וישמרם השי"ת מכל צו"צ, ויפר עצת כל הקמים עליהם.

בד"כ נצרך לשום לב לכ"ז, מיא קען ניט ויסין ויא עס קען ארויס פריכין, ולפ"ד נחוץ לחשוב בזה ולהמציא עצות לזה בעזרתו ית', וכבר כתבתי אשר אני אינני יודע בזה מאומה, אך היודעים ובקיאים במקצוע הזאת צריכים לחשוב בזה, וכאשר כתבתי במכ' הקודם.

ומה שגרוז' התאונן לפניו על אשר לא נתכבד כו', הנה בעת שהי' הדבור אודות כ"ק אאזמו"ר זצוקללה"ה נ"ע, שלחתי איליו ע"י ציר מיוחד את הפאטשאטני גראזדאנסטווע הניתן לו מהקיסר ניקאלאי הראשון, ולזאת כתבתי איליו מכתב חס כתוב הדר כו', וקיבל את המכתב בקרירות, וחשבתי שאינו מתחשב אתנו בכלל, וע"כ אחר המשפט לא שלחתי לו טע"ג.

ומה שלא הגישו לו דבר למזכרת, הוא מפני שבד"כ החסידים האלטיין ניט מענינים כאלו, אך כאשר רצונו בזה, לפ"ד שנגיש לו למזכרת את הש"ס פאטאגראפי הנעשה בליידן (בהיותי בויען שמעתי שנמצא ממנו רק י"ב עקזעמפלי). גם לא מכבר יצאו מסכ' אחדות בפאטאגראפי, וכ"ז דבר יפה מאד, ובערך יעלו ז' או ח' מאות מארק, אם ימצא כבודו שזה טוב להגיש לו יודיעני ואכתוב אי"ה להג' הנכבד אוללמאן (גיסו של בן ידידינו ומחוי' הרש"ג יחי') שעל ידו יכולים

המשפט הידוע: משפט (עלילת דם) ביילים בראשית שנת תרד"ע, שלבסוף זוכה ע"י חבר-מושבעים. נזכר גם לקמן אגרות ת"ט. תלג. ונרמז גם לעיל אגרת שח. פריגאווארין: פסק-דין.

גרוז': העריד גרוזנבערג, מראשי המתעסקים בזיכוי משפט ביילים הנ"ל, עוד אודותיו ורבנו והמשפט — ראה שמועות וסיפורים ח"א (הוצ' חדשה) ע' צו.

פאטשאטני גראזדאנסטווע: אזרח נכבד.

הש"ס... ליידן: צילום כתי' מינכן. וראה לעיל אגרת שצא.

מסכ' אחדות בפאטאגראפי: כתי' המבורג (ברלין תער"ג). ראה לעיל שם.

אוללמאן: ראה גם לעיל אגרות שצא. תיב.

גיסו... הרש"ג: גיסו של בנו של ר' שמואל גורארי' (שהוא מחותנו של הרש"מ טריינין, שבנו רמ"מ הי'

חתנו של הרש"מ).

להשיג הש"ס והמסכ' הנ"ל, הש"ס וכן המסכ' המה פאטאגראפ'י מש"ס כתי"י ישן נושן והוא מפואר מאד, אצלי נמצא הש"ס וכעת קניתי גם המסכתות הנ"ל. אני מבקש את כבודו שלא להגיד לו מש"כ שקיבל מכתבי בקרירות כו'.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו ומחו' וידי"ע דר"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

טיט

ב"ה ג' שבט תרד"ע לפ"ק
מענטאן

N. 27

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך נו' 61 מיום א' קבלנו היום לרוב עונג אחרי העגמ"נ שהי' לנו מהעדר מכתב מאז בואך שלו' מפ"ב, וכבר הכינותי טע"ג אליך, וכשהלכה או"ח תי' עם הטע"ג פגשה על המעלות את המוביל מכתבים ומסר מכתב שלכם, ת"ל בעד שלומכם הטוב ...

כפה"נ נסעת יום א' עוה"פ לפ"ב, והנראה אשר בפעם הזה תהי' ש"ק בפ"ב, יתן השי"ת שיהי' בהצלחה, ואחר ש"ק אשיב אי"ה על מכתביך. הרש"מ יחי' כותב לי בשם גרוז' שתובע את אשר לא הגשנו לו דבר למזכרת, ואם כי אין זה מדרכנו (וכן כתבתי להנ"ל שאין זה מדרך החסידים) מ"מ מאחר שתובע, צריכים להגיש לו מזכרת, ולפ"ד שנגיש לו את הש"ס הפאטאגראפ'י וגם את המס' הפאטאג', וכתבתי זאת

טיט

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
אוי"ח: אמך וחמותיך.
הרש"מ: היר' שמואל מיכל טריינין.
בשם גרוז': השוה אגרת שלפניו.

להרש"מ. מהרש"ג יחי' קבלתי טע"ג כמדומה ביום ד' שחושב להיות בפ"ב סוף שבוע הבע"ל, וכפה"נ נסעת עתה בלעדו, ושתצטרך להיות כל השבוע הבע"ל בפ"ב, זה הרבה זמן, ובטח תודיע אי"ה מהכל.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותנך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תכ

ב"ה יום ג' ז' שבט תרד"ע לפ"ק
מענטאן

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה שמואל יחי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו נכון הגיעני ... בדבר הענין שכתבתי למחוי' יחי', לא נח דעתי בתשובת גרוזני, וקרוב לחשוב שאינו בקי כ"כ בהענינים, כי בד"כ אינו עוסק בזה, וכתבתי למחוי' שלפ"ד צריכים לחפש עצות לזה, והצדק עם כבודו שצריכים לדבר בזה עם הפאנאנסיסטין שהמה בקיאים יותר בענינים אלו, גארפינקל כתב לי אשר סלאסבי נסע לחו"ל וכמדומה לו שישע למענטאן, ואם ראיתיו פה הייתי מדבר אתו בזה, כי הוא יותר בקי בזה מגרוזני, רק הוא עפ"ע הולך בזה בדעת אחרת מהדעת האמיתי, וע"כ נכון שידבר כבודו עם קאמינקע וכדומה, ויען כבוד עלי לכפול הדברים, אפשר יקח כבודו או ידידינו הרי"י ראפאלי יחי' אצל מחוי' יחי' מכתבי אשר כתבתי איליו

מהרש"ג: מה"ר שמואל גורארי.

תכ

נעתקה מגוכח"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גורארי. אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
למחוי': הרש"מ טרייגין ראה לעיל אגרת תיח — שם מסופר על אגרת הראשונה בנד"ז — שלא הגיעה לידינו.

גרוזני: העו"ד גרוזנבערג.

גארפינקל: הרב אלי' אהרן הלוי מפ"ב.

סלאסבי: העו"ד סלאסבערג.

הרי"י ראפאלי: הרב יצחק יואל ראפאלאוויטש מקרעמענטשוק.

ויקרא אותו לפני הנ"ל. ואפשר יהי אצלו יחד עם מחוי יחי. שמה כתבתי אודות חשש הבאייקאט יען זה אנו יודעים כבר מווארשא, ואפשר יוכל להיות ח"ו איזה דבר אחר שא"א לידע מראש, רק בד"כ המצב מפחד מאד שלא תבוא ח"ו איזה דבר, ונחוץ להמציא עצה בעזרתו ית' איך ליתן מעמד לאחב"י.

במכ"ע כותבים שבקרוב יהי התוועדות בבריסל מכל הפארשטייער היהודים המליאנערין שבאמעריקא ואייראפיי. להמציא ועד שיגן על עניני אחינו, וכאשר בכלל גדולי אחינו אינם יודעים מכאיבי עמינו אשר בערי השדה, וכאשר יתאספו הבאראנען והלארדין והדרי' וכה"ג יוכל לצמוח מזה הטבה כמו מהבאראן הירש לעשות עמיגראציעס או לייסד שולן ואוניווערסיטי' וכה"ג, ע"כ הי' נחוץ לפ"ד שיבאו אל האסיפה מבני מדינתנו סוחרים פשוטים מערי השדה, לבאר להם המצב ולהציע להם לדאוג רק על הטבת הפרנסה והמצב בתוך המדינות, וכאשר יוקבע ע"ז ועד ימצאו אי"ה כמה דרכים ונתיבות איך ומה להגיע לזה בעזרתו ית'. בפה אינו נמצא כעת אנשים עם מי לדבר בזה, ר"מ קליגמאן כעת בוינא, וא"י אם הוא שייך לענינים אלו, אך לא הי' פה ואפשר יהי, יתישב כבודו עם הרי"י ראפאלי יחי' (שלפי מכתבו יהי בפ"ב כעת) על מי יש לחשוב הנסיעה הזאת, והשי"ת ירחם על אחב"י וירומם קרנם מעלה מעלה ברו"ג.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

כא"יקעט: החרמה.

מהבאראן הירש: השוה לעיל אגרת קב, ובהנסמן בהערות שם.

תכא

ב"ה אור יום ה' ט' שבט תרד"ע לפ"ק
מענטאן

N. 28

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. שבוע זו לא כתבתי לכם מפני שאינו מניחים אותי. בכל לילה יש לי ביקורים שונים, ולילה אחת עשיתי ביקור לבן הרב מבויאן נ"י, וכה הולכים הימים, ועתה התחלתי לכתוב ואינני בטוח אשר לא יפסיקו אותי. מכתבך נז' 64, 65, 66 קבלנו לרוב עונג. כפי הידיעה שקבלתי מדידינו הרש"ג יחי' שבוע העברה יהי ימים אלו בפ"ב, ועפ"ע תיסע ג"כ לפ"ב, יתן השי"ת שהעסק יבוא לידי גמר בקרב בנקל ובהצלחה.

תמול כתבתי להרש"ג יחי' לפ"ב אודות הענין שכתבתי לידידינו הרש"מ יחי', בטח תראה אותו, שמה כתבתי בדבר ההתוועדות שתהי' בבריסל, ההתוועדות תהי' נייע אופיצאלני וממילא לא יהי' במכ"ע זמנה המוגבל, ולפ"ד נחוץ מאד שיהיו אנשים אל ההתוועדות כאשר כתבתי אל הנ"ל, והשי"ת ירום קרנינו ברו"ג.

הפאווייעסטקעס אני שולח בזה, חשבתי שהדאווייער' שנתתי עודינו בתקפו וכפה"נ שלחת נוסח דאווייער' אחר, ולא ידעתי כלל מזה, ועתה שלח נוסח דאווייער' ואחתום עליו אי"ה, בטח נכית הסך שני מאות בר"ח העבר, אחרי שלא תחפוץ שאשלח מפה תנכה כנ"ל. א' מלעמבערג נתן לי על תו"ת מאה פראנק ועל תו"א מאה פראנק, ותיטיב ליתנם לתעודתם, כל מאה פראנק עולה ערך ל"ח רו"כ.

ב"ד רח"מ יחי' כעת פה, ר"ל הוא בסאן רעמא והי' פה יום ב' ונסע

תכא

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
בן הרב מבויאן: כנראה, רבי מנחם נחום ברבי יצחק מבויאן.
הרש"ג: ה"ר שמואל גורארי,
הרש"מ: טריינין.
ניע אופיצאלני: בלתי רשמית.
דאווייער': הרשאה.
רח"מ: ר' חיים משה אלכסנדר.

לסאן רעמא, ועתה אומרים שהוא פה גם עם זוגתו תי' ולא ראיתיו עדיין.

עתה אשיב אי"ה על מכתביך נוי' 46, 47, 49. במכתביך אתה מונה והולך כל המגרעות אשר בהנהגת המוסד וגם בהמוסד, ובאמת מהם מגרעות גדולות, ומהם אשר לפי השערתי אינם כ"כ, אך ע"פ המא' הידוע ע"פ הן שמים לא זכו בעיניו משל לכלי יקרה שמצד יוקרה כמה היא נאה ויפה עוד לא זכה בעיניו וחפץ בתיקונה כוי' וכמבוי' בזה"ק, כך בזה מצד יוקר הענין גם דבר קל וקטן לגדול יחשב, ואפי' אם לא יש דבר מ"מ דורש תמיד תיקון עוד ועוד, איך שיהי' הענין צריך תיקון, בעזרתו ית', ואתה משתדל במכתבך נוי' 49 להמציא דברים שבהם יתקנו אי"ה הענינים, אמנם ידוע אשר לכל תיקון דרוש לידע מקודם יסוד ושרש החסרון ואז אפשר לתקן אי"ה.

כאשר חשבתי מקודם כן הי', הוכרחתי להפסיק הכתיבה מפני הביקור של ב"ד רח"מ יחי', ואין רצוני להניח המכ' על מחר כי בין כה לא קבלתם מכי, ותקותי שאכתוב עוד אי"ה. אני שולח טע"ג לראזאלי. פאליאקאוו.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תכב

ב"ה יוד שבט תרד"ע לפ"ק
מענטאן

N. 29

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכי' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביך נוי' 67, 68 נכון הגיענו לרוב עונג

כמבוי' בזה"ק: זח"א ר"ה, א.

תכב

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

(הנו' ס"ח בא קודם הס"ז). וכפה"נ נסעת יום ג' לפ"ב יצליח השי"ת דרכך ויבוא הענין לידי גמר בקרב. מידידינו הרש"ג יחי' קבלתי טע"ג שחושב לנסוע לפ"ב מוצש"ק הבע"ל, יצליח השי"ת דרכו.

מקווה אני לקבל מכתב ההחלטה בדבר מכתבי נו' כ"ו, ואיך שתחליטו יתן השי"ת שיהי' בהצלחה.

נהניתי אשר נתקבלו דברים טובים מהוסטאן יעזרינו השי"ת להגות בתורתו ית' יומם ולילה במנוחת הנפש ומנוחת הגוף.

על שאלת המשפיע הרש"ג יחי' התשובה, הן.

מרמ"ר הי' איזה שאלות, ואין הזמן מספיק להשיב לו כי הרבה מכתבים מתקבלים, וגם לקרותם דרוש זמן נכון, ובד"כ אני משיב עליהם, אבל הטרחא גדולה, גם עתה כבר הסעזאן במילואו, וישנם מכירים ובלתי מכירים ושניהם כאחד לוקחים זמן.

הג' ר' משה ליוויאנט מהאמעל נתן לי חמשים פראנק על תו"ת, וזה ערך י"ט רו"כ, ותיטיב ליתן הסך הזה.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

הרש"ג: היר שמואל גורארי.

נו' כ"ו: הנ"ל אגרת חטו, בענין משלוח המשפיעים על העיירות.

המשפיע הרש"ג: המשפיע היר שמואל גרוגם אסתרמאן.

חרמ"ר: מר' משה רוזנבלום.

הסעזאן: מועד הביקורים בעיר נושש זו.

תכג

ב"ה יו"ד שבט תרד"ע לפ"ק
מענטאן

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כר'
מו"ה שמואל יחי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. יוס ג' כתבתי לו, והנה התוועדות
בריססעל כפי האמור במכ"ע תהי' ניע אפיציאלני וממילא לא יהי'
במכ"ע זמן ההתוועדות, קאמינקע ודאי יודע מזה, ואפשר ישתתף
בהתוועדות, ומה שידברו בזה בטח יודיעני.

בדבר בנו דובער יחי' אם אפשר שאי מבני בערנשטיין יחי' יהי'
אתו, הי' בזה בעזרתו ית' טובה כפולה כי הי' לומד אתו קצת.

יודיעני נא בהיותו אצל אליכ' אם הי' הדבור בדבר נוסח הפקודה
על הבחירות אם יהי' רמז לבחור יודעי דת כו'.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלוכ"ח
תכה"י

שלום דובער

תכג

נעחקה מגוכחייק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גורארי, אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
התוועדות בריססעל: הנ"ל באגרת תכ. תכא.
ניע אפיציאלני: בלתי רשמית.
קאמינקא: הנ"ל אגרת תכ.
בנו דובער: שהוכרח להיות במענטאן לרגלי בריאותו.
בערנשטיין: הרמ"ב — הנ"ל אגרת סו, ובהנסמן בהערות שם.
אליכ': פקיד בפ"ב, השוה לעיל אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם.
על הבחירות: ראה לעיל אגרת שמה, ובהנסמן בהערות שם.

תכד

ב"ה י"ז שבט תרד"ע לפ"ק
מענטאן

כלתי הצנועה והכבודה תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

עס איז ניטא קיין ווערטער ארויס צוא געבין דעם גרייסין בראך
אונזער, עס איז צוא גינוממען גיווארין א גרייסע הייליקע ליכטיקייט
פון אונזער הויז, מיין הארץ טרייסט זעך גאר ניט אויף דער גרייסער
אבידה וואס מיר האבין פאר לארין, וביותר איז מיין צוא בראכנקייט
זייער גרייס וואס איך בין ניט גיווען לעבין איר בעת זיא האט איבער
גיגעבין איר הייליקע ריינע נשמה אל אלקים חיים. תנצב"ה.

מיא טאר ניט איבער טראכטין ח"ו על מדותיו ית', דער
איבערשטער איז גירעכט, צדיק הוא ה' כו' וצדיק ה' בכל דרכיו כו'.

בו"א יחי מיט זיין קוממען לפה האט ער מיך ממש מחי גיווען אז
איך האב חאץ גיהערט אלע פרטים, איך טרייסט זעך נאר דער מיט
וואס בא מיר איז קיין שום ספק אז זיא לעבט איצט אייך מיט אונז,
און וואו מיר זיינען איז זיא מיט אונז, און האף להשי"ת אז איר
הייליקער זכרון וועט אייביק ניט פאר געססין ווערין ח"ו פון אונז און
אונזערע קינדער און אונזערע קינדס קינדער עד עולם, הרחמן הוא
יגדור פרצותינו ופרצות כל אחב"י ברחמים.

שטארקט זעך קינדער און היט אייער גיזונד, והשי"ת זאל אייך
היטן פון אלץ און שטארקין אייער גיזונד און שטארקן אייערע הערצער
איר זאלט זיין ויא איר הייליקער רצון איז בכל פרט.

איך בעט אייך זייער כלתי תי' ונכדותיי היק' יחיו שרייבין אונז

תכד

נעחקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

כלתי... יחיו: בנו, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע נסע אל רבנו במענטאן לנחמו ולספר לו ממהלך הענינים.

ברשימת הר"י דוויקאכסאן ע"ה מסופר שרבנו שלח אז טע"ג, שעשרה תלמידים ילמדו במשמרות בחדר

שינתה במשך השלשים.

צוא גינומען: ביום ועשיק יי"ד שבט.

בו"א: - בני ואישך.

אפט פון אייער גיזונד להחיות נפשינו, וועגין אונזער פארבריינגען פה איז נאך אום בישטימט, היום קומט לפה כ' או"ד הרמ"מ יחי'.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם וחותרך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תכה

ב"ה אור יום ג' כ"ח שבט תרד"ע לפ"ק
מענטאן

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך מפד"מ והטע"ג ומכתב כלתי
תי' גם הטע"ג מפ"ב קבלנו לרוב עונג.

היום שלחתי לך טע"ג לפ"ב. בטח נקבל מאתך ידיעה מפ"ב אם
בטע"ג או במכתב. מידידינו הרש"ג יחי' קבלתי טע"ג במוצ"ש שנוסע
לפ"ב ומקווה להיות ש"ק הבע"ל בויעסבאדען ובשבוע הבע"ל יבוא
אי"ה לפה.

מזוי"כ תי' עוד לא נתקבל הסכם על הנסיעה, במכתבה שנתקבל
היום כותבת אם לשוב על חה"פ הבע"ל, אינו כדאי הנסיעה, ואיך
תחשוב שנדרש בואכם לפה על ימים אחדים, עפ"ע קבלה היום מכתב
או"ח תי', ומסתי' ממתנת על בואך לביתינו שלו' ותחליטו אודות זה,
ובין כה נמשך הזמן יותר שיהי' נצרך לקבל הפאס עבורם במאהליב,
ובטח תודיעני בטע"ג החלטת דבר למען נדע איך לכלכל דבר הנסיעה
בעזרתו ית'.

אוי"ד: - אחי ודודכם.

תכה

נעזקה מגוכת"ק שבאוסף המכתבים.

הרש"ג: היר שמאל גורארי'.

מזוי"כ: - מזוגתך וכלתי.

אוי"ח: - אמך וחמותיך.

אצלינו נתחדש, אם יוחלט הדבר להיות חה"פ הבע"ל בחו"ל, שניסע לויסבאדען כי בימים אלו נכבד המצב פה נגד אחב"י, בפרטיות כתבה לכם היום או"ח תי, ובד"כ איז עפעס איצט ניט איינגנעם דער גיין גאס איצט, ונדמה כאילו מביטים בעין אחרת אשר גם מקודם היתה ההבטה כו', והשי"ת ישמור את אחינו בכל מקומות מושבותיהם כו'. ובעת שעל הלב לא כך יפה זה מוסיף כו'. והשי"ת ישמרנו בתוך כו'. ולנסוע למעראן אני חושב אם נשיג דירה כזו שיהי באפשר להכניס מנין אנשים להתפלל. ובויעסבאדען אצל קארפון בד"כ אין לחשוב שיהי מניעה ח"ו מזה, ועפ"ע יהי באפשר להשיג גם שם אי"ה לשכור אנשים למנין, רק דבר אחד שלא יפריעו בענייני מחלוקת שלהם. גם מה שמן הצד עומד פד"מ והביקורים של האשכנזים המה לי תמיד למותר ובפרט עתה, ובימי החג יכול להיות שיתרבו המבקרים, ואפשר נמצא עצה לזה, ואבקשך להודיעני דעתך ע"ז.

מאחי יחי' קבלתי היום מכתב אשר זוגתו תי' רצונה ג"כ להיות אי"ה אתנו יחד חה"פ הבע"ל. נצרך הי' לידע אי"ה שבוע זו איזה החלטה.

אם יוחלט על הן ועל ויעסבאדען ויהי באפשר שתבואו אי"ה על פורים הבע"ל, ניסע אי"ה אנחנו מפה יום א' פ' תשא, ואיך שיוחלט יתן השי"ת שיהי בהצלחה.

בטח תודיעני בדבר השמורה אם הי' ידיעה, ואפשר כבר נתקבלה, ונא לכתוב לנו מבריאותכם ושלומכם הטוב.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

תכו

ב"ה אור יום ועש"ק ב' דר"ה אדר תרד"ע לפ"ק
מענטאן

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מפ"ב לא קבלנו ממך ידיעה עפ"ע נסעת
תמול ערב לביתנו שלו, ומקוים אנו לקבל מחר אי"ה טע"ג ממך.

בדבר בואכם אי"ה לפה או לויסבאדען נצרך לידע אי"ה תחלת
שבוע הבע"ל. כי אם לנסוע לויסבאדען, רצוני שניסע אי"ה מפה עם
הריווייער עקספרעס, יען שזה הצוג הולך מפה שעה 9/20 בקר, דהיינו
אחר תפלת שחרית, ובא לויסבאדען שעה 7/20 בקר, שזה לזמן תפלת
שחרית, ואם לנסוע עם הצוג שנסעת אתה לפד"מ צריכי' להיות כל הג'
תפלות בדרך, ע"כ רצוני שניסע אי"ה עם הצוג הנ"ל, וע"ז הצוג צריכים
לקנות הקארטין איזה ימים קודם, ואם אתם תבואו אי"ה על פורים
הבע"ל לויסבאדען, חושבים אנו לנסוע אי"ה מפה יום א', וצריכי'
לקנות הקארטין ביום ג' שבוע הבע"ל, וע"כ אם ימים אלו לא יהי' מכם
ידיעה אודות זה, יכול להיות אשר ביום א' או ב' הבע"ל אשאל אי"ה
החלטתכם בטע"ג.

אם תסעו אי"ה, תקח גם את הבוך תרט"ו ובוך תרט"ב גם משניות
זרעים ומועד פערטיל שעם פי' הרע"ב ועיקר תויו"ט.

ובטח תעשה איזה סדר בדבר השמורה. ידידינו הרש"ג יחי' מסת'
יבוא אי"ה לפה תחלת שבוע הבע"ל, ומאתו אדע אי"ה מה שעשו בפ"ב,
ובקשתי לכתוב לנו מבריאותכם ושלומכם הטוב.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותנדך
וא"ז דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

תכו

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

בוך תרט"ו: נסמן בספריית כ"ק אדמורר שליט"א — 1072.

בוך תרט"ב: הגיל אגרת רח, ובהנסמן בהערות שם.

בדבר השמורה: השוה לעיל אגרת שצו, ובהנסמן בהערות שם.

הרש"ג: ה"ר שמואל גורארי.

תכז

ב"ה ח' אדר תרד"ע לפ"ק
מענטאן

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. שבוע זו לא כתבתי לכם כי בד"כ איז דער זמן פארנומען איצט יותר כמובן, והעיקר שבשבוע זו לקחנו הרבה זמן על הישוה"ד אודות חה"פ הבע"ל עם ידידינו הריע"מ יחי' וידידינו הרשיג יחי', ולאחר ריבוי שקו"ט הוחלט להיות אי"ה חה"פ הבע"ל בחו"ל ובויעסבאדען, כמובן כאשר אתם תבאו אי"ה ג"כ לויעסבאדען, כי להתחלק ח"ו זה בכה וזה בכה, זהו דבר הבלתי אפשרי, והשי"ת ישמרנו מזה. וכפי הטע"ג שלך זו"כ תי' מסכמת על ויעסבאדען, וכן אתה כותב במכתבך מיום א', רק עוד בדרך ספק, וכפה"נ הטע"ג היא לאחר ההחלט, ועפ"ע יהי' מכתב מכס ומסת' נודע ממנו אי"ה ההחלטה. עפ"ע תיסע אי"ה בשבוע הבע"ל לפ"ב יצליח השי"ת דרכיך. כאשר נחלטה אצליכם הנסיעה אי"ה לויעסבאדען שלו', צריכים להשתדל להקדים מה שבאפשר להיות, והשי"ת יצליח דרככם ותבואו לשלו' ונתראה בחו"ש ... בדבר השמורה מסת' תעשה כאשר דברנו, ויתן השי"ת שיהי' הכל בהצלחה, ונא לכתוב לנו מבריאותכם ושלומכם הטוב.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחונתך
ואי"ז דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

תכז

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
הריע"מ: הרב יעקב מרדכי בעזפאלאו מפאלטאווא.
הרשיג: הר' שמואל גורארי.
זו"כ: זוגתך וכלתי.
כאשר דברנו: השוה לעיל אגרת שצו. לקמן אגרת שלאח"ז.

תכח

ב"ה יום ב' י"א אדר תרד"ע לפ"ק
מענטאן

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתביכם נכון הגיענו לרוב עונג
מהודעת שלומכם הטוב... ובדבר השמורה שלחתי היום טע"ג לטחון
החטים של ראמאנווקי בפ"ע, ולעשות עבורינו שמורה מהחטים
האילו, ובטח אתה זוכר מה שדברנו שאפיית השמורה היינו הכנתה
בכל דבר יהי' נעשה בגדולים, ובפרט תאפו איזה פונטין שמורה אשר
תקחו אתם בוואגאן (והשאר תלך באגאז) ולפ"ד ידידינו הרש"ג יחי'
נחוץ הדבר למען שיהי' שלימים כי אלו שילכו באגאז קרוב הדבר
שישברו, ויתן השי"ת שילכו כולם כשורה.

היום קניתי כרטיסים לויסבאדען על יום ג' או יום ד' שבוע
הבע"ל יתן השי"ת שיהי' בהצלחה. בטח לא תשכח ליקח הסידור שלי
גם תקח סי' האריז"ל ומן הכ"ק תקח אתך גם את הבוך בראשית א'
ח"ב.

שמירת הכ"ק תמסור לידידינו ר' אלחנן יחי' שיהי' בהחדר הזה גם
בלילה, היינו שישן שם, ויהיו אתו עוד מהבחורים יחיו. והשי"ת ישמרם
כו'.

בדבר הקוואטיר בויעסבאדען, להשיג דירה אחרת כבד הדבר, וכבר
כתבה או"ח תי' למכירה ואינו נמצא דירה כדרוש לנו, ובפרט שיניחו
להכניס מנין. הדירה אצל קארפין העטאז נחלק לשנים עם קאד
מיוחד, והי' כמו שתי דירות, ויש אויף צוג, ובהמקח נשתווה אתו אי"ה.

תכח

חלקה נדפס ביגדיל תורה (ירוש') גליון ב' ע' 8, ונשלמה ע"פ גוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
בדבר השמורה: השוה לעיל אגרת שצו, ובהנסמן בהערות שם.
הרש"ג: ה"ר שמואל גורארי.

בראשית א' ח"ב: מכת"ק הציצ ע"ס בראשית ישנו שתי סדרות: סדרה א' — ג' חלקים, וסדרה ב' — ב'
חלקים.

ר' אלחנן: מארוזוב.

או"ח: אמך וחמותיך.

חאד: מעבר.

אני מבקש את כלתי תי' ליקח אתה את הצאן שטעכער של פסח המונחים בהתיבה של פסח כמו שכותבת או"ח תי', ועד נסיעתכם שלוי תכתבו לנו משלומכם הטוב להחיות נפשינו.

ותקבלו הרה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותנך וא"ז דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תכט

[שושן פורים תרד"ע]

ב"ה ועש"ק ש"פ

שוכ"ט לבני יקירי מחמד נפשי שליט"א
 כלתי יקירתי חביבתי תי'
 נכדותי היקי יחיו עמו"ש

משלומינו ת"ל כה לחי. דער פורים איז גיווען מיט אנשטריינגונג שמחת פורים, סיא גיווען היפש געסט. לנדא בתוכם גיקומען עקסטרא מווען. ר"ש גוי"א נ"י האט שטארק משמח גיווען. אלע האבן געטרונקען ... דער פאטער יחי' איז א"ג נישקשה, נאר שטארק מידע, ער געריסט אייך.

* * *

באה"ר הנני פב"ש, בד"כ אני עיף מעבודת הלילה, ממה שאנחנו ... קיימנו ת"ל שמחת פורים. והשי"ת יזכינו בשמחה פנימיות אמיתית, שמחת עולם יהי על ראשינו כו'.

תכט

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים, שנכתבה בשוה"ג אגרת ווגתו הרבנית. ומתוכנה נראה שהיא משנת תרד"ע — כדלקמן, גם ממה שנוכר באגרת שלה. ווילא פאסערעלי' — שהיא הכתובת בה התאכסנו בחורף תרד"ע.

ועש"ק ש"פ: ולקמן נראה שנכתבה בשושן פורים, איכ מתאים התאריך לתרד"ע, שבה חל שושן פורים ביום ו'.

תל

ב"ה אור יום ב' כ"ה אדר תרד"ע לפ"ק
ויעסבאדען

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה שמואל נ"י

מכתבו מהיום נכון הגיעני. את נסיעת אחיו ר"נ יחי' לא יעכב, ויתן
לו סדר בטע"ג מה שיעשה שם, ויהי ג"כ אצל הפרעד' מסעווי דאנ',
וכבודו לא יכתוב להפרעד', והשי"ת יצליח נסיעת אחיו יחי' ויפעול
לטוב. להבאנק בדבר המאה א' לא ילך, וכן לא ישלח הוועק' ויחכה
בזה עד נסיעתו אי"ה אחר חה"פ הבע"ל. והשי"ת יהי אי"ה בעזרו.

ביום ה' העבר כתבתי לו וביום ועש"ק שלחתי לו מכ' שנתקבל
עבורו, וכתבתי האדרעס סאנאטארום דר' לאנגע, וא"י אם נתקבלו.

היום קבלתי טע"ג מבני יחי' שנוסע לפ"ב, ולפ"ז א"י אם יסעו
שבוע זו לפה, והשי"ת ישלח לכבודו רפו"ש בקרב ויחזקו שיהי בריא
אולם, ויצליח לו השי"ת בכל עניינו בגו"ר.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלוני"ח
תכה"י

שלום דובער

תלא

ב"ה יום ג' כ"ו אדר תרד"ע לפ"ק
ויעסבאדען

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכבודה תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחיו

תל

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גורארי, אגרות נוספות אליו — לקיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
אחיו ר"נ ר' נתן גורארי.

תלא

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבך מיום ועש"ק נכון הגיעני. עפ"ע תיסעו אי"ה מביתינו שלו' ביום א' הבע"ל, ותנוחו בדרך למען לא להכביד ח"ו על הילדים יחיו.

השמורה תקח בוואגאן רק תיבה א' (המסומנת באות א'), ושאר התיבות ילכו באגאז.

בפד"מ אופן שמורה בע"פ, ואיני יודע אם האפי' היא כמו אצלינו, וגם אם יהי' לנו זמן בע"פ לנסוע לפראנקפורט מ"מ תיקח אתך ג' פונט קמח אולי יהי' באפשר לאפות מצת מצוה בע"פ, ומס' תהי' הקמח כרוכה היטיב ושמורה ביותר בדרך נסיעתכם, וגם שלא יהי' תחת הזאפעס וואס מיא שלאפט. פאפיראסן עבורי מסתמא עשית. והשי"ת יצליח דרכיכם ותבואו לשלו' ונתראה בחו"ש.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך וא"ז דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

תלב

ב"ה יום ד' כ"ז אדר תרד"ע לפ"ק
ויעסבאדען

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה שמואל נ"י

אחדשה"ט. תמול קבלתי מכתב ממחותנו ידידינו הרש"מ יחי' אשר מריגא שולחים את ר"ן עטינגער לישיב בתמידות בפ"ב בדבר ענינים הכללים (קצבו לו שכירות ה' אלפי' לשנה, ולבד זאת שבעה ר' ליום, מריגא שולחים על ההוצ' ה' אלפי') התלי' עתה בדבר השחיטה, שיאגד

השמורה... באגאז: כניל אגרת תכה.

תלב

נעתקה מגוכח"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גורארי, אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
הרשי"ח: ה"ר שמואל מיכל טריינין.

העסקנים דפ"ב עם העסקנים מערי השדה, ויעיין ויפקח בכל הענינים הרוחניים והגשמיים (כן כותב יה"ל מקאוונא בשמחה שזכו לזה) והרח"ע מסכים ע"ז. והנה הדבר מסוכן ח"ו להענינים הרוחניים... ואם כי הרש"מ כותב בשם הרב קאצענעלינבויגן ששלחו (וא"י מי שלח) טע"ג שלא יבוא אמנם מסופק אני בזה, וע"כ לפ"ד נחוץ להודיע הדבר לאלעקסי, אשר לפי השמועה יבוא מריגא... לא בדרך ברור כ"א בדרך ספק, אבל שזה דבר קרוב ח"ו, ואולי אפשר שיתן לו איזה תשובה ע"ז. אני אכתוב אי"ה להגר"ח יחי' אודות זה, אבל מסופק אני בהתועלת אחרי אשר הרח"ע רוצה בזה, ולפניו זה מתאים לדעתו ולרצונו.

מכל הדבר הזה יש לי עגמ"נ רב, ואני ירא מאד שלא יוצמח מזה איזה דבר, אך לה' תקותי שיהי' בעזרינו... ויצליח לנו בכל ענינינו כר'. ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תלג

ב"ה יום ג' די ניסן תרד"ע לפ"ק
ויעסבאדען

כבוד ידי"נ הרב המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כר',
מ"ה אליעזר משה נ"י

אחדשה"ט. ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבי כבודו נכון הגיעני
כולם במועדס וזמנם. סדר מוחלט בדבר אופני התמיכות והנחת

יה"ל מקאוונא: יעקב הלוי ליפשיץ.
הרח"ע: הג"ר חיים עוזר גראדזענסקי מוילנא.
הרב קאצענעלינבויגן: הרב דוד טעביל מפי"ב.
אלעקסי: פקיד בפי"ב. השוה לעיל אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם.
הגר"ח: הג"ר חיים סולובייציק מברייסק.

תלג

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
אליעזר משה: מאדייעווסקי מחאראל, אגרות נוספות אליו — לעיל לו, ובהנסמן בהערות שם.
סדר מוחלט כו': השוה לעיל אגרת שצב, ובהנסמן בהערות שם.

המעוות וכה"ג, כמובן אי"א לעשות דבר עד אשר יהיו אי"ה על אתר, ועפ"ע נתראה אי"ה קודם נסיעתם לתמן, ומסתי' יודיע לי אי"ה על איזה זמן הוחלט אי"ה נסיעתם צלחה, ונראה לסדר אי"ה איך תהי' התראתינו בעזרתו ית'.

בדבר ריגא נחוץ לעשות סדר בהגבאות, ולפ"ד נחוץ ג"כ שהנאסף לא יהי' מושלש בהבאנק באשר הוא מקום הקלקול כו'. גם לדעתי צריך להיות ידידו הר"י רש"ל יחי' גבאי, והוא בטח ינהג הדבר בסדר מסודר, והמה לא יעשו נגדו, אמנם לפ"ד נכון להמשיך לזה גם את הג' ר' ישראל מענדל חאווקין יחי', ומשו"ז לא כתבתי עדיין להר"י אודות הגבאות, שבאם יוחלט שגם הרימ"ח יהי' גבאי, טוב לכתוב לשניהם בזמן א'. כתבתי אודות זה לחב"ד הרז"י יחי' ושאלתי חוות דעתו ע"ז, ויכתוב לי כבודו מה דעתו בזה ...

מענין לענין כו'. עוד קודם ר"ה כתב לו בני יחי' אודות אסיפת הר' המיועדת להיות, ובין כה באה מעשה בייליס ובלבלה את העולם. אמנם הענין עוד במקומו עומד, והוא כאשר בהחוק ע"ד ראוינסקי, קומיס' אינו נאמר שיהיו רבנים דוקא, וממילא הרי דעפ"ט אי"א להם לכתוב זאת בהפקודה שתצא בדבר הבחירות (לע"ע לא יצאה הפקודה הזאת, משום שהגם שהחליט שה"פ שתהי' ראויני קאמיס' אבל לפועל צ"ל פקודה מיוחדת ע"ז משה"פ, והיא לא באה עדיין). ע"כ לפ"ד צריכים לשלוח בקשות מאיזה מקומות אל המניסט' דרך הדעפ' דוח"ד, כאשר הקומיס' היא על עניני דתיים, ע"כ יצוו אל הגו"ב בכ"מ שיבחרו באנשים הבקיאים בעניני הדת, ויספיק שיהי' ד' או ה' בקשות כאלה שיהי' פתחון פה אל הדעפ' לעורר ע"ז, ותקותי שיעשו זאת אי"ה, וכבודו יוכל להעריך בקשה כזו, אשר תושלח אי"ה מפאלט' גו"ב ממקומו או מקרעמנצ', ואשיג אי"ה שמפלך ויט' יושלח בקשה כזו, וזה דבר נחוץ מאד, והשי"ת יהי' בעזרינו בכל פרט.

ר"י רש"ל: הג"ר חיים יעקב רש"ל.

הרז"י: ה"ר זלמן יצחק וואלשאניק.

כתב לו בני: כנראה הכוונה לאגרת י"ג תשרי, המועצקת בזה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. והשוה לעיל

אגרת שמה, ובהנסמן בהערות שם.

מעשה ביייליס: השוה לעיל אגרות תיח. תיט.

רבנים דוקא: השוה לעיל אגרת שמה, ובהנסמן בהערות שם.

דעפ"ט: המחלקה לעניני דת שע"י משרד הפנים.

שה"פ: שר הפנים.

דוח"ד: - דוחאווני דעפארטמענט [ואוצ"ל: דוח'], והיא המחלקה לעניני דת הנ"ל.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח
 ויחוג את חמה"צ הבע"ל בדיצה ובכשרות כחפצו וידי"ע

שלום דובער

[אגרת בנו, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, הנזכרת לעיל]

ב"ה י"ג תשרי תרד"ע

כבוד ידידי הנעלה הרב המפורסם נכבד ומרומם וו"ח אי"א
 מוהר"ר אליעזר משה שי

שלום רב

בפקודת כ"ק אדמו"ר הרה"ק שליט"א הנני עורך מכתבי זה לכבוד ידידי,
 וזאת הצעתו.

כפי הנשמע בשנה זו תהי' אסיפת רבנים (אף שהדבר איננו ודאי גמור)
 והנהוג בדבר פקודת הבחירות והנוסח, שהנבחרים יהיו רבנים (סתם, כי רבנים
 דתים א"א לכתוב) ואנשים מכובדים, אך כמובן כ"ז נבלע בהבלעה.

לזאת מהראוי הי' אשר ממקומות אחדים יפנו בבקשות אל הדעפערט.
 לאמר, בהיות כי יסודי האסיפה היא לפתור שאלות דתיות, לזאת מהראוי
 שבהפקודה בדבר הבחירות אל שרי הפלך יודגש הכוונה שהנבחרים יהיו
 אנשים יודעי דת, יראי אלקים, רעליגיעזנע, ואשר ביכולתם לפתור שאלה עפ"י
 יסודי התורה.

ולראש המקומות ההם חושב את כבודו אשר ייטיב להעריך בקשה כזו.
 (כמובן שלא בפרסום) ויחתמו אותם כבודו, וסגנו הדיין ר' שמואל שי. (ויעוד
 איזה אנשים כן דעתי הפרטית, אשר טוב הי' כי יחתמו איזה דוחאוונע
 פראווליעניע, א"ל, וכתבונתו הרחבה יעשה) וישלח זאת ישר אל הדעפערט או
 לשר הפנימי כפי שצריך להיות.

הייתי מבקש את כבודו לכבדיני בהעתק מן הבקשה אשר יעריך להדעפערט.

נעים הי' לי לקרוא מכתב כבודו אל הרמ"ר שי בהרצאה ארוכה מפעולת
 הועד למטרת הרמת ענין הרמב"ן, וכתבתי מזה וזה לחברי הועד הריי"ר ורנ"ג
 שיח"י, אך אין הזמן מספיק לי עתה להאריך בזה. ולפי"ד בהכרח להרבות
 הכתיבה לאמעריקא, ואפשר כדאי גם להדפיס שם מאמר טוב בהמכ"ע ההם.
 והנני ידו הדו"ש מברכו בגמח"ט ובחג שמח מוקירו

יוסף יצחק ש"ס

תלד

[ד' ניסן]

ב"ה

מכ' נתקבל, והשי"ת יזמין לו אי"ה עסק בביתו, ויתן לו השי"ת פרנסה והצלחה בגור'ר.

תלה

ב"ה ל"ד לספה"ע תרד"ע לפ"ק
ויעסבאדען

כבוד ידי"נ ומחוי' הגי' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם
יר"א כו' מו"ה שמואל מיכל נ"י

מכתבו נכון הגיעני. וצריך להשתדל להיות אצל הרפערענט וגם
אצל הראש, והשי"ת יתן לו מציאת חן שיפעול לטוב שיתברר הדבר
בקרב ושיזכה את המשפט. ויצליח לו השי"ת בכל עניינו.

תקותי שניסע אי"ה יום א' הבע"ל, והשי"ת יצליח דרכנו.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו ומחוי' וידי"ע דו"ש
מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

מוסג"פ מכ' להגרא"ט נ"י.

תלד

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין, בלי תאריך, ובראשה נרשם, ע"י מקבל האגרת, פאריז 14
18/3 היינו שנכתבה ע"י רכנו בהיותו בפאריז [בדרך בנסיעתו ממענטאן לויעסבאדען] ונתקבלה ב"ד 14/3
ללוח היוליאני, שחל בד' ניסן תרד"ע.
האגרת היא אל מוהיר בנציון רסקין. אגרות נוספות אליו — לעיל קעב, ובהנסמן בהערות שם.

תלה

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל מיכל: טריינין. אגרות נוספות אליו — לעיל סו, ובהנסמן בהערות שם.
תקותי שניסע: חזרה לליובאוויטש.

תלו

ב"ה יום א' י"ג סיון תרד"ע לפ"ק
ליובאוויטש

בני יקירי יחי' כלתי הצנועה והכ' תי'
נכדותיי היקרות והנחמדות יחי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. הטע"ג מבואך שלוי לויעסבאדען קבלנו
לרוב עונג, וכפה"נ נסעת לילה מברלין בלי עכבה.

תקותינו לנסוע אי"ה על הדאציע יום ג' הבע"ל, ואם כי עוד
העבודה רבה היא, אמנם תקותי אז איך וועל זעך אי"ה איספראווען.

בטח תשתדל לידע מצב האגודה עתה, והעיקר לידע בדבר גור מה
היא חפצה, אם הרב הסטער נ"י עודינו בויעסבאדען תפרוס שלומו
בשמי באה"ר, ונחוץ הוא העתק מכתב החז"ל הרי"ז ליפשיץ נ"י להרב
מראדין נ"י, אשר לא נמצא בהעתקות, מפני הזמן ההכרח לקצר.

נתקבל מידידנו הרש"ג יחי' וועק' ע"ס 12/M גם שט"ע והנחתים
בארגז שלי.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וחותרך
וא"ז דו"ש מלוני"ח ומקווה להתראות בקרב אי"ה בחו"ש

שלום דובער

תלו

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
מצב האגודה: השוה לעיל אגרת שלה, ובהנפמן בהערות שם.
החז"ל הרי"ז ליפשיץ: ?
להרב מראדין: הג"ר ישראל מאיר הכהן, בעל החפץ חיים.
הרש"ג: ה"ר שמואל גורארי.
וועק': = וועקסל [שטר].

תלז

ב"ה יום א' כ"ז סיון תרד"ע לפ"ק
זאאלשע

כבוד ידי"נ הגי' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה שמואל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו נכון הגיעני, בדבר בנו דובער
יחי' אחר הזמן שיהי' בנאיינאר צריך ליקח אותו איליו על הדאציע,
והשי"ת ישלח לו רפו"ש בקרב.

כפה"נ לא הי' עוד הסיקרעטי' אצלו, תקותי אשר יומסרו הענינים
לאליכס', ומ"מ לא למותר הוא ההכירות, רק מה שדורש כו', והשי"ת
יהי' בעזרינו בכל פרט, וישלח השי"ת רפו"ש לכבודו ויחזקו שיהי' בריא
אולם, ויתן לו השי"ת פרנסה והצלחה בכל עניניו בגו"ר.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח
תכה"י

שלום דובער

תלח

[תרד"ע?]

ב"ה

בני יחי'

לדבר עם גיסי הרמ"ל יחי' אפשר יש סברה שיקבלו לרב את
הרמ"מ חן נ"י שהי' תפארת להם כו'.

תלז

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גוראריק, אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
סיקרעטי: פקיד.
אליכס': הגיל אגרת רעז, ובהנסמן בהערות שם.

תלח

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים, בעט עופרת ובלי תאריך. מה שברור הוא שנכתבה לאחר תרס"ט

ואם זאת אין סברה היו צריכים למנאות את הרב מעדאלי גם בעהנה"ג כי בלי רב יכול להיות עזובה רבה ח"ו... וע"כ אינו כדאי לעזוב הדבר באריכות הזמן.

לשרוף את הצעטיל.

תלט

[תשרי תרע"ה]

אנא לעורר ר"ר ממקוה"ר והחסדים האמיתים ע"ד מכניסי הרחמים כמ"ש בתש"ו מהרי"ב ז"ל עבור אחינו בניי הנתונים בצרה ר"ל כי זה כמה חדשים אשר התפרצה מלחמה בין ארצינו מלכות רוסי ובין מלכות אשכנז ועסטריך ומלכות ישמעאל ורבים מאחינו נהרגו במלחמה, והמלחמה היא כבידה וחזקה מאד, והרבה מאד מאחבי"י נמצאים במערכות המלחמה (מהם הרבה אבות משפחה) ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע, אנא אור ישראל בקש נא רחמים בעד קהל עדת ישראל הנמצאים במקומות המלחמה שיגן השי"ת עליהם ויצילם מחרב והרג ומכל אויב ואורב, ובכל אשר יפנו יצליחו וישיבם לביתם בריאים ושלמים ויתן השי"ת בלב המלכים שישלימו ביניהם ותהי הארץ שקטה מהמהומה הגדולה והנוראה ויתן בלב המלך ויועציו עלינו לטובה, ונזכה לביאת ג"צ בב"א.

— שאז נסתים מינוי הרב מעדאלי" בעהנה"ק שבויעטפסק (ראה לעיל אגרת קצג) — וכאן מציע רבנו למנות גם בעהנה"ג. ולפני תרע"ט, שבאותה שנה נרצח הרמ"מ חז, וכאן מציע רבנו למנות לרב בויעטפסק, ויש מקום לשער שנכתבה בשנת תרד"ע, לאחר פטירת הרב דוב נחמן הורוויץ (מח"ס חדושי בר נחמני) ונחפנה מקומו בעהנה"ג שבויעטפסק. גם מהכתב נראה שנכתבה באותה תקופה לערך. הרמ"ל: ה"ר משה ליב גינזבורג, שהי' דר בעהנה"ג ויעטפסק. לשרוף את הצעטיל: השוה מגדל עז ע' כמה בשוה"ג.

תלט

נדפסה בשמועות וסיפורים (ח"א הוצ' חדשה ע' צט), ולפניה: בימי מלחמת העולם אשר החלה במני"א תרע"ד, היה שולח הרשיב בכל יום ויום מנין בחורים מתומכי תמימים עם המשגיח ר' שילם קוראטין ע"ה על האוהל הקדוש של המהר"ש ושל זקנו הצמח צדק, ובידם פדיון נפש הכתוב בכתב יד קד'... כשהגיע תורי ללכת לאוהל בקשתי רשות מר' שילם ע"ה להעתיק את נוסח הפי"נ. וברשימת הר"י דזייקאכסאן ע"ה: כמדומני שזה התחיל אחר חה"ס תרע"ה.

תמ

ב"ה יום ב' ו' מ"ח העת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה שמואל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. בדבר בנו דובער יחי' לנסוע לקאווקאז
זה דבר כבד ובפרט בעת הזאת, ולפ"ד גם אלוסטא טוב בעזרתו ית',
ויתן השי"ת שיהי' האויר טוב וישלח לו השי"ת רפו"ש בקרב ויחזקו, גם
ישלח השי"ת רפו"ש בקרב לבנו נתן יחי' ויחזקו ויהי' בריאים ושלמים
תכה"י ...

בדבר העסקים אשר הציע בנו יחי' יכול להיות שזה ענינים נכונים,
אמנם צריכים לידע אמיתית הדבר, וכאשר כותב לו בני יחי', וע"כ
אמרתי לבנו יחי' שלא יעשה דבר בלי כבודו, וכבודו יתחקה על דבר
היטיב אי"ה, ובד"כ א"א לעשות דבר כזה במהירות כ"כ, וכאשר בין
הדברים אמר שנמצא ליעסנאי דוואר לקנות מאחד, יראה כבודו את
חשבון העסק וכאשר ימצא אותו כפי הדרוש, נכון שיקבל בנו את
העסק והשי"ת יצליח לו.

בפאצט שלנו אינו מקבל מכתבי בלי עברי, וע"כ אני שולח המכ'
ע"י הנוכחי.

אם יהי' באפשר להתראות עם אליכסאנדראו כדאי הדבר, והשי"ת
יצליח לכבודו בכל עניניו בגו"ר.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידיע דו"ש מלונ"ח
תכה"י

שלום דובער

תמ

נעתקה מגוכח"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גורארי, אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.

תמא

ב"ה אור יום ה' כ"ב כסלו העת"ר לפ"ק

כבוד ידי"נ ומחוי' הגי' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם
יר"א כוי' מו"ה שמואל מיכל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכי נכון הגיעני, גם הפעראוואד נתקבל,
והשי"ת יצליח לו בכל עניניו ושיהי' במנוחה בכל פרט בגו"ר, ויחשוב
בזה שבקרב יהי' דרוש לו לשלוח עוד על תו"ת להשלים לע"ע לכהפ"ח
את הסך אשר אמרתי לו, והשי"ת יהי' בעזרו...

מש"כ כבודו בדבר השילוח דרך אנגלי', מה נעשה אודות זה, אם
קבל ידיעה נכונה, ובטח עצם השילוח הוא ראיעל שמקבלים עליהם
אחריות שיגיע בטת, הכרח השילוח אין די באר, הרחמנות שעליהם
גדול מאד, וממש איני יודע איך היים המה, האדרעס צריכים עתה
להראות על שם א' והיינו מרדכי שלאנק, ונא להודיעני מה שנעשה
בזה.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו ומחוי' וידי"ע דו"ש
מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

יום ב': קבלתי כעת מכתבו מיום ועש"ק, ויש לי מזה עגמ"נ רב אך
תקותי להשי"ת אשר יהי' אי"ה בעזרו, והשי"ת יעזור לו שישאר הטארג
לפניו, ויהי' בהצלחה בכל פרט.

תמא

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

שמואל מיכל: טריינין, אגרות נוספות אליו — לעיל טו, ובהנסמן בהערות שם.

פעראוואד: המחאה.

השילוח דרך אנגלי': משהתחילה מלחמת העולם א"א לשלוח כספים לאה"ק באופן ישיר. והשוה גם לקמן

אגרת תמג.

האדרעס צריכים עתה: השוה לעיל אגרת קמא, ובהנסמן בהערות שם.

הטארג: מכרז.

תמב

ב"ה אור יום ג' ה' טבת העת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי הרב המפורסם ווח"ס נכבד יר"א כו' מו"ה
יהושע נ"י

אחדשה"ט. אבקשו למסור בשמי לבן ידידינו הנכבד רב"צ גווירץ
נ"י ממחננו, אשר בדבר הסכסוכים בינו ובין אביו יחי', אין לו הרשות
לפסוק בעצמו ע"פ הכרתו ורצונו, כ"א ע"פ ד"ת או ע"פ אנשים מביני
מדע, וע"כ יאמר לו אשר בלי המשכת זמן יתברר ויתלבן הדבר ביניהם
ע"פ ד"ת או ע"פ אנשים, והי' זה שלו' וברכה כו'.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלוני"ה
תכה"י

שלום דובער

תמג

ב"ה אור יום ג' י"ט טבת העת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידי"נ ומחו' הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם
יר"א כו' מו"ה שמואל מיכל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו ע"י חתנו יחי' נכון הגיעני,
הטע"ג בדבר חתנו גו"א יחי' בטח קבל, (הוא מסר לי מכתבו בבאו
ממאסקווא ואמרתי לו התשובה ע"ז ביום ד' וחשבתי שיענה לכבודו,

המב

נעתקה מצילום כתי"ק.
מו"ה יהושע: השה לעיל אגרות רכט. רלה.

המג

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל מיכל: טריינין, אגרות נוספות אליו — לעיל טו, ובהנסמן בהערות שם.
חתנו גו"א: ה"ר מנחם מענדל בן ה"ר שמואל גורארי.

והוא לא הבין כוונתי שישיב הוא, עד שנדע לי שלא הושיב, ע"כ איתרה התשו' עד יום ועש"ק). לפ"ד נכון הוא בעזרתו ית' שיכנוס בעסק שקנה מחו' הרשיג יחי', ובדבר הסכום, לפ"ע העסק גם אם יכניס בזה כל הסך שלו, אין זה חלק גדול, רק עפ"ע יתחשב אביו אתו לא כמו עם שותף זר, וזאת צריכים לדבר ביניהם איזה חלק יהי' לו בהעסק, ואפשר בהיותו כעת בפ"ב (אם כי הי' זמן קצר) דברו בזה, ויתן השי"ת שיהי' בהצלחה.

ובדבר חתנו טראכטנבערג יחי', לפ"ד שיעשה לו עסק בפ"ע, והנכון שיעשה איזה פאבריקאציע, וצריכים לאסוף איזה הצעות בזה, ויבחרו במה שלפ"ע הכחות שלו ומה שקרוב לשכר בעזרתו ית', והשי"ת יזמין לו בקרב עסק טוב ומוכשר ויהי' בהצלחה.

ובדבר תמן, לבד אשר קשה לי הדבר להוביל איזה ענין ע"י הציונים, אשר במקום שנוגע ביותר, אפשר אין להביט ע"ז, הנה אינם בטוחים אצלי בעצם הדבר, ויש חשש גדול שיחזיקו המעות לעצמן, כי כל האמצעים כשרים אצלם, ובפרט בזה שיכולים למצוא צד היתר לדעתם. בני יחי' הזדמן כעת בנסיעתו עם א' מהראשים שלהם, וא"ל אשר אין להם שום דרך כו', וע"כ אני ירא לשלוח ע"י, ואם כי הרחמנות על עניי תמן גדול מאד, ההכרח להמתין עוד איזה זמן אולי יהי' באפשר לילך בדרך בטוח ונאמן...

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו ומחו' וידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תמד

ב"ה אור יום ג' ד' שבט העת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד חב"ד ידי"ע המפורסם ווח"ס נכבד יר"א כו' מו"ה
ש' זלמן יצחק נ"י

בדבר תמן: השוה לעיל אגרת תמא.

חמד

נעתיקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.

ש' זלמן יצחק: וואלשאניק. אגרות נוספות אליו — לעיל קלח, ובהנסמן בהערות שם.

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו ע"י רא"ל נכון הגיעני ...
 הפעראוואד ע"י פאצט קבלתי, ואסגיר בזה מכ' לב"ד הג' תי' אשר
 ייטיב למסור לה.

בדבר בריאותו, העיקר צריך להזהר ביותר מהתרגשות ... ובאמת
 הוא בכלל התגברות הצורה על החומר, והוא לבטוח בה' בכל דבר אשר
 בטח יעזור השי"ת (ואם הי' בטחון אמיתי הי' באמת הכל טוב וכידוע
 המעשה מהבעש"ט ז"ל). ואם ההתרגשות היא ממה שנעשה על ידו
 (כהעסק של ...), הרי הכל נעשה בהשגחתו ית', והוא הוא העושה, ואם
 כי האדם הוא בעל בחירה, זהו אחת מפלאי הבורא אשר האדם
 בבחירתו (ששוקל כל דבר בשכלו אם לעשות וא"ל, ואם לעשו' כך או
 כך, שבזה חלוק האדם מהבע"ח שהמה טבעים ופועלים רק כפי הטבע
 שהוטבע בהם, והאדם הוא שכלי, שפועל לא כפי הטבע כ"א כפי בחירת
 השכל, ואם כל זה) הוא עושה כפי רצון הבורא דוקא. וע"י תוקף
 האמונה וההחלטה הזאת ימצא האדם מנוח לנפשו, האי' כי מוטבע
 הדבר באיש הישראלי שלא להרהר ח"ו אחרי מדותיו ית', וכאשר
 מתבונן שזה מעשה הקב"ה, יפקח נפשו בזה, והבי' שכאו"א צריך
 להאמין שהוא מושגח לטוב (ובפרט אשר מפי עליון כו' ועמ"ש במד"ר
 ע"ז) ובטח הוא לטוב לו, והוא שמזה יהי' אי"ה עוד טובה יתירה, ועכ"פ,
 יבטח שיתוקן הדבר בעזרתו ית', והוא שתחלת השגחתו ית' בענין הזה
 לא הי' לרעה ח"ו כ"א לטובה, ויתן השי"ת שיתוקן הכל לטוב, ושיהי'
 בזה עוד טובה יתירה. וישלח לו השי"ת רפוש בקרב ויחזקו שיהי'
 בריא אולם.

ע"ד הבאלקין, אם הסחורה היא רק על חו"ל, אינו כדאי לקנות
 (אם לא שהיא בזול ביותר שיהי' חשבון להתזיקה) כי מי יודע כמה
 יוכל להמשך עוד כו' ח"ו. אך אם ביכולת להשתמש בזה על איזה אופן
 בפנים המדינה ויש חשבון ע"ז, כדאי לקנות בעזרתו ית', והשי"ת יתן לו
 פרנסה והצלחה בכל עניינו בגו"ר.

בדבר העזבון כו', לפ"ד שישע אי"ה בני יחי' עם ידידינו הרש"ג יחי',
 דברתי בזה עם הרש"ג יחי' ומוסכם בעת היותו בפ"ב לנסוע לריגא
 אודות זה עם בני יחי', ובאמת בהסך שצריכים ליתן כעת, איני יודע

פעראוואד: המחאה.

להמשך עוד: המלחמה, שא"א לשלוח לחריל.

בדבר העזבון: השוה לעיל אגרת שעד, ובהנסמן בהערות שם.

בני... הרש"ג: כדלקמן אגרת תמו.

איזה התעסקות גדולה יש בזה, הרי זאת צריכים ליתן בלי שום תנאי (כמו שנתנו להאחרים על הוצאות ישיבתיהם) רק אתנו מתנים המה שיהי' איזה תיקון על שם המנוח ז"ל (ואפשר מפני שאמרנו שרצוניכר על בנין) ורק בדבר הפאנד יש בזה דברים, ותקוותי אשר ישתוו אי"ה, ולפי מכתב כבודו נכון לצרף גם את ידידינו הר"י רש"ל יחי', ומוסכם אני על זה.

תמול הי' פה הבנאי פישקאו מויט' בדבר הבנין ויעשה אי"ה את הפלאן, וכשיתקבל מאתו הפלאן (עכ"פ הצערנאוויק, כי הפלאן בשלימות צריך לשהות אצלו זמן נכון לפי דבריו) יעשו אי"ה נסיעתם, ובקשתי לכתוב לי חוות דעתו בזה, וייטיב להודיעני מקבלת מכ' דנא במכ' זאקאז'.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וש"ב ידי"ע דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

תמה

[העת"ר]

ב"ה יום ג' כ"ה שבט

בני יקירי יחי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

הבקר אור קבלתי הטע"ג שלך (ע"י ר' מענדל קאנטר) ות"ל בעד בואך ונסיעתך לשלוי. בטח אקבל אי"ה ממך ידיעה מפורטה מהנעשה בוילנא אודות המצה-קאמיטעט, גם בטח תודיע בדבר סדר הנסיעה מפ"ב ולריגא, והשי"ת יצליח דרכך ולהתראות בחו"ש.

הבנאי... הפלאן: לבנין הישיבה ממעות העזבון — כניל. שרצונינו על בנין, וכדלקמן אגרת תמה. זאקאז': דואר רשום.

תמה

נעתקה מגוכתי"ק שבאוטף המכתבים, מהקביעות ומהתוכן נראה שהיא משנת תרע"ה. המצה-קאמיטעט: משלוח מצה לאנשי צבא מאחב"י. והשוה לקמן אגרות תמו. תנ. לריגא: השוה לקמן אגרות תמו. תמה.

חתג

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואביך דו"ש
מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תמו

ב"ה אור יום ה' כ"ז שבט העת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

בני יקירי יחי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. היום קבלתי טע"ג מידידינו הרש"ג יחי
שנוסע לפ"ב, ומסי' יבוא מחר אי"ה לפ"ב, וכפה"נ תהי' אי"ה ש"ק
הבע"ל בפ"ב, ואחר ש"ק מסת' תסעו אי"ה לריגא, מרל"ב הי' טע"ג אשר
שבוע זו יהי' בביתו, בטח כתבת אליהם כאשר חשבת. מהנעשה בוילנא
עוד לא קבלתי ידיעה, מסת' יהי' היום או מחר ...

אבקשך לקנות עבורי אצל לאפערס ו קעסטל גילזין, כי הגילזין
שלהם המה בלא אותיות.

תפרוס גיני בשלוי' ידידינו הרש"ג יחי' וידידינו הרש"מ יחי' וידידינו
הרמ"מ מא"ז יחיו.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואביך דו"ש
מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

כב"ב יחיו ב"ה בחו"ש ופב"ש הטוב.

תמו

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
הרש"ג: ה"ר שמואל גורארי, וראה גם אגרת שלאחי"ו.
רל"ב: כנראה, ר"ל ברלין (הניל אגרת תב).
בווילנא: בהמצה-קאמיטעט, כדלעיל אגרת שלפניו.
הרש"מ: ה"ר שמואל מיכל טריינין.
הרמ"מ מא"ז: ה"ר מנחם מאניש מאנעטזאהן.

תמז

ב"ה יום ה' כ"ז שבט העת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

בני יקירי יחי, וידי"ג הג' המפורסם ווח"ס כו' מוהרש"ג
יחי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. קבלתי הטע"ג מבני יחי אשר במוצש"ק
הבע"ל תיסעו אי"ה לריגא, ואני מסגיר בזה מכ' להדו"פ, ואיני כותב
פרטי ההצעה בדבר הפאנד, ואתם תציעו בפרט (יכול להיות שיהי
מניעה מה שאינני כותב בדבר הלומדים ע"ח הפאנד, ואם יעמדו ע"ז,
יהי באפשר אי"ה לאשר הדבר אח"כ בכתב) ובטח תשתדלו בזה שיבוא
הדבר לפועל. והשי"ת יצליח לכם שיפעלו לטוב.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם ואביך וידי"ע
דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תמח

ב"ה יום ה' כ"ז שבט העת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי הג' המפורסמים ווח"ס יר"א כו' אפטרופסי
עזבון ח"ד הגר"י ז"ל
ד' עליהם יחיו

אחדשה"ט. מכתבם מן כ' אייר תער"ג נכון הגיעני במועדו, אבל

תמז

נעתקה מגוכתי"ק שבאוטף המכתבים [צילומו לעיל — מבוא ע' 18].
מוהרש"ג: מוה"ר שמואל גורארי. אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
לריגא: השוה אגרת שלאח"ז.
דו"פ: ? ונראה שהיא האגרת שלאח"ז. והשוה לעיל אגרת שעד, ובהנסמן בהערות שם.

תמח

נעתקה מגוכתי"ק שבאוטף המכתבים.
אפטרופסי... ז"ל: השוה לעיל אגרת שעד, ובהנסמן בהערות שם.
הגר"י: הגביר ר' ישעי' ברלין.
כ' אייר תער"ג: ראה מ"ש בהערות שם.

מצד כמה מניעות לא הגשנו אל הדבר בפועל, עתה נוסע בני הרב יחי' יחד עם ידידינו הג' הנכבד ווח"ס מוהרש"ג יחי' למחננס אודות זה, וימסרו להם הסך כ"ה אלפים רו"כ, אשר בדעתינו שרובם או כולם יהיו אי"ה על בנין הישיבה, וסך הכ"ה אלפים שהקציבו לפאנד, יציעו להם הצעתינו בזה כאשר מסרתי להם, ותקותי אשר יסכימו ע"ז לטובת החזקת לומדי תורה, ומעשה הצדקה הזאת יהי' לזכות לנשמת ח"ד הגר"י ז"ל ותעלה נשמתו בעילוי אחר עילוי בעדן גן אלקים.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם וידידם דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלוס דובער

שמעתי שברצונם לעשות איזה תווך בהפאנד אשר בשבילי, מסרתי ג"ז לבני יחי' ולהרש"ג יחי' לגמור עמהם כפי שמסרתי להם, והנני ידידם

הנ"ל

תמט

ב"ה אור יום ה' י"א אדר העת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידידי הג' המפורסמים ווח"ס ונכבדים יר"א כו'
אפטרופסי עזבון המנוח ח"ד הגר"י ז"ל
ד' עליהם יחיו

אחדשה"ט. את הסך עשרים וחמשה אלפים רו"כ השייכים לתו"ת, ייטיבו לשלוח ע"י סאידעניאני' באנק בויטעפסק על שמי, ואת הטשעק ישלחו אלי לפה במכתב זאקאזנאי, ויחד עם זה ישלחו את הקויט' אשר אחתום עליו אי"ה ואשלח להם.

בני... מוהרש"ג: השוה אגרת שלפניו.

המט

נעתקה מגוכתיק שבאוסף המכתבים. והשוה אגרת שלפניו.
זאקאזנאי: דואר רשום.
קויט': שטר קבלה.

ויקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשם וידידם דר"ש
מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

תנ

ב"ה אור יום ה' כ"ה אדר העת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידי"נ ומחוי' הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם
יר"א כו' מו"ה שמואל מיכל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו נכון הגיעני בדבר המצה
מיעקאט' הי' לי ידיעה שישלחו מצה או ארבעה אלפים רו"כ, הרב
מעדאלי' כותב שנוסע לוילנא ומוליך עמו שבעה מאות.

האמת הוא שבפעם הזה אינני עוסק בזה, כי כל הענין נעשה
מתחלתו לא לפי רוחי, הקאמיטעט הי' צ"ל דוקא בפ"ב ואז הי' לו שם
אחר לגמרי, ולא הי' נצרך להתחיל בזה עם העסקנים הידועים אשר
רוחם רחוק מזה לגמרי וממציאים טעמים רק בשלילה, וההתעוררות
הי' צ"ל ביחידים לבד הקאמיטעטין וזה יהי' הטפל והעיקר יהיו
היחידים כי זה כלל גדול אשר פרוטה פרוטה מצטרפת כו', וכאשר הכל
הלך בדרך אחרת, לא לקחו ידיי להתעסק בזה רק בדיבור עם איזה
שהיו בפה, ובד"כ מסת' יאסף הסכום הדרוש, ומסת' יעשו סדר
בהובלת המצה להמערכות, וחפץ ד' בידם יצליח. ויתן השי"ת שתושקט
המהומה בקרב ויהי' שלוי' בעולם ונזכה לביאת ג"צ בב"א.

בדבר הצעת שלאסי' יש כמה טעמים נגדיים, וא"א לבארם במכ"י.

תג

נעתקה מגוכח"ק שבאוטף המכתבים.
שמואל מיכל: טריינין. אגרות נוספות אליו — לעיל טו, ובהנסמן בהערות שם.
המצה מיעקאט': שהתעסק בהם הרלו"צ ש"ס מיעקאטרינאסלאוו (אבי כ"ק אדמיר' שליט"א). והשוה
לעיל אגרות תמה. תמו.
שבפעם הוזה: למעט כפעם הראשונה, בעת מלחמת רוסיא ויאמאן בשנת תרס"ה, שהתעסק בוה רבנו.
השוה לעיל אגרות קלה. קלו.
שלאס': העי"ד ה. ב. שלאסבערג.

ובקשתי להודיעני אם התחילו לשלוח המצה ומי ומי הנוסעים והמובילים.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע ומחו' דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תנא

ב"ה אור יום ה' כ"ה אדר העת"ר לפ"ק
ליובאוויטש

כבוד ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה שמואל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו נכון הגיעני. בדבר בנו נתן יחי'
לפ"ד אינו כדאי לנסוע אתו לחארקאוו או לקיעב, רק יהי בביתו
במנוחה, ומס' נותנים הרופאים איזה מיטללען, ואם יש מרופאי העיר
איזה רופא מומחה יותר כדאי לקרוא אותו יחד עם הרופא המכיר
אותו, והשי"ת ישלח לו רפוי"ש בקרב ויחזקו.

בדבר מסחר האתרוגים צריכים לשלוח ג' אלפים ע"י ידידינו רש"א
מאדעס, ובפרטיות כותב בזה בני יחי'.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח
תכה"י

שלום דובער

תנא

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
שמואל: גורארי, אגרות נוספות אליו — לעיל רעא, ובהנסמן בהערות שם.
מסחר האתרוגים: הכוונה, כנראה, למעות אה"ק.

תנב

ב"ה אור יום ג' י"ג אייר העת"ר לפ"ק
 ליובאוויטש

כבוד חב"ד ידי"ע המפורסם ווח"ס נכבד יר"א כו'
 מו"ה ש' זלמן יצחק נ"י

מכתבו נכון הגיעני, ונכון שיסע לפ"ב להתייעץ אצל פראפי אפשר
 יתן איזה מיטלען חדשים במה להיטיב בעזרתו ית'. אמנם בדבר
 אפיראציע לפ"ד אינו כדאי, כי בד"כ מתקבל יותר דעת הדאק' שאינם
 מסכימים על אפיראציע, והשי"ת ישמרהו מכל נז"מ וישלח לו רפו"ש
 בקרב ויתן לו מאור עיניו תמיד כה"י ושיהי' במנוחת הנפש ומנוחת
 הגוף ויחזק השי"ת בריאותו שיהי' בריא אולם.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וש"ב ידי"ע דו"ש
 מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תנג

ב"ה יום ה' י"א מנ"א העת"ר לפ"ק
 זאאלשי

כבוד מחו' ידי"נ הג' המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם
 יר"א כו' מו"ה שמואל מיכל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו נכון הגיעני, והושבתי לו בטע"ג,
 ואחרי שנותנים דמי קדימה שבאפשר לקנות אי"ה הזאוואד ולתקנו

תנב

נעתיקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
 ש' זלמן יצחק: וואלשאניק. אגרות נוספות אליו — לעיל קלה, ובהנסמן בהערות שם.

תנג

נעתיקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים.
 שמואל מיכל: סריינין. אגרות נוספות אליו — לעיל סו, ובהנסמן בהערות שם.

כנדרש, וגם נותנים זמן שבאפשר יהי אי"ה לתקנו, והאינזנער השותף יודע אותו לאיש נאמן, ע"כ כדאי הוא לקבל את הזאקאז. ויתן השי"ת שילך הכל כשורה ויהי בהצלחה בכל פרט.

ובדבר נסיעת בנו יחי' לאמעריקא לקנות המאשינעס, בטח יודע כבודו אשר הדרך נסיעה על הים היא דרך בטוחה בעזרתו ית', והשי"ת יצליח לכבודו בכל עניניו.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו ומחוי' ידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תנד

ב"ה יום ג' י"ד אלול העת"ר לפ"ק
נאות דשא זאללשיע

כבוד ש"ב וידידי הרב המפורסם ווח"ס נכבד יר"א כו'
מו"ה אהרן רייכנשטיין נ"י

אחדשה"ט. מכתבו מן יו"ד לחו"ז נכון הגיעני, ומאד דאבה לבי אשר בעת הזאת, עת צרה היא ליעקב, עת מלחמה נוראה כזאת אשר היא חרב פיפיות, חלק העם היוצאים לצבא, הלוחמים בחרף נפש בעד ארץ מולדתינו (יהי ה' אלקינו עמהם ויעשו חיל, ידם תהי' בעורף אויבינו האשכנז הארור, להכניעו ולהשפילו עד עפר, לגרשו ולהכחידו כלה מארצינו ולא יוסיף לקום עוד), וחלק הבלתי נשאר על הכלים, הנגרשים והנסים הערים נסו, עזבו את בתיהם ואת כל רכושם, שה פזורה ישראל, ועל כל העיירות נפוצו המונס, אנשי המעמד נדלדלו ובקשו אכל למו, בעת הזאת מצאו המוטעים בנפשותם לייסד בתי מדחה, להדיח את ילדי אחינו, ועמהם גם את העיר כולה. עת אשר עלינו לעורר את האהבה המסותרת בנו שבירושה לנו מאבותינו הק',

תנד

געקתה מהמקור [כתי' סופר וחתי"ק] שבאוסף המכתבים.
אהרן רייכנשטיין: הרב דקאנטאם (אהלי שם ע' 551. יחוסו בסרסיות — שם ע' 28; אך לא נזכר שם איהו קשר משפחתי לבית הרב. גם בספר, הצאצאים' לא נזכר שם זה. וצ"ב מ"ש כאן, ש"כ").
ליסד בתי מדחה: השוה לעיל אגרת עב, ובהנסמן בהערות שם.

אהבת ה' ואהבת תורתו הק', לחזק את בתי ת"ת דתינוקות של בית רבן, אשר בזכותם אנו קיימים, ובהבל פיהם אנו חיים, ולהעמיד מעמדות לתפלה ולתורה, למען ישוב ה' וירחמינו, עתה בעת הזאת יעשו את ההפכי לגמרי לחבל ח"ו כרס ה' צבאות, אהה ה' אלקים עד מתי להאריות הטורפות האלו לטרוף ולשדוד נפשות תמימות, נפשות נקיות, נפשות אשר לא ידעו כל רע ומום אין בס, להקטיף אותם באבם ח"ו, ואיך אינם לוקחים מוסר למו מכל הצרות התקופות התכופות זו אחר זו, אין יום שאין כו', ירא ה' ממרום ויערה עלינו רוח טהרה רוח נדיבה, ובחסד ורחמים ישיבנו אילינו ית' כמ"ש השיבה ה' אליך כו', מי בכל האומות והלשונות החושבים עתה אודות למודיות והשכלה, כל יחיד וכל צבור דואג עתה רק לקיום הגוף, עושים בתי אכל, בתי עזרה שונים, להחזיק חיותם של הנוודים, ועסקני הציבור שלנו מצאו עתה הנחיצות לייסד בתי ספר, האם על זה נתנו רבים ידיהם אל ועד הנגרשים בתמיכות גדולות וקטנות, ישאלו את פי הנותנים האם עלה על דעתם להוציא הכסף על למודיות וכה"ג, כל הנותנים לבם לב אחת לב תמה לאחיהם האומללים לתת להם טרף נפשם ועולליהם, והמה משנים ומהפכים הדבר כרצונם המה (ומשו"ז רבים נחדלים מלתת ידם להם כי כבר ידוע דרכם ועלילותם). ידוע לי מחברי ועד יק"א (משנים הקודמים), אשר הכסף הרב שהניח הבארון הירש בשביל ארצינו, הניח מפורש על עניני מחי' וכלכלה בשביל אחינו, והמה הפכו הדבר ומייסדים בזה בתי ספר (ואחרי רבות שנים פעלו עליהם ליסד הפאבריק דדובראוונא), ונאם גם ועד הנגרשים עושה כן כפי מה שכותב כבודו, גדול עונם מנשוא, ואף גם אם חלק קטן מזה נותנים על ענינים אלו חטא גדול הוא, (והאמת אגיד אשר כבד עלי לחשוב שיגעו במעות אלו לצורך איזה כוונה אחרת, ואפשר טעות פלטה קולמסו, ורק חברי יק"א המה בפועל הרע הזה).

ובגוף ועצם הענין די ומספיק לידע מי יהיו המורים, ומה יהיי הלימוד, גם אם יבטיחום באלפי הבטחות שיהיו המורים הקודמים או אחרים כמותם, יהיו בטוחים אשר לא יקיימו הבטחתם, ובמשך לא רב יחליפו ויעמדו מורים משלהם, וגם עתה בטח יצרפו מהמורים שלהם, והמה רובם ככולם כופרים גמורים מומרים להכעיס, ועושים כל דבר האסור בפני הנערים וגם בריש גלי, וידוע הוא אשר הילדים המה כמו מראה חיה, ובהם נחקק ומצטייר צורת מחנכם ומדריכם, וע"כ

בהנהגתם הרעה משתנה תכונת נפש הילדים ונעשה בהם צורה אחרת לגמרי, ובלמודם המה מכניסים ארס ורעל השורף את נפשם ר"ל, מתרחקים המה מן האבות והנהגתם בלתי מוכשרה בעיניהם, ובמשך הזמן קצים המה בהנהגת האבות ונעשים זרים להם ולכל היהדות כולה. ומה יהי הלימוד, קרועי התורה אשר קרעום לחלקים ואומרים פרשה זו נאה ופי' זו כו', ובחלקת לשונם ימתיקו אשר לא טוב לילדים ללמוד כאלה וכאלה (בעת אשר נותנים להם ביכלעך שבהם דברים מכוערים ומשוקצים ביותר). והלואי יהיו חניכיהם מרוחקים מן השקץ כמו תלמידי החדר הלומדים כל מה שכתוב בתורה, והקרע אשר לומדים קורעים בלמודם את לב הנערים מאביהם שבשמים, אשר כ"ז כבר ראינו בכל העיירות בהבתי ספר שלהם. עוד זאת שהמורים מתערבים בכל עניני העיר (ביותר בעיירות הקטנות והבינוניות) בכל דבר קטן וגדול, ומחבלים ומשחיתים הכל, ואם כי אומרים עתה שהיראים יעמדו בראש ההשגחה, יהיו בטוחים אשר בזמן לא רב ימשכו היראים את ידיהם מזה, כי על כל מדרך כף רגל ימצאו מכשולים על דרכם, וירגישו היטיב האי רצון בהם, וא"א להיות במחלוקת תמידי, וכמה סבובי דברים באים במשך הזמן המכביד עליהם, וע"כ ינערו ידיהם מזה, ויהי הדבר ע"פ הנהגתם לבד, ומה שמבטיחים עזרה ותמיכה, לא הן ולא שכרן, ובס' אהלי יוסף לתרה"ח ר' אלי' יוסף ריבלין ז"ל יש תשו' ארוכה בענין הזה ואוסר לקבל מהם תמיכה.

סוף דבר אני אומר גלוי אשר מדיחים המה, ואל תאבו ואל תשמעו אליהם כי ידיחו ח"ו את כל יושבי העיר, ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כ"א ליראה את ה' וללכת בדרכיו ודרכי התורה והמצוה, דרך אשר הנחלנו אבותינו רבותינו מימי קדם קדמונו ש"ע, וכל אשר יראת אלקים בלבו צריך לנגד בכל תוקף ועוז ולא להניח את הנגע הזאת לכנוס לבתיהם ולעירם, ובה' ישימו מבטחם אשר יהי בעזרם, והשי"ת ירום את קרן אחינו מעלה מעלה ברו"ג וזכה לביאת ג"צ בב"א.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש ויטיב לו השי"ת הכוה"ח ברו"ג
 כאוות נפשו וש"ב וידידו דו"ש מלוני"ח כה"י

שלום דובער

תנה

ב"ה יום ג' כ"ג כסלו עת"ר"ו לפ"ק
ראסטאו

כבוד ידידי ראשי אלופי הקהל נגיזים ווח"ס ונכבדים
ירי"א כו' דק"ק פאלטאווע
ה' עליהם יחיו

אחדשה"ט. אהבתי אהבת איתן אל כ' ידי"ע הרה"ח מוה"ר יע"מ
ז"ל הביאני עד הלום לצאת מגדרי להיות נדרש ללא שאלוני, ולעורר
דברים אחדים ע"ד הרבנות במחנכם.

עליכם אישים אקרא, זכרו נא את עבודתו אשר עבד אתכם יותר
משלושים שנים, עבודה תמה, עבודה נאמנה ומסורה אל תכלית
אמיתת כוונת הרבנות בקרב ישראל. לעיין ולפקח בכל פרט הנוגע אל
הכשרות וטהרות הגוף והנפש ותיקן בזה תקנות גדולות, וכל דבר קטן
או גדול לא עמד על צרכו זאת, וממש מסר את נפשו וגופו ע"ז, וכל
משך השנים היותו כבוד במחניכם הייתם במנוחה אשר לא נתג[ע]לתם
ח"ו גם בחששא דאיסורא ר"ל ורבת סבל מזה עד הנפש ממש ר"ל ועמד
כעמוד חזק בפני כל הגלים אשר עברו על ראשו, ורק האמת אמיתה של
תורה ויראת ה' הטהורה ה' נר לרגלו כו' ולאורו הלך ונסע מאתנו
להאיר נפשו באור חיי החיים בעדן גן אלקים.

מבליגית עלי ינתן, אך אתאפק לא אוכל עיני יורדה מים על הלקח
מאתנו נפש יקרה זכה ותמימה, מאנה הנחם נפשי על אוהב דבק ידיד
נפש אשר ניטל מאתי והמות הפריד בינינו, צדק ה' בכל דרכיו תנצב"ה,
הרחמן הוא יגדור פרוצותינו ופרצות כל אחינו ב"י ברחמים.

ועתה שימו לבבכם אל דבריו האחרונים הנאמרים אליכם ונפשו

תנה

מהעתקה.

יע"מ: יעקב מרדכי בעזפאלאו. אגרות אליו — לעיל ב, ובהנסמן בהערות שם.
דבריו האחרונים: בהעתק צוואתו שבאוסף מונדשיין: בעוהש"י, ראשי וטובי עירנו וכל העדה כולם
קדושים ה' עליהם יחיו... אם א' מבני יקבל על עצמו עול ההוראה בטח שארית ישראל לא יעשו עולה ח"ו
ותאירו פניכם אליו וקבלו באהבה ורצון כו'... אנא כל יכבה נרי ח"ו בחוככם ותקבלוהו לרב ומ"ץ בעהש"ית,
וכ"ק אדמ"ר מליובאוויטש אליו תשמעון בדבר הזה בעוהש"ית...
לפועל נתמנה לרב בפאלטאווא הרב דובער גרינפרעס, שנסע לפאלטאווא על הוראה — בחורף תרד"ע
— כדלעיל אגרת חטו.

כתבית יהבית פנימיות חפצו ונפשו אותה גילה שלא יכבה נרו בתוככם וישמו וזכרו לא יסוף מאתכם, שבאם א' מבניו הנכבדים יחי' יקבלו עליהם עול ההוראה, יכתירו אותו בכתר הרבנות, ולפי"ד חובת מצוה וחובת חובה לעשות חסד ואמת הלזה, וזה יהי' מאתכם אמיתת שכר עבודתו על כל העמל והתלאה כו' וכמה פעמים שמעתי מאתו ז"ל על בניו יחי' שביכולתם להורות באו"ה ודברים נאמנים עלי כמאה עדים וכל אחד מהם כאשר יקבל עול הרבנות תקותי חזקה אשר אי"ה במשך ואיזה שנים יגיע על מטרתו עצהיו"ט ובעזהי"ת יפיק רצון מאתכם בכל פרט, ובגלל הדבר הזה תתברכו מבעל הברכות בכל מילי דמיטב בכל מאויי נפשכם מנפש ועד בשר כט"ס, ויהי נועם ה' עליכם וימלא השי"ת כל משאלות לבבכם לטוב כאוות נפשכם, וידי"ע החפץ טובתם והצלחתם ברו"ג דו"ש מלו"ח תכה"י

שלום דובער

תנו

[חורף תרע"ו]

כבוד כו'

אחדשה"ט. כי ידידי הנוכחי הרב המפורסם מו"ה שמואל לעויטין נ"י זה האיש אחברהו למשגיח על הת"ת במחנם ללמוד עם המלמדים ועם התלמידים בעלי גמרא ומוצא אני אשר הוא מתאים אל הכוונה

תנו

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים, בעט עופרת, בלי תאריך ופני בראשה, והיא כעין טיוטה לאגרת ששלח, כנראה, לכמה עירות בגרוזיא. את הישיבות בגרוזיא ייסד ע"י הרי"ש לעוויטין בקיץ תרע"ו. וכאן שולח אותו בתור נסיון — לפני חה"פ. והשוה לעיל אגרת ת. בפרטיות עד"ז מסופר באגרת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע (ייט מריח תרפ"ב. ס' הזכרונות דהיי, גורקאוו, ע' קלג):

... ראו ידידנו פועל הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק וצוקללה"ה נבג"מ ז"ע הצלחתו, בשנת תרע"ו (בחורף בבואינו לפה ראסטוב) קרא את תלמידו היקר הרב ר' שמואל שי' לויטין (כנו של הרב המשגיח ר' זאב זיל נכדו של החסיד המפורסם ר' גרשון דוב צ'ל) לפה, ויאמר לו כי נתן לו מלאכת שליחות למדינת גרוזיע, לסדר שם (בעיר כותאיס) ישיבה, אשר תוכנה יהי' להאיר אור התורה, כי ישנם שם אנשים יראי אלקים, אבל פשטנים ביותר, ותורה אינם יודעים כלל וישתדל גם להעיר לבם בעבודה.

ויהי כו, ויסע ר"ש שי' לכותאיס, ויותן לו כח והרשאה לסדר ישיבה וגם עזר כסף ניתן לו לצרכיו הפרטים (כי נצטוה לנסוע עם כ"ב שי') למען לא יודרש לו לבקש מהם על הצטרכותו הפרטים. ויתחיל עבודתו ליסד חדר עם מלמדים והוא הרי"ש שי' בעצמו למד עם המלמדים, כי הוכרח לעשות כן, כאשר הוא לא יכל לדבר בשפתם והנערים מדברים רק בשפתם, והמלמדים אם שהם קטנים בידיעה, מ"מ מבינים קצת

הדרושה, ולע"ע הוא נוסע למחנם רק לפי שעה לראות וליראות לידע איך אפשר לסדר אצלם הלימוד, ואם ימצא הדבר מוכשר לפניו, יוכל לבוא אליהם אי"ה אתר חה"פ הבע"ל.

והי' זה שלוי' כאוות נפשו וידידו.

תנז

[תחלת קיץ תרע"ז]

מקומות מהנוודים שאין שם מקואות

1. **אסטראגזוק**, (מאה משפחות נודדים). נאסף אצלם ע"ז חמש מאות וחמשים ר'.
 2. **באבראוו**, (ערך ג' מאות נפש). מקום על מקוה שכרו מאופראווע בעד עשרה ר' לשנה, ביכולתם לאסוף אצלם שלש מאות ר'.
 3. **וואלויקי**, (ערך חמשים משפחות). הנוודים מתמרמרים מאד, ומבקשים לתקן להם מקוה, ביכולתם לאסוף ע"ז שתי מאות ר'.
 4. **קופיאנסק**, (שמונים משפחות).
 5. **ביריוטש**, (שלש מאות וארבעים נפש). יש בית חומה לשכור על מקוה.

בשפת קדשינו, ויילמד עמהם בשפת קודש וציוה אותם ולמדס איך ילמדו עם הנערים, וכן בחר מכל הנערים כששה אשר יוכלו להבין בשפתינו, וילמד אתם גמרא בתרגום לשון הקודש ועם זה למדס והרגילם בשפת הלועזי (זארגאן) וכעבור חצי שנה בעמל רב פעל לטוב ת"ל, וגרא הטבה כפולה, המלמדים התלמדו סדר איך ללמוד עם נערים, ושש הנערים כבר הבינו סוגיא קלה בגמרא, (דבר אשר כמעט לא הי' בכל המדינה, כי גם הסכם, הוא הרב ורב כללי, אינו יכול ללמוד גמרא, ומי יאמר להבין בפוסק יודע הוא רק פסקי הלכות מקצור שו"ע, ועל הדיוק סעיף שו"ע והרי"ש ש"י התחיל לדבר ברבים מדי שבת בשבתו ע"י מתורגמן, אחד שהבין שפת הווארגאני ולהיק, ובקי בשפתם, ויתרגם לפני קהל השומעים את אשר דיבר הרי"ש ש"י בעניני טהרת בית ישראל, וילמדס חוקי האלקים בשמירת שבת ואכילת כשר, ניצום ע"ד המקוה, ויודיעם חומר הדברים, אשר רק מעט מעט מהם אשר ידעו עיקרי הענינים, ובכלל הי' זה אצלם רק כמו מנהג ישראל בלבד ...

תנז

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין. מהתוכן נראה שנכתבה רשימה זו לפני, ובסמיכות, לאגרת שלאח"ז — כדלקמן. וראה גם לקמן אגרת תסד, ובהערות שם.
 מקומות מהנוודים: מהמקומות הסמוכים לספר במלחמת העולם הא', ועירות אלו הם בפלך ואראניז, אסטראגזוק: הרי שעדיין זקוקים לעזר. ובאגרת שלאח"ז, כאשר אסטר"ג איצ לעזר שלנו.
 באבראוו... וואלויקי: ראה בהנעתק בהערות לאגרת שלאח"ז.
 קופיאנסק... ביריוטש: השוה אגרת שלאח"ז.

6. קרטיאק. (ערך שני מאות ושבעים נפש). המקום גבוה.
7. זיעמליאנסק. (מאה ושבעים נפש).
8. נישזניעדעוויצק. (כשתי מאות נפש). ומבקשים לתקן להם הדבר החמור הזה.

תנח

[כ"ו סיון תרע"ז]

ב"ה יום ג'

אחדשה"ט.

כאשר אסטרג א"צ לעזר שלנו, אפשר יהי ביכולת לעשות בעוד מקום כמו בביריטש או קופיאנסק או נאוואדעוידצע, ויבחר באיזה מקומן ויהי שם, ובד"כ ישתדל למהר מלאכתו ולבוא לפה, כי עוד המלאכה מרובה כו', והשי"ת יהי בעזרו.

קרטיאק... זיעמליאנסק: ראה בהנעתק בהערות לאגרת שלאחיז.

תנח

נעתקה מצילום כתי"ק, ועל המעטפה — להרב י. לנדא. וחותמת הדואר אינה ברורה, ונראה שהיא 14,6,16 (לוח היוליאני), שהוא יום ג' — כ"ז סיון תרע"ז. ונשלחה בקשר למה שהי נוסע או בשליחות רבנו לבנות מקואות ברחבי רוסיא. והשוה אגרת שלפניז. אגרת נוספת אליו — לקמן תחת. אסטרג... ביריטש או קופיאנסק: השוה ככ"ז אגרת שלפניז. ופרטי הדבר מבוארים באגרת הרב אברהם ליפסקינד אביד וואראניז, להר"ל גרויבארט, מועד הדתי לגודדים (ס' זכרון, גרויבארט, ע' 137) מיום ר' נשא תרע"ז (כשנה לאחר האגרת שלפנינו), ומועתק בזה חלקה — להבהרת הדברים: הגיעה עונת הקיץ, ימי הבנין, כפלכנו יש י"ג מקומות שצריכים לחדרים ולמקואות: בואלייקי נבנה מקוה על ידי הלובויציר (הוא הרבי שלום בר זיל שניאורסון) — בכרוב ע"י השתדלותי. מכסף שקבלתי מהגרתייע גרודזינסקי הוצאתי מעט על בכרוב וקולוניה, ומעט על קאלאץ — בית שלח שש מאות רובל לכירוטש — בימלאנסק יש להם 600 ר', וחסר להם עוד 700 ר'... באסטראגוסק (יש שם כעת 200 משפחות, ולפני המלחמה היו 50 משפחות), אין להם מקוה. המנהל הראשי לבית-הספר הוא הרב"ר כופר בעיקר ואפיקורס מפורסם. השתדלתי שם ליסד בית-ספר דתי ומקוה, ושלחתי שם את הרב משאדובה, ר' אהרן בקסט. ואחיכ את הרב צוקרניק חתן האביד מצינובצה ולא הועילו מאומה. נסעתי אני וגמרתי אודות בנין המקוה ויסוד חדר. על המקוה נתתי להם 800 ר' ובדעתי היה להוסיף להם עוד 200, אמנם למחר, בשובי הביתה, הכל נתבטל, והמורה שב על עקביו. בכל זה לא נאמר נואש, כי נודעתי, שהשיגו מאיש אחד סך 3000 ר' לבנין בית תפלה, אם יסע שמה איש שכחו גדול, אולי יעוול, שיעבירו את זה הסך על בית הרחצה, להסיר את המכשלה מקהלה רבתי עם כמות, ואם תהי שם מקוה יוכלו להשתמש בה גם מאה משפחות אשר בקאראטאיאק הרחוקה אך תחנה אחת משם...

אברהם ליפסקינד אביד

תנט

[תרע"ו]

ב"ה

רבים שואלים ומהם גם כמתמיהים, מפני מה החרדים מנגדים אל הדבור בלשון הקדש, ואל למוד לה"ק בחדרים בתור שפה ואדרבא היא להם לשמוח ולהודות לה' על הטוב אשר אכשיר דרא וידברו כולם שפה אחת שפת לשון הקדש, ועל כן אני בא לבאר שהטוב הזה אשר מדמים לא הוא הטוב האמיתי.

לשון הקדש הוא לשון תורה לא לשון עם. במלות אחרות, לשון הקדש הוא לשון עצמי לא לשון הסכמי. לשון הקדש מובדל מכל הלשונות, כל הלשונות שבני אדם מדברים בהם העם קדם אל הלשון, אבל לשון הקדש הוא קדם לכל נברא. ז"ל הרמב"ן פ' כי תשא בפסוק מחצית השקל בשקל הקדש, הטעם אצלי במה שרבותינו קורין לשון התורה לשון הקדש הוא מפני שדברי התורה והנבואות וכל דברי קדושה כולם בלשון ההוא נאמרו, והנה הוא הלשון שהקב"ה יתעלה שמו מדבר בו עם נביאיו ועם עדתו אנכי ולא יהי' לך ושאר דברות התורה והנבואה ובו נקרא בשמותיו הקדושים כו' ובו ברא עולמו וקרא שמות שמים וארץ וכל אשר בס ומלאכיו וכל צבאיו לכלם בשם יקרא מיכאל וגבריאל בלשון ההוא, ובו קרא שמות לקדושים אשר בארץ אברהם יצחק ושלמה וזולתם. והרב אמר במו"נ (ת"ג פ"ח) אל תחשוב שנקרא לשוננו לשון הקדש לגאותינו או לטעותינו, אבל הוא כי זה הלשון קדוש לא ימצאו בו שמות כו'. והנה אין צורך לטעם הזה (היינו לטעם שאומר הרמב"ם) כי הדבר ברור שהלשון קדש הקדשים

תנט

נדפסה במגדל עז' טו, ולפניו שם:

מכתב זה כתבו אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע כפי הנראה בשנת תרע"ו, ראשית תקופת חייו האחרונה בעלמא דין, בעיר ראסטוב, עובדה שנתנה את אותותיה גם כתנאי כתיבתו וכפי שמתבטא בלשונו הק' בפנים: "ואני בגולה על נהר דאן ואין לי ספרים די צורך לעיין בהם".
העתקות מהמכתב נשלחו בשעתו לכ"כ רבנים, ועתה נדפס הוא ממה שהעתיק הגר"י לנדא שליט"א אכ"ד דביב מגוף כתיב אדמו"ר נ"ע.
על תלישותה של העברית מלשון הקודש' ראה דברי אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע ב'לקוטי דיבורים' עמ' תיט'.

לחוכן הענין השוב לעיל אגרת רלד. לקמן אגרת תפכ.

כמו שפרשתי עכ"ל (ורש"י בפי' תבוא כ"ח ל' פי' כפי' הרמב"ם. ופי' רש"י מלכים ב' י"ח כ"ז ישעי' ל"ו י"ד מתאים אל כוונת הרמב"ם. ועי' בפרש"י בגמ' מגילה דכ"ה ע"ב). והבחי' בפי' בראשית בפסוק כי שם בלל ה' כתב וז"ל חלקנו צורנו ויסודנו שהוא יסוד לשון הקדש, הוא אלקי ישראל עכ"ל. והרמ"ק ז"ל בפרדס שער הכנויים בפ"א כ' וז"ל ואין ספק כי לא נקרא העין כו' בלשונו הקדש ע"ד מקרה והזדמן או ע"ד הסכמה כשאר הלשונות, ראוי לזה היות לשוננו זה נק' לשון הקדש ירצה ודאי היותו המצאה אלקית ולא כשאר הלשונות. ואין ספק שהוא הלשון שהמציא הקב"ה כשהמציא עולמו אז ודאי קדם אל העולם. והענין הוא כי כאשר ברא הקב"ה את אדם הראשון ברא גוף קדוש כו' ובהיות אדה"ר גוף קדוש מסר לו הקב"ה גנזי חכמה כו' ונתן אז עליו לשון הקדש לשון משובח אותיות קדושות קבועות בפיו. וכאשר חטא כו' וכאשר זרח אור אברהם (בדור הפלגה כדפי' בשער השערים פ"ג) חלק הקב"ה ע' אומות לעי' שרים ע' לשון ובחר בנו והי' הדבור לנו בחלקנו שהוא גורלנו גורל קדוש ולשון קדוש הסכמה אלקית כו' עכ"ל. ובסנהדרין דל"ח ע"ב אדה"ר בלי ארמי ספר כו' ולפ"ד הפרדס צ"ל שזה הי' אחר החטא, ועמ"ש המהרש"א בחדא"ג ב"ב דע"ה ע"ב על המא' עתידים צדיקים שיקראו ע"ש של הקב"ה, ולפי"ד י"ל שהי' קודם החטא (עמ"ש במד"ר בראשית פכ"ד ע"פ גלמי ראו עיניך) ואמר בלי ארמי כדי שלא יבינו המלאכים. ומי אשר חננו ה' בידעה פנימיות יעיין בפרדס שער האותיות פאו"ב ובשל"ה בהקדמתו תולדות אדם בחלק בית נאמן ד"ג ע"א ויראה טוב מעלת לה"ק שיסודתו בהררי קדש הקדשים.

ועל כן לשון הקדש הוא מוקדש לתורה ולדברים שבקדושה. ואין להשתמש בו דברי חול, וכמ"ש הרמב"ם בפי' למסכת אבות פ"א במשנה ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה, שהדבור נחלק לחמשה חלקים, א' מצוה, והוא הדבור וכל המצות התלויים בדבור, ב' נאסר, כשקר ולה"ר ורכילות ונבלות הפה וכדומה, ג' נמאס, והוא דברים בטלים שאין בהם שום תועלת, ד' נאהב, והוא הדבור בשכליים ומעלות המדות ושבחי הבורא, ה' מותר, והוא הדבור בצרכיו ואומר שם בענין השיר כאשר תוכנו הוא מחלק הדבור הנמאס, היינו דברים בטלים, ויהי' אחד עברי ואחד ערבי או לעז יהי' שמיעת העברי והדבור בו יותר נמאס אצל התורה למעלת הלשון שאינו צריך שישתמשו בו אלא במעלות, כ"ש אם יצטרך אליו שישימו בו פסוק מן התורה או משה"ש שאז יצא מחלק הנמאס לחלק הנאסר ומוזהר ממנו, שהתורה אסרה

לעשות דברי הנבואה מיני זמר בפחיתות ובדברים מגונים עכ"ד. ובט"ז אר"ח סי' תק"ס ס"ח פסוקים או תיבות הקדושות כו', דמש"א בגמ' דסנהדרין דכ"א א' פסוק הוא לאו דוקא דגם תיבה אסור. והי' נראה לומר דדוקא איזה תיבות שיש בהם ענין אע"פ שאינו פסוק שלם, אבל משמעות הט"ז אפי' על תיבות נפרדות מאחר שהן לשון תורה (ר"ל שמדייק לומר דוקא בלי הנא' בתורה או בנביאים וכתובים) וגדולה מזו אמרו בירושלמי שבת פ"א ה"ב דאמר רשב"י אילו הוינא קאים על טורא דסיני בשעתא דאיתיהבית אורייתא לישראל הוינא מתבע קומי רחמנא דאיברי להדין בר נשא תרין פומין חד דיהוי לעי באורייתא וחד דיתעבד בה כל צורכיו (הובא בפ"י ר"י על משנה דאבות הנ"ל בשם רשב"ל - ואפשר זה ט"ס וצ"ל רשב"י - ובר"ח שער הקדושה פי"א בשם ר' לוי בזה"ל כי בפה שהיא ראוי לדבר דברי תורה ושבח והודאה אין ראוי שידבר בה בדברי העוה"ז כ"ש אם יהי' דבר הפגום עכ"ל). הרי שהחפץ האמיתי הוא שהפה שמדבר בו תורה לא ידבר בו עניני צרכיו, כ"ש הלשון והדבור עצמו, וכ"ש הלשון שהוא קדש הקדשים מצד עצמו, שלא ידברו בו בצרכיו.

והנה הירושלמי והרמב"ם לא דברו בדבור האסור, אמנם נחזי אנן במה הוא רוב דבורי בני אדם הלא רוב הדבור הוא הדברים בטלים כמ"ש הרמב"ם בהל' דעות פ"ב ה"ב וז"ל וזו היא שיחת רוב כל אדם עכ"ל. וע"ז כתב בפ"י המשנה הנ"ל שזה יותר נמאס אצל התורה למעלת הלשון כו' ולהירושלמי הנ"ל שגם עניני צרכיו (שזה חלק המותר) לא ידבר באותו הפה והלשון (והכוונה בירושלמי שם גם על התפלה מפני שהיא שאילת צרכיו כמו שפ"י הק"ע ופ"מ וזהו דרשב"י כדעתו כו' יעו"ש) וכ"ש וק"ו דבור האסור כמו שקר ולה"ר ורכילות ונבלות הנה ה"ז איסור גמור להכניס אלה בהלשון שהוא קדש בעצם. וכבר נתבאר שאם מצרף אל השיר (שאינן בו בעצמו דבר האסור) פסוק או תיבות מלשון התורה ה"ז יוצא מחלק הנמאס אל חלק האיסור, כ"ש וק"ו כשמדבר דבור האסור בלשון הזה, שהוא איסור גמור וחילל הקדש.

ואחר כ"ז האם אפשר למסור הלשון הזה, שידברו בו המון עם אנשים ונשים וטף, אפי' לדבר בו בצרכיהם ומכ"ש שרוב דבור בני"א הוא דברים בטלים, ומי האיש אשר ינצל מדבור האסור כשקר ולה"ר וכדומה, ובפרט בדורותינו אלה המון עם והנערים מה המה מדברים, הלא רק לבשת הוא להזכיר מה שמדברים עתה בעולם, וכל שיחה קלה וכבידה שבין איש לאשתו ובין איש לרעהו והנערים כנערותם ידברו

הכל בלשון הקדש, התבוננו נא, אותו הלשון שבו דבר הקב"ה אנכי ה' אלקיך, ידברו בו בני אדם כל דבר הנמאס והנאסר.

ומ"ש בירושלמי שבת פ"א סוף ה"ג ובשקלים ספ"ג כל מי שקבוע בארץ ישראל ומדבר לשון הקדש ואוכל פירותיו בטהרה וקורא ק"ש בבקר ובערב יהי מבושר שבן עוה"ב הוא, פי' המפרשים דא"י הוא טהרת המקום, אוכל פירותיו בטהרה טהרת הגוף, מדבר בלה"ק טהרת הנפש, וק"ש הוא עיקר טהרת הנשמה (ובפי' תקל"ח כ' שזה נגד נר"נ שבנשמה, ולה"ק פנימיות קדושה יש בו) והאיש אשר אלה לו אשרו טוב חלקו ולא ימוט לעולם.

והנה העולם מדמים שבימים הקדמונים בימי חכמי התלמוד היו הכל מדברים בלה"ק, וטעות הוא, רק בזמן בית ראשון היו מדברים בלה"ק כדמשמע במלכים ב' ס"י י"ח כ"ו, כי אז היו כל עם ה' קדושים, אבל בזמן בית שני המון עם לא היו מדברים בלה"ק וכמ"ש רבינו נ"ע בהל' ת"ת פ"א בקור"א אות ב' וז"ל דכל ימי ב"ש היו ע"ה מספרים בל' ארמית כמ"ש בתוי"ט פ"ב דאבות מ"ו כו' (וידוע דעם הארץ אינם הבורים כמו שהעולם חושבים, אלא הוא העוסק בישובה של הארץ וכמ"ש הרע"ב באבות פ"ה מ"י וז"ל וזהו ל' עם הארץ בכל מקום, שרוצה בתיקונה של הארץ אבל אין בו חכמה להבדיל בתיקונין הראוין עכ"ל. והוא כפי' הרמב"ם שם פ"ב מ"ה ע"ה הוא שאין לו מעלות שכליות, אבל יהיו לו קצת מעלת המדות. ורש"י פי' שהוא המתעסק במו"מ) ורק ת"ח לבד היו מספרים בלה"ק ומלמדים לבניהם כו' עכ"ל. והי' כן בא"י ובבל שרק הת"ח שעסקו בתורה תמיד והן התנאים והאמוראים גם אחר חורבן הבית שכל ענינם הי' רק בעסק התורה, הי' דבורם בלה"ק, אבל המון העם שעסקו בעניני העולם לא היו מדברים בלה"ק. וראי' לזה מדאי' בגמ' בסוף סוטה ובב"ק דפ"ג ע"א אמר רבי בא"י לשון סורסי למה או לה"ק או לשון יונית, ואמר ר' יוסי בבבל לשון ארמי למה או לה"ק או לשון פרסי. מפני מה תפס ב' לשונות בכל אחת בא"י ובבבל, והוא מפני שהמון עם לא היו מדברים בלה"ק, והי' הן בא"י והן בבבל עוד לשון שהיו מדברים בו המון עם. והיינו דבא"י דברו בל' סורסי ובבבל בל' ארמי (ובתוס' שם בב"ק שהוא לשון אחד רק שמשתנה קצת כעין לשון לעז כו') ובאדר"נ ס"פ י"ב אף הוא אומר בלשון בבלי ד' דברים כו' ובפי' בנ"ן יהושע לפי שהדברים הללו צורך גדול לבני"א הי' אומר בלשון שהכל מכירים בו כשעלו מבבל ע"כ.

והנה בסנהדרין דכ"א סע"ב בתחלה ניתנה תורה לישראל (בחדא"ג דמהרש"א דקאי על משנה תורה) בכתב עברי ולה"ק חזרה וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמי בררו להן ישראל כתב אשורית ולה"ק כו', ובדכ"ב רע"א שנא' וכתב הנשתווון כו' וכתב' ולא כהלין כתבא למיקרא כו' ופרש"י כתב הנשתווון כתב שנשתנה כו' כתב דארמי ול' ארמי ואומר לא כהלין כתבא כו' לא היו יכולים לקרות כו' והיו שם יהודים הרבה ש"מ נשתנה להם אותו כתב באותו היום. ובפ"י רבינו חננאל שם ואין הלכה כמר עוקבא ולא כר"י, אלא קיי"ל כד שכתב זה ניתן למשה בסיני כו', והיינו כרבי שם דבתחלה בכתב זה ניתנה תורה לישראל וכרשב"א דכתב זה לא נשתנה כל עיקר. ומהרש"א בחדא"ג שם דתלי השינוי בכתב שנשתנה ע"י המלאך כו' אבל הלשון לא נשתנה מעולם ועדיין הוא בלה"ק שניתנה בו התורה, ומ"ש שניתנה בימי עזרא בל' ארמית היינו נמי ממה שהמלאך כתב בל' ארמית מנא תקל ופרסין, אבל ישראל לא רצו באותו הלשון שבחר המלאך ובררו להם בלשון שידעו בו ושניתנה בו התורה מתחלה שהוא לשון הקדש עכ"ל. (ומה שהמלאך כתב בלשון ארמי לכאוי' סותר משארז"ל שבת ד"יב ע"ב שאין מה"ש נזקקין ללשון זה ואין מכירין בו ועמ"ש בתוסי' שם, עמ"ש הבחיי' פ' נח בפסוק כי שם בלל ה', והיינו שאין לו שרש למעלה, משא"כ לה"ק האותיות והתיבות מעוררים שרשם. וזה מתאים למ"ש הפרדס שער האותיות פ"ב. והגם שהתרגום ניתן מסיני כדאי' במגילה ד"ג ע"א היינו תרגום של תורה, ר"ל התורה ניתנה עם תרגום שהוא פירושה, אבל לא תרגום בפ"ע. ועמ"ש השל"ה במס' שבת שלו דקל"ח ע"א ד"ה סוד קריאת שמו"ת וכ"ה בכתהאריז"ל. ובזה ניחא מ"ש הרא"ש דהלשון מגונה אצל המלאכים). ומכ"ז הוא שהתורה עצמה לא נשתנה הכתב והלשון מעולם, ולשון ארמית נתחדש להם בימי עזרא כמו שפרש"י וכל ימי ב"ש ובזמן התנאים והאמוראים החכמים היו מדברים בלה"ק, והמון עם היו מדברים בלשון ארמי בבבל ובלשון סורסי בא"י דחד לשון הוא כנ"ל.

וכל זה הי' בזמן ב"ש ובזמן חכמי התלמוד, אבל אחר הזמן הזה גם בין החכמים לא הי' מצוי שידברו בלה"ק, והנראה מפני שהעולם בכלל ירד במעלתו ומדריגתו, ע"כ עזבו את הלשון הזה לבלי להשתמש בו בדבורם ומשו"ז גדולי הראשונים כתבו ספריהם בלשונות אחרים, כמו הרמב"ם שכתב ספריו (לבד ספר הי"ד) בל' ערבי מפני שלא הבינו כ"כ בלה"ק כמ"ש החריזי בהקדמת העתקת פי' המשנה, וכן כתבו יתר המעתיקים ספריו (וכמדומה שכ"כ הרמב"ם באגרת תימן שלו שלא

יבינו העם בקוצר ובדיוק לה"ק, ואני בגולה על נהר דאן ואין לי ספרים די צורך לעיין בהם). וחובת הלבבות בהקדמתו כ' שחיבר אותו בל' ערבי מפני שהיא קרובה להבין לרוב אנשי דורנו.

ואם בדורות הקדמונים בזמן חכמי התלמוד לא ניתן לה"ק לכל העם לדבר בו, רק להחכמים העוסקים בתורה לבד, ואחר זה גם החכמים לא השתמשו בזה הלשון לדבר בו גם בביאור והבנת התורה, אנחנו מה נאמר בדור הזה שרוב הדבורים המה דברי הבאי, איך יעלה על הדעת שהלשון הזה שיסודתו בהררי קדש הקדשים, יהי' ללשון עם לדבר בו כל דבר הנמאס וגם דיבורים האסורים שזה ממש כמכניס צלם בהיכל ר"ל.

והא דאי' בגמ' שבת ד' מ' ע"ב לענין מרחץ ובה"כ דברים של חול מותר לאומרן בלה"ק פשוט הוא שהכוונה בדברים של חול על חלק המותר שכתב הרמב"ם בפ"י המשנה דאבות הנ"ל. ובמ"א סי' פ"ה סק"ב בשם ס"ח שמדת חסידות הוא שלא לדבר גם דברי חול בלה"ק במרחץ ובה"כ. וכ"כ רבינו נ"ע בשו"ע סי' הנ"ל. וכ"ש דברים האסורים לדבר אף בל' חול שהדבור בו בלה"ק הוא איסור כפול ומכופל.

וזהו טעם ודעת גדולי הרבנים והחרדים על דבר ה', שמנגדים אל הלמוד עברית בעברית, כי אל הלמוד הזה בהכרח ללמד הנער את הלה"ק שיהי' אצלו שפה המדוברת, למען יבין מה הוא לומד ויהי' אפשר להבינו בלשון הזה, ואיך אפשר למסור את הלשון הזה לנער המנוער מן הדעת, לדבר בו דברי נערותו ושטותו (ועוד יש דברים ויתבאר לקמן).

ומ"ש בספרי פ' עקב כשהתינוק מתחיל לדבר אביו מדבר עמו בלה"ק ומלמדו תורה, נראה מרבינו נ"ע בשולחנו הטהור בהל' ת"ת בתחלתו שזה הי' בין החכמים בזמן חכמי התלמוד וכמ"ש בקו"א שהובא לעיל דרך ת"ח לבדם היו מספרים בלה"ק ומלמדים לבניהם, שהכוונה היא על מ"ש בספרי הנ"ל. וכן מובן מהראי' שמביא שם מגמ' דגיטין, וכותב דחומשים שלחם כו' דהכל קאי על זמן התלמוד ולת"ח

פ"ר... לעיין בהם: בשוה"ג במג"ע שם:

עוד נמצאת אצל הגר"י לנדא שליט"א פתקא שכי' אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע נתנה בידו (בראסטוב) בגוף כתיב, ובה רשימת ספרים שבקש להשיגם בהשאלה עבורו. מרשימה זו נראה שהספרים נדרשו לאדמו"ר נ"ע לצורך כתיבת המכתב שלפנינו, וניכר עד כמה גדול היה הלחץ והדחק בספרים בשעת הכתיבה. ואלו שמות הספרים שנדרשו לאדמו"ר נ"ע על פי רשימתו: חומש שמות ע"פ הרמב"ן, רבינו בחי' עה"ת, חולין ד' וילנא, ספרי, מורה נבוכים, יפה מראה על הירושלמי. עכ"ל.

דוקא, וע"ז אומר בפנים שם בימיהם שהיו מספרים הרוב בלה"ק וגם התינוק משמתחיל לדבר הי' אביו מספר עמו בלה"ק כו', כי לא היו הנקודות והטעמים כתובים בימיהם כו' שהכל הולך לכוונה אחת כמ"ש בקו"א, אבל בדורות שאח"ז אין האב מספר בלה"ק ואין עליו חיוב ללמד בנו לה"ק שיוכל לדבר בו, רק כדי הצורך לקרות בספר. ולכן הרמב"ם וטוש"ע לא הביאו את הספרי הנ"ל לדינא, וכמ"ש הרמב"ם ה' ת"ת פ"א ה"ו משיתחיל לדבר מלמדו תורה ציוה לנו משה ושמע ישראל ואח"כ מלמדו מעט פסוקים פסוקים, וכ"ה בטוש"ע, ולא הזכירו ללמדו לה"ק. ובתוספתא הגיגה פ"א ה"ג אי' מלמדו שמע ותורה ולה"ק וכ' בחסדי דוד להרד"פ ז"ל ונראה דע"ז סמך הרמב"ם שהוסיף (על מ"ש בגמ' סוכה מ"ב ע"א) מלמדו מעט פסוקים פסוקים.

אמנם כן הוא הדבר, הכל מודים שהלשון המקודש, אין להשתמש בו בדברי חול, וכ"ש בדברים הגרועים, וכל אשר לו מוח בקדקדו לא יאמר אחרת. אבל אותן שהמציאו לעשות לה"ק לשפה המדוברת והמחזיקים בשיטה זו, מוציאים אותו מן הקדש אל החול, וע"כ שינו את שמו וקורין אותו שפת עבר, למען הוציאו מקדושתו. בשם עברי נקראים ישראל קודם מתן תורה, כמ"ש בפי שמות וארא בא כמה פעמים אלקי העברים, אבל לאחר מ"ת אינו נמצא בתורה שיקראו בשם עברים, רק עבד ישראל נקי עבד עברי (שמות כ"א ב' דברים ט' י"ב) וכתב הבחיי בפי משפטים וז"ל ולפי דעתי מפני זה לא אמר כי תקנה עבד ישראל כו' בעבור כי ישראל הוא השם הנכבד שנתקיים בנו אחר מ"ת והנה זה בא כנגד מה ששמע במ"ת (שהרי נמכר בגניבתו) ואיננו ראוי שיקרא בשם ישראל, וקראו הכתוב בשם עברי הוא שם היחס (היינו היותו מגזע ישראל), הוא השם שהי' להם לישראל בהיותם במצרים באין תורה שנקרא אלקי העברים עכ"ל. ובאוה"ח כתב וז"ל וטעם שנקראו עברי כי חש הכתוב ליחס שם עבדות על ישראל לזה כינה אותו בשם זה כו' עוד ירמוז שלא בא לידי מדה זו עד שעבר על התורה ומצות כו' עכ"ל. וכ"כ הכלי יקר וז"ל ומ"ש לי עברי ולא נא' אחיך או ישראל כו' לפי שכל זרע אברהם היו מעבר הנהר ושם עובדי ע"ז היו אבותינו (כמא' ההגדה מתחלה עע"ז היו אבותינו) ואחר שנכנסו בצל כנפי השכינה נקראו בשם ישראל, וזה החוטא שנמכר בגניבתו יקרא בשם עברי, כי אחז בדרכי אבותיו של אברהם. ולי עברי נופל ג"כ על עובדי עבירה, ואע"פ שחטא ועבר עבירה מ"מ אחיך הוא (כאמרם ז"ל אע"פ שחטא ישראל הוא) לכך נא' אחיך העברי כו' אבל מוכר עצמו שלא חטא נא' בו כי ימוך אחיך סתם ולא נא' העברי עכ"ל.

והנה הסבה האמיתית לזה הוא, מפני שהוציאו כלל עם ישראל מקדושתו האמיתית, ישראל קדושים הם, ואם כי קדושתם היא גם קדושת עצמן, וכמ"ש רש"י ע"פ כי עם קדוש אתה קדושת עצמך מאבותיך, והוא מספרי, עיקר קדושתן הוא ע"י התורה והמצות וכמ"ש ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, שע"י שיקבלו את התורה יהיו גוי קדוש וכמ"ש הבחיי וקראם גוי קדוש בקבלת התורה עכ"ד, וכת"י ואנשי קדש תהיון לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו וכדומה כמה פסוקים בתורה שקדושתם היא קדושת המצות. והבחיי פ' שמיני ע"פ והתקדשתם הביא מספרא והתקדשתם זו קדושת מצוה, והרמב"ם במו"נ ח"ג פמ"ז כ' וז"ל אמנם אמרו יתעלה והתקדשתם והייתם קדושים, אינם בענין טומאה וטהרה כלל, ל' ספרא זו קדושת מצות, וכן מ"ש קדושים תהיו אמרו ז"ל קדושת מצות, ומפני זה קרא העברה על המצות גם כן טומאה כו' עכ"ל. ובילקוט פ' שלח הביא מספרי והייתם קדושים לאלקיכם זו קדושת כל המצות כו' רבי אומר זו קדושת ציצית כו' כשהוא אומר קדושים תהיו הרי קדושת כל המצות אמור כו'. ובר"ח שער הקדושה פ"א הביא ממד"ת והייתם קדושים לאלקיכם בזמן שאתם עושים את המצות אתם מקודשים כו' פירשתם מהמצות נעשיתם מחוללים, ושם הביא ממכילתא ע"פ ואנשי קדש תהיון לי כשהמקום מחדש מצוה על ישראל הוא מוסיף להם קדושה, ובנוסח הברכה אנו אומרים אשר קדשנו במצותיו. וגם מה שנתקדשו בקדושת עצמן הוא שיקבלו קדושת התורה והמצות וכדאי' במד"ת ע"פ קדושים תהיו הואיל ונתקדשתם לשמי עד שלא בראתי העולם היו קדושים כשם שאני קדוש שנא' כי קדוש אני כו' אמר הקב"ה למשה קדש לי את העם שנא' לך אל העם וקדשתם היום ומחר, קידשם בא הקב"ה ואמר להם ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש למה כי קדוש אני ה' אף אתם תהיו קדושים כשם שהקדשתי אתכם לשמי שנא' דבר אל כל עדת בניי כו' קדושים תהיו, אמר להם הקב"ה זכיתם אתם נקראים עדת קדושים כו'.

וקדושה זו היא המאחדת את כל עם ישראל, ובזה הם עם אחד, כי בהתורה היו לעם ולכן נקראים עם ה', עם הקדש, כמ"ש בכמה כתובים רבו מלספר. והוא להיות קדושת התורה היא העם שלהם ע"כ נקראים עם ה', וכמ"ש במד"ת הנ"ל זכיתם אתם נקראים עדת קדושים, ובילקוט בשם המכילתא ע"פ ואנשי קדש תהיון לי רי"א כשאתם קדושים אתם לי, וכת"י היום הזה נהיית לעם ואמרו ז"ל ברכות דס"ג ע"ב וכי אותו היום ניתנה תורה לישראל אלא כו' הרי דבנתנית התורה

נהיו לעם. וביבמות דמ"ז ע"ב מפקדינן שש מאות וי"ג מצות עמך עמי,
 וזה רמז גדול שהעם הוא עם תורה ומצות, ובמד"ר נשא פי"ב וכיון
 שקבלו את התורה ונעשו לו אומה שלימה כו'.

אך מחוללי הרעיון הציוני, שלקחו להם שיטה אחרת לגמרי,
 והחליפו כל התורה ברעיון הלאומי ויאמרו זה „עמך" ישראל, שהן
 לאומים ככל העמים והלשונות, כאשר הארכתי בזה במ"א, ומשוי"ז
 החזיקו בתוקף בלקיחת הארץ הקדושה, ולא לשם קדושת וטהרת
 המקום, כ"א בשביל הלאומיות שהיא קדושה בכברת ארץ, כי אין
 לאומיות בלא מדינה (ולא אאריך בזה כי לא על זה באתי עתה) ומשוי"ז
 החזיקו ג"כ בהלשון כי אין אומה נכבדת בלא לשון וכמארז"ל ע"ז ד"מ
 ע"א בזוי אתה מאד שאין להם לא כתב ולא לשון, ואינם שמים לב כלל
 לערך קדושתו, ומשימים אותו לשפה מדוברת לכל העם כלו, ולכל דבר
 המדובר, שאין הלשון בעצם סובלו כלל כאשר נתבאר. וכל למוד הלשון
 עתה הוא רק לשם שפה בלבד, כאשר המציאו אופן הלמוד במעטדיות
 שנאבד בזה כל רגש הקדש בהאותיות ותיבות ובכל הלשון בכלל, ריק
 הוא מכל רק שפה פשוטה ככל השפות. ובספרי הלמוד בהם שרש פרה
 ראש ולענה המארס את הנער בהנחה וקליטה טבעית ולוקח ממנו כל
 רגש אלקי בהבריאה וכה"ג. וגם אין לו רגש קדש אלקי בתורה
 ובמפרשי הנביאים, והכל רק שפה אחת ודברים אחדים.

ועל כן היראים וחרדים לדבר ה', רואים בזה חילול הקדש באופן
 מבהיל, וחושבים זאת לדבר איסור גמור כאשר נתבאר. ועוד מאד ידאב
 לבם על הרעיון הטמון בזה שהוא התורה והיהדות, ובמסתרים ובגלוי
 תבכה נפשם על השחתת נפש הילדים בהלמוד הזה, והשי"ת יתן בלב
 אחינו להכיר את האמת ולילך בדרך האמת.

תס

[שלחי תרע"ז]

בתשובה על מכתבו, צריך לידע אם אחר הפאוויערקא הנעשית
בחדש אפריל, אם נשלחה מהגו"ב אל המניסטערסטווא, ואם הי' עליו
עוד הפעם חקירה ודרישה, ועתה ישלח פראשעניי אל הדוח'
דעפארטאמענט אשר להאמונות הזרות ויבאר כאשר הוא דוח' ראווין
בטאראפיץ זה י"ב שנים, ובחדש אפריל עשתה הפאליציע ספראווקא
אודותו, וכאשר הוא נמנה אל הפריזיוו דשנת 1893, ע"כ ליתן לו החפש
מעבודת הצבא בהמלחמה הנוכחית.

ואם באפשרו להשיג שהפאליציע תתן לו עוד הפעם ספראווקא
הנ"ל, טוב לצרף אל הבקשה.

ומכל הנ"ל יודיע לידידינו הג' ר' שמואל מיכל טריינין [נ"י].

תסא

[שלחי תרע"ז]

הזכות הוא לבעלי כחלות והלבנים צריכים להבחן וכשימצאו
ראוים ה"ה בעלי כחלים וינתן להם הארכא, וצריכים להעמיד
אודאסטאווארעניי מהגו"ב על הרבנות ושיהי' כתוב לביהכנ"ס ככתוב
בהצירקוליאר.

חס

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין, בלי תאריך ופני' בראשה. וממ"ש, דוח' ראווין [רב רוחני]
בטאראפיץ נראה שנכתבה להרב שמעון יהודא ליב קאנטאראוויץ, שנחמנה לרב בטאראפיץ בשנת תרס"ה
(אהלי שם ע' 81), וכאן שכותב, זה י"ב שנים נראה שנכתבה שלחי תרע"ז (או חורף תרע"ז) — מתאים
להמסופר בחנוך לנער (ע' 16) על שלחי קיץ תרע"ז. מתחיל בהשתדלות אשר המלוכה תשחרר מעבודת
הצבא את כל העובדים במלאכת הקדש כמו רבנים, שוביים, חונים. ובכל אופן נראה מתוכנה, שנכתבה לפני
נפילת ממשלת הצאר, בשלחי חורף תרע"ז.

פאווייערקא: חקירה ודרישה.

פראשעניי: בקשה.

דוח' דעפארטמענט: מחלקה לענינים דתיים שבמשרד הפנים.

חסא

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין, והיא א' מהצעטליך שרשם בראסטוב בשנותיו האחרונות,
ותוכנה מתאים לשלחי תרע"ז לערך — כנ"ל בהערות לאגרת שלפני.

להבחן: אם הוא מחויב בעבודת הצבא.

הרבנות: השוה אגרת שלפני, ובהנמסן בהערות שם.

צירקוליאר: מינשר הממשלה.

תסב

[עשיית תרע"ז]

ב"ה

כבוד ראש הקהל דק"ק סלאוויאנסק הנכבד והנעלה
דר. גרינבערג יחי'

לזכרון היותינו פה אני וידידי הנכבדים, יום הגדול והנורא יו"ט
ראש השנה, הנני מגיש לכבודו סך ששה מאות רז"כ אשר מטוב כבודך
יהי לצרפס אל תשלומי החוב הבאנקי דביהכנ"ס דקהילתו, ויתקבל
נא מאתנו כמרבית תשורה.

המכבדו כערכו הנעלה.

תסג

[כסלו תרע"ז]

ב"ה

כבוד ידי"נ הרה"ח המפורסם נכבד ומרומם יר"א כו' מו"ה שלמה
יהודא ליב נ"י
אחדשה"ט.

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. נתקבל מכבודו טע"ג פראוואד ע"ס
אלף רז"כ ובאשר בני יחי' הוא בפעט' (ויבוא אי"ה שבוע זו) קבלתי אני
מהבאנק, בטח זה לתשלום החוב, ושתיים נהניתי א' אשר מוצא שפתיך
והבטחתו נתקיים, והבי' אשר ת"ל ביכולת כבודו להשלים החוב.

תסב

נעתקה מצילום כתי"ק. ראה חנוך לגער ע' 14: תרע"ז ר"ה בסלאווינסקי, ואיכ אפשר נכתבה במשך
עשיית תרע"ז.

תסג

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. מעבר לדף: ב"ה קיבלתי ביום ה' י"ט כסלו עזרת"ה. סמרקנד.
שלמה יהודא ליב: אליעזרוב. אגרות נוספות אליו — לעיל נט, ובהנסמן בהערות שם.
פראוואד: המחאה.

ונא מכבודו להודיעני משלומו ובריאותו ומה מלאכתו כעת אם
עוסק בשיבה ואם מוצא נח"ר ועונג במלאכתו, ואם מקבל איזה
ידיעות מביתו מכ"א ש"ב ידי"נ יחי' ומב"ב יחי', מה נעשה עמהם.
והשי"ת יצליח לכבודו בכל עניניו ויהי' במנוחה ושלוה בכל פרט. כב"ב
יחי' ב"ה בחו"ש כה יתן ה' על להבא.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח
תכה"י

שלום דובער

Пушкинскій 78

תסד

[חורף תרע"ז?]

אל ועד הדתי בפעט'

הנני להודיעם הידיעות שנאספו אצלי מהדורשים עזר לתיקון מקואות:

מכ"א: מכבוד אביו שאר בשרי ידיד נפשי ה"ר אליעזר שמעון קורנובסקי.

תסד

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מוגדש"ן. וע"ד התאריך ראה לקמן.

ועד הדתי בפעט': משהתחילה המלחמה ורבו הנוודים מעירותיהם הסמוכות לספר לפנים רוסיא, נוסד
בפעט' ועד הנוודים, בראשות הבארון אלכסנדר גינזבורג, שהיו מקבלים עזר מנדיכי אנגליה ואמריקה
ומחלקים אותו לנוודים. בחודש ניסן תרע"ז, ע"ס השתדלותו של הר"ל גרויבארט, החליט הועד לתת עזר גם
לחדרים ולמקואות, והודיעו החלטתם גם לועד הנוודים שבמאסקווא (כמסופר כ"ז בס' הזכרון, גרויבארט, ע'
51-54).

באותה תקופה נשלח להג"ר חיים עוזר גרודזענסקי מווילנא (שגם הוא נדד מווילנא ליקטרינסלוב),
מאחב"י שבאמריקה, על צרכי הדת והרבנים הנוודים (כדלקמן אגרת תעז. תצד). והר"ל גרויבארט פנה אליו
לעזרה בדבר בנין המקואות בעיירות הנזכרות כאן, והשיב לו הגר"ע (שם ע' 85): ר' טבת עזר"ת
יקטרינסלוב... בעניני המקואות, ראוי להשתדל שיתן הועד המוסקבאי כל הסכום הדרוש במלואו, כי הלא
הבטיחו בס"ב, שהם ערבים על זה, ועל כן עליהם לתת בקרוב, בפלוב פוסאד, ובכיריץ — ולכלי העמים
על קופתנו הדלה אשר לא אוכל להוציא, עד שתכלה הפרוטה, ובכל זאת, מובן הדבר, כי באין ברירה נשלים'
[קברובי ופבלוב פוסאד נזכרות כאן, קאווראוי, פאוולאוו כ"ו, וביוריץ נזכרת לעיל אגרות תנו. תנח —
בירויטש'].

ומסתבר להסמיך כתיבת האגרת שלפנינו אל הועד הדתי בפעט', לכתיבת אגרת הרח"ע אליהם — ר'
טבת תרע"ז.

ברשימת המקואות שנתמכו ע"י הועד הנ"ל (שם ע' 260) נזכרות העיירות: בוגורודסק — 400 רוי"כ.
בירוטש פלך רוגניז — 700. פאבלוב-פוסאד — 800. סודולסק — 500.

פאדאלסק. מהרב דשם – קנו חצר ובנין, ועלה להם כשלשת אלפים, ע"ז [ניתן] להם אלף וחמש מאות, מלאכת עצם המקוה וצר[כי] יעלה להם שלשה אלפים, מבקש עזר בסך אלף ר"כ. לרשום האדרעס של הרב.

טשיגוואוו. מתקבלים מכתבי בקשה הרבה [..]. יש להם כשני אלפים, ודרוש להם עוד שני אלפים, וכנראה יסתפקו ב[סך] אלף ר'. האדרעס:

פאוולאו כ'. מספר הנוודים ערך שני מאות משפחות. המקוה יעלה כשלשת אלפים [אינני יודע] כמה מבקשים עזר. אדרעס:

בייעלפאל. הבנין נגמר וצריכים לעשות המקוה. ניתן להם שלשה מאות ודרוש להם עוד חמשה מאות. אדרעס:

קאווראו. המקוה יעלה להם כארבעה אלפים. ממאסקווא ומעצמם יש להם אלף [ר"כ] ומקוים על עוד אלף מיחידים, ומבקש[נים] שני אלפים. אדרעס:

פאטעזש. מספר המשפחות כשלושים דרוש יותר משני אלפים. מקורסק [מסקווא] ומעצמם יש להם אלף ושתי מאות. אדרעס:

מהנכון שיתוועדו ויחליטו בדבר הבקשות הנ"ל ומה שיחליטו ייטיבו להודיעני, וכסף העזר ישלחו ישר אל המבקשים כפי האדרעסין, בבאגאראדסק כבר נתקנה המקוה כתיקונה.

תסה

ב"ה יום ג' ד' ניסן עזר"ת לפ"ק
ראסטוב

כבוד ידידי אלופי הקהל נגידיס ווח"ס ונכבדיס יר"א
דק"ק נעזין
ד' עליהם יחיו

אחדשה"ט.

ענינים הכללים דורשים תמיד עינא פקיחא והתעסקות תדירה, וביותר עתה כאשר תקופה חדשה נהיתה בארצינו, וסדרים חדשים יהיו מאד מאד נחוצה ההתעסקות בזה – בעזרתנו ית' – , וכאשר הרב דמחננס רב רחומאי וידי"נ הרה"ח הרמ"מ יחי' הוא מהמיוחדים המעותדים והראויים להתעסקות כללי, ואין להחליפו באחר. ע"כ אל תרגזו בדבר שאני דורש תמיד נסיעותיו בענינים אלו, ושואל ומבקש אני רשותכם על להבא בכל עת שאדרוש אותו אי"ה לצורך ענינים הכללים, אל תכבד עליכם הדבר, ואדרבה ידכם תהי' אתו עמו לזרוז בדבר מצוה הגדולה הלזו, ובזה יהי' גם חלקכם והשתתפותכם בהתעסקות הזאת, והשי"ת יזכנו לראות בהרמת קרן אחב"י ברוחניות ובגשמיות ונזכה לביאת ג"צ בב"א.

תסו

[ניסן עזר"ת]

ב"ה

חסדי ה' אזכיר ונפלאותיו אגיד, אשר הפליא והגדיל לעשות עמנו

תסה

נעתקה מצילום כתי"ק.
ענינים הכללים... תקופה חדשה: השוה אגרת שלאח"ז, ובהערות שם.
הרמ"מ: חן.

תסו

נדפסה בשעתה בעלה בודד. ונעתקה כחכמי ישראל בעש"ט כט, א. באוסף המכתבים — צילום כתי"ק, שממנו נראה, שבכמה מקומות, תוקן הלשון לפני ההדפסה. ובמקומות אחדים תוקן כאן עפ"י הכתי"ק.

המקרה האחרון שהאיר פני תבל ארצנו מעב הענן אשר כסה אותה ואכל כל פרי וטובה, האיר ביותר פני אחינו עם עני ואביון, עם עשוק ורצוף, כל זכות לא הי לנו בארצנו, לחוצים ודחוקים היינו במקומנו, מבלי אף לשאוף אויר חוץ לגבולנו, כבנים זרים נחשבנו בה, רק כמטרה היינו לחצי אויבנו בפנים המדינה, חץ שחוט לשון צוררינו אכלה אותנו בכל פה, העלילו עלינו עלילות שוא ושקר, דחו אותנו מדחי אל דחי בלי חמלה כלל, בכל מקרה בלתי טהור היינו אנחנו לאשם מעילות, ידים אכזריות משלו בנו, הרבה מאחינו העלו על מוקד אש שנאתם הרעה, הרגו, תלו, אנשים נקיים וטהורים, פחודים היינו מעברת הפרעות האיומות, כי הבאישו ריחנו בפני יושבי ארצנו, מאות אלפים מאחינו המחרפים נפשם במערכות המלחמה, אשר רבים מהם הצטיינו בעוז גבורתם ועשו נצחונות גדולים, כל אלה עשו לאל, ורק אשמות ומעילות הרבו לדבר עלינו, וגם במערכות הקרב זרעו השנאה בין הצבא הלוחם [הטורף], לשום חרב איש ברעהו.

ועתה פדה ה מצרה נפשנו, אצבע אלקים ראינו עין בעין, עבדים היינו לשרים [למושלים] עריצים, ויוציאנו ה אלקינו רק במאמר ורוח פיו, אמר מלכא, „מלכו של עולם“ ועקר טורי קד"רי, הרי חשך, שהחשיכו פניהם של ישראל, עם הערפל הסיר מאתנו וטוהר נפשנו האירה. גם אנחנו בנים נאמנים הננו ככל בני ארצנו, אין חושב עלינו רע, אין דובר דבר נגדנו, אין עלינו פחד מות בפנים ארצנו, אוהבי ארצנו המה אוהבינו, ואויביה [המה] אויבנו, ככל יושבי ארצנו הננו כאיש אחד לארץ מולדתנו, רעת ארצנו היא רעתנו וטובתה היא טובתנו, ביום אחד היינו לאזרחי ארץ, נפתחו לפנינו שערי ארצנו האדירה, וזכות אדם נתנה לנו, וככל אזרחי ארצנו אנחנו לאכל מפרי ולשבע מטובה, אין מלין בלשוני להודות ולהלל לה אלקינו על כל הטובה אשר עשה לנו, הוציאנו מקרן חשכה והעמידנו בקרן אורה, סתם פיות משטיננו ומקטריגינו, ולכל בני ישראל הי אור במושבותם, ברוך ה שהחיינו והגיענו לזמן הזה!

ועתה אחינו עלינו להראות גלוי לכל, אשר אזרחי ארץ אנחנו ככל

המקרה האחרון: לאחר המהפכה הרוסית (מהפכת פברואר) והתמוטטות המשטר הצארי בחציו השני של חודש אדר תרע"ז, קם ממשל דמוקרטי בהנהגת ממשלה זמנית, שביטלה את כל ההגבלות על זכויות היהודים.

חירות זו החקיימה רק שבועה חדשים, עד למהפכה השניה (מהפכת אוקטובר) בשלהי תשרי תרע"ח, כשהממשלה הזמנית הופלה בידי הבולשוויקים, ופרצה מלחמת אורחים מרה, שארכה שלש שנים, ולבסוף הצליחו הבולשוויקים (שנקראו קומניסטים) להשתלט על רוסיה.

אזרחי ארצנו, עלינו להראות אשר הטוב שעשה ד' לנו היא טובת ארצנו, חובת מצוה וחובת חובה עלינו לעשות לטובת ארצנו, ארצנו היא בסכנה מפחד אויב, אויב איום ונורא, אויב עריץ הבא לבלע את הכל, אויב אכזרי אשר לא ידע רחם, אויב אשר הכשיר כל האמצעים האכזרים והבלתי אנושיים, רק לבצע מזימתו, כל הארצות יצאו ללחום אתו בעד האנושיות, ואנחנו גם להציל את ארצנו ואת נפשנו.

הממשלה הזמנית מודיעה לנו בכל עת את הדרוש לנו בשביל לעשות נצחון בהאויב, דרוש הכנת כלי זין רב, דרוש לחם להאכיל את הצבא הגדול, דרושים עצים וגחלים למסלת הברזל, וכדומה בהצטרכות הנחוצות, כסף תועפות דרוש לצרכי המלחמה, כל אחד ואחד מאתנו עליו ללחום מלחמת חובה זו בכל אשר יש לאל ידו, אם בחיל ובכח, אם במילוי צרכי המלחמה והצטרכות הצבא שלנו, או בתמיכת כסף.

עלינו לדעת אשר בההנהגה ההוית כל פעולה ופעולה תגיע אל מטרתה האמיתית, אף פעולת יחיד לא תאבד, אף כח פרטי לא יצא לבטלה, כל פרוטה ופרוטה תצטרף לחשבון גדול, ומבין כולם יתרכזו כלי קרב אשר ידכאו את האויב העריץ.

אחינו צריכים ליקח חלק גדול בההלואה החפשית כל אחד ואחד צריך להכניס בזה כמה שיש היכולת בידו, גם בעלי הון קטנים צריכים להשתתף בזה, ואיש את רעהו יעורר בזה, ולא לשום מסחר וקניין, רק לתת היכולת אל ההנהגה הנוכחית לעשות חיל בעזרתו ית'.

גם בעניני ההצטרכות (פראדאוואלסטוויא) צריך כאו"א להשתדל בכל מה שיש ביכולתו למלאת הצטרכות החיל והמלחמה. במלה אחת, עלינו לשום לבנו ונפשנו לטובת ארץ מולדתנו ולצאת לעזרת ד' בגבורים להציל את ארצנו מפיות האריות הטורפים. וכאשר כל יושבי ארצנו יחדו יהיו תמים אל המטרה האחת יהי ד' ית' בעזרנו, וכלה גרש יגרש את האויב מארצנו, ומנוחת עולם תהי בארצנו.

בטוח אני אשר אחינו יראו את נאמנותם ופאטריאטיזמוס שלהם לארץ מולדתנו, והי זה שלום וברכה כחפץ ידידם אמת.

שלום דובער שניאורסאהן

ניסן עזר"ת
ראסטוב"דן

תסז

ב"ה יום א' א"ח פסח עזר"ת לפ"ק
ראסטובידן

כבוד ידי"נ הרה"ג המפורסם חו"ב יראת ד' אוצרו כש"ת
מוהר"ר יצחק ראבינאוויץ נ"י אבד"ק פאנעוואזש

אחד"ש הדר"ג יחי'.

התקופה החדשה אשר נהייתה בארצנו, דורשת עיון רב איך לחזק
— בעזרתו ית' — את מצב היהדות בארצנו שלא תמוט לעד, גם באשר
כל העניינים יסתדרו עתה בסדר חדש, הנה עומדת בראש שאלת
הסתדרות הקהילות והרבנות בקרב אחינו.

לדעתי נחוץ מאד אסיפת הרבנים בהקדם האפשרי, בלי איחור זמן
כלל, לעיין ולדון בדבר הזה בכובד ראש, ולבוא אי"ה לידי החלטה
גמורה בזה.

תסז

צילום כתיב והעתקתה נדפסו בס' נשיאי חב"ד ובני דורם ע' 96-97.

התקופה החדשה: השוה אגרת שלפניו, ובהנשמן בהערות שם.

הסתדרות הקהלות: היינו שבעידות הצבוריים העירוניים יבחרו מהיראים (כדלקמן אגרות תסט. תע.
תעא. תפד). וכן להשתדל לפעול בקונגרס היהודי העתידי להבחר (דלקמן אגרת תעד, ובהערות שם),
שיסדרו פרוגרמה נכונה של סדרי הקהלה בעתיד לאחיי ברוסיא (לקמן תעד. תצא. תצב. תצג. תצד. תצו.
תצח. תצט).

אסיפת הרבנים: לפועל נדחתה אסיפה זו עד שלהי מניא במאסקווא (כדלקמן תצא), ובוה דן רבנו לקמן
כאגרות תעא-תצ.

רבנו הרבה לעורר את הרבנים, מאז אחר הפסח עד אמצע מניא, לכנס אסיפה כללית של הרבנים
היראים, להחליט על כל העניינים העומדים על הפרק. אך קשיים שונים עמדו בדרך, ולא נמכנסה עד שלהי
מניא.

הגרי"ע נטה יותר לייסד תחלה אגודת ישראל בכל העיירות, ואו תהי' אסיפה מצירי האגודות. ולוהו
התנגד רבנו באגרת תעא.

הגיר אליעזר ראבינאוויץ השתדל לכנס אסיפת כללית, כדי לייסד אגודת הרבנים, ולוהו הסכים רבנו
ע"פ תנאים מסוימים, כדלקמן אגרת תעב, ובהנשמן בהערות שם.

תחלה היה שקי"ט אם תהי' האסיפה בקיוב או בחארקוב (אגרת תעא). כשהי' הדיון ע"ד אסיפה לייסד
אגודת הרבנים, הי' המדובר לכנסה בחארקוב, בכי' תמוז (אגרות תעד. תעה). לאח"י נדחתה לאמצע או שלהי
מניא (אגרות תעו. תעז. תפ. תפכ. תפג), והועברה מחארקוב למאסקווא (אגרות תעט. תפה. תפו. תפז). למורת
רוח רבנו (אגרת תס).

קשה הי' לרבנו להחליט, לפי התנאים של קריאת האסיפה, אם להשתתף בה. והתייעץ בוה עם כמה
מגדולי רבני אג"ש (אגרות תפכ. תפג. תפה. תפו). החלטת רבנו היתה, שרבני אג"ש ישתתפו באסיפה, והוא
בעצמו לא ישתתף בה — בתור מחאה (אגרות תפו. תפח). אך לפועל השתתף גם רבנו באסיפה, שהתקיימה
בשלהי מניא במאסקווא — כדלקמן תצא.

חתלג

אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע

ובזה הנני פונה לכבוד מע"ת יחי' יואל נא לחוות דעתו בדבר האסיפה בכלל, ואם תהי' אסיפה גדולה או בתחלה רק מרבנים יחידי סגולה, ואי' תהי' האסיפה, ומי יהי' המאסף. ואפשר כבר בא כת"ר בכתובים אודות זה עם הרבנים הגי' יחיו, או יבוא עתה בחילופי דברים אתם, בטח יודיעני גם דעת הרבנ[נ]ים בענין הזה.

הענין כמובן אינו סובל כלל המשכת זמן ויום לשנה נחשב אני בראשונה הנני פונה לכת"ר יחי', ידי"נ הגרח"ע נ"י לא ידעתי אי' מקומו עתה, ולכת"ר בטח ידוע, וחפץ די' בידינו יצליח ויתרומם קרן התורה והיהדות ונזכה לביאת ג"צ בב"א.

יהי' נועם די' על כת"ר יחי' ויתברך בכל הטוב כאוות נפשו וידי"ע הדו"ש מלונ"ח כה"י

שלום דובער

תסח

ב"ה יום ב' ח' אייר עזר"ת לפ"ק
ראסטוב

כבוד ידיד עליון וידי"נ הרב הגאון הגדול המפורסם בכל
קצוי תבל יראת ה' אוצרו כו' כש"ת מו"ה יוסף ראזין נ"י
אבד"ק דוינסק

אחד"ש הדר"ג יחי'.

מכתב רומעכ"ת נכון הגיעני

הגרח"ע: הגיר חיים עוזר גראדזענסקי.

תסח

נעתקה מצילום כתי"ק, ונמצאת רק ההתחלה (שנעתקה גם במגדל עז' ע' צה). וראה גם לקמן אגרת תסה
מכתבי להרה"ג דדוינסקי.

תסט

[אייר עזרית]

ב"ה

בהחפשה הנתונה לכל עמי הארץ, אשר ביותר האיר השי"ת חסדו הטוב אלינו עם ישראל (כמבואר במכתבי הקדום) נמצאו אנשים מאחינו להשתמש בה לפרק מעליהן עול מלכות שמים, ודורשים בחוצות וברחובות, גם נכנסים לפני מן המחיצה בבתכ"נ וב"מ, כאלו הותרה הרצועה ח"ו, ואיש הישר בעיניו יעשה, וגם אגודות שלמות יוצאים ביד רמה, ובקול ענות קול דמחיכין בשמחה של פר"ע מ"ש, כל אגודה דורשת כפי ענינה, הצד השוה שבהן שכולם דוקרים כמדקרת חרב את היהדות והדת, והמון עם נמשך אחריהם בלי הודע ואשם.

אחינו, הזה הוא תודת נפשנו על החסד הגדול שעשה ד' אתנו, אשר פדה אותנו מהמצרים שהעיקו והגבילו נפשנו ורוחנו, כמטרה היינו לחצי אויבינו בנפש, פתודים היינו מעברת הפרעות האיומות, ועתה פדה ד' מצרה נפשנו, ואין לנו מגור מסביב, שוים הננו לטובה ככל יושבי ארצנו. למי הוא כל הטוב אשר עשה ד' בעת האחרונה הזאת, האם לא לנו יתר שאת על כל העמים יושבי ארצנו. הזה הוא גמול נפשנו על כל הטוב אשר גמלנו האם באלה חפץ ד' לצאת ח"ו מגדרי התורה אף במקצת, ושמחה של פר"ע מה זו עושה, הלא יראה וכעס ונחם ח"ו על הטובה, וכמו שאמר עזרא, הנשב להפר כו' הלא תנאף כו'.

אחינו, בתחלת דבר ד' אל מרע"ה אמר בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים כו'. ומיד אחר יצי"מ נתן לנו את התורה ואנחנו

תסט

נדפסה בשעתה בעלה בודד. ונעתקה בחכמי ישראל בעשיט כו, ב. והוגהה ע"פ צילום כתיק. וראה מגדל עז' קא בשוה"ג:

אצל הגר"י לנדא שליט"א נמצא גוף כתיק מכתב זה, ובו גם מהדו"ק מקטע הפתיחה... וזלה"ק במהדריק: קול התור נשמע בארצנו, קול ענות, קל דמחיכון בשמחה של פר"ע מ"ש, יצאו אנשים מחורי פתח, וישמעו קול תרועה במחנה, לאמר רעה התרעעה ארץ החיים, וח"ו הותרה הרצועה, איש הישר בעיניו יעשה, האגודות השונות שבקרב אחינו, אגודות ללא תורה וללא יראה, אגודות שפרקו מעליהם עומ"ש, אגודות אשר הפיזור הנאה להם והנאה לעולם, יצאו ביד רמה, ודורשים בחוצות וברחובות, גם נכנסים לפני מן המחיצה בכת"כ ובת"מ, כל אגודה דורשת כפי ענינה, הצד השוה שבהם שכולם דוקרים כמדקרת חרב את היהדות והדת, והמון עם נמשכים אחריהם בלי הודע ואשם [וכו', כפי הנדפס].

במכתבי הקדום: לעיל תסו.

אגודות שליחות: השוה לקמן אגרת תעג, ובהנמסר בהערות שם.

קבלנוה בנעשה ונשמע, וכן הוא בכל גאולה ופדי שעושה ד' לנו עלינו להחזיק בהתורה ולהיטיב מעשינו, וכמ"ש א מיכה הנביא, במה אקדם לד' כו', כ"א עשות משפט ואהבת חסד כו' וכמ"ש רבינו נ"ע באגה"ק סי' ב' דכל חסד וחסד שהקב"ה עושה לאדם היא בחי' קרבת אלקים ממש ביתר שאת מלפנים, וע"כ כמים הפנים אל הפנים צריכים אנו לעורר בנו את האהבה והקירוב אליו ית' ביתר שאת וביתר עז להתגבר בעסק התורה ובקיום המצות ולא נצרכה אלא להעדפה להוסיף אומץ כפי גודל חסדו וטובו ית' ולא יהי' שום מונע מבית ומחוץ כו', וכמו שהאריך בזה בס"ש"ב מפמ"ו עד פ"ג, והיא היא כלי המחזקת ברכה, וחסד ד' מעולם עד עולם.

ואתם אחינו היראים והחרדים לדבר ד' אשר בכל עיר ועיר, אם עתה תעמדו מרחוק ולא תעשו דבר, כל היהדות היא בסכנה גדולה. ארצנו אשר עד כה היא קן היראה וקן התורה הנהדרה בחכמי' וסופרי', בזמן לא רב תתרוקן ח"ו מכל, התורה תחגר שק ותלך ח"ו בגולה, רוחי סוער בקרבי וכל עצמותי ירגזו להמראה הנורא שלנגד עיני, התעוררו והתעודדו אחינו, עמדו על נפשכם ועשו דבר שתקיים היהדות והתורה בארצנו, כאשר עד כה היא תפארת כל הארצות.

ראשית דבר הוא שבכל עיר ועיר יתאגדו ויתאחדו היראים תחת דגל „יהודים בעז פרטיינע" ויהי' כלם כאיש אחד בדעה אחת ובלב אחד לאביהם שבשמים, עזב יעזב כאו"א את ישותו ומציאותו וכל דבר המונע ומנגד אל האחדות, כי בנפשנו הוא, וכל הנפשות מתאימות הנה, ואין בהם שום פירוד והתחלקות כלל, וכמ"ש ויחן ישראל כולם כאיש אחד (וכמ"ש בתו"א בדרושי פורים בהבי' דוקבל היהודים בסופו ועמ"ש בלק"ת ד"ה אתם נצבים פ"א). איש את רעהו יעורר, איש את רעהו יחזק. כאו"א צריך להראות כעת את יהדותו ביתר שאת מלפנים, הן בעצמו והן בהנוגע אל הכלל, התקוששו וקושו כדרשת תז"ל, ויחד ישתדלו ויתאמצו לחזק בדקי העיר בהנוגע אל היהדות, כמו בשמירת שבת, בכשרות הבשר, בטהרת המקוה וכה"ג, ובעתים קרובים וקבועים יתאספו יחד להתיעץ בכל העניינים ולעשות החלטות מוחלטות שיבאו לפועל ע"י אנשים הנבחרים מאתם, ההתאגדות וההתועדות התמידית היא המחזקת כל זבר, וכינוס ליראים הנאה להם והנאה לעולם.

שנית, לחזק בתי הת"ת ולמוד תנוקות של בית רבן, והלמוד יהי' על דרך הישן, הדרך הרצוי והמקובל מגדולי הראשונים נ"ע, בלי שום נגיעה אפי' במקצת, וכמארז"ל ע"פ אל תגעו במשיחי אלו תנוקות של

בית רבן, למוד הנערים הוא יסוד היהדות בדור הבא, והוא באמת חזוק היהדות גם בהווה ואין האבות מתקיימים בטהרת יהדותם אלא בהבל פי בניהם, כל מניע מתנענע בעצמו, אם מוליך את בניו בדרך ישרה עפ"י התורה, גם הוא ישר הולך בכל דרכיו, ולהיפך ח"ו כבר הורה הנסיון מה שהבנים עושים וגורמים בהאבות, שגם המה לובשים צורה אחרת, כמה קולמסים נשתברו וכמה דיו נשפך על הדבר הזה.

אבל דעו נא אחי, אשר ארצנו באה עתה בתקופה חדשה, ותלבש צורה חדשה, ועל המשקל היא עומדת, ובעת ההוה עוד בה ת"ל, הרוב יראים וחרדים החפצים בנפשם רק בטובה, אין טוב אלא תורה, ובידם להכריע לטוב, אם אך יעשו את הטוב מה שה' דורש מאתם, וגם יעשו אכסניות של תורה בבתכני"ס וב"מ, לקבוע שיעורי למודי תורה בחבורה בכל יום ויום, למוד הגמ' ולמוד שו"ע או דברי אגדה, כל חד וחד לפום שיעורא דילי ויהי על כאו"א חוק קבוע בל יעבר לבא אל הלמוד, ויעמד נגד כל מונע ומעכב מבית ומחוץ, טרדת העסק לא תמנענו, וגיאות עצמו לא תעכבנו, כקטן כגדול, כגביר כבע"ב, כלם יבאו לשמוע בלמודים בבהכנ"ס, והחוט המשולש ישראל אורייתא וקוב"ה לא יכתק לעולם.

ועוד בה שלישי, בהקאמיטעטין הצבוריים הנעשים בכל עיר ועיר יכנסו בהן חברים נבחרים מהיראים, שהן בהתאגדות הנ"ל (יהודים בעז פארטיינע) ובוה ישתדלו ויתאמצו בכל התוקף שיהי חברים מהיראים, ושיהי אנשי מדע ומביני דבר, ולפ"ע מספר אנשי העיר יהי מספר הנבחרים ולא יותרו על זה. עזיבה גדולה הי' בכל עת מהיראים אשר לא נתערבו כ"כ בעניני העיר והניחו להתחדשים לכבש את הקהלות, אבל עתה כאשר הקאמיטעט הוא עצמי, וכמו ממשלה מיוחדת, ומה שהיא עושה ה"ז כמו חוק אל העיר הזאת, וע"כ בכל דבר צריך להיות דעת היראים, ובדבר גדול יתישבו תחלה עם חבריהם, אבל גוף ועצם הדבר הוא מוכרחי, והראוים לזה לא יהי סרבנים באותו הזמן, ויצדדו עניני עצמם בשביל הענין הכללי, ושום כובד לא יכבד עליי, אין שום דבר חוצץ ומונע בהנוגע אל היהדות, וכל מי שביכלתו לעזר ולהביא איזה תועלת מחויב הוא לעשות, ואם לא יעשה עתיד ליתן את הדין ע"ז, וכאו"א מהיראים לא יטעה א"ע ולא ישפיל א"ע בשפלות של שקר נוכשם שצריכים לידע חסרוני עצמו כן צריכים לידע

כשרוני עצמו ומה שבכתו לעשות] ושום דבר לא יעוור ולא ימנע אותנו, ובדרך מס"נ צריכים לעשות בזה וה' יהי בעזרו.

והשי"ת יחוס על תורתו ועמו ויתרומם קרן היהדות וקרן התורה וקרן אחב"י ויעלו מעלה מעלה כחפצם וידידם אוהב דבק ליראי ה' ולחושבי שמו.

שלום דובער שניאורסאהן

אייר, עזר"ת.

ראסטוב-דאן.

תע

[אייר תרע"ז]

מכתב רומ"כ מר"ח דנא הגיעני היום, והנה אם באתי להאריך ... המצב ההוה, ואיך כל היהדות עומדת בסכנה גדולה ה"י תקצר היריעה ויתארך הזמן ולא יהי באפשרי להשיב על המכתבים הבאים בענין הזה, והנני מסגיר בזה מכתבי אשר הערכתני, ובו (?) מבורר ברור שבכל עיר ועיר יתאגדו היהודים בעז פארטיינא, וכוונתי בזה שתהי לע"ע אגודה בלי פרוגרמא מפורטה, ובלי שם מפורט, רק התאגדות והתאחדות בשביל קיום עצמם, ובשביל שיהי "כח" עומד ומעמיד לכנוס בהקאמיטעט הצבורי (אבשצעסט) קאמיטעט) בהסתדרות כל עניני העיר, ובהסתדרות הקהלה (אבשצינע) טוב להתאחדות א"ע רק באופן שיהי כח הרוב אל היראים ושלומים ושם לא יניחו זולת ... להיות בפ"ע אחרי שכבר יתאגדו ויתאחדו.

ועל כן לפ"ד אחר שיתאחדו היראים הנה דרך השלילה בהתיסדות האבשצינא, אין זו דרך נכונה, טוב שתהי אבשצינא מאוחדת, אבל זאת להעמיד בתוקף ועוז על אופן הבחירות, ושיהי הנבחרים רוב עכ"פ משלומי אמוני ישראל, ואם זאת בלתי אפשר יהי היכולת להסתדר בפ"ע כנ"ל.

תע

מהעתקה שבאוסף מונדשיין. בלי תאריך, ומתוכנה נראה שנכתבה בסמיכות לאחר הקול-קורא שלפניו. מכתבי אשר הערכתני: הוא הקול-קורא שלפניו. בהסתדרות... היראים: השוה לעיל אגרת תסז, ובהנסמן בהערות שם.

תעא

ב"ה יום ב' ער"ח סיון עזר"ת לפ"ק
ראסטוב

כבוד ידי"נ הרה"ג המפורסם נעלה ונכבד ומרומם יראת
ה' אוצרו כו' מו"ה יהודא ליב צירלסון נ"י אבד"ק
קעשינוב

אחדשה"ט. מכתבי רומע"כ נכון הגיעני. המשכתי תשובתי, כי כל
העת אני בחילופי דברים עם הרב דוילנא הרח"ע נ"י בדבר האסיפה,
והוא ממשיך הדבר, באמרו שא"א לו לעשות דבר בלי רבני מינסק, ר"ל
הרב המקומי והנוודים הרבים אשר שם, ובד"כ הוא קר בדבר האסיפה
עתה, ודעתו שיתייסד תחלה, אגודת ישראל" בכל העיירות, ואז תהי
אספה מצירי האגודות, ואני לפ"ד באשר לא רבים יחכמו איך לייסד
האגודה, מה יהי מטרתה, איזה חוקים יהי לה, באופן שבה ועל ידה
יהי באמת קיום וחיוזק היהדות והדת, ואם במקומות אחדים שבהם
ת"ל מהרבנים הגדולים ובע"ב יראים מביני דבר, בטח יתייסדו
האגודות באופן רצוי ומתאים אל הכוונה. לא כן הוא בסתם העיירות
החסרים מטוב הנ"ל, וקרוב לחשוב שהאגודות יהיו בלתי רצויות, וע"ז
דרוש להחליט באספה גדולה איך יהי התאגדות היראים, ויהי זה
לעינים לכל העיירות. וגם כאשר בכל העיירות מתחיל להתייסד
האבשצינעס, שזה נוגע מאד בכל חיי הרוחני של העיר, ומה תהי ומה
תועיל התוועדותנו אחרי אשר הכל יהי כבר עשוי, וע"כ לפ"ד נחוץ
להקדים ההתועדות ככל האפשרי, וכאשר גם רומע"כ מדגיש במכתבו
להקדים האספה בכל האפשרות אבל מה לעשות שהמה מנגדים לזה,
ומשמיטים עצמן, רציתי להתועד עם הרח"ע נ"י על אמצע הדרך בין
ראסטוב ליעקאט"י, וגם זה לא בא לפועל, ונראה מה יהי אי"ה אחר
יו"ט הבע"ל.

תעא

נעתקה מצילום כתיב.
יהודא ליב צירלסאן: אגרת נוספת אליו — לקמן תעה. וראה גם בהנעתק בהערות לעיל אגרת רס.
הרח"ע: הרב חיים עוזר גראדוענסקי.
בדבר האסיפה: השוה לעיל אגרת תסז, ובהנסמן בהערות שם.
מינסק... הרב המקומי: הרב אליעזר רבינאוויץ.
אגודת ישראל: השוה לעיל אגרת שלה, ובהנסמן בהערות שם. וראה גם לקמן אגרת תפח.
האבשצינעס: המועצות העירוניות. השוה לעיל אגרת תסז, ובהנסמן בהערות שם.
בין ראסטוב ליעקאט"י: רבנו נדד בעת המלחמה מליוכאוויטש לראסטוב, והרח"ע נדד מווילנא
ליעקאטרינוסלאב.

רצוני הי' לידע תוצאת האספה מרבני באסראבי, ואם לא יכבד על כבודו ייטיב נא לשלוח לי ההחלטות שלהם בעיניים הנוגעים אל היהדות.

מש"כ בדבר שהאספה תהי' בקעשינוב, אם כי המקום מצ"ע הוא מקום מוכשר, אבל המרחק רב הוא להרבה מהרבנים, וביותר עתה אשר הנסיעה בהמסילה הזאת היא כבידה ביותר, והשקו"ט עתה היא על קיוב או תארקוב.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלוניח תכה"י

שלום זובער

אני מסגיר בזה הק"ק שערכתי.

תעב

ב"ה יום א' כ"ז סיון עזר"ת לפ"ק
סלאוויאנסק

כבוד ידי"נ הרה"ג המפורסם מרומם ונעלה יראת ד'
אוצרו כו' כש"ת מו"ה חיים עוזר גראדזענסקי נרו יאיר
ויזרח

אחד"ש רומעכ"ת יחי, מכתבו מיום ה' קבלתי תמול, הטעלג

תוצאות... באסראבי: השוה לקמן אגרת תעה.
הקיק שערכתי: הניל — תסט.

תעב

ההעתקת הגר"י לנדא (אוסף מונדשיין).
חיים עוזר גראדזענסקי: אגרות נוספות אליו — לעיל קפח, ובהנסמן בהערות שם. וראה גם אגרת שלפני? כל העת אני בחילופי דברים עם הרב דוילנא הרח"ע נ"י בדבר האסיפה.
הטעלג... הקול קורא: המדובר הוא בהחלטת כמה רבנים, בראשות הגיר אליעזר ראבינוביץ ממינסק, לכנס אסיפה כללית ליסוד אגודת הרבנים, והסכים לזה רבנו בתנאי שתקרא האסיפה כדי לדון על כל הענינים העומדים על הפרק, ובתוכנם יסוד אגודת הרבנים. וזו היתה גם דעת הגר"ע. אח"כ הודיע לרבנו ששינו קצת הקריק [היינו שנכתבה רק ע"ד אגודת הרבנים], והגרי"א ממינסק שלח טעלג לרבנו בשאלה אם לחתום שמו על הקריק. הטעלג' שנלחה לראטטוב — אחר נסיעת רבנו משם לסלאוויאנסק. וע"ז משיב כאן רבנו שלא יהתום על הקריק עד שיראהו (וראה גם לקמן אגרות תעד. תעה. תפה). כשקיבל רבנו את נוסח הקריק וראה שנכתבה רק ע"ד אגודת הרבנים, לא הסכים לחתום עליו (אגרות תעו. תעו. תעט. תפה. תפו. תפו). ומ"מ

כמובן לא קבלתי, אבל איך אפשר לחתום בלי ראות על מה חותמין, ועד היום היי אפשר להגיע נוסח הקול קורא, וע"כ שלחתי היום טעלג, להרב דמינסק נ"י והודעתיו שהטעלג לא הגיע לי, רק מהנודע לי ממכתב כת"ר יחי, ובקשתיו שישלח לי את נוסח הקריאה ואז אודיעו אי"ה בטעלג.

המרכזות האחרות מתגנבים ומתחפשים בלבושי קדש ודוחקים עצמן לכנוס אל חוג היראים, ויראתי מאד שיהיו אח"כ כדורי מפץ, היי, מסוכן הוא מאד הזמן הזה, ומן הנראים לאוהבים יותר מכמו השונאים, ואם הרבנים לא יחישו לגלות את המראה, על מי מוטל הדבר, מי יורה דעה ומי יבין כו'. והשי"ת יתוס על תורתו ודתו ויתרומם קרנם וקרן אחב"י.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידיע דו"ש מלונ"ח מוקירו ומכבדו כרום ערכו

תעג

ב"ה יום ב' כ"ח סיון עזר"ת לפ"ק
סלאוויאנסק

כבוד ידידי הרב המפורסם ווח"ס נכבד יר"א כו'
מו"ה אלי אהרן גארפינקל נ"י

אחדשה"ט. מכתבו צירוף הדיקלוראצי מהאגודה נצח ישראל
נשלח אלי מראסטוב לפה, וגודל ת"ח לכבודו. כפה"נ לקחו להם כעת

הסכים להשתתף באסיפה, באם תסכים לעיין בכל הענינים העומדים על הפרק, ושחתי אסיפה מוקדמת, שבה יחליטו על מה לדון באסיפה הכללית (אגרות תעו. תעו. חס. חסג). ע"ז השיבו לרבינו שהמוקדמת תהי' איזה ימים לפני הכללית (אגרות חסב. חסג). והשוה לעיל אגרת חסו, ובהנסמן בהערות שם. המרכזות האחרות: השוה לקמן אגרת שלאח"ז, ובהנסמן בהערות שם.

העג

מהעקת הגר"י לנדא (אוסף מונדשיין).

אלי אהרן גארפינקל: רב בפיב.

נצח ישראל: שבפטרבורג, יעקב מארק, ממיסדי האגודה, כותב ע"ז בספר גדולים פון אונזער צייט (ע' 211-212) שהשתדלו לחבר מצע שיכול להניח את דעתם של האדמו"ר מליובאוויטש ושל אחד העם. ורבינו התנגד לאגודה זו בגלל נטייתה לציונות, שניסו להסתירה, שע"ז כותב כאן, בהדיקלוראצי הפעט' בולט הגניבת דעת. והשוה אגרת שלפניו. לקמן אגרת תצד.

הדרך להתחפש בלבושי קדש ולכנוס אל חוג היראים אשר ע"פ הרוב מאמינים המה למראה עיניהם, ואינם מדייקים כ"כ להסתכל בעומק פנימה, והמה רק יכנסו, יסירו אח"כ את המסוה ויעשו עם ההמון כחפצם.

כן הקריאה דמאסקווא יש בה הרבה גניבת דעת, וכאשר רואה אני, מקורה היא מהציונים המערבים, לא אף המזרחים, ורק סימת עינים היא, מסוכן מאד הוא הזמן הזה, ומן הנראים לאוהבים יותר מכמו השונאים הגלויים, הערמה גרוע ממזיד, ואותם אשר תננס ה' בדעת ועינים להם לראות מחויבים לגלות את המראה.

בהדיקלוראצ'י הפעטי' בולט הגניבת דעת, אמנם בהקריאה המסקאבית נראה שבשזארגנית הוסיפו דברים שאינם בהעברית, דברים שאינם שוים לכל נפש, ובהרוסית (לפי השמועה כי לא ראיתי) הבליטו הדברים יותר. ובשניהם (אותן שראיתי) ניכר כמה שמשתדלים לכסות ולבלע מחשבתם הפנימית. עוד זולת מה שמדגישים בדבר הבחירות שיהי' בוחרים ונבחרים משני המינים, מובן אשר בהקאנגרס וביותר בהקאמיטעטין כאשר יהיו הנבחרים באופן כזה, לא יהי' להארטודכסיס מקום שם ותשאר כל ההנהגה בידם, וכיוצא בזה אם נחזור אל הדברים פנימה, נמצא בהם כמה אונאת דבר ובלתי מתאימים אל הכוונה הרצויה. לבד אשר כללות הענין מוזר הוא, וכאשר הראנו השי"ת ניסים ונפלאות במצבנו הגשמי, כן יראנו ניסים ונפלאות במצבנו הרוחני להעמידם בקרן אורה, ויהל אור היהדות ואור התורה, ולאורם נסע ונלך עד ביאת ג"צ בב"א.

אם נתחדשו איזה דברים בזה, ייטיב נא להודיעני. מכתבי אשר כתבתי לו אחר חה"פ בטח קבל כבודו.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלונ"ח תכה"י

הקריאה דמאסקווא: לאגודת מסורת וחרות. שעליה דן רבנו בארוכה באגרת שלאח"ז, רבנו התנגד לה גם עבור שמייסדת גימנסיות עבריות, כמסופר ע"י י. ל. גרויבארט (ממייסדיה של אגודה זו) בספרו זכרון ע' 120. וראה גם שמועות וסיפורים (ח"א הוצ' חדשה ע' ככד). ע"ד אגודה זו, וההתאחדות עמה, ראה גם לקמן אגרת תעט, ובהנסמן בהערות שם. תפכ. תפג.

שבשזארגנית... בהעברית: שתיהן נדפסו שם ע' 98-103. משני המינים: "צו דעם קאנגרעס וועלען קענען קלייבן און אויסגעקליבען ווערען אלע יודישע מענער און פרויען פון 20 יאהר אן". בארוכה עדי"ז — באגרת שלאח"ז.

תעד

ב"ה יום ג' ער"ח תמוז עז"ת לפ"ק
סלאוויאנסק

כבוד ידי"נ הרב המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כר.
מו"ה שמרי יהודא ליב נ"י

אחדשה"ט. ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתב כבודו נכון הגיעני.
בעת שהיו הנוסעים אחר יו"ט לא הי לי פנאי לכתוב, וע"י פאצט הוא
מתאחר מאד, ומשו"ז נמשך עד כה.

שבוע העברה הגיעני נוסח הקריאה שיצאה ממאסקווא, וניכר
היטב אשר מקורה היא מן הציונים, ואף לא מן המזרחים כ"א מן
המערבים (ולפי השקפתי המה מתבוללים כעת, והזמן יראה זאת) רק
משתדלים מאד לבלע את מחשבתם הפנימה, ההערמה ניכרת תחלה
בהשם אשר יקראו לה המסורת והחרות ופירושה פרייהייט און
טראדיציאן Свобода и традиция ושאלת מי בראש לא קטנה היא,
וכמו החילוק אם תורה עם ד"א או ד"א עם תורה (ועמ"ש בתויו"ט ע"ז
בשם הר"ש) ואפשר עשו זאת להמשיך את הלבבות אבל זה באמת
לוקח את הלב ועם הראש יחד, ואח"ז בשינוי הדברים מן השזארגאניס
אל העברית, אשר בכללה היא מדברת ברוח אחרת, והוסיפו בה דברים,
דברים שאינם שוים לכל נפש מישראל (את הרוסית לא ראיתי, ולפי
מכתב כבודו מבליטים בה יותר מהזשארגאנית). וגם בזה משתדלים
ללבוש ולכסות בלבוש טהרה.

גם מה שמדגישים בענין הבחירות שיהיו בוחרים ונבחרים משני
הסוגים, מובן אשר בהקונגרעס וביותר מהקאמיטעטין כאשר יהיו
הנבחרים באופן כזה, לא יהי להאורתודוכסים מקום שם, וזה דרך קל
מאד שתשאר כל ההנהגה בידם, ודעת נשים בהתיסדות הקהילות מובן
הפרצה שתבוא. ובלתי ספק הוא אשר הקונגרעס יחליט שיהיו גם
נבחרים בהאבשצינע, ותהי האבשצינע על יסודי הקולטוריי,
והפאליטיק והעקאנאמיי.

העד

מהערכת הגר"י לנדא (אוסף מונדשיון).

שמר"י יהודא ליב: מעדאלי. אגרות נוספות אליו — לעיל קצג, ובהנסמן בהערות שם.
שבוע העברה כו': השוה אגרת שלפניו, ובהנסמן בהערות שם.
אבשצינע: המועצות העירוניות.

והדוחי' וכל הקדש לישראל להבדיל מעל האבשצינע כאשר כן החליטה גם הועידה הקיובית, כאב עמוק הוא אשר ועידה מששת פלכי עיקר מושב היהודים יוציאו החלטה כזאת שהדוחי' וכל דבר קדש אינם דבר חיובי אל הקהלה, ובמאסקווא ג"כ כבר הי' החלטה כזאת, ולא אוכל להאמין אשר מוציאי הפראגראמא המסורת והחרות יסכימו על החלטה זו, ובודאי המה נגדה, אבל הנחתם במוחלט לילך בדרך החרות הגמורה, ללכת שלובי זרוע עם כל העסקנים הפוליטיים כמה הוא סותר את יסוד בנין המסורת רק בהפרט האחד הנזכר, והרי עוד הרבה פרטים יש בהחרות הגמורה אשר בדרך ישר או בדרך סביב עושים הירוס גמור ביסודי היהדות.

הקונגרס העתיד להיות נוגע מאד אל הסתדרות הקהילות בכל מוסדות הקדש והחסד בישראל, וע"כ מחויבים היראים להתאגד ולהעמיד בתוקף שיהיו מהם נבחרים להקונגרס אבל לא יטעו עצמן שבזה שיטפלו לאגודות כאלה יגיעו אל מטרתם, אדרבה זה יוליד אותם אל העדר רצונם לגמרי. הפראגראמא צריכה להיות לא ע"ד החרות הגמורה, אנחנו צריכים ליקח מהחרות שנתן לנו השי"ת, במה שאנו יכולים ליהנות ממנה, ובכלל זה דרישת הזכות בהנוגע אל הדת כמו בשמירת שבת, וכמו בשמירת הכשרות שיהי' התוקף בזה ביד היהודים בעצמן, ובכלל שיוכלו לשמור ולהגן על עניני הדתיים, ובעיקרה תהי' על חיזוק התורה והיהדות ודבר החינוך וכדומה, ושיהי' מהם חברים בכל ההסתדרות שבעיר וכמ"ש במכתב הנדפס.

באמת לא רציתי להגיד כלל על איזה יסודות תהי' התאגדות

והדוחי': ענינים הרוחניים, היינו שאין על הקהלה חובת התענינות עניני הדתיים — בהכ"ז, רב, שריב מקוה וכדומה, כי הם דבר פרטי ויחיד.

ללכת שלובי זרוע כו': כאמור בקריאתם, מושגנו... עלינו ללכת שלוביזרוע עם כל העסקנים הפוליטיים וכל האגודות שבמדינה הנלחמים כעד חזק האמת והצדק.

הקונגרס העתיד להיות: קודם דיבר על המועצות העירוניות, ועתה מדבר על הקונגרס היהודי הכללי, העתיד להבחר ע"י בחירות כלליות של קהל היהודים אשר ברוסיא, ושהמשלה החדשה נותנת לו כח של אוטונומיה יהודית. הקונגרס הזה, או כפי שנקרא להלן גם בשם, הכנסיה היהודית, תתכנס לפעם' לאחר הבחירות, ותציב את הגדרותיה של האוטונומיה היהודית, וכן את הסדרים של הסתדרות הקהלות — שעליה דן באגרת שלפנינו.

ע"ד קונגרס זה דן גם לקמן באגרות תעז. תצא. תצב. תצט. תק.

אסיפת הכנה לקונגרס זה — לקמן אגרת תפה, ובהנסמן בהערות שם.

מחויבים היראים להתאגד: וע"ז יסד רבנו את אגודת, עדת ישראל' — בעז פארטיינא' [בלתי מפלגתיים], כדלקמן אגרת תצה. ולפני הבחירות [שבאמצע חורף תרע"ח] התאחדה אגודה זו יחד עם הארגונים, נצח ישראל' שבפעט' ו. מסורת וחירות' שבמאסקווא, ונוצר בלוק, אחדות', שזכתה ככל העת כמעט ברוב קולות בבחירות לקונגרס היהודי, כדלקמן אגרת תק, ובהנסמן בהערות שם. במכתב הנדפס: הניל — תסט.

היראים, כי לפי אופן ההתאגדות והפראגראמא אין זה בכח יחיד להגיד ולהחליט רק בכח הרבים דוקא, וע"ז אני עסק עם הרבנים מאז אחר חה"פ בדבר אספה כללית ומהאספה יוצא דבר מוחלט וקיים, אך לדאבוני עד עתה עוד לא בא הדבר כאשר אבאר להלן, ובכתובים בהכרח בא לנגוע במקצוע הזאת. והנה בדבר האספה התחלתי לעסוק עם הרח"ע נ"י שיעורר הוא את הרבנים שלהם, ואני אראה מצדינו, אם יהי הסכם בכלל על האספה. ובתחלה התנגד לזה, ואח"כ השיב שא"א לו לעשות בלא מינסק ששם כעת הרבה מהגדולים שלהם. הצעתי לו להתועד אתו על אם הדרך בין ראסטוב ויעקט' והסכים, וקפץ רוגזה של הידיעה בדבר זכות הרבנים, ונתבטל משו"ז. בתחלה אמרתי שתהי אספה מרבנים הרבה וכן מבע"ב היראים, אבל תהי ע"י קריאה פרטיות, ואח"כ הצעתי שתהי האספה ע"פ קריאה כללית, ובכ"ז היי הרבה חילופי דברים ולא בא לפועל. אח"כ הודיע לי שהרבנים דמינסק קאוונא פאנאוועשז שאוול ועוד בהיותם בפעט' נתעוררו לקרוא אספה כללית בדבר ליסד אגודת הרבנים, כתבתי לו שא"א להסכים שתהי אספה רק בשביל זה, כ"א שתהי בעיקרה על הענינים הכללים בהנוגע להגנת וחיוזוק היהדות והתורה. ובתוכם יהי גם בדבר אגודת הרבנים, כי גם בזה יש דברים רבים הנוגעים אל מצב הרוחני של הרבנות, וגם דעתו היי כן, וכן כתב להם (המתעסק בזה הוא הרב דמינסק) וכתב שיכתבו אלי אודות זה, אח"כ קבלתי מאתו מכ' ששינו קצת את הקול קורא (וכפה"נ הוא לא ראה אותו) ושהרב דמינסק שלח אלי טעלעגי לראסטוב (כפה"נ בשאלה אם לחתום אותי על הקריאה) אני לא קבלתי הטע"ג באשר נשלחה אחר נסיעתי מראסטוב, גם איך אפשר לחתום מבלי ראות על מה שחותמין, וע"כ שלחתי טע"ג להרב דמינסק שישלח אלי את נוסח הקריאה. וכן כתבתי להרח"ע, ואיני יודע אם ישלחו א"ל. חושבים לפי מכתב הרח"ע שתהי האספה בחארקאוו בכי' לחדש זה, כן הוא מצב הענין, מפה יכולים לשלוח מכ' עבריים ובקשתי לכתוב לי מהנעשה במחנו בעניני האלו.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו דו"ש מלוני"ח

תכה"י.

בדבר אספה כללית: השה לעיל אגרת תסו, ובהנסמן בהערות שם.
 שהרבנים דמינסק קאוונא פאנוועשז שאוול: - הרב אליעזר רבינוביץ ממינסק, הרב אברהם דובער כהנא שפירא מקאוונא, הרב יצחק רבינוביץ מפאנעוועשז והרב מאיר אטלס משאוול.
 ליסד אגודת הרבנים: השה לעיל אגרת תעב, ובהנסמן בהערות שם.

תעה

ב"ה יום ד' א' דר"ח תמוז עזר"ת לפ"ק
סלאוויאנסק

כבוד ידי"ן הרה"ג המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יראת
ד' אוצרו כו' מו"ה יהודא ליב צירלסאהן נ"י אבד"ק
קעשינוב והגליל

אחדשה"ט.

מכתב כת"ר יחי' צירוף הפרטי כל נכון הגיעני, וגודל ת"ח לכבודו.

בדבר האספה הי' עוד כמה חילופי דברים ביני ובין הגרח"ע נ"י,
ובסוף הודיעני אשר הרב דמינסק ועוד רבנים עמו עוסקים לקרוא
אספה כללית מרבנים בדבר ליסד אגודת רבנים, והוא כתב להם שתהי
האספה על כל הענינים העומדים על הפרק, גם אני כתבתי לו שא"א
להסכים שיהי רק זאת מטרת האספה, כ"א שתהי בעיקרה ע"ד הגנת
והחזקת הדת וכל ענינים היהודים בהזמן ההוה, לדון על הכל
בהשקפת דעת התורה והיראה, ובתוכס יהי גם דבר אגודת הרבנים,
אשר גם בזה ישנם דברים הנוגעים אל מצב הרוחני של הרבנות, וכמו
דבר הסמיכה – שגם בויעידת קעשינוב נגעו בזה – ובדבר קבלת רבנים
בעיריות, וכתב לי בשם הרב דמינסק ששינו קצת את נוסח הקריאה,
אני לא ראיתי עוד את הקול קורא, כותב שחושבים שתהי האספה
בחארקוב בכ' לחדש זה, בטע"ג בקשתי מהרב דמינסק שישלח לי נוסח
הקול קורא, אם ברצונו שאצטרף אל הקריאה בטח ישלח לי, בטח כבר
כתבו לכת"ר יחי' מכל זה, ושאלו הסכמתו וצירופו לזה.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלוני"ח
מוקירו ומכבדו כרום ערכו

שלום דובער

תעה

נעתקה מצילום כתי"ק.

יהודא ליב צירלסאהן; אגרת נוספת אליו – לעיל תעא, וראה בהנסמן בהערות שם.
הפרטי"כל: מאסיפת רבני באסראבי שהתקיימה בקעשינוב – כבקשת רבנו אליו באגרת תעא דלעיל.

וראה גם לקמן. ריעידת קעשינוב.

בדבר האספה: השוה לעיל אגרת תסו, ובהנסמן בהערות שם.

הרב דמינסק; הג"ר אליעזר ראבינוביץ.

ועוד רבנים עמו: השוה אגרת שלפניו בסופה.

ליסד אגודת הרבנים: השוה לעיל אגרת תעב, ובהנסמן בהערות שם.

תעו

ב"ה יום ה' חי' תמוז עזר"ת לפ"ק
 סלאוויאנסק

כבוד ידי"ג הרה"ג המפורסם מרומם ונעלה יראת ד'
 אוצרו כו' כש"ת מו"ה אליעזר ראבינאוויץ אבד"ק מינסק
 נרו יאיר ויזרח

אחד"ש מעכת"ר יחי'. מכתבו מיום ב' צירוף הקול קורא קבלתי,
 והנה בגוף ועצם דבר האספה ונחיצותה, כבר כתבתי הרבה להגרח"ע
 נ"ל, ומן חה"פ עד היום הרבה חילופי מכתבים בינינו בענין הזה. אמנם
 הלא זאת היא מטרת האספה לטכס עצה איך לאגד את כל היראים
 להיות אגודה אחת בפרוגראמא מיוסדת לעמוד בתוקף ועוז אין עוז
 אלא תורה ויראת ה' להגן על היהדות ועל התורה ולחזקם ולהאדירם
 אשר זרם מים רבים כבירים לא ישטפו אותם, ובכלל להגן על עניניהם
 מבית ומבחוץ. אך להיות האספה ביחוד בשביל ליסד אגודת רבנים,
 אין זה כדאי לפ"ד. ואם כי גם זה ענין גדול ונוגע לחיזוק היהדות, הנה
 בין כל הענינים שיבאו על שולחן הנאספים יבא גם הענין הזה, אבל
 האספה בעיקרה צריכה להיות נקראת בשביל חיזוק היהדות והתורה,
 ובתוך זה יהי גם דבר התאגדות הרבנים.

ואם אחר שכבר נעה ונחתם הקול קורא הזה מכמה רבנים יחיו,
 כנד עליהם לסדר קול קורא אחר, אני לא אחתם את הקול קורא הזה.
 ומ"מ אשתתף אי"ה בהאספה. אבל בתנאי כשיהי' ההסכם שתעיין
 האספה בהענינים העיקרים הנ"ל, ושתהי' אספה מוקדמת ביחוד,
 ובזמן נכון קודם אל האספה הגדולה, וכאשר א"ל הרב שמסר לי
 המכתב מכת"ר שחושבים שתהי' האספה בסוף חודש מנ"א, תהי'
 המוקדמת בסוף חדש זה. ויטיב נא כת"ר להודיעני מזה בהקדם הזמן.

והשי"ת ירומם קרן התורה והיהדות וקרן אחב"י ונזכה לביאת ג"צ
 בב"א.

ויקבל כת"ר החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש
 מלונ"ח.

תעו

מהערכת הגר"י לנדא (אוסף מונדשיין).

הקול קורא: לאסיפת הרבנים כדי ליסד אגודת הרבנים — כניל אגרת תעב, ובהנסמן בהערות שם.

תעז

ב"ה ט' תמוז עזר"ת לפ"ק
סלאוויאנסק

כבוד ידי"נ הרה"ג המפורסם נעלה ומרומם, יראת ד'
אוצרו כו' כש"ת מו"ה חיים עוזר גראדזענסקי נרו יאיר
ויזרח

אחד"ש רומעכ"ת נ"י. יקרת מכתבו נכון הגיעני. מש"כ שעל
הרבנים הוא לגלות דעתם, גם אני כוונתי ע"י התייעצות משותפה,
ולהגיד דעת גלוי ודעת ברור בכח התורה ובכח הרבים. אבל מתי יהי
הדבר הזה, בין כה כולם מתאגדים ומתחזקים וממשיכים אחריהם
ריבוי עם, קוראים לאספות ומתחזקים יותר ויותר, ואם גם יבוא קול
הרבנים אחרי שיהי כבר נעשה, יש להסתפק אם יהי נשמע. וזה הדבר
אשר אמרתי בא' ממכתביי הקודמים שאנחנו היינו צריכים להיות
מהראשונים כו'. וכאשר גם הקונגרס הכללי בפעט' עפ"ע ישתדלו
להקדימו בכל האפשרי, מי יודע אם תהי' האספה של הרבנים קודם
בזמן, אשר כמובן הקדמתה נחוצה היא.

תמול קבלתי מהגר"א נ"י ממינסק ע"י רב שנסע מהתם להכא,
מכתב עם נוסח הקול קורא, והנה הוא כתוב רק בדבר התאגדות
הרבנים, וכתבתי להגר"א שלפ"ד אינו כדאי לקרוא אספה כללית
בשביל זה ביחוד, כ"א לטכס עצה איך לחזק את היהדות והתורה,
ובתוך כלל זה יהי' בדבר אגודת הרבנים, ואם אחר שכבר נעשה ונחתם
הקול קורא הזה כבד עליהם לסדר קו"ק אחר, אם כי אני לא אחתום
את הקו"ק הזה, מ"מ אשתתף אי"ה בהאספה אם יהי' ההסכם לעיין
בהענינים העקרים, ושתהי' אספה מוקדמת ביחוד ובזמן נכון קודם
האספה הגדולה, הרב א"ל שחושבים שתהי' האספה בסוף מנ"א,
בקשתיו לקבוע האספה מוקדמת בסוף חדש זה.

תעז

מהעתקת הגר"י לנדא (אוסף מונדישיון).

חיים עוזר גראדזענסקי: אגרות נוספות אליו — לעיל קמח, ובהנסמן בהערות שם.

הקונגרס הכללי: השוה לעיל אגרת תעד, ובהנסמן בהערות שם.

תמול קבלתי: השוה אגרת שלפניו.

התאגדות הרבנים: השוה לעיל אגרת תעב, ובהנסמן בהערות שם.

בדבר הנשלח מאמעריקא לתמיכת הרבנים, כפה"נ מהמכתב הן
י"ב אלף דאלאר, לבד הגי' אלף לתמיכת צדיקי פולין, וכאשר נתראה
פא"פ נדבר אי"ה בזה.

ויקבל כת"ר החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע
המוקירו ומכבדו כרום ערכו.

תעה

[י"ב תמוז תרע"ז]

ב"ה

בס"ה נתקבלו שני מכתבים מיום ועש"ק ומיום ד'.

בתחתית המקוה צריכים לעשות רצפה מצעמענט. בכדי שבמשך
הזמן לא יהי' זחילה מתחת להדפנות, גם שיהי' נוח לנקות בעת מן
העתים כשינקו את התחתון, ומובן שיניחו בהרצפה מקום נביעת
המעין.

בהרצפה האמצעי יעשו נקב טע"ט (ואם כי זה השיעור הוא לבטל
מתו"כ משא"כ לעירוב, ואין חילוק זה בין אם מצד ובין מלמטה,
והראי' מעוקת המערה רפ"ו ובשו"ע סעי' נ"ט, מ"מ נכון לעשות כנ"ל)
והנסרים יהיו פחותים מד"ט רוחב.

מש"כ שכבר הגיעו למים, צריכים לידע אם זה מי מעין, אשר ע"פ
הרוב לא ימצא שלא בעומק כלל, ואפשר זה רק מי תמצית (משטיפת
הפשרת השלגים שעומד זמן רב על הפליאץ הזה).

עמ"ש הרמב"ן ע"פ עינות ותהומות, ובת"י שם עינוון חליין
(מתוקים) ותהומין דלא מייבשין, דהמעין האמתי אינו מתייבש ואינן
נפסק לעולם.

הנשלח מאמריקא: השוה לעיל אגרת תס, ובהנסמן בהערות שם.

תעה

נדפסה ביגדיל תורה (ניי) חט"ו ע' קעו (מצילום כתי"ק). ס' המאמרים תרע"ז ע' רלט. ונשלחה אל הגר"י
לנדא שליט"א, שהי' נוסע אז בשליחות רבינו לבנות מקוואות ברחבי רוסיא.
האגרת אין בה פתיחה וחתימה (כך נכתבה בתחלה) וחותרת הדואר היא מסלאוויאנק 19.6.17 (י"ב תמוז
תרע"ז).

אגרת נוספת אליו — לעיל תנה.

לעשות כנ"ל: השוה רשימת הגר"י לנדא בענין בנין ותיקון מקוואות (נדפסה בהוספות לשו"ע אדה"ן
[1910] 78, ובכ"מ) ס"ב.

תעט

ב"ה יום ה' ט"ו תמוז עזר"ת לפ"ק
סלאוויאנסק

כבוד ידי"נ ומחוי' הרה"ג המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם
יר"א כו' מו"ה יצחק יואל נ"י

אחדשה"ט.

שבוע העברה הי' אצלי רב א' ממינסק מהנודדי בתור שליח מהרב
דמינסק עם מכתב מאתו בצירוף נוסח הקריאה, ומו"פ הקריאה
והעתק תשובתי אליו. בהקריאה יראה כבודו זהירות גדולה מבלי
להזכיר ע"ד היהדות והתורה ואדרבה בהתגלות הוא התגברות
החומריות. וכאילו הרבנים מעמידים עצמם לעסקנים ציבורים, בכל
צרכי האומה". לפ"ד א"א לחתום על קו"ק כזה, כפה"נ יסכימו על
אספה מוקדמת, אבל מסופק אני אם יהי' במשך זמן נכון קודם
הכללית בכדי שיהי' זמן להודיע להרבנים מאנ"ש שיבאו אל האספה
אם תהי' רצוי' כו'. חושבים שהאספה וכן המוקדמת תהי' במאסקווא.
הרב השליח א"ל שהר"א ממינסק יסע למאסקווא על האספה
המסורת והחרות. חושב אני שהמה מתאחדים עם הנ"ל.

אחרי כותבי רוב המכתב קבלתי מכתב כבודו מיום ג'. יתן השי"ת
אשר עסק בנו יחי' יוגמר לטוב ויהי' כבודו במנוחה בכל פרט.

ביום ד' שבוע העברה הגיעני טע"ג מהירה מהאגודה המסורת
וחרות. מבקשים לבוא אל אספה שלהם (לא הודיעו ולא כתבו מאומה
מהתיסדות האגודה שלהם, ולא שלחו לי הפראגראמא שלהם, ונפלו
פתאום בטע"ג פראשים פרייעכאט. זהו הטאקטיקע שלהם). הושבתי
להם בטע"ג שאינני מסכים על יסוד הפרוגראמא שלהם, ואיני רוצה

תעט

מהעתקת הגר"י לנדא (אוסף מונדשיין).

יצחק יואל: ראפאלאוויץ הרב דקרעמענטשוק. אגרות נוספות אליו — לעיל קצב. שעז. שפ. לקמן תפו.
שבוע העברה: השוה לעיל אגרות תעו. תעו.

נוסח הקריאה: לאסיפת הרבנים כדי ליסד אגודת הרבנים. השוה לעיל אגרת תעב, ובהנסמן בהערות שם.
המסורת והחרות: השוה לעיל אגרת תעג, ובהנסמן בהערות שם.

מתאחדים עם הנ"ל: השוה לקמן אגרות תפ. תפה. תפו. תפז. תק — ובהנסמן בהערות שם.
פראשים פרייעכאט: — מיד תבוא.

ליקה חלק בזה, אם הרח"ע נוסע בטח יהי הפאנאוועזשער והרבה רבנים משלהם, וזה אות וסימן שהמה מתאחדים. ולפ"ז מה תועיל אח"כ האספה שלנו, הלא כבר יהי על יסוד החלטתם בהאספה דמאסקווא ובפרט כאשר גם זו תהי במאסקווא, ויכול להיות אשר המה רק מובילים אותנו, מושכים את הזמן, ובין כה יעשה הכל ויהי לאחר המעשה, וכאשר הרח"ע יהי עמהם כעת חושב אני אז ער וועט זיי אפפיהרן מהאספה ע"ד אגודת רבנים, ואם יבטלו כעת את הרעיון הזה, לא ירצו כלל באספה ויסתפקו בהאספות אשר כבר נעשו כו'. ואם הי' פשר הדבר בהקדם, הי' עלינו לקרוא רבנים ובע"ב מאנ"ש כאשר דברנו. ושואל אני חוות דעתו אם להמתין עד שיהי מהם איזה ידיעה מבוררת יותר, או לא להמתין ולהזמין את ידידינו יחיו. כפה"נ ממכתבו חושב כבודו לנסוע אי"ה שבוע הבע"ל לקאווקאז, והרש"ג יסע ג"כ ומסת' כמוהם עוד יהיו שיסעו בקרוב או כבר נסעו, וג"ז עומד על דרך ההתוועדות.

בדבר גיסו ידי"נ הרצ"ה יחי', קבלתי ג"כ מכתב מאתו. ואם כי הושבתי לו בדרך שלילה, מ"מ אם כבודו וידידינו הרא"מ מאדייעווסקי יחי' יסכימו, אסכים ג"כ. ויודיעני כבודו מהסכמתם.

לרצ"ג אכתוב אי"ה, ואם הי' מזדמן להתראות אתו ולדבר בזה הי' יותר טוב.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע ומחו' דר"ש מלונ"ח תכה"י.

פאנאוועזשער: הג"ר יצחק ראבינאוויץ, הנ"ל אגרת תסז.
גם זו תהי במאסקווא: השוה לעיל אגרת תסז, ובהנסמן בהערות שם.
הרש"ג: ה"ר שמואל גורארי.

תפ

ב"ה צום הרביעי (נדחה ליום א') יהי לביי לששון ולשמחה
עזרת לפ"ק סלאוויאנסק

כבוד ידי"נ הרה"ג המפורסם מרומם ונעלה יראת ד'
אוצרו כו' כש"ת מו"ה חיים עוזר גראדזענסקי נרו יאיר
ויזרח

אחד"ש רומעכת"ר יחי'. יקרתו מי"ב חו"ז נכון הגיעני ביום ו'
עש"ק, ממאסקווא הגיעני ג"כ טע"ג ובקשוני לבוא, והושבתי להם
בשליחה, יען לפ"ד יסוד האגודה אינו מתאים אל הכוונה, ומה אפשר
לקוות על הבנין, אמת כי הפרוגראמא הכללית שלהם משכה לבבות
הרבה, וביותר אותן שלא יחדרו לעומקן של הדברים, וסיבה גדולה לזה
מה שכללות אחינו שאינם באיזה פארטיי ממששים כעורים באפלה
באין להם איזה פרוגראמא מסויימה, אך עוד נראה מה יהי' מהאספה
שלהם.

אמנם בדבר אספת רבנים הכללית, בהכרח לפ"ד שתהי' האספה
המוקדמת לכה"פ שתי שבועות קודם, כי הפרוגראמא מה להעמיד על
האספה דורשת עיון רב, ולא תהי' כדבר טפל, שאז תהי' האספה בלי
סדרים, ולא לכבוד תהי', כאשר כבר העיר כת"ר במכתביו, ולא יהי'
התועלת והמקווה ממנה – בעזרתו ית'.

גם אם לא תקדים בזמן, יחסרו כמה רבנים אשר השתתפותם
נחוצה, ואם נבוא לחשבון הזמן, א"א שתהי' האספה בי"ב מנ"א מפני
צום החמישי שיהי' ביום א', רק עפ"ע תהי' בי"ט מנ"א, לפי"ז יכולה
להיות המוקדמת בתחלת חדש מנ"א, ויכולה להיות בחארקוב לא
במאסקווא. ולא אכתח מכת"ר יחי' שבאם המתעסקים בהאספה לא
יתרצו לעשות המוקדמת קודם בזמן, רואה אני בזה שרצונם להעמיד

תס

ההעקת הגר"י לנדא (אוסף מונדשיין).
חיים עוזר גראדזענסקי: אגרות נוספות אליו – לעיל קפח, ובהנסמן בהערות שם.
ממאסקווא: מאגודת המסורת והחירות, כדלעיל באגרת שלפניו.
אספת רבנים הכללית: השוה לעיל אגרת חסו, ובהנסמן בהערות שם.
האספה המוקדמת: השוה לעיל אגרת תעב, ובהנסמן בהערות שם.
לא במאסקווא: ששם תתקיים אסיפת המסורת והחירות. ובמארגני האסיפה שלפנינו נראה נטי' להתאחד
עם אגודת המסורת והחירות, כדלעיל באגרת שלפניו, ובהנסמן בהערות שם.

רק על דעתם במה שתעיין האספה ומה שתחליט, ובאשר לפ"ד האספה הזאת היא רבת האחריות, וענינה גדול מאד בחיי הרוחנים של אחינו היראים בעתיד, ואדיר חפצי שיהי מוסכמת מכל ראשי עמנו הדואגים לטובת הכלל כולו, וממנה תצא אורה להאיר - בעזרתו ית' - את הדרך הנכונה לכללות אחינו היראים, ומשו"ז אני מעורר מיום הראשון עד עתה, אל אספה כללית, ידאב לבי מאד אם ח"ו תהי בלתי מכוונת ובלתי רצויה.

תפא

ב"ה צום הרביעי (נדחה ליום א') יהי לב"י לששון ולשמחה
עזר"ת לפ"ק סלאוויאנסק

כבוד ידידי המפורסם ווח"ס נכבד יר"א כו' מו"ה יוסף
עלקינד נ"י שו"ב דסימפערפאל

אחדשה"ט. הגיעני מכתבו ביום ה' העבר, והושבתי לו בטע"ג, ואיני יודע כלל סבת הדבר שכותב הגרמ"ע נ"י לשלוח להגי גאץ, כי מה לו ולסוחרי הפלכים האלו, ואם אפשר יש היכולת לה' גאץ לשלוח אל הסוחרים, גם לנו יש ת"ל היכולת הזה. ובחורף קודם חה"פ שלחנו אל הסוחרים ע"ח המגיע להם. והיום כתבתי אל הרמ"ע אודות זה. וע"כ יראה כבודו שלא לשלוח למאסקווא, ובודאי גם הרב דמחנס יחי' לא ירצה שיהי בזה איזה השגת גבול ח"ו.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלוני"ח
תכה"ל.

תפא

מהעקת הגר"י לנדא (אוסף מונדשיין).

להג' גאץ: היר רפאל שלמה גאץ ממאסקווא, ממיסדי אגודת המסורת והחירות. מהנבחרים לקמן -

תצא.

תפב

ב"ה יום ג' כ' תמוז עזר"ת לפ"ק
סלאוויאנסק

כבוד נ"ד ידי"ח הרה"ח המפורסם נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה לוי יצחק נ"י

אחדשה"ט.

על מכתבי להרח"ע יחי' מה שהושבתי להרב דמינסק קבלתי
מאתו מכתב ביום ועש"ק העבר וכותב בשמם שחושבים שתהי'
האסיפה באמצע חדש הבע"ל והמוקדמת תהי' איזה ימים מקודם
(והיינו שיהי' שניהם יחד) השליח שהי' מהרב דמינסק א"ל שחושבים
שתהי' המוקדמת בערך שתי שבועות מקודם, ועתה כותבים כנ"ל.
והנני מסגיר בזה העתק תשובתי להרח"ע ע"ז שהוא כותב שבכל אופן
שיהי' צריך אני והנלוים אלי להשתתף בהאספה. אמנם תכלית מכתבי
זה הוא שיודיע לי כבודו חוות דעתו באם לא יתרצו לעשות המוקדמת
קודם בזמן אם להשתתף בהאספה א"ל.

כבד הדבר להיות בה מבלי דברים מוחלטים מה ואיזה ענינים
יבאו על שולחן הנאספים, ומבלי עיון איך להעמיד הדברים, ונגד זה
כבד ג"כ לבלי להשתתף. א' אולי יצא ממנה דבר טוב שיהי' איזה
פרוגראמא ברורה ומוחלטה לפני אחינו היראים ויהי' כח כללי (אשר
זה דברי בכל העת שאנו צריכים לכח כללי), הבי' שההמנעות היא
התחלקות גלוי, והעולם אינם יודעים סיבת הדבר ויאמרו שאיננו
רוצים להיות באחדות, וע"כ איני יודע איך להחליט בזה, נא להודיעני
דעתו בזה.

תפג

ההעקת הגר"י לנדא (אוסף מונדשיין). קטע קטן נדפס במגדל עז' ע' כב בשוה"ג.
לוי יצחק: שניאורסאהן מיעקאטרינוסלב, אבי — יבדלח"ט — כ"ק אדמו"ר שליט"א. אגרת נוספת אליו
— לקמן תפח.

מכתבי להרח"ע: הנ"ל — תעז.

שהושבתי להרב דמינסק: הנ"ל — תעז.

האסיפה... והמוקדמת: השוה לעיל אגרת תעב, ובהנשמך בהערות שם.

תשובתי להרח"ע: הנ"ל — תפ.

אם להשתתף בהאספה: ובוה דן רבנו גם לקמן בכמה אגרות (תפג. תפה. תפו. תפז. תפח). וראה גם לעיל

אגרת תסז, ובהנשמך בהערות שם.

הרח"ע כפה"נ לא נסע למאסקווא, פייוולסאן בטח יבוא ימים אלו.
נחוץ לידע מה הי' שם בהתועדות ואיזה החלטות הי' שם.

בדבר הפרוגראמא מהאגודה דמחנו, האמת אגיד שהנכתב בלי רוס'י צריך אני יגיעה רבה לידע תוכנה, ואין הזמן מספיק לי ע"ז. כי עמוס עבודה הנני בענינים האלו לכתוב ולהשיב, כי כמעט בכל יום ויום מתקבלים מכתבי שאלה בזה, ויש בזה הרבה עגמ"נ ג"כ, אך לפי ההשקפה אינה מרווחת כ"כ כמו האוסטאוו של האגודה דאדעס שומרי תורה, רק שבשם לא נזכר מעניני א"י, אך אין בה הגבלה בהחברים מכל הפארטיעס, ואבקשו לשלוח לי את הפרוגראמא שני עשוה. לפ"ד אין זה נכון מה שעושים הפרוגראמא בלי רוס'י והי' צ"ל הכל בלה"ק ויהי' גם העתקה רוסית. וכבודו יבין שאין כוונתי ח"ר משום שפת האומה, וכמו שדורשים בזה הדרשנים. רק מפני שכל עניני אחינו היראים צריכים להיות נכתבים בלה"ק, וכמו שאנו כותבים מכתבים בלה"ק ולא בלי אחר.

תפג

ב"ה יום ג' כי תמוז עזר"ת לפ"ק
סלאוויאנסק

כבוד ידי"נ הרב המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כר' מו"ה מנחם מענדל נ"י

אחדשה"ט.

שבוע העברה כתבתי לכבודו ושלחתי לו העתק מכתבי להרב דמינסק, בעת ההיא כתבתי גם להרח"ע נ"י ג"כ בסגנון הזה שכתבתי

למאסקווא: לאסיפת המסורת והחירות, הנ"ל אגרות תעט. תפ.
פייוולסאן: הרב אלי מאיר מקופישאק — דלקמן אגרת תקא.
אוסטאוו: ספר התקנות.
שפת האומה: השוה לעיל אגרת תנט.

תפג

מהעמקת הגר"י לנדא (אוסף מוגדשיין).
מנחם מענדל: חו מניציון. אגרות נוספות אליו — לעיל קצב. שעז. שפ. לקמן תפו.
מכתבי להרב דמינסק: הנ"ל — תעז.
כתבתי גם להרח"ע: לעיל תעז.

להרב הנ"ל, קבלתי מאתו מכתב אח"ז בשם ה'ר' דמינסק, שחושבים שתהי' האספה באמצע חדש הבע"ל. והמוקדמת תהי' באיזה ימים מקודם והיינו שיהי' שניהם יחד, וכותב אם כי אין דעתו נוחה בזה שהקריאה היא בדבר אגודת רבנים, וחושב להכרח שתהי' אספה מוקדמת ביחוד, מ"מ הוא מעיר שצריך אני והנלוים אלי להשתתף בהאספה בכל אופן שיהי', ומסגיר אני בזה העתק תשובתי אליו.

אמנם שואל אני דעת כבודו, באם יעמדו ע"ז ויעשו שניהם יחד כנ"ל, אם נשתתף בזה. כבד הדבר להשתתף בלי להעמיד תחלה במה שתעסק האספה, מה יעלה על שולחן הנאספים ואיך להעמיד את הדברים. ואם לא יסכימו כלל לעיין בהענינים לבד דבר אגודת הרבנים, הלא אינו כדאי כל טורח הנסיעה. נגד זה כבד ג"כ העדר ההשתתפות, א' כאשר יותר קרוב שיסכימו שתעיין האספה בהענינים הנחוצים (ומסת' אקבל אי"ה תשובה ממינסק על מכתבי), אולי יצא ממנה דבר טוב שיהי' איזה החלטה איך שתהי' ההתאגדות באיזה פרוגרמא ברורה ומוחלטת. ואיך לעמוד (איך להחזיק עצמינו) נגד הזרמים האחרים, והנהגה בהדברים העתידים לבוא. אשר בכ"ז נחוץ שיש דעת וכח כללי, שזה כל מגמתי וחפצי באספה כללית אולי ברצות ה' יהי' החלטה כלולה ומאוחדת שיהי' כחה גדול בעזרתו ית'. הב' שההעדר היא התחלקות גלוי' והעולם אינם יודעים סיבת הדבר ויאמרו שאינו רוצים להתאחד ובכלל שאיפת העולם היא להתאחדות אם כי אלה המעמיקים וחודרים בכל דבר פנימה יודעים שכבד הדבר מאד, אבל אלה יחידים המה. וע"כ בקשתי מכבודו להודיעני חוות דעתו בזה בהקדם האפשרי.

בטח נסע ממחנם ציר או צירים לאספת מאסקווא ייטיב נא כבודו להודיעני מה הי' שם ואיזה החלטות הי' שם. לידידינו הרש"ל מעדאלי יחי' כתבתי שנכון שיסע וקבלתי טעלג' שנסע.

בדבר הקונגרס העקרי, איני יודע אם כבר קבעו זמן, ולמתי, אבל לבד מה שכתב כבודו שמאספת ה'ר' יהי' בהקונגרס, הנה מהעעירות בטח ישלחו צירים ונחוץ מאד שיהי' אנשים ראויים ונאמנים לתורת ה'

האספה... והמוקדמת: השוה לעיל אגרת תעב, ובהנסמן בהערות שם.

תשובתי אליו: לעיל תפ.

שואל אני... אם נשתתף: השוה לעיל אגרת תפב, ובהנסמן בהערות שם.

לבד דבר אגודת הרבנים: השוה לעיל אגרת תעב, ובהנסמן בהערות שם.

לאספת מאסקווא: של אגודת המסורת והחירות, הנ"ל אגרות תעט. תפ.

הקונגרס העיקרי: הוא הקאנפערענץ — דלקמן אגרת תפא, ובהנסמן בהערות שם.

ודתו. ידידינו הרשמ"ט יחי' כותב שחושבים אשר גרופא מגי מאורת
חברים יהי' להם ציר א' ויודיעני נא גם אודות זה.

תפד

ב"ה יום א' כ"ה תמוז עזר"ת לפ"ק
סלאוויאנסק

כבוד ידידי הגבירים והנכבדים יר"א בק"ק הארקוב
ד' עליהם יחי'

אחדשה"ט.

ימי הבחירות אל „ההנהגה העירונית" ממשמשין ובאין, דבר גדול
ורב הוא לפני אחינו היראים, אשר אנשי' יהיו בהנהגה העירונית, כי
מי יגן עליהם, מי יזכה את עניניהם הרוחניים וגם החומרים, אם לא
הם בעצמם, חובת חובה וחובת מצוה היא על אחינו היראים להשתדל
בכל תוקף ועוז להכניס אנשי' בהנהגה העירונית, כאשר כבר עוררתי
בזה במכתבי הנדפס.

אגודת „עדת ישראל" במחנם, הנבנית על יסודי האמונה הנקיה
והטהורה, על יסודי התורה הקדושה, העמידה רשימה מיוחדת
המסומנת בנוי י"א, כל אשר אמונתינו הטהורה ותורתנו הקדושה וכל
הקדוש לישראל יקר בעינינו, צריך לחזק ידי האגודה הזאת, ולתמוך את
הרשימה נוי י"א.

הזמן גרמא, עתה היא השעה המוכשרת לעשות – בעזרתו יתי' –
יסוד ובסיס נאמן, שתסייע לכם בדרככם דרך האמונה ודרך התורה,
ואם ח"ו תעזבו את הזמן, לא תוכלו לתקן אח"כ, ותהיו ח"ו מהצועקים
כו'.

חזקו ואמצו, איש את אחיו יעורר ויעודד ליקח חלק בהבחירות

הרשמ"ט: היר שמואל מיכל טריינין מפעטי המענה אליו – לקמן תפה.

תסד

מהעזקת הגריי לנדא (אוסף מונדשיין).

במכתבי הנדפס: לעיל תסט.

אגודת „עדת ישראל": ראה גם לקמן – תצח.

הזאת, כי בנפשכם היא, התאחדו והתאגדו באגודת „עדת ישראל”
ובחרו בהרשימה נו' י"א, ובעזרתו ית' תעשו חיל.

ויהי נועם ד' עליכם, וחפץ ד' בידכם יצליח יראו עינינו וישמח לבנו
בהרמת קרן היהדות וקרן התורה וקרן אהב"י ונזכה לביאת ג"צ בב"א.

והנני ידיד נאמן ואוהב דבק ליראי ד' ולחושבי שמו דו"ש מלוני"ח
תכה"י וחפץ בהצלחתם.

תפה

ב"ה ער"ח מנ"א עזר"ת לפ"ק
סלאוויאנסק

כבוד ידי"נ ומחוי' הגי' המפורסם וו"ח נכבד ומרומם יר"א
כו' מו"ה שמואל מיכל נ"י

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. מכתבו ע"י הנוסע קבלתי תמול.
הטעלגי לא קבלתי עד היום.

בדבר הקאנפערענץ, המה קוראים גם מהאבשציסט ארגאניזאציעס

תמה

מצילום כתיב [סופה, והשאר — כתב סופר] שבאוסף מונדשיין.
שמואל מיכל: טריינין. אגרות נוספות אליו — לעיל טו, ובהנסמן בהערות שם.
בדבר הקאנפערענץ: נזכר גם לעיל באגרת תפג. לקמן אגרות תפז, תצא, תצב. והיא אספת הכנה
לכנסיה היהודית הכללית מהנבחרים בבחירות הכלליות, שהתקיימה בפעט' בימים יב"טו מנ"א, ובה הוחלט
על סדר היום של הכנסיה היהודית הכללית. ומסופר כ"ז בכרוז שהדפיס. הועד להסתדרות הכנסיה
היהודית בעתון „עת לבנות" (א' מ"ה תרע"ח):

בשעת הועידה, שקטה ב'פטרבורג מיום השמנה עשר עד יום העשרים והאחד לחודש יולי,
בוועידה זו השתתפו שלוחי-היהודים מכל הערים המרוכבות באוכלסי ישראל, בחירי המפלגות
וההולכים בשיטות מדיניות שונות, הועידה הזאת החליטה, כי בקרוב תכנס לפטרבורג כנסיה
יהודית, בה ישתתפו אנשים, אשר כל קהל-היהודים אשר ברוסיה יבחר למטרה זו. ורגש
האחריות בפני עתידם של היהודים שוכני רוסיה, שכל אחד מחברי הועידה נשא בלבו, הוא
שגרם, כי לסדר היום של הכנסיה הבאה הסכימה הועידה פה אחד.

ואלה המה הסעיפים של סדר-היום:

- (א) להציב יסודותיה של ההגדרה-הלאומית, אשר היהודים ברוסיה חפצים בה.
 - (ב) להחליט באיזו צורה תערך הערכות-הבטוחה לזכותנו — זכויותי של המעוט היהודי.
 - (ג) להגדיר את הסדרים לשעה של הסתדרות הקהילות היהודיות ברוסיה.
 - (ד) למצא בטוחות לזכויותיהם האזרחיות והלאומיות של היהודים אשר (א) בפולין, שזה עתה
נתפרסם עמדה ברשות-עצמת, (ב) בפלסטין (ג) ברומניה.
- ידי הכנסיה היהודית — ראה גם לעיל תער, ובהנסמן בהערות שם.

וכמדומה שזהו האגודות שבכל עיר, וא"כ גם אגודת החרדים המה בכלל זה, ורק צריכים שיהיו נבחרים מהם, וה"ז תלוי בהשתדלות האנשים בעריהם ובד"כ הקאנפרענץ היא רק ההכנה, ובה עוד לא יהי איזה פסק דבר. ומה שנוגע בה הוא איך יעמדו אופני הקריאה אל האסיפה – הגדולה (כמדומה שראיתי במכ"ע וכן כתב כבודו במכתבו הקודם שכל אגודה בת שלש מאות יהי לה ציר א' ודרוש שיהי ג"ז שיוכלו האגודות ממין אחד להתאחד ולשלוח מאתם ציר), עיירות שמספרם עולה נו"ן אלף יש לפי השערתי עד כ' ויותר, ובהם ת"ל הרבה מהיראים וכמו וויטעפסק מאהליב מינסק קיוב קרעמענטשוג יעקאטי. ניקא' חערסאן פעטי' מאסקווא, וכדומה, וא"א שעל הקאנפרענץ יהי נאספים למאות, וע"כ לפ"ד הפראטעסט עתה הוא למותר, רק צריכים להשתדל שבין הנבחרים שמפעטי' יהי א' לכה"פ מאגודה שלכם, ואם לא יאשרו את הנבחר שלהם, צריכים להגיש ע"ז פראטעסט, ולתבוע שבהאספה הגדולה יהיו אופני הבחירה באופן שיהי בה מאגודת היראים שבהעיירות בפראווינציע וכו' וכאשר גרוזנבער ג"כ מהחתומים על הקריאה, הלא יכול כבודו לעשות על ידו דבר שיהי להם משמעת.

בדבר אסיפת הרבנים אני מקבל עגמ"נ רב, כפה"נ ראה כ' מכתבי להרה"ג דדוינסק יחי', המה קוראים בדבר אגודת הרבנים, ונוסח הקריאה היא כאלו מעמידים עצמם לעסקנים צבורים בכל צרכי האומה, ונהירים לבלי להזכיר עניני התורה והיהדות, וא"א בשו"א לחתום על קו"ק כזה, וכתבתי להרב דמינסק שמ"מ אשתתף אי"ה בתנאי אם יסכימו לדבר בהאספה בעיקרי הענינים, ושיהי אספה מוקדמת, ושתהי המוקדמת לכה"פ שני שבועות קודם. כוונתי בזה שיהי אספה מוקדמת, בכדי לעשות פראגראמע איזה ענינים יעלו על שולחן הנאספים, ושתהי מוקדמת בזמן למען אוכל להודיע להרבנים מאנ"ש שיבואו על האספה ויהי לנו דיעות, והמה אינם משימים לב לדברי (מהרב דמינסק לא קבלתי תשובה כלל, ואפשר עוד יהי אי"ה עד כלות השנה). רק הרח"ע . . . כתב שהוא תמים דעים אתי רק שאין הדבר בידו, ותמול קבלתי מאתו טעלג', שבהעדר שימת לב אל התנאי שיהי אספה מוקדמת, קבל הזמנה אל האספה על כ' יול במאסקווא, והמוקדמת (נראה שזה דעת עצמו) תהי י"ג יול במאסקווא. כתבתי לו טעלג' שאני מוסכם גם ע"ז באופן שעל

להרה"ג דדוינסק: השוה לעיל אגרת תסח.

אגודת הרבנים: השוה לעיל אגרת תעב, ובהנסמן בהערות שם.

להרב דמינסק: הרב אליעזר ראבינאוויץ.

המוקדמת יהי הוא והפאנאוואשזער והמינסקער, ועכבתי שלוח הטעלגי מפני שקבלתי טעלגי מש"ב הרלווי"צ יחי' ששולח מכתב ע"י נאראצנעם, ועדיין לא בא, ומתי אוכל לקרוא את הרבנים המיוחדים מצדינו להיות בהמוקדמת שזה נחוץ מאד, ואם נראה שהאספה תהי' בהענינים העיקרי' ובאופן הרצוי, מתי אוכל להודיע להר' מאנ"ש שיבואו אל האספה.

ובכללות הענין מה שעושין במאסקווא דוקא, נר' לי שזה מפני שכוונתם להתאחד עם המסורת והחרות (בתחלה הצעתי אני מוסקווא מפני שזה מקום פומבי, והמה רצו רק תארקוב, ועתה נתחלפה השיטה) וכ"ז רק צער ועיג'ן, והתוצאות מכללות האספה ה' יודע. ואני אצלם כאלו מתחנן אני לפניהם, והמה אינם משימים לב, וכבר עשו בעצמם פראגראמא לאגודת ישראל ושולחים בכל העיירות, אם גם בפעם הזאת לא יבוא הדבר כראוי, בל"נ לא יהי' לי עוד מו"מ עמהם. ואם מי מאתנו ירצה להוביל ענינים עמהם, יעשה ע"י אחר.

כבודו כותב שעובד הרבה רק כותב בעת שיש מה לכתוב. מ"מ לא כן ראוי הוא שהידיעות יודע אני אחרי שכבר נתפרסמו בעולם, כמו ההתעוררות בדבר חפש הרבנים נדע לי מהרח"ע, וכן עשה בדבר שהממש' דורשת את הר' על הפראנט נדע לי מאתו וממכה"ע, ולי אין איש מודיע.

תפו

ב"ה יום ב' ד' מנ"א עזר"ת לפ"ק
סלאוויאנסק

כבוד ידי"נ הרב המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם יר"א כו'
מו"ה מנחם מענדל נ"י

אחדשה"ט

מכתבו מיום כ"ג תמוז הגיעני תמול, והנני ממחר להשיבו. איך

פאנאוועשזער: הרב יצחק ראבינאוויץ.
הרלווי"צ: הרב לוי יצחק שניאורסאהן מיעקטרינוסלב, אבי יבלח"ט כ"ק אדמור' שליט"א.
ואני אצלם: מכאן ואילך בכתייך.
פראגראמא... העיירות: אולי הכוונה לקול קורא הנדפס בקובץ אגרות "אחיעזר" אגרת קעד.

תפו

מהעתקת הגר"י לנדא (אוסף מונדשיין).
מנחם מענדל: חן מניעוין. אגרות נוספות אליו — לעיל תפג, ובהנסמן בהערות שם.
מכתבו: מענה לאגרת הגיל תפג אליו, והשוה שם לתוכן הענין.

אפשר לחתום קול קורא שאינו בו הזכרה כלל מענין התורה והיהדות (והיא זהירות בכונה למען למצוא חן כו'), ותוכנו אינו מעניני דיומא כלל, ולחתום רק בשביל שיהי גם שמי ביניהם ושאהי ג"כ מהקוראים דער באיי האלט איך ניט ח"ו.

ובעצם דבר האספה, זה מאחר הפסח אני כותב ומפציר בהם לעשות אספת הרבנים להשמיע קול הרת קדש התורה והיראה הטהורה לעורר את העם לחיזוק התורה והיהדות, לטכס עצה איך לאגוד את היראים, ולהעמיד פרוגראמא מפורטה להראות דרך אשר בה ילכו כל אחינו היראים, ותכלית כוונתי היא אולי נתאחד ויהי כח אחד כללי, והמה לא רצו בזה והשמיטו עצמם בתירוצים שונים, ועשו אספת ביניהם והשמיעו קולם ברבים לאגד „אגודת ישראל“ עם פרוגראמא מפורטה (בטח ראה הפרוגראמא הנשלחת ממינסק לכל העיירות), ובהיותם בפעט' נתעוררו לעשות אספה כללית לצורך אגודת רבנים, ולולא התעוררות הרח"ע יחי' לא היו מודיעים לי כלל, כאלו אינני מתענין בכללות הענין, וכאשר כתבתי להרב דמינסק שמ"מ אשתתף בהאספה בתנאי אם יעינו בה בהענינים העיקרים ושתהי אספה מוקדמת בזמן נכון קודם, לא שם לבו לזה, וקבעו זמן האספה מבלי שום הקדמות (ועד היום לא קבלתי תשובה על מכתבי אליו) וכמו שכותב הרח"ע בטעלג' שלו, „שבהעד' שימת לב אל התנאי קבעו האספה כו" (בני יחי' שלח לו הטעלג' ותשובתי עלי') רק הרח"ע מצדו כותב בהטעלג' שנתועד שבוע קודם, וזה בלא ידיעתם. ובטח אם היינו נוסעים לא הי' באים המה ועוד היינו נוחלים כו'. הרח"ע במכתבו האחרון מן כ"ה תמוז כותב שהוא תמים דעים עמי בדבר האספה מוקדמת ...

והנה כבודו מחליט במכתבו אשר אי ההשתתפות על האספה לא ניתן לחשוב (מש"כ מפני אי שלמותו של הנוסח כו' כד ניים ושכיב אמר כו' והלא כבר הודעתיו שאמרתי להשליח שמ"מ אשתתף בתנאי כו'), הלא עלינו לראות סוף דבר בקדמותו, כאשר נראה בעליל שהם אינם מתחשבים אתנו כלל ועושים רק על דעתם לבד, ובלתי ספק הוא אשר שלחו הקריאות רק לאחדים להר' מאנ"ש, וכאשר נזדמן לא יהי לנו שמוע כלל ורק להסכים על מה שרוצים המה, וכללות הדבר היא

מאחר הפסח... אספת הרבנים: השוה לעיל אגרת תסו, ובהנסמן בהערות שם.
אגודת ישראל: השוה אגרת שלפניו, ובהנסמן בהערות שם.
אגודת הרבנים: השוה לעיל אגרת העב, ובהנסמן בהערות שם.

שפלות גדולה לפני החסידים בכלל, וגם זאת לדעת שהם רוצים להתאחד לגמרי עם המסורת והחרות, ובשביל זה סבבו את האספה במאסקווא דוקא, הלא מתחלה הצעתי אני מאסקווא מפני שהוא מקום פומבי ולא רצו כ"א בחארקוב, ועתה רוצים הם דוקא במאסקווא מפני המסורת והחרות שנבראה שמה ודעתם שכל העולם יתאחדו באגודה זאת, אשר דעתי אינו כן, ואם כי עוד לא הוחלט אצלי לבלי לנסוע (לע"ע לא קבלתי גם ההזמנה בזו הרגע ממש קבלתי ההזמנה הנדפסה בלי שום מכ"י) אמנם אם אסע הוא רק מהטעם שכתבתי במכתבי הקודם. ואיני רואה בזה תועלת והלואי שלא יכביד עלי כו'.

ויסוד התחלקות דעותינו בזה הוא, כי כבודו רוצה שיהי רבים בהתאגדות, וגם אם לא יהי בטוב כ"כ אך שיהי אגודת רבים, ואני מסתפק במועט רק שיהי בעזרתו ית' בטוב. ואנו למידיים ממדותיו של הקב"ה דכשהחזיר הקב"ה את התורה על כל אומה ולשון בני עשו אמרו מה כתיב בה כו' בני עמון ומואב אמרו כו' בני ישמעאל אמרו כו' ולא קבלוהו כו' (ילקוט בשם הספרי) ולא רצה הקב"ה להקיל ח"ו את התורה למען אשר יקבלוה רבים, ונתנה לעמו בני"י שהם המעטים מכל העמים. יתבונן נא כבודו בזה ויראה מה היא הדרך הנכונה, ואין עצה ואין תבונה, כ"א עצת ה' היא עצה ותושי'.

בין כה מתקבלים מכתבים בשאלות אם להשתתף בהאספה, ועדיין איני יודע מה להשיב, כי עוד לא הוחלט אצלי. והדבר מיצר ומעיק לי מכל צד. והשי"ת ינחינו בעצה טובה.

לא הוחלט אצלי: בין אגרת זו לשלאחרי החליט רבנו שרביני אניש ישתתפו באסיפה. ולפועל השתתף גם רבנו באספה — כדלקמן תצא.

תפז

ב"ה יוס ד' ו' מנ"א עזר"ת לפ"ק
סלאוויאנסק

כבוד ידי"נ ומחוי' הרה"ג המפורסם ווח"ס נכבד ומרומם
יר"א כוי' מו"ה יצחק יואל נ"י

אחדשה"ט

מכתבי כבודו נכון הגיעני, ובדבר פעטי' כבר הושבתי לו בטעלגי'.
קריאות מיוחדות כפה"נ לא יהי' ע"ז רק מה שנדפס במכ"ע, ולא יאומן
לחשוב שקרעמענטשוג לא תשלח צירים. ויותר קרוב שמסתירים הדבר
למען ישלחו רק משלהם. ואם גם אינם שולחם כלל, הלא נצרך שיהי'
דיעות מהיראים בדבר הכנת האספה כללית מכל יהודי המדינה, מה
להעמיד על הפרוגראמא, ואופן בחירת הצירים (אם יעמדו גם על
האספה שישלחו רק מעיירות שבהם מספר מרובה או מאגודת שבהם
רק ג' מאות, הלא יחסרו כמה עיירות ואגודות מהיראים, וע"כ נוגע איך
יהי' אופן הבחירות מהעיירות, ושהאגודות ממין אחד יוכלו להתאחד
יחד לשלוח מאתם ציר). וכאשר משארי עיירות הגדולות יהיו צירים,
יתוספו אלו על אלו, וע"כ כתבתי בהטעלי' שנחוץ להשתדל שיהי' גם
מחרדים.

בדבר הבחירות בהדומא, אם בטוח כבודו אשר אם תלכו יחד יהי'
להם ארבעה וחמשה מהיראים, והיינו שאלו יעמדו בראש הרשימה,
יותר טוב לילך יחד עם כל הקהל, אמנם תנאי זה מוכרח שהנבחרים
מהיראים יהיו בראש הרשימה. אם כפה"נ ממכתבו הנה רוב הקהל
(שאותם הדבור אם להתאחד עמהם) רוצים ג"כ בהנוגע לחיזוק הדת,
ואם כי ממונם חביב עליהם כוי' מ"מ חפצים הם גם בזה, מ"מ תנאי
הנ"ל מוכרח הוא. כי מפני חביבת הנ"ל מתוך הבהילות יכול להיות
שלא יתענינו לגמור את כל הרשימה, וע"כ אם יעמידו אותם בין
הראשונים צריכים להתאחד ברשימה אחת, ולהשתדל בתמיכתה.

תפז

מהעתקת הגר"י לנדא (אוסף מונדש"ן).

יצחק יואל: ראפאלאוויטש מקרעמענטשוק. אגרות נוספות אליו — לעיל העט, ובהנסמן בהערות שם.
פעט': משלוח צירים מהעיירות להקאנפערענץ בפעטרוגראד — הגיל באגרת תפה, ובהנסמן בהערות

אמנם בדבר הציונים המתקרבים אליהם להכניסם באגודתם, ע"ז אין דעתי מסכמת בשו"א, כי הציוני יהי מי שיהי יש לו שיטה מיוחדת, שאינה מתאמת כלל עם שיטתינו (ובפרט כמה שכותב כבודו שנשרש בקרבו שרש פורה כו', אבל גם כאשר לא נלך למרחוק כ"כ, שיטה מיוחדת יש לו עכ"פ) וכאשר ינוח מההעקה שהעיק לו בחברותו הקודמת, ויבוא אל עצמו, ויתיישב בהחבורה שבא בה, נעלה מכל ספק שירצה להנהיג את שיטתו בתוכה, ולאט לאט תלביש האגודה צורה חדשה ולא תתאים כלל אל כוונתה בתחלה. וע"כ לפ"ד צריכים להרחיק מזה ביותר.

ועתה נדבר בדבר אסיפת הרבנים במאסקווא, אני מסגיר בזה העתק מכתבי להרח"ע יחי' מ"ז תמוז, וע"ז השיב לי שהוא תמים דעים עמי ורואה בזה חששות הרבה, וכתב למינסק, הטע"ג שלו ותשובתי אליו שלח בני יחי' אל כבודו, קבלתי מכתבים מש"ב הרלו"צ נ"י, והנני מסגירם בזה (וייטיב לשולחם אלי חזרה). והנה כאשר כמה כתבתי ועוררתי בדבר האסיפה ופשוט הפצתי בהם ולא הטו אזנם ודחו את הדבר ואח"כ כאשר נתעוררו לעשות אספה לצורך אגודת רבנים כמה שכתבתי לשנות נוסח הקריאה, ושתהי' מוקדמת קודם בזמן, לא שמו לב לזה, הנה באמת השתתפותינו בהאספה היא שפלות גדולה אל החסידים בכלל ...

ובעצם דבר האספה אין לנו לקוות עלי' באשר המה יהי הרבים, עוד זאת מתוך מעשיהם ניכר שחפצם להתאחד עם המסורת והחרות, וזה הוא הטעם שעושים האספה במאסקווא (אשר כשהצעתי אני - קודם שנבראה המסורת והחרות - מאסקווא, התנגדו לזה). והלא חברי האגודה הנ"ל יתוספו עליהם ויהיו רוב גדול, וע"כ באמת נאמנה היא עצת הרלו"צ נ"י לבלי להשתתף כלל.

אך מהצד השני, כאשר עלינו ללמוד ממדותיו ית' וכתתי הן יפעל כו' פעמים שלש כו', אולי יצא מאספה דבר טוב וכאשר יהי מ"מ גם מאתנו רבנים גדולים בהאספה אולי ימשכו משלהם ויטו ויכריעו (אם כי כבר ראינו מה שהי' בהועידה הרבנית בפעט' בשנת אעת"ר, שהרב דפאנאוואשז הודה לי כמעט מפורש שהי' בזה דבר נצחון), וגם הלא העולם אינם יודעים את הנעשה בפנים, והטענה הרי גם באספת רבנים

מכתבי להרח"ע: הנ"ל - תם.

הרלו"צ: הרב לוי יצחק שניאורסאהן מיעקאטרינוסלב, אבי - יבדלח"ט - כיק אדמו"ר שליט"א.
בשנת אעת"ר: מ"ח בו - כניל אגרת רעא, ובהנסמן בהערות שם.

א"א להשתתף, וע"כ החלטתי בזה שלפ"ד צ"ל כך, אשר אני לא אשתתף בהאספה, וזה יהי בתור מחאה על דרכם והילוכם (וחושב אני שנכון שאשלח מכתב אל האספה במחאה גלוי) והרבנים מאנ"ש ישתתפו בהאספה, ואח"כ נתאסף אי"ה יחד, ונתיישב אם להחזיק בהחלטת האספה הזאת, או נלך בדרך אחרת. וע"כ לפ"ד שיסע כבודו על האספה, וכן כתבתי להרלווי"צ יחי' (עפ"ע יהי' פה ימים אלו כי דרשתי בואר לפה קודם הנסיעה למאסקווע. . .), וכן אכתוב אי"ה להרממ"ח נ"י ולש"ב הר"ח מראמען נ"י (ששואל במכ"י איך להתנהג), וכמו"כ אשיב אי"ה להרבנים שנתקבל שאלות בזה, ואם כי ממכתבי כבודו אני רואה שחושב לנסוע כאשר אסע אני, אמנם לפ"ד צ"ל כנ"ל שיסע כבודו למאסקווע, ואח"כ יבוא אי"ה לפה, ונתיישב אי"ה בכ"ז כנ"ל.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע ומחוי' דר"ש מלונ"ח תכה"י

תפח

ב"ה יום ד' ו' מני"א עזר"ת לפ"ק
סלאוויאנסק

כבוד ש"ב ידי"ג המפורסם נכבד ומרומם יר"א כו' מו"ה
לוי יצחק נ"י

אחדשה"ט.

מכתבו הגיעני, דרכם והילוכם הוא בדרך תמי' ואינו מובן כלל, אפשר נסעו לפעט' ע"פ דרישת הרב דשם בדבר הענין הקודם, וג"ז מדוע העלים מכבודו ובכלל יותר קרוב שנסעו למאסקווא כאשר אמרו בביתו, וה"ז לא בסוג אנושית כלל נגד כבודו ונגד כללות הענין שמדברים וכותבים כך, ועושים ההיפוך, ובלי דבור כלל, ובאמת צדק

כתבתי להרלווי"צ: באגרת שלאח"ז.

הרממ"ח: הרב מנחם מענדל חן מניעזין.

הר"ח מראמען: הרב חיים שניאורסאהן מראמען.

תפח

מהעסקת הגר"י לנדא (אוסף מונדשיין).

לוי יצחק: שניאורסאהן. אגרת נוספת אליו — לעיל תפכ.

כבודו מאד ועצתו נאמנה שא"צ להשתתף כלל, אך עלינו ללמוד ממדותיו ית' שנא' הן יפעל כו' פעמים שלש כו', אולי מ"מ יצא דבר טוב, והטעמים אשר כתבתי במכתבי הקודם, וכן אכתוב אי"ה לידידינו הריצ"י רפאל' נ"י וכן אכתוב אי"ה לידידינו הרממ"ח נ"י.

ומקווה אני שנתראה אי"ה ימים אלו כאשר בקשתיו במכתבי דתמול, וע"כ אני מקצר.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וש"ב ידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י.

תפט

ב"ה יום ג' י"ב מנ"א עזר"ת לפ"ק
סלאוויאנסק

כבוד תלמידינו הרב המופ' ווח"ס יר"א כו' מו"ה יעקב נ"י

אחדשה"ט.

מכתבו קבלתי. לא יאבו ולא ישמעו לקול המסית ולא ישחיתו ח"ו נפש הילדים בעודם באבם ואם אין גדיים כו', בחנוך הילדים תלוי כל מצב הרוחני בהוה ובעתיד, ובהשרשה טובה בנעוריו בעזרתו ית' גם כי יזקין לא יסור ממנה, אמנם זאת טוב וישר לעשות סדר בהחדרים בהכתות ולהשגיח על הלימוד ולנסות את הילדים לעתים קרובים, והשי"ת יחזק לבם וילכו בדרך התורה והמצוה תמיד כה"י.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלונ"ח תכה"י.

כתבתי... רפאל: באגרת שלפניו.
הרממ"ח: הרב מנחם מענדל חן מניעזין.

תפט

מהעתקת הגר"י לנדא (אוסף מוגדשיין).
לקול המסית... בהחדרים: השוה לעיל אגרת עב, ובהנסמן בהערות שם.

תצ

[סיון-מניא עזר"ת]

ההתאחדות עם הציונים (ר"ל אף המזרחים) לא אוכל אני להסכים ע"ז, כי כללות שיטתם והשקפתם אחרת היא, ויכולה להיות ההתאחדות רק בדבר שלא תגרום התערבות בהתכנית הפנימיות.

בין כה לא טוב הדבר שעושים אגודות שונות זו מזו בכל עיר ועיר, ולדעתי צריך להיות אגודת קהל היראים, אחת בכל העיירות. והתכנית של האגודה והפראגראמא, אין זה בכח יחיד להגיד ולהחליט, רק בכח הרבים דוקא, אשר ע"כ אני מוצא לנחוץ ומוכרח שתהי' אסיפה גדולה מרבני מדינתנו וגם בע"ב נכבדים מהיראים, לעיין ולפקח בזה ובכיוצא בזה, בדברים הרבים שנחוץ בהם ההסתדרות, מהאספה יוצא דבר מוחלט וקיים – בעזרתו ית' – ובכל העת הזאת הנני בחילופי דברים בזה עם גדולי הרבנים, ולע"ע יש מניעות ועיכובים, ולא באנו עדין לידי החלטה בזה, והשי"ת יהי' בעזרנו ויתרומם קרן היהדות וקרן התורה וקרן אחב"י ונזכה לביאת גוא"צ בב"א.

תצא

[ב' אלול עזר"ת]

בעזהשי"ת

החלטת הקומיסייה שנבחרה אור ליום ו' כ"ט מניא עזר"ת לפ"ק

תצ

מהעמקת הגר"י לנדא (אוסף מונדשיין). בלי תאריך, ומתוכנה נראה שנכתבה בחדשים סיון-מניא תרע"ז, שבהם נמשך הדיון ע"ד אסיפת הרבנים, שהתקיימה לפועל בשלהי מניא, ויותר נראה להקדימה לחודש סיון, מדאינו מזכיר הפרטים ע"ד האסיפה בחארקוב ומאסקווא.

תצא

דו"ח זה נדפס בשעתו על דף בודד ונתחלק לכל חברי האסיפה. הדריח נתקב בס' שמועות וסיפורים ח"א (הוצאה חדשה ע' קל) ובס' נשיאי חב"ד וביד ע' 93, ונדפס כאן ע"פ השוואה עם הדף המקורי הנ"ל. החלטת הקומיסיא שנבחרה: הם שבעת החתומים מטה, שנבחרו בתור הועדה הכללית של האגודה, באור לכ"ט מניא, בתום האספה הנכבדה במוסקבה — במשך הימים. כ"י"כ מניא" (כדלקמן בהנעתק בהערות). ועדה זו בחרה, באור לב' אלול, את נ"ד חברי הועד המארגן של האגודה המנויים להלן, והחליטה את ההחלטות דלהלן. או גם נכתב ונתחם כרוז זה.

בהאספה הנכבדה במוסקבה, לבחור את חברי הקומיטט האורגניזציוני לארגן ולהוציא לפעולות את דבר הבחירות בהכנסי הגדולה Всероссийской Еврейской Съезда העתיד להיות בקרוב בפטרוגרד אשר ילכו שלובי זרוע עם ארבעת הנבחרים מאת האורתודוקסים להארגנזציונאנס-קאמיטעט הכללי, ואת חברי הקומיסייה ע"ד פרוגרמה נכונה של סדרי הקהלה (Община) בעתיד לאחב"י ברוסיה:

ע"ד ההכנות לאסיפה זו והדיונים אם להשתתף בה, ראה לעיל אגרות תסז, תעב, ובהנסמן בהערות שם ושם.

ע"ד אסיפה זו מסופר באגרת בנו, כי אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע (ט"ז מ"ח תרפ"ז, לועידה הדתית בעיר קאראסטון):

אספת נשיאי ישראל וגאוויו, הפומבית שהיתה בשנת תרע"ז ביום כ"ז-כ"ח מניא, בעיר מאסקווא, על פי הוראת וכלכלת נשיא ישראל, הוד כי אדמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע. וכבוד הרבנים הגאונים המפורסמים הרב ר' שמואל, מאסקווא. הרב ר' יצחק יעקב, פאניוועז. הרב ר' אליעזר, מינסק. הרב רבי מנחם מענדיל, נעוץ, ועוד, זכר צדיקים לברכה, ויבדלו לחיים טובים וארוכים ונעימים כבוד הגאונים המפורסמים הרב רבי ישראל מאיר הכהן, ראדיו. הרב ר' חיים עוזר, וילנא, הרב ר' לוי יצחק, יעקאטערינאסלאוו. הרב רבי שמרי ליב, ויטעבסק, הרב ר' מנחם מענדיל, פאריטש, ועוד, ה' עליהם יחיו.

היא — אספת מאסקווא — היתה הועידה הראשונה, אחר החפס הכללי, שהאיר פני מדינתנו בכלל, ופני אחינו בני ישראל יחיו בפרט. נשיא ישראל וגאוויו ברכו את ה' אלקי ישראל, על גאולתנו ופדות נפשנו מידי שרים עריצים, ועל אשר העמידנו בקרו אורה, להחשב כאזרחי המדינה, וזכות אדם גם לנו ניתן.

לפי מצב היומי אז: הועידה הכינה חומר לאספה כללית שהתעתדה אז, להיות בזמן קרוב, במטרה, לאחד ולאגד, את כל כחות החרדים, הבלתי מפלגתיים — אורתודוכסים בעזפארטינע — לחזק את היהדות, את יסודי הדת, להגדיל את לימוד התורה ולהאדירה, ולהעמיד כל עניני הצבור שיהיו ברוח היהדות המוחלטה.

מועצת הועידה הכינה וגם חקרה, בדבר האמצעים להגיע אל המטרה האמורה, על ידי א) חיווק קביעות לימודי השיעורים במשנה, גמרה, הלכה ואגדה בבתי כנסיות ומדרש. ב) בחירת אנשים בעלי כשרון לדרוש ברבים, לקרב לב השומעים ולהבינם בארוחת חיי היהודי בביתו והנגמתו עם בניו ובנותיו. ג) על דבר טהרת המשפחה וחיווקה. ד) על דבר הלימוד בחדרים חת הנהגת מורים יראי אלקים ורק באופן המקובל בעמנו במסורת אבות.

מועצת הועידה הכינה חומר של דרישות מאת הממשלה או. א) לאשר את האומה הישראלית בתור עומדת ברשות עצמה בכל הנוגע לנו להדרישות הדתית, ולתת לנו היכולת ע"י חוקי המדינה להביא מוכת אל הפועל. ב) בהשתדל לפני הממשלה אשר ניתן חוק כי אלה היהודים הסוגרים נתיבותיהם ביום השבת, מותרים לפתוח ביום הראשון, ג) כי ניתן חוק הפוטר את תלמידי ותלמידות היהודים מבקרי בתי ספר הכללים מלבקדם בימי השבת והמועדים.

ובשמועות וסיפורים (ח"א הוצ' חזשה ע' קכא): האדמו"ר ובנו היו שם שבת אחת כלבד, בסך-הכל אחד עשר יום, וא"כ יש לשער שהיו שם מיום כ' כ"ה מניא עד יום ה' ה' אלול.

הבחירות בהכנסי הגדולה: ע"ד הכנסייה הגדולה השהו לעיל אגרות תעד, תפד, ובהנסמן בהערות שם ושם. וע"ד תעמולת הבחירות — לקמן אגרות תצב, תצט, תק, תקא.

ארבעת... הכללי: ע"ד, הועד להסתדרות הכנסיה היהודית" ראה לעיל אגרת תפה, ובהנסמן בהערות שם. ובעת הועידה הפע"ל של ניצגי היהודים מהערים הגדולות. בחרה הועידה האמורה בועד של ארבעים, אשר ינהל את כל העבודה הבה"י. בעודת בחירות זו היו, כנראה, ארבעה נבחרים מאת האורתודוקסים — כנוצר כאן. והשוה אגרת שלאחיו, ששה הנבחרים בכת הקומיסרי שלנו.

קומיסייה... סדרי הקהלה: השהו לעיל אגרת תסז ובהנסמן בהערות שם.

קומיסייה זו עדיין לא נבחרה בעת אסיפה זו במאסקווא, אלא בעת שנתכנסו בפעם (כדלקמן סעיף ב"ג.

וזה אשר החלטנו בהסכם כולנו, לפי שעבודת הארגוניזאציה וההסתדרות היא רבה ורבת הסעיפים כידוע לכל הן, ההסתדרות הכללית והן ההסתדרות אח"כ בכל העיירות וצריכים שיפעלו בזה הרבה כחות מעולים, וכן ענין סידור הפרוגרמה ע"ד הקהלות הוא ענין גדול מאד הדורש כחות ועבודת אנשים רבים וידיעות פרטים הרבה בחיי הקהלה בעבר למען דעת איך צריכים להעמיד יסודותי בעתיד, ובשים לב כי רבים מהאנשים הראויים לכל זה טרודים ואי אפשר להם לעבוד בלי הפסק כל העת הדרושה לזה, גם בשים לב שעבודת הועד שלנו צריכה להיות קרובה למקום עבודת הקומיטט האורגניזציוני הכללי למען נדע ונוכל להודיע כל הידיעות הנחוצות לאחינו החרדים בעלי בלי-מפלגה, ע"כ זאת מצאנו. -

(א) הקומיטיטה נבחרה אחת אשר בה נכנסים חברים מרבנים ידועים בישראל ומבעלי בתים נכבדים. -

(ב) החברים הנבחרים כולם יקראו לבא לעיר פט"ג בערך בחצי חודש אלול שנה זו. -

(ג) החברים יחלקו את העבודה ביניהם מי יתעסק בענין האורגניזציה ומי יתעסק בעניני סדרי הקהלות. -

(ד) גם יסדרו ביניהם זמני העבודה כמה מוטל על כל אחד לשבת בהמקום ששם יושב הקומיטט האורגניזציוני הכללי. -

(ה) הקומיטט שלנו של החרדים (בעז'פארטיינע) יקח לו גם עובדים וסופרים בשכר אשר תהי' עבודתם ופעולתם תמידית תחת נשיאות השגחת חברי הקאמיטטט. -

(ו) להקומיטט נתונה הרשות לבחור עוד חברים הראויים לזה ע"י קאאפטציע בהסכם רוב הנבחרים שיבואו אל האספה.

(ז) אם הארגוניזציות הכלליות תבחרנה להם מקור אחר לפעולתם שלא בפט"ג אזי גם הקומיטט שלנו ההולך שלוב זרוע עמהם יעתיק מקומו לשם: -

אגרות תצב (ט"ז). תצג. תצד). ועליה הי' להתאסף בחרקוב באמצע מ"ח, לדון בדבר הפרוגרמה בהסתדרות הקהלות (לקמן אגרות תצג. תצד). אך לקמן באגרת תצו (כ"א מ"ח) נראה שעדיין לא הוכנה הפרוגרמה, ולקמן - תצח באה הצעת הפרוגרמה שנכתבה ע"י רבנו. עובדים וסופרים: נתמנה ע"י ה"ר משה רוזנבלום. והשוה לקמן אגרות תצב. תצג. תצד. תצה. תק.

ואלה שמות הנבחרים:

הרה"ג אדמו"ר דליובאוויץ.
 הרה"ג אדמו"ר דבאברויסק.
 הרה"ג אדמו"ר דסקווירא.
 הרה"ג ר' אברהם דובער כהנא שפירא. קאוונא
 הרה"ג ר' אלי אהרון מיליוקאווסקי. חארקאוו
 הרה"ג ר' אברהם חיים קאצענעלבויען. טאלטשין
 הרה"ג ר' אלי אהרן הלוי גורפינקל. פעטראגראד
 הרה"ג ר' אליעזר ראבינאוויץ. מינסק
 הרה"ג ר' דוד טובי קאצענעלבויען. פעטראגראד
 הרה"ג ר' חיים סאלאוויציק. בריסק
 הרה"ג ר' חיים עוזר גראדזענסקי. ווילנא
 הרה"ג ר' חיים שניאורסאהן. ראמען
 הרה"ג ר' ישראל מאיר הכהן בעהמ"ח „חפץ חיים" ראדין
 הרה"ג ר' יצחק יעקב ראבינאוויץ. פאנעוועז
 הרה"ג ר' יוסף ראהזין. דווינסק
 הרה"ג ר' יהודה ליב צירלסאהן. קישינוב
 הרה"ג ר' יצחק יואל ראפאלאוויץ. קרעמענצוג
 הרה"ג ר' יצחק קאססאווסקי. מאריופאל
 הרה"ג ר' לוי יצחק שניאורסאהן. יעקאטערינאסלאוו
 הרה"ג ר' מאיר שמחה כהן
 הרה"ג ר' מנחם מענדיל חן. ניעזין
 הרה"ג ר' מנחם מענדל גלוסקין. פאריטש
 הרה"ג ר' משה מאדאיעווסקי. חאראל
 הרה"ג ר' משה מרדכי עפשטיין. סלאבאדקע
 הרה"ג ר' פנחס העלמאן. יעקאטערינאסלאוו
 הרה"ג ר' שמואל ראבינאוויץ. מאסקווא
 הרה"ג ר' שלמה הכהן אראנסאן. קיעוו
 הרה"ג ר' שמרי יהודה ליב מעדאליע, וויטעבסק
 הרה"ג ר' שמואל פאלינקאווסקי. אדעסא
 הרה"ג ר' שניאור זלמן שניאורסאהן. האמליע
 הרה"ג ר' שניאור זלמן שניאורסאהן בהרה"ג ר"ל ז"ל מריגא
 הרה"ג ר' שניאור זלמן סיראצקין. זעטיל
 ר' אביגדור שור. אדעסא
 ר' אברהם ב"ר יואל הארינשטיין. ראדאמישליע

ר' בייניש דעניס. חארקאוו
 ר' בייניש. קיסעלהאף
 ר' ברוך זעלדאוויץ. מינסק
 ר' דוף פינעס, מינסק
 ר' דוד פאטאש. פעטראגראד
 ר' זלמן זעליקסאהן. חרקאוו
 ר' חיים משה אלכסנדר. פעטראגראד
 ר' חנוך העניך וואדיסלאווסקי
 ר' יהושע זעליג פערסיץ
 ר' יואל העפנער. קיעוו
 ר' יוסף מרגלית. ברדיטשוב
 ר' מאיר יואל שווארצשטיין. פעטראגראד
 ר' משה ליב גינזבורג. וויטעבסק
 ר' משה וואלאדארסקי. קרעמענצוג
 ר' ראובן דעסלער. האמליע
 ר' רפאל שלמה גאץ. מוסקבה
 ר' שמואל גור-ארי'
 ר' שמואל מיכל טריינין
 ר' שמואל יצחק לוריא
 ר' שמרי' הכהן מעקלער. וויטעבסק

**כל אלה נבחרו מאתנו וזה אשר החלטנו אור ליום ג' ב' אלול עזר"ת
 לפ"ק מוסקבה**

נאום יצחק יעקב בהר"ש ראבינאוויץ
 נאום שלום דובער שניאורסאהן
 נאום חיים עוזר גראדזענסקי
 נאום אברהם דובער כהנא שפירא
 נאום מנחם מענדל שניאורסאהן (בן אדמו"ר מבאברויסק)
 נאום איסר זלמן מעלצער חופ"ק סלוצק
 נאום שמרי' יהודה ליב מעדאליע

תצב

[אלול עזר"ת]

ב"ה

(א) הקומיסי צריכה לעיין איך יהיו אופני הבחירות אל הקונגרס העברי, באופן שיכנסו בו חלק גדול מהחרדים, והחלטתם יראו וישתדלו שתקבל בהקומיסי הנבחרת בהפארקופרענץ, אם בכח עצמן או ע"י ששה הנבחרים בכח הקומיסי שלנו.

(ב) הקומיסי תעמוד ביורא אשר תעבוד בהפלקים בכל המקומות בהסתדרת הבחירות, תשלח מכתבי חוזר ומאמרים המעוררים לבחור באנשים כפי כוחנו, וזה דבר נחוץ מאד.

(ג) בהביורא צריכים להיות כאלה בר סמכי שביכולתם לפתור השאלות שיהיו בזה מערי המדינה.

(ד) הקומיסי צריכה לבחור אנשים שישעו על המדינה לדרוש ברבים און אגאטירין בדבר הבחירות.

(ה) כאשר ימי היו"ט הבע"ל משמשין ובאין, ורובם של חברי הקומיסי יסעו לביתם, בהכרח אשר איזה מהרבנים בעלי דעה, ישארו בהקומיסי בפעט' לבד הסעקריטריום.

(ו) בטח תתענין הקומיסי בהקאמיטעטין הפלקים שלצורך הבחירות, לקרוא בשם מי שיכנס בהקאמיטעט (לבד מה שיוסיפו עליהם במקומן).

תצב

נעקקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.
הקומיסי הנזכרת כאן נבחרה באור לבי אלול. וחברי הקומיסי נקראו לפעט' לערך חצי אלול, כדי א) להעמיד הביורא, ב) לבחור אנשים שיתעסקו בתעמולת הבחירות, ג) לבחור את הועדה שעליה לדון בדבר הסתדרות הקהלות — כמבואר כ"ז בכרוז שלפניו.
מתוכן הפחקה שלפנינו נראה שנכתבה בין האסיפה במאסקווא — שבתחלת אלול, להאסיפה בפעט' — שבאמצע אלול.

באופן... החרדים: השוה לעיל אגרת תמו — בתחלתה.
קומיסי הנבחרת בהפארקופרענץ: ועדת הבחירות הנבחרת בויעדת ההכנה, הנ"ל אגרת תפה, ובהנסמן בהערות שם.

ששה הנבחרים: השוה כרוז שלפניו, ארבעת הנבחרים, וראה בהנסמן בהערות שם.
ביורא: השוה כרוז שלפניו, עובדים וסופרים, וראה בהנסמן בהערות שם.

ז) נחוץ לבחור את הקומיסי המיוחדת בדבר הסתדרות הקהילות ותאסף החמר לזה ותעבוד בזה בשקידה.

תצג

[תרע"ח]

ב"ה א' נח

לידידי הר"מ יחי

אחדשה"ט.

עתה כאשר עברו ימי החג מתחילין ימי עבודה, הביורא צריכה להראות עבודתה בהענינים אשר כבר רשמתי בהצעטיל, נוסף לזה להתענין בדבר האספה המכוונת הכללית, גם לסדר בדבר אספת הרבנים הכללית, והוא להוציא לפועל ההחלטות דאספת מאסקווא, ויקראו את ידידנו הרר"ש לאזאראו נ"י שיבוא לחארקאו תיכף ויסייעם בעבודתם, ובימים אלו ישלחו הזמנות לקרוא לאספה את חברי הועד הנבחרה בהיותם בפט"ג, לבוא לחארקאו ליום י"ד מ"ח הבע"ל, לדון בדבר פרוגרמא בהסתדרות הקהילות, וידונו גם ביתר הענינים העומדים על הפרק.

אם נתחדש איזה דבר מצד המתנגדים נעלם ממני, וגם כבודו לא הודעני מזה מאומה. גם מה הי' תוצאת נסיעת מערקיל להרח"ע נ"י.

הסתדרות הקהלות: השוה כרוז שלפניו, קומיסי... סדרי הקהלה, וראה בהנסמן בהערות שם.

תצג

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.
 הר"מ: ה"ר משה רוזנבלום, שנתמנה לנהל הביורא הנ"ל בהצעטיל שלפניו, שהוא, כנראה, הצעטיל הנזכר לקמן.
 אגרות נוספות אליו — לקמן תצה. תקכה.
 האספה המכוונת הכללית: של הממלכה הרוסית, עליה להציב את אופני ההסתדרות של האוטונומיה היהודית.
 אספת הרבנים הכללית: לקמן אגרת תק נזכר שכן הוחלט באספת מאסקווא. ולקמן אגרת תצח נזכר שאמורה היתה להתקיים בחארקוב. וראה גם אגרת תצה.
 חברי הועד... הקהילות: השוה לעיל — תצא, ובהנסמן בהערות שם.
 מערקיל: הנ"ל אגרת שסא.

בחברי הועד בטח גם ידידינו הרש"ל מעדאליי [נ"י] ובכל אופן
יזמינו אותו אל האספה.

ויודיעני לעתים קרובים את הנעשה בהביורא, והשי"ת יצליח
מלאכתם,

והנני ידידו דר"ש מלונ"ח

שלום דובער

תצד

ב"ה יום ג' א' דר"ח מ"ח תרע"ח לפ"ק
ראסטוב

כבוד ידידינו הרה"ג המפורסם מרומם ונעלה יראת ד'
אוצרו כו' כש"ת מו"ה חיים עוזר גראדזענסקי נ"י

אחד"ש רומעכת"ר יחי', יקרתו ממוצאי יוה"כ הגיעני בימי המועד,
וגם באותן הימים שאחר כן לא הי' ביכולתי לפנות ולבוא בכתובים.

הודות לד' בעד הטבת בריאת כת"ר יחי' השי"ת יחזקהו ויאמצהו
ויהי' בריא אולם תכה"י.

בדבר המועצה הפט"ג שהיתה בלי השתתפות הנבחרים הפט"ג,
כותב לי ע"ז הרה"ח הרב דהאמליי נ"י בזה"ל את הרב קאצינעלינבויגין
ואייזינשטאט בקשנו והפצרנו ולא באו. וכן כותב לי הרב דרעיצא.
ומוסיף שהם כמתאוננים למה לא מסרנו הדבר להם, שהם יקראו על
האספה, וכמובן א"א לצאת ידי כל הדיעות.

אמנם גם אם המועצה היתה מיחידים והנבחרים דפט"ג לא
השתתפו, הלא בחיבוק ידים א"א להיות בעת הזאת, והביורא מוכרחת

תצד

מהעתקת הגר"י לנדא (אוסף מוגדשיין).

חיים עוזר גראדזענסקי: אנרות נוספות אליו — לעיל קפה, ובהנסמן בהערות שם.
המועצה הפט"ג: בחצי אלול תרע"ז, מהחברים הנבחרים נאספת מוסקווא.

הרב דהאמליי: הרב שניאור זלמן שניאורסאהו.

הרב קאצינעלינבויגין: הרב דוד טעביל מפט"ג.

הרב דרעיצע: הרב שמעון לאזאראו.

היא שתהי, להביא אי"ה לידי פועל את החלטות האספה המוסקבית. ומפני ימי המועדים לא הי' איש מחברי המועצה בהיורא, רק הסופר ידידי ר"מ ראזנבליוס נ"י, אשר התצמצמה מלאכתו רק להדפיס הקול קורא שסדרו בפט"ג ולהפיצו, ולעורר במכתבי את חברי הועד הנבחר בפט"ג לענין הצעת הסתדרות הקהלות.

כתבתי לו שהיורא תקרא את חברי הועד להתאסף בחארקוב ליום י"ד חו"ז לדון בדבר הנ"ל וביתר הענינים כפי החלטת האספה דמוסקבא, וכוונתי היא שמהם יתמהמהו איזה משך זמן, ואחרים יחליפום כאשר חשבנו בזה.

מה שהי' נצח ישראל משמיע קללה נגד הועד שלנו לא איכפת לי כ"כ, ויותר גרוע מזה אשר לפה"ש יצא ערעור מהחברים הנאספים דמוסקבא, והאם באמת ימצא לטוב להרוס את העשוי בהאספה ולבלל לעשות דבר. נפלא הדבר ממני.

אם כת"ר מוצא לנכון להתועד בחארקוב לסדר הדברים, מצידי לא יבצר, ובכל עת שיקראו אותי הנני מוכן אי"ה בל"נ לנסוע, אפשר נכון שבזמן הנ"ל שיתאספו חברי הועד, יהיו עוד מהנבחרים דמוסקבא. ויטיב כת"ר יחי' להודיעני דעתו בזה.

דבר תמיכת הרבנים, הנודע לי לע"ע הם רק שנים, והמה הרב הישיש הר' איסר קליטשקין נ"י מליוונהאף, והרב ר' אלי' שואל גינזבורג נ"י מיאקובשטאט. (הר"א קליאטשקין מתגורר בליאזני והראש"ג בויעטעפסק).

ויקבל רומעכת"ר החוה"ש והברכה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י.

חברי הועד... הקהלות: השוה לעיל תצא, ובהנסמן בהערות שם.

נצח ישראל: הנ"ל אגרת תעג, ובהנסמן בהערות שם.

חמיכת הרבנים: שנשלח ע"ז להרח"ע מאמריקה — כניל אגרת תסד, ובהנסמן בהערות שם.

הר' איסר קליטשקין: הרב ישראל איסר יעקב קלאצקין. אודותיו אהלי שם ע' 108.

באגרת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, לאחיו — הרב משה צבי הירש קלאצקין (ד' תבת תרפ"ד נעתק חלקה

לקמן בהערות לאגרת תקיא): ... ע"ד שהי' רשום בספר העזרה אשר תמך הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק

זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע... רשום בכ"ק בהנוגע לכבודו (כדף ס"ז) חשבון הר"ר משה צבי קלאצקין נ"י נתתי

לו ח"י שבט עטרי"ל. על סילוק חובות 3000 דמי חדש 1200.

תצה

[תרע"ח]

ב"ה יום בי י"ג מ"ח

לידידי הר"מ נ"י

אחדשה"ט.

מכתבו קבלתי. מפט"ג קבלתי ג"כ מכתב מאייזנשטאט, אך
ההזמנה לע"ע אינה, ואיך אפשר לנסוע כעת לפט"ג.

סוף דבר מי יקרא אל האספה הכללית, אם הרח"ע אינו רוצה,
יעורר את הר' דמינסק אמנם. אם יהי אספת הועד כעת בחארקוב,
יעיינו בזה ויחליטו, ואם יעשו החלטה לשאול אותי וכדומה בהענינים,
אין זה החלטה.

יתיישבו אפשר כדאי שתהי הביורא ביעקט', באשר אז יעשה בזה
ש"ב הרלווי"צ נ"י, ויהי בה איזה עסקות, ולפ"ד שיהי גם הר"ש
לאזאראו נ"י, ואם יסודר שבחארקוב יהי בהביורא מתעסקים
ומחליטים דבר, ודאי יותר טוב, אבל אם תהי כאשר היתה עד עתה,
ה"ז כלא הי'.

מהמכתבי שנתקבלו אליו, נראה שהעולם מכיר את המרכז, וצריך
כבודו להשיב לכאו"א בלי המשכת זמן למען להחזיק הדבר, ולהיות
בחילופי דברים.

תמול ערב כתבתי לש"ב וידידי הר"ז זעליגסאן נ"י מכתב
זאקאזנאי.

תצה

נעתקה מגוכתיק שבאוסף המכתבים.
הר"מ: ה"ר משה רוזנבלום. אגרות נוספות אליו — לעיל תצג, ובהנסמן בהערות שם.
ההזמנה... לפט"ג: השוה לקמן אגרות תצו. תצז (בהערות). תק.
האסיפה הכללית: אסיפת הרבנים הכללית, שהוחלט עליה באספת מאסקווא, כניל אגרת תצג, ובהנסמן
בהערות שם.

ה"ר דמינסק: הרב אליעזר ראבינאוויץ.
אספת הועד כעת בחארקוב: כניל אגרות תצג. תצד.
הרלווי"צ: הרב לוי יצחק שניאורסאהן, אבי — יבדלח"ט — כ"ק אדמו"ר שליט"א.
הר"ז זעליגסאן: ה"ר זלמן מחארקאוו, א' מהנבחרים — לעיל תצא.

בעת שיהיו הרבנים, אבקשו לכתוב לי בכל יום מהנעשה.
ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלונ"ח
שלום דובער

תצו

[תרע"ח]

ב"ה אור יום ג' כ"א מ"ח
ראסטוב

כבוד ידי"נ הרב המפורסם ווח"ס נכבד מרומם יר"א כו'
מו"ה אליעזר משה נ"י

אחדשה"ט. מכתבו ע"י הציר הגיעני היום בקר ותיכף הושבתי
בטע"ג (על שני אדרעסין הריצ"י ראפאלי והביורא) בהסכם על
החלטתם, ואם כי זהו כמתחננים אליהם, אבל מה לעשות כאשר
אחרנו המועד, וע"ד נסיעת ש"ב הרלוי"צ נ"י לפ"ד אינו כדאי להמשיך
הזמן בשביל זה, כי א"א שישע בו ביומו שיקבל הטע"ג, ודי ומספיק
הוא נסיעת הריצ"י עם הר"ש לאזאראוו. אמנם צריכים להכין עצמינו
אם לא יסכימו על התנאים שלנו, ולפ"ד צריכים אנחנו לחלק את הנ"ד
נבחרים בעיירות שונות ולעורר י - י - ו בהם.

כפה"נ אינו יודעים מי המה בהספיסאק נו' 3, והרי זה נחוץ לידע.

בטח עשו סדר בדבר אספה הכללית, וגם ע"ד הסתדרות הקהילות
נחוץ שיהי דבר מוכן מה להציע לפני האספה הכללית.

תצו

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.
אליעזר משה: מאדייעווסקי מהאראל. אגרות נוספות אליו - לעיל לו, ובהנסמן בהערות שם.
הריצ"י ראפאלי: הרב יצחק יואל ראפאלאוויטש מקרעמענטשוק.
הרלוי"צ: שניאורסאהן, אבי - יבדלחיט - ב"ק אדמור' שליט"א.
י"ד נבחרים: המנוים לעיל - תצא.
י - י - ו: כינ בכתי"ק ברמו.
ספיסאק: רשימה.
הסתדרות הקהלות... להציע: השוה לקמן - תצח.

ע"ד נסיעתי לפע"ט קבלתי יום ב' שבוע העבר את ההזמנה, ושאלתי בטע"ג את הרב קצ"ב ואייזנשטאט וטריינין, מה יבוא בהקאמיסיי אם השאלות הרגילות או שאלות כלליות, ולאחרון כתבתי שישתדל אולי באפשר לדחות הקומיסיי עתה, ותשובתם הי' שהקומיסיי היא ע"צ הרגילות אך יכנסו בה שאלות כלליות ושנחוץ בואי, וטריינין כותב בשם הדירעקי' שעתה כבר א"א לדחות.

ומפני עצם הכובד להיות עתה בפע"ט לבד כובד הנסיעה כמעט החלטתי מקודם לבלי לנסוע, אך מפני גודל הענין אם יהיו שאלות כלליות הוחלט אצלי לנסוע אי"ה. ואם כי ספק גדול הוא אם יהי' באפשר לפעול דבר, באשר בהקומיסיי יהיו כל האינטלי' דפעטי', והרבנים רובם ככולם מהמתנגדי' ומשלנו כפה"נ הוא מעט מן המעט, עכ"ז מצאתי לחיוב שצריכים לנסוע והוא בדרך כלי לברכת ה' ולהי' הישועה.

בני יחי' נוסע אתי והשגנו הרשיון, וניסע אי"ה מחר, ועדיין איני יודע באיזה פאייעזד נסע אם בהראסטאווער או עם הקיסלאוואדסקין, וזמן הליכתם מפה ג"כ א"א לילדע, ומחר אי"ה אודיעם בטע"ג, וא"י מה יגיע קודם אם הטע"ג או המכ' הזה, ואבקש את כבודו להיות על הוואגזאל להוודע אי"ה את הנעשה. אפשר יסע הריצ"י ראפאלי' ג"כ עם הפאייעזד הזה, והשי"ת יצליח דרכנו.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

נסיעתי לפע"ט: השוה לעיל אגרת שלפניו, ולקמן אגרות תצו (בהערות). תק.
 הרב קצ"ב: הרב דוד טעביל קאציניעלינבויגן מפטי"ג.
 טריינין: ה"ר שמואל מיכל טריינין מפטי"ג.
 כובד הנסיעה: השוה לקמן אגרות תצו (בהערות). תק.
 וואגזאל: תחנת הרכבת (בפטי"ג).

תצו

[מאסקווא שלהי מ"ח תרע"ח?]

בע"ה

מתנדבים לקבלת מניות (אקציות) כשתאושר מהממש' להדפסת

ספרים עברים

75 הרש"ג

75 הרשמ"ט

80 הרחמ"א

75 הרא"ג

10 הרמ"ט

10 הרממ"ש

תצח

[כסלו תרע"ח?]

ב"ה

הצעת פרוגרמא לאגודת „עדת ישראל“, אשר הוצעה בהקומיסיא

תצו

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין. וראה עז"ז שמועות וספורים ח"א (הוצ' חדשה ע' קלג): במרחשון תרע"ח... נסע האדמור"ר הרש"ב לאסיפה מרוטטוב לפטרבורג... ובהגיעו למוסקוה לא יכל להמשיך לנסע למתחז חפצו... לאסוף אנשים מעטים מאניש... הציע לפניהם: הואיל וישנם יהודים רבים שהם פליטים... מורגש מאד החסרון בספרים בכלל ובסידורים בפרט, ורצוני להדפיס סידורים כדי שהם יוכלו להתפלל בהם, ובכן, מציע אני לעשות מניות, ערכו של כל פאי (מניה) הוא אלף רובל, כל אחד יקח מספר מניות כפי רצונו. כולם נרשמו. מזה יסד אחר כך האדמור"ר דפוס „עורא“ ברוטטוב, ויצאו לאור הסידורים הדקים. תהלת ה" נוסח האר"י ז"ל.

הרש"ג: - היר שמואל גורארי.

הרשמ"ט: - היר שמואל מיכל טריינין.

הרחמ"א: - היר חיים משה אלכסנדראוו.

תצח

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין [ובו גם צילום כתי"ק מהדו"ק מהצעה זו]. לעיל באגרת תצו (כ"א מ"ח) כותב, ע"ד הסתדרות הקהלות נחוץ שיה"י דבר מוכן מה להציע לפני האספה הכללית" — הרי שעדיין לא נכתבה אז ההצעה שלפנינו. לקמן באגרת תק (ח' דחנוכה) כותב, בדבר אסיפת רבנים הכללית... אנני רואה בה תועלת גדולה; וכאן שכותב שההצעה [שתוכנה דן בעניני

הנבחרה באספת הרבנים במאסקווא, ותשתכלל אי"ה באספת הרבנים הכללית העתידה להיות בחארקאוו.

מטרת האגודה:

מטרת האגודה היא לאחד ולאגד את כל כחות החרדים יושבי ארצנו רוסיא. לחזק את היהדות, לבצר ולחזק את יסודי האמונה והדת, להגדיל את למוד התורה ולהאדירה, ולהעמיד את כל העניינים החומריים של היהודים בארצנו שיהיו ברוח התורה והיהדות.

פעולת האגודה:

בכדי להגיע אל המטרה הזאת, אוחות האגודה באמצעים האלה.

חיזוק היהדות:

א) להפיח זיק רוח היהדות בכל שדרות העם, באמצעות קביעות למודי אגרות חז"ל – מסי אבות, עין יעקב, מדרש – בבתי כנסיות בכל ערב, ע"י לומדים מובהקים היודעים לפרש ולבאר הדברים על אמיתתם, ע"פ המפרשים הראשונים ואחרונים גדולי המחברים ע"ה המפורסמים בישראל, לקבוע עתים מיוחדים בשבוע ללימוד ספרי מוסר מגדולי המחברים המפורסמים ע"ה, או לימוד ספרי החסידות – כל מפלגה כחפצה ורצונה – ולהעמיד אנשים יראים ושלימים, אשר ידרשו לפני העם בשבתות ובמועדים בדברי מוסר או בדברי חסידות, ברוח דעת והשכל לקרב את לבם לאביהן שבשמים.

ב) בתי הכנסיות והמדרשות, והתפלה בהן בצבור, המה אבן הפנה לחזוקה של אמונת ה' ורוח היהדות האמיתית, ועל כן האגודה נותנת ערך מיוחד לזה, לראות שכל חבר ימלא את המצוה בזה להתפלל תפלות הקבועות שלש פעמים בכל יום, בבית הכנסת. ולמען להשריש בלבבות הבנים יסודי קדשי האמונה, יתאמץ וישתדל להביא את בניו אתו לבית הכנסת להתפלל שמה תפלתו בצבור, ובשביל זה בהמקומות שמורגש חסרון בבתי כנסיות מיסדת האגודה במקומה בית תפלה לרבים, למען שהמטרה הזאת תגיע לחפצה.

חיזוק יסודי האמונה והדת:

ג) ימי השבת ומועדי ה' המה ימי המנוחה הנתנים לעמב"י מסיני,

הסתדרות הקהלות] תשתכלל אי"ה באספת הרבנים הכללית העתידה להיות בחארקאוו נראה שנכתבה בין שתי האגרות הנ"ל – במשך חודש כסלו. וע"פ האמור בסעיף יד, נראה שנכתבה לפני האיחוד עם האגודות נצח ישראל ו"מסורת וחירות" – הנזכר לקמן אגרות תק. תקא.
אספת הרבנים... בחארקוב: השוה לעיל אגרת חצג, ובהנסמן בהערות שם.

בשבתתם תלוי כל קדושת ישראל וקיומו הרוחני והנצחי. האגודה משתדלת בהתאמצות יתירה ומצוינה שכל בתי המסחר, בתי המלאכה וחרושת המעשה, יהיו סגורים בימי השבת והמועד, כנדרש ע"פ משפט התורה. האגודה תשתדל בבתי הנהגת הערים (Городскія самоупра-
 ления) שלא להיהודים השובתים את שבתם, תנתן להם הרשות לסחור ולעבוד בימי הראשון וחגי הנוצרים. האגודה תשתדל להיות חוק מהממשלה, שתלמידי ותלמידות בתי ספר הכללים, יהיו פטורים מלבקרם בימי השבת ומועד. כן תשתדל להיות לחוק, שהיהודים בצבא, והעובדים במוסדי הממשלה והעירוניים, יהיו פטורים מעבודתם בימי השבת והמועד.

ד) החינוך הדתי והשרשת האמונה בלבנות הבנים, הוא היסוד הראשי בנצחיותו של עם ישראל ושמירת התורה. תינוקות של בית רבן ובני הנעורים המה בני דור העתיד, בהם תלוי כל תקות עם ישראל ונצחיותו. האגודה תיסד חדרים לילדים ללמדם תורת ה', ולהשריש בלבם שרשי האמונה והיהדות, תשתדל להעמיד מלמדים טובים, יראי אלקים, יודעים ונאמנים באומנתם. ללמוד תנ"ך עם פרש"י, התחלת גמרא, גמרא, כפי הכתות אשר יסודרו בהחדרים בסדר נכון, ע"י המלמדים עם המשגיחים אשר יעמדו ע"ז ביחוד מתוך חברי האגודה, ותעמיד האגודה משגיח מיוחד להשגיח על הנהגת הילדים בהנהגת היהדות, והנהגת דרך ארץ.

רצוי בכלל הדבר, שהחנוך הדתי יעבור מרשות היחיד לרשות הצבור, והוא שתוסד קומסיי מיוחדת מחברי האגודה שתשים את לבה לשאלת החנוך ביחוד, לארגן את כל המלמדים שבעיר לאגודה אחת, ולסדר את הנערים התלמידים לפי הכחות הנדרשות, כל אחד לפי מדריגתו ובחינתו, וכן שהתשלומין להן ינתנו מקופת הצבור, עפ"י מה שיכניסו אבות הנערים לתוך הקופה הכללית להמלמדים, למען שהחנוך לא יהי תלוי ברשות המלמדים, כ"א ברשות הצבור, ולפקח ע"ז.

הערה: ע"פ דרישת האבות, תקח האגודה מורה ללימוד שפת המדינה בשעה קבועה ביום, לנערים לא פחותים מעשר שנים, תחת השגחת המלמדים או המשגיח.

ה) האגודה תשים את לבה לחנוך הבנות, להשריש בקרבם ע"י למודי תורת ה' - תושב"כ - האמצעים הדרושים לזה, את יסודי האמונה והדת, ולהפיח בקרבם זיק הקדש ורגש אהבת התורה, וידיעת

הדינים המוטלים עליהם ע"פ התורה, וקדושת עם ישראל כי עם קדוש הוא לה' אלקינו.

(ו) האגודה תתענין בכשרות הבשר, ע"פ התקנות שתעשה האגודה לצורך זה, האגודה תדרוש שלהיהודים העובדים בצבא ינתן להם מאכל כשר, כן תתענין האגודה בדבר כשרות בתי האכל בערים (ראסטאראנען) ובתי הכללים שגם היהודים באים לשם.

(ז) האגודה תתענין בטהרת המקוה, לעורר את העם בהדבר הגדול הזה שהוא יסוד כל היהדות, ובו תלוי גורל כל הדור הבא, ולתקן מקואות טהרה שיהיו בתכלית ההכשר ועל צד הנקיון.

(ח) ענין אפית המצות ושמירתן, הוא יסוד גדול בתורתנו, ולדאבוננו הדבר הגדול הזה נעשה בלי השגחה מיוחדת ומדויקת. ועל כן האגודה חייבת להעמיד משגיחים לאפית המצות, הן הנאפה לצורך הקהל, והן אצל האופים למכירה.

(ט) האגודה ממצאת להמקומות הדרושים תשמישי מצוה וקדושה, כמו ציצית, תפילין ומזוזות, שהשגחתן כבדה מאד ביותר בזמן האחרון, האגודה מתענינת שיעשה הכל בתכלית ההכשר, ולבלי לקנות אחת מאלה רק ע"פ הכשר מרב מובהק.

הגדלת התורה:

(יוד) האגודה תתאמץ ותשתדל אשר בכל עיר ועיר יהי חדר או חדרים ללימוד גמרא, בהשגחה טובה וכאמור לעיל סעיף ד'.

(יא) האגודה משימה לבה להרחבת הלימוד העיוני בין בחורי ואברכי ישראל, על ידי התיסדות ישיבות חדשות, או התאחדות אל הישיבות הקימות, המוקדשות ללמודי גפ"ת בעיון ובבקיאות, לפקח בשכלולם והטבתם, בהגדלת והפרכת הלמוד, על ידי בחורי חמד, וראשי ישיבה נעלים, והדרכה טובה, ובהשגחה מעולה, ולבחון את הלומדים בעת קבוע בשנה ע"י רבנים גדולים, ולעיין ולפקח בקיום החמרי של הישיבות.

(יב) האגודה תיסד שעורי למודי תורה ברבים. כל חברי האגודה ישתדלו לבוא בזמן קבוע לביהמ"ד ללמוד בחבורה בכל יום ויום. כל חבורה כפום שיעורא דילא, אם בלימוד גמרא ופוסקים, או בלימוד שו"ע וכה"ג, לקבוע שיעורי ערב ללמוד עם בעלי מלאכה שו"ע או קיצור שו"ע. ליסד חברות, תפארת בחורים" מעזרי בתי מסחר,

שיתאספו בכל ערב ללימוד פרשת השבוע וש"ע בדינים הנוגעים לחיי היהודי.

(ג) האגודה תיסד בתי מלאכה וחרושת המעשה לילדי בני"י, ללמדם מלאכה המפרנסת את בעלי, ותעמוד ע"ז משגיחים מיוחדים להשגיח על טיב לימודם והתעסקם במלאכתם, ועל הנהגת הבתים שיהיו ברוח היהדות, ולקבוע שעה מיוחדת ביום ללמוד עם החניכים פרשת השבוע ומשנה או שו"ע, ושעה מיוחדת ללימוד שפת המדינה וידיעת החשבון, ולקבל בהם נערים מבני י"ג י"ד שנים.

(ד) אגודת „עדת ישראל" הוא מחברים בלתי מפלגתיים (ארתודכסים בעז פארטיינא) חבר האגודה הזאת אין לו הרשות לכנס אל איזה מפלגה (פארטיי) מיוחדת אשר בקרב ישראל.

(ט) בעניני העיר הכוללים, כמו בהסתדרות הקהילה, ובהבחירות במועצות העיר וכדומה, תתאחד אגודת „עדת ישראל" עם אגודת מפלגה אחרת אשר גם היא יסודה ברוח היהדות, אבל מבלי להתערב כל אחת בחברתה לנגוע אפי' במקצת בהפרוגרא' המיוחדת שלה.

(טז) האגודה תתענין ותתאחד בכל מוסדות הצבורים החמריים של היהודים, ותשתדל שיהיו ברוח היהדות.

(יז) האגודה תתענין בשאלות הכלכליים והצבוריים המקומיים, ותשתדל להכניס חברי' בבית מועצות העיר וביתר המוסדות המקומיים והכלליים, למען להגן על עניניהם הרוחניים והחומריים.

(ח) האגודה מוציאה עתון יומי או שבועי, בעברית ובשזרגון, להפיץ רעיונותי' ושאיפותי' הרוחניות, ולהפיץ מאמרים וספרים המדברים ברוח היהדות.

תצט

[כסלו תרע"ח]

אחי ורעי, הנה בקרוב יהיו הבחירות אל הכנסי' העברית מכל ארץ

תצט

נעתקה מצילום כתי"ק. בלי תאריך. ונוכרת באגרת שלאח"ז. ערכתי והדפסתי מכתב דבר הבחירות ושלחתי בכל המקומות, ואי"כ נראה שנכתבה לפני, ובסמיכות, לאגרת שלאח"ז. וממ"ש. להרבות אישים אל

רוסי. כנסי' כזאת עוד לא היתה מעולם בארצנו, ואפשר גם לא בכל הארץ. אמנם גם תוכנה וענינה, לא הי' מימות עולם, מאז היינו לעם, ר"ל מאז ניתנה לנו התורה בהר סיני (ע' בגמ' ברכות דס"ג ע"ב ע"פ היום הזה נהיית לעם וכי אותו היום ניתנה תורה לישראל כו', ועמ"ש במד"ר שה"ש פ"ב ובזהר ר"פ חקת).

בין כל השאלות אשר תדין הכנסי' בהנוגע אל המצב החמרי של עמינו, שגם בהם יש נגיעה רבה אל הדת, תדין בדבר הקהילות, אם הקהלה תהי' דתית או חילונית, זאת אומרת: אם על הקהלה חל חובת התענינות עניני הדתים, בית הכנסת לתפלה, רב, שו"ב, מקוה וכדומה, או זהו דבר פרטי ויחידי, היינו הרוצים להתפלל יבנו להם ביהכנ"ס ויחזיקו אותו על הוצאת עצמן, הרוצה בכשרות יקחו להם רב ושו"ב וכו', והקהלה תתענין רק בהענינים החילונים, כמו עקאנאמי, קולטורי, שמירות הבריאות וכדומה, ולא יהי' לה שום שייכות ברוח ובחמר אל הענינים הדתים, וגם בהכנסת הקהלה מכל אנשי תחזיק ותכלכל רק הענינים החילונים, וידוע שהכנסת הקהלה תהי' הכרחיית (פרונאריטעלנא) שזה כבר מוסכם מכל, ותוחלט בהכנסי' ההוית.

עוד תדין הכנסי' בדבר החינוך והתיסדות בתי הספר המוטלים על הקהלה. השאלה תעומד בכללותה, אם החינוך צריך להיות ברוח התורה והיהדות, ומה הוא בית ספר עברי, אם עקרו הוא ללמודי קדש, ומהו למודי קדש, אם לימוד התורה הכתובה והמסורה, או רק לימוד השפה וקורות דה"י לבנ"י וכדומה, או כל עקרו הוא ללמודי חול, ובית הספר אשר תכיר הכנסי', הוא אשר יהי' על הוצאות הקהלה.

הדברים אינן דורשים ביאור, ואינן צריכין התעוררות, הדברים מדברים בעצמן, קהלה ישראלית לא דתית. התבוננו, על מה אנחנו עומדים, על קהל עדת ישראל אשר יסודתו בהררי קדש, שיהי' ח"ו בלא דת ובלא תורה. ביהכנ"ס לתפלה, רב ושו"ב, מקוה טהרה, אינן צרכי הרבים רק צרכי היחיד.

ובמה יחזיקו היחידים את כל אלה, כל כוחם ע"פ אומדנא ושומת ראשי הקהלה יתנו על הדברים אשר תיסד הקהלה, ובמה ישארו המה, צרכי חייהם הפנימיים לא יהי' להם במה לנהג, אלה החפצים ללמד בניהם תורה (שהמה הרבים ת"ל במדנתנו) יצטרכו להחזיק ת"ת על

חשבונם, ומה יהי בבני העניים, אשר מהם תצא תורה, ובהכרח יתורפפו ח"ו כל עיניים הדתים ולמוד התורה, והכלל כולו ילביש צורה אחרת, ומי יודע במשך הימים מה יהי מזה, ה"ל, ותחת אשר הזמן והמצב דורש לחזק מוסדי הדת והתורה, יכול להיות ח"ו ההיפך.

הדת והתורה הוא האדם פנימי שלנו, הם חיינו ואורך ימינו, בהם אנחנו חיים ובהם אנחנו קיימים, הדת והתורה אינם תלויים בשום דבר וענין, כ"א הכל תלוי בהם, ובלעדם לא יש מציאותינו כלל.

אוי לנו אשר הגיע בימינו לשאול ולדרוש, אם הדת הוא ענין כללי או פרטי, אבל כאשר הגענו לזה, עלינו להשתדל ולהתאמץ להעמיד הדבר על מכונו כפי אשר ה' דורש מאתנו.

ועל כן ידידי ה', התעוררו נא והתאזרו נא בהבחירות אל הכנסי, הגדולה, לבחור אנשים יראים ושלימים עם ה' ותורתו, אשר דעתם ולבם נתונים ומסורים אל אמתתה של הו ורה והיהדות, ואשר כח בהם לעמוד בפרץ, להרים - בעזרתו ית' - דגל התורה והיראה.

ובאשר לדאבוני אחינו היראים מצוינים בהתרשלות בכל ענין כללי ע"כ הנני מן המודיעים ולפני ולפנים, שכל אשר יתשל בענין הזה, עבירה היא בידו, וכל אשר היכולת בידו לפעול ולהרבות אישים אל הרשימה הנבחרת הטובה, מחויב הוא בדבר, חובת מצוה וחובת חובה עליו כלפי שמיא, בשביל ישראל ובשביל התורה, להתאמץ ולהשתדל בכל כחו, כל אחד ואחד שבו הדבר תלוי, הוא יכריע את משקל הכסף, וכל אשר לו הזכות לבחור (היינו מבן כ' ומעלה), הוא וכל אשר לו, יבאו אל הבחירות, והיו נמנים עם כל חבריהם לדבר מצוה לשם שמים.

התעוררו והתעודדו נא יראי ה', להיות לעזרת ה' בגבורים, כי השעה צריכה לכך, ואם לא עכשיו אימתי. עליהם לעשות את חובתם לקיום התורה והיהדות, והשי"ת יהי בעזרם ויעשו חיל.

והנני ידיד אמת ליראי ה' וחושבי שמו חפץ טובם והצלחתם תכה"י

שלום דובער

אני מבקש להדביק המכתב הזה על כותלי ביהכנ"ס.

תק

ב"ה אור ליום ב' ח' דחנוכה לפ"ק
ראסטוב

כבוד ידי"נ הרה"ג המפורסם נעלה ונשגב יראת ד' אוצרו
כו' כש"ת מו"ה חיים עוזר גראדזענסקי נרו יאיר ויזרח

אחד"ש רומעכת"ר נ"י.

יקרתו מיום י' כסלו הגיעני, ומפני הימים דהעדר המנוחה פה,
אחרתי עד כה, היום ת"ל שבה המנוחה אל מקומה והקולות
המפחידים אינם נשמעים עוד. יתן השי"ת שיהי מנוחה קיימת.

נסיעתי לפעט' עכבתי במאסקווא ומפני הש"ק לא יכולתי לחזור
לביתי תיכף. ובין כה נעשתה המהומה במאסקווא והוכרחתי להיות
שמה איזה ימים, ות"ל שבתי לביתי שלום. והשי"ת ישמור אותנו ואת
כל אחביי בכל מקום שהם מכל צו"צ ונו"מ כו'.

מהבלוק אחדות קבלתי הרשימה שלהם, ובהשקפה כללית ניכר
שנעשית רק עפ"י גורל. ובהרבה מהמקומות לא העמידו מהמקומיים,
או העמידו אותם בסוף. ומהי"ד הנבחרים דאסיפת מאסקווא מעט
אשר נמצא בהרשימה שלהם, אמנם הלא כבר בכל עיר נעשו
קאמיטעטין להבחירות, וכבר עשו רשימות שבחרו בעצמם, והבוחרים
לפ"ד יסכימו על הרשימה.

רומעכת"ר צדק מאד בדבריו שנחוץ להתעסק בדבר הבחירות, אבל
מי יתעסק בזה, אם היתה הביורא שלנו נבנית כמו שחשבנו, היתה היא
המתעסקת בזה הן משילוח מאמרים הן בשילוח צירים לעורר בדבר,

תק

מהעתקת הגר"י לנדא (אוסף מונדשיין).

חיים עוזר גראדזענסקי: אגרות נוספות אליו — לעיל קפח, ובהנסמן בהערות שם.

העדר המנוחה: מלחמת האחים שהתחילה אז.

נסיעתי לפעט': השוה הערות לרשימה הנ"ל — תצו.

בלוק אחדות: שאיחד את הארגון הבלתי מפלגתי שייסד רבנו, יחד עם הארגונים. נצח ישראל' ומסורת
החירות'. בלוק זה זכה בכל העת כמעט ברוב קולות בבחירות. לכנסיה היהודית. ראה גם אגרת שלאח"ז. על
האגודות הנ"ל — ראה לעיל אגרת תעג, ובהנסמן בהערות שם.

אבל כאשר נהרס הבנין טרם היותו ממילא אינו נעשה דבר, ערכתני והדפסתי מכתב בדבר הבחירות ושלחתי בכל המקומות, אבל במה נחשב הוא, לידידינו ר"מ ראזנבליום שי אמרתי שישתדל להעריך מאמרים תכופים בדבר הבחירות ולהפיצם, ובכל אלה מסופק אני בפעולתם. אפשר יצאו מאמרים במכה"ע או מגדולי הרבנים יחי נעלם מאתי, אך בדי"כ עלינו ליחל רק למעשה ניסים.

ובדבר אסיפת רבנים הכללית, אם כי כשאני לעצמי אינני רואה בה תועלת גדולה [ובפרט] כאשר תהי ע"י קריאה כללית, אך באשר באספת מאסקווא הוחלט שתהי אספה כללית, תובעים אני האספה אפשר תוכל להיות בהזמן שבין הבחירות והנסיעה אל הכנסי, והי נכון לפ"ד שיבוא כת"ר יחי בדברים עם רבני מינסק בנידון זה.

ויקבל כת"ר החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונפ"ח מכבדו ומקירו כרום ערכו הנשא.

תקא

ב"ה אור יום ב' כ"ג טבת תרע"ח לפ"ק
ראסטוב

כבוד ידידי הרב המפורסם נעלה ונכבד יר"א כו' מו"ה
אלי מאיר פייוולזאן נ"י

אחד"ש כת"ר יחי.

מכתבו נכון הגיעני, ומפני טרדתי באיזה ענין אחרתי בתשובתי.

בדבר הרשימה מהבלוק כתבתי לידי"נ הגרח"ע נ"י.

ומה נאמר זהו אחד מהדברים היותר גדולים שהיו באספת

מכתב דבר הבחירות: הגיל תצט.
רבני מינסק: השוה לעיל אגרת תעא.

תקא

מהעסקת הגר"י לנדא (אוסף מונדשיין).
אלי" מאיר פייוולזאן: הרב מקומישאק. נזכר גם לעיל אגרת תפכ.
הרשימה מהבלוק: השוה אגרת שלפנ"ז, ובהנשמך בהערות שם.

מאסקווא, והייתה ההחלטה להתענין בזה ע"י התיסדות ביורא להפיץ מאמרים ומשלות צירים וכה"ג, אבל פירוד הדעות [...] מהרס הכל.

כל השתדלותי בדבר האספה הי' כוונתי אולי יעלה בידנו שיהי' כח מאוחד בענינים הכללים. והנה נתערבב הדבר ע"י שההצעה הראשונה שבה בהאספה, הבלתי אפשרי להסכים עלי' לכן נעשה הפירוד ביותר כמדומה לי. וכ"כ הגיע הדבר שלא זו בלבד שלא עזרו לבנות הביורא ולשכללה עוד השתדלו להרסה, מבלי משים לב להיכן הדברים מגיעים. וכה הולכים כל הענינים בלי סדר ומשטר, מפני העדר האחדות. וכמו"כ דבר הוצאות עתון כשר, דורש התאחדות הכחות ברוח בסופרי' ומבקרי', ובאמת דרוש לזה כסף רב, ומראשית כזאת צריכים לידע אם יהי' דבר של קיימא.

ויקבל החוה"ש מאדה"ש כאוות נפשו וידידו המכבדו כערכו הנעלה.

תקב

[שבת תרע"ח?]

מכתבו נתקבל ש"ק העבר, ואם כי כבר אחרי הבחירות, נצטויתי להשיבו למען הסר לזות שפתים מהרבנים המודיעים, והנני להודיע אשר כנים דבריהם.

והפלא מי יעיז כזאת לדבר סרה על הרבנים המפורסמים, אין זה רק מאלה שמטהרים כל האמצעים למען להגיע למטרת תפצם, אשר כן לא יאתה לעשות,

והשי"ת יעמיד כאחב"י על קרן אמת קרן האורה.

תקב

נעתקה מצילום כתיק שבאוסף מונדשיין, ומהלשון. נצטויתי להשיבו" נראה שנכתב טופס זה להמזכיר צ"מ שיכתוב בלשון זה. ועדיין לקמן אגרת תקלת. לע"ע לא נתברר לנו מתי בדיוק היו הבחירות, ומהאגרות שלפניו נראה שאז עדיין לא היו הבחירות, ושהיו בסמיכות לאח"ז, ואיכ נכתבה האגרת שלפנינו לערך בחדש שבט תרע"ח.

תקג

ב"ה יום ג' כ"ח אדר תרע"ח לפ"ק
ראסטוב

כבוד ידי"ע הג' המפורסם ווח"ס נכבד יר"א כו'
מר"ה נתן נ"י

אחדשה"ט.

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. המצה שמורה עם המכ' הגיעו ת"ל כשורה, ומעומק לבבי אודה לה' אשר לא עזב חסדו מאתנו ונתן לנו את המצוה לקיימה בעזרתו ית', השי"ת יהי' בעזרנו לקיים מצוה זו וכל המצות בשמחה ובטוב לבב, ויאיר נפשנו באור החיים מיכלא דמהימנותא ומיכלא דאסוותא, ונזכה בקרב לביאת מ"צ ונאכל מן הזבחים ומן הפסחים כו'.

גודל ת"ח לכבודו אשר זכה אתי בדבר הזה, ובזכות זה ישמור השי"ת אותו ואת כב"ב יחיו מכל צו"צ ונו"מ ויחוג את חהמ"צ הבע"ל בדיצה ובכשרות בשמחה ובטוב לבב, ויצליח לו השי"ת בכל עניניו בגו"ר.

חפצי מאד לידע מהנעשה אצלם מהשינוי שהי' במחנם, ואבקשו להודיעני משלומם בטע"ג ובמכ', ובאשר כל זה מוטל בספק, ע"כ אם אפשר הדבר מה טוב שישלחו מכ' ע"י שליח להודיעני מהנעשה אתם, ויעזור השי"ת שיהיו במנוחה בכל פרט.

בפה החרימו כל הבתים, וכולם הבע"ב והשכנים יתנו שכר דירה, וששים פרצ' שייך להם, ומשו"ז עכבנו לע"ע לעשות את הראמאנט. הקופצע אצל המלאצי נאטריוס כבר נעשה ביאנוואר, ונתתי חמשים אלפים, והמותר ליתן כשיהי' האישור. אם יאשר השטארסי נאטריוס את הקופצע איני יודע, בהצו הי' שלא לעשות שום קופצעס מעתה,

תקי

נדפסה בשה"מ תרע"ח ע' תלט. והוגהה ע"ם גוכתי"ק שבאוסף המכתבים [צילומו לעיל — מכוא ע' 19].
נחן: גורארי. אגרות נוספות אליו — לעיל רד, ובהנסמן בהערות שם.
מהשינוי שהי' במחנם: בקרעמענטשוק. כנראה הכוונה לכיבוש קרעמענטשוק ע"י אשכנז — השוה ס' הזכרונות לאאיז ר"מ גורקאו ע' כט.
ראמאנט: שיפוץ.
הקופצע: שטר הקניו.

העו"ד גו"א בפה אומר שהנאטאריוס יאשר, עתה מייעץ הוא לעשות הראמאנט גם בשביל השמירה כו', ויכול להיות שנתחיל אי"ה הראמאנט אחר ש"ק הבע"ל, ויתן השי"ת שילך הכל כשורה ויהי בהצלחה.

בליובא נעשה שערוריות גדולה מהתקרבות האשכנזי, וגם היוקר עלה מאד (פוד לחם ששים ר' ולנו דרוש שני מאות פוד לחדש כן כותב רא"ק יחי, עתה שמענו שנפל המקח על מ"ה ר' הפוד, וזה עולה ג"כ סכום גדול), ומעות אין אצלם, כי מפה א"א לשלוח ושם אין הפאצט נותנת מעות, ולשלוח ע"י ציר מורה הדבר. וע"י התעוררות ידידנו הר"ז פערסיץ יחי ויתר ידידנו שם נסע רא"ק למאסקווא, וקבל ממאסקווא הלוואות בסך ל"ג אלפים (שכבר הי' בע"ח י"ב אלפי' בליובא) והחליטו לנסוע מליובא משום ב' הטעמים הנ"ל, ובחלופי טע"ג מפה למאסקווא וליובא כתבתי להם שיעתיקו לקרעמענטשו, ובדעתי הי' שהתלמידים שבהשיעור יהיו בקרעמני, ואני חושב אשר ימצאו להם ארוחת ימים, והגדולים נחלוק באיזה עיירות כמו חארקוב (שמבקשים עוד ערך ט"ו) פאלטאווא או חאראל וכדומה, הי' סברה שיעתיקו לפנים

העו"ד גו"א: השה אגרת שלאח"ז.

רא"ק: ר' אליעזר קאפלאן מנהל הלשכה.

הר"ז פערסיץ... רא"ק: בפרטיות יותר מסופר הדבר ברשימת הר"י דוויקאבסאן ע"ה (שנשלח מליובאוויטש לראסטוב להודיע לרבנו את המצב בליובאוויטש, והגיע לראסטוב באור ליום ה' ר"ח ניסן — יומיים לאחר כתיבת אגרת זו): להטבת המצב הכלכלי... נסע הר"ר שילם קוראטין לפ"ב ור' אלעזר קאפלאן לוויטעבסק ונעוועל ואותי שלחו למוסקבה וגם הת' ר' ליב קרסיק ז"ל נסע עמי, יצאנו בליל י"ב אור ל"ג אדר... סרנו לבית ידידנו ר' ברוך שלום ע"ה כהן... למחר בבוקר [שושן פורים] הלך עמנו ללשכת הגביר ר' זאלקא פערסיץ ע"ה והתחיל לצלצל על הטלפון ובמשך היום נאסף שמונה עשר אלה ר"ב ותמרנו בכגדנו כ"א תשעה אלפים ובאנו לליובאוויטש, גם הר"ש קוראטין בא מפ"ב והר"א קאפלאן בא מוויטעבסק ונעוועל והביאו ג"כ סכומים מסוימים.

לקרעמענטשו: השה לקמן אגרת תקה. ס' הזכרונות לאא"ז ר"מ גורקאו ע' יח.

חאראל: בארכיון מאדיעווסקי נמצאת אגרת בגוכתי"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, מיום א' וירא פר"ת'

בקשר למחלקה שנסתדרה בחאראל:

כבוד ידידי עוז הרה"ג המפורסם נכבד ומרומם וי"ח א"א

מוהר"א משה ש"י מאדיעווסקי

שלום וברכה!

בבוא ידידנו ר"א ש"י קאפלאן הרציע מאת אשר מעל ועשה כבוד ידידי לקבוצת התלמידים יחיו מהמוסד תומכי-מימים יצוי הנמצא במחנם. וגודל התענינותי להטבת מצבם ברו"ג. אם כי למותר הוא התודה מצדי בזה. ורק חובתי אקיים ומקרב לבי הנני מגיש תודתי לכת"ר על נועם פעולתו הלזו בה עסק. וגודל הבקשה בהעתידי להתענין בכל הנוגע במעמד ומצב המערכה הלזו. ולעורר האויים להתעורר לכל דבר טוב ומועיל, אשר יואילו לחזק את המוסד הזה בכל האפשרי. וזכות תוה"ק ולומדי היקרים תגן עליהם ועלינו להושע בישועה שלמה.

והי' ברכה ושלום כאוות נפשו וידידו עוז

הדריש מוקירו ומכבדו ומייחל כי יתמלאו בקשתינו כ"אות

ראססיי כמו בפלך טאמבאוו וכדומה, אבל כבד עלי הדבר שיהיו במקום שאין מכירים כלל, ומי ידאג להם לטובתם, ע"כ החלטנו כנ"ל. אמנם עתה איני יודע אם יוכלו לנסוע דרך קורסק חארקוב ואם יוכלו לכנוס לקרעמני.

תמול הגיעני טע"ג מליובאי כאשר אפשר שהמצב נתחלף ממתנינים על תשובה (חלק מבני השיעור במספר ל"ב נערי עם הר"י ארש כבר נסעו לאראל) כפה"נ כוונתם על חתימת השלוי, ואיני יודע אם יש לסמוך ע"ז וימי הפסח הבע"ל ממשמשין ובאין, ולע"ע לא הושבתי להם, והשי"ת יתקננו בעצה טובה ויהי ביכולתנו להחזיק תו"ת כמו שהי ושיהי בהצלחה בכל פרט.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תקד

[אדר תרע"ח?]

צריכים למהר את גו"א בפעולתו כי הבאים באו כעת לשם עוה"פ וכשיבוא לפה ונאמרו להם שבלא מאנדאט כו' ימהרו להשיגו, וע"כ צריך להקדים הוא בעזרתו ית'.

חלק... לאראל: לאח"ז עברו גם הם לקרעמענטשוג.

תקד

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיון, וכשוה"ג נרשם ע"י הגר"י שי' לנדא: הפתקא הזאת שלח כ"ק קדה"ק זוקלליה אלי לדפוס. עזרא, והיא משנת תרע"ח כענין הבית שבנו בעד כ"ק שלא יקחום הבולשביקים, וזה בפעם הב' שתקפה יד הבולשביקים באופן זמני. את גו"א בפעולתו: השוה אגרת שלפניו: העו"ד גו"א כפה אומר... לעשות הראמאנט.

תקה

ב"ה יום א' י"א ניסן תרע"ח לפ"ק
ראסטוב

כבוד ידי"ע הג' המפורסם וו"ח נכבד יר"א כו'
מו"ה נתן נ"י

אחדשה"ט.

מכתביו צירוף הסך אלף ר' נכון הגיעני, וב"ה אשר הציל אתכם בימי המהפכה – ל"ע – והשי"ת ישמור אותו ואת כב"ב יחיו מכל צרה וצוקה ומכל צער ונזק ולא יוסיף לדאבה עוד ושום ב"א לא יגע בו לרעה ח"ו, ויהי במנוחה בכל פרט.

ע"ד קרעמעני באים ידיעות שונות, ואין להעמיד עליהם שום יסוד, ובכל אופן ישמור אתכם השי"ת שלא יגיע אליהם שום דבר רע ח"ו, ויחזק השי"ת בריאותו ובריאת ב"ב, ויתן לו השי"ת מציאת חן ופרנסה והצלחה בכל פרט.

מאחיו יחי' קבלתי מכ' מחערסאן ע"י נוסע, מתאר המצב שהי' בו – ל"ע – והוא נורא מאד, והשי"ת ברחמיו הגין עליו. ביום ג' העבר קבלתי מאתו טע"ג שבאלו הימים נוסע לאדעס, שלחתי מכאן טע"ג לחערסאן ולא קבלו, וביום ד' שלחתי לאדעס וקבלו אך כפה"נ נשאר פה, והשי"ת ישמור אותו.

בפה הפקודות התכופות הבאים בתוקף גדול, והשמועות והידיעות שבכל יום מפחדים מאד, ותקותינו להשי"ת והוא ישמור אותנו מכל צו"צ ומכל צעו"נ, ושנהי' במנוחה בכל פרט.

בליל ש"ק ויק"פ נתעורר אצלי – ל"ע – כאב גדול בצד הימיני כמו שהי' באיזה שנים מלפנים בצד השמאל, וע"י הנחת מים רותחים נשקט

תקה

נעתקה מצילום כתי"ק.

נתן: גורארי. אגרות נוספות אליו – לעיל רד, ובהנסמן בהערות שם.

ע"ד קרעמעני: השוה לעיל אגרת תקג.

מאחיו: ר' שמואל גורארי.

בליל ש"ק... כאב: ראה מפתח מאמרי תרע"ח: החודש הזה, רשום בגכתי"ק ממעל למאמר: "ליג, מפני

הכאב בהצד הימיני שנתעורר – ל"ע – בליל ש"ק. והשי"ת ישלח לי רפוי"ש בקרב.

הכאב, ואח"כ בבקר נתעורר עוד הפעם וע"י התרופה הנ"ל נשקט ת"ל, בס"ה הי' הכאב איזה שעות, ומאז עד עתה לא הי' יותר, רק לעתים נשמע כאב קל בצד הימין ולפעמים בצד שמאל והשי"ת ישלח לי רפו"ש בקרב בתוך כו'.

התלמידים בני השיעור כפה"נ באו כשלושים או יותר, וגם הבחורים כפה"נ באו למחנם, ולפי השמועה נסעו כולם מליובא' אם בטע"ג האחרונה יום ה' ר"ח ניסן כתבתי להם שיהיו בליובא' עד אחר חה"פ הבע"ל, ואז נראה אי"ה. בני שיעור חשבתי שבכל אופן להעתיקם מליובא' לקרעמענט', רק הגדולים חשבנו אולי יוכל להיות שישארו בליובא', לא רציתי להזיזם ממקומם, וכפה"נ נסעו טרם שקבלו הטע"ג הנ"ל, ואי"ה אחר חה"פ נעשה בזה סדר בעזרתו ית', ואני כותב בפרטיות לאחיו הרמ"מ יחי'.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש ויחוג את חהמ"צ הבע"ל בדיצה ובכשרות כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

אני מברכו בברכת מז"ט בעד הב"מ של בנו יחי', מז"ט, יחזק השי"ת לבו בקיום המצות ובתורה ועבוד"ה ויקבל נחת ועונג מאתו ומכל צאצאיו יחיו בכל פרט ברו"ג.

התלמידים כו': השה לעיל אגרת תקנ.

יום ה' ר"ח ניסן: באור ליום ה' ר"ח ניסן הגיע הר"י דזייקאבסאן לראסטאו ומסר לרבנו מצב הדברים בליובאוויטש, ושאלתם אם להשאר לחה"פ בליובאוויטש. במוש"ק נכנס ליחידות, וסיפר לו רבנו ע"ד הטע"ג.

הנזכרת כאן, כמסופר כ"ז ברשימתו.

הבי"מ של בנו: ר' שמרי' שיחי' מאה"ק.

תקו

ב"ה אור ליום ד' ט"ו מנ"א תרע"ח לפ"ק
סלאוויאנסק

כבוד ידידי הרב המפורסם ווח"ס ונכבד יר"א כו' מו"ה
נטע לערנער נ"י

אחדשה"ט.

מכתבו נכון הגיעני. ובדבר הרעזינא ג"א שאלתי מפארמאצעפט
וא"ל שהוא שרף היוצא מהאילן. וזאת לא אמר שמערבין בו חול. ואמר
שזהו רעזינא האמיתי. ויש ג"כ איסקוסטוונא ונעשית מפסולת הנפט
והבטיח לי לעיין בספרים שלהם המדברים בזה.

מ"ש כבודו שאין ע"ז תורת בגד מפני שאינו טווי, הלא כללות
הענין שייך בצומח כמו בצמר פשתים או בשאר מינים בשלשה על
שלשה או כשאורג בגד בפ"ע כמ"ש הרמב"ם בהל' כלים פכ"ב ה"א ופ"א
הי"א, וכן צומח שבחי כמ"ש הי"ב, אבל מה שייך זה בשרף של אילן
שאין מבינו טווי כלל, והלא נייר שעשוי מן העץ או מעשבים אינו
מקבל טומאה כמ"ש הרמב"ם שם פ"ב ה"א.

והנה משום תערובות חול שבו הרי כ"ח שלא נצרף בכבשן ה"ה כלי

תקו

נדפסה בקובץ יגדיל תורה (ניו. חט"ז ע' קעג.

רעזינא: ראה עוד עדין רשימת דברים מהר"י שי' לגדא (הוספות לשו"ע אדה"ז קה"ת (1910] 78) ובכ"מ)
ס"א, טהרת מים סנ"א.

פארמאצעפט: = רוקח.

איסקוסטוונא: גומי מלאכותי.

מפני שאינו טווי: עדין כתב השואל בשו"ת מהרש"ם סי' ב' ד"ה והנה עוד כתב רוי"מ כי בסתימת כו'. וכן
הביא שם סברא זו בשם הגאון מראדזין בסד"ט. אך המהרש"ם ספק בדבר מהא דהעלה השיבת ציון שלמנ"ז לט
דנייר מקבל טומאה אף שאינו טווי. הובאו בספר טהרת מים שם, — אבל ראה הערה שלאח"ז.
עוד כתב במהרש"ם שם, ד"ל דמק"ט אף שאינו טווי, דטווי בעינן דוקא בדבר שאינו ראוי למדרס,
משא"כ גומי שעושים ממנו מנעלים. וכתב ע"ז בטהרת מים שם: „על השאלה... והרי קי"ל דאין דבר מקבל
טומאת מדרס אא"כ יחדו למדרס... השיב לי כ"ק אדמו"ר מוהר"מ של"ט"א מליבאוויץ, דכיון שיש שעושים
סתימה של רובער בשולי המקוה ודורסים עלי' הרי הוא כמעשה למדרס."

הרמב"ם שם פ"ב ה"א: כנראה ר"ל דמטעם דאינו טווי אין לטהרן, אך מ"מ יש לטהרן מטעם שעשוין מן
העץ — כמו נייר דפ"ב ה"א (ואולי חסר כאן כמה תיבות). ומ"ש בשו"ת מהרש"ם (הובא בהערה שלמנ"ז)
מאלו הסוברים דנייר מקבל טומאה, הרי זהו דוקא בנייר העשוי מבלאי בגדים, ולא בהעשויים מהעץ דמפורש
ברמב"ם להיתר, כמפורש בדבריהם (נשמנו בפתחי תשובה סי' קצ סק"ח). גם בטהרת מים שם הוכיח מדין
ופת העשוי משרף היוצא מעץ ואינו מקבל טומאה.

אדמה ואינו מק"ט כמ"ש במשנה דספ"ד דכלים והרמב"ם שם רפט"ו. ומה שיש לעיין בזה לפ"ד הוא כי השרף והחול ודאי מתבשלים ונרתחים ביותר, אם לא חשיב זה כמצרף בכבשן. ודוגמא לזה בכלי זכוכית שמק"ט מדרבנן משום דתחלת ברייתן מן החול שוינהו רבנן ככלי חרס בגמ' שבת דס"ו ע"ב, וגם לפי מה שאמרו שם דט"ז ע"א דשוינהו ככלי מתכות, לא הדר בי' ממאי דאמר שוינהו רבנן ככ"ח כמ"ש בתוס' שם ד"ה אלא, והרי כלי זכוכית לאחר עשייתו אינו שורפין אותו בכבשן, וצ"ל דרתיחתן בתחלה זהו צירופן (מ"מ מק"ט דוקא בגמר מלאכתן שאז נעשים כלים, וגמר מלאכתן הוא רק עשייתן. ולא נחשבו ככלי אדמה נ"ל משום רתיחתן כנ"ל) וא"כ כמו"כ בני"ד נא' שרתיחתן הוא צירופן וה"ה בכלי חרס. אמנם לבד שמ"מ לא דמי לזכוכית שכל תחלת ברייתן הוא מן החול וגם אח"כ נראה כעין חרס, משא"כ ברעזינא דעיקרא הוא השרף ורק שמים בו חול, וצורתו אח"כ אינו כחרס כלל, הנה לבד זאת גם אם שהוא כחרס, פשוטי כלי חרס אינו מק"ט אפי' מדרבנן. ואם עשה כלי קבול מרעזינא ודאי מק"ט, שהרי גם העושה כלי קיבול מנייר מק"ט כמ"ש הרמב"ם שם בפ"ב, וע"כ אם הוא במציאותו כנ"ל לכאוי' אין בזה שום חשש קבלת טומאה.

והנה מש"כ כבודו דפשוטי כלי עץ שמק"ט לדעת הרמב"ם ז"ל הוא דוקא בפשוטי כלי עץ הרחבים וכדעת התוס' בסוכה ד"ה, נ"ל שאינו כן שהרי במשנה דפ"ה דמקואות גבי נוטפים שעשאן זוחלים דהרמב"ם מפרש שעושה את הנוטפים לזוחלים כ' שם וכבר ידעת שהמקל מק"ט מדרבנן לפי שהוא פשוטי כלי עץ עכ"ל, ובחיבורו בהל' מקואות פ"ט הי"ד כ' וכל דבר שמק"ט ואפי' מד"ס אין מזחילין בו, והיינו להוציא מקל וקנה וכדעת ר"י במשנה. ונר' דפשוטי כלי עץ המק"ט לדעת הרמב"ם הוא גם בשלא תקין ושייפו דכן מוכח מהמשנה דפ"ב דכלים מ"ג מקל שעשאו בית יד לקורדום כו' ומיירי שלא התקינו לכך וכדמשמע בגמ' שבת דמ"ח ע"ב שא' התם שלא בשעת מלאכה אדם עשוי לזורקו בין העצים והיינו משום שלא התקינו לכך, וכ"מ מפרש"י שם שכ' מקל של עצים בעלמא עכ"ל, וכ' הרמב"ם שם בפ"ה המשנה הנ"ל אולם שלא בשעת מלאכה הנה אינו חבור ואם נגע שרץ במקל לא נטמא הקורדום עכ"ל, משמע שהמקל מ"מ נטמא, והר"ש שם כ' שעשאו לקורדום לפי שעה וכ' כפרש"י בשבת שם, אך להרמב"ם שם משמע שמק"ט ולא משום שהוא יד לקורדום כמש"ש כי איננו ידו, ורק חתיכת עץ שאין לו צורה כלל אינו מק"ט וכמ"ש בפ"ה מה' כלים כלי עץ שאין עליו צורת כלי כו', ואפשר דשם הכונה לענין טומאה דאורייתא. והנה

במשנה דס"פ י"ז דכלים כ' הרמב"ם ודע שהקנה בכללן קודם שיעשו בו דבר מזה לא יטמא אפי' מדרבנן לפי שאינה כלי עכ"ל נר' הכונה דהיינו עד שלא חתכו (לא עד שלא נטל מתוכו המוח הלבן), שאז הוא כמו שאין עליו צורה כלל. ובחבורו בפ"ב דכלים ה"ד כ' ואם לא נחתכה לקבלה ה"ה כפשוטי כלי עץ, הרי גם כשלא נטל מתוכו המוח הלבן ה"ה כפשוטי כלי עץ (ומ"ש בתוס' דסוכה, אפשר דדעת התוס' דלא גזרו בפשוטי כלי עץ רק כאלו שיש בהם גם טומאה דאורייתא, והיינו בדפים שיש במינם טומאת מדרס באותן שרתבים כ"כ שראויים למדרס וגזרו גם באינם רחבים כ"כ, ולפי"ז מה שאמרו ב"ב דס"ו ע"א שאני פשוטי כלי עץ דמדרבנן (דמשם מקור דין זה דפשוטי כלי עץ מקבלים טומאה לדעת הסוברים כן והוא גם דעת התוס' שם) הוא דוקא כמו בדף של נחתומין שהוא רחב, אך גם במקל יש טומאה דאורייתא כשיש לו בית קבול ואין אצלי גמ' סוכה וב"ב לעיין בהם).

אך כ"ז לדעת הרמב"ם ולדידי הרי במקוה א"צ הוי' בטהרה ולהרא"ש שצריכים הוי' בטהרה הרי סובר שזהו רק בהבאת המים לא במניעת יציאת המים (ועלה בדעתי דהנה גבי צמיד פתיל כ' הרמב"ם בפכ"א מה' ט"מ ה"א ונסרים של עץ שהן פשוטים ואינם כלים, הרי שגם המק"ט מדרבנן מועיל בדבר שהוא דאורייתא, ולהיות דהוי' בטהרה הוא מדאורייתא גם אם הוי' סובר הרמב"ם שצריכים הוי' בטהרה לא הוי' פוסל פשוטי עץ, וכמו"כ לדעת הסוברים שצריכים הוי' בטהרה. ולפמ"ש בשו"ת צ"צ כמדומה בסי' קס"ד שגם הר"ש סובר דפשוטי כלי עץ מק"ט מדרבנן שכ' בהמשנה דפט"ו דכלים גבי דף של נחתומים להאוקימתא ב"ב שם שהוא בדף של מתכת כו', היינו אף בדף של מתכת, ומ"מ אינו פוסל בענין הוי' בטהרה, ולכן כל הדיבור בענין הוי' בטהרה הוא בסילון של מתכות דפשוטיותן מק"ט מדאורייתא וזה רק סברה וצ"ע). ובכל תפוצות ישראל נהגו לסתום במגופת עץ, וכדומה שלא נמצא בשום מקום השקו"ט בזה משום פשוטי כלי עץ לדעת הרמב"ם ז"ל.

ולמעשה הנה לכאוי' בסתימא של רעזינא אין שום חשש כנ"ל רק שזה דבר חדש ואין אנו יודעין בבירור מה היא מציאותה, (וכמדומה שאין להשיג מגופה גדולה כדרוש לעניננו) וע"כ להשתדל בזה איני יודע אם כדאי הדבר, ונעשה כמו שעושיין מעולם בכל ערי ישראל במגופה של עץ ועם פאקוליע.

תקז

[תרע"ח]

- (א) אם ישאיל לנו הפלאטין, ובדבר השער אם יהי שלהם.
 (ב) אם נמצאים אצלו גם אותיות.
 (ג) אפשר יודע אי אפשר להשיג אותיות עברים גם נקודות.
 (ד) עצתו איך יותר טוב אם להדפיס סידור כמו תפלת כל פה או קונטי.
 (ה) איזה מסכתות נדרשות ביותר ללמוד נערים.
 (ו) כמה פוד אותיות מוכרח אל הדפוס שיהי ביכולת להדפיס סידורים גמרות כנ"ל איזה פלאטין, היינו מאיזה סידורים חומשים גמרות.

תקח

[אור ליום ג' ז"ך שבט עטר"ת ראסטוב דאן]

- (א) באיזה שעה התחיל לקצור החיטים של שמורה אם לאחר שכבר עלה הטל בבירור.
 (ב) ויא האט ער גידראסן עם רייע הנקי סירא מאַלאַט, אדער ער האט גיטריקנט מקודם.
 (ג) ויא האט ער גיטריקנט בטח על חום השמש בשבלים או בעמרים, עומדים או מונחים על הארץ. אם לא עבר עליהם לינת לילה ע"פ השדה.

תקו

מהעתקה שבאוסף מונדשיין, ומתוכנה נראה שנכתבה בקשר להדפסת ה"ראסטאווער סידור" שהוא נדפס מהסידור "תפלת כל פה" שלפניו, בתיקונים והוספות. והשוה לעיל — תצו, ובהנסמן בהערות שם.

תקח

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין, ובשוה"ג נרשם (שהיא נכתבה). אור ליום ג' ז"ך שבט עטר"ת ראסטוב דאן.

ד) אם דש אותם סירא מאלאט מסת' האט ער אח"כ גיטריקנט
החיטים על חום השמש.

ה) אם השק הוא חדש.

ו) מאז עד עתה בטח נשמרים בטוב במקום שלא יגיע להם לחות
ח"ו.

תקט

ב"ה יום ד' ח"י תמוז עטר"ת לפ"ק

כבוד ש"ב ידי"נ הרה"ח המפורסם נכבד ומרומם יר"א
כו' מו"ה שיל"א נ"י

אחדשה"ט.

ת"ל אנחנו כולנו ב"ה בחו"ש. יותר משנה שהישיבה נעתקה
לקרעמעני, ומחדש כסלו נפסק כו', וזה איזה שבועות קבלנו ידיעה
מאחר חה"פ שת"ל שלו' להם ולומדים ת"ל.

בקיץ העבר אחר חה"פ קבלתי טע"ג מגיסו יחי' שנשלחה לליובא',
כמה יגיעות יגענו לשלוח מעות ולא עלה בידינו, בחורף העבר נתקבל
טע"ג מהרש"ג שביכולת לשלוח ע"י זלאטאפאל, ואח"כ לא נסע, או'
שהרש"ג קעת בקאני, אם אך יהי' ביכולתו ישלח לו.

ועתה יכתוב נא כבודו מה נעשה עמדו, איך בריאותו ושלומו, אי'
הוא כל משך הזמן ואיך מחייתו, ומה נעשה בהישיבה שלו. צמאה נפשי
לידע מכבודו ומכל פרטיו, ואם קבל ידיעות מביתו ומאביו ש"ב הרב
יחי'.

תקט

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.
שי"א: שלמה יהודא ליב אליעזרוב. אגרות נוספות אליו — לעיל נט, ובהנמסן בהערות שם.
לקרעמעני: השוה לעיל אגרות תקג. תקה.
מגיסו יחי': הרב מנחם מענדל נאה מירותיו.
מהרש"ג: מה"ר שמואל גורארי.
ומאביו: ה"ר אליעזר שמעון קורנובסקי.

אפשר ביכולתו לנסוע לביתו שלו, והשי"ת ישמור אותו ויצליח לו בכל עניניו בגו"ר ונזכה לביאת ג"צ בב"א כנפשו ונפש תדרשנו לטובה באה"ר מלוני"ח תכה"י

שד"ב

תקי

[תרע"ה-תרפ"ג]

הקב"ה הטביע בהאדם להיות מדיני בטבע תולדתו ומשום זה הנה הוא נמשך בדעותיו ובהנהגותיו כפי אותן הדיעות וכפי אותם המנהגים השוררים במקום שהוא דר שם, זאת אומרת אשר האדם הוא מושפע בטבע תולדתו ומטעם זה הנה האדם הוא גם משפיע באותה הסביבה שהוא נמצא בה.

ודבר זה, אם האדם מושפע או משפיע תלוי בגזע יחוסו ובמעמדו ומצבו המוסרי ביחוס עצמו במעלות כשרונותיו והעיקר בכשרון מעשיו.

והנה כל אדם, יהי מי שיהי בהיותו בעירו בין בני משפחתו מכיריו ומיודעיו יש לו מעמד קבוע בנאה ומגונה לפי יחס משפחתו, יחס בני גילו ויחוסו בעצמו, לא כן כאשר האדם נודד ממקומו, הנה במדה ידועה אובד את יחוסו הכללי – ביחוס משפחה – ויחוסו הפרטי ביחוס עצמו, וממילא נפחתה הדרגא של הנאה ומגונה שלו אשר עם זה יורד מצבו המוסרי הכללי ומצבם המוסרי של בני ביתו בפרט, ומה גם כאשר הנדידה ממקום למקום היא הכרחית ובאופן מר אשר אז גורמת נמיכת רוח ודורש התעודדות ואז הנה אין מבררים את יחס הסביבה אשר רבים חללים הפילה ר"ל.

תקי

נדפסה בס' השיחות תשי"ג ע' 32, ולפניו שם:

א"ך גיב דא אי"ך איבער א טייל פון א בריף וואס הוד ב"ק אמרר הרה"ק זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע האט געשריבן צו איינעם א גרויסן אידישן גביר פון ווייס-רוסלאנד, פון א עכט אידישער שטאט, וואס איז געווארן א עמיגראנט אין דער ערשטער וועלט-מלחמה און האט זיך באזעצט אין א גרויסער שטאט אין צענטראל רוסלאנד.

ועפ"ז נכתבה בין השנים תרע"ה – תר"פ.

עליו לזכור אשר מבלי הבט על מצבו הכלכלי אשר ת"ל איתן הוא והשי"ת עזרהו להציל את הונו ורכושו כו' הנה פליט הנהו וגם רוח מצוי' בשינוי האויר המוסרי מעיר ... לעיר ... תוכל לפעול ירידה ח"ו במעמדו הרוחני בתורה ומצות להיות נמשך אחרי הסביבה שהוא נמצא בה כהיום, ומה גם רוע הפעולה ח"ו אשר תוכל לפעול על בני ביתו יחיו.

ובכגון דא אמרו רז"ל זכור בפה ולא תשכח בלב כי ראשית גוים עמלק כתיב, ראשית הירידה הרוחנית ח"ו להיות ככל הגוים הוא עמלק דכתיב ב' אשר קרן בדרך, עמלק הוא המקרר בדרכי התורה והמצוה (עיין בד"ה להבין ההפרש בין קליפת עמלק לז' ומות).

ובהאי עלמא הרי תחתונים למעלה ועליונים למטה לדאבון לבבנו עולם הפוך הוא, אשר בדורות שלפנים היו עליונים למעלה דעיקר הדיעה בכל עניני ההנהגה הי' בידי הרב שהי' יר"ש באמת ובידי המלמדים, והתחתונים למטה שהבע"ב ידעו שצריכים לשמוע בקול הרב ולדברי המלמדים, אבל עתה הנה התחתונים הבע"ב הם למעלה, הם הם המנהיגים וביניהם עמי הארץ קלי הדעת ונמשכים שלא מדעת אחרי הכופרים ופוקרים והעליונים באמת ביראת שמים, הרבנים והמלמדים, הם למטה.

העשירות, אף כי ברכת ה' היא, אבל עם זה הנה עלולה היא לטמטם את הלב ולפעמים גם את המוח להיות לבבו זחה עליו ורוחו טובה עליו מהצלחתו בגשם וגורמים אטימת המוח מבלי הבן כי ברכת ה' היא תעשיר, ועם זה הנה יש - לא עלינו - עושר שמור לבעליו לרעתו ולרעת בני ביתו.

יזכוור בעצמו ויזכיר את בני ביתו כי פליטים המה, ויבחרו בזהירות מדויקת עם מי מאנשי המקום החדש לבא במגע ההיכרות לבלי יבולע ח"ו וח"ו אותן ההרגשים והרגילות בהידור מצוה והמנהגים במסורת אבות המושרשים בלבו ובלבותם של בני ביתו, ויעזור ויצליח לו השי"ת להיות בעל בעמיו בהנהגה טובה וישרה ברוח ישראל סבא בארחות חיי אבותיו החסידים נ"ע.

תקיא

[תרי"ז]

ב"ה ערב חנוכה

לידידי הרב ר' משה נ"י

מכתבו קבלתי ואני שולח לו עוד אלף רו"כ עבור ב' חדשים כמתבו.
למקומות הסמוכים ביכולתו לשלוח משולח על הישיבה.

גם אני שולח עבורו אלף רו"כ כבקשתו. והשי"ת יעזור לו להיות
במנוחה על התו"ע. הסך הנ"ל הוא על ב' חדשים.

יודעני מהידוע לו מידידנו הרבנים יחיו הנחוצים לתמיכה, ואשר
במנוחתם – בעזרתו ית' – יתעסקו בהדרוש מאתם.

ואו"ש מנאי ידידו דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תקיא

אגרת זו ושל אחרי נעתקו מצילום כתייך שבארכיון הרב משה אקסילרוד ע"ה.
הר"מ הג"ל נתקבל לרב בעיר ולאכין בשלהי שנת תרע"ז, והתעסק בה ביסוד חדרים, וא"כ אפשר הי'
לקבוע תאריך האגרות לאחת מהשנים תרע"ח-תר"ס. אך באותו ארכיון נמצאת גם אגרת כ"ק אדמו"ר
מוהרי"צ נ"ע אליו מד' שבט תרפ"א, ובה כותב: "בדבר התייסדות הישיבה... אשר ייסד או שכבר
יסדה... מאד נהניתי מהחדרים שיסד כי זה כוונת כ"ק אאמ"ר הרה"ק, הכ"מ, ורצונו הקדוש, ומלשון זה
נראה שלא עבר עדיין זמן רב מדאי מאת התייסדות החדרים והישיבה, ומסתבר יותר לקבוע לערב חנוכה
תר"ס.

הרב ר' משה: אקסילרוד. רב בולאכין משנת תרע"ז עד שנת תרפ"ז, שאז נתקבל לרב בעיר סוראז.
בארכיון הג"ל ישנה אגרת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע אליו מד' שבט תרפ"א (אגרת נוספת להנזכרת
לעיל) ובה כותב: "מכ"ק אאמ"ר הרה"ק, הכ"מ, שמעתי פעם בךרו אתי אודותך, כי ה"ך עסקן טוב ומסדר,
און דורך עם קאן מען דורך פיהרין א ענין, כי יכול להתעכב על דברי".
נחתבו: כנראה צ"ל: כמכתבו.

הרבנים יחיו הנחוצים לתמיכה: באגרת בנו, כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע (ד' טבת תרפ"ד, להרב משה צבי
הירש קלאצקין. נעתק חלקה לעיל בהערות לאגרת תצד):
"אמת הדבר, כי הי' להוד כ"ק אאמ"ר וצוקלהיה קופה מיוחדת לתמיכת רבנים, שובי"ם, ובעי"כ
שנחמוטטו ממצבם כר, ואיש לא הי' יודע כמה ולמי שהי' עוזר, והוא בכלל אשרי משכיל אל דלי".

תקיב

[חורף תר"פ?]

ב"ה

אחדשה"ט. מכתבו ע"י הבחור משצעדרין קבלתי. ע"י ר"א קאפלאן יחי' שלחתי לו חמשה מאות ר', ועתה אני שולח לו אלף ר', ועל להבא אשלח לו אי"ה בל"נ שלשה מאות ר' לחדש, ואתה חזק ואמץ ותשתדל להחזיק החדרים על להבא, ותשגיח עליהם בעינא פקיחא כי זהו העיקר, והשי"ת יהי בעזרך ותצליח במלאכתך, ותכתוב לי אדרעס איך לשלוח מעות ע"י פאצט.

תקיג

ב"ה אור יום ב' ח"י אדר פר"ת לפ"ק
ראסטוב

כבוד גיסי יקירי חביבי הרה"ח יחי'
אחותי יקירתי חביבתי תי' בניהם ובנותיהם היקרים
והנחמדים יחיו, כולם יעמדו על הברכה.

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי. שבוע העברה קבלנו טע"ג מאחותי
היקרה תי' מהודעת שלומם ת"ל הטע"ג באה ע"י פאצט ממאסקווא,
אימתי יצאה מוויטעפסק לא נודע לנו, ובכ"ז התענגתי מאד אשר ת"ל
נודעתי מכם, יעזרנו השי"ת להתבשר בשו"ט זמ"ז.

מפה אינו מקבלים טע"ג, אך מכתבים אומרים שמקבלים.

מבריאותינו ת"ל כולנו ב"ה בחו"ש, צרכי החיים כמובן שהן בדוחק
היוקר גדול ומתגבר מזמן לזמן, ומ"מ ת"ל שלא סבלנו ח"ו מחסור

תקיב

נעתקה מצילום כתי"ק, והיא להרב ר' משה אקסילראד, וראה אגרת שלפנ"ז ובהערות שם.

תקיג

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.
גיסי... אחותי: הרה"ח ר' משה ארי' ליב גינבורג מוויטעפסק, וזוגתו מרת דבורה לאה אחות רבנו.

בהדברים המוכרחים, כה יעזור השי"ת על להבא, ואתם יקירי מה שלומכם ובריאותכם ואיך אתם חיים, אם יש לכם פרנסה, ואם בהמסחרים הקודמים או איזה ענינים אחרים, ואם בניכם ובנותיכם יחיו כולם בוויטעפסק עמכם יחד, מה שלוי בתכם מושקא תי ובתכם שיינא תחיי אם יש להם פרנסה, מאד מאד רצוני וחפצי לידע מבריאותכם מכאן־א בפרט ואם אתם חיים חיי מנוחה, והשי"ת יעזור לנו כולנו להיות במנוחה ושלווה השקט ובטח.

מה שלוי בני משפחתינו הרב רי"ל מלאדי נ"י הר"ז מוועליז נ"י אם הוא בויטי או נסע לריגא, ומה שלוי הרד"ב רייך נ"י אם יש לו פרנסה, ומה שלוי ידי"נ הרב מעדאלי, אם לא יכבד הדבר נא לכתוב לי מהנ"ל ומידידנו בכלל.

מאחינו הרמ"מ יחי קבלתי מכתב בתחלת החורף ע"י נוסע, ות"ל שלוי לו ולכב"ב יחיו בנסיעתו הי גי חדשים ומחצה ובא ת"ל שלוי לביתו ומצא כולם ב"ה בחו"ש. כפה"נ יש לו פרנסה ת"ל, וכותב שבדעתו לנסוע על איזה חדשים לניצצא. בנו ישראל דובער יחי בפה.

מאחותינו חיי מושקא תי קבלתי מכתב שבוע העברה מחודש דעקאב, המה בקיוב, ות"ל שלוי להם הן בתה לאה תי היתה חולה ר"ל בוואספליעני ליאחקי, בעת כתיבת המכי היתה עדיין בהמחלה, וע"ע בטח נתרפאה בעזרתו ית.

השי"ת יעזרנו לשמוע אך טוב זמ"ז ולהתראות בחו"ש ובלב שמת.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשכם וגיסו ואחי ודודם דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

הרי"ל מלאדי: הרי"ל שניאורסאן אב"ד וויטעפסק, באדמור מהרי"ד מלאדי.

הרי"ז מוועליז: אודותיו — תולדות לוי יצחק ע' 127.

הרד"ב רייך: ראה לעיל אגרת סג, ובהנסמן בהערות שם.

הרב מעדאלי: הרב שמרי" יהודא ליב מוויטעפסק.

מאחינו הרמ"מ: הי גר בפאריז.

ולכב"ב: אשתו מרת יהודית ובניהם.

ישראל דובער: לאחר פטירת אשת הרמ"מ (מרת בתי בת הרב נחום דובער באדמור מוהרי"צ

מאורו"ט) נשאר בניו אצל אמו הרבנית רבקה בליובאוויטש. ולאחר פטירתה — אצל בית רבנו.

חי מושקא: אשת הרה"ח ר' משה הכהן הארנשטיין.

בחה לאה: נפטרה בנעוריה, אולי ממחלה זו.

תקיד

[שלהי אדר תר"פ]

קטע מהצוואה שכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע ימים מספר
קודם הסתלקותו

השי"ת בחסדו חסד חנם יאריך ימי ושנותי וישיבני שלום לביתי
ושכבתי עם אבותי כו' ...

אני מבקש את ידידנו אנ"ש יחיו להחזיק את הישיבה תומכי-
תמימים כאשר החזיקו אותה עד כה. וזכות גדול היא לכל התומכים
והמחזיקים אותה, ואין רשות לשום אדם לשנות ח"ו את תוכנה
הפנימי. והמנהל הראשי יהי בני הרב שי', וכל התומכים והמתעסקים
והמשתדלי' בהחזקת וטובת הישיבה הרוחני והגשמי, יתברכו במתן
שכרה שבצדה, אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד, ויזכו לבנים
ובני בנים עוסקים בתורה ועבודה ...

בני יחי' תשגיח ותשתדל בדבר הישיבה תומכי תמימים, להאדירה
בעזרתו ית', בתכלית כוונתה הפנימית בלימוד דא"ח ובעבודה שבלב
כו'. וכאשר כתבתי בקונטרס עץ חיים, ויותר מזה כמדומה שכתבתי לך
בא' מהמכתבים שהוא – בעזרתו ית' – החזקת העבודה הפנימיות
בזמן הזה, וזאת היא הדרוש מאתה, ובזה צריכים להשתדל, ובוודאי
צריכי' ג"כ לימוד הנגלה, לימוד טוב, וכמבוי בקונט' הנ"ל, וכשם שא"א
להיות גוף בלא נפש, כך א"א להיות נפש בלא גוף. אך האדם פנימי הוא
העיקר, והמקבל עליו עומ"ש יוצא ידי שניהם, וזה וזה יתקיימו בידו,
וכאשר יש מהדברי' החיצוני' שיש להם שייכו' אל הפנימיו' כל מה
שיכול להיות נוגע אל התוכן הפנימי צריכי' להרחיק לגמרי, ולא ליתן
ערך כלל אל החיצוני' יהי מה שיהי', ואתה בני יחי' בטוב דעתך
ושכלך והעיקר במסירתך אל הכוונה הפנימיות, תדע אי"ה לשקול
ולהכריע בזה.

תקיד

קטעים נעתקו באגרת בנו כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, שנדפסה ב.חכמי ישראל בעש"ט ע' ל. ונעתקו
משם ב.חנוך לנער' (קה"ת תשי"ט) ע' 51. עוד קטעים שרשם הרה"ח ר' משה דובער ריבקיין ז"ל מפי הזכרון
כמעט בלשון רי"צ בדיוק' נדפסו בספרו אשכנחא דרבי ע' 136. כהניל נעתק בסה"מ תר"פ ע' שלו. ומשם
נעתקו ההערות דלקמן [רובם של כ"ק אדמו"ר שליט"א].
בקונטרס עץ חיים: ע' 50 ואילך (הוצ' קה"ת, ברוקליו).
בקונט' הנ"ל: ע' 54 ואילך.

גם תשתדל בדבר קביעות לימוד דא"ח בעיירות, אשר התחלתי לעסוק בזה, ות"ל שנתקבל הענין בטוב. ונתיסד בכמה עיירות לימוד ברבי' בדא"ח, ונדברו יראי אלקים איש אל רעהו כו'. הזמן ההוה הפריע את הכל, ויתן השי"ת שבקרב תשקוט המדינה, ואיש את רעהו ידברו, צריכים לחדש ההשתדלות. כן בדבר התייסדות החדרי' בעיירות. השי"ת יעזרני ויזכני להתעסק בדברים האלו אשר זיכני להתחיל בהם, והכל כאשר לכל תשתדל ותתעסק בני יחי' בהם. וידידינו אנ"ש שיחיו בטח יסייעו על ידך, והשי"ת יהי' בעזרך ותצליח במלאכתך.

בחלק הצוואה לבנו כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע:

... בשנה הראשונה תלמוד בכל יום פ' משניות לאחר כל

תפלה ...

... אני דקדקתי לאמר בכל יום - לבד ש"ק ויו"ט - ט"ז

קדישים ...

... קדיש וברכו אחר תפלת מעריב בליל ש"ק לא לאמר ... בענין

הי"א חודש, להפסיק ביום האחרון דחודש הי"א, עד"מ אם היא"צ הוא

עשרה בשבט, לאמר קדיש עד ט' טבת ועד בכלל ...

דקדקתי... קדישים: בגוף הצוואה כתיב רניע כאן פלפול ארוך בזה עפי' נגלה ועפי' קבלה, ולהעיר

מוציא סב, ב: בומנא דישאל אתיבו בקול רם אישיר מברך... רווחין ליה שעתא ופלגות שעתא.

בענין הי"א חודש: בגוף הצוואה כתיב רניע יש בענין זה פלפול ארוך אם יום הראשון מחדש הי"ב נחשב ליום מיוחד בפ"ע לאמר בו קדיש אף שאינו מהי"א חודש. וכ' שם שאחרי אמו הרבנית נ"ע נהג ואמר קדיש גם ביום עשרה בטבת, ומתחרט הוא ע"ז. ומסיק לנהוג כניל.

עשרה בשבט: יאציט של הרבנית אמו של כ"ק אדניע - בעל הצוואה. - כסיום אמירת הקדיש די"א

חדש יש אומרים דמונים מיום הקבורה (לבוש מובא בא"ר סקליב, נועם מגדים לבעה"מ פרמ"ג. קצושי"ע סכ"ז ס"ז. נהרי אפרסמון חיי"ד סכ"ז).

וי"א שמונים מיום המיתה (סידור יעב"ז דיני קדיש אות לט. מטה אפרים שער ד' ס"א. שומר ציון הנאמן דף שג שכן נהגו כל תפוצותינו. וראה ילקוט דת ודין ע' קיט).

והנה רבנו הזקן פסק (שריע או"ח רסע"א) דאומרים קדיש מיום המיתה גם קודם הקבורה, כ"ק מ"ח אדמ"ר הכ"מ הורה שיהגו הי"א מיום המיתה אף בשנה הראשונה. ולכמה דעות בדינים אלו תלוי ג"כ דין סיום יא"ח מיום המיתה.

— ידוע דכ"ק אדמ"ר (מהורשי"ב) נ"ע נצטטר על שהוסיף יום א' באמירת קדיש די"א חדשים. —

כמדומני קרוב לוודאי, שכ"ק מ"ח אדמ"ר הכ"מ הפסיק אמירת קדיש אחרי אמו נ"ע (נפטר יג שבט ונקברה טו שבט) בשיק אחד עשר בטבת. — י"א דכשאו"מ אפילו יום אחד ביי"ב חודש — למנהגנו שאין אומרים אלא י"א חודש — היו בוין הנפטר דמחזיקו כרשע, ח"ו. — ולכן ניל, דאפילו בן דחיובו אלים ימנה מיום המיתה, ובפרט חתנו ותלמידו, ולכאורה טוב שירד לפני התיבה, דאין בזה וילותא כיון שרואים שאינו אומר קדיש, ויוצא גם לדעה הא' עפ"משי"כ כרמ"א סו"ס שעי"ז: יתפלל ויותר מועיל מקדיש כו'. — וצע"ק שלא נמצא באחרונים פשרה זו. וי"ל הטעם דהרי עד שיגיע למקום אמירת הקדיש מתכווה על ידו בעיני ההמון הנפטר, וק"ל, ואכמ"ל, (ממכתב כ"ק אדמ"ר שליט"א מיום ט' טבת תשי"א). ראה בזה ג"כ בהקדמה לקונטרס פח (ספר המאמרים תשי"א, ע' 158).

... הזהר בכבוד אמך ... ולא נצרכה אלא להעדפה בעלמא ...

בחלק הצוואה לזוגתו הרבנית נ"ע:

... אבקשך שבשנה הראשונה תתן צדקה בעד נשמתי בכל יום ב' וה' ובעש"ק ובער"ח. ואם יהי' באפשרכם לחלק הצדקה לעניים באותו היום, מה טוב, ומבקש אני להשתדל בזה ...

בחלק הצוואה הכללית ובו גם בענין הנהגה בכלל, ונהגה וחינוך לילד משנולד בפרט:

... לנהג בקטנותו ע"ד הישן, לא מאדערנע כמו מאטראסקע וכה"ג ...

... כ"ק אדמו"ר נבג"מ זצוקללה"ה זי"ע אמר על בני יחי' ... "ער איז א איידיל קינד מי דארף עם ניט פארגרעבין" והולכנו אותו בכתונת משי פשוט ...

... להזהר שיהי' תמיד בכיסוי ראש. ואחר ימי העטיפה (וויקלען) ליטול ידיו נט"י שחרית. וכשיתחיל לילך ברגליו להלבישו ציצית ...
... עד היותו בר מצוה לא ללמדו שום למודים לבד למוד התורה ...

... וע"ז אני מזהיר בתוקף האזהרה שלא ללמדו שום למוד חיצוני קודם שיהי' י"ג שנה, וגם אז ללמדו רק שידע לכתוב ולקרוא ולא יותר ...

... להשיגח ביותר שלא יקרא בספריהם ספרים החיצוניים יהי' איזה שיהי', לא עברי ולא רוסיא ...

... בשנת הי"א או הי"ב יתחיל ... ללמוד עמו תניא ולהשתדל להסביר לו דרכי העבודה ... למותר ... דזה מוכרח ...
... מנחת נפשי בעלמא דקשוט ...

כל הספרים לבד אותן שאפרט בסמוך אני מוריש לבני יחי' ...
ספרי החסידות שלי שאני מעיין בהם בתמידית אני מחלקם לנכדתי יחיו, כמובן כדי שיתנו לבעליהן ללמוד בהם. לקו"א (תניא), תו"א עם הוספות, לקו"ת, עטרת ראש, אמרי בינה, שער האמונה, שער היחוד, לנכדתי חנה תחי'. באורי זהר, תניא דפוס זיטאמיר, תורת חיים, שער האמונה ושער היחוד כפול, פירוש המלות, קונטרס ההתפעלות,

לנכדתי מושקא תחי'. סדור זיטאמיר, ב' דרך החיים שער התשובה והתפלה ח"א, שער התשובה ח"ב, שערי אורה, לנכדתי שיינדל תחי'. תו"א דפוס קאפוסט לבני יחי', המאמר שמע ישראל לכ"ק אאזמו"ר נבג"מ צוקל"ה זי"ע בלשון זשארגאן לכלתי תחי', הסדור אשר אני מתפלל בו תמיד והתהלים לזוגתי תחי' הסדור שלי עם ההגהות על השערי תפלה לבני יחי' ...

מעות מזומן שנשאר מאתי חלק חמשי לצדקה, מזה מחצה לתו"ת ומחצה לעשות איזה תיקון כללי בליובאוויטש, כפי שימצאו לנכון זוגתי ובני יחיו, רצוני הי' מכבר שיהי גדר של מתכות סביב הביה"ק בליובאוויטש, וזהו יקרא דשכבי ויקרא דחי, אבל איני מחליט בזה, וכאשר ימצאו לנכון זוגתי ובני יחיו כן יעשו, ובלבד שלא יקרא שמי ע"ז ...

... חלק ד' לנכדתי יחיו לחנה 40% למושקא 30% לשיינדל 30%. יתר המעות לזוגתי תחי' ...

כל הכלים דכסף וזהב וכן כל המעות וכל כלי תשמישי הבית לזוגתי תחי', וביכולתה לעשות בהם כרצונה. המטבעות של זהב, והמורה שעות שלי, והחנוכה לאמפען, והטאבאקערקע של זהב אשר עם אמיל, אני מוריש לבני יחי', החצר עם הבתים דליובאוויטש השייכים אלי עפ"י צוואת אמי מורתי נ"ע, וחלקי בהבתי חומה בוויטעבסק, והבית חומה עם החצר אשר בראסטאוו שייכים לזוגתי תחי', ואחר אריכות ימי לבני יחי'. הבית והחצר דראסטאוו ברשות זוגתי תחי' למשכנם ולמוכרם ולהחליפם, כאדם העושה בתוך שלו ...

תקטו

[שלחי אדר תר"פ?]

בעסק הלעדער אשר לי אם השותפים עלקינד ודונאשעווסקי הנה אחר אריכות ימי המחצה מהקאפטטאל שלי שיהי בהעסק (אשר עתה עולה לסך ארבעה אלפים רו"כ) יהי שייך לישיבת תומכי תמימים,

תקטו

נעזקה מגוכח"ק שבאוכף המכתבים.

ורצוני שיתנהל העסק גם לאחר אריכות ימי וכל הריווח אשר יהי ברצות ד' על חלקי יהי שייך לתומכי תמימים, ונשיא האגודה דתומכי תמימים ימנה משגיח על העסק במקומי, וברשות נשיא האגודה לקבל מחצה הקאפיטאל השייך לתו"ת, ואם העסק יתנהל במחצה השני (היינו אשר יורשיי יתוצו לעזוב את המחצה השייך להם בהעסק, וגם השותפים יתוצו שאהי שותף בהנחת מחצה הקאפיטאל הנ"ל) יהי הריווח שייגע לחלקי שייך לתו"ת.

תקטז

[שלחי אדר תר"פ?]

בע"ה

השי"ת יאריך ימי ושנותי ויחייני בחסדו חסד חנם כו'.

בני יחי אשר מצוך ומזהירך שלא תעסוק בשום עסק מו"מ גם לא בעניי סרסרות לידידינו ובדיסקאנט וכח"ג לשום פרנסה, כ"ד אביך החפץ שלומך וטובך האמיתי והנצחי.

חי"ק

תדבר דא"ח לפני ידידינו על יסודות נאמנים בדברי אבותינו הק' זצוקלה"ה נ"ע, ותשתדל להסביר הדברים לזולתך בטוב טעם ודעת והשי"ת יצליח לך ובטח לא יעזבו אתכם ידידי אבותינו נ"ע זיע"א

אביך הנ"ל

תקטז

מהעתקה שבאוסף מונדשיין, ונוכרת במכתב כללי מוקני אני"ש, שנשלח לאני"ש באייר תרי"ט, בחתימת נאום יצחק יואל ראפאלאוויטש החוביק קרמנצוג נאום שמואל ברי"ז גורארי נאום ש' זלמן האווליד' (נעתקה ב.אשכנז דרביי. וב.המשפיע' ע' שגב).

... את כ"ק בנו הרב שליט"א, בהצעתיל המיוחד אשר לו (אשר מפני ענותנותו של הרב ש' אין לנו רשות להעתיקו בשלימות) הנהו דורש מאתו כדברים האלה, שידבר דא"ח לפני אני"ש, ולהסביר להם בטוב טעם ודעת על יסודות נאמנים אשר הנחילנו אבותינו רבותינו הקדושים נ"ע, וכי ימסור אי"ע לטובת אני"ש. ובהנהגת המוסד תומכי תמימים עפי הכוונה הפנימי כו' ובטח לא יעזבו אותו אני"ש וידידי אבותינו, וכ"ק בנו הרב שליט"א החפץ וזהיר מעודו לקיים ולמלאות רצון אביו הקדוש רבנו נ"ע, נאות לקבל עליו ההנהגה מכל המוסדות, ולדבר דא"ח לפני אני"ש. וכבר שמענו דבריו הטהורים היוצאים מלב טהור בימי השבתות והימים טובים. נפלאים המה וישרים משמחי נפש, ואין להאריך על הגליון את כל הדברים, ולחכימיא ומכיני מדע יספיק הקיצור והרמז ...

חסרות תאריך

תקיז

. . . היינו שכל פרק תחזור ב' או ג' ימים ואח"כ תלמד פרק הב'.
אך שתתבונן בכל ענין מה הוא דורש מעמך. והיו הדברים האלה
חקוקים על לוח לבך ויפעלו בך בנפשך לאהבה את ה' וליראה אותו.

תקוותי אשר תמלא את מבוקשי כי טובתך האמיתי בזה הנוגע
בחיי הנפש ממש. והשי"ת יהי בעזרך שתהי מעובדי ה' באמת.

ת"ל בעד החוה"ש השוכן אתנו כולנו. כה יתן לימים הבאים
לקראתינו לשלום. אבקשך להודיעני משלומך ובריאותך הטוב ויהי
לעונג נפשי.

תקיח

ב"ה

כבוד ידידי עוז המפורסם ווח"ס י"א כו' מו"ה אהרן שי

מכתבו נכון הגיעני, מ"ש בענין המבואר בלקו"ת שה"ש בד"ה
ששים המה מלכות דרוה"ר פ"ג, הנה שם הכוונה דבעודם במקורם אין

תקיז

נעתקה מצילום כתי"ק, שהתחלתי חסרה (ובסופה — לא בא על החתום), אך בשוה"ג נרשמה הכתובת:

*Ст. Бараны—поле Киев. Губ.
Мовиу Горништейну
въ Лучанскаго Сахар. заводъ*

ואיכ נכתבה אל גיטו של רבנו — הרה"ח ר' משה הארנשטיין. אגרת נוספת אליו — לעיל עא.
הזמנה לנשואיו עם אחות רבנו (ביד סיון תרנ"ב) — לעיל נה.
מהכתב נראה שנכתבה, לערך, בין השנים תרינ"תרנ"ה.

תקיח

נעתקה מצילום כתי"ק. מהכתב נראה שנכתבה, לערך, בין השנים תרינ"ה-תר"ס.

בהם התרחבות מצד הביטול וביציאתן והתפשטותן חוץ למקורן שם מתרחבים והוא מצד הפירוד ממקורן כו', וזה בין במדות ובין בבחי' בינה כשנמשכת בבחי' מל' ומתלבשת בבי"ע כו', וז"ש עדן הוא בחי' ח"ע כו' בחי' העלם וביטל בתכלית כו' בבחי' אין כו' והבינה ידוע שהיא בחי' יש גילוי ההשגה במורגש בכלים גמורים וכל השגה הוא בריחוק מן העצם כידוע ולכן ממילא מתרבה בהתפשטות יתירה כו'. וכ"נ ממ"ש בסוף הפרק הזה וז"ל אבל חכ' היא בחי' מעין שהוא אינו בבחי' התפשטות כו' והיינו לפי שהוא אצל המקור ממש כו'. ובכתבי כ"ק אדמו"ר האמצעי זצוקלה"ה נ"ע בהדרוש הנ"ל כ' מפורש דסיבת התפשטות המדות לאחר שנמשכין מהשכל וכן התרחבות הבינה לאחר שנמשכ' מהחכ' הוא מצד הריחוק משרשן [ומקורן] ונעשה בבחי' יש ודבר נפרד כו' והמשל בזה כמו עבד מלך לפני המלך גם שבטל במציאות כאשר יתרחק למדינה אחרת יתפשט שם בהתנשאות יתירה מכפי שררה שלו שמקבל מהתנשאות המלך כי התנשאות הזאת באה בהתפשטות וריבוי גדול מצד עצמו דוקא להיותו בבחי' יש נפרד מהמלך כו'. וזהו [דוקא] לאחר שקיבל העלול מהעילה ונעשה בחי' יש אז מתרבה ישותו יותר אבל בעוד שהעלול מקבל עדיין מהעילה בתחלת יניקתו משרשו ה"ה עדיין בלתי התפשטות כלל וכלל גם שמקבל כל השפע אלא דוקא לאחר שגמר מלקבל ונעשה דבר בפ"ע כו'. וזהו"ע משארז"ל אברהם יצא ממנו כו' והיינו כשהמדות בהתגלות בהתפשטות במורגש כו' כמ"ש במ"א וכידוע בענין נט"י כו'. וכמו"כ יובן למעלה דסיבת בחי' היש הגמור דבריאה נמשך מבחי' הגדלת היש דאצי' בבחי' בינה ומדות שבאים במורגש כו' (אלא דשם הוא עדיין בבחי' יש נאצל כו').

ומ"ש דהתגברות המדות הוא מצד מקורם כן מבואר בכ"מ בענין האבות בחי' חג"ת הן המרכבה להעלות בחי' או"א והוא מצד שרשם בעתיקא כו' כמ"ש בתו"א פ' יתרו. אך אין זה כוונת הדרוש דששים המה מלכות ושם הכוונה כנ"ל.

ובענין הבינה מ"ש שנמשך מבחי' חכ' אין הכוונה [בזה] שהבינה מקורה מהחכ' דבאמת יש לבינה מקור בפ"ע והוא [. . .] או"א במזלא אתכלילא דחכ' שרשה ממזל הח' ונוצר הנק' מזל [. . .] ולכן יש מי שהוא בעל הבנה ואינו בעל השגה ויש מי [שהוא בעל השגה ואינו בעל] הבנה בעצמו כו' והוא מפני שחו"ב יש לק"א מקור מיוחד כו' וכמ"ש באורך באמ"ב שער הק"ש פנ"ט. ובע"ח שער הכללים פ"ב ובשער הולדת או"א ובשמונה שערי' בשער מאמרי רשב"י ז"ל ד[. . .] ע"ד ודנ"ט

ע"ד, כי שחויב נאצלו יחד וכמ"ש באדר"ז ד' ר"ץ ע"ב כחדא נפקין וכחדא שריין כו' (ולכן זיווגי תדיר כו' כמ"ש בשער לידת המוחין פ"א) מפני שאצי שניהם הוא [..] כמ"ש בעה"מ שער או"א פ"ד [..] קה"י בערך [..] לד"ה ואני נתתי לך שכס א' בהוסי' [..] בחי' מוחין חו"ב כו' ובמא"א אות ו' ס"ג כ' ושט נק' הבינה כו' וצ"ע [..] וע' בבה"ז פ' שמות בענין תשורי כו' ד"ס ע"א שכ' שם וז"ל וכן עד"ז מתרחב אור אבא כו' מבחי' חכ' דא"א כו' עכ"ל וצ"ע. ובס' הדרת מלך סי' קלח בשם הרמ"ז ח"ס ובינה דא"א דאיהו כתר לאו"א. ואפשר דע"י יחוד חיך וגרון נעשו הכתרי' מ"מ העיקר הוא בחי' בינה. וע' במק"מ בפ"י מאמר הזהר בראשית ד' נ' ע"ב כד נביע בי גרון כשמאירה חכ' דאריך לגרון שהוא בינה דאריך כנודע שמחיד וגרון ניתקנה אימא עכ"ל ובע"ח שער הולדת או"א וזו"ן פ' א' אי' שנזווגו חיך וגרון דא"א להוציא או"א מסוד הגרון ומשם התחיל הכתר שלהם, והטפה היא בחי' ג' אותיות יה"ו (שהן ג' טיפין שכלולי' בכל טפה והם ג' קוצין דאות יו"ד וכמ"ש בת"ז תי' ס"ט דק"ח ע"ב) דע"ב שנתלבשה ביה"ו דס"ג. ומשם ס"ג יצאו או"א חכ' מבחי' היו"ד והוא בחי' שם אהי' במילוי יודי"ן (וידוע דיו"ד הוא בחכ' וי"ל דהיינו התגברות בחי' כח האב בחי' מו"ס כו') והבינה מאות ה' והוא בחי' שם אהי' במילוי אלפי"ן כו' ונמצא מפורש כנ"ל שהוא ע"י היחוד והולדתן מבחי' בינה שם ס"ג שם אהי' אלא שזה בימין כו' ויובן עפי"ז מ"ש בבה"ז).

היוצא מכל הנ"ל דאו"א כחדא נפקין כו', ולכאוי בכ"מ מבואר דכשנאצלה החכ' הייתה הבינה כלולה בה ואח"כ נאצלה כו' וכמ"ש בזוהר ח"א ד' ל' ע"א דכאשר הבינה הייתה כלולה בחכ' גם הבינה נק' ראשית כיון דנפק כו'. ובאדר"ז דר"צ ע"א אי' דהאי חכ' אתפשט ואפיק מיני' בינה כו' וכן מבואר בכ"מ [..]. אך הענין שדקדק ואמר אתפשט וכן [בבה"ז] הנ"ל אמר [..] ובפרד"ס שער מהות והנהגה פי"ז וז"ל שאצילות [הבינה לא הי' אלא התפשטות] בעלמא [כי החכ'] והבינה בבת אחת נאצלו ע"י הכתר וכאשר החכ' האצילה הבינה לא הי' אלא שנתפשט בעלמא. וז"ש האי חכ' אתפשטא כו' וז"ש בחד מתקלא אתקלו דו"נ פי' בנקודה א' נאצלו כו' עכ"ל ובס' פני מלך בביאור ספרא דצניעותא (הוד מלך) בתחילתו וכ"ה בזוהר הרקיע בפ"י הס"ד מהאריז"ל כ' והאי חכ' כו' לא אתנהיר אלא בדו"נ דבה הוות בינה בגווה סתימא וכד אתפשט אשתכח ואתגלי מה דהוה סתים והיינו יו"ד דאתפשט להאי גיסא ולהאי גיסא ונעשית ד' (במא"א בע' ד' סל"ח ד' רברבא אימא כו' ובאמ"ב כ' דד' רבתי הוא מל' דתבונה שמלבשת

לתנה"י וי"ל שהוא כמ"ש במאו"א שם ד' זעירא תבונה כו' והוא כמ"ש בע"ח בשעה"כ פיי"א דבבינה גופא יש ב' דלתות כו', וי"ל דמה שנק' זעירא הוא לגבי עצם הבינה משא"כ לגבי ז"א בינה בכלל נק' רבתי כו' ועמ"ש בקה"י מע' ד' אות ג' ובי' ונמצא מבואר מכל הנ"ל דבחי' תו"ב כחדא נפקין דשניהם נאצלו כא' מבחי' דו"נ דא"א ושויין בקומתן ומדריגתן ולכן זיווגי' תדיר כו' אלא שאופן אצילותן הוא שבתחלה נתגלה בחי' החכ' והבינה כלולה בה בסוד הבן בחכ' וכשנתפשט בחי' חכ' נתגלה הבינה כו'.

וביאור הענין ע"ד החסידות יובן במ"ש במ"א בענין אורך ורוחב דחכ' שהרוחב הוא הברק המבריק דחכ', והאורך הוא מה שיש בכח החכ' להשפיל עצם השכלות הענין ולהלבישו בבחי' הסבר דבינה כו', ועמ"ש באמ"ב בפתח השער פ"ב וג', ובבחי' הרוחב בהכרח יש בו בחי' [החכ'] אחר שהוא גילוי בעצמו, אלא שבחי' הבינה בו בהעלם מאד וע"י האורך שהוא התפשטות החכ' נעשה בחי' בינה כו', ומזה יובן ענין התפשטות הבינה מהתפשטות החכ' כו'. וזה הי' בתחילת אצילותן מהמאציל ב"ה ואח"כ בחי' הבינה מקבלת האור ע"י החכ' וטפת החכ' שנמשכת לבינה יש בה ג"כ בהעלם בחי' הבינה וזהו מה שעפ"י הרוב כל נקודה באה לידי השגה והבנה כו' עמ"ש באמ"ב פנ"ט ופ"ס יעו"ש.

ומה שמסתפק בענין בחי' בינה אם שרשה למעלה מהחכ' בודאי כ"ה דשרש הבינה למעלה כו' ומבואר זה באורך בתו"א פ' לך לך בד"ה ענין אברם שכל הנעלם כו' ובהגהות לשם בתו"א והוספות (לקו"ת החדש) ושם בדרוש הנ"ל בהרחב. ומ"ש בדרוש יפה שעה א' דתרכ"ט שמהות כח ההתבוננות נמשך כו' ממזל מו"ס דא"א. אין הכוונה שם למעלות הבינה כ"א שייך [למ"ש] קודם לזה שמן רדל"א עד בינה המה מקוריים שבהעלם ומן הבינה עד המל' המה מקוריים הגלויים כו'. ובכל הנ"ל מתבארים הענינים שראיתי שמסתפק כ' בהם, והכוונה בהדרוש [דששים דרוה"ר כו'] הוא כנ"ל בתחלת הענין כו'.

ויעזרינו השי"ת להבין דברי [רבתינו הק' זצוקללה"ה נ"ע על ...]. להבין כו'.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו [וידידו עוז] ד"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תקיט

ב"ה

מוסג"פ מה שנתקבל שבוע העברה (ומפני שלא היו המכתבי בביתי מפני איזה טעם לא שלחתי לו עד כה) והנה הדבר בעצם הוא מבהיל, וכ"ז מנגד לגמרי להרעיון שחשבנו. אמנם יכול להיות אשר הדברים באותות נאמנים היו מתגברים. אמנם ניכר היטיב אשר הרעיון שחשבנו נחוץ מאד ובהקדם האפשרי. הר"י שי שלח כזאת גם להרשב"ח שי וכוונתו השיתוף בהוצ' ומסופקני אם ירצו להשתתף. ייטיב כי לשלוח לי המוסג"פ חזרה. אם ירצה הר"י להתראות נחוץ מאד שהי' כבודו ג"כ. וא"י איך אפשר הדבר. והשי"ת יהי' בעזרינו בכל פרט ופרט.

תקכ

ר' זעליג דארמאן נסע (עפ"ע יום א' העבר) לפ"ב (אני שלחתי על הוצ' נסיעתו ק"ן רוי"כ) כוונת נסיעתו הוא להוודע בדבר השתדלות הצי' אודות הרשיון מה שנעשה בזה. והי' המדובר אתו שימסור לכבודו מה שיוודע לו. עפ"ע יהי' אצל כי איזה פעמים מהנכון לתהות על קנקנו אולי הוא ראוי לישוב איזה חדשים בדבר הענינים שלנו. מה שימסור לך בדבר הצי' בטח יודיעני כבודו.

תקיט

אגרת זו ושלאחריה נעתקו מצילום כתי"ק, שהי' מונח עם אגרת קטו דלעיל — להיר מנחם מאניש מאנעסזאן מפטרבורג, גם מהכתב והתוכן נראה קצת, שנכתבה אל הנ"ל בסמיכות לתקופת האגרת הנ"ל; אף, שבכללות, נכתבו שתיהן ברמז.
מוסג"פ... הר"י: אולי הכוונה להמוסגר במכתב היר ישעי' ברליון לרבנו — כנ"ל אגרת קלא.
השתתף: השוה לעיל אגרת קטו.

תקכ

ראה הערה לאגרת שלפניו.
הצי' - הציונים. השוה לעיל אגרת פו. קכב. ובס' בעולם ששקע (ב. צ. דינור. ע' 86-87) מסופר שהרמ"מ מאנעסזאן נדב סכומים הגונים לקרן מיוחדת, שבה השתמש רבנו ללחום נגד חברת הציונים. הענינים שלנו: אולי הכוונה להענינים המבוארים באגרת קטו דלעיל. וראה גם לעיל אגרת קלה, ונצרך לנו לכה"פ אחד בפה' [פ"ב].

תקכא

. . . יש מטיפים ממין הנ"ל אשר למען לרמאות את אחינו מעיזים לתלות א"ע באילן גדול הוא ניהו כ"ק אדמו"ר הגדול זצוקללה"ה נ"ע זי"ע מ"ש באגה"ק והפליא והגדיל את מצות הצדקה של אה"ק. אמנם כן יש גם מאחינו השלמים והתמימים שחושבים מ"ש כ"ק אדמו"ר הגדול זצוקללה"ה באגרותיו הק' ליסוד לרעיון הישוב דאה"ק כפי המובנו עתה לעבוד את אדמתה כו'. והנה כל בר דעת יבין אשר אמיתית כוונת רבינו הגדול כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה הוא על העוסקים בתורה באה"ק, אשר זהו ישובה האמיתי והעסק התורה באה"ק הוא בודאי גדול ונעלה מאד מבחול ואוירה דא"י מחכים כמ"ש באגה"ק סי' י"ד המתחיל לעורר את האהבה בענין תמיד עיני ה' אלקיך בה. והרואה יראה שכל מ"ש באגה"ק במעלת אה"ק הוא מצד האורות העליוני והנפלאים הצפונים בה והוא הנותן כח להאדם להיות עבודתו שמה באופן נעלה חכמה ועי"ז נמשכים האורות בגילוי ממש, ומשו"ז צדקת א"י היא גדולה ונפלאה מאד שהיא צדקת ה' ממש כענין עיני ה' אלקיך בה (באגה"ק סי' ד'). וכן מ"ש ענין זריעת הצדקה באה"ק דהזריעה נקלטת תומ"י בארץ העליונה (ססי ח') ועי"ז מעוררים החסדים העליונים הצפונים בה (ססי וא"ו) זה מובן לכל שזהו בצדקה וחסד לשם שמים שעושים עם העוסקים שמה בתורה ועבודה (והגע בעצמך וכי הצדקה וחסד באה"ק עם שאינם ראויים לזה תהי' גדולה יותר מצדקת חו"ל. והראויים המה העובדים את ה' באה"ק. לא העוסקים שמה בעבודת האדמה ולא זהו עיקר ישובה של הארץ – אה"ק – כלל. ועמ"ש בסי' ד"א המתחיל אד"ש כמשפט לאוהבי שמו כו' מ"ש וז"ל שפעולתה וסגולתה להמשיך חיים עליונים כו' לארץ החיים היא שכינת עוזינו כו' ובפרט בהתנדב עם להחיות יושבי ארץ החיים ממש וד"ל עכ"ל. ומובן היטיב במושכל ראשון אשר כל כוונת כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נ"ע זי"ע בהפלות מעשה הצדקה באה"ק הוא דוקא מה שמחזיקים את העוסקים שמה בתורה ועבודה אשר מעשה הצדקה הוא גדולה ונפלאה עד אין קץ שמקרבת את הגאולה כמשי"ש. יה"ר שנזכה לזה בב"א.

תקכא

נעתקה מצילום כתיב, שהתחלתה חסרה. מהכתב נראה שנכתבה, לערך, בין השנים תרס"ח-תרס"ה. בראש הדף נרשם, נכתב, ר"ל, כנראה, שקטע זה כבר נעתק בתוך אגרת ארוכה יותר, שלע"ע לא הגיעה לידיו.

על העוסקים בתורה: השוה לעיל אגרות ק"ח. קמו. ש"מא. (והגע: סיום המוסגר חסר.)

תקנב

לא ידעתי למה פסק בסכינא חריפא שאינו דומה כלל למ"ש בשו"ת צ"צ יו"ד סי' יו"ד. אפשר כוונתו מצד הספק אולי אינו סרכה כלל. הרי כי שאין לסמוך ע"ז ומהני רק לענין אע"ג שלא ביחנו כו'. ובסי' ג' מחזיק מאד בדעת הפר"ח ופר"ת דבב"פ לא הוי חזקה וסגי בקבלת ד"ח (אף אם הי' קבלת ד"ח בפ"א) וכ"נ בסי' ד' מתוך דבריו שדעתו מסכמת להתיר גם בב"פ. (ואין לי זמן לעיין היטיב אבל לפום ריהטא נר' שכן דעתו גם בסי' ח') רק בסי' ה' מחמיר הרבה (ובאמת צריכים לידע בענינים אלו על מי הי' השאלה בפרט. וכמ"ש בשו"ת שואל ומשיב (אינני זוכר עתה באיזה חלק וסי') לענין חזקת שו"ב) וגם משם נ"ל שלא להחמיר בני"ד ביותר.

תקנב

קו"א מרבינו ז"ל.

אם ראינוהו דו"מ מיד כשנודע לו סגי בקבלת ד"ח בלא תשובה בין בדאיכא חימוד ממון בין בדליכא ח"מ. וגם בפ"ב מועיל קבלת ד"ח אם ראינוהו דו"מ מיד ולא קיבל ד"ח בנתיים (ושאינו ממונה על הציבור ג"כ דינא הכי בב"פ) גם באותו טרפה, ואם לא ראינוהו דו"מ מיד בפ"א בדליכא ח"מ סגי בתשובה במקומו לפי ראות עיני הדיין (ומס' צריך גם קבלת ד"ח) ובדאיכא ח"מ אפי' בפ"א לא סגי לי' בתשובה במקומו אלא שילך למקום שאין מכירין כו' (כהפר"ח) ובב"פ נראה דבין איכא ח"מ ובין ליכא צריך תשובה דפז"ב שילך כו'. וכן אם קיבל ד"ח בנתיים

תקנב

נדפסה בקובץ יגדיל תורה נ"י. (חמ"ה סי"ג) מגוכתי"ק. מהכתב נראה שנכתבה, לערך, בין השנים תרס"ה-ע"ז.

מתוכן הדברים נראה דמיירי הכא בשויב שיצאה טרפה מתח"י ב"פ. דלדעת התי"ש ובי"ח לא מהני בזה דואג ומתאנח וקבלת ד"ח, ולדעת הפר"ח מהני, ולדעת אדה"ו באותה טרפה מהני דו"מ וקבלת ד"ח ובטרפה אחרת סגי קבלת ד"ח לחוד, כמבואר כ"ז בשו"ת צ"צ חו"ד סי' יו"ד. ומ"מ כתב בצ"צ שם, בנידון דמיירי התם שהי' רק פסק טרפה, דמהי"ט הקיל דסגי בהעברה אחדש א' וקבלת ד"ח, אע"ג שלא ביחנו אותו כ"כ אם ראינוהו דואג ומתאנח.

תקנב

נדפסה בקובץ יגדיל תורה נ"י. (חמ"ה סי"ב) מגוכתי"ק. ואפשר שנרשמה בקשר לכתובת התשובה שלפניו.

קו"א מרבינו ז"ל: ר"ל — קיצור דינים היוצאים מקו"א רבנו ז"ל ה"ל שחיטה סי' ב' סק"ה.

אף שראינוהו דו"מ מיד, ובאותה טרפה עצמה אף שלא קיבל ד"ח
בנתיים אם לא ראינוהו דו"מ מיד לא סגי בקד"ח. אבל בטרפה אחרת
אם לא קיבל ד"ח בנתיים סגי בקד"ח. ומי שאינו ממונה על הציבור
בפ"א אף אם אינו דואג ומתאנח די בקד"ח לבד.

תקכד

ב"ה יום ג' מטו"מ

כבוד ידידי ומחוי הנגיד המפורסם וו"ח נכבד י"א כו'
מו"ה פייוויש יעקב שי'

מכתבו נכון הגיעני. בדבר חתנו שי' לפ"ד יותר טוב לפניו להיות
במקומו מלהיות בערי רוסי. ויתן השי"ת אשר עסק האוטאמבילי יהי
בהצלחה. ובדבר היער יבוא אתו בקרב לידי גמר טוב. ויצליח לו השי"ת
בכל עניניו.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו ומחוי דו"ש
מלוני"ח תכה"י

שלום דובער

תקכה

פ"ש ידידי ווח"ס יר"א נ"י מו"ה משה ראזנבלוים יחי'

יודיעני אם נסע ידידנו הר"א יחי' לחאטימסק. גם מה נעשה
באוסוועט.

תקכד

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. מהכתב נראה שנכתבה, לערך, בין השנים תרס"ה-עת"ר.
פייוויש יעקב: חפץ. אגרות נוספות אליו — לעיל קנא, ובהנסמן בהערות שם.

תקכה

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין. מהכתב נראה שנכתבה, לערך, בין השנים עת"ר-תרע"ה.
משה ראזנבלום: אגרות נוספות אליו — לעיל תצג, ובהנסמן בהערות שם.
הר"א: כנראה, הרב אהרן תומארקין, שהי' רב בחאטימסק.

תקכו

להאברך המופלי י"א כו' כמר שלום שכנא נ"י

מז"ט בעד הקשורי תנאים שלו למז"ט. יתן השי"ת שיהי בהצלחה
ברו"ג בבחו"מ רויחא ושתהי בקרב החתונה למז"ט בשטו"מ בכל פרט
ברו"ג.

כאוות נפשו וידידו החפץ בטובו והצלחתו

שלום דובער

תקכז

ב"ה

לידידי המומ"פ ווח"ס י"א כו' מו"ה אלחנן שי

אחדשה"ט. יעשה קביעות ללמוד בכל יום בס' תורת חיים. ויתחיל
מתחלתו ולא יניח באמצע איזה דרוש כ"א ללמוד כולו. וטוב לחזור כל
דרוש. גם ילמוד בכ"י שיעור משניות עם פי' הרע"ב. והשי"ת יחזיק לבו
ומוחו לעבדו ית'. ובעניי ביתו יתן השי"ת שיהי הכל כשורה.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלו"ג

תכה"י

שלום דובער

תקכו

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. מהכתב נראה שנכתבה, לערך, בין השנים עת"ר-תרע"ה.

תקכז

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיון. מהכתב נראה שנכתבה, לערך, בין השנים עת"ר-תרע"ה.
אלחנן; מארוזוב. אגרת נוספת אליו — לעיל שפז.
ולא יניח באמצע: כעין זה לעיל אגרת קו.

תקכח

ב"ה

מכתבו מכבר וגם עתה קבלתי, בעסק [הבודניק?] אינו כדאי לפניו לכנוס בזה, והשי"ת יזמין לו איזה פרנסה. ויתן לו השי"ת פרנסה והצלחה בגו"ר. ובדבר הנסיעה אם הדרך בטוחה ביכלתו לנסוע והשי"ת ישמור אותו ויטיב לו הכוה"ת בגו"ר בתוך כו'.

תקכט

ב"ה

הרמ"א סי' שס"ח ס"א וכן מותר ליהנות מהעשבים שעל הקברות כו'. נר' דזהו לדעת המתירים בסי' שס"ד ס"א בהג"ה והאיסור דכאן הוא רק משום כבוד המתים, ולזאת לצורך הקברות מותר. אבל לדעת רבינו ישעי' שם דתלוש ולבסוף חברו אסור בהנאה (מדאורייתא) ה"ה כאן אסור (מדאורייתא).

וצ"ע לדעת ר' ישעי' איך יפרש הא דסנהדרין דמ"ז ע"ב קבריה דרב כו'. וראיתי בהגהות מצפה איתן שם דהיינו בקברות שלהם שהיו כוכין והקרקע לא נחפרה כלל, אבל נחפרה אסור דבכי האי גוונא גם אסור בע"ז, כדאי' בע"ז דנ"ד ע"ב וכמו"כ הוא בקבר כו'. ועי' בשלטי הגבורים בפי' נגמר הדין שכי' אמנם בקבר יחיד אפי' תימא דדעת מי' (היינו מ"ש עפר קבר אינו אסור בהנאה שזה מהגמ' דסנהדרין) כדעת הטור, ולא תרצה לפרש דבריו בקרקע עולם כדפי' ר"י כו', נר' דר"י מפרש הא דסנהדרין שלא נחפרה והיינו כנ"ל, ומפרש בהעפר שהיא בחציבת הקבר שהוא קרקע בתולה דהיינו שלא נחפרה.

תקכח

נעתקה מצילום כתי"ק. מהכתב נראה שנכתבה, לערך, בין השנים עת"ר-תרע"ה.

תקכט

נדפסה בקובץ יגדיל תורה נ"י. (חל"ו סקליט) מצילום כתי"ק, והוגהה ע"פ גוכתי"ק שבאוסף המכתבים. מהכתב נראה שנכתבה, לערך, בין השנים עת"ר-תרע"ה. ליהנות מהעשבים: השהו לעיל אגרת-קעו: במחנינו הביה"ק עוזב מאד ובע"ז רועין בו. כדעת הטור: רסי' שס"ד, החולק על רבינו ישעי', וסובר דתלוש ולבסוף חברו מותר. נר'... כנ"ל: הוספת רבנו, ור"ל שמלשון זה של השי"ג נראה כנ"ל בשם המצפה איתן.

עוד עלה בדעתי כאשר אצלנו עושין את הקברים בולטין מן הארץ ובפרט כשמתקני את הקברים מביאין עפר ממקום אחר ומוסיפין עליהם אולי הוא כקבר של בנין. ובה יתורץ מה שתמה הב"ח על הרא"ש והב"י איך שייך עשבים בבנין. ומ"מ צ"ע אם כן הוא דכבד לומר שזה כוונת הרא"ש והב"י בפ"י דברי הר"ן.

והמרדכי בפ' בני העיר ס"ל כ"י ישע"י דבעפר שחפרו אסור.

והש"ג שם חילק בין של רבים לשל יחיד דשל רבים אסור כולו גם הקרקע עולם וכ"ש בנין וחפירה. ונ"י דדעתו שזה לד"ה ואסור בהנאה מדאורייתא (וצ"ל לפ"ז דגם אילנות אסורים אפי' שלא במקום הקברים וכבד להעמיד דברי התוס' והרא"ש פ' בני העיר דמיירי בשל יחיד. גם קשה לדעתו מאי מסיים בברייתא שם מפני כבוד המתים הרי אסור בהנאה. ודוחק לומר שדעתו דהברייתא קאי בשל יחיד). ולפלא שהפוסקים לא הביאו את הש"ג. ובס' לחם יהודא פ"י ד' הרמב"ם באו"א וכתב לאפוקי ממה שהאריך הש"ג. וקשה לדחות בקל דברי הש"ג.

והב"ח כ' דעשבים אסור מכל ביה"ק מדרבנן.

והחת"ס סי' שכ"ז כ' דמ"ש הרמ"א כאן הוא גם לדעת האוסרים משום דגדולין מותרים יעו"ש. וצ"ע דזהו לאביי בסנהדרין שם, אבל לרבא דגמר מע"ז. וע"ז גדולי אסורין כדאי בע"ז דמ"ח לענין אילן ובשו"ע סי' קמה. ונ"י דגם באילן שתחתיו ע"ז (דאז הוי האילן משמשי) אסור הגידולים. וי"ל דבקבר חמיר, דבע"ז הרי גופה של הע"ז אינו מוסיף דבר בהגידולי משא"כ כו', ואפשר דמשו"ז יהי אסור בעשבים יותר משא"ד.

ומצאתי בשו"ת שבו"י (הנדפס מחדש בלעמברג) ח"ג סי' צ"ד אבל ליקח עפר הקבר מבנין של מעלה שזורקין עפר הוי תלוש ולבסוף חברו דאסור בהנאה עכ"ל. ומסיק להתיר ליקח לחולי הקדחת ר"ל מהקרקע היינו מהצדדים לא מעפר החפירה.

ואם כנים דברי לחלק בין אם שוה לקרקע או בולט כנ"ל ה"י אפשר

הב"ח: סי' שסח, הקשה על הרא"ש והב"י (כדברי הר"ן), שכתבו שעשבים שע"ג הקבר אסור בהנאה, ובודאי מיירי בעשבים שע"ג בנין (שהרי ס"ל שתלוש ולבסוף חברו מותר, דלא כר' ישע"י), וא"כ איך שייך עשבים בבנין, ולפי הג"ל, שעפר שהביאו ממקום אחר יש לו דין בנין, יתורץ שפיר. בפ' בני העיר: מגילה כט, א.

בס' לחם יהודא: מהר"י עייאש, על הרמב"ם פ"ד מהל' אבל ה"ג.

להשוות בזה כמה סבוכים בענין זה בגמ' ובד' פוסקים הראשונים
והאחרונים.

תקל

ב"ה יום ג'

בני יקירי חביבי יחי

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

תקנה בשביל האופראוולאיושצע איזה דבר בעד ערך ט"ו"כ' רו"כ.

מידידינו הרש"ג יחי אין לי ידיעה אם קבל הטע"ג.

ותקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשך ואביך דו"ש
מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

באה"ר הנני פב"ש אחי יקירי חביבי יחי.

* * *

מיין הייסגעליבטער קינד יחי

זיי הערצליך פיעל מאהל בעגרוסט פון אונו אלע, און זיי רעכט בעגליקט
פון ג' לאייט [. . .].

דיין דיך ליבענדע מי

ש"ש

תקל

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. מהניר ומהכתב נראה שנכתבה, לערך, בשנים תרד"ע-תרע"ה.
אופראוולאיושצע: מנהל.

הרש"ג: ה"ר שמואל גורארי.

מ"ן. . . ש"ש: מע"ל — מזוגתו הרבנית. אגרות נוספות מאתה — לעיל ג, ובהנסמן בהערות שם.

תקלא

ב"ה

מכתבו והפעראוואד קבלתי. בפה לא יש גילדראפאט' ולפ"ד טוב שתיסע לאדעס. ולפניו טוב לפ"ד שירחץ בנהר והשי"ת ישלח להם רפו"ש ויחזקם ויזכם בזח"ק.

שבוע העברה כתבתי לו. ויען כתבתי שם העיר לא כמו שנכתבת, יודיעני אם קבל מכתבי.

תקלב

ב"ה

מכ' נכון הגיעני, מסת' הכאב הוא באברים החיצוני' תעשה משיחה מן שני שלישי קאראשין ושליש א' חלאריע פארעם לערבס יחד (וצריכים להזהר שלא להריח החלאריע פארעם קודם העירוב) און איין רייבן במקום הכאב פעם א' ביום. והשי"ת ישלח לה רפו"ש בקרב, ויזמין לו השי"ת בקרב עסק טוב ויתן לו השי"ת פרנסה והצלחה בגו"ר.

תקלג

עפ"ע יהי' אצלו א' מפאצעפ הלל זארקאווסקי בנו של מחו' ר"מ זארקאווסקי ע"ה. הוא הי' על משרה אצל סוחר א' על הוואלגא.

תקלא

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין. מהכתב נראה שנכתבה, לערך, בין השנים תרע"ה-תר"פ. וכן הוא בכל האגרות שמכאן עד תקמ"ד. ורובם — צעטליך' שרשם במשך שהותו ברוסטוב, בין השנים תרע"ו-תר"פ.

פעראוואד: המחאה.

תקלב

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. קאראשין: נפט.

תקלג

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.

ואומר אשר הוא בקי בסחורות הוואלגא והובלתם על הנהרות דשם.
ואומר אשר סאקאלאווסקי מכיר אותו. וע"כ אם נצרך לכבודו איש על
עסקי הוואלגא, ישאל עליו אצל סאקאלאווסקי, ואם יאמר עליו טוב,
כדאי שיקבל אותו בעזרתו ית'.

תקלד

מכתבו נכון הגיעני. בדבר זוגתו תי' כפה"נ הדאק' ברוידא יודע
ומכיר אותה, וע"כ צריכים לעשות מה שהוא מייעץ. והשי"ת ישלח לה
רפו"ש בקרב, ויתן השי"ת לכבודו מציאת חן ופרנסה והצלחה בכל
עניניו בגו"ר בבחומ"מ.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידי"ע דו"ש מלוני"ח
תכה"י

שלום דובער

תקלה

ב"ה

לידידי הרב המפורסם ווח"ס יר"א כו' מו"ה גרשון חן נ"י
אחדשה"ט.

בעת דחקו ר"ל הסכמתי לו לעשות במסחר קצת. ועתה כאשר
שמעתי שהרויח ת"ל סך נכון, ויספיק לו לתשלומי החובות וגם לסיוע
על להבא, עצתי נאמנה שלא יעסוק עוד במסחר, ויהי דעתו ולבו
נתונים ומסורים אל ענין הרבנות. כי באמת נפשי מרה לי ע"ז
שהרבנים פשטו ידיהם במסחר ואי ספרא כו'. וישתדל נא בדבר עסק

תקלד

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.

תקלה

צילום כתי"ק נדפס במגדל עז' תרכג.

גרשון חן: ה"י רב באלכסנדריה (פלך חרסון), ממלא מקום חותנו הרב חיים ליב איטקין, שנפטר ברי"ח
אדר תרע"א. בסוף ימיו — רבה של שיכון חביד ירושלים ת"ו.

החסידות במחנו באיזה אופן שאפשר להיות. והשי"ת יעזור לו ויצליח בגו"ר בבחור"מ.

ויקבל החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשו וידידו דו"ש מלונ"ח תכה"י

שלום דובער

תקלו

מכ' נתקבל ובדבר שאלתם צריכים להתייעץ להחליט על אתר בהתוועדות יחד עם הר' רפאל יחי' ועם השו"ב רז"מ יחי' וידונו ע"ז ככובד ראש, לא בהפרזה והפלגה על אחד מצדדי הענין, רק יוציאנו לאור את החלטת הדבר לאמיתתו בעזרתו ית'.

תקלז

מכתבו קבלתי, טוב וישר מאד הדבר שתיקן שיהי קצב יהודי כשר והשו"ב צריך לשחוט רק אצל יהודי ומחויב השו"ב להיות נכנע על התיקון הזה שלא יביא לידי תקלה ח"ו. ובטח יעשה את המוטל עליו לשמור ולעשות כנ"ל.

תקלח

נצטוטי להשיבו בדבר השידוך שצריכים להוסיף שם לאחת מהם

תקלו

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מוגדשיין. ונכתבה לנעוויל, מענה לשאלת שנים שאוכלים רק משחיטת שו"ב א, ונזהרים מלאכול משחיטת שו"ב הב, ונגרם ע"ז היוק להישיבה.

תקלז

נדפסה בקובץ יגדיל תורה נ"ו. (חמ"ה ס"יא) מצילום כתי"ק, ומתוכנה נראה שעד אז לא הי' קצב יהודי כשר בעיר, והשו"ב הי' מוכר בשר כשר אצל הקצב המוכר טרפה.

תקלח

חמשת התשובות דלקמן נדפסו ביגדיל תורה (נ"ו) חמ"א ע' ר"רא, מתוך צילום כתי"ק. בצילום הנ"ל באות רק התשובות, אך מצורף להן העתקת הר"י ש"י לגדא מתוכן השאלות. נצטוטי להשיבו: נכתבה, כנראה, להמזכיר, ע"מ שיכתוב בלשון הזה. ועדין לעיל אגרת תקב. בדבר השידוך: לשון השאלה שם: לענין כלה וחמותה שנק' בשם אחד. להוסיף שם: ראה פס"ד הצי"צ ר"ג, ב. שו"ת צ"צ תאהע"ז ס"י קמג. תשובת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ יגדיל תורה חוב' כה ס"י קנז. וראה גם תשובת אדמו"ר מהרש"ו מקאפוסט, מגדל עז ע' תריא.

ושתהי נקי בפי כל בשני השמות או בשם הנתוסף. ויתן השי"ת שיהי
בהצלחה ברו"ג.

תקלט

אי בספרים שכבר תקנו חז"ל את האמור בסבא משפטים.

[ושאל השואל ביאור הדבר, והשיב:]

ביאר התשובה. החשש שבזוהר בדבר נשואי אלמנה, אי בספרים
שחז"ל תקנו הדבר, וע"כ אין חילוק בין אלמנה לגרושה. והשי"ת יזמין
לו ענין טוב ומוכשר.

תקמ

אם רב יסכים ע"ז יכולה לעשות השידוך ונכון שידורו בפ"ע. ויתן
השי"ת שיהי בהצלחה בבחור"מ ברו"ג.

תקמא

אם אחת מהן נקראת בפי כל בשני שמות יכולים לעשות השידוך.
ובדבר הענין השני ששואל אין בזה חשש ח"ו. ויתן השי"ת שיהי
בהצלחה בכל פרט.

תקלט

ראה בהערה לאגרת שלפניו.
אי... והשיב: זה נוסף ע"פ העתק הנ"ל.
אי בספרים: לשון השאלה שם: לענין נשואי אלמנה ר"ל.
בסבא דמשפטים: זחיב קב, איב.

תקמ

ראה בהערה לאגרת תקלח דלעיל. והשאלה שם: בדבר ב' אחים אם כדאי שישאו שתי אחיות.
שידורו בפ"ע: ראה לקוטי שיחות ח"ט ע' 331: אבי מויר ז"ל ודודי הרה"ח ז"ל נשאו שתי אחיות על פי
כ"ק אדמ"ר נ"ע, ובציווי של ידורו בעיר אחת.

תקמא

ראה בהערה לאגרת תקלח דלעיל. והשאלה שם: במה לבחור, אם א' בכלה הנקי רחל ושמה כשם אם
החתן ב' או בחלוצה ר"ל.
הענין השני: ראה שו"ת צ"צ אהה"ע סי' שיט.

תקמב

בנו יחי' אינו רשאי להחמיר על עצמו בהנוגע לו לבריאותו. וצריך לשתות חלב (שעה א' אחר בשר מותר לחולה לשתות אם סילק ובירך) ולאכול מאכלים טובים. והשי"ת ישלח לו רפוי"ש בקרב בתוך כו'.

תקמג

ב"ה

מכ' נתקבל. וצריך לקבל הרבנות דהאמלי' קטנה ויקח גם את ב"ב אתו. ויתן השי"ת שיהי' בהצלחה ברו"ג. ובטח יעזור לו חותנו יחי' שיהי' באפשרו להתיישב שם. והשי"ת יצליח לו בכל פרט.

תקמד

כבוד ידידי קהל עדת ביעלאגראד נגידים ווח"ס ונכבדי
יר"א ד' עליהם יחי'

אחדשה"ט. מכ' נכון הגיעני. וראוי ונכון שיקבלו לרב את ידידנו מבחר תלמידנו הר"ר שמואל נאטקין מקראסלאווא ובעזרתו ית' יפיקו רצון מאתו בכל פרט. ויתן השי"ת שיהי' בהצלחה ברו"ג.

תקמב

ראה בהערה לאגרת תקלח דלעיל. והשאלה שם: חולה ששחרר מעבוי'צ מרוב מחלתו. אם סילק ובירך: ראה טוש"ע חיי"ד רס"י פט, ובהגהת רמ"א שם.

תקמג

נעתקה מגוכתי"ק שבאוסף המכתבים. והיא אל הרב שמואל ליב לעווין מפאריטש. אגרת נוספת אליו — לעיל תיו.
חותנו: ה"ר מאיר שמחה חו.

תקמד

נעתקה מצילום כתי"ק שבאוסף מונדשיין.

תקמה

כבוד ידידי נגידיים ווח"ס ונכבדים יר"א כוי בק"ק
ניקאלאייעוו ה' עליהם יחיו

אחדשה"ט.

קבלתי מכתב בדבר הפראגראמע בהחדר הכולל שאתם מיסדים,
איזה פראגראמע דרוש לכם, כאשר העיר ה' את רוחכם לעשות הטוב
והישר בעיני ה' ללמד את הילדים ע"ד הישן המוסכם מגדולי
הראשונים ע"ה, צריך להיות החדר ע"ד הישן בלי שום שינוי אפילו
כקוש"י, בלימוד החדרים וביותר בהתחלת הלימוד, הנה לבד הידיעה,
עיקר גדול הוא השרשת האמונה והיראה וקדושת התורה הבאה בדרך
ממילא מהלימוד, וכל שינוי והתחדשות דבר עושה גרעון בזה ולא ניתן
הדבר להשערת בנ"א, יש בזה דברים שהבריות מדמים שהן דברים
שאינן להם ערך, והרים גדולים תלויים בהם, ודבר שפתיים אך למחסור
ולגרעון גדול הוא.

אם תחנכו ותגדלו את בניכם כדרך שהתחנכתם והתגדלתם אתם
יהיו אי"ה בניכם כמוכם, ויתן השי"ת שהאבות והבנים יחדיו יהיו
תמים אל הכוונה האמיתית וחפץ השי"ת יצליח ביזכם להשריש
בהילדים האמונה הקדושה ויראה הטהורה ויגדיל תורה ויאדיר.

ותקבלו החוה"ש והברכה מאדה"ש כאוות נפשם ויד"ע דו"ש
מלוונח"פ תכה"י חפץ הצלחתכם בגו"ר.

תקמו

אחדשה"ט ראיתי על כבודו טלית מאנשין ואני שמעתי מכ"ק

תקמה

מהעתקה שכאוסף מונדשיין.
החדר... ע"ד הישן: השוה לעיל אגרת עב, ובהנסמן בהערות שם.

תקמו

נדפסה ביגדיל תורה (ירושלים) גליון יא ע' 7. בשמועות וספורים ח"א (הוצ' חדשה ע' עט) מספר ע"ד
אגרת זו: במוסקוה היה משפיע שכיך הרשיב שלחו לשם בתור משפיע ורב של החסידים ואנ"ש, הרב ר'
אהרן בעלינקי מכוברוסק (פעם אמר עליו הרשיב א גישמאקער איד) ר' אהרן ה' נוסע לליובאוויטש לעתים
קרובות, פעם כשחזר מליובאוויטש קיבל מכתב מהאדמו"ר נ"ע ובו היה כתוב...
ע"ד תפקידו של הרי"א במאסקווא — ראה גם לעיל אגרת רי.
טלית מאנשין: ראה מה שהעיר וציין בזה ר"י שי' מונדשיין ביגדיל תורה (ירושלים) גליון יד ע' 101.

אדמו"ר זצוקלה"ה נ"ע בפ"א בחגה"ס שנכנסו אליו הרבה אנשים אחר התפלה לברכו בברכת יו"ט, ובתוך הדברים אמר שהי מכריך את אתרוגי קורפו בהמאשינע טליתים והי משליכם באש. ולזאת מהראוי ונכון להפשיטו ואמר עוד (כמדומה בשם רבינו נ"ע) ומה שהרב מבא"ד זצ"ל בירך דוקא על אתרוג קורפו. הנה בשבילו נפל גרעין מאתרוג וצמח אילן ואתרוג והוא שבא לידו. והביא רא"י לזה שהרב המגיד ממעזריטש ז"ל הי' ירא מרעם ולא שמע רעם מעולם.

תקמו

למסור להתלמידים שיי קיין ליידיק גייער דארפמען ניט, ויתקנו עניניהם בכל הפרטים כפי סדרי הישיבה ותוכנה בלימוד ובעבודה מיט זיך אשר זהו עיקר כוונתי בהתיסדות הישיבה להעמיד בעזה"י בעלי עבודה ולא מתרשלים הולכי בטל. ובעלי אונאה זיך, און מען מיינט אז דאס איז עבודה, והשי"ת ירחמנו בגשמיות וברוחניות.

תקמח

כפי הידוע מכ"ק אבותינו רבותינו הק' זצוקלה"ה נ"ע היו מצוים ללמוד בע"פ איזה מס' משניות ולחזור בכ"י, ובצ"צ אה"ע בהתשו'.

אחרוני קורפו: השוה לעיל אגרת כו בסופה, ובהנסמן בהערות שם. ולעיל אגרת מ: ואני שמעתי מכ"ק אאמור'ר זצוקלה"ה נ"ע ז"ע דברים קשים מאד עליהם".

תקמו

נדפסה בס' תומכי תמימים (צ' ספא) בתוך אגרת בנו, כ"ק אדמור'ר מוהרי"צ נ"ע, מיי"ד אייר תש"ז. והקדים לפניו שפ: קדש הקדשים הוד כ"ק אאמור'ר הרה"ק זצוקלה"ה נבגי"מ ז"ע, ... על אחת ההרצאות שהגשתי ברשימת תלמידי התמימים ומצבם בלימוד בנגלה ובדאי"ח וקבלת הוראת המשגיחים, וסדר הזמנים ושמירתם, הואיל לכתוב — על הרצאתי — בכ"ק".

תקמח

אגרת זו (ושלאחר"י) — ספק אם היא של רבנו. נדפסה בקובץ יגדיל-תורה נ. י. (ח"כ ספ"א), ונעתקה שם מהערות הראי קלאצקין על גליון שרת הצי' חאה"ע סי' יא, שכותב: בהמכתב שקיבלתי תשובה מכ"ק שליט"א בזה"ל... אולי כוונתו לכ"ק אדמור'ר מוהרש"ב נ"ע מליובאוויטש. גם הר"ר חיים ש"י ליבערמאן (שלמד בילדותו — משך שנתיים — אצל מוהר"א הנ"ל) סיפר, שמוהר"א הנ"ל הי' מתכתב לפרקים עם כ"ק אדמור'ר מוהרש"ב נ"ע.

מימ מאחר שהי' יותר קרוב לליאדי (עכ"פ בתחלה), ממנו קיבל שו"ת הצי' וכותב עליו האדמור'ר (כמועתק ביגדיל תורה שם הערה 14) — הרי מסתבר שעכ"פ בנוגע לשו"ת שאל אותו דוקא, ועוד. ועכ"פ מידי ספק לא יצא.

בענין בת כהן לישראל רשום בכ"ק עצה ליתן כל ימי חייו ח"י מטבעות לצדקה בכ"י אפי' מטבעות היותר קטנות וכמדומה שכי' שם כמו רבע ק"כ ובודאי הכוונה הא או הא.

תקמט

מודעה רבה

לאחב"י מאמינים בני מאמינים, היות כאשר נמצאים רבים המקילין לעצמן להשחית פאת זקנם במספרים ותולים א"ע במה שהובא בשו"ע ואומרים שעושים זאת עפ"י דין דשו"ע עלינו החיוב להודיע ברבים כי טועים המה כי איסור גמור הוא מדאורייתא כמו שהוכיחו ובררו הרבה גאונים קדמאי ובתראי שעוברים בזה על כמה לאווין, וכמו שהוכיח כ"ק אדמו"ר נבג"מ הצ"צ וגם הגאון החכם חזקי' דיא מודינא בשד"ח מביא כמה גאונים ובראשם הגאון בעל מעשה רוקח, וגם הגאון חיד"א בספרו הגדול ברכי יוסף החליט לאיסור חמור, ע"כ מחויבים אנחנו להודיע לכל אנ"ש אחב"י מאמינים בנ"מ בה' ותורתנו שלא יקילו ראש ח"ו באיסור זה ולהיות נבל ברשות התורה. וכאור"א מחויב להודיע לאנשי ביתו האיסור החמור הזה למען לא יהי שורש שיצמח ממנו פרה ראש ולענה מב"ב וכל הדברים אשר כתבנו שבוע העברה ידעו שכל הדברים אמורים עפ"י דת תוה"ק ומי שיעבור ע"ז ידע שעון הזה תלוי בראשו, והשומע לדברינו אלה יתברך בברכה מרובה בכט"ס.

רשום בכ"ק: כנראה הכוונה לכ"ק אדמו"ר הצ"צ שרשם על גליון כת"י התשובה (והוספה זו בכתיב הצ"צ — לא היתה לפני עיני מדפיסי שירת הצ"צ).
 כל ימי חייו: ראה מ"ש בזה באגרת כ"ק אדמו"ר שליט"א, הנדפסת ביגדיל תורה שם (ספ"ב), הטעם שאין נוהגים כן.
 ק"כ: קאפכעס — ראה שירת הצ"צ חויד סרכ"ג.

תקמט

נדפסה בקובץ יגדיל תורה נ"י. (חמ"ה סי"ז) מהעתקה.
 הוכיח... הצ"צ: בשו"ת שלו חויד סי' צג, וראה מ"ש בדבריו בס' הדרת פנים-זקן ע' ולוירמב.
 בשד"ח: ראה שם ע' רנדרנו.
 בעל מעשה רוקח: ראה שם ע' קעב"קעג.
 ברכי יוסף: ראה שם ע' קצה"ר.
 כתבנו שבוע העבר: השוה לעיל אגרת קית.

מפתח שמות אנשים ומקומות

א

אבראמאון, זושא: II תלג.
 אברהם אבינו: II תשמא.
 אברהם המלאך: רצ.
 אברהם: II תקמה. תשכו.
 אברך, לוי: רא. רמט. רסב.
 רא"ג: II תתעה.
 אדעט: ז. כ. כא. סא. קלב. קעב. קצז. רט.
 רנג. רנד. שג. II תנו. תקצה. תקצו.
 תרכב. תתנד. תתצא. תתכב.
 אהרן: II תשכה. תתקה.
 אהרנסאן, שלמה אהרן: רצ. II תמ. תקפד
 (?). תתסט.
 אוואראוויטש: II תעו.
 אווערבנד, צבי הירש: צא.
 אווראטינאוו: רכב.
 אויטעווסקי: II תרעה.
 אזולמאן: II תסז. תשכח. תשנג. תשסה.
 תשעג.
 אוסאטיין: II תקסא.
 אוסוועט: II תתקטז.
 אוסטריי: צד. II תרא. תשצו.
 רא"ז (נ"ד): II תסא.
 אטוואצק: II תלט. תקפה. תקפט. תרנו.
 אטלאט, מאיר: II תתמד.
 רא"ט: II תשעג.
 איבסאן (עו"ד בפ"ב): II תקב. תקה. תקלב.
 תקלט. תקמג. תקמט. תקנה. תקנט. תקס.
 תקסג. תקסח. תקסט. תקצא. תקעט.
 תקפד. תקצ. תקצב. תרח. תרט. תריא.
 תרמב. תרמג. תרמד. תרמו. תרמת.
 תרסב. תרסג. תרצו. תשמג.
 איטליא: סב. II תרפט.
 איטסאן, יצחק גרשוין: II תקנא. תרסד.
 איטקין, דבורה מלכה: שמג.
 איטקין, חיים ליב: II תקז. תתקכא.

איטקין, יואל: שמג.
 איטקין, ישראל ארי' ליב: שמג. II תצ.
 איטקין, שיימן: שמג.
 אייגעש, ר"ח: II תקז.
 אייזנשטאט: II תתעג. תתעה. תתעו.
 אייזדקונען: II תקסט.
 איינהארין: קצא.
 אירופה: II תשעו.
 אלוסטא: תשצו.
 אלטהויז, אל' חיים: שצב. תשלח.
 אלטהויז, בנימין: שצב.
 אלטר, אברהם מרדכי (האדמור"ר מגור): II
 תיג. תכא. תלט. תקעג. תרטז. תרסט.
 תשצד.
 אליאנסק: II תקעד.
 אליכסנדר, זלמן: שיד.
 אליכסנדר, חיים משה: ריח. שיד. II תנט.
 תקל. תקלב. תשמט. תשסה. תשסז.
 תשעז. תשעה. תתע. תתעה.
 אליכסנדר, חנה ח' שרה: שמו.
 אליכסנדר (פקיד בפ"ב): II תנט. תקב.
 תקמח. תקמט. תקסה. תרו. תרח. תרמב.
 תרמג. תרמד. תרסב. תשמג. תשפ. תשצ.
 תשצה. תשצז (אליכסאנדראו).
 אליעזרוב, אברהם: II תקמד.
 אליעזרוב, דובער: שסז.
 אליעזרוב, שלמה יהודה ליב (שיל"א): כד.
 קסד. קעב. רא. ש. שא. שב. שכה. שכו.
 שלא. שלב. שלה. שמו. שנה. שנו. שנו.
 שפט. שצ. תג. II תכה. תמ. תנו. תסב.
 תעג. תעו. תצט. תק. תקט. תקלט. תקמד.
 תקנ. תקנו. תקסא. תקסב. תקסו. תקצט.
 תר. תרה. תרט. תריא. תריט. תרכב.
 תרכג. תרנג. תרסד. תרסה. תשג. תתכו.
 תתצו.
 אלישר, יעקב שאול (חכם באשי): II תנו. תנו.

תרנב. תרנג. תרנד. תרנח. תרנט. תרסא.
תרסג. תרסה. תרסה. תרסט. תרת. תרעא.
תערב. תרעג. תרצא. תרצב. תרצז-תשב.
תשלו. תשפג. תשצו. תתלא. תתפח.
תתפט.

אשטראוו, אברהם אל"י: II תקצח.
ר"א: II תקמג. תשכד. תשע.

אלכסנדריה: II תתקכא.
ר' אלעזר בן ערך: יח.
ר' אלעזר הקליר: יח.
אלקבץ, שלמה: יח.
אָם: II תקלט. תקסח. תקעג. תרמו.
אמסטרדאם: פו.

אמריקה: קסא. רסג. II תקנד. תרעג. תרצב.
תשעו. תשצב. תתכו. תתמה. תתעד.

אנגליה: רצד. שפח. II תשצח. תתפו.
אנובאכער, דוד: שנט. II תרצ.
אנובאכער, יאניס: II תקסח.
אנטווערפן: II תנג. תסח.
אנפינאוו: ריו. ריח.
אנתעבי: תנו.

אסטראגשזק: II תתיד. תתטו.
אסתראמן, שמואל גרונוס: קצט. רו. רל. רלא.
רנב. רנט. II תשסט. תשעט.

רא"פ: II תנד.

אפרת, דובער: שכט. שלב.

אקינאוו, שמואל: II תרנח. תרצד.

אקסילראד, משה: קסג. רסב. תתק. תתקא.

אקסילראד, נפתלי הרץ: רסב.

אראל: II תתצ.

אראנאוויטש, אנשיל: ריט. רכא. רכד. II
תקסב.

אר"י לייב חריף: שמג.

ארלאזאראוו, אליעזר: קיב.

ארלאזעראוו, יחזקאל: צד. צה. קד.

א"י: אה"ק: ז. ח. ה. נט. סב. סג. סו. סח. פח. פט.

קג. קיב. קכו. רא. רט. רפד. רצד. רחצ.

שכו. שלב. שלג. שלה. שלו. שלה. שמ.

שס. שפה. שצא. תי. II תכג. תכד. תכה.

תמה. תנג. תעה. תפב. תקא. תקט. תקמב.

תקמג. תקנ. תקסב. תקצח. תר. תרכו.

תרלד. תרסו. תרסה. תשורתשט. תשמ.

תשמא. תשצח. תחו. תתנו. תתקיג.

ארש, ר"י: II תתצ.

ארשא: II תקל.

א. ר. רנב.

אשכנז (אשכנזים): סג. סד. רצד. שה. שפט.

תד. II תכב. תכו. תלו. תלה. תנו. תנח.

תסה. תקלה. תקמט. תקנו. תקעא. תקפט.

ב

באאס: II תקפב. תקפו.

באבינאוויטש: יב. II תסב. תסד. תעז. תקסג.

באבער: II תשכח.

באבראו: II תתיד. תתטו.

באברויסק: II תשד.

באגאראדסק: II תתכו. תתכח.

באד האל (עסטרייך): נה. נו. נז. נח. נט. צ.

באד האמבורג: רנג. רנד.

באד פאטלאו: נז.

באד קרייצנאד: נז.

באדעגערע: סג. סד.

באדען (הרב מב.): II תקפח.

באזיל: II תרטו.

באיערן: II עתר.

באליווקא (נאות דשא הסמוכה לקראטנא):

קעד.

באליטער, ירחמיאל: שסט.

באליטער, סעד"י: שסט.

באמבערגער: נז.

באס, ר"י: תד. II תנג. תס. תסא. תסו.

באסעראבי: II תתלט. תתמה.

באקיניעו: II תקלד.

באראנאוויץ: II תעג.

בארדיטשוב: קפט. קצז.

באריסאו: II תקצ. תשע.

בודאפעסט: II תקסב. תרלב. תרלג. תשכב-

תשכו.

בויאן (בן הרב מב.): II תשעו.

בוכארא: קסד. קעב. רסב. רסג. שנו. II

תשמה.

בורג: II תרנב.

ביבערפעלד: שנט.

מפתח שמות אנשים ומקומות

תתקלא

תרסו. תרסז. תרסח. תרסט. עתר. תרעג.
 תרצ. תרצב. תרצג. תרצט. תש. תשל.
 ברין: II תרנב.
 ברין, שמואל: II תיד. תיח. תכ. תכא.
 בריסל: II תשעו. תשעז. תשפ.
 בריסק: קצו. תב. II תס. תקמ. תרסט.
 ברלין: סד. סח. שנד. שע. שפה. שפט. II תיג.
 תכב. תכה. תכו. תלח. תלט. תנג. תנט.
 תסה. תסח. תע. תעא. תעג. תקלג. תקמג.
 תקמה. תקמו. תקמט. תקפ. תר. תרטו.
 תרכה. תרנב. תרנג. תרנה. תרסב. עתר.
 תערב. תשד. תשל. תשצד.
 ברלין, ישע׳י: קצו. ריא. רכה. רכו. רמט.
 רסה. שו. שיג. שכ. שכה. שצ. II תשא.
 תשמח. תתב. תתד. תתה. תתקיב.
 ברלין, ר׳ל: II תשמח. תתג.
 ברלין, שלמה זלמן: II תכד. תכה. תרטז.
 ברענאוואטער, ר׳י: II תריד.
 ברעסלא: II תמח. תקסג.

ג

גאטליב: II תרעא.
 גאלדבערג: II תקצ.
 גאליאסיין, דוד: II תלד. תלה.
 גאליציע: שפה. II תרטו. תרעא. תרעג.
 תרצט. תש.
 גאץ, רפאל שלמה: II תתנב. תתע.
 גארעלקין, ליפא: II תקצא.
 גארפינקל, אלי' אהרן (מפ״ב): II תמ. תנג.
 תנד. תנט. תסו. תסט. תפ. תקיו. תקלו.
 תשעה. תתמ.
 גוטערמאן: תג. II תס.
 גווירץ, רביצ: II תשצט.
 גור (ראה גם אלטור): II תרצג.
 גורארי, האחים (שמואל; נחן; מנחם מענדל):
 ריא. תד. II תלו. תקנה (א' מהם). תקצג.
 תרד.
 גורארי, דובער: II תשפ. תשצה. תשצז.
 גורארי, מנחם מענדל: II תסה. תסח. תע.
 תקעד. תרד. תתצב.
 גורארי, מנחם מענדל (בר׳ש): II תקפג.
 תשעג. תשצט.

בייבע, ר׳מ: II תקמג.
 בייליס (עלילח דס): II תקצב. תרמ. תשעג.
 תשצא.
 בייניש מקיטעלהאף: II תתע.
 ביכאווסקי, חיים: שלא.
 בעילאגראד: II תתקכד.
 בעילפאל: II תתכה.
 בעשנאקאוויץ: II תתח.
 ביק, ר׳י: II תקו.
 בירגער: ס. פח.
 ביריוטש: II תתיד. תתטו. תתכו.
 בליומבערג: II תרכח.
 בלינר, מיכאל (נעוולער; דער אלטער): רנה.
 II תשסו.
 בנימין חיים מלאדי: יח.
 בעזפאלאו, ברוך שלום: II תקנב.
 בעזפאלאו, דובער ניסן; שיח. II תריו.
 בעזפאלאו, יעקב מרדכי: ב. לב. לג. קיג. קנ.
 ריט. רכא. שג. שיז. שמא. II תטז. תיו.
 תכ. תנד. תסא. תקפכ. תקפז. תרד. תרטז.
 תרלה. תרסב. תרפט. תרצג. תשו. תשי.
 תשמ. תשסז. תשפה. תתיב.
 בעזפאלאו, שמואל; לב. שיח.
 בעזפאלאו, שניאור זלמן; שיח. II תרעד.
 בעלגייח: רמא.
 בעלינקא, אהרן: II תמח. תתקה.
 בערגער: II תקמו. תקנד. תקנו. תקנט.
 תקסב. תקעא. תרנו. תרעד.
 בערנשטיין, רמ״ב : קעו. רכב. שיט. שכ. II
 תנ. תנה. תסב. תסז. תסח. תרמב. תרמד.
 תרנה. תרצג. תשפ (א' מבניו).
 בערנשטיין: II תקנט.
 בערעזין: רו.
 בקסט, אהרן: II תתטו.
 בראדיצקע: רנט.
 ברודסקי : ל. II תקו.
 ברודא, ד׳ר: II תתקא.
 ברונשטיין, ר׳מ: II תקו.
 בריטאניק: II תרצד.
 ברייער, יצחק: II תרסט.
 ברייער, שלמה זלמן; שנט. II תסה. תרנג.
 תרנו. תרנו. תרנט. תרסא. תרסב. תרסה.

- גוראריי, נתן: ריה. II תלג. תע. תשלת. תשפה. תשצב (?), תתפה. תתצא. גוראריי נתן (בר"ש): II תשצו. תתו. גוראריי, פאליק: II תקמה. גוראריי, צבי הירש: II תקנד. גוראריי, שמואל (מקרעמענטשוק): ריה. רסה. שכ. שצ. תד. II תיו. תלג. תלו. תמ. תמא. תמג. תנ. תנג. תנד. תנט. תסב. תסד. תסו. תסט. תע. תצה. תצט. תקב. תקה. תקבת. תקל. תקלא. תקלה. תקלו. תקלח. תקמג. תקמו. תקמח. תקנא. תקנד. תקסט. תקעא. תקעג. תקעד. תקעט. תקפ. תקפא. תקפה. תקפה. תקצב. תרה. תרו. תרח. תריא. תריט. תרכה. תרכו. תרכט. תרלא. תרלה. תרמ. תרמג. תרמד. תרמו. תרמו. תרמת. תרנ. תרנב. תרסא. תרעד. תרעה. תרפט. תרצג. תרצד. תשכג. תשכח. תשלג. תשמג. תשמו. תשסא. תשסב. תשסה. תשעג־תשפט. תשצד־תתו. תתנ. תתע. תתעה. תתצא. תתצו. תתקו. תתקיט.
- גוראריי, שמואל (מחאראל): קנט. II תשו. תשט. תשי. תשצב. גוראריי, שמריי: II תתצב. גוראריי: II תתפט. תתצ. גורעוויץ, מרדכי: II תשכג. גורקאוו, מאיר: II תתיג. תתפה. תתפט. גזאטסק: II תלב. תרמט. גינזבורג, אלי' שאול: II תתעד. גינזבורג, אליכסנדר (ברון): II תתכו. גינזבורג, דבורה לאה: ג. II תתקא. גינזבורג, דובער: II תתקב. גינזבורג, דוד (ברון): II תקו. תקיט. תכב. תקבד. תקכח. תקכט. תקל. תקלב. תקלה. תקלט. תקמ. תקמו. תקמו. תקנד. תקנו. תרנו.
- גינזבורג (משפחת הברון דוד): II תקמו. תקנט. גינזבורג, העניד: II תרמט. גינזבורג, יוסף (ברון): קצב. גינזבורג י. ל: II תשכג. גינזבורג, מושקא (בת הרמא"ל): II תתקב.
- גינזבורג, משה ארי' ליב: ג. II תקכו. תשצה. תשצו. תתע. תתקא. גינזבורג, נפתלי הרץ (ברון): קצ. קצב. קצג. רסה. שיג. גינזבורג, רינ: II תרח. תרכב. גינזבורג, שיינא (בת הרמא"ל): II תתקב. גינזבורג: II תקו. תרל. תרלד. גיני: II תריט. גירשעוויץ ראיי: II תקו. גלבשטיין, משה מעשיל: II תריג. גלוסקין, מנחם מענדל: II תתסו. תתסט. גנעסי, יהושע נתן (מפאטשאפ): שמג. גענאווע (יאנעוועט): סב. סג. סד. קיב. שנג. II תרטו. גראדענסקי, חיים עוזר (מווילנא): רלח. רמו. שדמ. תב. II תיד. תכו. תכח. תעג. תעט. תקו. תקיד. תקטו. תקכא. תרנט. תרסט. תרחצ. תשצ. תתטו. תתכו. תתלב. תתלג. תתלה. תתלט. תתמד. תתעו. תתנ־תתנד. תתנח. תתס. תתסג. תתסז. תתסט־תתעה. תתפה. תתפו. גראדזנסקי, יעקב מאיר ממינסק: שה. גראסמאן, אשר (שויב מניקאלייב): יג. ל. קיג. קמה. קמו. קס. קעה. ריד. ריט. רכא. רנא. שצב. גראי: II תקלו. גרווי: II תתיג. גרוזנברג: II תקצב. תשעג. תשעד. תשעה. תתנח (?). גרויבארט, רייב: II תקו. גרויבארט, י. ל: II תכב. תתטו. תתכו. תתמא. גרינבערג (ראש הקהל דסלאוויאנסק): II תתכו. גרינפרעס, דובער: שע. II תשסט. תתיב. גרינפרעס, יחזקאל: שמת. שע. II תריד. גרליק, ירוחם: II תשסד. גרעץ: רצו. גרשון: II תנח. גרשון דובער מפאהר: קעג. קעז. רכט. II תתיג.

ד

דאהוד (חצר): שפט. II תעב. תרא. תריט.
 דובבעלין: II תפ. תשב.
 דובער (הרב המגיד ממעורטש): כג. קצו.
 רצ. תה. II תתקכו.
 דובער (כ"ק אדמו"ר האמצעי): ב. יח. כ. כג.
 קסא. קסד. קעה. קצו. רצ. שכו. II תכט.
 תס. תקנז. תרכה. תרכט. תרל. תשטז.
 תשנה.

דובער מקאליסק: כד. ל.
 דובראוונאי: קצג. רלח. רמא. II תתי.
 דובראוונסקי: יעקב: II תשע.
 דווינסק (דענאנבורג): רד.
 דוליצקי, נפתלי הערץ: II תרס. תשכג.
 דוליצקא, שיינא ברכה: II תרס. תשכג.
 דוליצקי, שמואל אבא: II תקנב. תרעד.
 דונאשעווסקי: II תתקי.
 דזייקאבסאן, ישראל: II תפט. תצא. תקסג.
 תקעב. תרנז. תשיא. תשלא. תשפא.
 תשצו. תתפט.

דיטל: נז.
 דעניס, בייניש: II תתע.
 דעניסאווקי (דאצעי): II תעה. תפ. תקלג.
 תשמה.
 דעסלער, ראובן: II תתע.

ה

האדייעניץ: II תקלו. תקלט.
 האדיו, מנחם מענדל: II תרלג.
 האדיץ: קתח. קכט. קס. קסא. קסב. II תרג.
 תרד. תריג. תריד. תרנה. תשלה.
 האוולין, שלמה זלמן: שפט. II תעו. תק.
 תקצג. תקצד. תקעה. תקצה. תקצח. תקצט. תרה.
 תרז. תריט. תרכה. תשנט. תתקז.
 האלאנד: ה.
 האמבורג: II תקלה. תרסח. עתה. תשכח.
 תשל. תשעג.
 האמיל: שמג.
 האמלי קטנה: II תתקכה.
 האפט, ארי' ליב: שטז.

הארדישץ: דש. שנ. שסט. II תקצג.
 הארנשטיין, אברהם: II תחסט.

הארנשטיין, זלמן שאול: קס.
 הארנשטיין, ח' מושקא: ג. קנט. קפה. תה. II
 תקנח (?). תתקב. תתקה.
 הארנשטיין, לאה: II תתקב.
 הארנשטיין, משה: ג. קס. קפה. קצו. רסז. תה.
 II תתקב. תתקה.
 הארנשטיין, שרה: II תשמט.
 הארנשטיין: II תרמח.
 הארעוויץ: II תרסז.

הויזמאן, שמעון: שפח. שצ. תד. תי. II תסב.
 תעב. תק. תקלט. תקמד. תקנ. תקנא.
 תקצו. תקצט. תרא. תריא. תריט.
 הונגרי' (אונגארן): II תרסח. תרסט. תערב.
 תרעג. תרצג. תרצט. תש. תשלו.
 הוסטאן: II תשעט.
 הופמאן, ליב: קעג. קעד. II תלד. תלה.
 הורביץ, דוב נחמן: II תשצו.
 הורביץ, יוסף יוזיק: רפט. II תיו. תלט. תע.
 תרו.

הורביץ, מאיר ליב: שלד. שלו. II תשלא (?).
 הייבנטאל: II תשכה.
 היילפריץ, ריי: II תקז.
 הילדסהיימער, הירש: II תקע.
 הילדסהיימער, מאיר: II תקע.
 הינדין, ריי: שכה. שכו.
 הינדין, שריי: שכה.
 הירש, משה (ברון): קצג. רלח. רלט. רמה. II
 תשעו. תתי.

הירש, שמשון רפאל: II תרסז.
 הירשינגער, יעקב: II תשסב.
 הלל, הרהיק מפאריטש: קעג.
 הלל מפאטשאפ: II תקצח.
 הלפריץ, יחיאל: רכב. שטז.
 הסטער: II תשצד.
 העלמאן, פנחס: II תחסט.
 העפנער, יואל: II תתע.
 הערצל: רצד. רצה. רצו.
 הערשמאן, ריי: II תכ.
 הרכבי: רסה.

ו

וואגמייסטער: II תקלו. תקלט.

חרטו. תשכד-תשכה. תשלו. תשמח.
 תשנג. תשעג. תשעו. תשפו.
 וויטסבאדען: II תלה. תמ. תמד. תמו. תמט.
 תנ. תנג. תנה:תנה. תסג. תסד. תסו.
 תסח:תעב. תקמא. תקמב. תקמה:תקפב.
 תרכא. תרנב:תרסו. תרפט. תרצה. תשכה.
 תשפב:תשצד.
 וויראווליאנסקי. מאניס: רלו.
 ווירונה: II תר.
 ווירצבורג: שמח. שמת. שפא. שנו. שנה.
 שפט. שע. שעא. שעט. שפ. שפב. שפו.
 שפז. שפח. שצ. שצא. שצב. שצג. שצד.
 II תכה. תקפו. תקפח. תרטו.
 וולאדמיר: II תקב. תקו.
 ווענטאמיליא: II תרטו. תרעה.

1

זאאלשיט (דאציט): II תקפב. תקפה. תקפו.
 תקצ. תרכז:תרלו. תשצד. תשצה. תתח:
 תתט.
 רז"ב: רמט. II תשסב.
 רז"ו (מסארקי): קטו.
 זאסלאווסקי. ר"ד: קיג.
 זארעצקי. שמואל: רמט. רפט.
 זארקאווסקי. הלל: II תתקב.
 זארקאווסקי. ר"ח: II תתקב.
 זוראוויץ: II תרנז.
 זיסלין. שאול דובער: II תקסג. תשנט. תשע.
 זיעמליאנסק: II תתטו.
 זלאבין: II תתק.
 זלספול: II תתצו.
 זלספולסקי. הלל: II תקסה.
 רז"ח: II תתקכב.
 זעלדאוויץ. ברוך: II תתע.
 זעליג דראמען: II תתקיב.
 זעליגמאן: II צהר.
 זעליגסאהן. ולמן: II תתע. תתעה.
 זעליגסאהן. יעקב קאפיל: יו. נט. ס. כא. סב.
 סד. סה. סו. סז. סח. סט. קכו. קכה. קכט.
 קל. קלא. קלב. קלג. קלד. קנו. קנו. תו. II
 תנב. תקנו.

וואדיסלאווסקי. חנוך העניך: II תתע.
 וואלאדארסקי. משה: II תתע.
 וואלאך. משה: שפג. שפט. שצ.
 וואלוק: II תתיד. תתטו.
 וואלין: II תרפב.
 וואלף. אליקים: שפב. שפט. שצ. II תמד.
 תמו. תמח. תנה. תקמו. תקנג. תקנד.
 תקנו. תקנת. תקסג. תקסה. תקסו. תקסת.
 תקעא. תרנג. תשל.
 וואלשאניק. ולמן יצחק: שכו. שלו. תד. II
 תיו. תקמה. תשמ. תשכב. תשצא. תת.
 תתה.
 וואסיל: II תד. תסו.
 וואראניד: II תתיד. תתטו.
 וואריטהאפען: רמה. רמט. רנא. רנב.
 ווארשא: צד. רח. רפט. שטו. שלט. II תיג.
 תלה. תלט. תמא. תמו. תנא. תע. תעא.
 תקלא. תקלו. תקלו. תקסה. תקעא. תקפ.
 תקפא. תקפה. תקפט. תרט. תרטו. תרטו.
 תרל. תרנט. תרצא. תרצג:תשכה. תשעו.
 וויאן: II תרפט.
 וויטבסק: ג. יג. ס. סב. סו. קלג. קסכ. קפה.
 רד. רמא. רסד. רסה. II תיד. תטו. תית.
 תיט. תכ. תכט. תל. תלב. תעא. תקט.
 תקלא. תכט. תקעג. תקעה. תרטו. תרעד.
 תשטה. תשע. תשעב. תשצא. תתה.
 תתנה. תתפט. תתקא. תתקב. תתקו.
 וויטענבערג. משה: רלו.
 וויטענואן. ר"פ: קצו.
 ווילנא: קצא. ריט. שיג. שנה. שפז. תב. II
 תיג. תכו. תכה. תלס. תמא. תמו. תמט.
 תנ. תנא. תנד. תנה. תנט. תסו. תעג. תעז.
 תעט. תצו. תקלא. תקלב. תקמ. תקמג.
 תקמט. תקנד. תקנו. תקנט. תקסו. תקפו.
 תקפט. תרנב. תרנג. תרנו. תרנו. תרצא.
 תרצג. תתב. תתג. תתו. תתכו. תתלה.
 וילנסקי. חיים דובער: ק. קיג. קכא.
 ווילנסקי. מיכאל: כג.
 ווינאווער. מכסים: II תקעג. תקעט.
 ווינער. שמואל: II תרנו. תשנג. תשכב.
 וויעטקער: II תרסד.
 וויען: נו. נט. צד. רצט. שטו. שכו. II תקסב.

מפתח שמות אנשים ומקומות

תתקלה

תתנד. תתנט. תתסד. תתסה. תתסו.
תתסט.
חנן: II תתקלט. תתקמח. תתקסד. תתקסח. תתקעט.
תקפ. תקסד. תרמב. תרסב.
חפץ. פייווש יעקב: שמא. שמב. שמג. שצד.
II תצ. תתקטו.
חריף. הרב מואסלאוו: II תקו.
חרסאן: קיג. קטו. קמה. קעג. רמב. שמג.
שצב. II תשט. תתנה. תתצא.
חרקוב: ח. צה. צט. קצו. ריו. ריח. רכא. רכד.
רכה. רכו. רל. רלא. רלב. רלו. שיו. II
תמג. תרלח. תרנא. תחו. תחלב. תחלט.
תתמד. תתמה. תתנא. תתנו. תתנט.
תתסא. תתכו. תתסה. תתעב. תתעד.
תתעה. תתעט. תתפט. תתצ.

ט

טאוור: II תרפב.
טאמבאו: II תתצ.
טאראפיץ: II תתכה.
טארטאקאווסקי: II תרצג.
טוקעט: II תרכח. תרכט. תרלא. תרלו.
טורקעסטאן: II תשמה.
טיאמקין. וו: II תקו. תככב. תקכו.
טיקטינער: II תרסג.
טננבוים. רציה מלומזע: II תקו.
טראכטנבערג: II תרנט. תת.
טרויוש. הלל דוד: קפד.
טריינין. תתקפד.
טריינין. פייוול מריגא: II תשלו. תשמח.
טריינין. שמואל מיכל: קעו. ריח. רסא. שיט.
תב. II תיו. תכב. תכו. תכת. תלט. תמ.
תמה. תמו. תמה. תנד. תנט. תסד. תסו.
תעט. תצט. תקמו. תקפו. תרה. תרטו.
תרכח. תרלב. תרלג. תרלה. תרמה.
תרנה. תרנו. תרנט. תשכב. תשלו. תשמו.
תשסא. תשסה. תשעב־תשעו. תשפט.
תשצ. תשצג. תשצח. תשצט. תתג. תתו.
תתח. תתכה. תתנו. תתנו. תתע. תתעו.
תתעה.
טריינין (אחי רש"מ): II תשכב.
טריעטט: סא. סב. ככו. קלא. קלב. קלג. קלד.

זעליגסאהן. מיכאל: II תלו.
זלמן דוב מדריינין: II תקסג.
זלמן ליב: II תרי.
זלמנאהן. ריח: רנד.
זלמנאהן. לוי יצחק: רנד.
זעלצער. ריי: קפו.
זעמבין: קצט. רה. רו. ריא. רכב. רכד. רכה.
רכו. רל. רלא. רנב. דס. שצט. II חפט.
תריח.

ח

חאניו. יצחק: II תרא. תרט. תשה.
חאווקין. ישראל מענדל: II תשצא.
חאטימסק: II תתקטו.
חאראל: צד. קנט. שדמ. II תתפט.
חאראנוצקי. ישראל: II תקו.
חאריטאנוו. אברהם: ריד. רעו.
חאריטאנוו. האחים אהרן ושלום: רעו.
חארי: II תתמה. תתסה.
חברון: ה. כא. נה. סו. צ. קסד. רלו. שיג.
כהה. שכו. שפט. של. שלב. שלה. שלוי.
שמ. שס. שפח. שפט. שצ. שצב. תד. תי.
II תטו. תכד. תכה. תכו. תמ. תמג. תנג.
תנו. תסב. תעב. תעו. תקמג. תקמד. תקנ.
תקכו. תקצג־תרא. תרו. תרט. תרכג.
תרכד. תרלט. תרסד. תסד. תשל. תשנט.
תרה: שת.
חיימוביץ. ריא: II תקו.
חייקין. אביגדור: רלח.
חו. גרשון: II תתקכא.
חו. דוד צבי הירש: לר. לה. קמא. קמח. II
תטו. תיו. תכ. תעט. תשו. תשי. תשפט.
חו. יצחק: תמ. תקמד.
חו. מאיר שמחה: II תתקכד.
חו. מנחם מענדל: II תיו. תכ. תכב. תלח.
תלט. תמא. תנא. תנה. תס. תקו. תקטו.
תקכד. תתככה (ז). תתככט. תקל. תקלכ.
תקלד. תקלה. תקלט. תקנה. תקנט.
תתכה. תתסט. תקעא. תקעג. תקפ. תקסא.
תקפד. תקפו. תקפו. תקפט. תקצג. תרכו.
תרכט. תרל. תרמח. תרעג. תרעו. תרצג.
תרצו. תשו. תשי. תשצה. תשצו. תתכט.

תתקלו

מסתח שמות אנשים ומקומות

טשיגאוואוו: II תתכה.	יצחק (הרב מביאן): II תשעז.
י	יצחק: II תצ.
	רי"צ: II תרעד.
יאלטע: ה. ה. ז. ה. ט. כט.	יק"א: קצג. רלז. רלח. רנט. שנט. שפח. II
יאנובסקי, אי"סר: קעג. קעד.	תרצ. תתי.
יאנובסקי, ישראל ליב (כמהרמ"ש): רנא.	ירושלים: ה. קעב. רפב. רצד. ש. שא. שב.
יאנובסקי, ישראל ליב (חתן הרא"ד לאוואוט): שמג.	שכה. שכט. של. שלב. סס. שפט. II תטז.
יאנובסקי, מאיר שלמה: ריד. רנא.	תכד. תמג. תקצה. תקצז. תרוז. תרט.
יאנושפאל: קפט. תה.	תרלו. תרלט. תרצז. תתקכא.
יאנעווע: ראה גענאווע.	ירושלימסקי, רמ"ז מקילץ: II תקז.
יאפאן: שלז. II תחו.	ישראל (בעשי"ט): כג. קצז. רנט. רצ. תה. II
יא"ק: רעז.	תשז. תתא.
יא"א רפה.	ישראל זלמן מיאנאוויטש: II תקצח.
יבנה: שיט.	ישראל נח: II תנח.
רייב: II תשנא.	ר"י: קיג. קטז. קסב. שכט. II תנ. תעז. תצח.
יהודה ליב (מהר"ל, אחי אדה"ז): קג. שע.	תצט. תקה. תקסז. תריח.

כ

יהודא ליב: רס.	כהן, אל"י יצחק מראסטאו: II תשמד. תשמה.
יודל: II תסב. תסז.	תשמו.
יוסף: קה.	כהן, ברוך שלום: II תתפט.
יחיאל צבי הירש: II תרמג.	כהן, ישראל מאיר (בעל ה"חפץ חיים"): II
רייח: רמט. II תמו. תרי.	תיה. תלד. תעט. תקצא. תרצג. תשצד.
רייז: קנו. קנז. II תקה.	תתסז. תתכט.
רייזל: II תיג. תיו. תית. תלט. תמה. תמו.	כהן, מאיר שמחה מדווינסקי: II תקז. תתכט.
תמו. תנא. תס.	כהן, מיכאל (מפולדא): שנה. שפב. שצח. תו.
רייזל: רפט. II תכה. תקה. תשמ.	II תקעז. תרטט.
יעלעניק: II תשכח.	כהן, פנחס: II תקסג. תרנז. תרעה. תרצב.
יעקאטרינאסלאוו: רמב. שצב. II תע. תתו.	תרצג. תש.
תתכז. תתלח. תתמד. תתנח. תתעה.	כהן, שמואל מוירצבורג: II תקסג. תקפת.
יעקב אבינו: כז. כט. עב. קה. קיג.	עתר.
יעקב: II תתסה.	כהן, הרב דאנובאך: II תקלה. תקמז. תקנו.
יעקב דוד (רידב"ז): תקמב.	תקעא.
יעקב מאיר (חכם באשי): II תנו.	כהנאוויץ: II תקצ.
יעקבסאן, דוד: שז. שמג. שעא. שעט. שפ.	כול"י חאטימסקער: II תשמא.
שפו. II תקלו.	כותאיש: II תתיג.

ל

יפה, זכרי: רכב.	לאבאק, מאיר: II תקנג.
יפה, ריז: II תשת.	לאדז: צד. תו. II תקעא. תקפ. תרט.
יפה, ישראל (המדפיס מקאפוטס): כ.	לאדי: קסז. שלט. תה. II תסט.
יפו: יג. יד. יז. גה. נו. סא. צ. ק. רלו.	
שב. II תנו. תקמב. תקצה. תרלט. תרצז.	

מפתח שמות אנשים ומקומות

חתקלז

תקלג. תקמד. תקני-תקסו. תקפא-תקפד.
תקצד. תקצו. תקצו. תרג. תרד. תרה.
תרי. תריא. תריב. תרכו. תרכט. תרל.
תרלג. תרמי-תרנא. תרסט. תרצג. תשה.
תשה. תשט. תשיא. תשכב-תשכו. תשלג.
תשלו. תשמה. תשנג. תשסה. תשצו-תתח.
תתלח. תתפט. תתצ. תתצב. תתצז. תתקו.
תתככה.

ליובינסקי ר"ל: II תקג.

ליזויאנט: II תשעט.

ליטא: II תרפב.

לייהמאן: שפג.

ליין. יהושע: II תעת.

ליינער. גרשון חנוך (האדמור"ר מראדזין):
שנא.

ליינער. מרדכי יוסף אליעזר (האדמור"ר
מראדזין): שנא. II תמא. תקו. תרטז.

ליכטנשטיין. צבי (מטוקעס): II תרכח. תרכט.
תרלו.

ליפלאנד: II תרפב.

ליפסאן. ר"י: II תמג. תנא. תקפב (?).

ליפסאן. שמואל: II תמג. תנא.

ליפסקינד. אברהם: II תתטו.

ליפשיץ. יעקב הלוי (מח"ס זכרון יעקב): II

תמה. תמו. תמט. תנא. תנג. תנט. תס.

תקמ. תקס. תקסו. תקעו. תקעט. תקצ.

תרל. תרלה. תרנט. תשסא. תשצ.

ליפשיץ. ר"ז: II תשצד.

ליפשיץ. נטע: II תרל. תרלה.

לנדא. חיים יעקב: II תקו.

לנדא. חיים משה יהודא ליב: II תשה. תשי.

לנדא. יעקב: II תתטו. תתטז. תתלד. תלט.

תתסו. תתטו. תתפה. תתפו. תתצ. תתצג.
תתככב.

לנדא: II תשכה. תשכה. תשנג. תשסא. תשפו.

לעוויטין. זאב וואלף: ריט. רכ. רכו. רכט. רנו.

רנו. שמט. II תתיג.

לעוויטין. יחזקאל: שסט. II תקסט.

לעוויטין. שמואל: II תתיג. תתיד.

לעוין. אברהם מניקאלאייטו: שע.

לעוין. בנימין: שפז.

לעוין. זלמן שריב דראמאנאווקא: II תשלח.

לאוואוט. אברהם דוד: ו. יו. יט. סג. שפג.
לאזראו. שמעון: II תעו. תתעב. תתעג.
תתעה. תתעו.

לאוניא: של. II תקפו.

לאחאוויץ: II תריד.

לאסקער. אשר: סב.

לאסקער. צבי הירש דובנער: סב.

לאנגע: II תכנג. תכנד. תכסג. תקעא. תשפח.

לבן הארמי: כז. כט.

לובאנאו: II תקסט. תקעג.

לובלין: II תשכג.

הלוי. יצחק אייזיק: II תרנד. תרפט. תרצא.

תרצב. תרצג. תרצט.

לוי יצחק. הרה"ק מבארדיטשוב: רצ. תתככו.

לויבא: II תקסו.

לונדון: תי. II תכנג. תקנד. תקסא.

לוריא. יצחק (אריז"ל): יו. יח. כז.

לוריא. שמואל יצחק: II תתע.

לוריא. ד"ר: II תקמד. תרכב.

ליאזנאו. ר"ל: II תלב.

ליאזנאו. מנדל יצחק: II תלב.

ליב הוקן: II תקנא. תרכד.

ליב מלמד: פז.

ליב ציטעס: רנו.

ליבענטאן: תג. תקפב.

ליבערמאן. חיים: II תתככו.

ליבערמאן: II תקפח.

ליובאוויטש: א. ב. ה. יב. יד. טז. יז. כ. כא.

כס. לג. לד. נג. נט. סה. פז. פח. צא. צד.

ק. קב. קד. קיג. קכו. קכח. קלב. קמה. קנ.

קנה. קס. קכג-קסו. קעב. קעג. קעה. קעו.

קעו. קפא. קצג. קצד. קצו. רא. רד. רה.

ריד. ריז. ריט. רכ. רמח. רנ. רנב. רסי.

רכג. רכה. ער. רפה. רפט. רצ. רצט. שא.

דס. טו. טז. טח. טיז. שבא. שכה. שכו.

שכו. שלא. שלג. שלה. שלט. שמי-שמג.

שמו. שמו. שנו. סס. ססו. סצ. סצו.

שצח. תכיתו. II תיגי-תכג. תכו. תכה.

תכט. תלב. תלד. תלו. תלט. תמ. תמה.

תמו. תמח. תנב. תסא. תסב. תסד. תסו.

תע. תעד-תעו. תפא. תפב. תצ. תצא. תצו.

תצח. תצט. תקב. תקה-תקט. תקלא.

התקלה

מפתח שמות אנשים ומקומות

מאראואוו, אלחונן: שצט. תא. II תמו. תקע.
תקעב. תשכג. תשכד. תשמט. תשפו.
תתקטו.

מארגאליו: שיט. II תנא.

מאריאשיו, נחמו הכהן (הגבאי): II תנא.
תסה. תקלג. תקנא. תרסד. תשכט. תשמט.
תשסג. תשסו.

מאריענבאד: נו. תח. תט. תי. תיא. תיב. II
תיג. תיד. תכב. תכו. תלו. תלט. תסה.
תרכא.

מאריצע: II תקנד.

מאריעיל: II תרטו. תרפט.

מארק. יעקב: II תקיז. תתמ.

מגידסאן, פנחס אריי ליב: נג.

רמיג: II תקמג. תקנח. תקסא.

רמיד: II תסו.

מדיני, חיים חזקיהו (חזימי): קסה. קעה. רצט.
שא. שב. שצ.

מונדשיין, יהושע: א. ג. בא. נו. נח. ק. קב.

קכט. קמת. קנח. קסכ. קסו. קעו. קפד.

קצב. רא. רו. רכ. רל. רלא. רמט. רנב.

שא. שו. שיח. שכה. שכח. שלא. שלב.

שעא. תג. תה. תיא. תיב. II תנו. תעא.

תצא. תצט. תקד. תקכח. תקכח. תקלה.

תקצט. תר. תרכב. תרכח. תרלב. תרלה.

תרלט. תרמה. תרנא. תרנט. תרצה. תשג.

תשה. תשי. תשכג. תשכד. תשלא. תשלב.

תשס. תשצג. תתיב. תתיד. תתכה. תתכו.

תתלו. תתלט-תתפו. תתצ. תתצו. תתצו.

תתקא. תתקו. תתקטו. תתקכ-
תתקכה.

מונק: שנט. II תרנב. תשל.

מורגנשטערן, אדמיר מהרייץ מסוקולוב: II

תקו.

מזאיה, ריי ממוסקווא: II תקו. תקכד.

מוזר, משה מקיוב: II תקו.

רמיט: II תתעח.

מיחזילט, פראפי: II תקמג.

מייזל, אליי חיים מלאדו: רלה. רמו. II תקקא.

מייזל, ריי: II תקעה.

מייזל: II תשסא.

מילוקאווסקי, אליי אהרן: II תתסו.

לעוין, יהודא: II תקמ. תקמו. תקנד. תקנו.
תקס. תקסב. תקסג. תקסה.

לעוין, יוסף: II תסה (?). תעט.

לעוין, רשיג: II תקסב.

לעוין, שמואל ליב: II תשע. תשעב. תתקכד.
לעמבערג: II תשעו.

לעמפערט, ברכה צבי גיטל: נג. נו. נו. נח.
פו. שמו. II תקלג. תקמ. תרג. תשלו.
תשטו.

לעמפערט, זאב וואלף: נו. נח. פו.

לעמפערט, יצחק: II תצט.

לערנער, נטע: II תתצג.

מ

מאדייעווסקי, אלעזר משה: ע. צד. קה. קיג.

קנט. קסא. רג. רי. ריא. ריז. רכנ. רסה.

רסה. שדמ. תח. II תטז. תיו. תעז. תעח.

תפו. תצא. תקו. תקח. תקפה. תקפו.

תקפט. תשו. תשי. תשל. תשלא. תשלט.

תשמ. תשמח. תשנ. תשסב. תשצ. תשצב.

תתג. תתסט. תתעו. תתפט.

מאדייעווסקי, רייח: שע.

מאהליב (מאגילאו): יג. רכב. רלה. II תעה.

תצא. תקעג. תרמו. תשפכ. תתנח.

מאטרי: קנו. קנו.

מאני, אהרן: II תקנ.

מאני, סולימאן מנחם: II תקנ. תקסא (?).

תקצט (?). תריט.

מאנעסוואן, מנחם מאניש: עא. קצו. ריח. רכג.

רסה. שיט. שכ. תג. II תסז. תסה. תע.

תפ. תרכו. תשכה. תתג. תתקיב.

מאטקווא: י. יד. צד. קסג. קסו. קפד. קפה.

קפט. קצו. קצו. ריא. רמט. רנט. רסב.

רסה. רסו. שצ. תי. II תלד. תלה. תלו.

תבח. תנה. תכט. תקנה. תקנו. תקסד.

תרה. תריא. תרמב. תרמג. תרמד. תרמו.

תרנו. תרסג. תרעא. תשג. תשמ. תשמא.

תשמו. תשצט. תתכו. תתכח. תתלב.

תהמא. תתמב. תתמג. תתמט-תתעט.

תתפה. תתפו. תתפו. תתקא.

תתקכה.

מאקי: II תרסב.

תתקלט

מפתח שמות אנשים ומקומות

משה חיים: II תשסב.
 משה ראובן מזעמבין: II תפס.
 מרשיח: II תקא.
 משיח: שי.
 משכיל איתן: ס. סב. סז. סח. סט. קנו.
 משיל: II תסב.

ג

גאה (אשכנזי). מנחם מענדל: כד. שב. שג.
 גלא. II תקצו. תרא. תריט. תרלו. תתצו.
 גאווא אליקסאנדראווסק: קיג. קטו.
 גאוואגאראדיסווערסק: II תסח.
 גאוואדעוידצע: II תתטו.
 גאסקין. שמואל: II תתקכד.
 גאימארק. חיים משלס זלמן: לד. לה. מב.
 גארדוי: רצד. רצה.
 גיא: רסב. שיד.
 גורדי: II תרו.
 גח שאול: II תרי.
 גחום. הרהיק מטשערנוביל: II תשמא.
 גחום שויב מינקאלאייטו: קס.
 גחום מפאדאבראנקא: II תעו.
 ג' גחוניא בן הקנה: יח.
 גימיוסין. יהושע: II תעה. תפו. תשצט (ז).
 גיסאלאוויטש: II תקל. תקלא. תקלה. תקסה.
 תקעט. תקפא. תרכח. תרלא.
 גיעוין: גג. קכו. קכט. קל. II תמא. תעה.
 תקפט. תרכח. תרל. תתכו.
 גיצצא: II תתכב.
 גיקאלאיי (הא'): II תשעג.
 גיקאלאייטו: יג. יט. לו. קלב. קלג. קעג. רעו.
 גמג. II תתנג. תתקכה.
 גישוניעדעוויצק: II תתטו.
 געווייל: II תתפט. תתקכב.
 געמענאווי: II תקמג.
 גינ: II תקא.

ס

סאדאווסקי. שלמה: רל.
 סאכשאוו (האדמור' דס): שה. II תיג.
 סאלאנס: סא. פח. פט. קבח.
 סאלאנטער, ישראל: קצא.

מילנו (מיילאנד): II תרטו. תשכו.
 מילנער, דוד: רכב.
 מינכטן: II תקעד (הדוד של צהרמאן) תשכח
 (שיס). תשסב. תשעג (שיס).
 מינסק: סב. סה. סז. פח. קלג. רד. ער. רפה.
 II תלט. תקה. תקעג. תקעט. תתלח.
 תתמד. תתנג. תתפו.

מיניץ: II תשכח.
 מיראן (אהיק): ק. קא.
 מירסקי: II תשכח.
 רמימ: II תנה. תקה.
 רממיש: II תתעה.
 מנווין. ליב: שלא.
 מנחם נחום (בן הרב מבויאן): II תשעו.
 רמינ: II תשע.
 מיס: צא.
 מעדאליע, שמר"י יהודא ליב: תז. II תיו"תכ.
 תכב. תכט. תל. תלח. תלט. תנא. תנה.
 תקו. תקפו. תקפט. תשטה. תשצו. תתו.
 תתמב. תתנה. תתטו. תתסס. תתע. תתעב.
 תתקב.
 מעלניקאווי: II תקסו. תקפא.
 מעלצער. איסר זלמן: II תתע.
 מענדל שמש: II תסה. תקמח. תשלב.
 מענדלשטאט: רצב.
 מענטאן: נח. נט. סה. פז. צ. שנד. II תרבי'
 תרכד. תרנט. תרכב. תרסג. תרעה.
 תרפט. תרצו. תרצו. תרצו. תשג. תשכו'
 תשפו.
 מענטס: קנו.
 מעסטרא: II תרטו.
 מעקלער, שמר"י הכהן: II תתע.
 מעראן: II תשפג.
 מערצבאכ: רג. II תשסב.
 מערקיל: II תרנט. תתעב.
 מק: II תקסג.
 מרגליה. יוסף: II תתע.
 מרקוס. רימ: II תקו.
 משה (באדהיו): כ. כג. קפא. שח.
 משה בעיג: II תקכו.
 משה טליחיניק: II תשכד.
 משה אריי ליב: א. II תעה.

תחקק

מפתח שמות אנשים ומקומות

סלוניס, מנוחה רחל: ד. ה. י. טו. נד. נה.
קסד. שב.

סלוניס, מנחם יוסף יהודה ליב: סד.

סלוניס, מנחם מענדל שמואל: יג.

סלוניס, מרדכי דובער: ה. יא. יד. טו. טז. כ.

לא. נה. נח. נט. סד-סט. פח. צ. ק'קג.

קיב. קטו. קטז. קנו. קכח. קכט. קלא.

קלב. קלג. קמח. קמט. קנה. קסב. קצד.

קצה. רלו. שישג. שכט-שלב. שלה. שמו.

שנד. שצ. II תכה. תק. תר. תרכג. תרמ.

תרמה. תרנא (?). תשט. תשסב.

סלוניס, שמקא (אשח הרמדס): סח.

סלוניס, שניאור זלמן: היסו. כ. כא. נד. נה.

נו. נט. סד. סה. סט. ע. צ. ק. קב. קיב.

קכז-קלב. קמח. קמט. קנה. קנו. קסב.

קסג. קצד. קצז. רג. רלו. שב. שלו. שצ.

II תמו. תמו. תרלט. תרמ. תרצו.

סמארגאן: ריט.

סמאלנסק: קפס. רנג. רסז. II תעד.

סמאלסקי, לודינג: II תעד. תעה.

סמאלענסקין: רצז.

סמירי: II תיח. תקלו.

סמרקנד: II תתכו.

סעוואסטאפיל: ח.

סענדר: יד. II תשכט.

ספיר ל: II תקז.

ספקטור, יצחק אלחנן: רג. II תקכ.

ספרד: II תקיב.

סקאבלא, ניסן: קסה. II תקנח.

סקווארצאוו: II תקמח. תקסח. תקעט. תקפ.

תרכב. תרכב.

סקווירא (האדמיר דס): II תתכט.

ע

עבער, אליי: II תשסד.

עהרמאן, דיר: II תמד. תמח. תנד. תקסג.

תקסה, תקעד. תערב.

עטינגער, ריני: II תשפט.

עלקינד, יוסף: II תחנב.

עלקינד: II תתקז.

עמעס: II תקפז.

ענגל: II תקכג. תקצא.

סאן רעמא: II תשלג. תשלד. תשלה.

סאנדיקאווסקי, נח: II תשלד.

סאסניצא: II תשכט.

סאפראן, השויב: II תנה.

סאקאלאווסקי: II תתקכא.

סאראפינקי: II תרצה.

סארקין, אברהם יוסף: שמח. שעא.

סובאלק: II תרפב.

סולובייצ'יק, ריא: II תקז.

סולובייצ'יק, חיים (מבריסק): רלח. רמז. תב.

II תבח. תס. תקז. תקיד. תקטו. תקכא.

תקכט. תקמ. תקעג. תקצא. תרלו. תרנו.

תרנו. תרנט. תרסב. תרסו. תרסט. עתר.

תערב. תרצג. תרחצ. תרצט. תשצ.

תתסט.

סולובייצ'יק, יוסף דוב: II תקכט.

סוראז: II תתק.

סטאלבערג, אלימלך: II תנח. תקמו. תקמט.

תקנו.

סטוטגארט: II תמד.

סטולפיץ (רהימ ושהיפ): II תקטו. תקיז.

תקית. תקיט. תקפ. תרלג.

סימון מהיידלבערג: II תרצב. תשלג.

סימפעראפיל: ח.

סינעלניקאוו: II תעז.

סיראצקין, שניאור זלמן: II תתכט.

סלאוויאנסקי: II תתכו. תתלטי-תתסה. תתצג.

תתצה.

סלאטבערג, ה. ב.: II תקז. תקיד. תקטו.

תקית. תקיט. תקכא. תקכד. תקכו. תקכט.

תקל. תקלה. תקלו. תקלח. תקלט. תקעג.

תקעט. תשלב. תשעה. תחו.

סלוניס (הרבי מס): רסז. רסח. ער.

סלוניס, אליעזר ישראל: סד. קצה.

סלוניס, חנה מינא (אשח הרשיז בוויש): II

תרצו.

סלוניס, יהודה ליב: ה. י.

סלוניס, יעקב יוסף משה: יג. סט. ע. שלו.

שצ. II תמד. תמו. תמח. תנד. תתקט.

סלוניס, לוי יצחק: ד. ה. ז. ט. יא. יב. יד. טו.

טז. כ. לא. נה. סט. קלג. קנו. קנו. קסג.

סלוניס, מושקא (אשח הרשיז): נה. ע. קסג.

פישקאווי: II תתב.

פסח: II תקו.

פעוונוער, אברהם ברוך: II תשדס.

פעטערבורג, פעטרוגראד: יט. פט. קעו. קפה.

קפט. קצב. קצו. קצו. רג. רד. רה. רית.

ריט. רכ. רכה. רסה. שיח. שכה. II תיג.

תיד. תיו. תכא. תכב. תכג. תכו. תלט. תמ.

תכה. תמו. תמו. תמט. תנ. תנב. תנג.

תנד. תנט. תסו. תסט. תעט. תפו. תצד.

תצה. תצח-חקי. תקיד. תקיח. תקכב

תקלא. תקלז-תקמא. תקמו. תקמח. תקמט.

תקנד. תקנה. תקנט. תקסב. תקסד-תקעא.

תקעג. תקעז-תקפא. תקפד. תקפו. תקפט.

תרג-תריא. תרטו-תריט. תרכה. תרכח.

תרל. תרלא. תרלד. תרלה. תרמב. תרמד.

תרמו. תרנא. תרנו. תרסב. תרעד. תרפט.

תרצא. תשא. תשב. תשלב. תשנג. תשלו.

תשלט. תשמא. תשמו. תשנ. תשסב.

תשסד. תשסה. תשעד-תשצ. תת-תתח.

תתכו. תתכו. תתמ. תתמא. תתמג. תתמד.

תתמו. תתנו-תתעז. תתפה. תתפט.

תתקיב.

פערטיץ, זעליג: תח. II תלו. תמו. תנד. תסט.

תעד. תתע.

פערטיץ, שניז (זאלקינד): רנט. II תלו. תלו.

תמו. תנד. תסט. תקב. תקה. תרנ (?).

תשכג. תשל (?). תתפט.

פערסאן, אברהם אבלי: ע. עא. עב. פא. פו.

צד. צה. צט. ק. קד. קיא. קיג. קטו. קטז.

קלד. קמ. קמא. קצה.

פראדקין, דובער: II תשנב.

פראדקין, זמן: II תשנב.

פראדקין, שטרנה: II תשנב.

פראנקפורט: פו. שנט. שפט. II תמ. תמג.

תנו. תנו. תלג. תלד. תקנ. תקנד.

תקסג. תרנ. תרנו. תרנג. תרסא. תרסו.

תרכס. תרע. תרעה. תרצ. תרצא. תשפב.

תשפג. תשפד. תשפט.

פרומקין, ישראל דובער: שנו. שנה. שפט. II

תטו. תנו. תשכט.

פרידענדער: II תפת.

פרידמאן, אליעזר אליהו: רכד.

עסטריי. יהודא ליב: קנה.

עפשטיין, משה מרדכי: II תתכט.

פ

פאדאלסק: II תתכו. תתכח.

פאהארעלסקי, משה מרדכי: II תקסג. תריח.

פאוולאווי: כ" II תתכו. תתכח.

פאוועלאווי: II תקלו.

פאזין, יעקב: II תקעא.

פאטאש, דוד: II תתע.

פאטעווש: II תתכח.

פאיינבערג, ר"י: צה. צט. קיא.

פאלטאווא: קכט. שמא. שצב. II תקסב.

תשכט. תשצא. תתיב. תתפט.

פאליאקאווי, האחים (יעקב ואליעזר): רלה.

רנט. II תקפו (?).

פאליאקאווי, ראזארי: II תשעח.

פאליאקוב, ש: II תקו. תקיט. תקכ.

פאנטעבא: II תרטו.

פאני: II תקנו.

פאניזיל, אליהו משה (חכס באשי): II תנו.

פאצעפ: II תריח.

פאריז: ה. סד. כה. פו. רנט. שה. שיג. שיד.

שנד. II תשד. תשכה. תשצג. תתקב.

פולין (רבני פ): II תיג. תכב. תלת. תלט.

תקיב. תקטו. תקפט. תרפב. תשנו (חסידו

פ). תתמח. תתנו.

פוליקובסקי, שמואל: II תקו. תתכט.

פונדמינסקי, זמן: כג.

פונדמינסקי, רחל: כג.

פייגין, יחזקאל: II תקצח.

פייגין, שלום: II תשל.

פייגענזאהן (שפיץ): II תתכח.

פייולוסאן, אלי מיר: II תתנד. תתפו.

פיינבערג, רסה.

פיינשטיין: II תקו.

פילאנד: II תרפב.

פינסק: תכ.

פינעט, דוף (י): II תתע.

פיעטריקאווי: צד.

פיראטיין: II תריד.

מפתח שמות אנשים ומקומות

תהקמב

פרידמאן, דוד (מקארלין): רלח. תב. II תכו.
 תמב. תמו. תנד. תס.
 פרידמאן, יוסף: II תכסט.
 פריידבער; II תנג.
 פריידנבערג: II תמה. תנ. תנד.
 פריינד, ריי: II תמג.
 פרלמאן, פיליפ: II תקו.
 פרענקל, קלמן: II תקז.
 פרעסבורג: II תקפה.
 פתח תקוה: רט.

קאלאץ: II תתטו.
 קאליטאווי: II תקטו.
 קאליש, הרב דק: סד.
 קאמינקא (עיר): תה. II תמג. תסז. תקפב.
 תשלח.
 קאמינקא (איש): II תשעה. תשפ.
 קאנדיל, ריל: נג. II תע.
 קאנטאראוויץ, שמעון יהודא ליב: II תתכה.
 קאנטר, מנחם מנדל (משרת רבנו): II תסה.
 תקמה. תשלב. תתב.
 קאנ: II תתצז.
 קאסאווסקי, יצחק: II תתסט.
 קאסאווסקי: II תכסט. תקל.
 קאסטיניא: רט.
 קאפוסט: קסו. רא. שלט.
 קאפלאן, אליעזר: ססט. II תנב. תסד. תרי.
 תרכט. תתפט. תתקא.
 קאקאווצאווי: II תרח.
 קאקאנד: רסג.
 קאקא: II תרסב.
 קאראלעוויץ: II תיט.
 קאראסטען: II תתסז.
 קארלסבאד: II תקצט. תר. תרד. תרט. תרטז.
 תרנב.
 קארנבלום: II תרנג. תשר. תשה.
 קארפין: II תקמה. תקמת. תקנת. תשפג.
 תשפו.

קובליץ: רגב. רנה. רנט.
 קוגל, חנוך הענדל: רה.
 קוויצאווי: רסג.
 קולוניה: II תתטו.
 קוטילאווי: II תשע.
 קופיאנסק: II תתיד. תתטו.
 קוראטין, שילס: II תרסד. תשיא. תשלא.
 תשצו. תתפט.
 קוראטין, שניאור זלמן: II תשלא.
 קורלאנד: II תרפב.
 קורסק: II תתכה. תתצז.
 קורפו: נט. סג. סד. פט. קיב. קלב.
 קורנובסקי, אברהם זלמן: II תר.
 קורנובסקי, אליעזר שמעון: סז. כ. כא. נד.
 קטו. קסד. קעב. קעה. קצו. רא. רכג. II

צ

צבי קצב מהאדיטש: II תקצח.
 רציה: II תמד. תתנ.
 צוקערמאן, פרומא: שכו.
 צוקערמאן: קצא.
 צוקערניק: II תשסה. תתטו.
 ציכנובצה: II תתטו.
 ציראנא רוציא (נאות דשא): שנ.
 צידלסון, יהודה ליב: II תמ. תמה. תמט. תנ.
 תגד. תס. תקו. תקטו. תקכ. תקכד. תקלט.
 תתלח. תתמה. תתסט.
 צמח: II תקמה.
 צערטקאווי, ריי: רו.
 צרפת: II תרטו. תשכה.
 מהר"צ: קסו.

ק

קאבאקאווי, האחים: ער. II תרעה.
 קאבורג (האטעל בברלין): II תע. תעא.
 קאוואליאווע: שמב.
 קאוונא: קצו. שיג. שסט. II תכו. תמת. תנג.
 תס. תצו. תקיג. תקכ. תקנד. תקסז.
 תקסח.
 קאוואזו: II תשמה. תשצו. תתנ.
 קאווראווי: II תתכו. תתכה.
 קאטאוויץ: II תרלג. תרלו. תרנו. תרסב.
 תרסה. תרסט. תרעא. תרצא. תרצב.
 תרחצ.
 קאלאכרע: סג. סד. תו.
 קאלאניעט: קמו. קעג. קעד.

מפתח שמות אנשים ומקומות

תתקמג

רכב. שה. II תרמד. תשו. תשט. תשצא.
תתנה. תתסב. תתפחיתתצב. תתצו.

ך

ראנצאווי: שלוו. שלח.
ראדוימין. האדמוריר אהרן מנחם מענדל: II
תמא. תמו. תקסה. תקצא. תקעג. תקפ.
ראדין: II תרצג.
ראזינקין. יהושע: II תצא. תקסו. תקעה.
תקפא. תקפו. תרנו.
ראזענצווייג: II תע.
ראם (ביח דפוס. האלמנה): II תקכח. תקלה.
תקמ. תקמו. תקמט. תקנד. תקנו. תקנו.
תקס. תקסב. תקסה. תקסו. תקסת. תקצא.
תרנו. תרעד. תרצה.
ראמנאווקא: שמג. II תשלט. תשפו.
ראמען: קיב. II תריד. תשסח.
ראס: שמג.
ראסטאווי: II תשמד. תשמה. תשנ. תתיב.
תתסו. תתכא. תתכה. תתכטי־תתמ. תתמד.
תתעג. תתעו. תתעה. תתפחיתתצב.
תתצו. תתקא. תתקו. תתככ.
ראפאלאוויץ. יצחק יואל: קצא. קצו. שה. II
תסו. תיו. תכ. תמו. תקב. תקו. תקפו.
תקפו. תקפט. תרכו. תרמח. תרסב.
תרעד. תשו. תשי. תשעה. תשעו. תשצב.
תתמט. תתסב. תתסה. תתסט. תתעו.
תתעו. תתקו.
רבינאוויץ. אברהם: II תריד.
רבינוביץ. אליהו עקיבא: II תמ.
רבינוביץ. אליעזר (ממינסק): ער. שפו. II
תקעט. תתלב. תתלח. תתלט. תתמ.
תתמד. תתמה. תתמו. תתעו. תתמט.
תתנג. תתנד. תתנה. תתנה. תתנט. תתס.
תתסג. תתסו. תתסט. תתעה.
רבינוביץ. רינ: II תלו.
רבינוביץ. יצחק יעקב מפונוביץ: II תקו.
תרצג. תתלב. תתמד. תתנ. תתנט. תתסג.
תתסו. תתסט. תתע.
רבינוביץ. צבי הירש מקאוונא: רג.
רבינוביץ. שמואל ממאסקווא: II תתסו.
תתסט.

תק. תקא. תקט. תקי. תרלט. תרמ. תשלח.
תתכו. תתצו.

קורנובסקי. שטרנא ריוא (אשח הריר שלום):
קסד.

קורנובסקי. שלום: נד. קצו.

ק. I: רלא.

קיוב: קפט. קצו. רא. רד. רצט. שפט. תד. II
תקו. תכב. תקצב. תרפב. תשלג. תשלד.
תשסב. תשסה. תתו. תתלב. תתלט. תתנה.
תתכב.

קינישמא: קסג. רסב.

קיסניגען: II תקלד. תקלה. תקלו. תקפו.
תרלב.

קירסאנאווי: II תרלב. תרלד.

קישיוב: שיג. תה. II תרה. תרח. תריא.
תריב. תריג. תריח. תריט. תרכא. תרכד.
תתלט. תתמה.

קלאנסקי (חצר): II תעג.

קלאצקין. אברהם: II תתכבו.

קלאצקין. ישראל איסר יעקב: II תתעד.

קלאצקין. משה צבי הירש: II תתעד. תתק.

קליגמאן. משה: II תקו. תשעו.

קלעמפערט. ריש: שג.

קעמערין: רנג.

קעניגסבערג: ע. II תיד. תלד. תקמג.

קפריסין: רצו.

קצנלבוין. אברהם חיים: II תתסט.

קצנלבוין. דוד טבלי (מפ"ב): II תמ. תמה.

תשצ. תתעו. תתעו.

קראסני: שסט. II תסח.

קראקא: II תלו.

קרולאק: II תס.

קרטיאק: II תתסו.

קריוויראג: קעג.

קרימער. שמעון: II תלב.

קרטיק. דובער: תיט.

קרטיק. יעקב ברוך: II תקסג.

קרטיק. ליב: II תתפט.

קרטיק. מנחם (נאכט): II תקצח.

קרעבט. מ: תג. II תכו. תכה. תנט. תקו.

תקסה. תרמא.

קרעמענצוק: צה. צט. ק. ככו. ככט. קעג.

שצ. II תסא. תפ. תרכה. תרכט. תרל.
תשא. תשב. תשל. תשלא. תשלט. תשמ.
תשמח. תשנ. תשסב. תשפט. תשצ.
תשצא. תחא-תחד. תחקב.

ריווירע: סג. סד.
רייך, דובר: רד. רנג. רנד. רצט. שכה. II
תחקב.

רייך, משולם: קסה. רנג. רנד. רצט. שצג. II
תמט.

רייך, רבקה: שצג.
רייכנשטיין, אהרן: II תחט.
ריינין: II תקמו.
רמתיגן: II תריח.

רסקין, חיים בנציון: שפן. II תלב. תקצ.
תקצא. תרמט. תרנ. תרנא. תרעה. תרצה.
תשג. תשס. תשצג.
רעציעע: II תעו. תעח.
רפאל: II תתקכב.
רפפורט: II תרד. תריד.
רשיל, חיים יעקב: רסז. II תרכח. תרלא.
תרלו. תשסב. תשצא. תחב.

ש

שאול מקובליץ: II תשז.
שאנאוויץ: קלב.
רשיא מאדעס: II תחז.
רשכויח: II תתקיב.
שווארץ: II תקעד. תרמו.
שווארצשטיין, מאיר יואל: II תתע.
שור, אביגדור: II תתסט.
שור, מרדכי יצחק: שח.
שיידלאווסקי: II תרנו.
שטריוס, יעקב: II תרנו. תרסו-תרעא.
שטרעשון (הרב דש): II תסז.
שיוויסיאן: שמב.
שיין, ישראל שמעון: שלט.
שיינפינקל, שלום שמחה: II תקג. תקנא.
תקצו. תקצט. תרא. תרב. תרט. תריט.
תרכב. תשה. תשמח. תשנ. תשסב.
שימחאוויץ, אלטר: II תקצח. תשע.
שיפריץ, דוד: ריט. דש.

רובאנאו, רייל: ש. שא.
רובין, משה (מבעריסלאוו): שמג.
רובינשטיין, יצחק: קסג. רסב. שז.
רודניא: קפא. II תקג. תקכו. תקכו. תקפב.
תקפו.

רוזין, יוסף (הגאון מרוגוצ'וב): II תתלג.
תתנה. תתסט.

רוזנבוים, אברהם חיים: רסג.
רוזנבלום, משה: רכ. רל. רלא. רנב. II תעז.
תקז. תכח. תקלא. תקלו (?). תקנה.
תקנו. תקסג. תקפט. תשד. תשלד. תשלה.
תשמב. תשנט. תשסד. תשעט. תשצב.
תתסה. תתעב. תתעד. תתעה. תתפו.
תתקטו.

רוזנהיים, יעקב: שנט. II תנה. תקג. תקז.
תקלה. תקמו. תרנד. תרנו. תרסב-תערה.
תרפט-תרצג. תרחצ.
רוטשילד, יאזעף: II תנה. תקנה. תקסג.
תרנג. תרסו. תרעה. תרצב. תרצג. תשל.
רומאנו (חצר): שכה. שפה. שפט. שצ. תי. II
תעב. תרא. תריא. תריט.

רומי: II תשכו.
רומניה: רט. II תלו. תתנו.
רוסיא: ה. סא. ע. פט. רט. רמב. רמז. רסג.
שלו. שדמ. שצא. II תיג. תלו. תנג. תקיב.
תקיג. תקלו. תרט. תרמ. תרנט. תרסח.
תרעא. תערב. תרעג. תרעו. תרפב.
תרצא. תרצב. תרצג. תרצט. תשלב.
תשלו. תשמה. תשסה. תשצו. תתו. תתטו.
תתכו. תתל. תתלא. תתלב. תתמח. תתנו.
תתטו. תתצ. תתקטו.

רוסיא הקטנה; מאלי רוסיא (אוקריינא): קכט.
קנו. קנו. קעב. ריח. שצב. II תרפב.
רוקח, ישכר דובר (האדמו"ר מבעלז): II
תרצט.

ריבלין (חצר): II תעג.
ריבלין, אלי יוסף (מחיס אוהלי יוסף): II
תתיא.

ריבלין, בנימין: שב. שמו. שנה. שצ.
ריבקין, מנחם צבי: שכא.
ריבקין, משה דובר: II תתקג.
ריגא: קעה. קצו. רד. רנג. רסא. שכה. שלו.

ריגא: קעה. קצו. רד. רנג. רסא. שכה. שלו.

ריגא: קעה. קצו. רד. רנג. רסא. שכה. שלו.

ריגא: קעה. קצו. רד. רנג. רסא. שכה. שלו.

ריגא: קעה. קצו. רד. רנג. רסא. שכה. שלו.

ריגא: קעה. קצו. רד. רנג. רסא. שכה. שלו.

ריגא: קעה. קצו. רד. רנג. רסא. שכה. שלו.

תקומה

מפתח שמות אנשים ומקומות

שניאורסאהן, יהודה ליב מוועליז: **קסב. קעה**
II תיו. תכ.
שניאורסאהן, יהודית (אשת הרמ"מ): **II**
תשפג. תתקב.
שניאורסאהן, יוכבד (אשת הרי"א מקעשינוב):
רנה II תקסח.
שניאורסאהן, אדמו"ר מוהרי"צ מאורווש:
II תרס. תתקב.
שניאורסאהן, אדמו"ר מוהרי"צ: **ב. כ. כב.**
כג. לב. נז. ע. עב. צד. קא. קיח. קלד.
קנד. קנה. קנו. קסא. קסה. קעז. קפה.
קצד. קצה. קצט. ריא. ריד-רטז. ריט.
רכא. רכד. רכו. רכז. רל. רלא. רלב. רלו.
רמח. רנ. רנב. רנט. רסה. רסח. ער. רפו.
שג. דש. שיח. שלא שלד-שלו. שלט. שמ.
שמט. שנד. שנה. שנט. שסט. שע. שפח-
שצא. תה. תי. II תיג'תטז. תיח. תכ. תכא.
תכג. תכז. תכח. תכט. תלב. תלד. תלו.
תלח. תמא. תמד'תמז. תנ. תנב. תנה.
תנה. תסב'תעא. תעג. תעד. תעה. תעז.
תפ. תפא. תפב. תפח. תפט. תצא. תצח-
תקו. תקיד. תקיח. תקכח'תקלו. תקלט.
תקמ. תקמג'תקמו. תקנ. תקנא. תקנב.
תקנו'תקפב. תקפו. תקצ. תקצד. תקצה.
תקצו. תקצט. תרא. תרג. תרו'תריג.
תריח'תרלב. תרלה. תרמו. תרמז. תרנב-
תרנו. תרסב'תרסו. תרפט. תרצד. תרצז.
תשד. תשיג. תשכה'תשמא. תשמט-
תשסד. תשסז. תשעב'תתז. תתיג. תתטז.
תתכו. תתס. תתסג. תתסז. תתעד. תתעז.
תתפט. תתק. תתקג'תתקז. תתקיט.
תתקכב. תתקכו.
שניאורסאהן, בנוח כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ:
תו. II תלח. תמא. תמד. תמו. תנ. תנב.
תנה. תנח. תסג. תסד. תסו. תסח. תסט.
תעא. תצה. תקיד. תקבג. תקל. תקלד.
תקמג. תקמה. תקמו. תקמח. תקנ. תקנא.
תקנב. תקנו. תקסב. תקסז. תקסט. תקע.
תקעג. תקעה. תקפא. תרי. תריא. תריג.
תריח. תרכא. תרכד. תרנב'תרנו. תרסג-
תרסו. תרפט. תרצד. תשכה'תשלג.
תשלו. תשמ. תשמד. תשנ. תשנב. תשנד.

שלאנק, מרדכי: **שכט. של. שלב. II תרמה.**
תשט. תשסב. תשצח.
שלוס שכנא: **II תתקטו.**
שלמה המלך: **כט.**
שלעזינגער: **II תשסא.**
שמאקאו: **רסו.**
שמואל כותב (סופר): **כג. קעז. רסד. שצד.**
שמואל מבאריסאוו: **II תריב.**
שמואל: **קעד.**
שמואל תנחום: **II תע.**
שמואלזאן, ר"ח: **II תטו.**
שמערלינג, חיים שמואל: **יג. יד. כ.**
שמשון, המלמד: **לב.**
שניאור זלמן (אדמו"ר הזקן): **ו. יו. יח. כב.**
כג. סב. פד. קס. קצד. קעז. רכא. רכב.
רפט. רצ. שלג. שלה. שלו. שמח. שנא.
שנג. שנה. שני. שעא. II תמב. תקמה.
תרג. תרנה. תקיג. תתקיד.
שניאור זלמן, בעל ה"תורת חסד": **רלו.**
שניאורסאהן, אברהם מקעשינוב (חותן)
אדמו"ר מוהרי"צ: **קצד. קצה. רנ. תה.**
תו. II תע. תשל.
שניאורסאהן, ר"א: **קיא.**
שניאורסאהן, בניציון: **II תקסה. תשכו. תשל.**
שניאורסאהן, הרה"ק ברוך שלום: **קסה. שצג.**
תז.
שניאורסאהן, ברוך שמואל: **קצד.**
שניאורסאהן, בתי' (אשת הרמ"מ): **II תתקב.**
שניאורסאהן, חי' מושקא (הרבנית שתליטי"א):
רנ. II תקמו. תתקו.
שניאורסאהן, חיים אברהם: **קצד.**
שניאורסאהן, חיים ישע"י: **II תרד. תשי.**
תתסד. תתסט.
שניאורסאהן, חנה (גורארי'): **ריח. רכא. רכד.**
רכו. רלו. II תקמו. תתקה. תתקו.
שניאורסאהן, חנה (בת הרמ"מ): **II תרב.**
שניאורסאהן, חנה חישע (אשת אדמו"ר
מהר"ן מנעזין): **רצ.**
שניאורסאהן, אדמו"ר מהר"ל מקאפוטס: **II**
תעה.
שניאורסאהן, יהודא ליב (באדמו"ר מהר"ד
מלאדי): **תז. II תתקב.**

תקעג. תקעה. תקפא. תרי. תריא. תריג.
 תריח. תריט. תרכא. תרכב. תרכד. תרנב-
 תרנו. תרסג-תרסו. תרסח. תרפט. תרצד.
 תשכה-תשלג. תשלו. תשמ. תשמד. תשנ.
 תשנב. תשנד. תשס. תשסא. תשסד.
 תשסז. תשעד. תשעז-תשפח. תשצד.
 תתקו.

שניאורסאהן, רבקה (אשת אדמו"ר מוהר"ש
 נ'ט): ג. ד. ה. יד. טו. טז. כ. כב. נג. נו.
 נט. סה. סו. סז. סט. פח. צ. קנו. קעד.
 רלא. רמח. רסד. שיז. שמו. שצח. II
 תפא. תקג. תקו. תקכב. תקלא. תקלג.
 תקנו. תרכ. תרג. תרכ. תרעה. תשכד.
 תשכה. תשכו. תשמט. תשנא. תשנב.
 תשסג. תשסה. תשסו. תשפא. תתקב.
 תתקד. תתקו.

שניאורסאהן, שטרנא שרה (אשת רבנו): ד.
 נו. נט. ס. סו. סח. ע. קא. קנד. קנה. קנו.
 קפה. קצד. רלו. II תנב. תנת. תסא. תסו.
 תסת. תסט. תעא. תפ. תצח. תק. תקג.
 תקיד. תקיח. תקכב. תקכג. תקכה. תקכת.
 תקל. תקלג. תקלד. תקמ. תקמא. תקמד.
 תקמו. תרוז. תריב. תרכ. תרכא. תרסו.
 תרעה. תשכו. תשלד. תשלו. תשעד.
 תשפב. תשפג. תשפו. תשפז. תתקה.
 תתקו. תתקיט.

שניאורסאהן, שיינדל (הארנשטיין): II תקכו.
 תקמו. תשכה. תשסא. תשעא. תתקו.
 שניאורסאהן, אדמו"ר מוהרש"ב מרעציצע:
 II תעה.

שניאורסאהן, אדמו"ר מוהרש"ז מקאפוסט: II
 תרמט. תתקכב.

שניאורסאהן, אדמו"ר מוהר"ש: א. ו. יא. יח.
 כד. כט. ל. סב. סג. צב. צה. קא. קיב. קיג.
 קמט. קנג. קנח. קנט. קעד. רסג. שו. II
 תטו. תטז. תמב. תנג. תקנח. תשכ.
 תשנד. תשצו. תתקה. תתקכו.

שניאורסאהן, אדמו"ר מוהרש"נ מבאברויסק:
 II תקו. תרוז. תשד. תתסט. תתע.

שניאורסאהן, שניאור: קעה. שכו.
 שניאורסאהן, שניאור זלמן (מסטארדוב;
 האמיל): II תעה. תתסט. תתעג.

תשס. תשסא. תשסד. תשסז. תשעא.
 תשעד. תשעז-תשפח. תשצד.

שניאורסאהן, אדמו"ר מהר"ד מלאדי: תז. II
 תמב. תתקב. תתקכו.

שניאורסאהן, ישראל דובר: II תתקב.
 שניאורסאהן, אדמו"ר מהר"ן מנעזין: קנח.
 קצד. רצ. II תשל.

שניאורסאהן, ר"י מטשערניגאוו: II תקז.
 שניאורסאהן, לוי יצחק (אבי כ"ק אדמו"ר
 שליט"א): רנב. II תשו. תתו. תתנג.
 תתנט. תתסג. תתסד. תתסז. תתסט.
 תתעה. תתעו. תתקכג.

שניאורסאהן, לוי יצחק: קצד.
 שניאורסאהן, מוסיא (בת הרש"צה): קצח.
 שניאורסאהן, מנחם מענדל (אדמו"ר ה-צמח
 צדקי): כג. כד. ל. לא. קג. קיב. קנד. קנח.
 קסא. קסה. קסו. קעד. רסג. שנא. שנה.
 שצג. תז. II תמב. תנד. תסא. תפא. תפו.
 תקנג. תרנח. תשל. תשנד. תשנח. תשפו.
 תשצו. תתקו. תתקכו. תתקכו.

שניאורסאהן, מנחם מענדל (אחי רבנו): ג. סו.
 קצו. רסא. רסד. שיז. שטו. II תסה. תסז.
 תרג. תרכא. תשמא. תשפב. תשפג.
 תתקב. תתקיט.

שניאורסאהן, מנחם מענדל (באדמו"ר
 מבא"ב): II תתע.

שניאורסאהן, מנחם מענדל (אדמו"ר
 שליט"א): כ. כג. קלד. ריא. רנא. רנב.
 שגא. II תמב. תסג. תקעב. תתו. תתנג.
 תתנט. תתסג. תתעה. תתעו. תתצג.
 תתקג. תתקד. תתקכו.

שניאורסאהן, מנחם נחום: קעה. שכו.
 שניאורסאהן, מרדכי: תז.

שניאורסאהן, נחום דובר (הרה"ק
 מאוורושט): קנד. קנה. II תתקב.

שניאורסאהן, נחמה דינה (אשת אדמו"ר
 מוהר"י"צ): קצד. ריח. רכא. רכד. רכו.
 רלו. II תלח. תמא. תמד. תמו. תני-תנב.
 תנה. תנת. תסג. תסד. תסו. תסח. תסט.
 תעא. תצח. תקא-תקו. תקיד. תקכב. תקל.
 תקלג-תקלו. תקמג. תקמה. תקמו. תקנ.
 תקנא. תקנב. תקנו. תקסב. תקסז-תקע.

מפתח שמות אנשים ומקומות

תתקמז

רמח. רנז. שכז. שכח.	שניאורסאהן, שניאור זלמן (מוועליז; ריגא):
שפירא, אברהם דובער (כהנא מקאוונא): II	II תתסט. תתקב.
תתמד. תתסט. תתע.	שניאורסאהן, שניאור זלמן אהרן (רו"א): א.
שצעדרין: II תסד. תקסג. תקפד. תרסד.	ג. ד. ז. קסא. קעו. קעז. רסד. II תקלא.
תשנט.	שניאורסאהן, שניאור צבי הירש: קצד. קצו.
שר הפנים (מניסטער): שז. שיג. שכ. תב.	שח.
שרגא פייוויש: II תפט.	שניאורסאהן, שרה (בת הרו"א): II תקלא.
שרייבער, דוד: II תשכו.	שניאורסאהן (?): II תקצ.
ששון (אוסף): II תשכה.	רש"ס: II תרי.
	שעווענינגען: ג. ד.
	שערהייא (סערגיי), מנחם מענדל יהודה ליב:
	שפח.
	שערי צדק (בית רפואה): שפג. שפט. שצח.
	שעפטל: II תקנט.
	שפטיל, שמואל בצלאל (רשב"ץ): יט. ריט.
ת	
תומרקין, אהרן: II תרסד. תתקטו.	
תורכיה (תוגרמה): רט. תי.	
תל־אביב: רלו.	

לזכות

שניאור זלמן בן אסתר
וזוגתו חוה בת שרה ברכה
בנו יצחק מאיר בן חוה
בתו אסתר בת חוה
בנו נתן בן חוה
כלתו חנה רבקה בת רחל דוואשע
חתנו מנחם נחום בן גיטל
כלתו צבי' מרים בת שיינא חוה
נכדו מנחם מענדל בן חנה רבקה
נכדתו שרה ברכה בת חנה רבקה
ובעלה יהושע בן עטא דבורה
נכדתו אסתר בת חנה רבקה
נכדו אברהם יהושע העשיל בן חנה רבקה
נכדו צבי הירש בן חנה רבקה
נכדתו נחמה דינה בת חנה רבקה
נכדו נתן בן חנה רבקה
נכדתו פריידא מלכה בת חנה רבקה
נכדו ישראל בן חנה רבקה
נכדתו גיטל בת חנה רבקה
נכדו שמואל בן חנה רבקה
נכדתו רבקה בת אסתר
ובעלה אהרן בן גיטל לאה
ובנם לוי יצחק
נכדתו שרה ברכה בת אסתר
ובעלה מנחם מענדל בן הארא רייזל
ובנם לוי יצחק
נכדתו מלכה בת אסתר
ובעלה אליעזר אלימלך בן אסתר רייזל
נכדתו חנה בת אסתר
נכדו אברהם יהושע העשיל בן אסתר
נכדו יוסף יצחק בן אסתר
נכדו נתן בן אסתר
נכדו שלמה בן אסתר
נכדתו רחל רייזל בת אסתר
נכדו שלום דובער בן אסתר
נכדתו דבורה לאה בת אסתר
נכדו אברהם יהושע העשיל בן צבי' מרים
נכדתו חנה בת צבי' מרים
נכדו משה מרדכי בן צבי' מרים
נכדתו אסתר בת צבי' מרים
נכדתו דבורה לאה בת צבי' מרים
נכדתו רבקה בת צבי' מרים
נכדתו שטערנא שרה בת צבי' מרים